Yaşar Kemal

Al Gözüm Seyreyle Salih

GÖRSEL YAYINLAR

Yaşar Kemal * Al Gözüm Seyreyle Salih

YAŞAR
KEMAL

*

Al Gözüm Seyreyle Salih

©
Yayın Hakkı: Yaşar Kemal
Türkiye'de Yayın Hakkı: Görsel Yayınlar A.Ş.

Sekizinci Baskı
Görsel Yayınlar, İstanbul 1994

Kapak Resmi: Abidin Dino

Baskı: Yazır Matbaacılık
162
ISBN 975-433-011-5

GÖRSEL YAYINLAR ANSİKLOPEDİK NEŞRİYAT A.Ş.
Ankara Caddesi Görsel Han No: 40 34440 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: 522 17 17

YAŞAR KEMAL

Al Gözüm Seyreyle Salih

GÖRSEL YAYINLAR

Kulağı kirişteydi, ilk horozlarda yataktan fırladı, yüzüne bir iki avuç su atıp dışarıya çıktı. Evde herkes uyuyordu. Dokuma tezgahları hüzünlü, kanları çekilmiş, ölü gibi sessiz öylece ortalıkta duruyorlardı. Kafasında tezgahların gürültüsü, mekiklerin işleyişiyle yola düştü. Az sonra balıkçılar ardı ardına rıhtımdan denize açılacaklar, denizin ta ucunda, arkasında yitip gideceklerdi. Temel Reis de gidecekti kocaman mavi motoruyla. Mavi motor çok mavi bir kuşa benziyordu. Temel Reis öyle diyor, motorunu, mavi kuşum diye seviyordu.

Rıhtıma gelip de kayasının kovuğuna girip seyretmeye başladığında ilk balıkçı motoru denize açılıyordu. Bu ilk motor, uzun boyunlu, kırmızı yüzlü, yüzü bir yırtıcı kuşun yüzüne benzeyen Kara Osman Reisindi. Şu Kara Osman Reis var ya, Reise kurban olsun, hiç bir şeye benzemiyordu. Yanında da hiç bir tayfayı barındırmıyordu. Her tayfa onunla ancak bir kere denize çıkıyor, sonra canını karaya zor atıyordu. Çoğu kez denize ancak iki, çok çok üç tayfayla çıkabiliyordu. İnsanlara deli gibi kızıyordu. Hep kendisi haklıydı. Ne yapsa, ne etse hep kendisi doğruydu. Yeryüzündeki tekmil yaratıklar ona kötülük yapmak için varolmuşlardı...

Bu limana kış, bahar aylarında Karadenizden, Marmaradan, Çanakkaleden çok balıkçı teknesi geliyordu. Türlü türlü tekneler, insanlar rıhtım boyunca kıyıyı dolduruyorlardı.

Kara Osman Reisin arkasından «Ekmek Parası» moto-

ru ayrıldı limandan. Onun arkasından da, çok yeşil «Derya Gülü» açıldı. Sonra sırasıyla birer ikişer, dumanlarını salıvererek, pat pat, denize yürüdüler ötekiler de.

Temel Reis de gitti. Salih saydı, dokuzuncu motor onun bindiği motordu. Temel Reisin boynunda her zaman kırmızı bir mendil dolalı olurdu.

Önce motorların sesi gittikçe uzaklaştı, patpatları duyulmaz oldu. Sonra tekmil motorlar birer ikişer denizin ucundan öteye düşüverdiler. Deniz bomboş kaldı.

Martılar Dış adanın üstünden bir havalanıyor, sonra bir büyük çarşaf gibi apak dalgalanarak gerisin geri adanın üstüne inip, kararmış adayı apak örtüyorlardı.

Salih bir süre gözlerini bomboş kalmış, dümdüz denizden ayıramadı. Sonra yoruldu, martılara bakmağa başladı. Ondan da bıktı, canı sıkıldı, içi bir boşlukla büyüdü, kalktı, kıyı boyunca, suların ucuna basa basa Kumtepeye doğru yürüdü. Kumlar dalga dalga, damar damar, çok budaklı bir tahta gibi işlenmiştiler. Midye kabukları kumlara saplanmışlar diş diş, ürpermiş tüyler gibi kumlardan çıkmışlardı. Şişeler, çam kabukları, tahtalar, naylon toplar, su kapları, bakraçlar, sürahiler... Kıyı zifte bulanmıştı. Dış ada da zifte bulanmıştı yarısına kadar, deniz zift kokuyordu.

Salih bir küçücük karabatak ölüsü gördü. Gövdesi kumlukta, başı denizin içindeydi, küçücük güzel başı incecik çırpıntılar bir o yana bir bu yana sallayıp duruyorlardı. Salih bu ölü, hüzünlü karabatağa daldı kaldı. Gözlerini bu ölü kuştan uzun bir süre ayıramadı. Ölüm neydi, ölüm neredeydi? Nasıl bir şeydi? Şu denizde durmadan oynayan, batıp çıkan kuş, nasıl böyle ölmüştü? Ölüm neydi, nereden geliyordu, var olan bir şey miydi?

Ölü kuşu yerden aldı, kayalığın tepesine, dizleri acıyarak çıktı. Sol eli de kanadı. Ölü karabatağı var gücüyle kayalığın sivrisinden denize fırlattı. Karabatak bir irî dalganın ortasına düştü. Battı çıktı, battı çıktı, sonra denizin düzüne serildi kaldı.

Salih kayalıktan çabuk çabuk indi. Kulağına ta uzaktaki kasabadan çekiç sesleri geliyordu. Kayalığın dibini ya-

lıyordu deniz, tutuna tutuna karşıya geçti. Birden durdu, denize uzanmış kayanın çukurundaki suyun içinde bir martı yavrusu görmüştü, kuş çırpınıyordu. Yüreği hop etti, oraya koştu. Martı yavrusu sarı karamsı gagasını açmış, kanatlarını gelişigüzel savurmuş, tüyleri domur domur... Salih vardı, yavrunun başında durdu, sonra eğildi kuşu eline aldı. Kuşun bir kanadı kırıktı, tüyleri de yer yer yolunmuş gibiydi, kanadın bir kısmı çıplaktı.

Salih üşüyen, titreyen martı yavrusunu gömleğinin eteğine sardı. Martı yavrusunun gözleri güzeldi. Uzun bir süre de onun gözlerine daldı. Sonra birden kendisine geldi, o öyle durmuş seyrederken nerdeyse fıkara yavru ölecekti.

Martılar ne yer, martı yavrusu ne yer, balık değil mi? Salih bu buluşuna çok sevindi. Kırık kanadı ne yapmalı, martılar da insanlar gibi, değil mi? Belki de değil... Büyük anası bir belaydı, çok mendeburdu, ona da, herkese de, bütün dünyaya da düşmandı. Kurda kuşa, börtü böceğe de düşmandı. O dünyadaki her şeyi kırıp dökmek, öldürmek isterdi ya, çok da güzel merhem yapardı. Onun merhemi kurşun yaralarını bile üç günde iyi etmişti, bir küçücük kuşun mu kanadını iyi edemeyecekti? Onun merhemleri her derde dermandı. Bunu bu kasabada da, köylerinde de, bu kıyılarda da bilmeyen yoktu. O kaçakçılar bile, denizdeki tüfekli korsanlar bile onun merheminin ölüyü dirilttiğini bilirlerdi. Ammavelakin bu kanadı kırık kuşu Salih ona nasıl alır da götürürdü? Bu kuşu bulduğuna sevinmişti. Belki de biraz sonra böyle bir kuşu var diye sevincinden deliye dönecekti, gözleri, tüyleri duman rengi, göğsü kar gibi, ne güzeldi. İnsan bakmağa doyamaz.

Çok üzüldü Salih, bin pişman oldu. Zaten eskiden de pişman olmuştu ya, şimdi artık pişmanlığının ölçüsü yoktu. Çok fena, çok fena bir şey yapmıştı büyük anasına. İyi ki o mendebur bağırsak ölmemişti. Keşki de o zaman ölseydi. «Varsınlar öylesi insanlar ölsünler,» diye söylendi Salih. «Ölsünler... Böyle yeryüzüne gökyüzüne düşman, cehennemde yaşayacaklarına, ölsünler.»

Salihin öfkesi arttıkça artıyor, denize doğru bıçak gibi

«ölsünler» sözcüğünü kapıp koyveriyordu. Çocukluk işte, ne vardı yani, ne vardı da, ne kadar kötü olursa olsun büyük ana, ne vardı da ona bu kötülüğü yaptı, öldürücü darbeyi indirdi? O gün bugündür iflah olamayıp gitti kadıncağız. Belki de Salihe daha öfkesi geçmemişti. Belki de bir gece onun gırtlağını sıkıverir öldürür şuraya atardı. Arada sırada daldırıp gittiği tezgahının başında Salihe bir göz atıyordu ki, ağılı bir kurşun gibi bakışları. Salihin bu yanından giriyor, öteki yanından çıkıyordu.

Al işte, şimdi de işi düşmüştü. Onun yüzünden bu fıkara martı ölecekti. Salih büyük anaya o kötülüğü yapmamış olsaydı, büyük ana belki de ona merhem verir belki de kendi eliyle bu fıkara martının yarasını sarardı. Ne belkisi, kesinlikle sarardı. O kurda kuşa, börtü böceğe, açan çiçeğe bile düşman değil miydi? O kadar yaşlıydı ki kimi zaman düşmanlıklarını unutuyor, unuttuğunda yüzü nur gibi, bebeciklerin suratları gibi, ama kırışık, örümcek ağı, bir bebe yüzü gibi oluyordu. Belki de bir an unuttuğunda, Salih onun o anını yakalayıp elinden merhemi alabilirdi.

O da, o da herkese bu kadar kötülük düşünmesin. İyi, çok güzel ettim ona ya, dişlerini sıktı, olan bu kuşa oldu.

Kimbilir, belki de...

Kuş kanadından anlayacak kimse yok mu acaba, kuş kanadını iyileştirecek? Bütün kasabayı gözünün önünden geçirdi, vay anasını, büyük anasından başka bu işi yapabilecek kimse yoktu kasabada. Çok insan vardı, çok da iyi insan vardı ya, ölü diriltecek merhemi olan bir tek insan vardı, o da o dağarcık suratlı kocakarı.

Salih, kimisinde onu sevdiğini anımsıyor, bunu kendi kendisine bile söyleyemiyordu. İçine içine bastırıyordu bu duygusunu.

Kuşun gözlerine bakıyor, kanadını inceden inceye gözden geçiriyor, bu yarı ölü, iflah olmaz kuşu buraya bırakıp gitmek, ya da şu kayanın sivrisine çıkıp var gücüyle fırlatmak istiyor, karabatak ölüsü gibi, ama o karabatak ölüsü ölü, buysa yarı canlı, dirilebilir, hele büyük ananın

merhemi olunca, bir türlü bu küçücük kuşu bırakmaya içi elvermiyordu.

«Bırakırım onu burada, gitmem o kocakarıya, cadıya.»

«Bırakmazsın,» diye karşılık verdi kendi kendine.

«Bırakırım.»

«Bırakamazsın.»

Uzaktan onu dinleyen, iki adamın biribiriyle, daha doğrusu iki çocuğun, kıyasıya bir kavgaya tutuştuklarını sanırdı.

«Kim demiş bırakamam diye?»

«Bırakamazsın.»

«Bırakırım, babamın oğlu mu?»

«Zırt, bırakamazsın, zırt...»

Salih, kuşu bırakacak adama dilini çıkarıyor, onun ağzına, burnuna, kafasına türlü öykünüyordu. Gözlerini de şaşılaştırıyordu.

Kuşu bırakacak çocuk çok öfkeli, ona bırakamayacağını söyleyen çocuk da alaycıydı.

«Korkuyorsun da büyük anandan...»

«Niye korkacakmışım?»

«Seni boğacak...»

Bir ara bir sessizlik oldu. Kuşu bırakacak çocuk boynunu büktü:

«Belki de,» dedi.

«İşte sen bu yüzden bu martıyı öldüreceksin. Korkundan.»

«Öldürmeyecek, iyileştireceğim.»

«Yapamazsın.»

«Nah da yapamazmışım!»

«Ulan sende o erkeklik olsa sen o evde bir gün kalmazsın.»

Bir de aralarında dehşet bir kavga başladı, o ona yumruk sallıyor, o ona. Ne dedikleri de anlaşılmıyor. Denizin kıyısında iki çocuğun biribirlerine söven gürültüleri.

Karagözle Hacivat, diye kendi kendine güldü Salih, tıpkı. İki çocuğun sesleri de ayrı ayrıydı. Salih her şeyi anla-

mıştı da, bu iki çocuğun dövüşürken sesleri nasıl ayrı ayrı olmuştu?

«Sus ulan, yeter,» dedi Salih.

«Sen sus, korkak,» dedi ötekisi. «Büyük anandan, herkesten ödün kopuyor.»

«Hehe,» dedi Salih. «Denizden hiç korkuyor muyum ben, geceleri fenerin altına da, maşatlığa da gidiyorum, ağaçların başına da çıkıyorum, kara giyitli deniz korsanlarını da...»

Farkında değildi Salih, artık kendinin de sesi çıkmıyordu, öteki çocuğun da, sessiz sözsüz konuşuyorlar, öyle öfkelenip, öyle seviniyorlardı.

«Korkundan altına sıçıyorsun da, kendini, kapatmak için... Maşatlık... Bu kuş ölecek. Büyük ana ölecek. Bakar mı? Bakmaz. Ölsün. Belki gülünce, elini öpünce... Yapamazsın. Elini öpmek değil, kıçını bile öpsen, bir gece boğacak. Mengene gibi parmakları. Kuş öldü ölecek. Ölmez o. Şimdi diriydi dipdiri... Ne dipdirisi be, sıcacık, kuş. İnsan gibi bakıyor. Bahri... Sinekler. Kaç kuğu öldürdüler? Eti yenmezmiş. Kan içinde. Orada da ödün koptu. Kan içinde. Herkes kandan korkar. Sen korkudan ölüyorsun. Her çocuk korkudan ölür. Halim Reis korkudan ölmezdi. Onu da babası döve döve öldürdü. Babası delirmiş mi? Tuzlayım da kokma. Delirir mi o hiç.»

Salih kendi kendine:

«Ulan be deliriyorum,» dedi. «İnsan hiç burada durup da kendi kendisiyle konuşur kavga eder mi?»

Böyle konuşa konuşa geldi evin kapısında durdu. Martının başı sağ kolunun üstüne düşmüş sarkmıştı. Birden sıçradı, kendine geldi, ölmüş mü? Sıcaklığını duydu tenin de. Başını kaldırdı, ölmemişti.

Şimdi bu belayı, bu büyük anayı...

Avlu kapısına beş kere elini dokundurdu çekti, dokundurdu çekti, bir türlü kapıyı açıp içeriye giremiyordu.

Öteki çocuk gene ortaya çıktı:

«Korkak,» dedi, «korkak. Deli korkak. Senin gibi dünyada hiç korkak var mı? Bir kocakarıdan korkup kendi evine giremiyorsun bile.»

«Laf, giremiyormuşum. Bak şimdi nasıl gireceğim, bak...»
«Giremiyorsun.»
«Girerim.»
«Git yalvar büyük anamıza. Ne güzel kuş.»
«Ne güzel... Bir de kanadı sağalırsa...»
«Heeeeeyt.»
Bu heyt'i sesli söyledi, Salih. Sesli söyleyince ayıldı, avlu kapısını açtı.

Kasaba tepeden tırnağa deniz koktu. Mis gibi. Martılar çığlık çığlığa kırmızı kiremitlerin üstünden küme küme, ak bulutlar gibi geçiyorlar, arkadaki dağın doruğuna kadar yükseliyorlardı.

Kasabanın ak, pembe, yemyeşil, biçimsiz evleri, apartmanları bir minare yüksekliğindeki yarın üstüne, bir ipe dizilmişler gibi sıralanmışlardı. Gölgeleri bazı bazı da, bu çok az olurdu, ışıklı çok mavi denize vuruyordu. Buranın denizi bir tuhaf bir denizdi, kasabalılar böyle diyorlardı, günün her anında başka başka renge giriyordu. Bir tüten bakır moru, sarısı, yeşili, turuncusu, apaçık süt mavisi, kül rengi, duman, bulut rengi de oluyordu. Hepsi duman içinde, çalkanan, usul usul sallanan.

Demirci dükkanı da kasabaya giren anayolun solunda, yani deniz geçesindeydi. Köresinden, bacasından top top kıvılcımlar fışkırıyordu geceye gündüze, çelik mavisi şakırdayarak.

İsmail Usta dükkanının içinde dolaşıp duruyordu. İkide birde ocağa giriyor, körüğe asılıp köreden kıvılcımlar çıkartıyordu. Dükkanının içi doluydu. Demir tekerlekler, işlemeli, ağızları pırıl pırıl baltalar, zincirler, daha da neler neler doluydu. Ortada kocaman örsü, pırıl pırıl, yöresinde çekiçler, balyozlar, sonra kızarmış, kıpkırmızı demirler, İsmail Usta kocaman balyozunu savurdukça patlayan dökülen, savrulan közler, kıvılcımlar, yalım parçaları...

İsmail Usta heybetliydi. Hiç de öyle eskisi gibi azgın

yüzlü değildi bugün. Belki yetmiş, belki seksen, belki de doksan yaşındaydı. Ama bugün küçücük bir çocuk gibi sevinçliydi. Kalın ak kaşlarının altındaki çimeni yeşil gözleri birer damla ışıktı. Devinimleri ağırdı, ölçülüydü ya, ayakları, elleri zil takmışlar gibi, sevinçten oynuyorlardı. Makas görmemiş kıvırcık ak saçları, gene makas görmemiş kıvırcık apak sakalına karışmıştı. Kavlamış, eskiyip mitillemiş deri bir önlük takıyordu, önlüğü de güzeldi bugün. Demirciler hep deri önlük takarlar, sıçrayan yalımlar yakamasın diye. Uzun parmaklı elleri de çok güzeldi İsmail Ustanın, kırış kırış ensesi hiç gözükmüyordu, boynu da... Çok güzel bir türkü mırıldanıyordu Usta... Bugün türküsü daha daha güzeldi, büyülüyordu.

Salih kaç yıldır bu demirci dükkanını gözlerini kırpmadan seyreylemişti. Bu demirci dükkanına ne olmuştu! Salih kaç yıldır, işte şu kocaman çınarın altında oynuyordu. Dalları anayolu geçip Ustanın dükkanının üstünü örtmüş... Dallardaki yuvalarında sevinçten delirmiş kuşlar hep bir ağızdan ötüşüyorlardı. Salih kaç kez İsmail Ustanın çekiç seslerini duymuştu bu çınarın altından... Bu çekiç sesleri hiç böylesine güzel miydi?

Deniz uzaklara uzaklara gidiyor, durmadan, yunmuş arınmış. Ocaklı ada hemen şimdi denizden fırlayıp çıkmış gibiydi. Üstündeki dört köşe yapı durmadan uzuyordu, bir ağaç gibi. Dört penceresinden ışıklar şakırdayarak denize boşalıyordu.

O azgın suratlı balıkçıların hepsinin yüzü gülüyordu. Kırmızı, yeşil, mor, ak, sarı, kiremit rengi ağlarını denizin kıyısı boyunca sermişler, ağaçlara asmışlardı. Ağlarda binlerce gümüş balık çırpınıyordu, çevaleler takalardan dolup dolup boşalıyorlardı. Sırtlarında balık dolu sepetlerin altında iki büklüm tayfalar, canlı, oynar balıklarını alanın ortasına, öbeklerine boşaltıyorlardı. Sesleri sevinçten çınlıyordu:

«Hay maşallah, hay bereket!»

Bu balıkçılar hiç konuşmazlardı. Bugün konuşuyorlardı bile.

Bugün her şey ışıktandı.

Salih sevinçten ne yapacağını bilemiyordu.

Yaa, İsmail Usta türkü de söylüyordu. Sözleri anlaşılmayan, mırıltı gibi. Duyduğu yerde insanı kıpırdamadan durduran büyülü bir türkü... Türkü ta ulu çınarın dibine kadar geliyordu.

Salih kıyıya, rıhtıma indi. Balıkçıların muşambaları hep turuncuydu. Kalın, geniş kırışıklı, kolay kıvrılmayan giyitlerdi bunlar. Balıkçılar içlerinde zor devinebiliyorlardı. Ağlarını alana boylu boyunca sermişlerdi. Ağların en çoğu kiremit rengiydi. Sarı da, mavi de, turuncu da vardı. Laz takaları kıyıya yanaşmışlardı, bir dizi, burun buruna kıç kıça. Kıyıdaki kalın, geniş demir halkalara bağlamışlardı turuncu naylon halatlarla tekneleri. Deniz çok büyüktü, çok düzdü. Salih, Temel Reisi aradı. Sakalı kırçıldı Temel Reisin, kısa kesilmişti. Saçı da yoktu. Dazlak kafası parlıyordu. Temel Reisin üç tane takası vardı. Üçü de mavi boyalıydı. Açık mavi, mavi, koyu mavi. Üçünün de adı Temel Reisti. Temel Reis bir, iki, üç, diye. Üçü de yeşil kuşaklıydı. Her üçünün de sağ burnunda uçan bir balık resmi vardı, uzun kanatlı. Çok mor. Balıkların başı biraz insan başını, yani kocaman gözlü bir kız başını andırıyordu. Uzun direkleri vardı.

Temel Reisi fenerin günden yüzünde buldu. Kasketinin siperliğini gözlerine indirmiş, omuzlarını duvara dayamış, dizlerini dikmiş uzanmıştı. Salih onu görünce daha da sevindi. Onu burada bulacağını biliyordu ya... Temel Reisin boynu kırışmıştı. Ellerinin üstünde pul pul mavi lekeler vardı. Salih, İsmail Ustanın ellerini, yüzünü, her bir hallerini, dükkanını, dükkanında ne var, ne yok hepsini nasıl biliyorsa, Temel Reisi de öyle biliyordu. Salih, kendini bildi bileli, sabahlardan akşamlara kadar İsmail Ustanın dükkanının önündeki hanımelinin kökü yanında ne kadar durmuş, ne kadar gözünü Ustanın kıvılcım sağılan ocağından ayıramamışsa, öylesine de burada, limanda, şu gemilerin bağlandığı yerde, rıhtımda durmuş, gözlerini ışığa batmış denizden, çekilen ağlardan, sıçrayan balıklardan, yorgun, yüzleri tuzlu tayfalardan, Temel Reisten ayıramamıştı.

Salih, İsmail Ustanın huyunu suyunu nasıl biliyorsa, sevincini öfkesini, Temel Reisi de öyle biliyordu.

Salihin artık canına tak demişti. Anası da, babası da artık onun bu aylaklığından bıkmışlardı. Mahalleli de ona düşman gibi bakıyordu. Hiç kimse onu istemiyordu. Ne anası, ne babası, ne kardeşleri, ne de mahalleli. Onda kötü bir hastalık varmış da, sanki dünya aleme bulaştıracakmış gibi. Mahalleye girdi mi bütün gözler onu öldüreceklermiş gibi üstüne dikiliyordu, kötü kötü. İşte bu yüzden Salih... Belki Salih bugünlerde böyle olsun, mahalleli ona böyle baksın istiyordu. Kendisiyle konuşurken, kendi kendine bunu da apaçık söylüyordu. Bütün mahalle gün geliyor onu seviyor, o mahalleye girince şenlik şadımanlık ediyor, bütün mahalle ondan... Dili varmıyordu, onu hiç sevmiyor, o mahalleye girince herkesin kaşları çatılıyor, kimsenin ağzını bıçaklar açmıyordu, ağızlarını...

Bütün mahallede sabahlardan akşamlara, akşamlardan sabahlara kadar bezler dokunuyordu, her evde şakur şukur. Bez dokumasını herkes biliyordu, küçücük kızlar bile, yaşlı erkekler bile dokuyorlardı. O bez dokumuyordu da, işte ondan Salihe kızıyorlardı. Kahveler adamla doluydu, onlara kızmıyorlardı da, bütün kasaba bir olmuş, bir tek Salihe kızıyorlardı. Önüne gelen, her fırsatta onu aşağılıyordu. Böyle düşünmek de, gene Salihin hoşuna gidiyordu. Böyle de çocuk olur muymuş? Boyu devrilsin de böyle işsiz güçsüz bir çocuğun, yerin dibine geçsin böylesi çocuk da. Ona yemek yerine ağı vermeli ağı. Bütün çocuklar da ona uyacak ona... Onun yolundan giderlerse yandı mahalle, battı kasaba. Herkes aç kalacak aç!

Elinde bir kuş sapanı dağ taş dolaşan o. Vay fıkara, zavallı kuşları vuran, tekmil yuvaları bozan o... Balıkçıların balıklarını, ağlarını, her bir şeylerini talan eden o. Gözden sürmeyi çeken hırsız o...

Salih on birine basıyordu.

İnce çeneli, kocaman mavi gözlüydü. Gözleri hep, hiç kırpılmamış gibi öyle açık açık duruyordu. İnce, uzun, zayıftı. Parmakları uzundu. Dizlerine kadar yırtılıp salkım saçak

olmuş solgun bir mor pantalon giyiyordu, blucin dediklerinden. Ayağına yepyeni bir kauçuk ayakkabı geçirmişti. Tabanı kalındı. Bu ayakkabının mahallede çok dedikodusu olmuştu. Ayakkabıyı Salih bir turistten, turist uyurken çalasıymış. Salih ömründe hırsızlık yapmamıştı. Şu giydiği blucine, yeşil, üstünde sakallı bir bereli adamın resmi olan gömleğe, belindeki kemere bir kuruş bile vermemişti ama Salih hırsızlık yapmazdı. Gömleğinin göğsündeki bereli sakallı adam azıcık hüzünlüydü ya, çok güzel, insanca bakıyordu. Beresinin tam alnın üstüne gelen yerinde de bir yıldız vardı, kırmızı. Salih bu gömleği o güzel genç turist kızdan aldıktan çok sonradır ki, gömleğin üstündeki resmin kimin resmi olduğunu merak etmişti. Etmişti ya çoktan iş işten geçmiş, turist kız kasabadan ayrılmıştı. Bundan sonra kime sorduysa Salih hiç kimseden doğru dürüst bir karşılık alamamıştı bu resim için. Kimi şöyle, kimi böyle, kimi şudur, kimi budur, diyordu. Salih de gittikçe merak sarıyordu. Bazı günler Ocaklı adaya çıkıyor, sırtından gömleği çıkarıyor, bir zeytin ağacının gövdesine gömleği kollarıyla bağlıyor, durmadan, bu hüzünlü, güzel gözlü adamı seyreyliyordu. Kim olabilirdi acaba bu kişi, neden resmini bu gömleğin üstüne yapmışlardı? Belki de, belki de o turist kızın bir şeyi, bir şeysi...

Gömleği hızla zeytinin gövdesinden çekip alır çıplak bedenine geçirir, aşağıya, balıkçıların ağlarını kuruttukları rıhtıma inerdi.

Temel Reis kış güneşinde gerinip kaşınıyordu. Ötede tayfalar rıhtımın düz çimentosuna çökmüşler, ağlarını onarıyorlardı. Yumulmuş turuncu karaltılar eğilip eğilip kalkıyorlardı serilmiş mavilerin, kırmızıların, yeşillerin, akların, sarıların üstüne. Ağların bir kısmı da bulutlar gibi uçuşuyorlardı ağaçlarda, denizin üstünde.

Bugün her şey ışıktandı. Takalar, ağlar, balıklar, ulu çınar ağacı, bulutlar, deniz. Temel Reis, tayfalar, İsmail Usta, demirler, örs, çekiçler, körük... Kasaba deniz, tuz kokuyordu.

Salih ikircik içindeydi.

Uzun bir süre karşısına oturup uyuklayan, kaşınan Te-

mel Reisi seyretti. Bu öfkeli, bela, ağzını açınca yeryüzündeki her şeye söven adam bir çocuk gibi uyuyordu. Temel Reis şimdi uyanıverecek, Salihi görecek, görünce sevincinden çılgına dönecek, «gel be, gel be Salih,» diyecek, «gel be, gel be, kaçalım buradan seninlen, gidelim taaa o koya, var mı bilyan, yanında mı sapanın, kuş ağların nerede, oynayalım.» Temel Reis bu, der mi der.

Uçtaki turuncu tayfa ayağa kalktı, sallandı, turuncu gölgesi denize vurdu, deniz turunculandı, bu yana koştu telaşla, bağırarak. Temel Reis uyandı, gerinerek. Ağır, durgun:

«Ne var, ne olmuş,» dedi uykulu sesiyle.

Turuncu tayfa kekeliyordu. Temel Reis ayağa kalktı, pantalonunu çekiştirdi, yanına yöresine bir göz attı, Salihi gördü, gülümser gibi bir şey yaptı, bir şey söylemedi, arkasını döndü gitti. Ağların serili olduğu yerden bağırtılar geldi.

Salih bozulmuş, ayaklarını sürükleyerek yavaş yavaş oraya yaklaşıyordu. Temel Reis:

«Olur olur,» diyordu. «Olur bütün bunlar. Ağları toplayın.» Salihi gördü: «Geldin mi tayfam,» dedi.

«Geldim,» dedi Salih gönülsüz, yere bakarak.

«Haydi başla işe öyleyse.»

Tayfalar ağları toplamağa başlamışlardı. Salih de bir uçtan toplamağa başladı.

İkindiye doğru ağları toplayıp takalara taşıdılar. Takaların livarlarında canlı balıklar üstüste yüzüyorlardı. Çevaleler, sepetler ağzına kadar kırmızı, ışıl ışıl barbunyalar, tekirlerle doluydu. Oraya, takaların burnuna da üstüste kanatlı kırlangıç balıkları atılmıştı. Büyümüş, pörtlek, aydınlık gözlü.

Temel Reis çok sevinçli olduğu zamanlarda iki kocaman balığın kulağına parmaklarını sokar, bütün bedeni sevince keserek:

«Al Salih al,» derdi, «yakala Salih!»

Salih kocaman balığı havada yakalardı. Üstü başı balık kokusuna, puluna bulanırdı.

«Al Salih bir daha!»

Her seferinde Salih balığa doğru uçar, balığı havada yakalardı. Hiç bir balığı yere düşürdüğü olmamıştı.

Böyle balık günlerinde Salihin keyfine diyecek yoktu. Balıklarını iplere takar, sağ eline almışsa balıkları, bütün bedeni, biraz da yalancıktan sola yatardı. Soluna almışsa sağa. Mahalleli Salihin balıklarını görmeğe sokağa uğrarlardı. Kıskançlıkla, hasetle gözlerini bu hayırsız Salihe dikerlerdi.

Kim, kim, Salih mi o hayırsız olan, Salihe mi hayırsız diyor bu lanet mahalleli. Lanet mi lanet, mendebur mu mendebur kasabalı... Karıları, çocukları karanlık ev köşelerinde yıl on iki ay karanlık, ıslak tezgahların başında çürürler, erkekleri de kahvelerde yan gelip yatarlar. Veremden, hastalıktan, açlıktan dokuma tezgahlarının başında... Yaaa...

Temel Reis, soluyarak, söğerek bir süre orada dolaştı durdu. Göğsünün uzun, kırmızı, kırçıllamış kılları inip inip kalkıyordu. Dolaşıyor, ayaklarını pat pat rıhtımın çimentosuna vuruyor, dolaştıkça öfkesi artıyor, sağa sola bağırıyordu. Boyun damarları şişmişti.

Durmuş onu seyreden Salihi gördü, öfkesini unuttu hemencecik, Salihe gülümsedi, ardından da bir göz kırptı, tekneye atladı, başa yürüdü, yerdeki büyük kırlangıcı aldı, alır almaz da Salihe fırlattı. Salih tetikteydi, kırmızı, kendine doğru yalım gibi sünen balığı havada yakaladı, dört parmağını balığın galsamasına geçirdi. Temel Reis arkasından bir daha, bir daha fırlattı. Salih hepsini havada kaptı. Mavi kayıktan kendine doğru kırmızı, kanatlı balık yalımları ardı ardına sünüyordu. Oraya, rıhtımın çimentosuna büyük kırmızı bir balık yığını yaptı. Balıkların gözleri cam gibi, kırmızı ayna gibiydi. Sırtlarının kırmızısında çelik mavisi iğne uçları gibi şimşekleyip sönüyordu.

Kediler geldiler, halka oldular kırmızı balık kümesinin yöresine, kuyruklarını omuzlarına atıp hiç kıpırdamadan orada bekleştiler. Gün doğdu battı, dalgalar minare boyu geldiler gittiler, martılar binlerce, gökten yere sağılırcasına kendilerini balık kümesinin üstüne bıraktılar, kediler gene yerlerinden kıpırdamadılar. Bir kerecik, hep birden kuyrukları-

nı keyifle oynattılar. Sonra gene orada yüzlerce, renk renk, yanıp sönen gözlerle kıpırdanmadan kaldılar.

Kırmızı balık yığınına havadan süzülerek kanatlı kırmızı kırlangıç balıkları gelip düşüyorlardı. Balıkların arkasında da Temel Reisin keyifli yüzü. Onun arkasında da büyük ananın hep asık, mikrop suratı. Kediler, martılar, büyük ana... Büyük ananın merhemleri ne kadar güzel kokar, hele ocaktayken, kaynarken. Ama o herkese düşman. Salihi mi, eline geçirse bir kaşık suda boğar. Keşki Salih ona o işi yapmasaydı.

Temel Reis uyuyordu güneşte, pos bıyıklarını hoplata hoplata. Kasketiyle yüzünün alna gelen yerini örtmüştü. Boynu kırış kırıştı...

Dış adaya martılar apak bir çarşaf gibi rüzgarda dalgalanarak bir iniyor, adayı köpük gibi örtüyor, sonra da kalkıyorlardı, dalgalanarak.

Temel Reis sağından soluna dönüyor, dudakları sünerek, «pof, pof» ediyordu.

«Haydi be Salih Reis, var mı bilyaların, tüyelim seninle.»

«Tüyelim.»

«Nereye?»

«O ıssız, kimseciklerin ayak basmadıkları, korktukları yere.»

Kimbilir orada... Görülmemiş martılar, kanatlı atlar, at gibi kırmızı karıncalar, deniz canavarları, konuşan balıklar, şeftali ağacı... Yıl on iki ay çiçek açan, çiçeksiz duramayan ağaçlar, kış, bora, fırtına, kar dünyayı sallarken ağaçlar ılık çiçekte...

«Tüyelim Temel Reis.»

«Tüyelim be Salih.»

«Temel Reis, Temel Reis... Uyan hele Temel Reis. Bak, bak sana ne getirdim, bak sana ne diyeceğim.»

Temel Reis uyanmaz. Güneşi bulmuş, dalgaların sesi, şeftali çiçek açmış onun düşünde. Çiçeği açıyor, açar açmaz da döküyor, mor, sarı, kırmızı, yeşil, turuncu, ak, pembe, mavi. Çiçekler şeftali ağacının altına renk renk, tabaka ta-

baka birikiyor. Salih dizlerine kadar çiçeğe batmış. Kırmızı kanatlı, kocaman dişli, uzun bıyıklı balıklar, kırlangıç balıkları uçuşuyor havada.

«Temel Reis, Temel Reis, ben Salih, uyansana be, sana geldim. Seni dedim de geldim. Beni kimse, bana kimse... Senden başka kimim var bu dünyada? Yazık değil mi? Uyan be nolursun Temel Reis. Uyanınca da kızma.»

Temel Reis dirseklerinin üstüne yekindi, bir yerlere, uzaklara baktı, gözleri kan çanağına dönmüştü.

«Uyan, uyan, uyan Temel Reis.»

Temel Reis yöresine baktı baktı, sağ kolunu yastık yaptı, üstüne başını koydu, pohlamaya başladı. Bıyığı taşın üstüne serilmişti.

«Temel Reis, bak sana ne diyeceğim, geldim ki sana...»

Aşağıda kediler, kırmızı kırlangıç balıklarını talan etmişler, her kedinin ağzında bir kırlangıç, sürükleyerek, kaya aralarında, mağaralarda, kovuklarda, kumlukta, tüyleri diken diken kalkmış, sırtları yumrulmuş, mırıldanarak, koşuşturuyor, aç gözlü yiyorlardı.

«Temel Reis, Temel Reis kalk, uyan bak... Bak sana... Sen...»

Salih kayanın üstüne oturmuş, Dış adanın üstüne inip konan martılara bakıyordu. Dış adayı çok iyi tanırdı. Başı sıkışınca hep Dış adaya gitmek isterdi. Bu yüzden ıncığını cıncığını bilirdi Dış adanın. Martılarını da bir bir tanırdı. Kim tanır bu dünyada onun kadar martıları, bulutları, bir de boncuklu arıları... Bir de Temel Reisi, İsmail Ustayı, bir de... Bir de kim tanır örümcek deliklerini, kuğu göllerini bu dünyada Salih kadar, kim?

Ali Reis hiç başını kaldırmıyordu, mavi ağların üstüne yumulmuş elleri mekik gibi işliyor, yırtık ağ yenilenerek ilerde büyücek, çok mavi bir yığın oluyordu. İlerde, Rüstem Reisin yanında da onun kadar büyük bir kiremit rengi ağ yığını büyüyordu.

Aslan Reisin ördüğü ağsa çok yeşil bir ağdı. O, ağını yığacağına uzunlamasına rıhtımın çimentosuna seriyordu. Rıhtımın çimentosunun üstü bir ağlar sergeniydi. İnsanlar hep karga burunlu, çökük avurtluydular. Soba borusu pantalonları ikiye bükülmüştü. Gençleri bile yürürken öne doğru eğilerek yürüyorlardı.

Salih de ağ örmesini biliyordu. Çabuk da örüyordu. Buradaki herkes ağ örme ustalığına şaşıyordu. Nasıl olmuştu, gerçekten bunu Salih de bilmiyordu. Belki altı belki yedi yaşındaydı. Bir gün, belki de bir gün ışırken, deniz apak olur o zamanlar, martılar uykudadır, Salih işte bu oturduğu kayalıktan, rıhtımla birleştirilmiş Zeytinadası kayalığından balıkçıların yanına inivermiş. Temel Reisin yanına sokulmuş, ondan bir iğne istemiş, delikli iğneyi ilk olarak eline almış,

alır almaz da Temel Reis kadar düzgün, iyi, kusursuz, ağın yırtıklarını örmeye başlamıştı. Oradaki bütün balıkçılar buna çok şaşırmışlar, akşamüstü Salihe, iki, üç kasa dolusu tekir, barbunya balığı vermişlerdi. Salih ne yapmıştı balıkları, ne yapacaktı, bir kasasını hemen kendi evlerine bırakmış, ötekilerini de çarşıya götürmüş, balıkçı Hikmete okutmuştu. Taze, kırmızı, ışıl ışıl, capcanlı, oynar oynar... Hikmetten çok para almıştı. O parayı ne yapmıştı, ne yapacak, kendine en beğendiği bir ayakkabı almıştı. Konçlarının ağzı sarı bir balıkçı çizmesi. Balıkçı çizmesini ne yapmıştı. İşte onu ölse de kimseciklere söylemez Salih. Yalnız, üç gün çizmesiyle birlikte uyumuştu.

Salih, sabah erkenden uyanır uyanmaz, doğru Zeytin adasının kayalığına vuruyor, geliyor, kış olsun, yaz olsun, işte bu kırçıl kayanın kuytusuna giriyor oturuyordu. Karşıda yarı yarıya kararmış Dış ada. Sonra çığlıklarla gelen bir yığın ak bulut, adayı örtüveren martılar. Durmadan inip inip kalkan, adanın üstünde kocaman, ak bir bayrak, kocaman ak bir bulut gibi dalgalanan...

Salih her gün uğurluyordu daha gün doğmadan balıkçı motorlarını denizin aklığına. Balıkçı takaları renk renk, en güzel mavide, kırmızı da, sarı da, yeşil de, açık mavi de denizin aklığına karışıp, renkleri onlar uzaklaştıkça azalarak, denizin akına, mavisine bulaşarak, eriyerek, tatlı bir erimede yok olarak, tükenerek, hep birden denizin düzlüğüne karışarak...

Salih korkuyordu. Ne olmuşlardı onlar şimdi, nasıl yitip gitmişlerdi? İşte deniz orada durup duruyordu. Salih binip gitmek istiyordu takalara... Kocaman, kıvrık burunlu, şiş karınlı, uzun direkli, yüksek kamaralı takalara... İstese balıkçılar onu götürürlerdi. Temel Reis onun arkadaşı, ahbabı değil miydi? Kovuğundan hep onun ellerini, çukura batmış canlı, sıcak, sevgi akan gözlerini seyretmemiş miydi? Ağları örerken elleri inanılmaz bir yumuşaklık, bir sevgiyle, tahta iğneyi, soğuk naylon iplikleri canlıymışcana yürekten sıcacık okşayarak...

Salih kendini bildi bileli seyrediyordu. Al gözüm sey-

reyle dünyayı demiş, yola çıkmıştı. Bu sözü de Temel Reisten duymuştu. Temel Reis ona bakmış bakmış, yeni ahbap olduğu sıralar, belki ağları ördüğü günden bir ay sonra, o günlerde olacak, ilk olaraktan o okşamayı çok seven elini uzatmış, ellerinin parmakları ne kadar da uzun, kamış gibi, Salihin saçlarını okşamış:

«Senin adın, Al Gözüm Seyreyle Salih olsun,» demişti. «Sen hep seyreyliyorsun dünyayı.»

Salih, gözleri kocaman kocaman açılmış, ta kendini bildiğinden bu yana dünyada ne görmüşse şaşırmış, onun karşısında, yanında, uzağında durmuş, içine girercene, canını verircene, canını koymuş, bütün gücünü, insanlığını gözlerine toplamış, baktığı şeyle, ağaçsa ağaçla bütünleşmiş, bir olmuş, kuşsa kuş, bulutsa bulut, balıksa balık, çiçekse çiçek, karıncaysa karınca olmuş, insansa, sevdiği insansa insan...

Şu Demirci İsmail Ustanın dükkanının üstünü örten çınar var ya, şu çınarın gün doğusu yanındaki uzun, görkemli ardıçlar var ya, Salih günlerce, ötedeki tümseğe çıkmış, gözlerini kırpmadan çınarı, ardıçları seyretmişti. Çınarın dalları kuş yuvalarıyla doluydu. Boyunları uzun, başları kel pembe, ağızları kocaman sarı kuş yavruları akşamüstleri boyunları kopacakmış gibi başlarını yuvalarından yukarı uzatıyorlar, ortalığı bir hoş, çılgın, ne kuş sesine benzer, ne bir sese benzer seslere boğuyorlardı. Kaç gün, kaç hafta seyretti Salih bu çınarı, yavruları, uzamış gitmiş kara ardıçları, kaç gün kaç ay seyretti, kendi de hiç bilmiyor, başkaları ne bilsinler. Salih o kadar küçücük ki kimsecikler görmüyor bile onu, ha varmış ha yokmuş gibi şu dünyada.

Salih şu Zeytin adasındaki kayanın kovuğunda balıkçıları durmadan bir yıl mı, iki yıl mı ne seyretti de ancak sonunda, o da zar zor Temel Reis onu görebildi. O da Salih Temel Reis onu görebilsin diye neler neler yapmadı.

Ya İsmail Usta, kaç gün, kaç ay, kaç yıl ona yokmuş gibi baktı. Salih orada, demirci dükkanının kapısı eşiğinde, gözlerini ocağa, İsmail Ustanın ellerine, demirlerine dikmiş ne kadar, ne kadar bekledi. Ayazda soğukta, kışta, yazda güzde kaç ay, kaç yıl Salih, daha Usta dükkanı açmadan gelip

karşıda durdu da dükkanının açılmasını bekledi. Kaç kere dükkanın kepengi dibinde uyumuş Salih, Usta gümbürtüyle kepengi yukarı kaldırırken uykudan fırlayıp ödü koparak uyanmadı. Kaç kere, kaç kere...

Ya marangoz Dursun... Onun işi başından aşkın... Daha daha, daha hiç farkına varmadı Salihin. Halbuki şu dünyada Salih herkesten çok bu Dursun Ustayı sever. Usta eski usul konsollar, sandalyalar, koltuklar, üstleri gül işlemeli masalar yapar. Her işine kocaman katmerli bir gül koyar Dursun Usta. Deli bir adamdır, hiç de kimi kimsesi yoktur. Buralı değildir, nereli olduğunu da kimsecikler bilmez. Sorsalar da söylemez.

«Te be, işte şuradan, şu denizin içinden geldim, daha var mı bunun ötesi,» der. Arkasından da uzun uzun güler.

Salih bıkıncaya, usanıncaya kadar marangoz Dursunun ellerini seyretti. Atölye, Dursun Usta dükkanına atölye diyordu, boya, ağaç, sakız kokuyordu. Hele tomruklar testereyle biçilirken yeri göğü, her bir yanı bir çam kokusu alıyordu. Bu sıralar tepeden tırnağa çam kokusuna kesiyordu dünya. Toprak, ağaçlar, duvarlar, yollar, taşlar, insanlar hep çam kokuyordu. Salih de tepeden tırnağa çama kesiyordu. Salih kimi zaman kendisini uzun, dallı yapraklı bir çam ışkını sayıyordu. Kocaman bir çam ormanı sayacak değildi ya.

Ustaların ellerini seyrederken Al Gözüm Seyreyle Salih, denizi, martıları, Laz takalarını, ağları, bulutları, kelebekleri, bir de uzun bacaklı kır bir at görmüştü, işte onu, bütün bunları seyrederken kendinden geçer, yemek yemeyi, su içmeyi unuturdu. Bazı gece yarıları anası onu ya Zeytin adasındaki kaya kovuğunda, ya demirci dükkanının önündeki çınarın altında, ya da marangoz dükkanının eşiğinde uyumuş bulur alır eve götürürdü. Salih deli ediyordu bütün evi, anasını, babasını, kardeşlerini. Büyük ablasını çok severdi Salih... Ablası onun derdini anlıyordu. Daha doğrusu dilinden anlıyordu onun. Küçük ablası mı, o kazın birisiydi. Salih ne yaparsa ona olduğu gibi öykünüyordu. Kız değil, bir allahın sümüklü maymunu. Tıpkı büyük anasına benziyor.

Demirciliği öğrendi Salih, demircilik yapacaktı. Al Gözüm Seyreyle Salih, seyrede ede en ince yerine kadar demirciliği ezber etmişti. Eline aldığı an kaynak yapabilir, tek başına bir balta, nacak, bıçak, saban demiri dövebilirdi.

Marangozluğu da, balıkçılığı da öğrendi Al Gözüm Seyreyle Salih seyrede ede...

Bir at görmüştü, ilerde Ağlayan kayanın oralarda, kumsalda, denizin kıyısında, bir tan yeri ışırken... Uyanmış bir bakmış, uzun bacaklı kır at güneşe, ışığa batmış, bacaklarını karnını germiş, öyle duruyor, hiç kımıldamıyor. Gün doğunca başını kaldırdı, burnunu geniş geniş açarak, dudaklarını da germiş, dişleri apak öyle gökyüzünü kokluyordu. Gökyüzü gittikçe maviliyordu. Salih dalmış gitmiş, her şeyi unutmuştu, kendini bile. Bilmiyordu ki Salih, belki de o at olmuştu... Baktı ki, ne görsün, at süzülmüş gitmiş, yerinde duman bile yok.

Sonra hep o kumluk koya geldi gitti günlerce Al Gözüm Seyreyle Salih. Bir daha da atı uzun bir süre göremedi.

Salih karar verdi, Temel Reis gibi olacak. Şimdi bir iyice biliyordu. Temel Reis nasıl Temel Reis olmuştu, nasıl üç tane mor takaya sahip olmuştu, Al Gözüm Seyreyle Salih hepsini biliyordu. Mor değil, mavi. Hem de Temel Reisin kendi ağzından dinlemişti. Temel Reis, gel, demişti, gel iki gözüm Salih Reis, Al Gözüm Seyreyle Salih Reis, sana diyeceklerim var. Temel Reis oturur kayanın üstüne gün doğumundan gün batımına kadar anlatır. Yaaa... Salih, Temel Reis gibi olacak ama, aaah! Kim bilir, Salih gibi ağ örmesini kim? Kim bilir kim Salih Reis gibi. Temel Reis ona ne diye seslenir, Al Gözüm Seyreyle Salih Reis, Reis diye, yaaa...

Ama denizler uzak, soğuk, sonsuz, korkulu. Her gün tan yeri ışırken deniz, ortalık daha apakken, deniz, Temel Reisi, öbür balıkçıları tekneleriyle birlikte, huuup diye yutmuyor mu, deniz? Sonra denizin karnından nasıl çıkıyorlar da geriye dönüyorlar, deniz. Bir seferinde de hiç çıkamazlarsa ya, deniz onları alıp ta dibine, derinine çekip götürürse, götürüp de bir daha salıvermezse, deniz. Ne de olsa denizden korkuyordu Salih Reis... Ödü kopuyordu denizden ve balıkçılara

işte bu yüzden gıpta ediyordu. Balıkçılar hiç kimseciklere benzemezler, öteki insanlara, alışveriş eden karnı büyük şişkolara... Demirciler de iyi. Ya marangozlar... Marangozların işyerlerinin yanından geçemezsin, mis gibi kokar. Ulu bir orman gibi kokar her marangoz işliği. Al Gözüm Seyreylè Salih de tepeden tırnağa, bir koca ormanın tekmil kokusunu yutmuş gibi kokar. Balıkçılar da hep balık kokarlar, güneş tuz kokarlar. Demirciler de yalım, kıvılcım, yanmış su, yanmış demir kokarlar. Bir de hanımeli, çınar kokarlar. Denizin kıyısında kocaman taka iskeletleri kuran, koskocaman takalar yapan Hasan Usta da hem deniz, hem ağaç, hem orman, hem demir, hem yağlıboya, hem de kıvılcım kokar. Hasan Ustanın gömleğinin göğsünde her zaman bir çiçek asılı durur. Ne çiçeği olursa olsun. Baharda katırtırnağıdır.

Salih Reis dünyadaki her şeyi durmadan seyretti de, Hasan Usta üstünde o kadar duramadı. Nedendir acep?

«Uyuma be Temel, Temel Reis. İnsan gece uyuyamaz gündüz bu kadar çok uyursa. Bir işimiz düştü sana be Reis. Korkma, ağ ördürecek değiliz senin o yaşlı, boğum boğum, çatlamış parmaklarına. Bezirgan başı, bezirgan başı, arkamdaki deve senin olsun, aç kapıyı bezirgan başı. Uyan Temel Reis uyan. Uyan be, uykudan öleceksin. Bak ne için geldim sana. Derdime derman, yarama merhem ol diye geldim.»

Ağlar uçar denizlerin üstünde. Ağlar ağır ağır, ulu kanatlar gibi inerler denizin üstüne. Çıkarlarken balıkla dopdoludurlar. Binlerce balık çırpınırlar ağlarda. Gün vurunca şimşekler çaktırarak binlerce... Sular, balıklar damlar ağlardan. Martılardan gökyüzü gözükmez olur ağlar denizden çekildiğinde. Gökte, bir kulaç yukarda martılar, kanat kanada, kanat şapırtıları, sesler birbirine karışmış, bir hercümerç, kendilerini denize kapıp koyveren, hep birden şap diye denize çarpan... Martılar delirmişler. Teknelerin yöresinde göğü kapatarak oradan oraya savrulan.

«Uyan be nolursun Temel Reis. Sen ki Temel Reissin. Yetmiş iki milletin, yetmiş iki bin mahlukatın, yetmiş iki milyon börtü böceğin dilinden bilirsin, sana geldim ki... Avurt-

larını ne şişirerek öyle uyuyorsun be, uyansana pis adam, deli adam, insan bu kadar çok uyur mu?»

İşte o at geldi, kır at, orada denizin kıyısında, alaşafağın ortasında. Şeftaliler çiçek açtı.

Doktor Yasefin kızı, büyük ananın Halili, Metin abinin korsanları... Denizden mercan boynuzlu, zümrüt gözlü canavarlar çıkacak.

«Uyan uyan, burada uyumaktan korkmuyor musun? Canavarlar, kocaman zümrüt gözlü.»

Zümrüt yeşili gözleri tutuşmuş gelir. Denizi sallayarak. zümrüt yeşilini denizin üstünde yeşil, ışıktan bir ustura gibi sürüyerek.

«Uyan, uyan. bak uyan, sana geldim Reis, kalk. İşim düştü sana.»

Dalgalar toprağı, adaları, göğü sallıyor. Ak köpükler alttan vurup Zeytin adasının kayasının ortasından fışkırıyorlar.

«Uyanısana Reis.»

Salih aradı taradı büyücek bir sepet buldu, yassı, uzun, kamıştan örülmüş, kulplu. Sepetin içini ipek gibi, kokulu otlarla döşedi. Üstüne yeşil kadifeden bir çaput serdi, martıyı aldı sepetin içine koydu. Martının tüyleri kurumuştu ya, gene de karmakarıştı. Kuş başını tutamıyordu. Gözleri de kaymıştı, yarı yarıya ak bir zarla kapalıydı.

Salih telaş içindeydi, ya ölürse... Gittikçe de martı soğuyor, başı bir ölü başı gibi cansızlaşıyordu.

Salih düşündü, önce bunu yedirmeli. Belki susamıştır, bir su içse...

«Bir su içse,» dedi büyük anasına, dalkavukça.

«İçir bakalım,» diye söylendi büyük anası.

Salih bir tas suyu getirdi, martının başını aldı, gagasını suya soktu. Martı oralı bile olmadı, ne gagasını açtı, ne de bir devinimde bulundu.

Büyük anası:

«Şu pamuğu al da suya batır,» dedi. «Kuşun da ağzını aç, içine suyu damlat.»

Salih öyle yaptı. Ağzı suyla dolan martı yavrusu, gagasını bir kaç kez açtı açtı kapattı. Gözleri de azıcık açıldı. Salih buna çok sevindi ya, gene ikircikliydi. Martı yavrusunun kanadı iyice kırılmıştı, sarkıyordu.

«Senin merhemin var büyük ana,» dedi. Nasıl diyebildi, buna kendisi de şaştı, korktu.

«Var ya,» dedi büyük ana, «var ya, insanlar için.»

«Kuşlar için de olmaz mı?»

«Olmaz,» dedi büyük ana kırışmış burnunu kıvırarak. Sıkı sıkıya ak bir başörtü bağlamıştı. Kırış kırış, bir örümcek

ağı gibi olmuş yüzündeki tekmil çizgiler keskindi. «Benim merhemlerim insanlar için...»

Salih biliyordu, o yalnız merhemleriyle övünüyordu. Merhemleri kurşun yarasını iyi ediyordu. Ona çok para veriyorlardı merhemleri için....

Salih kurnazladı:

«Bilirim büyük ana,» dedi. «Ben bilmezsem kim bilir, senin merhemlerinin üstüne yok. Sen şu merhemlerinin gizini bir versen doktorlara, bize ne vermezler ki... Bir günde zengin oluruz.»

«O gavurlara vermem,» diye dikeldi büyük ana.

«Verme,» dedi Salih. «Yerden göğe hakkın var.»

«Vermem,» diye yineledi büyük ana. «Veremem. Benim merhemlerim benimle birlikte ölecek.»

«Ölmesin, yazık,» dedi Salih. «Ne kadar can kurtardı. Şu benim martımı da kurtarsa...»

«Kurtaramam,» diye bağırdı büyük ana. «Benim merhemlerim kuşlar, hayvanlar için değil... Benim gücüm insanları bile iyileştirmeye yetmiyor ki, bir de kuşlara merhem yapayım.»

Salih en yumuşak, en yalvarıcı tavrını takındı. Yaşla dolu gözlerini kocaman kocaman, sevgi dolu, büyük anasına dikti.

«Kolu yarı yarıya kopmuştu,» dedi, «Fethinin kolu. Sen bir baktın. Yudun arıttın, merhemini sürdün, bağladın. On beş gün sonra Fethi geldi ki, ne görelim, kolu iyileşmiş, dümdüz olmuş, aklında mı büyük ana?»

Büyük ana sevindi:

«Benim merhemlerim,» dedi, «benim merhemlerim, şu ağaçların, şu çiçeklerin, şu dağdaki tekmil otların kokularından, özlerinden süzülmüştür.»

Birden evdeki üç bez tezgahının üçü de zınk diye durdu, mekikler asılı kaldılar.

Salihin anası uzun akça pakça bir kadındı:

«Vay başıma,» diye bağırdı. «Şimdi de martı,» dedi. «Evi pisletecek. Yaptığı ettiği yetmiyormuş gibi, şimdi de martı. Elin çocukları denize çıkar, balıkçı olur, elin çocuk-

ları demircilere, marangozlara çırak olur, elin çocukları geçer de tezgahların başına bez dokur, elin çocukları şöförlere yardımcı olur, elin çocukları...» Anası yeğin öfkelenmişti... «Bu boyu devrilesi de, ağzı açık ayran budalası da işte böyle martı yavruları, karıncalar, kurbağalar, yılanlar çıyanlarla uğraşır. Ağzı açık, ağzı açık, ağzı açık ayran budalası...»

Sepete doğru koştu, Salih biliyordu ki sepeti alıp martıyla birlikte dışarıya atacaktı, anası yetişmeden sepeti kaptığı gibi dışarıya fırladı.

Vay be, az daha kandırmıştı ki, büyük anasını... Vay be. Şimdi ne olacak? Bu martı dirilecek gibi... Su içti, bak, suyu içince gözlerindeki perde çekildi. Gözleri ışıl ışıl... Bir de, bir de yemek yerse... Martılar balıklara bayılırlar...

İçerde tezgahlar yeniden başlamıştı. Büyük anası iki büklüm dışarıya çıkmış söyleniyordu:

«Benim merhemlerim insanlar için, insanlar... Kuşlar için değil, pis martılar için hiç değil. Duydun mu Salih, duydun mu?»

«Duydum,» diye bağırdı Salih. «Duydum büyük ana... Sen de bat, senin merhemlerin de...»

Anası dışarıya çıktı o anda:

«Hayırsız köpek,» dedi. «O ne biçim söz öyle, insan büyük anasına hiç... Elime bir geçirirsem. Sen bu eve bir daha hiç gelmeyecek misin?»

«Gelmeyeceğim,» diye bağırdı Salih.

«Git,» diye bağırdı anası. «Arkanın üstüne git de bir daha gelme.»

Salih yokuştan aşağı denizin kıyısına koştu. Ağlayan kaya koyunu dolandı, kucağındaki sepeti kayanın dibindeki yarığa yerleştirdikten sonra bacaklarını çemredi, suya girdi. Şimdi balık avlamalıydı, ilkönce şöyle küçücük bir gümüş balığı. Martısı bir yiyecek, bir yiyecekti ki balığı, bir iyice gözlerini açacak, dirilecekti. Şu dünyada azıcık talihi varsa martısı dirilecekti. Varsın kanadı da kırık kalsın... O cimri, o bela büyük anası da varsın merhem yapmasın martısına... İnadına, inadına yapmıyor. Yoksa, dışardan, yaban-

cıdan bir sümüklü oğlan gelse de, büyük ana, büyük ana dese, benim bir yaralı martım var, bana merhem verir misin dese, hemen verir, vermez mi?

Bu evin hepsi, babası da, anası da, kardeşleri de, hepsi de düşman Salihe... Düşman değilseler bile adam saymıyorlar. Salih yanılmıştı, büyük anasının onu bağışladığını sanmıştı. Unutmuş gitmiştir şimdiye kadar, diyordu bir de. Hiç kimse, hiç kimse sevmiyordu Salihi, hiç kimse... Temel Reis, kimbilir! İsmail Usta, Hasan Usta, kimbilir? Şu dünyada kim sever de sayar Salihi, hiç kimse! Çarşıda dolanan deli Ali bile, herkesi sever de, bütün çocukları okşar da, bir kere olsun Salihi okşamamıştır. O ustalar var ya, ne kadar da onların ellerine, işlerine bayılır, onlar bile bir kere olsun Salihe dönüp de şöyle candan, sevgiyle, Salihe bir kere bakmamışlardır, Salihe.

Şu martı büyük ananın olsaydı Salih ona merhem yapmaz mıydı, ölür de bir umarını bulurdu. Ya İsmail Usta, ya Hasan Usta, ya Temel Reisin olsaydı Salih canını, canını verir de o kuşu iyileştirecek bir umarı bulurdu.

Su soğuktu, az ilerde küçük balıklar sürüyle dolaşıyorlardı. En küçük bir devinmede de, birden inanılmaz, göz görmeyecek bir hızda kırılıp derine doğru çavıyorlardı. Salih orada denizin sığlığında bir süre daldı kaldı, balıkların toplanıp gelişlerini, sonra da en küçük bir kıpırtıda birden, şimşek gibi dağılışlarını görüyordu. Küçücük balıkların gölgeleri nokta nokta denizin dibine, ışıklı çakıltaşlarının, kumların üstüne düşüyordu.

Salih çalıştı çalıştı, bir tek balık bile tutamadı. Tepeden tırnağa da su içinde kaldı. Kendisine büyük gelen giyitleri ıslak ıslak bedenine yapıştı. Uzakta Dış adada martılar ötüşüyorlar, sepette de martı yavrusu ölümcül uykusunda öyle duruyordu.

Salih ikide birde de denizden çıkıyor, ölmüş mü, diye martı yavrusuna bakıyordu. Martı yavrusu boynu öylece düşmüş, sepetin içinde yatıyordu. Gagası kanadının altına girmişti. Gagasını bir kanadının altından çıkarsın yavru, işte o zaman değme sevincine Salihin. Aaah, ah! Bir çıkarsa kanadını.

Dönüyordu denize, aah ah, bir tane küçücük balık yakalayabilse... Böyle elle olmayacaktı. Küçük bir ağ parçası bulsa... Küçük bir çuval parçası. Naylon bir torba. Denizden koşarak çıktı, kasabaya yöneldi, bir yüz adım gittikten sonra durdu, arkaya baktı, geriye döndü. Ödü kopmuştu. Yüreği çarpıyordu. Deli mi ne, burada bu yavruyu gelir de bir kedi kaparsa, üstelik de kanadı kırık. Kasabaya, ya da balıkçılara kucağında kanadı kırık bir martı yavrusuyla gitmek... Sağlam olsa neysem ne. Kayanın yarığından aldığı sepeti gerisin geri yerine koydu, kendi de oraya, sepetin üstbaşındaki kaya çıkıntısına tünedi, başını elleri arasına aldı, gözlerini sepetin içindeki kıvrılmış kalmış martıya dikti. Derin düşüncelere daldı. Kafasında örümcek ağı yüzüyle büyük anası, sonra baytar Sakallı Haydar Bey, Eczacı Fazıl Bey, sonra Doktor Yasef Efendi... Yasef Efendi de büyük anasından daha yaşlıydı. Yasef Efendiye gitse. İyi, yumuşak huylu birisiydi ya, doktorluk yapmayalı çok oluyormuş. Onun doktorluk yaptığını kim gördü şimdiye kadar, kim gördü. Belki de martıların hastalıklarını bilir. Her gün ta tan yerleri ışır ışımaz denizin kıyısına giden o değil mi? Denize gözlerini dikip de durmadan, kıpırdamadan bakan o değil mi? Dış adanın martılarına bakmaz mı, bakmaz olur mu, bakar ya... Öyleyse martıların hastalıklarını bilmez mi, bilmez olur mu? Öyleyse! Ya Sakallı Haydar, tekmil arıların, kuşların, kargaların dilinden anlayan odur, martıların hastalıklarından anlamaz mı? Nasıl anlamaz? Bir gün Salih onu bir kargayla konuşurken görmüştü. Neden ona gitmemeli? Gitmeli mi? Yasefe mi, ona mı? Şu Yasef de bastonuyla çocukları dövüyor. Çocuklar da bir bela, fıkara adama dur durak vermiyorlar ki. Her gün gidip de deniz kıyısında oturduğu yere deniz kestanesi koyuyorlar, o da her seferinde varıp doğruuu deniz kestanesinin üstüne oturuyor, oturur oturmaz da çığlık çığlığa fırlıyor, kıçı yanıyormuş gibi rıhtımda koşarak kendi yöresinde dönüyordu. Dönüyor, dönüyor, bağırarak, sonra da kendini yere atıyordu. Sonra da çocuklar o yürürken ardına düşüp türlü şaklabanlıklar eyliyorlardı. Bazan büyükler çocukları kor-

kutuyorlar, Doktor Yasefe dokunmalarını yasaklıyorlardı. Bir gün, iki gün, üç gün... Doktor Yasef gözlerini dört açıp yöresine bakınıyor, çocukları bekliyordu. Çocuklar hemen onun kendilerini aradığını çakıyorlar, el değer etek değmez, Doktorun imdadına yetişiyorlardı. Gene çığlıklar, dövmeler, küfürler, baston sallamalar... Sonra gene yasaklar. Doktor Yasef gene ölü gibi, kanı çekilmiş, cansız, bomboş, şu dünyada yapayalnız, kimsiz kimsesiz kalmış gibi... Çocukları bekliyordu. Gelsinler, gelsinler de, yeter bir gelsinler de, isterlerse kerpetenle etlerini koparsınlar, isterlerse... Bunu da bütün çocuklar biliyor, yasaklara, dayaklara karşın Doktor Yasefin yardımına koşuyorlardı. Şimdi işte, şimdi şu anda Doktor Yasef kayalığın burnundadır, kaba etlerine batan deniz kestanesi dikenlerini ayıklıyordur. Belki de onun kıçına hiç bir şey batmıyordur. Çocuklar kimi zaman onun oturduğu yere deniz kestanesi koymuyorlar, Doktor Yasef gene oraya deniz kestanesi koymuşlar gibi kendi yöresinde, kıçını tutarak dönüyor, hop oturup, hop kalkıyordu. Salih biliyordu, bazı günlerde çam kozalağı koyuyorlardı oturduğu yere. Doktor Yasef gene vaveylayı basıyordu. Çocuklar bir gün yumşacık, kuş tüyü bir minder koydular onun oturduğu yere. Doktor yutmadı. Sevgiyle gülüp çocuklara el salladı. Martı yavrusuna bakmaz mı?

Birden aklına bir şey düşüp ayağa fırladı. Çocuklar bazan Doktor Yasefin, parmaklarının ucuna basa basa arkasından usulcacık varıp gözlüklerini kapıyorlardı. İşte o zaman çok kötü oluyordu, Doktor Yasef bir adım bile atamayıp olduğu yerde, kendi yöresinde, kollarını açmış, yordamlayarak, yorulup bitinceye kadar dönüyor, sonra olduğu yere sağılıyor, ağzını kocaman kocaman açıp derinden, uzun kırışık boynu sünerek soluk alıyordu, ölecekmiş gibi. Sonra da çocuklara tatlı, yumşak yalvarmağa başlıyordu. Önce tatlı, candan konuşuyor, konuşuyor, çocuklar gözlüğünü vermeyince de, horoz sesi duymamış küfürlerle sövüyordu. Sonra ağır sözlerinden pişmanlık duyuyor, gene yumşuyor, sonra ardından da birden parlıyordu.

Çocuklar vaktin eriştiğini anlayıp:

«Söyle baba Yasef,» diyorlardı. «O hikayeyi söyle...»

Doktor Yasef üç kere bastonunu yere vurup:

«Gelin köpekler,» diye yumşak yumşak görmeden bakarak, «gelin de şuraya bastonumun altına oturun ki...»

Çocuklar getirip gözlüğünü ona veriyor, yöresine halkalanıp oturuyorlar, o da kalın güzel sesiyle bu denizlerin eski zaman hikayelerini anlatıyordu.

Salih düşündü, neden acaba Doktor Yasefin hikayelerinden hiç birisi aklında kalmıyordu. Ama en küçük bir söz bile ansımıyordu onlardan Salih... Ya Temel Reisin anlattıkları, kafasının içine, sözcük sözcük olduğu gibi işleniyordu. Öteki çocukların da Doktorun anlattıkları akıllarında kalmıyordu. Uzak, eski, anlamsız, hüzünlü, yalnız bir türküyü dinler gibi dinliyorlardı Doktor Yasefi.

Salih ayağa fırlayınca sırtındaki gömleğini çıkardı, kollarını bağladı, denize koştu. O, denize girer girmez bir büyük bir sürü yavru balık ondan ürküp dağıldı. Salih gömleğini denize sokup ağ gibi gerdi. Şimdi küçük balıklar gelecekler, gömleğin üstünden geçecekler, tam geçerlerken Salih gömleği yukarı çekecek... Kaç balık, kaç tane gelecek, belki yüz, yüz elli. Salihe on tane yeter...

Sakallı Haydar, somurtuk, yüzü kıpkırmızı. Sabahtan akşama sarhoş. Rakı kokusundan yanına yaklaşılmaz. Bakar mı martı yavrusuna? Delinin biri... Öldürür o, öldürür martı yavrusunu. Kebap eder de yer martı yavrusunu. Martı yenir mi, o ne geçirirse eline yer... Bir keresinde... Zıkkımın kökünü yesin, zıkkımın.

Eczacı altın gözlük takar... Çok pahalı ilaçları. Almayan onun ilaçlarını hastalıktan, alanlarsa acından ölürler. Her gün başka bir biçimde altın gözlük takar. Kız gibi yumşak, lopur lopur bir yüzü vardır. Hiç de kadınlara bakmazmış... Salih gömleği birden çekti, sevinçle gözleri büyüdü, denizden kıyıya çıktı, gömleği kuma serdi. Gömleğin üstünde bir sürü irili ufaklı balık yavrusu sıçrayışıyordu. Sevinçten elleri ayakları titriyordu. Balıklar güneşte kıvılcımlanıyorlardı. Salih balıkları teker teker avucuna topladı, balıkların hepsi iki avuç kadardı, ellerinde daha kımıl kımıl ediyorlar-

dı. Götürdü, yarı canlı balıkları kayanın düzüne serdi. Hemencecik de gömleğini kumların üstünden alıp suya yürüdü. Coşkudan, kendinden geçmişti. Soğuktan bacakları pespembe olmuştu.

Sürüyle balıklar, denizin dibinde küçük gölgeleri kayarak, üstüste kıyıya, kayalara dokunurcasına sokuluyorlar, birden, yıldırım çarpmış gibi ürküp denizin içine doğru darmadağın kaçışıyorlar, az sonra bir kocaman sürü, binlerce küçücük balık gene yaklaşıyorlardı kıyıya ve gene darmadağınık oluyor, kaynaşarak kaçışıyorlardı.

Balıklar, durgun denizin incecik dalgaları, güneş kıyıya, denizin dibine, kayalara binlerce ipilti üşürüyorlardı. Işıklar denizde, kıyıda, balıklarda, kumsalda, denizin altındaki çakıltaşlarında kıvıl kıvıl kaynaşıyordu.

Salih durmadan gömleğini küçücük balıklarla dolduruyor, sudan çıkıyor, sıçrayan kıvıl kıvıl ışıklı, kaynaşan balıkları kayanın üstüne seriyordu. Dalıp gitmişti. Kocaman açılmış gözleri ışığa batmış denizde bir top pırıltı gibi sünen, ışıklarla kıvıl, kaynaşan balıklarda, dalgalarda, gölgelerde, şimşeklenen deniz kabuklarında... Öyle durmuş, kendinden geçmiş, tuttuğu balıkların, şu içine girdiği denizin bir parçası olmuş, başka ne bir şey düşünüyor, ne duyuyor. Kendisini dehşet, delicene, her şeyi unutarak bir balık oyununa kaptırmış. Balıklar geliyorlar, gidiyorlar, uçuyorlar, bir şeyleri kokluyorlar, koklar koklamaz da çavıp darmadağın... Her balığın, her balık sürüsünün üstünde kıvılcımlanan bir ebemkuşağı... Ebemkuşağından da daha renkli, daha parlak renkler, uçuşan... Güne geldikçe denizin içinde çakıp sönen.

Tam ayağının dibinde bir yengeç gördü Salih. Birden sıçradı. Derin düşünceden uyanmış, büyü bozulmuştu. Az sonra kendine geldi, eğildi yengeci tuttu, kıyıya kumsala fırlattı. Yengeç orada yampiri yampiri dolaşmağa başladı. Buna da Salih çok çok sevindi.

Gözüne büyücek uzun bir sürü ilişti. Sürü oraya buraya vurarak, yalpalayarak, kalın bir ip gibi kıvrılarak ilerdeki taşın oradan sünerek geliyordu. Birden tekmil balıklar, hep birden suyun yüzüne fırladılar. Suyun yüzü bir an renk

renk kıvılcıma kesti söndü. Balık sürüsü durmadan, hep birden, suyun yüzünde yüzlerce ipildeyerek sönüyor, ipildeyip sönüyordu. Salih balık yakalamayı da şimdi artık unutmuş, suyun yüzüne atlayan, uçan balıklara dalmış gitmişti. Hiç bir şey düşünmüyordu. Beyni, duyuları, görme, dalma, yokolma duyusundan başka bütün duyuları yokolmuştu.

Birden gelen büyük bir dalga onu tepeden tırnağa içine aldı, salladı, ıpıslak etti, sendeletip kıyıya doğru bir iki adım götürdü. İlerden, açıktan büyük bir yolcu gemisi geçiyordu.

Salih birden anımsadı, delicesine kayalığa koştu, sepetine soluk soluğa vardı, martı yavrusu orada sepetin içinde, kadife çaputun üstünde hiç kıpırdamadan öylece yatıyordu. Gagası da kanadının altında. Salih artık ölüp kayalara yapışmış balıklardan birisini aldı, martının başını tuttu. balığı uzattı:

«Al,» dedi. «al! Bak, ne taze, aç ağzını yutuver. Aç, aç, aç ağzını...»

Balığı kuşun gagasının ucunda burun deliklerinde dolaştırıyor, martı oralı bile olmuyordu.

«Bak, bak, ne güzel balık... Bak, yemezsen öleceksin, bak... Yut şunu.»

Sonra da :

«Pis mendebur,» diye bağırdı. «Pis. Ölecek ne var yani Şunu bir yutarsan iyileşeceksin.»

Martı bana mısın demiyordu.

Salih çok uğraştı, koklattı, balığın başını, kuyruğunu burun deliğine sürdü, balığı denizde ıslatıp gene koklattı, olmadı.

«Bu balığı beğenmiyorsun değil mi,» dedi. «Beğenmiyorsan sana canlısını tutup getireyim.»

Tamam, iyi bir kurnazlık düşünmüştü, martılar canlı balıkları tutup yerlerdi değil mi, tamam, iyi bir kurnazlık. Hiç martıların ölü balık yedikleri görülmüş müydü, değil mi? Kayanın üstünden hemen gömleğini aldı, denize girmesiyle çıkması bir oldu. Gömleğin üstünde bir sürü sıçrayan balık ışılıyordu. Gömleği kayaya kor komaz, bir tanesini canlı

canlı kaptı, martının ağzına götürdü, koklattı, martı gene bana mısın demedi. Tüyü bile kıpırdamadı. Salihin balık elinden yere kayıverdi. Kolları yanına düştü, uzaktan denizi köpürterek giden gemiye daldı. Eşek adasının üstüne yüzlerce, çığlık çığlığa martı inip kalkıyordu. Üç martı da ta yükseklerde, denizin üstünde kanatlarını sonuna kadar açmışlar germişler süzülüyorlardı, sevinç dolu.

«O kadar, o kadar çok martı var ki şu dünyada... O kadar, o kadar... Yalnız benim martım ölüyor.»

Martı yavrusuna döndü bir göz attı istemeyerek, acı dolu, o orada sepetin içinde öylecene, mahzun, hüzünlü duruyordu.

«Vay be,» dedi. «Benim, benim yüzümden ölüyor. Onunla ben karşılaşmamış olsaydım, belki dirilirdi.»

Kendini suçladı, uzun bir süre. Sonra anasını, babasını. Büyük anası, ah lanet büyük anası, boğacak mıydı onu? Martısına bir iyice düşman kesilmişti, ona da... Şu anasına da ne oluyordu, o yumşacık insana? Herkes Salihi görünce bir celalleniyor, bir. Allah bile düşman olmuştu da onlara, işte martısı bu haldeydi.

Birden döndü, gömleğin üstünde artık can çekişen kıpır kıpır balıklardan birisini aldı, martının ağzını eliyle açtı, balığı gırtlağına kadar soktu:

«Yut,» dedi. «Vay be...»

Martı yavrusu ağzını üç kere açtı kapadı. Salih gerçekleşen bu büyüye inanamıyordu. Gerçekten yutmuş muydu acaba? Eliyle gırtlağını yokladı. Balık martının boğazında öyle duruyordu. Deli gibi kızdı:

«Seni, seni sersem kuş, geber, geber işte. Bana ne! Sanki şu yeryüzünde ilk geberen kuş musun? Ben de... Ben de...»

Gömleğini yerden aldı, balıklar kayalıkların üstüne serpildiler, kayanın düzündeki öteki balıkların üstünde de bir sürü arı oğul verir gibi dolaşıp vızıldıyorlardı. Bu öfke kızgınlık arasında bile arılar Salihin gözüne çarptı.

«Vay be! İnat ediyor... Öl ulan, bana ne? Babamın oğlu musun? Öl, öl, ben sana acıdım da, ölmesin dedim de... Öl işte. Seni orada bırakıyorum, kayanın üstünde. Az sonra,

hemen şimdi bir koskocaman yaban kedisi gelecek, koskocaman... Yaaa, gelecek, seni parça parça... Bir güzeeeel, afiyetlen yiyecek...»

Yiyecek derken, küçücük martının parçalanan ölüsü geldi gözlerinin önüne. Tüyleri havada savruluyor, yabanıl, sivri, yırtıcı ak dişler çıtır çıtır kemiklerini kırıyordu. Epey uzaklaşmıştı kayalıklardan, koşarak geriye döndü. İçi acıyor, yüreği çarpıyordu. Az daha martıya ulaşamazsa... Oracıkta bekleyen yaban kedisi dişlerini martının gırtlağına geçirmiş, kanını emiyor, az sonra da tüyler savrulacak.

Çok şükür sepet de, martı da orada yerinde duruyordu. Çok sevindi. Yüreği yeynidi. Oooh, dünya vardı. Şimdi her şey daha güzeldi, şimdi artık gene her şey ışıktandı. Anası da, babası da, kardeşleri de dünya güzeliydiler, dünya iyisiydiler. Adam öldüren Azgın Duran bile iyiydi. Azgın Duran, Azgın Duran, içi götürmedi. Her şey, herkes iyiydi de adam öldüren Azgın Duran iyi değildi. Çocuk düşmanıydı. Nerede bir çocuk görse, isterse oğlu olsun, gözlerini iki üç misli açıp, çenesini çarpıtıp, ağzından salyalar salıvererek çocukların üstüne yürüyordu. Çocuklar aslan yürekli bile olsalar onun bu görüntüsüne dayanamıyorlardı. Dayanamayıp bağırarak alıp yatırıyorlardı. Bazıları da yerlerinden kıpırdayamayıp oldukları yere düşüp öyle kalıveriyorlardı. Salih onunla hiç karşılaşmamıştı. Hiç karşılaşmayacaktı da. Salih çarşıdan geçerken, kasabanın içinde dolaşırken gözlerini dört açıyordu. Azgın Durana benzer birisini görünce de alıp yatırıyordu. Azgın Duran var ya... Azgın Duran şu çınar kadar kocaman bir adam, şu çınarın dalları kadar da kocaman kolları var. Ondan herkes de, büyükler de korkuyorlar. Kasabanın baş belası, birisi şunu öldürse de kurtulsak, diyorlar.

Eğildi martının gırtlağını iki eliyle yokladı, balık olduğu yerde duruyordu. Salih kızdı, şunu ta şu denizin ortasına fırlatmalı, dedi. Fırlatmalı. Martıyı sepetten aldı, göğsüne bastırdı, kuşun yüreği çabuk çabuk atıyordu, sıcacıktı da... Gerildi, atacakken durdu, kuşu usulca sepete koydu, belki balıkları yiyecekti.

Ötedeki, üstünde arıların dolaştığı balıklardan üç tane-

sini aldı geldi, sepetin önüne diz çöktü, sertçe martının ağzını açtı, biribiri ardından balıkları martının gırtlağına soktu. Elindeki martı sonuncu balıkta bir çırpındı, kırık kanadı bile kalktı, balıkların üçünü de yuttu.

Artık Salihin sevincine diyecek yoktu. Oraya kayalıkların üstüne oturdu, gözlerini martısına dikti. Martının sarı gagasına, ayaklarına, kanatlarının ucundaki küçücük karalara... Bir iyi olsun, bir uçardı ki, ta göğün ötesine varırdı. Ta ötesine. Bir iki balık daha denese... Korktu denemeye. Belki de yemezdi de, gene... Bir de yorulmuştu ki Salih... Yorulmuştu ya, sırtından da ağır bir yük kalkmıştı.

Martı yavrusu öyle yatıyordu ya, olsun, üç tane, üç tane taze balık girmişti ya kursağına. Artık dirilirdi. Deli değildi ya... Dirilecekti. Dirilmezse de, kendi bilirdi, hiç.

«Vay be, dirilecek.»

Şu balıkları toplamalı da, yarına yedirmeli. Yarına kadar kokmaz mı? Belki de kokmuş balıkları daha çok severler martılar. Kimbilir, belki. Hiç kimse bilmiyor ki bu martıların huyundan suyundan.

Arılar balıkların üstünde vızıldayarak uçuyorlar, kanatlarında ince, aydınlık titremeler. Salih baktı, azıcık irkildi... Balıkların üstünde dönen arıların beşi eşek arısıydı. Şu kara, dünyayı vızıltıya boğarak şimşek gibi gelip giden tostoparlak, yeşillenen arının adını bilmiyordu. Gerçekten bu arının adı neydi, hiç sormamıştı. Sonra boncuklu arılar, bal arıları, sarıca arılar. Arılar karpuz kabuklarına çokuşur gibi balıkların üstüne de çokuşuyorlar.

«Yaaa, acaip. Acaip efendim, acaip.»

Bu arıları derseniz, yaa, arıların ölüleri de dirileri de çok güzel kokarlar. Çok çok güzel, mis gibi kokarlar. Martılar deniz gibi kokar, tıpkı. Yumurtaları da... Martı yumurtası yenir. Sahanda martı yumurtası, bir denizi yutmuş gibi olur dalgaya düşersin, dalgalar üstünde, deniz olursun, denizin dibindeymişcesine yürürsün sahanda martı yumurtası yersen. Deniz sarhoşluğuna tutulursun. Bir bal arasını da, eşek arısını, boncuklu arıyı da, o yeşillenen kara arıyı da,

sarıca arıları da koklarsan, bir hoş dalgaya düşersin, tekmil çiçeklerin, arıların kokusu gelir burnuna. Uçarsın da...

Balıkların hepsini teker teker topladı, avuç avuç sepete taşıdı, martının yanına, kadifenin üstüne koydu. Belki balık kokusu onu kendine getirir de... Sarhoşluğa, çiçek, deniz, koku dalgasına düşer de...

Burnunda arı, deniz, tuz kokusu, inanılmaz bir sevinçte, oynayarak, ayakları uçarak kasabaya dönüyordu ki... Zınk diye durdu. Nereye gidecekti, eve mi? Evde bu gece martı yavrusunu ne yapar yapar öldürürlerdi. Eee, ne yapmalı? Gene ayakları sevinçten kanat takıp uçtu... Ablası, Hanife ablası vardı. Ne güne duruyordu ablası. Ablasının bir kocası vardı, oltacı, bu denizin en güzel, pahalı, ışıklı, oynar oynar balıklarını o tutar, nah, öyle bir adam ki...

Martıya döndü:

«Sen uyu, uyu,» dedi, «sen uyu daha, hasta martıcık. Seni bir eve götürüyorum ki, heheey heyt... Bütün herkesi iyi eder. Bir merhemi var ki büyük ananın merheminden de daha iyi, değil mi?»

Yürüdü. Aşağıda deniz serilmiş yatıyordu dümdüz, bulut gibi... Trolcuların koca karınlı tekneleri balıktan dönüyorlardı.

Salih Reis güneşte terliyordu.

«Uyan Temel Reis uyan.»

Elini denize doğru salladı, bir çoğalan mutlulukta, bir umutta güldü.

«İstersen de uyanma »

Ablası onu avluda karşıladı. Salihi gördüğüne sevinmişti. Kucakladı, kıvırcık sarı saçlarını okşadı. Sonra da:

«Ne bu Salih?» dedi. «Ne bu?»

Salih:

«Eniştem evde mi?» diye sordu.

«Evde, içerde,» dedi ablası.

«Sepetin içindeki bir martı yavrusu,» dedi Salih. «Denizin kıyısında buldum.» Boynunu büktü. «Kanadı kırılmış. Ne yiyor, ne de içiyor. Onun öyle durduğuna bakma, ölü değil. Üç tane de balık yuttu ki, nah böyle böyle üçü de...»

Ablası biliyordu ki Salih öyle buraya, elinde sepeti, doğru dürüst gelmezdi.

«Evde ne var ne yok Salih, anam nasıl, kız, büyük anam nasıllar?»

«İyiler,» dedi Salih. Somurttu, dokunsan ağlayacak.

«Bir şey mi yaptılar gene biricik kardeşime?»

Salih:

«Yazık değil mi,» diye konuştu. «Ne yazık abla, işte şu kanadı kırık martıyı eve almadılar. Tuttular sepetle birlikte dışarı fırlattılar. Büyük ana dünya aleme merhem yapar, bak kanadı kırılmış, şu küçücük kuşa bir damla merhem vermedi. Onların hepsi bana düşman. O mahallenin de hepsi bana düşman. Değil mi abla, düşman olmasalar bana şu küçücük hasta, neredeyse ölecek kuştan ne isterler, değil mi? Eniştem içerde mi?»

«İçerde,» dedi ablası, «içerde.»

«O balıkçı,» diye gözleri parladı Salihin, «belki martıların hastalıklarından anlar da, martımı iyi eder.»

Ablasının gözlerinin içine yalvarırcasına bakıyordu.

«Mustafa,» diye seslendi ablası, «bak kim gelmiş.»

Küçücük avlu çiçeklerle doluydu. Güller, kadife çiçekleri, şebboylar... Çitin kıyılarında uzun, katmerli nergisler açmıştı, top top. Çiti tepeden tırnağa hanımelleri örtmüştü, tomurcukta.

Mustafa uzun boyu, geniş omuzları, balıkçı muşambası, lastik çizmeleriyle dışarıya çıktı. Salihi görünce yüzü güldü.

«Oooo Salih,» dedi, «hoş geldin.» Üç basamaklı merdiveni inip yanına geldi, elini uzattı, el sıkıştılar.

Mustafa:

«Nasılsın iyi misin Salih?» dedi.

«Hiç sorma,» dedi Salih, bir umar bekleyerek gözlerinin içine baktı. Umarsız bir adamın yılgınlığındaydı. «İşte görüyorsun, ölüyor, Mustafa enişte.» Sesi ağlamaklıydı. «Ben bunu var ya, kıyıda buldum da, bak ne de iyi bir kuş, kuş değil enişte, daha küçücük bir yavru, ben bunu buldum da, iyi olur diye aldım. Bak enişte, kanadı da kırık, büyük anam merhem verir de kanadını iyi ederim sandım, onlar da bu küçücük kuşu getirdim diye beni evden koğdular. Hayırsız adam, dedi anam, ne olacak, ne olacak yani, getirdiği de bir hayırsız kuş olur, bir hayırsızın da, dedi. Şu sepeti aldı da ta avluya fırlattı. İyi ki kuş ölmedi.»

«Ölmedi,» dedi Mustafa enişte.

Elini uzattı, martının düşmüş başını tuttu, kanadına baktı, düşündü, Salih gözlerini onun yüzüne dikmiş en küçük bir değişmeyi izliyor, gözden kaçırmıyordu. Enişte evirdi çevirdi, döndürdü, yüzü gittikçe asılıyordu.

Salih umarsızlıkla:

«Enişte,» dedi.

Mustafa ellerini açtı:

«Yazık, bu gitmiş,» dedi.

Çocuk bunu duyar duymaz, kucağında sepeti yere oturuverdi, gözlerini de kuşuna dikti. Enişte de onun yanına çömeldi.

Salih yılgın, bitkin:

«Hiç mi, hiç mi Mustafa enişte,» diye onun gözlerinin içine baktı, yalvarırcasına. «Hiç mi enişte, hiç mi?»

Mustafa:

«Belki,» dedi. «Allahtan umut kesilmez. Belki de şimdiye kadar ölmediğine göre hiç ölmeyebilir de...»

Bir ölmesin, diye düşündü Salih, aaah, bir ölmesin, yarın onu Doktor Yasefe götürürüm, bir daha da, eğer martımı iyi yaparsa, o Yasefe hiç takılmam. Vallahi de billahi de ona hiç takılmam. Bana ne, o benim martımı iyi etsin de...

«Onu sıcak bir yere koymalı,» dedi Mustafa. «Bir de kedisiz bir yere.»

«Doğru,» diye canlandı Salih, «kediler var ya, bu kuş yavrularının can bir düşmanıdırlar.»

Ayağa kalktılar. Mustafa:

«Hele bir içeriye girelim, girelim de şu senin kuşa bir ilaç düşünelim. Belki de kurtarırız.» .

«Kurtarırız,» diye atıldı Salih. «Ölseydi şimdiye kadar çoktan ölmez miydi enişte?»

Mustafa kaşlarını çattı:

«Doğru,» diye düşündü. «Ölürdü. Bu kuş kaç gündür böyle?»

«Bir haftadır,» diye attı Salih.

«Ben yanlış söyledim,» dedi Mustafa. «Bu öyleyse, bir haftadır böyle yaşıyorsa, hiç ölmeyecek.»

«Üç tane de koskocaman balık yuttu,» dedi Salih, «nah böyle böyle.»

«Ölmeyecek,» dedi Mustafa. «Ölmemesinin bir yolunu bulacağız. Bu küçücük martı bu kadar direnmişse, biz de ona bir yardım yapabiliriz. Ölmeyecek.»

«Ölmeyecek,» dedi, umutla, inançla çocuk. Gözleri ışıltılı yanarak.

Mustafa:

«Ölürse de boş ver, ben yarın balığa çıkıyorum. Orada, adalarda bunların o kadar çok yavruları var ki... Sana böyle hastasını, kanadı kırığını değil de dipdirisini tutar getiririm. Şimdi adalar böyle martı yavrularıyla dopdolu.»

«İstememl» diye bağırdı Salih elinde olmayarak, bağırmasından utandı sonra da.

İçeriye girdiler. Salih götürdü köşeye, balık ağlarının üstüne koydu sepeti.

«Burası iyi,» dedi. «Şu eski ağlardan da burnuna deniz kokusu da gelir. Bunlar ille de deniz kokusu almalılar.»

«İlle de,» dedi Mustafa. Düşündü bıyığını sıvazladı: «Dur şimdi Salih, şu senin kuşa bir derman düşünelim, olur mu?»

«Ah Mustafa enişte,» dedi Salih.

Ablası:

«Sen hiç bir şey yedin mi?» diye onu şöyle bir tepeden tırnağa süzdü. «Ipıslaksın da baştan aşağı.»

«Martıya balık tuttum,» diye özür diledi Salih.

«Üşür ölürsün,» dedi abla. «Zaten ne kadarcık da canın var ki, vay kardeşim, martısı da batsın, kuşu da. Soyun, soyun, sana Mustafanın gömleğini vereyim de giy...»

Bir yandan da korkuyla Salihi soymağa başladı. Soydu, Mustafanın gömleğini ona giydirdi. Gömleğin içinde yiten Salih gülmeğe başladı.

«Şu Mustafa enişte de,» dedi, «sandığımdan da kocamanmış.»

Ablası telaşla:

«Hasta, hasta olacaksın,» diye mutfağa koştu, ocaktaki çorba tenceresinin altını yaktı.

Salih öylesine bir açlık duydu ki, hiç bir şeye benzemez, midesi kazınıyordu.

Ablası:

«Vah kardeşim vah,» diyor, gidiyor geliyor söyleniyordu. «Kuşu da batsın, martısı da, balığı da...»

Mustafa:

«Hele bir yemeğimizi yiyelim de aklımız başınıza gelsin de, senin kuşun da derdine bir bakalım. Yok yok, yok dirilecek canım.» Köşedeki sepete gitti baktı: «Dayanıyor Salih, dirilecek senin yavru.»

Salih açlığını unutup onun yanına koştu:

«Dirilecek enişte,» diye utkuyla söylendi. «Dirilecek. Hiç dirilmez olur mu? On gündür dayanıyor. Kimbilir belki de

kanadı kırılalı on beş gün olmuştur, öyle değil mi enişte?»

«Öyle,» dedi Mustafa.

Mustafa da kendisini Salihin coşkusuna, kuşu kurtarma tutkusuna kaptırmıştı. Boyuna düşünüyordu, şu yarı ölmüş kuşa ne yapılabilirdi? Kuşların dilinden, hastalıklarından kim anlardı, ah Halim Reis sağ olsaydı... Halim Reis saatlerce kıyı kıyı kayık çekerek, hastalanmış, vurulup kanadı kırılmış martı, ördek, kaz arar bulur, yaralarını sarar, iyileştirir, sonra da salıverirdi. Öleli üç yıl oldu. Tuh, Halim Reisten martı yarasını iyi etmesini öğrenmek de varmış. Kim öğrenecek, herkes ona deli gözüyle bakıyordu.

Sofraya yemek geldi, Salih görülmedik açlıkla saldırdı. bir anda çorbayı içti bitirdi, sonra lahana sarması koydu tabağına ablası, daha o tabağına sarmaları koyar koymaz Salih götürüyordu. Ortadaki helvanın yarısını da hemencecik, aynı çabuklukla gövdeye indirdi Salih. Gerindi:

«Oooo,» dedi, «amma da acıkmışım, sofranıza bin bereket...» Hemen fırladı, sepete gitti, baktı: «Martı gözünü açtı,» diye bağırdı.

Enişte de fırladı, iki adımda oraya vardı, o da sevinçle: «Açmış,» dedi. «Seninki diretiyor Salih. Aaah, Halim olsaydı.»

«Keşki,» diye hayıflandı Salih.

«Halim Reis kuşların baş doktoruydu.»

«Duymadım,» diye umutla gözlerinin içine baktı Mustafanın. «Demek öldü.»

«Öldü,» dedi Mustafa. «Şimdi kim anlar kuşların dilinden diye düşünüyorum, bulamıyorum.»

«Bir iki balık daha yedireyim mi?» diye sordu Salih.

«Yedir,» dedi Mustafa.

Salih balığı aldı, gene koklattı kuşa, o bana mısın demedi. Salih de kuşun ağzını açtı balığı ta gırtlağına kadar içine bastı, başka bir balık aldı onu da... Bu sefer dört tane balık koydu yavrunun gırtlağına. Kuş bir iki kere yutkununca Salih sevincinden deliye döndü:

«Enişte, Mustafa enişte, bak yutkunuyor.»

«Yutacak,» dedi Mustafa.

«Aaah, bir yutsa.»

Abla ötede, elleri belinde durmuş bunların şu hallerine bakıyordu.

Geldiler, sedire oturdular.

Mustafa:

«Bak,» dedi, «ne yapalım Salih...»

«Ne yapalım?»

«Şu kuşun kanadını bir iyicene oksijenli suyla yıkayalım.»

«Olur,» diye sevindi Salih.

«Sonra da buğdayı çiğneyelim, yarasını saralım. Çiğnenmiş buğday kuşlara iyi gelir.»

«Haydi hemen,» dedi Salih.

Kolları sıvadılar, kuşun yaralı kanadını bir iyice pamukla sildiler, oksijenli suyla yıkadılar. Yara köpürünceye kadar. Sonra da buğday çiğneyip yaranın üstüne koyup sardılar. Bu işi yaparlarken kuş bir iki kere çırpındı.

İkisi iki yerden:

«İyi olacak, iyi olacak,» dediler.

Uyku zamanına dek hep kuşlardan, kuşların sonsuz uykularından, türlerinden, renklerinden söz ettiler.

Uyku zamanı geldi, ablası onu yatağına çağırdı. Mustafa, ablaya bir göz etmiş, abla da Salihin yatağını kuşun sepetinin yanına sermişti. Salih yatağa girmeden önce bir daha baktı martıya, martının başı kanadının üstünde, derin bir uykuya dalmış.

Salih ablasına, Mustafaya minnetle baktı:

«İyi geceler,» dedi.

«Martın iyileşecek,» dedi ablası, «iki gün içinde.»

Salih yatağından fırlayıp ablasının boynuna sarıldı, onu öptü. Yatağına yeniden girerken:

«İyi geceler, iyi geceler,» dedi. Yorganı başına çekti.

Şimdi artık hiç uyumayacak, bir saatte bir, iki, üç saatte bir kalkıp martıya bakacaktı. Hiç de öyle olmadı. Salih başını yastığa kor komaz hemencecik uyudu. Bir daha da uyanamadı sabaha kadar, deliksiz uyudu.

Uyandığı zaman coktan gün doğmuştu. Önce yatağın için-

de doğruldu, gözlerini oğuşturdu, bir şeyleri anımsamalıydı ya, neyi? Unutup gitmişti. Kendisini zorluyor, bir türlü o unuttuğu şeyi aklına getiremiyordu. Ne ola ki, ne ola ki, diye kendi kendine söylenir gibi etti. Küçük bahçede açmış, uzun boyunlu sarı nergislerin, kapıdaki çardağın üstünü, yanlarını örtmüş hanımellerinin, avlu kapısında şıkırdım gibi üstüste açmış pembe küçücük güllerin kokuları biribirlerine karışmış, pencereden dalga dalga gelen ılık yelle içeriye doluyordu.

Gölgeler çardağın altını pul pul güneşlemişti.

Salih birden yayına basılmış ok gibi yatağından fırladı, yüreği küt küt atıyordu, iki adımda köşeye vardı, martı akşamki gibi tıpkı, başı kanadının üstünde öyle uyuyordu. Usulcacık kuşa dokundu, kuş yaşıyordu, gözündeki ak perde de usuldan aralandı.

Abla:

«Baktım,» dedi, «sen uyurken, korkma,» dedi. «Seninki kefeni yırttı. Ölmeyecek. Ona daha gün doğmadan üç tane de balık verdim.»

«Yuttu mu?» dedi coşkuyla, ablasının yanına gitti. «Gerçekten yuttu mu?»

Abla:

«Yuttu,» dedi, «Salihim, sana yalan mı söyleyeceğim, hapır hupur bir yuttu ki, martı yavrusu değil de manda yavrusu sanırsın. Gel çorbanı iç.»

Masadaki tasta çorba uzun uzun tütüyordu. Salih hemen masaya geçti oturdu, tahta kaşığı çorbaya salladı. Çorbayı içtikçe sevinci yerine geliyordu.

«Sahiden yuttu mu?» Ağzı dolu dolu, ikide bir soruyor, ablası ona alçakgönüllü, gülerek karşılık veriyordu.

Demek artık iyileşmişti, kimbilir nasıl, nasıl arkadaş olacaklardı şu martı yavrusuyla. Balıkçılar burada bu kuşa, yani martıya ne diyorlardı, akçakuş diyorlardı. Akçakuş iyi has ya, martı ne demek? Martı da ne demek olacak. düpedüz bir kuş adı. Akçakuş mu, martı mı?

«Ben de kuşum büyürse adını akçakuş koyarım. Hem

martı, hem de akçakuş. Ben akçakuş diye çağırırım, herkes martı anlar. Oldu mu?»

«Allahaşkına Salih, çorbayı içerken kendi kendine ne söyleyip duruyorsun?»

Salih başını kaldırdı, ışıl ışıl gözlerinin içi gülüyordu.

«Baksana abla,» dedi, «bu kuşun adını ne koydum biliyor musun?»

«Yoook...»

«Akçakuş! Büyüyünce bir uçacak, bir uçacak, bir...»

«Onun kanadına doğru dürüst bir ilaç bulmalı, kuş hastalıklarından anlayan, kuş sever birisine göstermelisin akçakuşunu.»

«Kime göstereyim?» diye boynunu büktü Salih. «Hiç kimse bu fıkara martıları sevmiyor ki. Herkes onları öldürüyor. Kime götüreyim abla?»

«Bilmiyorum ki Salih... Bak Salih, sana bir diyeceğim var.»

«Söyle abla.»

«Sen uyurken...»

«Anam mı geldi?»

«İyi bildin Salih.»

«Bu oğlandan usandık bıktık, dedi değil mi? Sizde mi gene o boyu devrilesi dedi, değil mi?»

«Bak Salih, baban gene kızmış köpürmüş, evi biribirine katmış.»

Salihin gözleri yaşla doldu:

«Bu adam benden ne istiyor abla?» diye umarsız söylendi. «Ben ne yapayım, nereye gideyim, şaşırdım kaldım abla. Belki de şu martımla birlikte, zaten ölüyor fıkara, ölmezse de, ne olacak, kanadı kırık bir kuş, uçamayan bir kuş yaşamış ki ne olacak, ha ölmüş ha yaşamış ne olacak, martımla birlikte kendimi denize atsam daha iyi olacak.»

«O ne biçim söz böyle senin ağzından çıkan!» diye bağırdı abla. «O ne biçim o! Anam bir şey demedi ki zaten. Merak etmişler seni. Keşki akşam gitseydim de haber verseydim onlara. Anan seni bugün eve istiyor.»

Salihin yüzü sapsarı kesildi, dudakları titreyip ağzı bur-

nu büzüldü, gırtlağına bir şey gelip tıkandı. Konuşsa boşanacaktı, dudağını ısırdı, başını önüne eğdi. Neden sonra başını kaldırdı, yalvarırcasına ona baktı, gözleri yaş içindeydi.

«Eniştem çok iyi bir adam değil mi abla?»

«Çok iyi bir adam Salih, melek gibi.»

«O beni evinde ister değil mi?»

«İster Salih, seni de herkeslerden çok sever. Sen uyudun ya, enişten gece yarısına kadar senin martınla uğraştı durdu, martını kurtarıp da seni sevindirmek için. Sıcak sular mı içirmedi, ısıtıp ısıtıp sıcak bezler mi sarmadı ona... Enişten gibi var mı?»

«Yok,» dedi Salih. «Üstelik de denizci. Bu kıyıların en iyi balıkçısı benim eniştem.»

«Senin enişten,» dedi ablası. «Aaah, nideyim ki babam, babam bela...» Derin derin birkaç kere içini çekti. «Sen bizim evde kalırsan, babamız ne yapar biliyor musun? Ne demiş anama biliyor musun, göndersin Salihi eve yoksa varırsam yanına, onun dünyasını şaşırtırım, o yabanın evini başına yıkarım. O balıkçı parçasına kızımı verdiğim yetmiyormuş gibi, bir de oğlumu...»

«E[illegible] onu eziverir, o sarhoşu, o kumarcıyı,» diye söylendi Salih. «O...»

«Su[illegible]s,» diye onun ağzını eliyle kapattı ablası.

Salih..

«Eniştem o kadar güçlü ki bir tutuverse onu ensesinden, şu kayalıklardan taaaa denize fırlatıverir. Eniştem onu bir tutarsa, o moruk zaten...»

«Moruk deme babana.»

«Derim, derim, derim işte! Derim de öteye bilem geçerim. Moruk değil mi o? Eniştem onu bir tutsun... Bir eline geçirsin... Eniştem onu baba diye sayıyor. Yoksaaam...»

«Sen onu biliyorsun Salih, bir gece içer içer de gelir evimizi yakar...»

«Gidemem o eve abla,» diye bağırdı Salih. «Bu fıkara, kanadı kırık kuşu var ya, hemencecik öldürürler, beni dayaktan gebertirler. Eniştem istiyorsa abla, abla nolursun sizde kalayım. Çalışırım da... Eniştemin teknesinde tayfa da

olurum. Ben balıkçılıktan da anlarım, yaaa... O Temel Reis var ya abla? İşte ben ondan öğrendim balıkçılığı... Ne olursun abla...»

«Olmaz Salih, olmaz... Enişten zaten kızıyor babama. Bir de gelir ona senin için ileri geri konuşursa... Kan çıkar Salih. Mustafa çok çok öfkeleniyor babama. Elinden bir kan çıkacak.»

«Çıksın,» diye parladı Salih. «Öldürsün onu.»

«İşte o zaman olmaz,» dedi ablası. «Ben ne yaparım Mustafasız? Bana kim bakar, belki de enişteni asarlar.»

Salih öfkeden tirtir titriyordu.

«Öldürsün onu, öldürsün de binsin teknesine taaa denizin arkasına gitsin,» dedi. «Baaak abla, ben biliyorum...»

«Neyi biliyorsun?»

«Hani gemiler gidip de denizin arkasında yitiyorlar ya...»

«Yitiyorlar...»

«Temel Reis söyledi bana... O yittikleri yer denizin altı değilmiş. O denizin arkasında bir deniz daha varmış. Onun da arkasında bir deniz daha... İşte Mustafa eniştem...»

«Olmaz,» dedi ablası. «Aaah olmaz Salih. Hiç olmaz. Mustafanın teknesi küçük, o denizin ardına varamaz Salih, batar.»

Salih boynunu büktü:

«Ne yapayım ablam,» dedi. «Ben ne yapayım, ben de başımın bir çaresine bakarım ablam. Varsın Mustafanın teknesi batmasın, yazık.»

Ablasının boynuna sarıldı, onu öptü, sonra vardı martı sepetini aldı, kulpundan tuttu, dışarıya çıktı. Ablası orada, kapının ağzında öyle, kanı çekilmiş, kurumuş kalmıştı.

Salih avlu kapısını açtı, usulca pembe güllerin altından geçip kapıyı kapattı, yürüdü, içi götürmeyip geriye döndü:

«Sağlıcakla kal abla,» dedi. «Mustafa enişteme de çok selam söyle. Kuşuma baktığından dolayı sağ olsun. Onun bu iyiliğini de hiç unutmayacağım. Babama da hiç uymasın, uyup da o güzel teknesini batırmasın.»

Ablası, birden sert:

«Doğru eve git Salih,» diye bağırdı. «Doğru eve... Anam seni bekliyor.»

Arkasından kapıyı çarparak kapattı, kapının hızından camlar zangırdadı.

«Gitmem işte,» diyordu Salih. «O eve gideyim de beni aşağılasınlar, öyle mi?» Hem gidiyor yokuş aşağı, hem de söyleniyordu. «Ölürüm de o eve gitmem bir daha, ne de senin, senin evine gelirim abla, ablam da benim ablam... Yaaa, benim ne evim var bundan sonra, ne de ablam var. Hiç kimsem yok. Bir eniştem Mustafa var, o da işte böyle... Teknesini batıracaklar onun da. Kurşunlayacak onu da babam. Gideyim de o eve, akçakuşumu öldürsünler öyle mi? Gideyim de o eve, kemiklerimi kırsınlar. Gideyim de o eve babamın evi kırıp geçirişini göreyim öyle mi? Elbet şu dünyada şu ölümcül kuşuma da, bana da bir yer bulunur. Şu bol dünyayı dar ettiler bana, aaah! Gideyim de o eve... Varırım giderim de şu mağarada kalırım. Varır giderim de Temel Reise tayfa yazılırım. Varır giderim İsmail Ustaya, Dursun Ustaya, Hasan Ustaya çırak olurum. Çıkarım şu dağa da çoban olurum. Dağa çıkarsam kuşum ne yer, o balıktan başka bir şey yemez ki... Öldürseler de, beni kıyık kıyık kıysalar da, derimi yüzseler de ben de o eve gitmem. Ablamın da evine gitmem. Nasıl olsa, nasıl nasıl olsa kuşumun da benim de başımı sokacak bir yer bulurum. Karın doyurmak mı, o kolay. Kuş için de, benim için de...»

Yürüdükçe öfkeleniyor, öfkelendikçe hızlanıyor, söyleniyordu.

Yüksek, derin yarların üstüne sıram sıram kurulmuş kasaba evlerinden, denizin geniş, ince kumluğuna dimdik, başdöndürücü yollar iniyordu. Bu yollardan inmesi de çıkması da güçtü. Salih Çardakaltı yolundan kıyıya indi, ne yapacağını bilemiyordu. İşte ablası da kovmuştu onu. Bir de kucağında bir sepet, sepetin içinde kimsiz kimsesiz bir kuş. Kendisine bir yer, bir yer bulmalıydı ki, babası onu bulamasın, evinden kovan ablası da...

Ya şu fıkara, başını bir türlü kanadının üstünden kaldıramayan akçakuş yavrusu ne olacaktı? Ölsün mü, şu denizin kıyısına bırakayım da ölsün mü? Kızgınlıkla, ölsün mü sözcüğünü durmadan yineliyordu. Gün sıcak, deniz yumşacık, dümdüzdü. Çok da maviydi bugün, öylesine kadife, derinine bir maviydi ki deniz, bu, başı belada Salihin bile gözünden kaçmadı.

«Amma da çok mavi,» dedi yüksek sesle.

Sonra elindeki sepeti kıyıya koyup yumşak denizin üstünde taş kaydırmağa başladı. Bu taş kaydırma işlemi tam öğleye kadar sürdü. Tam öğleyin Salih birden ürperdi. Bir de türkü tutturmuştu mırıltı gibi. İsmail Ustanın türküsü olacak. Salih hemen sepete koştu. Vardı gözlerini akçakuşa dikti, baktı baktı. Al Gözüm Seyreyle Salih işte böyle bakardı. İkindi üstü bakmaktan yorulmuş, ayağa kalktı. Ötede Zeytin adasının, Dış adanın üstünde çığlık çığlığa martılar...

Yorgunlukla:

«Şu fıkarayı, balık tutmalı da doyurmalı,» dedi, sepeti kumların üstünden alıp rıhtıma doğru yürüdü. Bir kepçe bulmalıydı. Kepçe, büyücek bir demir halkaya bağlanmış uzun,

ağdan bir torbaydı. Halka da uzun bir sırığa bağlanmıştı. Küçük balıkları avlamak içindi. Mustafa eniştede böyle bir kepçe vardı, vardı ya ablası onu evden kovmuştu, nasıl isterdi? Bir de şimdi Mustafa onu arasa, burada bulsa, onu hanımeli kokan tertemiz evine götürse... Hiç kimsenin evi böyle hanımeli kokmazdı bu kasabada Mustafanın, balıkçı Mustafanın evinden başka. Salih, Mustafanın evinde yaşasa, onunla balıkçılık yapsa, ondan sıkılınca da varsa İsmail Ustaya demirci çırağı dursa, oradan da marangoz Dursun Ustaya gitse, orada da çalışsa, ondan da Temel Reise... Temel Reislen de denizlere açılıp ta orada denizin kuyusuna inse... Denizin kuyusundan ödü kopuyor, oraya, denizin ucuna, çizgi gibi olan yerine baktıkça ürperiyor, kendisini denizin dibinde, karanlığın içinde, köpek balıklarının ağzında görüyordu. Sonra da her seferinde kendisine kızıyordu. Temel Reis insan değil mi, Temel Reisin canı yok mu, o nasıl her gün, her gün minare boyu dalgaların içine dalıp ta ötelere, denizleri aşıp gidiyordu, nasıl nasıl, o denizin uçurumundan, kuyusundan kurtuluyordu? Al Gözüm Seyreyle Salih korkuyordu. Dünyada en kolay şey seyreylemek, Salih gözleri dört açılmış, doğduğu günden bu yana seyreyliyordu.

Salihe çok söylemişler, deli demişler, büyülü demişler, çalık demişler, Salihi de büyülü, çalık olduğuna inandırmışlardı. Deliliğe gelince, Salih bir iyice biliyordu, deli olmasına deli değildi. Yalnız, görmediği bir şey görse, bir arı kovanı, oğul veren bir arı sürüsü, bir kuytuda boynu bükük bir top menekşe, kırmızı bir kaya, bir karınca köresi, ne bileyim ben, şu dünyada kimsenin dönüp bakmadığı bile bir şey görse, Salih oraya çakılıp kalıyor, gözleri kocaman kocaman açılmış, o şeye dalıp gidiyor, onunla bütünleşiyordu. Bazılarına da bakmağa doyamıyordu. İsmail Ustanın ocağına, örsüne, öteki araçlarına, körüğüne, denizin altına, marangozun güllerine, kızların işlediği Şile bezi işlemelerine... Uzun bir süre de kıyıdaki tekne yapım yerinde uzun sakallı Hasan Ustayı seyreylemişti. Bir koskocaman Laz teknesinin yapılışını bir tek çizgiyi bile kaçırmadan sonuna kadar, tekne boyanıp da denize indirilene kadar seyreylemişti. Bundan

sonra da bir daha oraya, tekne yapım yerine hiç uğramamıştı. Böyle tutulup da ayrıldığı yerlere bir daha hiç uğramıyordu. Orası ona bomboş, boşluktan çın çın öter, geliyor, korkutuyordu. Salih, o gün bugündür bir daha tekne yapım yerine değil, yakınına bile uğramamıştı. Bazı da böyle yerleri birden bir özleyiveriyor, sonra o özlemi hemencecik geçiyordu.

Salih büyülüydü, dünyaya çalınmıştı. Neyi, nerede görse şaşırıveriyordu bu büyü karşısında. Bir daha da öldür Allah, onu baka baka eskitinceye kadar oradan ayrılamıyordu. Şimdiye kadar çok çok şey eskitmişti. Deniz, balıklar eskimiyordu. Çiçekler, yağmurdan sonra kokan toprak, ılık, sıcak, doğan ebemkuşağı, gökyüzü uçuşan binbir renkle kaynaşıyordu, yıldızlar şıkırdım gibi, denize de vuruyorlardı bazı geceler, hiç hiç eskimiyorlardı. Daha çok, çok şey eskimiyordu, İsmail Ustanın kocaman örsü, dükkanı da, Temel Reisin tekneleri, teknelerin balıktan dönüşleri, marangoz Dursun Ustanın ağaçlarının kokusu, kara gülleri, bunlar da, bunlar da eskimiyorlardı.

Bir kepçe... Biliyordu yerini.

Salih seyreylemek için seyreylemiyordu ki... İçinden bir şey oraya onu bağlayıveriyor, Salih de oradan bir türlü kopamıyor, gözlerini ayıramadan baktıkça bakıyordu.

Kepçe, kimde vardı bir kepçe, kimden alabilirdi? Şu dünyada amma da yalnız kalmıştı, vay be!

Salihin içi birden hop etti, biliyordu biliyordu, aklına gelmişti, kahveci Halimin çitinde bir kepçe asılıydı, istese verir miydi, vermezdi. Neden vermezdi bu eski, ağı yer yer yırtılmış kepçeyi, hiiç vermezdi işte. Salih ömrünün ilk hırsızlığını yapmağa karar verdi. Verdi ya, ödü de kopuyordu, ya yakalanırsa? Eeee, kepçeyi almazsa martısı da ölecekti. Ölsün mü açlıktan yani martı, ölsün mü?

Sepeti elinde doğru kahveye gitti, çitin yanında durdu, kahvede birkaç kişi oturmuşlar nargile içiyorlardı, kahveci hızlı hızlı gidip geliyordu. Çok güneş vardı. Salih çitteki kepçeyi ağaca tırmanıp aldı, sepetini koluna takıp kıyıya yollandı. Kahveci de, kahvedekiler de Salihin kep-

çeyi aldığını görmüşler, oralı bile olmamışlardı. Herkes kepçenin sahibinin Salih olduğunu sanmış olacak. Salih kıyıya kadar, hiç adımlarını bozmadan, yüreği ağzında, arkasına dönüp baka baka yürüdü. Kıyıya gelince can havliyle denize yukarı, kayalıklara doğru koşmağa başladı. Kayalıklara gelince sepeti yere koydu, demiri paslanmış kepçeyi yokladı, ağ iki yerinden delinmiş, ipleri sarkmıştı, bağladı. Aşağıda, küçük koyda ufacık balıklar kaynaşıyordu, indi, kepçeyi ilk daldırışta bir sürü balık yakaladı, koşarak sepete geldi, martının ağzını açıp bir balığı sokuşturdu. Bu sefer martı yutkundu, bir daha, bir daha yutkundu, Salih kuşun gırtlağına baktı, balık kursağa inmişti. «Kendine geliyor,» diye söylendi. «Vay be! Gelsin,» dedi sonra da. «İşte bu iyi. Öldürmeyeceğim onu. Onun yüzünden evimden barkımdan oldum. Ölürse ayıbeder akçakuş.» Bir balık daha verdi, gene yutkundu kuş. Üstüste birkaç balık daha... Gırtlağı bir dolsun... Biraz sonra kuşun gırtlağında kabarcıklar belirmeğe başlamıştı.

Salih, «Yakında iyice dolacak,» dedi. «Kursağı dolunca da, başını dik tutacak, dik tutunca da tamam... Tamam mı?»

Sonra ne kalıyor, sonra da kırık kanadını kuşun iyi etmek kalıyor. Kuş bir kendine gelsin, işte o zaman götürmeli kuşu, kanadını iyi etmeli. Şimdi böyle alıp götürse, dese ki, behey arkadaş şu benim kuşun kanadı kırık iyi etsene şunu. Adam bakar bakar da, bu ölü kuşun hangi kanadındaki yarayı iyi edeyim demez mi, der, eeee, işte o zaman karnı doysun da başını dik tutsun hele. Hele bir öteki martılar gibi hapur hupur bir yutsun, bir yutsun. Hele hele, bir yutsun, bir yutsun... Hele hele bir yutsun...

Kuşun kursağı bir iyice şiştikten sonra Salih ayağa kalktı, ötede, uzakta, denizin üstünde, ışıklı, çok ak bulutların altında bir vapur dumanını savurarak, denizi yarıp köpürdeterek gündoğuya gidiyordu, Salih hiç vapurun bu kadar apağını, büyüğünü görmemişti. Kimbilir bu vapur nereye gidiyordu, kimbilir içinde kimler vardı?.. Salih vapura daldı

gitti, sonra da oraya, kayanın üstüne çöküverdi. Gözlerini bu görülmedik vapurdan bir türlü alamıyordu.

Vapur gidiyor, uzaklaşıyordu. Vapur gitti gitti, küçücük bir boz duman içinde leke gibi kaldı denizin ucunda. Sonra da birden yitiverdi. Vapur yiter yitmez de Salih olduğu yerden yayına basılmış gibi fırlayıverdi. Kocaman kocaman açılmış gözleri yörede unuttuğu birşeyleri arıyordu. Sepeti gördü, görür görmez de gözleri orada, sepetin içindeki kuşta dondu kaldı. Gözleri şaşkınlıkla gittikçe daha büyüyordu. Şaşkınlığı geçince, tekmil bedeni sevinçle ürpermeğe, titremeğe başladı. Sonra da güldü kendi kendine. Eğildi sepete baktı, gerçekti gördüğü. Martı başını kaldırmış, gözlerini açmış, yöreye, Salihe bak ha bak ediyordu. Bak ha bak! Vay be! Salih daha işin özüne varamamış, öylecene şaşkınca, ne yapacağını bilemeden, gözlerini martıya dikip kalmıştı. Yüreği küt küt atıyordu. Şimdiye kadar hiç duymadığı bir hoş, esrik bir duygu içindeydi. Martı, öbür kanadını da toparlamıştı. Kırık kanadı oraya kadifenin üstüne yayılmıştı. Salihin aklına hemen kepçedeki balıklar geldi, kepçeden bir balık aldı martıya uzattı, martı daha o balığı getirirken gagasını uzattı, parmaklarının arasından kaptı, yutuverdi. Salih kepçeden sol avucuna doldurduğu balıkları alıp alıp martıya veriyor, martı balıkları daha yaklaşır yaklaşmaz kapıyor, yutuyordu. Kepçede ne kadar balık varsa bir anda bitirdi.

Salih ancak bundan sonradır ki işin özüne vardı, ayağa kalktı, mutlulukla denize doğru bağırdı: «Allöööööş, yaşasın. Vay be!» Sağına soluna baktı, kimseyi göremedi. Sevinçten uçuyordu. Sepeti yerden aldı, kayalıkları nasıl indi, kıyının kumlarını nasıl geçti, yüksek yarın dimdik yokuşunu nasıl çıkıp çarşıya geldi bilemedi. Çarşıda karşısına eli bastonlu, beli bükülmüş yaşlı bir adam geldi, Salih, adama şöyle bir baktı, hemencecik eline sarılıp öptü:

«Baaak amca, bak,» dedi. «Kuşum dirildi. Ne güzel değil mi?»

Adamcağız hiç bir şey anlamamıştı, orada, caddenin or-

tasında kalakaldı. «İyi, güzel, iyi ki dirildi,» diyordu. «İyi, güzel, hoş... Ne kuşu acaba?»

Salih önüne kim geldiyse elini öpüp: «Kuşum kuşum,» diyordu, «dirildi bak, dirildi. Bir kepçe de balık yedi. Bak, nasıl bakıyor.» Zaten coşkudan ne dediği anlaşılmıyordu.

Az sonra tekmil çarşı bir sevinç, mutluluk, coşku fırtınasına tutulmuş çocuğa şaşkınlıkla bakıyordu. Vah, ne olmuş ola bu çocuğa?

Kendisini İsmail Ustanın dükkanına kaptı koyverdi. İsmail Usta örste kıpkırmızı bir demiri dövüyordu. Kocaman balyozunu kızarmış demire indirdikçe demirden iri yalım parçaları dökülüyordu.

İçeriye paldır küldür giren Salihi gördü, öyle kalakaldı.

«Usta, Usta,» dedi Salih, «bak dirildi, gördün mü?»

Usta, gördüm demeye kalmadan öteki fırladı çıktı. Bu hiç konuşmayan çocuğa ne olmuştu, dirilen de neydi acaba? Aldırmadı, elindeki demiri ocağa sokup körüğü çekti.

Salih çınarın altında, ardıçların oralarda bir süre ne yapacağını bilemeden dolandı durdu. Öylesine bir coşku içindeydi, mutluluğu öylesine gittikçe büyüyordu ki, ne yapıp edeceğini bilemiyordu. Bir kuytuya oturdu, belini ardıç ağacına verdi, gözlerini, şimdi başını sağa sola çeviren canlı, capcanlı kuşuna dikti. Gagası, ayakları da ne güzel, ne güzel kara turuncuydu. Daha fazla oturamadı, oturamazdı da... İçinden bir şey onu itiyordu. Bütün kasaba, yaşlılar, çocuklar, kadınlar, erkekler, bütün kasaba sevincine katılmalıydı. Dağ taş, kurtlar kuşlar, şu dalgalı denizin üstünde uçuşan martılar, en çok da martılar sevincine katılmalıydı. Kim, kim, kim candan yürekten katılırdı sevincine, önce Temel Reis geldi aklına. Rıhtıma baktı, Temel Reisin tekneleri ortada yoktu, daha denizden dönmemişlerdi. Birden Mustafa enişte düştü aklına. Şimdi evdedir, dedi, eve yukarı koşmağa başladı. Yarı yolda zınk diye durdu, olur muydu, hani bir daha ablasına gitmeyecekti? Bir daha onu evinden kovan ablasının yüzüne bakmayacaktı, ne oldu?

Geriye dönmek istiyordu ya, oraya çivilenmiş gibiydi. Bir türlü yerinden kıpırdayamıyordu, ne ileri, ne geri... Göz-

lerini de sepetin içindeki dipdiri kuşuna dikmişti. Kuşuna baktıkça sevinçten yüreği kabarıyordu. Kuş öyle sağlıklı, öyle canlıydı ki nerdeyse hemen şimdi, sepetin içinde kanatlarını çarpıp uçup gidecekti. Kendinde olmadan, yürüyüp yürümediğini bilmeden, ayakları aldı onu ablasının evine götürdü. Ablasını karşısında görünce önce çok şaşırdı, geriye dönüp kaçmak istedi, nasıl etmiş de gelmişti, kendi yöresinde iki üç kere döndü, ablasıyla göz göze geldiler. Ablasının yaş içindeki mavi gözleri sevgi doluydu.

Kendine gelen Salih birden:

«Bak abla,» dedi, «dirildi, ne güzel, ne güzel, ne güzel değil mi?»

Ablasının çevresinde dönmeğe başladı.

Ablası eğilip eğilip kuşa bakıyor, «ne güzel, ne güzel, dirilmiş Salih, gözün aydın,» diyor, o da bir sevinç kasırgasına tutulmuş, Salihin mutluluğuna kapılmış gidiyordu.

Salihin aklına eniştesi geldi:

«Mustafa eniştem nerede?» diye sordu.

«Kusuruma kalma, benim tatlı, güzel, yakışıklı, altın yürekli kardeşim Salih,» dedi ablası. Onu kucakladı, ılıcık öptü. Salihin içindeki fırtına durdu, ağır, dipten, yoğun, ılık ılık belli belirsiz bir sevgiye dönüştü. Tırnaklarının ucuna kadar sevgiyle dolup ürperdi. İlk olaraktan böylesine bir sevgiyle doluyor, tepeden tırnağa bir elektrik akımına tutulmuş gibi ürperiyordu. Eli ayağı da çözülmüştü. Kendinden geçmiş, gözlerinin önünde boynunu dimdik tutan kuşu ışıl ışıl gözleriyle, ablasının sevgi taşan yüzü, elleri, sesiyle, bir sevgi düşünde yüzüyordu.

Az önce sorduğu eniştesini, kuşunu, içine girdiği coşkunluğu, sevinç fırtınasını, onu saran mutluluk düşünü unutup gitmişti. Şimdi aklında, yüreğinde sıcak bir düş içinde ablasının sevgi dolu gözleri, ılıklığı, onu kucaklayan, kendini sevgisine olanca deliliğiyle vermiş kadın kokusu...

«Mustafa da seni aramağa çıkacaktı. Seni gücendirdim diye Mustafa bana yapmadığını bırakmadı.»

Salih gözlerini kirpiştiriyordu. Bir uykudan, bir hoş, tatlı, tadına doyamadığı bir düşten uyanır gibi kendine usul

usul geliyordu. Mustafa, Mustafa sözcüğü neydi acaba? Neydi derken, şak, «Mustafa, Mustafa eniştem,» diye yere bayılıp düşecekti. Gene sevinç kasırgasına tutuldu, kuşa baktı, kuş da sevinç içindeydi, nerdeyse şöyle kanatlarını yukarı doğru açacak, açıp uçacak, şu evin üstünde birkaç kere döndükten sonra gelecek Salihin omuzlarına konacaktı.

Mustafa eşikte, merdivenin başında belirdi:

«Salih,» dedi, «Salih...» Merdivenleri inmeğe başladı. «Ben de seni hemen şimdi aramağa çıkacaktım. Hoş geldin Salih.»

Salih de ona doğru yürüdü, merdivenin yanında buluştular, Mustafa eğildi Salihi kucakladı.

Salih:

«Bak Mustafa enişte, bak,» dedi. Daha gerçekleşen bir büyünün etkisi altındaydı, gözleri ışıltı içinde koskocaman, şaşkınlıkla açılmıştı.

Oraya merdivenin ucuna oturdular, martı yavrusunu karşılarına koydular, karşılıklı seyreylemeğe başladılar. Martıya bakıyorlar bakıyorlar, sonra da dönüp biribirlerine göz kırpıyor, gülüşüyorlardı. Salih biliyordu, bilmez mi hiç, o adam sarrafıydı adam, Mustafanın şu dünyada bu işe, kendisinden sonra en çok sevinecek kimse olduğunu biliyordu. İşte bildiği de çıkmıştı. Kim sevinebilir Mustafa enişte kadar bir martı yavrusunun dirilmesine kim, kim sevinçten dolup taşarak Mustafa enişte gibi ağız dolusu gülebilir, kim?

Mustafa:

«İyi, bu kadarı oldu ya, bundan sonra kolay,» dedi, ellerini açarak, koskocaman, derin kırışıklarla dolmuş, çok nasırlı avuç içi gözükerek.

Salih:

«Kolay,» dedi, «bundan sonrası.»

Mustafa:

«Kolay, o yara nasıl olsa iyi olacak, kaynayacak. Kaynar mı acaba?»

«Kaynayacak,» diye yineledi Salih.

«Uçmasa da olur,» dedi Mustafa.

«Ölmedi ya,» dedi Salih, «ölüp de beni şu dünyada yapayalnız bırakmadı, varsın uçamasın.»

Mustafa gözlerini Salihin dupduru, aydınlık mavi gözlerinin içine dikti:

«Belki de uçar, belki de... Yarası iyi kaynarsa uçar. Bir iyi, bu işten iyi anlayan birisini bulmalı...»

«Bulmalı,» dedi Salih, düşüncelere daldı. Mustafa konuşuyor, kuşun nasıl iyi olacağından, kimin onu iyi edebileceğinden söz ediyor, öteki dalmış gitmiş, duymuyor etmiyor.

Mustafa vardı, sepetten kuşu aldı, elinde evirdi çevirdi, yarasını açtı baktı:

«Şimdi yeniden bir iyice sararız,» dedi. «Hiç kıymeti yok. Sararız. Belki de kuşların derdinden anlayan iyi bir balıkçı buluruz. Balıkçılarla martılar çok dost olurlar. Pehlivanın bir martısı vardı, Pehlivan denize çıktığında o martı onun kayığını izler izler, Pehlivan varıp da denizin ortasına demiri atınca, gelir Pehlivanın üstünde öterek dört beş tur atar, sonra da tam kayığın üstünde kanatlarını gerip öylece süzülüp kalırdı, ta ki Pehlivan ilk balığı denizden çekene kadar. Pehlivan ilk çektiği balığı, ne kadar kocaman olursa olsun, oltadan alır almaz, havaya yapışmış gibi orada duran martıya atar, martı birden yukardan aşağı, atılan balığa doğru boşanır, balık daha denize düşmeden yakalar yutardı. Yakalayıp yuttuktan sonra gelir, kayığın ucuna, oltaları denize indirmiş Pehlivanın burnunun dibine konar, aç kalmış insan gibi yutkunur dururdu. Pehlivan da denizden aldığı her on balıktan birisini ona verirdi. Pehlivan on balıktan aşağı balık tutmuşsa o gün, beş, altı, yedi balık tutmuşsa, balıkların hepsi onundu.

«Bazı Pehlivan balığa çıkmazdı, insandır bu, işi olurdu, hastalanırdı. Martı başka hiç bir kayığa yaklaşmaz, birisi yanından geçerken bir balık atsa ona dönüp de bakmazdı bile. Pehlivanın yolunu, akşamlara kadar, yönünü onun her günkü geldiği yere dönmüş, havaya çivilenmiş gibi, orada süzülerek beklerdi. Bekler bekler, akşam olup da Pehlivan gelmeyince, boynunu büker, başını alıp uzaklara uçar gider gözden yiterdi.

«Pehlivan geç kalmışsa, martı onu ta uzaktan görür, önce kanatları titremeğe başlardı. Titrer titrer, kendisinden geçer, gökten Pehlivana doğru da inanılmaz bir hızla uçar, bu sefer onun üstünde tur atmaz, kanat çırpmaz, kendisini kayığın burnuna kapıp koyverirdi. Pehlivan gülerek, sesi sevgiden dolarak, 'ne acelen, ne acelen,' derdi. 'Gelmeyecek mi sandın?' Bu sözleri duyar duymaz martı burundan kalkar, ta tepede kanatlarını germiş uçarak kayığı izlerdi. Yaa, böyleydi işte Pehlivanla martı kuşunun muhabbetliği, yaaa...»

Martıyı sepete koydu, dönerken Salihin bağırtısını duydu. Salih:

«Varsın uçsun, varsın beni bıraksın da gitsin, iyi olsun da...»

Mustafayı hiç dinlememişti.

Mustafa:

«Varsın iyi olsun da,» dedi, sonra da ona döndü: «Salih?»

«Buyur Mustafa enişte.»

«Salih, sen bugün hiç yemek yedin mi?»

Salih güldü, açlığını unutmuş gitmişti.

Ablası içeriye koştu, onun çoğu zaman yemekleri hazırdı, masaya koydu:

«Gelin masaya,» diye bağırdı. Salih, Mustafa arkasından içeriye koştular.

Mustafa:

«Amma da acıkmışım,» dedi, ağzını silerken.

Salih:

«Ben de,» dedi. «Ben de amma acıkmışım.»

Masadan kalktılar.

Salih yerinde duramıyordu. İçi kıpır kıpırdı. Onu dürten, içinde büyüdükçe açılan mutluluğunu koyacak yer bulamıyordu.

Ablası yanlarına geldi, korkarak, ürkerek:

«Enişten,» dedi, «sen gittikten sonra geldi, üzüntüsünden, öfkesinden yemek yemedi. Sen gelmeseydin seni aramağa çıkacaktı. Anam bugün sen gittikten sonra durmadan geldi geldi gitti, seni sordu. Babam merak etmiş, büyük

ana durmadan ağlıyor, Salih kendini denize atacak, denize atacak, diyor da başka, başka söz söylemiyor, ağlıyormuş. Senin martına bakmadığına da, merhem vermediğine de çok üzülüyormuş. Babam da yumşamış. Bizde kal, bizde kal ya, anam bizde kalman için babamla konuşacak, bizde kal ya, eve de bir uğra olur mu?»

Bu sözleri karısından duydukça Mustafa üzülüyor, uzaktan, belirsiz Salihe göz atıp, gözlerini kaçırıyordu.

«Uğramazsan, seni Mustafa baştan çıkardı diye, babam... Babamı biliyorsun.»

Korka ürke, dudakları titreyerek söylüyordu bunu ablası. Gene Salihin kızıp kaçacağını sanıyordu. Oysa Salih oralı bile değildi, yeni bir dalgaya düşmüştü, şimdi yine sepetteki kuşunu seyrediyor, deniz kıyısınca da aşağılara, İstanbula, kumlardan, sazlıklardan geçerek gidiyor, martısı kanatlarını sonuna kadar açıp germiş, üstünde uçuyordu. Salih gidiyor gidiyor, İstanbula varıyor, köprünün ayaklarından üstüne çıkılır, Boğaz köprüsünün, köprünün ayağının içindeki asansöre biniyor, martı da Salih binince asansöre binmek istiyor, sonra birden kapısı kapanıyor asansörün, martı dışarda kalıyor, oralarda, köprünün yöresinde dönüyor, yabancı, korkuyla, birkaç kere hızla, korkusundan öterek, öteki kıyıya, Ortaköye gidip geliyor, köprünün üstünden, altından uçup Salihi arıyor, bulamıyor, kocaman asma köprünün gölgesi Boğazın sularına düşmüş, köprünün altından şıkır şıkır ışıkla donanmış, telli pullu, telli pullu gemiler geçiyor. Denize ışık döşemişler, kıyılara evlerin ışıkları vurmuş, köprünün, vapurların, yıldızların, gelip geçen otomobillerin ışıkları, karmakarış, Boğazın suları bir ışıktan çalkalanıyor. Martı vapurların arasına, ışıkların içine giriyor çıkıyor, gökyüzü çok ötelerde koyu, derin, karanlık, kadife, yaldızlı... Martı Salihi arıyor, taaa uzakta, gökyüzünün üstünde yitip gidiyor. Martı çığlıkları dolduruyor köprünün üstünü... Salih köprünün üstünde yürüyor. Martı görüyor Salihi, sevinçle ta gökten deli gibi, bir top olup sağılıyor aşağı, başına bir kulaç kala, başının üstünden kanatlarını açıp duruyor orada, kanatlarını germiş. Kanatlarının ucu

sevinçten tirtir titriyor. Martı üstte, Salih köprünün üstünde yürüyor, altta, ışık içinde çalkanan deniz. Tekmil yıldızlar, ışıklar denizin dibine inmiş. Denizin dibinden ışık kaynıyor, yıldız kaynıyor.

Asansöre binmesi gerek gene Salihin, bu sefer kuşa tarif ediyor, nasıl bineceğini, nasıl, nerede ineceğini, asansöre binip iniyor ki, ne görsün, martı kapıda bekliyor, şimdi yürüyerek İstanbulu gezecekler... Martı başının üstünde uçuyor, elini uzatsa tutacak, ya da elini uzatsa kanatlarını okşayacak o uçarken, Salih İstanbulu iyi biliyor, kıyı kıyı az mı geldi İstanbula balıkçı sandallarıyla, az mı balık avladılar Boğazda... Martı derken yükseliyor yükseliyor minare boyunca, Salih martıyla konuşuyor, «dur,» diyor, «dur yaramazlık etme, dur o kadar uçma,» diyor.

Mustafa bu sözleri duydu:

«Ne diyorsun Salih?» dedi.

Salih ayıktı, güldü, toparlandı.

«Gidelim abla,» dedi, «haydi gidelim eve... Haydi çabuk.»

Sepetini aldı:

«Mustafa, Mustafa enişte,» dedi. «Sen hele bir düşün martı yarasından kim anlar. Yeter ki martımın kanadını iyileştirsin. Ne isterse veririm ona.»

«Olur,» dedi Mustafa.

Salih eve doğru koştu. Avlu kapısına gelince orada durdu. İçerden dokunan bezlerin şakıldaklarının sesi geliyordu. Durmadan, gece gündüz evde üç tezgahta dur durak bilmeden bez dokunuyor, nakış işleniyordu. Büyük anasının, anasının, küçük ablasının belleri iki büklüm olmuştu. O orada durmuş beklerken, ablası arkadan yetişti de... Yoksa, daha fazla burada beklemeyecek, alıp yatıracaktı.

«Gel Salih,» dedi ablası. «Bak, seni görünce evde, nasıl nasıl sevinecekler.»

Salih hep gülüyordu. Gülseler de ağlasalar da farkında olmayacaktı.

İçeri girdiler, ablası:

«Bak ana, Salih geldi,» dedi, «üstelik de kuşu iyileşmiş. Mustafa dedi ki Salihin kuşu ölmeyecek.»

«Ölmeyecek,» dedi Salih yüzü sevinçten ışıl ışıl.

Ev mutluluk içindeydi, güzeldi her şey... Anasının yüzünün kırışıkları açılmış, beli doğrulmuştu. Küçük ablasının gözleri sevgi doluydu. Elini uzatıp neredeyse onu okşayacaktı, büyük anaya gelince, ona bakmamıştı bile, ocağa koşmuştu hemen... Merhem kaynatacaktı yaralı kuşun kanadına, alimallah merhem kaynatacaktı. Derken baba girdi içeriye, şimdi ne yapacaktı, ne yapacak, Salihi kucaklayacak, ta başının üstüne kaldıracak, çoook eskiden yaptığı gibi, onu havaya atıp atıp tutacaktı. Atamazdı ki, Salih artık kocaman, kocamaaan bir adamdı. Martısı da iyileşmiş. Babası gülüyordu, uzun, kapkara boyanmış çangal bıyıkları da gülüyordu. Elindeki sarı kehribar tesbihini şaklatıyor, dimdik, öylece kapının eşiğinde duruyordu.

Salih onu görünce korktu ya, sevincinden bir düşme de olmadı. Babası konuştu, Salih onun ne dediğini duymadı. Uzun boylu, geniş omuzlu, çizmeli, lacivert giysisi ütülü, tok tok konuşan, altın dişlerini, ağzını her açışta parlatan bir korkuydu o Salih için. Babasından yalnız, bir tek Salih korkmuyordu ki, anası da, ninesi de, o koskocaman balıkçı Mustafa eniştesi de korkuyorlardı ondan... Balıkçı Mustafa enişte korkmazdı ya ondan, babadır, diye sayıyordu. Ne yapsın onu görünce Salihin ödü patlıyordu. Bütün kasaba da, ne yapsınlar fıkaralar, korkuyorlardı ondan. Herkes herkes korkuyordu ondan. Yaşlılar da, delikanlılar da polisler de, beli tabancalı, eli tüfekliler de, herkes de herkes de korkuyordu ondan. Salih var ya Salih, ben Osman Kaptanın oğluyum diyemiyordu. Salih biliyordu, bir tek Salih biliyordu, babası da çok korkuyordu. Dev gibiydi ya, gene de ödü kopuyordu. Çoook eskiden Salih onu korkarken yakalamıştı, yaaa. Söylememişti kimseye babasının korktuğunu. Bir söylese ondan kimse korkmazdı ya... Varsın korkmasınlar. Babası onu öldürürdü. Zaten o var ya, çocukların baş düşmanı. Çocukların düşmanı olmasa kimbilir ne iyi adam olurdu. Bir yelek giyerdi ki mavi, yakası kap-

kara, pırıl pırıl işlemeli. Her yıl taaa Çöl Arabistanın büyük şehrinden getirtirdi. Değil bu kasabada, tekmil İstanbulda da, Türkiyede de babasından başka kimse giyemez böyle yeleği.

Babası ta tepeden, bir karıncayla konuşur gibi, tok bir sesle:

«Ne o Salih, gene evden kaçıp o balıkçı Mustafa olacağın evine gitmişsin.»

Ablası babasının ellerine sarıldı:

«Etme baba,» dedi.

Baba, sarı, iri taneli tesbihini şakırdattı:

«Bir şey dediğimiz yok kızım,» dedi, döndü, çıktı gitti.

Gülmeyen babası da mutluydu, gülüyordu. Bir şey dediği yoktu. Hiç kimsenin bir şey dediği yoktu. Eee, yoktu işte. Hiç kimsenin, hiç bir şey dediği yoktu.

Salih bir sevgi havasının içindeydi. Bugün onun için her şey güzel, her şey ışıktandı. Babası, babası bile aslandı aslan, yakışıklı, güzeldi. Sevgi doluydu, dağ gibiydi. Bastığı yerde toprak titriyordu. Evleri de ne güzeldi. Renkli işlemeler dökülüyordu parmaklardan dalga dalga. Tezgahların şakıldak sesleri büyülü bir türkü gibiydi.

Salih yerinde duramıyordu. Vardı anasının elini öptü. Sarıldı teyzesini, küçük ablasını da öptü. Ocağın başına çömelmiş büyük anayı da vardı kucakladı.

«Yapıyorsun kuşumun yarasına merhemi, değil mi, değil mü büyük ana? Değil mi ha?»

«Delinin de, delinin de zoruna bak, bak hele delinin zoruna... Benim... Benim, benim merhemim, o boklu martı kuşları için değildir,» diye gürledi büyük ana, kırışık içinde kalmış, küçücük gözlerini belerterek.

«Bak, bak, bak büyük ana ne güzel, ne güzel martım. Yapıyorsun merhemi değil mi? İyi edeceksin onu değil mi?»

«Delinin, delinin zoruna hele!»

Salih gene boynuna sarıldı:

«Yapıyorsun, yapıyorsun büyük ana.»

Bıraktı onu, ayakları, tekmil bedeni oynuyordu sevinçten... Bir şey unutmuş gibi oldu gene. Daldı, neydi acaba?

Bütün evi, yüzleri teker teker araştırdı, gelmiyordu işte aklına, hiç bir şey gelmiyordu. Neydi? Odalara girip çıkıyor, tezgahlara, mekiklere, işlemelere, bir duvardan öteki duvara gerilmiş babasının eski ağlarına bakıyor bakıyor, o unuttuğu şeyi bir türlü bulamıyordu.

«Büyük ana?»

«Zıkkımın kökü...»

«Güzel büyük anam, merhem...»

Büyük ana durdu, boynunu uzattı, gözleri çakmak çakmak tutuştu:

«Senin martın ölecek,» dedi kıvançla, ağzını doldura doldura. «Benim merhemim değil, Lokman Hekim de gelse o götü boklu martıya merhem yapsa, gene de bu martı ölür.» Utkuyla tepeden baktı Salihe. Daha yumuşak, alaycı: «Yara almış martı kuşunun, dünya dünya olalı yaşadığı hiç görülmüş müdür ki. Bu da zaten geberik bir martı.» Dudaklarını büktü. «Vah vah,» diye alay etti acır gibi. «Vah vah, geberecek bu martı kuşu.» Kıvançla dudaklarını yaladı. «Vah vah vaaah, ölecek.»

Salihin yüzü soldu, bir anda tekmil sevinci yitti gitti. Elleri titriyordu. Ağzını açıyor, bir şeyler söylemek istiyor, konuşamıyordu.

Kediler kapacak martı yavrusunu. Bu kasabanın kedileri yüze yüze Dış adaya giderler de sabahlardan akşamlara kadar martı yavrusu yerler, martı yumurtalarına da bayılırlar.

«Kediler köpekler parçalayacaklar onu, kediler köpekler. Merhemin ne gereği var, Lokman Hekim kaç para eder. Bu gece, o canavar kediler bir üşüşürler başına martının, her bir parçası bir kedinin ağzında... Kemiklerini bile yerler çıtır çıtır, çıtır da çıtır. Martının sahibinin de götünde sinekler uçuşurken...»

Hahhah, haaaaah!

Salih çok geç uyandı. Tezgahların şakıldakları çoktan başlamıştı. Salih yatağında bir yandan öbür yana dönüyor, derin derin iç çekiyor, kısa aralıklarla da «Temel Reis, Temel Reis,» diye sayıklıyordu. Büyük ana o sayıkladıkça kızıyordu: «Köpek,» diyordu, «kocadıysak ne olmuş yani. Kocadıysak bizim merhemimiz götü boklu kuşlar için değil elbette. Ben bu merhemle beyleri paşaları, sultanları iyi etmişim. Bir de gelmiş bana, büyük ana, büyük ana, diyor, kurban olam büyük ana kuşumu iyi yap. Kuşun batsın, sen de yerin dibine bat. O, o, o köpek, köpek babasından öğrendi beni aşağılamayı, o eşkiya babasından öğrendi benimle alay etmeyi. Gösteririm onlara. Benim merhemim kuşlar için öyle mi? Benim merhemim... Benim merhemim için şu denizin reisleri, paşaları gelir de bu kapının eşiğine yüz sürerler de, merhemimin her dirhemine bir sarı altın verirlerdi. Bunlar gelmişler de benden kuş merhemi istiyorlar. Ölmedim daha ölmedim, oğlum Osman sana da, o mendebur, ağzı açık ayran delisi oğlun Salihe de söylüyorum, ölmedim daha ölmedim. Ben ölünce merhemimi isterseniz kuşunuzun kanadına da, kıçınıza da sürün. Ben öldükten sonra, oh ne güzel, ne merhemim kalacak, ne de onun gizemi. Alıp merhemimi birlikte mezarıma götüreceğim. Mezarıma, mezarıma götüreceğim. Alıp mezarıma... Oooh ne güzel. Sizi köpekler sizi.»

Bükülmüş beliyle, hem hızla mekikleri atıyor, hem de söyleniyordu. Bez dokumakta ustaydı, üstüne yoktu bu kasabada ya, o bez dokumayı hiç bir şey saymıyor, ille de varsa da yoksa da merhemleri... «Benim can kurtaran mer-

hemlerimi siz nasıl, nasıl olur da bir batasıca kuşun kanadına sürmeye kalkarsınız?»

«Ana,» diyordu Hacer Hanım, Salihin anası, «ana,» diyordu, «kuş da can değil mi?»

Öfkesinden deliye dönüyordu, sözcükleri karıştırıyor, kekeliyor, soluğu tutulup sapsarı kesiliyor, neden sonra:

«Kuş kuştur, kuş can değil, can değil,» diye bağırıyordu. «Benim merhemim insan canı için. Zaten siz hep böyle beni aşağıladınız. Aaah, Osmanın yüzünden adam olmadık, Osmanın yüzünden...»

Salih uyanınca, hemencecik içinde onu uçuran bir sevinç doğdu. Başını döndürdü, sepetteki kuşunu gördü. Kuşu başını kaldırmış, merakla başını uzatmış yöresine bakınıyordu. Gözleri canlı, yuvalarında fıldır fıldır dönüyordu. Kırık kanadını bile azıcık toparlamıştı, Salih martıyı böyle gördükçe tepeden tırnağa sevince kesiyor, içi dolup dolup taşıyor sevgiyle, yerinde duramıyor, ne yapacağını bilemiyordu. Büyülenmişti. Bir mutluluk düşü içinde yüzüyor, kendinden geçiyordu. Bir şeyi, köpüklü denizi, tepeden tırnağa çiçek açmış bir ağacı, demirci ocağını, çırpınan balıklarıyla denizden çekilen bir ağı, bir insan yüzünü de seyrederken tıpkı böyle oluyordu Salih.

«Bir kahvaltı et,» dedi anası. «Bak bir avuç kaldın. Ne yiyor, ne içiyorsun. Bu gidişle öleceksin.»

«Ölecek,» diye bağırdı büyük ana.

«Ölmem,» diye güldü Salih.

Bugün de her şey daha güzeldi. Şu öfkeli, kızgın, dünyayı yıllardır kırıp geçiren, hiç kimseyi sevmemiş, hep asık suratlı büyük anası bile bu sabah güleç yüzlüydü. Anası, hele anası, hele babası, hele ablaları da birer melektiler. Şu basık, ışıksız, sabahtan akşama kadar şakırtı içindeki, hep ıslak, hep küf kokan evleri de bir başkalaşmıştı.

Sofraya oturdu, bir yumuldu ekmeğe, peynire, çaya, zeytine... Anası çay yetiştiremiyordu ona. Hiç hiç, ömründe bu kadar tatlı kahvaltı yapmamıştı. Bir daha mı, bir daha ne yaparlarsa yapsınlar evden hiç kaçmayacaktı.

Gülüyor oynuyor, şakalaşıyor, varıyor küçük ablasını,

anasını sarılıp öpüyor, büyük anasına, korkarak da olsa yaklaşıyor, onun ellerini, ellerini bile öpmek istiyor ya, bu yalım parçası öfke kumkumasına yaklaşılmaz ki... Aah, böyle olmasa büyük anası, ne güzel olurdu.

Evi, anasını, tezgahı, şakıldakları, küf kokusunu, her şeyi unutuverdi. Bütün öfkeleri, kavgaları, yıl on iki ay asık gördüğü suratları. Bugün her şey gene bir güzellik, bir mutluluktu. Ama içinde bir boşluk vardı gene de, mutluluğu engelleyen, içinde gittikçe kendini duyuran, onu acıktıran, büyüyen bir boşluk. Unuttuğu, şimdi anımsarsa ona dünyayı bağışlayacak, anımsayınca onu sevinçten deliye döndürecek bir şey, bir şey vardı.

Kalktı, eve yeni gelmiş bir kedi gibiydi, önce bahçeyi tek tek, her dala, her çiçeğe, her ağaç kovuğuna, her taşın altına bakarak araştırarak dolaştı, sonra eve girdi, eski çam bardaklar, eski tezgahlar, yüklükler, dolaplar, nakışlı sandıklar, keten dokumalar, çıkrıklar, tahta dibekler, kahve değirmenleri, pareketalar, kuş ağları, faklar, tuzaklar, evi dolaştıkça içi açılıyor, her öteberide bir anı, bir mutluluk buluyordu. Bir kedi gibi kokluyordu evdeki her şeyi, bir doyumsuzlukla, unutmuşlukla, kayıp giden, büyüyen bir boşlukla dokunuyordu her şeye... Köşede, suyunu durmadan çimento köşeye sızdıran içi dışı yeşil sırlı küp, onun yanında kırmızı sırlı testiler, çanaklar, sepetler, üstüste, yığın yığın oraya buraya atılmış sandalya, masa, tezgah, tekne kırıkları, bir saban demiri, bir balta, bir yeldeğirmeni dişlisi, çelik, paslanmış bilyalar, sürü sepet öteberi, koskocaman bakır kazanlar... Bu kazanlarda eskiden bulgur, çamaşır kaynatılırmış.

Bütün evi öğleye kadar aradı, didik didik etti. Ne ana, ne büyük ana, ve de küçük abla, kimse onunla uğraşmıyor, kimse ona bakmıyordu. Salihin evde, bahçede, mahallede her şeye burnunu sokmasına alışıktılar. Onun evi böyle tepeden tırnağa didik didik etmesi olağandı.

Büyük kazanlardan birisinin kapağını açar açmaz, elindeki kalaylı bakır kapakla kalakaldı, ağzı kurudu, gözleri faltaşı gibi açıldı. Kazanın içinde onun eski oyuncakları üst-

üste, karmakarış yığılmışlar, toz içinde öyle durup duruyorlardı.

Birden üşüdü. Elindeki kapak buza kesti. Kapağı kazanın üstüne usulca kapattı.

Anımsamaktan korkarak, anımsamasını uzaklara uzaklara iterek üşüyen, donan, çok üşümüş, uyuşmuş, kırgın, unutmuş, utançlı, yürekli bir şeyleri anımsıyor, o kaçtıkça da anıların her biri bir yerden kafasına üşüşüyorlardı. Kapağı bir daha açtı kapadı, açtı kapadı. Anılar, günler geceler gelip gelip geçiyorlardı gözlerinin önünden.

Bütün öğle sonunu bakır büyük kara kazanın yöresinde dolanarak, kapağını açıp kapatarak geçirdi. Elini uzatıyor, bir oyuncağa dokundurmak istiyor, dokundurmak için can atıyor, elini yaklaştırıyor, yaklaştırıyor, sonra birden, kızıl kordan çekermiş gibi, elini, kızgın demire değmiş gibi sıçrayarak çekiyordu. Herhangi bir oyuncağa dokununca...

Sonunda gözlerini kapatıp tekmil oyuncaklara dokundu, kazanın altını üstüne getirerek, gözleri kapalı, el yordamıyla kazandaki her oyuncağa uzun uzun dokundu, hiç bir şey olmadı. Ne elleri yandı, ne de yüreği yerinden kopup durdu.

Gene gözleri kapalı oyuncakları kazandan teker teker alıp, üstelik de her birisini okşayarak, okşamanın önüne geçemeyerek, ellerine söz dinletemeyerek bir çuvala doldurdu.

Bir at geldi ellerine, arkasından bir oyuncak at daha, arkasından daha iri bir at... İri atı aldı, göğsüne bastırdı. Ayısının yumşacık tüylerine parmakları gömüldü, tavşanı, maymunu, itfaiye arabasını, tankı, mitralyözü, otomobilleri hepsini çuvala doldurdu. Eli bir kamyona değmiş, hemen onu bırakmış, başka bir oyuncağı almış çuvala koymuştu. Teker teker koca kazandan bütün oyuncakları çuvala boşalttı, kamyonlar kazanın dibinde kaldı. Onlara bir türlü dokunamıyordu. Sonra kendi kendini yüreklendirdi, geride kaç kamyon, kaç oyuncak kalmışsa çabuk çabuk onları da aldı çuvala attı, çuvalın ağzını bağladı.

İçinde boşluk, acı anılar, mutsuzluklar, üşümeler, gözle

görülür, elle tutulur bir sevince dönüşmüş. Salih kendi kendine eski türküler söylemeğe başlamıştı.

Çuvalı sırtına, martı sepetini eline almış kapıdan çıkarken:

«Dur,» dedi anası, «nereye gene böyle?»

«Denize.»

«Dur, yemeği yemeden bir yere gidemezsin. Baksana haline, bir deri bir kemik kalmışsın.»

«Olur,» dedi Salih, «yerim.»

Sevindi, sırtındaki çuvalı indirdi, duvarın dibine koydu, martıyı da yanına.

«Hem de nasıl yerim, bir acımdan ölüyorum, bir acımdan. Ne yaptın ki?»

Sofraya geçti.

«Şimdi görürsün.»

Tencerenin kapağını açtı, mis gibi bir koku yayıldı ortalığa.

Önüne konmuş, burcu burcu kokarak tüten çorbayı hem kaşıklıyor, hem de arada bir martısına göz atıyor, derin bir mutluluğa, sevince gömülmüş, yüzü aydınlanarak gülüyordu.

Büyük ana da gözlerini ona dikmişti, o güldükçe büyük ana kuduruyordu. İkide birde de kalkmağa, kalkıp, o pis çocuğu böyle sevindiren martının boynunu koparmağa davranıyor, kalkmışken, nedense yerine gerisin geri homurdanarak oturuyordu.

Salih onu unutmuş gitmiş, bir kere olsun dönüp ona bakmamıştı. Bunu gözden kaçırmayan büyük ana ayrıca buna da deli olmuştu. Şöyle kalkıp, buradan, tezgahtan fırlayıp kaptığı gibi kuşu, boynunu... Ondan önce martıya Salih yetişmez miydi, martıya o daha yakın değil miydi? Daha önce martıya yetişip, daha o elini bile uzatmadan, bu koca ahmak gözlü oğlan martısını kapıp evden gidemez miydi? Bir gece, evden el ayak çekildikten sonra, yavaşça... Yavaş, yavaş, usul usul, usulca... Varıp, oooh ne güzel, o pis kuşun boynunu koparıvermek. Ahmak oğlan da sabahleyin uyanınca... Oooh, ne güzel ağlardı.

«Gül gül,» diye bağırdı büyük ana. «Gül gül sen, ahmak baykuş gözlü yarasa sen gül. Koparacağım.» Dişsiz çenesini sıktı, kemikleri çatırdadı. «Koparacağım boynunu.»

Salihin kaşık elinde kalakalmıştı.

Büyük ana kendini ele verdiğinden dolayı üzgündü. Güldü kendi kendine. Salihe, kuşa, anaya, ablaya teker teker bakıp gülüyordu.

Ana Salihe yaklaştı, ağzını kulağına dayadı:

«Sana değil, sana değil, sen iç çorbanı. O kendi kendine konuşuyor. Sabahtan akşamlara kadar kendi kendine kurup öyle konuşur o.»

Salih yeniden kaşığını çorbaya daldırdı ya, o az önceki sevinci, mutluluğu uçmuş gitmiş, yerine bir acı, korku, endişe gelmiş çöreklenmişti.

Dükkanlar kasabanın anacaddesine dizilmişlerdi. Sanki bütün kasaba uzun bir tek çarşıydı. İki cami, bir küçük alan, sonra deniz, mendirek bu uzun çarşı kendi başına bir kasaba görüntüsü versin diye yapılmışlardı. Bu görüntüye, çarşının uzantısı olaraktan, yüksek yarlarla çevrili yakındaki dik Ocaklı ada ekleniyordu. Adanın üstündeki kale yıkıntısı, tam ortada kocaman boş gözleri, ağzıyla bir büyük eski zaman maskına benziyordu. Kargalar, martılar, sığırcıklar yığın yığın konuyorlardı bu maska, saçlarını, gözlerini, ağzını, o çıplak başını taçlıyorlardı. Fırtınalı günlerde adanın altındaki büyük kara mağarayı aşarak köpüklü dalgalar, kale yıkıntısının ilk duvarlarına kadar çıkıyorlardı, saçılarak.

Kasabaya bir girerken görülüyordu bu heybetli mask, adanın tepesine çökmüş, bir de öte yandan çıkarken, daha yakından...

Bu küçük adanın üstünde zeytin ağaçları vardır. Yaban tavşanları da yaşar bu avuç kadar yerde, nereden gelmişlerse. Bir de kasabalı koyunlarını, keçilerini de buraya bırakırlar kimi zaman.

Mask, aydınlık, iri iri açılmış gözleri ağzıyla Karadenize bakar. Karadenizin bu kıyıya yakın adasına oturmuş bir dev bekçidir. Karanlık, yağmurlu gecelerde ışığı gören fener maskı aydınlatınca, kale yıkıntısı canlı, dev bir insan başına benzer, bütün heybetiyle şu anda denizden yeknmiş, üstünden suları akarak kalkan.

Kasabanın çocukları, yaşlıları bu adada, adanın derin mağaralarında, denizin gümbürtüsünde hep kocaman canavarlar düşlerler, hele kışsa, hele dalgalar apak adalar, yarlar boyunca yükseliyorsa, ta tepelerde kaynayıp, savrularak

dökülüyorlarsa, dünyanın ilk kurulduğu günkü canavarları anımsamamak, gene sıcacık yataklarda denizlerin uzaklarından çıkıp gelen yalım gözlü, yalım fışkırtan yedi mercan boynuzlu canavarları korkuyla düşlememek, düşleyip korkudan yatakta büzülüp bir topacık olmamak olanaksızdır.

Canavarlar düşündüren bir sabahtı. Gök boz, kasabanın üstüne çöküp abanmış bulutlarla kaplıydı. Sert bir kuzey yeli esiyor, dalgalar adaların en sivrisine kadar fışkırıyorlardı. Burada kayalara gümbürtüyle çarpan dalgalar savruluyor, fışkırıyorlardı. Salih erkenden uyanmış bugün ne yapacağını, nereye gideceğini bilemeden dolaşıyordu. Belki İsmail Ustaya gidecek, orada, eski yerinde hanımellerinin dibinde, hanımellerinin, yanmış, suda cızırdayan demirin, köz olmuş kıvılcımlanan kömürün kokusunu özlemle ciğerine çekecek, ya da marangoza gidip çam ağacının o esrikleştiren reçine kokusu arasında tahtaların ortasında canlanan kara gülleri seyredecekti. Limana baktı, orada hiç bir balıkçı teknesi yoktu. Deniz bomboştu. Bugün balıkçılar çok erkenden balığa çıkmışlar, demek ki havaya yakalanıp bir adanın koyuna sığınmışlardı. Temel Reis kimbilir şimdi, bu minare boyu dalgalara nasıl köpürüyor, nasıl sövüyor, nasıl dövüşüyordu onlarla. Tuhaf adam, dalgalar ne bilir senin onlara konuştuğunu? Salih gamzesi çukurlaşarak güldü. Deli adam Temel Reis, dedi içinden. Tıpkı bir çocuk gibi Temel Reis.

Elleri cebinde, yarı uykulu, alanı geçti, alandaki çeşmeye şöyle bir göz attı, bir köylü, çok yaşlı, pantalonu da düdük gibi, öne eğilmiş, baltası da omuzunda asağı doğru yürüyordu. O da ellerini ceplerine sokmuştu. Salih, bu yaşlı ya, elleri çok üşümüş olacak, diye düşündü. Çarşıyı bir iki kere böyle elleri cebinde gitti geldi. Yöresinde ilginç hiç bir şey görmüyordu. Her şey alıştığı gibiydi. Ne yeni bir yüz, ne yeni bir devinme. Yarların, uçurumların altındaki denizin gümbürdemesi de bir alışılmışlıktı. Kasabanın evleri yarların üstüne çepeçevre tünemişlerdi. Salih bu tüneyen evlere bakmayı da seviyordu ya, o kadar değil. Orada öyle kıpırtısız durup duruyorlardı.

Koskocaman bir otomobil çarşıyı hızla ikiye biçti. Dükkanlara, incecik kaldırımdaki insanların üstlerine başlarına çamurlar sıçrattı. Ne Salih, ne de kimse, bu doğru bir şeymiş gibi otomobile sövmediler. Temel Reis olsaydı şimdi, bu geçip giden İstanbullu otomobili ne kalaylardı anam, ne kalaylardı.

Metin geçti önünden, hızlı hızlı mahalleye gidiyordu. Salih, Metini görünce sevindi, hemence de uzaklardan arkasına takıldı.

Bu Metin var ya, bu Metin abi, Salihlerin kapı komşusudur. Eskiden Metin abinin de anası, kızkardeşleri, tıpkı Salihler gibi, şakıldaklı tezgahta bez dokurlardı. Şimdi onun anası da, kızkardeşleri de bir hanım oldular ki, ellerini ılıktan soğuğa vurmuyor, yan gelip yatıyorlar. Neden böyle oldular, bir kere Allah yürü ya kulum demesin. Allah eskiden Metin abiye hiç yürü ya kulum demedi. Başına gelmedik bela kalmadı. Metin abi de kendisine, belalardan bela beğen arıyordu. Nerede bir bela varsa Metin abi de orada. Sonra ne oldu, bu balıkçı Metin abi, ne kadar başı belada olursa olsun çok balık tutardı. Metin abi bu Karadeniz kıyılarında birinci oltacıydı. Metin abi sarışındır. Gözleri deniz mavisidir. Sarı bıyıkları uzundur, sivridir. Altın gibi parıldar. Metin abi bıyıklarını parlatmak için çok yağ sürer bıyıklarına. Ne yağıdır sürdüğü bir o bilir, bir de Salihin büyük anası. Büyük anası der ki, Metinin bıyıklarına bakın bıyıklarına, dudaklarının üstünde sanki bir çift mum yanıyor, öyle parlak, kıvılcımlı. Kim yaptı onun bıyıklarını böyle, kim? Kim yapacak, büyük ananın dünyada hiç kimsenin bilmediği merhemleri. Büyük ana bu büyük gizini kendisiyle birlikte mezara götürecek. Sabahlardan akşamlara kadar, kimseye, gizimi kimseye söylemeyeceğim de söylemeyeceğim, diye yırtınıp duruyor. «Var söyleme,» diyenlere de, amanallah, açıyor ağzını yumuyor gözünü. «Çekemiyorsunuz, çekemiyorsunuz,» diye bağırıyor. «Metinin bıyıklarını, benim hünerimi çekemiyorsunuz. Kıskançlıktan ortanızdan çat deyip çatlayıp iki parça olacaksınız, on parça. Çatlayın da patlayın hünerimi kimseciklere öğretmeyeceğim.

Mezarıma mezarıma alıp götüreceğim büyük gizimi.»

Götürecek, götürecek, ne yazık, Salih daha büyüyüp bıyıkları yeşermeden o ölecek. O ölecek de Salihin Metin abi gibi bıyıkları olmayacak. Ne yazık. Salih de sarışın, gözleri de tıpkı onun gözlerine benziyor. Yazık, neden bıyıkları benzemesin. Aaah, şu cadı, şu büyük ana aaah! Anası hep durmadan söyler, öfkelenir söyler, yatar söyler, kalkar söyler, bu karı ölmeyecek, ah ölmeyecek, der. Bin yıl yaşayacak, dünyaya kazık çakacak, benim de başımda ömür törpüsü, ölünceye kadar çekeceğim. Kötü kaderim, kem talihim, aaah, ölmeyecek, der. Salih de her zaman anasının bu sözlerine sevinir. Ölmesin de Salihin bıyıkları ona yetişsin. Metine verdiği bıyık merheminden Salihe de verir miydi acaba? Belki de vermezdi. Yedi kat yabancıya verirdi de öz be öz torununa bir zırnık bile vermezdi. O, işte böyle lanet, sert, iflahsız bir cadıydı. Anasına, babasına, bütün eve kan kusturuyordu, kan. Kök söktürüyordu.

Kundurasının arkasını kesmişti, öylece kundurasını ayağına geçirir, yan yan basarak yürür Metin abi. Bir keresinde Salih tam bir hafta Metin abi gibi yürümeğe çalıştı. Uğraştı etti Metin abi gibi bir türlü tutturamadı da vazgeçti. Demek ki ancak büyükler böyle yürüyebiliyorlar. Salih büyüyünce işte böyle, tam Metin abi gibi yürüyecekti. Ne var yani, işte ayakkabını şöyle yan basacaksın, dizini bir iyice kırarak, bir hoş sallanacaksın, denizde kayık gibi. Bir de Metin abi omuzuna kırmızı bir mendil atardı hep, mendilin bir ucu yüreğinin üstünde, bir ucu da kürek kemiğinin... Lacivert çizgili pantalonu, çizgili açık yakalı gömleği, yan yatmış, altından çıkan sarı, tam alnının ortasına dökülmüş kıvırcık kahkülü, ucu kaşlarının arasına kadar inmiş, üstünde yana kaykılmış kasketi, kasketinin güneşliği havaya kalkmıştı. Giydiği kara Laz yeleğiyle Metin bu kasabanın en kabadayısı, en yakışıklısıydı. Metin var ya, çifte de tabanca kullanırdı, nah bu kadar, bu kadar...

Metinler çok fukaralardı eskiden. Anası hem şakıldakta bez dokur, hem de nakış işlerdi, ne yapsın fıkara, hiç balıkçılıktan zengin olmuş, karnını doyurmuş var mıdır?

Temel Reis de, öteki balıkçılar da söylerler bunu. Balığı tutan hiç bir zaman iflah olmamış. Neden, çünkü balık tutan can alıcıdır. Can alıcı nedir, yaşamına son verendir bir canlının... Ha balık olmuş, ha kuş, ha karınca, ha insan. Balık satan iflah olmuş da... Bakın, hiç zengin balıkçı var mı? Hangi balıkçının kıçında don var, hangi balıkçının ocağında doğru dürüst bir tencere kaynar, hangi balıkçının çoluğu çocuğu onmuş...

İşte Metin bir gün baktık çarşının ortasına düşmüş bağırıyor: «Haraç mezat, haraç mezat, teknemi, ağlarımı satıyorum, haraç mezat...»

Metinin teknesi kız gibiydi. Kim almaz o fiyata o teknеyi, o ağları, belki iki yüz, üç yüz kulaç. Bir de mavi ağlar ki mavi derim sana. Hemencecik satıverdi orada. Herkes şaştı, bunca yılın balıkçısı Metin delirmiş miydi, ne yapacaktı şimdi? Elbet bir bildiği vardır, dedi kimisi. Kimisi de ne bildiği olacak, bu balıkçılar zaten serseri olurlar, dedi. Aptallar. Oysaki Metin abi biliyordu işini, kafasına koymuştu, artık balık canına kıymayacak, ondan sonra da iflah olacaktı. Neden balık satanlar için uğraşsın hep, deli mi o? O da başka iş yapacak.

Bundan sonra Metini uzun bir süre kasabada gören olmadı. Bir dedikodu yürüdü Metin üstüne, fıkarayı tepe koyup çaldılar. Bu kasaba çok dedikoducudur. Dedikoduda bu kasabanın üstüne daha yoktu şu Türkiye Cumhuriyetinde. Hiç sormayın Metin üstüne öyle bir dedikodu yürüdü ki, bir tanesi için bile Metini ölüm cezasına çarptırırlar. Oysaki hepsi yalan, hepsi... Salih Metinin nerede olduğunu, ne iş yaptığını biliyordu. Duvarın dibinde, geceleyin, başka, Laz ağzıyla konuşan adamlarla konuşurken Metin, Salih onu çitin arkasından gizlice dinliyordu. Salih her şeyi, her şeyi biliyordu. Biliyordu ya, hiç kimseye söyler miydi hiç, babasına bile, Temel Reise, İsmail Ustaya, Mustafa Enişteye bile söylemezdi. Metin kaçakçılık yapıyordu. Buradan geceleri Laz takalarıyla gizlice, ışıksız denizi sessizce geçip karşıya, Bulgaristana gidiyordu o adamlarla. Bazı geceler sessizce hiç çıt çıkarmadan geliyorlar, gene sessizce, çitin üstünden aşıp

çıt çıkarmadan gidiyorlardı. Bir gün de, gündüz gözüyle görmüştü onları. Onların kim olduklarını kimse bilmiyordu ki. Salih onları seslerinden tanıdı, bunlar çok uzun boylu, zayıflıktan derileri sarkmış, alınları, boyunları uzamış, çok sarı, kırışık içinde solgun insanlardı. Gaga burunluydu hepsi de...

Salih içinden, oturmuşlar çay içiyorlar burada, düşünüyorlar ki, onları kimse tanımıyor, oysaki var, var sizi tanıyan kurnazlar, domuzcuklar. Yok mu? Görürdünüz siz işin içinde Metin abi olmasa, görürdünüz, kurnazlar, domuzcuklar, diye geçiriyordu.

Silah kaçırıyor, milyon kazanıyormuş Metin abi. Çok para... Metin abi balıkçıyken kılığı böyle değildi. Sonra edindi bu kılığı Metin Bey abi. Metin abi çok güzel, türlü türlü giyinmeye başladı. Kıravat bile taktı, kocaman, renk renk. Sonra Metin abi saç bile bıraktı, kızlar gibi uzun, modaymış, ne güzel, değil mi, ha? Sigara da, Amerikan sigarası da kaçırıyormuş. Çok dedikodu yapıyorlar, varsın kaçırsın, Metinin ne zararı var kasabaya, olsa olsa faydası olur. Öyle açık elli bir insan oldu ki Metin, ölüm karşısındaki insanların hep elleri açık olur. Metin bir gece de Bulgaristandan buraya gelirken Laz takalarıyla belki beş kere ölümle burun buruna geliyor. Ölüm korkusu insanları iyi insan yapar. Şu kasabada Metinden daha eli açık, daha yiğit, daha sıcak, daha canlı hiç bir kimse yok. Azıcık da gösterişçi ya, ne yapsın onun da huyu öyle, her güzelin bir kusuru olur, Metininki de... Demek ki böylesi adamlar da böyle birazıcık gösterişçi oluyorlar. Metin var ya, Metin üç kere de yaralandı. Hem de nasıl bir yaralanma, üç keresinde de ölümlerden döndü. Üç keresinde de Salihin büyük anasının merhemleri kurtardı Metini. Metin var ya, ne zaman kasabaya gelse, hiç bir yere uğramadan gelir doğru büyük anasına, ona da her gelişinde, elini öptükten sonra yükte hafif pahada ağır armağanlar verir. O mendebur yüzü gülmez büyük ananın da yüzü bir güler, bir güler. Metin de şaşar buna, herkesler de... İnsanın çok çok bir şeyleri olacak da o mendebur büyük anaya armağanlar verecek. Ah ki ah, ah ki Salihin hiç bir şeysi yok... Hiç bir şeysi. Nesi

var, gerçekten Salihin nesi var? Vay be! Kuşlardan daha yalnız, daha kimsesizdi Salih. O karabataktan da kimsesizdi. Denizin kıyısında yürüyordu ki, karabataklardan birisi sürüden ayrılıp kıyıya doğru yüzmeğe başladı. Salih karabatakları seyreylemişti, onların huylarını biliyordu. Karabataklar yüzerlerken arada da batarlar denize, sonra da geri çıkarlar. Bu kıyıya yüzen karabatak hiç batmıyordu. Geldi geldi kıyıya, kumların üstüne çıktı. Pıtı pıtı biraz yürüdü kumların üstünde, sonra da çok uzun boynunu, güzel biçimli başını uzatıp yöreye bir iki kere bakındıktan sonra oraya kumların üstüne yatıverdi, yumşacık, kendinden geçmiş gibi. Salih ona doğru yürüdü, yaralanmışsa alıp yarasını sarmak için. Kuş Salihi görünce daha uzaklardan yattığı yerden hemencecik kalktı, kendini denize dar attı, yüzerek uzaklaştı. Salih, demek, diye düşündü, demek hastalanmamış karabatak. Az önce, ikindi üstü kasabanın şımarık, uzun saçlı delikanlıları bir kayığa binmişler limanda mendirekten bu yana ne canlı görmüşlerse kurşunlamışlardı da... Salih karabatağı ürküttüğünü anlayınca bayağı üzüldü. Kıyıyı yürüdü geçti, kayalığa vardı, ardını döndü baktı ki karabatak gene kıyıya yüzüp geliyor. Geldi geldi, gene kumlara çıktı, gene azıcık pıtı pıtı yürüyüp kumlara yattı. Bu sefer de öteden bir oğlan çocuğu çıktı. Habire eğilip eğilip denizi taşlıyordu. Karabatağı görmüyordu. Karabatak onu gördü gene denize vurdu. Çocuk da geçti gitti. Çocuk geçince karabatak gene geldi kuma yattı. Gün batıncaya kadar orada öyle kaldı, Salih de gözlerini ondan ayıramadı. Bu kuş hastaydı. Yapayalnızdı yaralarıyla, hastalığıyla, yapayalnız, yapayalnızdı fıkara. İşte böyle kumların ortasında yalnız, tek başına, umarsız, kimsiz kimsesiz kalakalmıştı. İşte bu kimsesizlere, ağzı var da dili yok gariplere aklı olan, yüreği, acıması, sevgisi olan insanların yardım etmeleri gerekmez miydi? Üstelik de, bu kadarcık, küçücük kuşlara yardım edeceklerine onları vuruyorlar, öldürüyorlar insanlar. Salih ağlayacaktı nerdeyse kuşların yalnızlıklarına, hallerine. Birden ağlamaktan vazgeçti. Erkek dediğin sulu gözlü olmamalı. Üstelik de hiç bir işe yaramaz küçücük bir deniz kuşu için ağ-

lamak... Ama uzun boynunun altı ne kadar da ak. Kurşuni sırtı, ak göğsü ne de güzel, yürüyüşü pıtı pıtı, kumların üstünde. Gene de ağlamak istiyordu. Bir el boğazına yapışmış sıkıyordu. Salih ağlamadı ya o gece de uyuyamadı, uzun süre kumların üstüne yatıp kalmış kuşu düşledi. Sabahleyin erkenden kalktı kıyıya indi ki, kuş yerinde yok. Aradı taradı kuşun yattığı yerin izini buldu. Bir el kadar bir çukurluk bırakmıştı kumda. Ayakları da kıyıyı nakışlamıştı. Şu dünyada kuşlar kadar yalnız, umarsız hiç bir yaratık yoktu, hele yaralandıkları, hele bir yerleri ağrıdığı zaman.

Kuşların da hiç bir kimsecikleri yok, Salihin de...

Bir seferinde Metin abiler üç tane takayı ağzına kadar silahla doldurmuşlar, bir de viskiyle, sigarayla... Bir deee... İşte öteki düşman kaçakçılar sanmışlar bunları denizin ortasında. Bir de tipi, fırtına varmış ki, takalardan bir tanesi hemen batmış kayalara çarpıp. Bunlar kurşunları biribirlerine sıkmışlar. Karadeniz yağan kara, dalgalara, orman gibi, deliren tipiye karışıyormuş ki üstlerine kurşun yağıyormuş. Metin abiler çok sıkışmışlar, bir de bakmışlar ki ölecekler... Metin abi işte o zaman, çocuklar demiş, bindirelim tekneyi şunların üstüne, gözlerini kapayıp, ya Allah etmiş kendi takalarını, bunların motorları üç yüz, dört yüz beygirlik... Metin bundan sonra çatırrr diye bir ses duyuyor, sonra, sonra, sonrasını Allah bilir artık. Metin abiler teknelerini batırdıkları düşmanlarını denizden topluyorlar ya, sudan çıkarır çıkarmaz iki tanesi oracıkta ölüveriyor. Geriye beş tanesi kalıyor. Onlara da sıcak çay, kanyak içirip, yaralarını sarıp kurtarıyorlar. Ölüleri de denize oracıkta atıyorlar. Ne yapsınlar, başlarına bela mı alsınlar. Bu ölüleri gören polis sormaz mı, nerden buldunuz bu ölüleri, diye. İyisi mi deniz alsın götürsün. Metin abi, o sarışını, en gencini iyi tanıyordu, hem de seviyordu. Denize atarken ölüsünü yüreği bir sızlamış ki... İşte Metin abi burada ağır yaralanıyor. Hem de kurşunla üç yerinden. Metin abiyi doktora, hastaneye götüremiyorlar. Doktor, Hükümet sormaz mı ona, nerede yaralandın, diye. Sorar, hiç sormaz mı? Onun için de büyük ananın merhemleri gelsin imdada. Doktorun altı ayda ancak düzel-

tebileceği yaraları büyük ananın merhemleri on beş günde sağaltıyor.

Metin abi iki kere daha yaralandı. Belki beş kere ama, Salih yalnız üçünü biliyor. Peki, Salih bütün bunları nereden duydu? Nereden duyacak, o saklandığı çitin dibindeki ağacın kökünden duydu. Burada, Salih çitin aralığından, isterse kapkaranlık olsun, herkesi görürdü de kimsecikler onu bu ağacın kovuğunda göremezler bulamazlardı. Çok sabahlar anası onu bu ağacın kökünde uyumuş bulup tekmelerle uyandırırdı. Bir de sövüyor, beddua ediyordu ki... En çok da Salihin zoruna, «bu çocuğu doğuracağıma taş doğursaydım,» sözü gidiyordu. Oysaki ne vardı ki bunda. Salih salt orada, karanlığa oturmuş sigara içen, fısıl fısıl konuşan adamları gözlüyor, onların para hesaplarına, savaşlarına, biribirleriyle kavga edişlerine, ölmelerine öldürmelerine katılıyor, mest olup oracığa kıvrılıp uyuyordu. Ne vardı bunda. Salih de uyumayı istemezdi, kim isterdi ki böyle güzel güzel dinlerken onlarla birlikte denizlerde yaşarken, candarma botlarından kaçarken, candarmayla çarpışırken kim uyumak isterdi. İşte lanet uyku, en olmadık yerde, en heyecanlı savaşta, tartışmada ağır bir su gibi yükseliyor, yükseliyor Salihi içine alıyordu. Ne vardı bunda, ne vardı bu kadar öfkelenecek? Anası hiç bir zaman Salihin burada, bu ağacın kökünde niçin uyuduğunu bilmiyordu. Bir bilseydi ki... O adamlar, Metin abinin arkadaşları neler, ne açık saçık şeyler de anlatıyorlardı ki... Kızların memeleri, başka yerleri, açık seçik, vallahi, apaçık, hiç utanmadan...

Sonra Metin abi bir sıra ortadan yitti gitti. Salih onu, arkadaşlarını gecelerce o kovuğun içinde çok bekledi. Şimdi artık usta, kurnaz olmuştu, yatağa soyunmadan giriyor, uyumuyor, evdekiler horuldamağa başladılar mı, yavaşçacık kapıdan dışarıya ağacın köküne kayıveriyordu. Ammavelakin, şimdi Metin abi de yoktu, arkadaşları da... Salih özlem içindeydi

Bir gün, gecenin içinden, denizin oralardan, tepelerden gölgeler döküldü Metinlerin evlerinin avlusuna. Salih bir, iki, üç diye gelenleri saydı, sonra da şaşırdı sayıyı vazgeçti.

Adamlar karanlığın üstünden yürüyorlardı. Yoksa insanoğlu bu kadar sessiz, bu kadar yumuşak, ayakları pamuk üstündeymişcesine yürüyemez. Bunlar kuş gibi yürüyorlardı işte. Yürüyorlar, usulcacık çitten atlıyorlar, avlu duvarının dibine iki ayakları üstünde yaylanarak çömeliyorlardı. Çömelir çömelmez de ceplerinden tabakalarını çıkarıp bir sigara yakıyorlar, öylecene susuyorlardı.

Bir süre sustular böylece, çömelmiş, iki ayaklarının üstünde yaylandılar. Salih onları telgraf direklerinin üstüne sıra sıra dizilmiş kuşlara benzetti. Salih hiç bir zaman anımsayamadı ya, bir gece, bir baştan bir başa telgraf direklerine sıralanmış, gecede kuşlar görmüştü. İki direk, beş, on direk arası değil, telgraf telleri ne kadar uzuyorsa kuşlar o kadar uzun sıvanmışlardı tellere. Peki, Salih bu kuşların sığırcık olduklarını nereden biliyordu bu kapkaranlık gece içinde? Niye bilmesin, hangi kuş geceye böyle kapkara yapışabilir, bir de kuşlar vıcır vıcır durmadan ötüşüyorlardı, gecede bile. Salihtir bu, sığırcık sesini de bilmezse, yuf olsun ervahına. Hay Salih hay!

Sıralanmış adamlardan bir tanesi ayaklarının üstünde birkaç kere yaylandıktan sonra konuşmağa başladı. Adam Türkçe konuşuyordu ya, Salih, o kadar kulağını veriyor, kulak kesiliyordu da gene bir tek sözcük anlayamıyordu adamın konuşmasından. Çok çabuk konuşuyordu adam, sigaranın birini yakıp birini söndürüyordu. Öteki adamlar da konuştular. Konuşmaları, sesleri sonsuz bir öfkeydi. Salih onların da konuşmalarından bir şey anlayamıyordu. Çabuk çabuk, arkalarından atlı geliyormuşçasına konuşuyorlardı. Sonra, yanlarından birer tabanca çıkardılar. Tabancaları karanlıkta bile donuk donuk parladı. Hep birden tabancalarını önlerine koydular, bir eski zaman duası okur gibi uzun mırıldandılar. Sonra birden ayağa fırladılar. Ayakta bir sündüler durdular, yeniden çömeldiler, durdular, yeniden çömeldiler, yaylandılar. Az sonra hop gene kalktılar. Salih saymayı akıl edemedi, böylece bir süre kalktılar kalktılar oturdular. Avlunun ortasında bir Karadeniz horonu oynar gibiydiler. Adamların hepsi de tepeden tırnağa kara giyinmiştiler.

Gene oturdular. Salih bundan sonrasını bilemiyor. Horozlar öterken uyandı. Soğuktan üşüyüp kaskatı kesilmiş, güçlükle ayağa kalktı. Birden adamları anımsadı, Metinlerin avlusuna baktı, avluda kimsecikler yoktu. Denizde, uzakta bir ışık ipileyip doğuya gidiyordu. Sonra yarların arasından bir ışık ipiltisi daha çıktı. Ardından bir daha, bir daha... Fenerin alt yanından, keskin kayalıkların altından ardardına ışıklar çıkıyordu denize ipileyen. Işıklar yardan denize çıkıyorlar hızla, arkası arkasına denize ipileyerek, ipe dizilmiş küçük yıldızlar gibi ötelere ötelere kayıyorlardı. Salihin yüreği gürp gürp atıyordu. Gözlerini karanlık, durgun, dingin denize dikmiş kayalığın altından durmadan denize sağılan ışıklara bakıyordu. Orada, nereden gelmişti buraya, Metinlerin avlusunda çatırdayan kemikleriyle kaskatı durmuş. Deniz yumuşak, bir süt mavisinde aklamış, daha da büyümüştü. Üstündeki uzun ışık dizisi sonuna kadar uzanıyordu. Hooop, ipiltiler, arı kanatları gibi sonsuz bir vızıltıda titreştiler, titreşim hızlandı, hooop, birden de sönüverdi. Deniz açılmış da, denizin dibine girivermişler gibi. Salih oradan, avludan, bu yarın başına ne zaman gelmişti, elleri yanlarına düştü. Korkuya da kapıldı.

«Vah, vah, vaaah Metini öldürecekler.»

«Vah, vah, vaah Metini öldürecekler, vaaah...»

«Öldürdüler.»

«Metin ne yaptı onlara?»

«Onlar mı, onlar mı Metinle başa çıkacaklar, hiç de...»

«Metinde çifte tabanca var.»

«Ağacın altında durur.»

«Tabancasıyla oynar.»

«Bir de mitralyoz almış.»

«Şakıldaklı tezgahlar elektrikle işler. Metin üç tane anasına, üç tane kızkardeşine, üç tane...»

«Metin kundurasının topuğuna basa basa yürür.»

«Metin vapur alacak. Telli pullu donatacak. Bir ışık, iki ışık, bin ışık, binbir ışık, ardına takacak Metin abi, sürükleyecek ışıkları denizin üstünden...»

«Nereye, nereye, nereye, hey nereye?»

«Kim patlattı bu tüfeği bu sabahın alacasında?»

«Onmayasılar, zavalsız ördekleri vuruyorlar uykularında...»

«Metin geliyor, Metin.»

Dağların kuytusunda bir aydınlık dağılıyor usul usul, denizin, bulutların kuytusundan. Denizin üstüne tüm kar yağmış. Denizin üstü karla örtülmüş, apak. Denizin üstüne donuk bir apak martı yağmış.

«Metini vuracaklar Metin!!»

«Metin bir, onlar bin kişi.»

Eli açık Metinin, eskiden Metin denizden gelince bütün mahallenin ocağı cızırdardı, her ev, her ev balık pişirirdi. Mahallenin havası duman olurdu, deniz kokulu balık dumanı, insanı açlıktan deliye döndüren, daha közlerin üstündeyken... Çocuklar açlığa hiç dayanamazlar, hele közün üstünde tüterek cızırdayan, yanmış balık yağı kokusuna, taze yanmış deniz kokusuna hiç dayanamazlar, közlerin üstünden kaptıkları gibi yarı pişmiş bir balığı, bağırtılar gürültüler, küfürler arasından koşarak giderler fenerin ardına, yarların başına otururlar, hazırlıklıdırlar, koltuklarından ekmeklerini çıkarıp, aşağıdaki ulu denize karşı, ağır ağır çiğneyerek, tadını çıkara çıkara, dudakları çeneleri yağa, kılçığa bulaşmış yerler.

Hele baharsa, ortalıkta mis gibi deniz kokan ılık bir hava varsa, hele mahalleli ocakları avlulara yakıp, ocaklar tepeleme köz olana kadar başlarında beklemişlerse, ocakları ışıl ışıl közle doldurmuşlarsa, hele hemen o anda da Metin elinde çevalelerle denizden pantalonunun paçalarını savura savura dönmüşse, «heeey uşaklar, ha bereket de bereket, Allah öyle bir balık verdi ki, mahalleye değil, bütün kasabaya yeter,» diye çın çın eden narasını patlatmışsa, hastanın sayrının, kötürümün, mutsuzun bile deme keyfine o zaman.

«Aaah, Metin aaah!»

«Öldürmüşlerse...»

«Yazık olacak yiğide...»

Metin ne zaman girse mahalleye, mahallelinin yüzü güler. Herkese, en yaşlısından en gencine, en çocuğuna kadar

Metin herkese bir şey getirir, ulaştırır. Bir kişiyi de unutsun, ayrı gayrı etsin, olacak iş mi? Metin düşmanını bile düşünür. O da kimsenin eline bakmasın ister. Bu mahalleye var ya, kasabanın tüm öteki mahallelileri gıptayla bakarlar. Metin yetirebilse onlara da balık verecek ya, bir koca kasabaya, bir küçük kayığıyla nasıl balık yetirsin Metin?

Bu mahalle mi, Allah kahretsin de yerin dibine bir iyice geçirsin bu mahalleyi... Metin gideli bu mahallenin yüzü gülmez oldu be. Tekmil mahalle ölü çıkmış eve döndü. Geçen gün diyordu ki Salihin ninesi, o cadı, Metin gelsin de onun yarasını iyi edivereyim, diyordu. Ne biliyor Metinin yaralandığını? Metine sabahtan akşama kadar kurşun sıkmıyorlar ya, her gün, her gün yaralansın. Şom ağızlılar.

Şu koskoca mahalleden birisi varıp da, aradan bunca ay geçti, Metinin anasına, bacım nasılsınız, haliniz dirliğiniz nice, bir eksiğiniz var mı, diye sormadı. Bunların yerlerinde Metin abi olsaydı, paralanırdı vallahi, hem de resmen paralanırdı.

Bak bu mahalle insanlıktan anlamaz, kadir kıymet bilmez. Ulan, bunca zamandır Metin balıkçılığı bıraktı da şey, ne o, bir şey oldu da, sonra da yitti gitti de, bakın şurada deniz koskocaman uzanmış yatıyor da, içi de balık kaynıyor da, o gün bugündür hiç birimizin kursağına balık girdi mi? İnsan bir kere olsun Metini sorar, şu adam öldü mü kaldı mı, diye...

Sabahtan akşama kadar, şak, şak, şak, bütün mahallede şakıltıdan durulmaz. Ellerine de bir şeycikler geçse, o İstanbullu mağaza var ya, bunlara bezleri dokutur dokutur, sonra da ellerine verir beş kuruş... Avuçlarına bakar kalırlar. Bu mahalleden bir tek adama benzer adam çıktı, o da Metin abi. O Laz balıkçıyı şişleyip... Nasıl da ağlıyordu Laz balıkçı, kasıklarını tuta tuta. Kasıklarını tutmuş, yumulmuş, avuçlarına dolmuş kan da parmaklarının arasından fışkırıyor.

«Aaah Metin aah, ölmeyip de bir daha, bir daha, o da bir saniye, yalnız bir saniye şu mahalleye bir görünsen, aaah

yavrum Metin. Şu dünyadan muradımı alır gözüm açık gitmezdim.»

Alay ediyorlar onunla. Cömertliğini, iyiliklerini unutmuşlar, üstüne üstlük bir de çocukla alay ediyorlar. Aaah, insanlar aaah, hem de cömertliği iyiliğiyle alay ediyorlar.

Ocaklı adanın arkasındaki kapkara, derin, geniş ağızlı, eski mağara açıldı kapandı. Metin güzel ak bir yelkenliyle süzüldü çıktı, açıldı, ötelerde, denizde, ortasında...

«Keşki,» dedi Salih. «İnşallah o öfkeli adamlar onu öldürmemişlerdir. Ne iyi olurdu Metin abi sağ olsaydı.»

Öfkeli adamlardan korkmuştu. Gene de her gece ağacın kovuğuna sığınıp onları bekliyordu. Bir gün gene geldiler, ayakları üstünde yaylanarak Metinlerin avlusuna çömeldiler. Ortalık bahar kokuyordu. Hava ılımanlıktı, dalga dalga çiçek kokuları iniyordu dağlardan. Çömelmiş adamlar burun deliklerini geniş açmışlar, yüzlerini havaya kaldırmışlardı. Su içen bir kuş gibi bazan ağızlarını açıp yüzlerini göğe kaldırıyorlar, bazı da bir teviye fısıl fısıl konuşuyorlardı. Salih gene uyudu. Gene horozlar öterken uyanıp fenerin ardından kayalıklara koştu, uçurumdan büyük denize baktı. Uçurum altındaki ince kıyıda kır atı gördü. At yönünü denize dönmüş, başını havaya kaldırmış, uzatmış, denizin ötelerine kişniyordu. Salih bu atı biliyordu. Birden o kara adamlar uçurumdan aşağı teker teker atladılar. At aralarında kaldı. Ak bir şimşek gibi çakıyordu gecede arada bir de. Martılar, ak kıvılcımlar gibi atın yöresinde savruluyorlardı. At durmadan tekmeler savuruyor, karanlığa, adamlara, incecik kıyıda kendi yöresinde, kumların üstünde dönüyordu. Adamlar teker teker kaçıp uçurumun üstünde bir düzlükte buluştular, oraya geniş bir halka yaparak çömeldiler, gene fısıldaşmaya başladılar. Aşağıda at bir kere daha ak bir şimşek gibi çaktı, onunla birlikte çığlık çığlığa yüzlerce martı da göğe kadar savruldular, karanlığı aydınlatarak, sonra hep birden sündüler, yittiler gittiler. Onlar gidince de kara giyitli adamlar çömeldikleri kayalıktan yekindiler, usulcana, yorgun, kıyıya indiler, kıyıdan teker teker birer kayığa binip ayrıldılar. Tekneler her biri bir yıldız gibi denizin

ötelerine kadar dizildiler. Salih durmadan sayıyordu, bir ışık, iki ışık, üç ışık...

Öğleye doğru yağmur başladı. Bütün mahalle keten, pamuk, toprak kokusuyla koktu. Yağmur öncesi havada kavaklar pamuklamış gibi küçücük pamuk parçaları uçuşuyordu bütün göklerde. Mahallede herkesin yüzü soluktu. Bütün yaşlılar da romatizmalıydı. Nasıl olacaktı ya, burada insanlar yıl on iki ay pamuk tozu yutarlar, yıl on iki ay evlerin karanlık köşelerinde şakıldaklı tezgahlarda mekik atarlardı. Nasıl romatizma olmasınlar, burası bir Karadeniz kasabasıdır, kışın dalgalar köpüklerini fırtınalarda evlerin içine kadar yollar. Şu Dış ada var ya, Salih, ulu dalgaların o adanın üstünden apak savrularak aştığını, aşıp bu yana düştüğünü fırtınalı, boralı kışlarda günlerce seyreylemişti. Bir de Zeytin adasının yamacında, tepeye yakın bir yerden dalgalar bir delik bulmuşlar, o delikten yukarıya fışkırırlar apak. Salih bunu da bilir. Al Gözüm Seyreyle Salih dünyayı en ince ayrıntısına kadar seyreder, merak eder. Şu Ocaklı adaya hiç arı gider mi, giderse orada barınır mı, barınırsa ne yer, işte Salih böylece tavşanları da merak eder. Tavşanlar nasıl yaşarlar bu küçücük adada, ne yer ne içerler, nereden nasıl gelmişlerdir. Bakın Salih bu adadaki o kocaman gözleri şaşkınlıkla açılmış yapıyı kimlerin yapıp kurduğunu çoktandır, kendini bildi bileli bilir, bununla da ayrıca konurlanır. Bu kasabada, isterse beşinci sınıfa gitsin hangi çocuk bilebilir Ocaklı adası kalesinin önce Bitinyalılar, sonra da Cenevizlilerce yapıldığını? Bu ada üstüne kim, kim kurabilir bu kasabada Salih gibi korsan hayallerini? Kim kim görebilir Salih kadar, gözlerini kapatınca Bitinyalı, Cenevizli atalarının uzun yüzlerini, gaga burunlarını, inci gibi ak dişlerini, durmadan bütün bedenleri sevinç içinde titreyerek gülüşlerini, kim kim?

Salihin hayal kurma üstüne daha çok çok hayalleri vardır ya, Salih onu hiç kimseciklere söylemez. Hiç üstüne varmayın, varıp da Salihi üzmeyin, Salih her şeyi söyler de, ne bileyim ben, her şeyi, işte bu hayallerini mümkünü yok söylemez, utanır. Bunda utanacak ne var, ne var demeyin,

onu gidin de Salihe sorun. Salih düşlerini sıcacık sıcacık yüreğinin en gizli yerinde saklamayı sever. Salihin gene de bazı bazı dayanamayıp en sıcak düşünü açığa vuruverdiği olur, en olmadık yerde, en olmadık bir şeye, bir kimseye. Kime, işte öldürseniz Salih ne o kişiyi, ne de o şeyi söyler. Örneğin o şeftali ağacı var ya onu işte, öldürseniz öldürseniz onun üstüne Salihin ağzından bir söz alamazsınız. Hani o uçurumun altındaki kır at var ya, onun üstüne de Salih ağzını açmaz, açamaz. Bir de Metin abi üstüne. Heheeey, siz daha ne biliyorsunuz ki daha Metin üstüne. Doktor Yasef üstüne de çok şey bilir Salih, onunla da ilişkisi olmuştur. Ya marangoz, ya Temel Usta, ya İsmail Usta... Bir giz küpüdür Salih, ne bir, bin giz küpüdür Salih... Salihin kurduğu düşleri bu kasabada değil, şu koca İstanbulda da kimsecikler kuramaz. Şu uzun, güneşe batıp çıkmış apak gemi nereye böyle nazlı, böyle ışıkla donanmış, pul pul, nereye gider? Onu kimsecikler bilemez, bir tek Salih bilir. Ya şu gökte katar katar olmuş uçan turnalar nereden gelip nereye giderler, hem de nereye konarlar? Şu kocaman kelebeğin yuvası nerede, işte bunu da Salih bilir. Bu kelebekten bin tanesini, mavi, kara işlemeli, kırmızı benekli, bir el kadarını bir arada kim görebilir, Salih. Parmak kadar arılar, ayakları tüylü, yumşak, sırtları mavi, yanar döner, menevişli, kuyrukları yalım gibi parlak kırmızı çakan, halkalı, kim tutar onları, tutup da bir gün sabahtan akşama kadar gözlerini kırpmadan kim seyredip suretlerini kafasının içine olduğu gibi nakşedebilir, kim, elbette Salih.

Sonra o uzun, sırtı yaldızlı karayılanı şu kayalıklardan indirip korkmadan kim arkadaşlık edebilir o karayılanla Salih kadar, kim? Bu masalı kim söylemiştir Salihe, kayaların dibine, denizin kumluğuna, ulu ateşlerin başına oturup kim anlatmıştır Salihe, uzun, tel tel ak sakalını parmaklarıyla tarayarak? Salih kendi kendine o masalı her gün anlatmaz mı, sakalı tel tel denizciden de daha iyi?

Köpüklü dalgaların nereden gelip nereye gittiklerini Salih kadar, görmüş gibi, kim bilir?

Bu evde canı sıkılıyor Salihin. Şu balıkçılar olmasa, şu

demirciler, şu kaçakçılar olmasa, şu karayılan, kır at, şeftali ağacı olmasa, alimallah Salih ortayerinden çat der de çatlayıverir. Bu ev, bu mahalle karanlık. Bu mahalleye iftira etmenin hiç bir gerekliği yok, bu eve de... Gözünü bu mahallede açtı o, Metini bu mahallede gördü o. Metin en güzel, en yaldızlı büyük balığı ona bu mahallede, şu avluda vermedi mi? Ya o şimdiki bela kesilmiş ninesi, babası, ablaları, ya? O da tembel babası, dırdırcı büyük anası yüzünden. Aaah, babası bir ölse... Ninesi nasıl olsa ölecekti ya, bir an önce, elini çabuk tutsa da... Hiç ölmeyecekmiş gibi, hiç susmayacakmış gibi onun çenesi... Gerçekten büyük anası ölünce... Ölüm düşüncesi derinden sarsıyordu onu, tepeden tırnağa ürpertiyor, bedeninde çımgışmalar yapıyordu. Salih, bedeni hep böyle tat içinde çımgışsın diye bazı bazı derinden ölümü düşünüyordu ya, çoğu zaman ne yaparsa yapsın, ister kendisi, ister anası, ister Metin, ister İsmail Usta ölsün hiç bir şey olmuyordu. Demek ölüm korkusunun da bir günü, bir zamanı vardı. İnsan her zaman ölümden de öylesine dehşet duymuyordu.

Bir sabah onu çitin yanındaki ağacın kovuğunda uyumuş bulup uyandırdılar. Nedense erkenden, daha deniz beyazken, horozların sesini duyup da uyanamamıştı. Belki de bu bela horozlar, bu gösterişçiler, küçük dağları biz yarattık diye gert gert gerinerek gezinenler tavukların arasında, küllüklerde, uzun, yanar döner, kıvırcık, halkalanmış, kırmızı, sarı, yeşil, mavi parlak tellerini kuyruklarından aşağı dökmüşler belki de Salihe inat için ötmemişlerdir. Salihi ne bilsinler, belki de ötmeyi bu sabah unutmuşlardır. Tekme tokat, küfür, bağırmalar çağırmalar, Salih uzun bir süre kendine gelemedi, kendine gelip de Metin abilerin avlusundakini görünce dili tutuldu, orada öylece kalakaldı. Babasının, anasının ne sözlerini duyuyor, ne de attıkları sopaları... Orada öyle büyülenip kalmıştı. Kendisinden, dünyadan habersiz. Bir kocaman, yepyeni, masmavi, deniz çiçek açmış gibi, karoseri de nar çiçeği, üstüne yeşil dallar, yaban gülleri işlenmiş. En güzeli de Metin abi kamyonun içinde, elinde direksiyon, sarı kıvırcık saçları da alnına dökülmüş,

nasıl da parlıyor, aaah, bugün Metinin bıyıkları da kıvırcık, sarı, pul pul altın ışıltısında, pul pul, Salihin de saçları kıvırcık, pul pul altın ışıltısında, kamyonu çalıştırıyor.

Salihi döve döve aldılar içeriye götürdüler, yüzünü yıkadılar, giyitlerini çırptılar, ona sıcak çorba içirdiler, Salih bütün bunlar olurken Metini görüyordu. Kamyon çalışıyor, yolları tozutarak bir anda İstanbula gidiyor geliyor, denizin çiçek açtığı mavisini, nar çiçekleri kırmızısını dünyaya yayıyordu. Dünya öylesine som mavi oluyor, nar çiçekleri açıyordu dünya, ağaçlar bir teviye. Salihi dışarıya ancak öğleye doğru bıraktılar. Kulakları sağır olmuştu şakıldaklardan. Bu mahalle o kadar çok bez dokuyordu ki dünyaya yeter... Kim giyiyor, kim kullanıyordu bu kadar bezi? Herhal dünyada çok insan var. Belki de arılardan daha çok. İstanbulda insanlar karınca köresi ağzı kadar kaynaşıyorlarmış. Çiti atlayıp doğru Metinlerin avlusuna geçti, uzakta, çitlenbik ağacının arkasında durdu. Kamyonun içinde Metin yoktu. Kimden duymuştu bu deniz çiçek açtı sözünü? İşte bu kamyon tıpıtıpına ona benziyordu, denizin açtığı çiçeğe. Deniz çiçek açar mı? Haaa, denizin çiçek açtığını Sarıyerli Tantana Kemal söylemişti. Kemal dalgıç, denizin altını karış karış biliyor. Denizin altı?.. Aaah, Salih bu kadar korkmasa bir, bir merak ediyor ki denizin altını, bir merak... Kimbilir denizin altı ne kadar güzeldir. Çitlenbik ağacı biraz acı, bir ekşi, bir sakız kokusuyla koktu.

Oraya çöktü, sırtını çitlenbiğe verdi, nakışlarına, pırıltı içindeki demirlerine, boyasına, yepyeni, daha bir gram çamur bulaşmamış büyük kara tekerleklerine daldı gitti. Tostoparlak, yanar döner kara bir arı geldi, güneşte çakıp yiterek kamyonun yöresinde deli, kıskanç vızıltılarla üç kere dolaştı, sonra birden çavdı, zikzaklar çizerek ta göğün uzağına kadar gitti orada gözden yitti. Birkaç serçe geldi bundan sonra, kamyona kondular uçtular, kondular uçtular. Salihin içi gitti. Salih şu kamyonun içine binmeyi bir istiyordu ki... Eeee, öyleyse, işte kamyon oracıkta duruyor, kimsecikler de yok, birileri olsalar da görseler ne olur ki, kim Salihe bir şey söyler ki... Metin bilsin Salihin kamyona binmeyi bu

kadar istediğini, kaldırır da bindirir de direksiyonu eline verir. Neden, Salih neden gidip de?.. Binebilir de... Hooop, buradan ağaca çıkar, çitlenbik ağacının dalından aşağı, kamyonun karoserinin içine... Kimbilir karoserin içi şimdi ne güzel, taze taze boya kokuyordur. Denize indirilen tekneler de böyle boya kokarlar. Bir şey var, bir şey var da Salih kamyona binemiyor. Binmek şöyle dursun, yanıyor tutuşuyor da dokunmak için, onu buraya, çitlenbik ağacına bağlamışlar gibi, bir türlü olduğu yerden ayrılamıyor.

Derken komşular, çoluk çocuk, kadınlar erkekler, yaşlılar doluştular avluya, kamyonu görmeğe... Kimi üstüne çıktı, kimi salladı, kimi düdüğünü öttürdü, kimi direksiyonunu kıvırdı, kimi okşadı. Metin orada, arkada durmuş salt olanı biteni gülümseyerek, kıvanç içinde seyreyliyordu. Çocukları da, ne kadar çocuk varsa mahallede hepsini de, sümüklü Ahmedi de bindirdiler. Nasıl da oynuyor gülüyor kamyonun içinde, nasıl da oradan oraya koşuyor. Salih çitlenbiğin dibine büzüldü büzüldü, orada titredi kaldı, kıskandı, çatladı, patladı kaldı. Şöyle bir gözünü kapayacak, kamyona kadar koşacak, elini oraya, mavi bir yere sürecek, taddan eriyip oracığa düşecekti ya, olsun. Olsundu ya, yerinden kalkamıyordu. Kendini yüreklendiriyor yüreklendiriyor, ne yazık, bir türlü yerinden kalkamıyordu.

İşte Metin orada durmuş kalmış, ağzını açmış gül ha gül ediyor. Ne olur görse de Salihi, akıl etse de alsa onu kamyonuna bindirse de direksiyonu eline verse, aman Allah, olmasın olmasın böyle bir şey, Salih dayanamaz coşkusundan ölüverir. Kurdu, kamyona bindi, Metinle birlikte İstanbula gittiler, köprüyü zızzzt, öbür yana geçtiler geri geldiler. Köprüden geçerlerken altlarından o kocaman, ak vapurlardan birisi geçti, köpükleri ta köprüye kadar fışkırtarak, savurarak...

Salih Metine gözlerini dikmiş kırpmadan gözlerinin içine bakıyordu, Metin onu görsün de alsın kamyona koysun, diye. Bir farketse onu Metin, hemen gelir alır koyardı kamyonun içine. Baktı baktı, sonunda göz göze geldiler. Salih ona gülümsedi, tam bu sırada hep gülümseyen Metin başını

öbür yana çevirdi. Salih bir daha göz göze gelmek korkusuyla, ayağa kalktı, bir anda çiti atladı kendi avlularına geçti, vardı ağacının kovuğuna yerleşti, büzüldü bir topacık kaldı. Şimdi onu burada kimsecikler göremez, oysaki o herkesi çitin aralığından görebilirdi. Anası, babası, ninesi, kızkardeşi de şimdi geldiler Metinlerin avlusuna. Daha önce oradaydılar da Salih mi görmemişti? Salihin babası, elinde büyük taneli kehribar tesbihi, dimdik, omuzlarını germiş, tepeden bakarak, hiç konuşmadan, başı yukarda en küçük ayrıntısına kadar kamyonu inceliyordu. Sonunda vardı Metine, babacan, elini omzuna koydu: «Güzel, güzel,» dedi. «Çok güzel, hayırlı olsun.» Geri döndü kamyona, ilk olaraktan, uzaktan elini uzattı, kamyonun mavisine parmağının ucuyla dokundu. Salih gene derinden ürperip, bedeninden yıldırım gibi bir çımgışma geçti. «Ah,» dedi içinden, «Aaah, ah, hiç bir zaman dokunamayacağım bu kamyona.» Dokunursa ölecekmiş gibi geliyordu ona. Bir dokunabilse alışırdı ya, aaah, ona bir kerecik dokunmak yürekliliğini gösterebilse... Olmayacak, olmayacak...

Komşular geldikçe geliyor, avlu insanla gittikçe doluyordu. Metin de ağzı kulaklarında hep, konuşmadan, ağzını açmadan gülüyordu.

Salih:

«Bilmiyor, bilmiyor,» dedi. «Hiç kimse de bilmiyor. Onu, Metini öldürecekler, öldürecekler... O adamlar.»

Kendi sesinden kendi de ürktü. Aklı başına gelince, onu kimse öldüremez, diye geçirdi içinden. Kimbilir, diye düşündü sonra da, belki de onu öldürecekler. Varıp da, Metin abi seni öldürecekler, diye söylese mi? O kara adamları, olanı biteni bir bir anlatsa mı? Sanki bilmiyor muydu onları, onların kendini öldüreceklerini, kamyonu da elinden alacaklarını?

«Öldürecekler,» diye bağırarak yerinden hopladı Salih. Kimse duydu mu diye de pörtlemiş, korku dolu gözlerle yanına yönüne bakındı. «Öldürecekler,» dedi bir daha. Onu kimse duymamıştı. Bir daha var sesiyle gene, «öldürecekler,» diye bağırdı. «Öldürecekler.»

Yerine sessizce sağıldı, çözülmüş oturdu. Soluk soluğaydı. Onun bağırmalarını bereket versin hiç kimse duymamıştı. Duymuştular da aldırmamışlardı. Çocukların bağırmalarına çağırmalarına kim aldırır ki...

Oturmuş oraya kamyonun yöresindeki kalabalığı dinliyordu. Çitin aralıklarından da ayaklarını seyrediyor, ayakların sahiplerini bulmağa çalışıyordu. Bazılarını çıkarıyor, bazılarını uyduruyor, bazılarınıysa hiç çıkaramıyor, meraktan çatlıyordu. Ayağa kalkıyor, bakıyor, bu sefer de ayakları göremiyordu. Kamyonu, komşuları, Metini unutmuş, kendini ayaklara kaptırmıştı. Komşulardan üç tanesi ham çarık giymişlerdi. Bunları hemen tanıdı. Bunlar mahallenin oduncusuydular. Aralarında topukları yenmiş, eğilmiş, aşınmış, yatmış, parçalanmış ayakkabılar çoğunluktaydı. Altı tane de yalınayak vardı içlerinde. Bunları da tanıyordu Salih. Doğu Anadoludan gelmiş, kasabada hamallık yapan çok kara gözlü, sıcacık, canlı, hüzünlü yüzlü insanlardı bunlar. Yalın ayakları sağlam, toprağa yayılmışlardı, çok alışmış.

Ayaklar yavaş yavaş, sessiz, hayran çekildiler gittiler. Bir tek Metinin, çok güzel kahverengi çizmeler giymiş ayakları kaldı. Avlunun bir ucundan öteki ucuna gidip geliyorlardı. Salih ayaklarından biliyordu, vay fıkara Metin abi, korkuyordu. Ayakları ürkek, şaşkındı. Salih kalkıp Metin abinin yüzüne öyle mi değil mi, diye bakmak istiyordu. Bir şey, bir büyü bozulacaktı sanki, kalkıp bakamıyordu. Ayaklar gittikçe korkuya gömülüyorlardı. Vay be, ayaklar da insanlar gibi korkuyorlar. Bir hal var başında Metin abinin ya, ne? Kara adamlar mı? Belki de bu gece gelecekler. Metin abiye bir görünse... Birden kalktı, hoop, çitin öbür yanına atladı. Bunu nasıl yaptı, Salih de bilincinde değildi, öyle işte. Metin, avluya düşene başını kaldırıp, şöyle bir baktı, sonra hiç bir şey olmamış gibi avluda dolaşmasını sürdürdü. Salih bu sefer kendi avlularına atladı. Çitten atlama ustasıydı Salih. Bir çit cambazıydı o.

Şimdi artık durmadan o avludan bu avluya atlıyor, Metinse artık, başını kaldırıp ona bakmıyordu. Salih de çitin üstüne çıkıyor, orada tek ayağı üstünde duruyor, Tarzan gibi

bağırıyor, Tarzanın sesinden de hızlı, yabanıl başka sesler çıkarıyordu.

Salih ne yaptıysa Metin bir daha başını kaldırmadı. Oysaki kaldırsaydı da başını Salihi görseydi, tanımaz mıydı Salihi, nasıl tanımazmış, adam hiç kapı bir komşusunu tanımaz mı? Ama o çok dalgın. Onu dalgınlığından nasıl uyandırmalı? Salih son umarına başvurdu, çitin bu yüzünden öteki yüzüne hızla atladı, avluya, kamyonun tekerinin oraya küt diye düştü. Tepesinde dağ gibi kamyonu görünce de bağırmaya başladı: «Öldürecekler, öldürecekler, öldürecekler...» Metin zınk diye durmuş, bu delirmiş gibi bağıran çocuğu seyreyliyordu. Yüzünde gözlerinde tarifsiz bir acı çöreklenmişti. Salih hem bağırıyor, hem de öldürüleceğini biliyor, diye düşünüyordu. Salihin «öldürecekler,» diye bağırması birden, «öldürüleceğini biliyor»a dönüştü, çırpınıyordu: «Öldürüleceğini biliyor, biliyor. Öldürüleceğini biliyor.»

Metin ona gözlerini dikmiş şaşkınlık içinde bakıyordu. Bir ayağını öne atmış, ellerini de beline koymuştu. Yüzü de gittikçe sararıyordu. Salih Metinin gözlerinden korktu, utandı sonra da... Ne yapacağını bilemeden kamyonun altına bu yanından giriverdi, öbür yanından çıktı. Şaşkınlıkla bir süre kamyonun yöresinde koşuştu, en sonunda da çite atlamayı akıl etti. Metin öylece durmuş kocaman gözleriyle ona bakıyordu.

Salih artık iyice umudunu kesti, bir daha hiç mi hiç kamyonun yanına varamayacak, kamyona dokunamayacaktı.

Koşarak yokuştan aşağı indi, çocuklar kumlukta deniz kabuğu topluyorlardı. Bu kabuklardan sigara küllüğü, vazolar, daha bir sürü öteberiler yapıp turistlere satıyorlardı. Salih onları o kadar çok sevmiyordu. Hepsi de aç gözlü çocuklardı. Durmadan biribirleriyle kavga ediyorlar, sövüşüyorlardı. Çok da dedikoducuydular. Kasabada ne var ne yok, kim kimi dolandırmış, hepsini hepsini biliyorlardı. Başka da çok şeyler yapıyorlardı, yazın turistler gelince kasabaya, onları izliyorlar, öpüştüklerini, başka işler yaptıklarını görüyor anlatıyorlardı. Bu kasabanın çocuklarının oyuncak-

ları da turistler. Bir de turistleri bir sızdırıyor, bir sızdırıyorlardı ki... Kışın her çocuk turistlerden sızdırdıklarıyla çiçek gibi donanıyordu. Gıcır gıcır kunduralar, yepyeni giyitler, gömlekler, yakalarında rozetler... Almanca, İngilizce, hiç duymadıkları dilde yazılmış yazıları, tuhaf tuhaf resimleriyle...

Cemile yanaştı. Bu her zaman öfkeli, acı suratlı, dokunsan ağlayacakmış gibi duran çocuk, çocukların en iyi yürekliisiydi. O, bilmem nerelerden, uzak karlı dağlardan gelmiş durmadan, gece gündüz Kürtçe türküler söyleyen ayağı yalın, kara güzel gözlü Halo Süleymanın oğluydu.

«Hişt Cemil... Hişt, hişt, hişt.»

Cemil duymuyor, elindeki naylon torbaya kabukları hırsla dolduruyordu.

«Hişt hişt Cemil, baksana bana.»

Cemil öfkeyle döndü, yanındakinin Salih olduğunu görünce öfkesi anında geçti, gülüverdi.

«Ne var be, ne var Salih?»

«Bak,» dedi Salih, «bak, sana ne söyleyeceğim.»

İşinden alakonulmuş Cemil:

«Söyle, ne diyeceksen bakalım,» diye sertçe sordu.

Salih çok önemli bir giz verirmişcesine onu kolundan tutup:

«Gördün mü?» dedi.

«Neyi?»

Salih sesini indirdi, ağzını onun kulağına yaklaştırdı:

«Metin abinin kamyonunu,» dedi.

Salih büyük gizini söylerken Cemilin şaşkınlıkla dilini yutacağını sanıyordu.

Soğukkanlı, dingin:

«Görmedim,» dedi Cemil. Azıcık da aldırmaz, senin gizin bu muydu, der gibi.

Salih bozuldu, konuşmağa başladı. Bu kamyonun güzelliğini, önemini, kasaba için, mahalle için önemini bir iyice anlatmalıydı. Baştan başladı, sona kadar, ayaklar çekilip gidinceye kadar her şeyi bir bir söyledi. Baktı ki Cemile bir şey söylemiyor anlattıkları, o da kızdı:

«Bir de korsanlar var, korsanlar,» dedi Salih. «Yüz tane kapkara giyinmiş korsan. Her birisinde de na böyle tabancalar... Her gece denizden çıkıp... Metin abilerin avlusuna... Yaaa, ben de sana anlatır mıyım artık.»

«De git işine,» dedi Cemil. «Benim işim başımdan aşkın, daha bir torba kabuk bile dolduramadım. Bir de senin masallarını mı?»

«Ya masal mı, masal mı şimdi bu korsanlar?»

«Masal ya. Nerede korsan şimdi, korsan dediğin filmlerde olur.»

«Filmlerde olurmuş! Ben gördüm.»

«Gördün mü?»

«Gördüm ya...»

Salih o denize ardardına dizilen ışıkları söyleyecekti, vazgeçti. Korsanlara inanmayan Cemil ışıklara hiç inanmayacaktı.

«Metin abi de korsan,» dedi Salih.

«Hah, Metin abi korsanmış!»

«Vallahi de korsan.»

«O korsan değil, deniz kaçakçısı,» dedi Cemil. «Ne korsanı be.»

«Korsan işte. Eskiden kaçakçılara korsan diyorlarmış.»

«Bana vız gelir,» dedi Cemil, «kaçakçı da korsan da...»

«Gelsin,» dedi Salih. «Ama korsanlar Metin abiyi öldürecekler bir gece. Ben de onlar Metin abiyi öldürürlerken seyredeceğim, tıpkı filmlerdeki gibi.»

«Sahi mi?» diye ilgilendi Cemil. «Anlat hele nasıl olacak bu iş.»

Salih baktı ki Cemil bir iyice ilgilendi, arkasını döndü:

«Kamyonu bir görsen,» dedi öteye, öteki çocukların arasına yürüdü.

Önüne gelene, dinleyene, dinlemeyene anlattı kamyonu akşama kadar ballandıra ballandıra.

Şimdi artık eve gitmeliydi, yemeğini yiyip yatağa girmeli, sonra da tavşan uyumuşçuluğa vurup, evdekiler uyuyup horlamaya başlayınca da hooop, çitin dibi...

Şu evi de hiç sevmiyordu. Her akşam, her akşam ba-

bası öfkeli, sarhoş, sofrada bile sağına soluna yalpalıyor, yemeği bile ağzına götürürken döküyor, büyük anası da her akşam babasına anasını fitleyip dövdürüyor. Babası evde bir gün birisini, ya küçük ablasını, ya Salihi dövmezse yerinde duramıyor, rahat edemiyor. Yemek olmasa, ah şu karın doyurmak olmasa Salih bu evde bir gün bile durmaz, gider şu mağarada yatardı. Ne yazık, daha karnını doyurmanın bir yolunu bulamamıştı, katlanacaktı her şeye.

Eve gitti, yemek hazırdı, sofraya oturdular. Bugün babası kimseyi dövmemiş, büyük ana homur homur ediyordu. Babası sarhoş da değildi, gülüyor, eğleniyor, kocaman kocaman lokmaları yutuyor, boyuna da Metinin kamyonundan söz ediyor, Metini de kamyonunu da öve öve bitiremiyordu. «Aaah,» diyordu, «aaah, felekte benim de şöyle bir kamyonum olsaydı. Allahtan şu darı dünyada hiç bir şey istemezdim. Burada mı otururum sanıyorsunuz...» Salihin sırtına sevinçli bir şaplak indirdi, Salih sevgiyle ona baktı, bu onun en büyük sevgi gösterisiydi, Salih bunu deneyleriyle biliyordu. «Satarım bu evi olduğu gibi, içindeki tezgahları da, hepinizi bindiririm kamyona, alırım İstanbulda bir kat, kamyon çalışır biz de yan gelir yatar yeriz.» Coşkuyla, delice hayaller kuruyor, Salihin sırtını şaplaklıyordu. Babası bu gece büyük ananın homurtularına bile kulak asmıyordu. Aah, her zaman babası, ev böyle olsa, Salih niye kaçsın evden de gitsin mağarada yatsın...

Hemen yatağa girdi, soyunmamıştı, ötekilerin konuşmalarını bitirip yatağa girip uyumalarını bu gece bir istiyordu ki... Çabuk çabuk girseler yatağa, hemen de uyusalar... Bu gece korsanlar mümkünü yok geleceklerdi. Gelip büyük bir hır çıkaracaklardı. Belki de Metin abiyi bu gece öldüreceklerdi. Yatağa bir girseler, bir uyusalar... Ya onlar daha yatağa girmeden kendisi uyur kalır da korsanlar da gelirseler? Olamaz, olmaz bu, diye başını yastıktan kaldırdı.

Sonunda anası geldi:

«Bu gece gene dışarı kaçacak mısın Salih?» diye sordu. Sonra da güldü. «Bak gene soyunmamışsın, niyetin kötü. Hele bu kamyon öyle kapıda durup dururken...» Eğil-

di Salihi kucakladı, birkaç kere onu koklayarak öptü. «Uyu yavrum uyu, kendini harap ediyorsun böyle geceleri, hastalanacaksın.»

Parmaklarının ucuna basa basa kendi yatağına gitti.

Büyük anası ocağın başına oturmuş hem homurdanıyor, hem de öfkeli öksürüyordu. Böylesi günlerde o hiç uyumazdı, nasıl etse de şunu bir atlatsa... Atlatsa derken, mavi kamyon geldi gözlerinin önüne. Mavisi, nar çiçeği kırmızısı toz içinde kaldı. Kır bir atı yedeklemişti kamyon. At şaha kalkıyordu. Bademler hep birden koyaklar boyunca çiçeğe durdular. Karıncalar deliklerinden dışarı uğramışlar, körelerin ağzına birikmişler, ayaklarıyla gözlerini sıvazlayıp güneşliyorlardı. Bir kelebek bulutu geçti üstünden, çok mor bir deniz dalgası gibi. Arkasından, ebemkuşağı gibi karmakarışık bir renk dalgası daha geldi geçti. Sonra da bir turuncu dalga. Turuncuda kelebekler iri iriydiler, Salih apaçık seçti onları... Toprağı, kısa, yeşil, sert çimenleri mantarlar yarmışlar, toprağın bir ucundan ak, görünüyorlardı. Balıklar karaya vurmuş, kumda sıçraşıp duruyor, can çekişiyorlardı. Bir iri balık bir sıçradı, iki, üç sıçradı, sonra haydiii, denizin ortasına cuup! Salih bu balığın canını kurtarışına, gücüne hayran kaldı. Ninesi homurdanıyor, içini çekiyordu. Bir bahçeden geçti, kırmızı şeftaliler olmuşlar, yarıklarından bal akıyordu, Salih sepetini dolduruyordu. Kokulu şeftaliler ağzında eriyordu. Salih güldü, hiç şeftali hırsızlamamıştı, hırsızlayanlar anlatmışlardı. Kim anlatmıştı, şimdi anımsamıyordu. Ama onu, arkasından, şeftali hırsızıymış gibi kovalıyorlardı. Bir sürü kara giysili adam denizden çıkıyorlar şeftali bahçesinde onu kovalıyorlardı. Soluk soluğa kalmıştı. Şeftaliler çiçek dökmüştü, yarı beline kadar şeftali çiçeklerine gömüldü, çiçeklerin altına girdi, kara giysili adamlar onu aradılar aradılar bulamayıp gittiler. Onlar gittikten sonra Salih şeftali çiçeklerinin altından çıkmağa çabaladı çabaladı, bir türlü çıkamadı. Şeftali çiçekleri baş döndürücü ılık, bayıltıcı koktular. Salih burada nerdeyse bu çiçeklerin altından... Sonra kalktı, kara giysili adamları izledi, adamlar da çitleri teker teker atlayıp geldiler kamyonun yöre-

sine halka olup çömeldiler, fısır fısır konuşmağa başladılar. Tam bu sırada da Metin geldi karşılarında durdu, ellerini de beline koydu, afili sigara içiyor, sigarasının ateşi yalım gibi parlıyordu. Metin işte bu anda... Hay kör şeytan hay, uyuyuverdi. Nine daha ocağın başında öfkeli öfkeli öksürüyor, homurdanıyordu.

Çok erken uyandı, uyandı ki ne görsün, mavi kamyonun yanına onun tıpkısı bir de turuncu bir kamyon çekilmiş. Sabahın alacasında, sis ağır ağır kalkarken Salih gözlerine inanamadı. Düş mü görüyordu, hayallıyor muydu, yoksa gerçeğin içinde miydi, baldırına bir çimdik attı, baldırı acıdı, demek düş değildi. çite varmasıyla karşı avluya atlaması bir oldu. Birkaç adımda turuncu kamyonun yanına vardı ya, orâda çok duramadı, yalıma, köze basmış gibi bir sıçrayışta çitin dibine kadar geldi. Kendi avlularına atladı, ağacın kovuğuna sığındı. Bu işte bir tuhaflık vardı ya Allah sonunu hayra tebdil eylesin. Kendi kendini suçlamağa başladı, ne vardı sanki hemencecik başını yastığa kor komaz uyumağa. Ninesi de, ah o cadı da uyumaz ki, sabaha kadar öksürür durur. Salih hem turuncu kamyona gözünü dikmiş bakıyor, hem de düşünüyordu. Büyük anası hakkında çok şey biliyordu. O anası mı, bakmayın onun öyle olduğuna, o yamandır yaman, konuşunca bir konuşur ki her bir sözü insanın ciğerini söker. Bir kızmasın, onun önüne ne babası, ne de kimse geçebilir. Ninesi hakkında ne duydu, ne biliyorsa hep anasından biliyor. Yirmi iki yaşında dul kalmış, bir daha da hiç bir erkek yüzü görmemiş. Vebali günahı söyleyenin boynuna. Öteki mahallenin kocakarılarının hepsi biliyor. Nasıl dul kalmış büyük ana, kocası ölmemiş. Ya ne olmuş, ne olacak, adam bunun çenesine dayanamamış. Hızına dayanamamış belki de. Tüm komşuları böyle söylüyorlar. Şu çocuğu, Salihin babası yani, on günlükmüş kocası bir gemiye binip onu bırakıp kaçtığında. Belki otuz, kırk yıl o yakışıklı kocası gelir diye beklemiş. Her sabah kapının önüne çıkar ta denizin öbür ucuna bakar, «gel Halil, gel, yetti, canıma tak etti,» dermiş. Şimdi bile, her gün en azından üç kere dalıp dalıp yineliyor, «gel Halil gel, canı-

ma tak etti, yetti, gayri gel,» diyor, sonra da yörenin bıyık altından güldüğünü sanarak, «bir gün gelecek Halilim, ben ölmeden gelecek,» diye de umudunu pekiştiriyor. Halil bir gün gelecek. Nine, umudu her gün biraz daha güçlenerek yirmi iki yaşında kendini çocuğuyla bırakıp giden kocasını bekliyor.

Oğlunu tek başına, şu bez tezgahının beş tanesini bir ömürde eskiterek büyüttü. Gerçekten, bu mendebur, bu ustura gibi keskin, bir baş belası olan ninenin bu Karadeniz kıyılarında nakış işlemekte, renk vurmakta namı vardı. Bu yüzü gülmezin, kaya gibi sert, diken gibi batan insanın çocuklaştığı, yüzünün güldüğü, yumşacık olduğu, sevgiden, şefkatten taştığı anlar, dalıp da, «tez gel Halil, canıma yetti,» dediği anlardı. Öylesi zamanlar yanında, onu görecek yerlerde kimsecikler yoksa ağlardı da... Bir gün Salih uyumuşculuğa vurmuş, onu kendi kendine konuşurken, hem de konuşup ağlarken bir iyice yakalamıştı. «Tez gel, tez gel Halil, canıma yetti Halil. Çok uzatmadın mı Halil, bak torunlarım bile kocaya gittiler. Daha ne bekliyorsun gurbet ellerde, yeter Halil, gel Halil,» derken...

Uzakta ak bir yolcu gemisi görmesin, ne tuhaf, ayaklarının ucuna dikilir dikilir bakar, ta ki gemi limana girene dek. Gemi limana yönelince, bunca yıldır artık o bilir, bir gemi yolalmış başka diyarlara, denizlere mi gidiyor, yoksa limana mı geliyor, limana yönelen gemiye yokuştan aşağı bir sevinç kasırgasında, içi içine sığmayarak iner, gemi içeriye girinceye kadar yüzü ışıl ışıl, gözleri gemide, geleceğini kesinlikle bildiren bir telgraf almışcasına, öylesine umutlu, sevinçli, taze Halili bekler. Vapurdan çıkan yolcuların yüzüne dostlukla, Halile bakar gibi bakar, son yolcu da çıkınca, biraz daha bekler, yüzü son yolcuda kararır, asılır, yokuş yukarı çıkarken arkasına döner bir daha bakar, vapura el sallar. Az önce içindeki ölmüş, bitmiş umudu belli belirsiz, küçücük, yüreğinde yeşerirken... Artık bir daha gelecek vapura kadar, vay haline ev halkının, nine ortalığı kırıp geçirir. O kimseyi sevmez, sevemez. Oğlunu, torunlarını, hiç kimsecikleri... Bir tek uzaktaki, mutlaka bir gün gelecek

olan Halili sever. Anası der ki, Halil de kaçmasaymış, Halili de sevmez, başka bekleyecek birisini bulur, onu sever, onu beklermiş ninesi. Böyle cadalozlar hep kendi uzağındakileri severlermiş. Gözlerinin önüne Cenneti serin, o cenneti onlara verin istemezler, sevmezlermiş de, ulaşamadıkları çölü, dikenli kıracı severlermiş.

Turuncu kamyonun üstüne bir serçe kondu, karoseri açık yeşildi, açık yeşilin üstünde uçtu.

«Bu gece uyumayacağım,» dedi Salih. «Bu gece kimbilir ne işler olacak. Gündüz uyusam da gece hiç uyumasam...» Bu iyi bir düşünceydi.

Bugün geleceklerdi, hem de denizden, hem de bellerinde gümüş savatlı Çerkez kamaları, hem de yanar döner menevişli, toplu tabancalar. Toplu tabancaların da topları bir döner, fıırrrr, fıırrrr, fır. Sonra da hepsi bir olup aralarına alıp Metini, biribirlerine ata ata öldürecekler. Turuncu kamyon da ne güzeldi. Koskocaman, güzel farları vardı. Kovuktan çıktı, çiti atladı, yeni kamyonun farlarına uzaktan baktı. Ah, bir yaklaşabilseydi kamyona. Metin abi bir şey demezdi ki, sevinirdi de belki onun kamyonunu Salih seviyor, onun kamyonuyla oynuyor, diye... Ama yaklaşamıyor, dokunamıyordu bir türlü. Korkuyordu. Anası ne demişti korku üstüne... Unuttu gitti. Anası demişti ki, eğer Halil gelse, bir gün beklediği vapurdan çıksa, nine onu tanımaz bir kere, tanırsa da o kadar kızar ki onu öldürür. Öldüremese de sen Halil değilsin, diye, yeri göğü biribirine katıp onu kovar.

Kovuktan kalktı, gün doğmuş, mavi, turuncu kamyonlar pırıltı içinde kalmıştı. Metin abi yoktu ortalıkta. Beklesin mi onu, bekleyip de turuncu kamyonu nasıl çalıştırdığını görsün mü? Uyumak şimdi, gece uyanmak diye karar verdi kendi kendine.

İçeriye gitti, ninesi ocağın ucuna oturmuş közlerin üstünde bir şeyler kızartıyordu. Bir hoş, dağ kokan acı bir duman çıkıyordu ocaktan. Anası derdi ki, nene merhemlerinden çok çok para kazanmış. Eskiden bu dağlarda eşkıyalar, şu denizlerde korsanlar varmış. Anası bunları söyler-

ken, kime söylüyorsa onun kulağına eğilir fısıl fısıl konuşurdu. Korsanlar, eşkiyalar gelirler, dul nineyi alırlar dağlara, denizlere götürürlermiş. Sözümona nine onların yaralarına merhem yapıp iyi edermiş. Bir ay bile kaldığı olurmuş onlarla. Altınlarla geri dönermiş onlardan, şen şakrak. Bunu herkesler de, Salihin babası da biliyor. O yüzdendir ki Salihin babası ninenin yüzüne hiç bakamaz.

Ninenin yüzü uzamıştı ya, kaya gibi sertti. Hiç vapur beklediği anlardaki yüze benzemiyordu. Közler, ev, ocak, avlu, kokulu, insanı mesteden bir kokuyla dolmuştu. Salih derin derin kokuyu içine çekti.

Doğru gidip yatağa girdi, yorganı üstüne iyice örttü. Gözlerini yumdu, uyumağa çalıştı. Şimdi bir uyuyabilse de, akşama bir uyansa, karnını doyurduktan sonra da...

Uyandığında tezgahın şakıldakları gidiyor geliyordu. İçinde bir sevinç büyüyordu. Evin içi de hoş kokulu, kekiğe, mantara, çam sakızına, mezdeğe sakızına, yarpuza benzer, ya da hepsinin bir araya gelmesinin kokusuna benzer bir kokuyla kokuyordu. Yataktan çıktı, giyindi, bahçeye indi, dut ağacının uzağında durup köküne doğru çövdürdü, uzun uzun işedi, geldi masaya oturdu. Ninesi ona bir hoş baktı, dalgın, onun kim olduğunu unutmuşcana. Ona nine demeğe yeni başlamıştı. Nedense ona hep büyük ana, diyordu. Sertçe burnunu kıvırdı, yüzüyle bakışlarıyla onu aşağıladı. Salih de ondan geriye kalır mı, o da yüzüyle, bakışı duruşuyla onu aşağıladı. Ama Salih buna çok kızdı. Deh, ona ne yapmıştı da şimdi Salih, ona böyle davranıyordu bu mendebur kadın, gören görmeyen Allah için söylesin. Şimdi görsündü o. Canına tak demişti. Salihin gözü kulakları burnu, ayakları ona, o kocakarıya öykünüyordu, sessiz, derinden... Salih sessiz, kocakarı gibi bağırıyor, kıyameti koparıyor, merhem yapıyor, bir dağarcık gibi yüzünü ağzını buruşturuyor, topallıyor, ocaktaki merhemi yere döküyor, gelen ak gemilere koşuyor, yolcular çıkarlarken yüzü her yolcuda değişiyor... Daha neler de neler. Salih sonra bir kediyi tutup bacaklarından ikiye ayırıyor. Nine bir bakıyor Salihe sonra başını çeviriyor, o baksın bakmasın Salih oyununu sürdürüyordu.

Kedinin parçalanışına gelince, Salih onun buna dayanamayacağını biliyordu, civcivlerini yiyen kediyi yakalamış, işte böyle, fıkara kediyi döve döve öldürmüştü. Böyle, böyleeee... Kedinin ezilmiş başından kanla karışık beyin akıyordu, insan olan bakamaz.

Nine var gücüyle bağırdı, elindeki sopayı da ardından, Salihin sırtına indirdi. Salih hemen yolunu bulup dışarıya kaçmasaydı hali dumandı. Şimdi vay içerde kalanların haline. Kabak onların başına patlamıştı. Şimdi içerde ninesi azgın bir boğa gibi dönecek, anasına, ablasına ağzına geleni söyleyecek, onların ne orospuluklarını, ne bin erkeğin altında yattıklarını bırakacaktı. Bu babası gelinceye kadar sürecek, nine bütün hırsını ondan alacak, ondan sonra da yorgun, hasta, ağzına bir lokma koymadan yatağa girecek, ölüyorum ölüyorum, diye durmadan inleyecekti. Ta ki babası gele, Salihi yakalaya, alıp eve götüre, ninesinin gözleri önünde, kemiklerini kırıncaya, etini mosmor edinceye, burnunu kanatıncaya kadar döve... İşte o zaman nine hiç bir şey olmamış gibi utkuyla yataktan çıkar, şen şakrak, bu mendebur yüz ne kadar şen şakrak olabilirse, o kadar şen şakrak tezgahının başına geçer, uyumadan sabaha kadar evi şakıltıya boğarak bez dokurdu. Böylesi günlerde o kadar çok bez dokurdu ki, ona kimse ulaşamazdı bu kasabada. Zaten onun yaptığı hiç bir işe bu kasabada hiç bir kadın ulaşamazdı.

Salih başına geleceği biliyordu, onun için kaçacak, kıyıdaki en küçük mağaraya gidip saklanacaktı. Babası onu her yerde arayacak, mecburen bulacaktı. Salihi bulup da dövmezse gözlerinin önünde eğer, nine kıyametleri koparacak, sabaha kadar evi bir indirecek bir kaldıracaktı. Kıyametin üç dört gün sürdüğü de olurdu. İlla ki Salih yakalanacak, gözlerinin önünde amanallah deyinceye kadar dayağı yiyecekti ki... Salih de bugün inat etmişti, Metinlerin kapısında böyle iki tane güzelim kamyon dururken yakalanmayacaktı. Yakalanmayacaktı ya, anasına acıyordu. Ninesi, babası böyle bir hayırsızı doğurdun diye ona çullanacaklardı Anası da ağlayacak sızlayacak, ilenecekti ya, gene de evde

hiç bir şey değişmeyecek, kıyamet dinip eksilmeden sürüp gidecekti.

Salih hiç böyle öfkelenmemişti. Şu cadaloza bir şey söylemeliydi ki, ciğerinden kurşun yemiş gibi, köpek gibi kıvrana o kancık.

Avluda dolaşarak, kamyonlara bakarak, kulağı da ayak seslerinde, babasını tetikte bekleyerek, ninesine vuracağı büyük darbeyi düşünüyordu. Salih onu kızdıracak çok şey biliyordu ya, bu seferkisi onu bin misli kızdıracak, deliye döndürecek bir şey olmalıydı. Buldum, diye bağırdı, kolayca, çabucak bulmuştu. Kapıya koştu, en acılı, inandırıcı sesini edindi:

«Büyük ana, büyük ana,» dedi. «Aaah, büyük ana...» Gözleri yaş içinde kaldı acımaktan. Büyük anaya vereceği haberin tadını çıkarıyordu. «Büyük ana, aaah, büyük ana... Sana kötü bir haberim var ki, var kiii...» Sesi ağlıyordu. «Hiç sorma büyük ana... İstersen söylemeyim olur mu? Yazık sana büyük ana, bunca yıl bekle, bekle, bekledin de...» Konuşamıyordu. Sesi ağlamış, çatal çatal olmuştu. Bir düğüm geldi boğazına tıkandı. «Aaah, büyük... Bunca yıl, bunca yıl... Halil öldü, Halil ölmüş duydun mu? Bir iyice ölmüş de sana duyurmuyorlarmış. Babam da anam da...»

Başını kapıdan içeriye uzattı, dinledi, sonucu bekledi, büyük ana derinden bir kere uzun inledi, sonra da sustu. Anası çıldırmış, elinde sopa ona doğru atıldı. Salih hazırlıklıydı, sopa darbesini boşa saldıktan sonra, çiti bir anda atlayıp kıyıyı buldu, vardı mağarasına yerleşti. Çok merak ediyordu, acaba büyük anası ölmüş müydü? Büyük anası ölmüşse, babası da onu öldürür müydü, anasının katili diye polise verir de onu hapsettirir miydi? Karanlık bir iyice kavuştuktan sonra mağaradan çıktı, dışarda, karanlıkta üst üste gelen dalgalar apaktılar, deniz de derinden fışıldıyordu. Acıkmıştı, hiç bir şey olmamış gibi gitti fırından bir kocaman ekmek aldı, helva da aldı, kaldırımın üstüne oturdu, elektrik direğinin altında yemeğe başladı. Burası, çarşının ortası yemek yemek, dolaşmak için en rahat yerdi.

Babası çarşıda onu ne dövebiliyor, ne de kaçınca yakalamak için ardından koşuyordu.

Yemeğini rahatça yiyip bitirdikten sonra eve gitti, avludaki küçük çitlenbik ağacına çıktı, bir de çok büyük zeytin ağacı vardı bahçede, belki beş yüz yaşında, bir keresinde Salih ona çıkmış, kuş gibi ta tepesine tünemiş, babası onu orada da bulmuştu, bir daha hiç zeytin ağacına çıkar mıydı, aklını zeytin ekmekle yemedi ya Salih. Çitlenbik ağacının dalları sıktı. Eğer kıpırdamazsa, babası onun bu küçük ağaca saklanacağını akıl edemeyecekti. Evden inlemeler, bağırtılar, sövmeler, bir şeylerin kırılma sesleri eksilmeden geliyordu. Salih içerde ne olup bittiğini gözleriyle görüyor gibi biliyordu. Kulak verdi dinledi, anladı ki ninesi ölmemiş. Ne sevindi buna, ne de yerindi. Salih onun öleceğini sanıyordu, yanılmış.

Gece yarısına kadar orada çitlenbik ağacının üstünde kaskatı kesilmiş, bekledi. İki dalın arasına sıkışmış, bacaklarını kollarını oynatıp oradan bir türlü çıkamıyordu. Uğraştı, sonunda ağaçtan bir külçe gibi yere düşüverdi. Açılmak için çabaladı, açıldı, evi dinledi, ev daha eskisi gibi patırtılıydı. Babasının oflamaları puflamaları ta buraya geliyordu. Artık kovuğuna girebilirdi, babası şimdiye kadar kimbilir kaç kez bakmıştı kovuğa, bir daha da bakmazdı. Bakarsa da ne yapsın Salih, kadere kısmete... Bir süre kovukta, gözü kamyonlarda bekledi. İnceden bir yel esiyor, dalları belli belirsiz sallıyordu. Gözleri avluda, kulakları kendi evlerindeydi, evden daha gürültüler geliyordu. Bağırtılar, en üstte de babasının sesi birden yükseliyor, az sonra da iniyordu. Bazı da mırıl mırıl konuşmalar geliyordu içerden. Salih kovukta duramadı, kulağı kirişte, babasının ayak seslerini bekliyordu. Babası onu, bu kapanda kıstırırsa, Allah var demez, yer misin yemez misin onu eziverirdi. Hele geceleri onun eline düşmek olmazdı. Gündüzleri o kadar çılgınca, soluk aldırmamacasına dövmüyordu. Kovuktan çıktı ince çitlenbik ağacına tırmandı iki dalın arasına vardı saklandı. Orada da duramadı. Babası onu burada da bulabilirdi. Eğer büyük ana ölmüşse yandı da gitti Salih, babası onu

da öldürürdü, öldürmese de sakatlardı, kollarını, bacaklarını kırar, gözünü çıkarırdı. Ya da polise verir, onu İstanbul zindanına attırırdı. Çitlenbikten hemen yere atladı, atlar atlamaz da bir sincap çevikliğiyle zeytin ağacına çıktı, ta ağacın tepesine tırmandı. Üst dalın ucuna yakın bir yere yerleşti. Dal usuldan sallanıyordu. İşte burada onu kimse göremezdi, babası görse ta buraya kadar çıkamazdı ki. Burada bir süre rahatladı. Ne yazık ki buradan Metinlerin avlusu gözükmüyordu. Kara giyitliler bu gece geleceklerdi, Salih bunu avucunun içini bilir gibi biliyordu. Evlerinden de daha artık eksilmeden babasının öfkeli konuşmaları, bağırmaları geliyordu. Sonra birden kirp diye ses sada kesildi. Ortalık derin bir ıssızlığa büründü. Salih bir bomboşlukta kaldı. Bu onu korkuttu. Zeytinin üstünde de duramadı, bir telaşa, ürküntüye kapıldı. Eğer hemen oradan inmese ölüverecekti. Ağaçtan indi, orada, avlunun ortasında, yönü eve dönük kalakaldı. Hiç bir yana kıpırdayamıyordu. Bir büyü onu oraya kilitlemişti. Duman, şaşkınlık içinde kalmıştı. Başı döner gibiydi. İçindeki sıkıntı büyüdükçe büyüyordu. Çat diye orta yerinden ikiye ayrılacaktı. Öylesine bir bunaltıcı sıkıntıdaydı ki... Sıkıntıda olduğunu, içinin onu öldürürcesine sıkıldığını bilmiyordu bile. Başına hiç böyle bir şey gelmemişti ki... Orada durmuş, ancak kendi yöresinde sağa sola dönüyordu. Unuttuğu bir şeyin içinde tatlı anısı kalmıştı. O unuttuğu, anımsayamadığı neydi ki, bir aklına düşse, şu onu patlatan sıkıntıdan kurtulacaktı. Anımsamağa çabaladı, sonuç, hiç. Neydi, neydi derken... Neydi?

Yerinden hopladı. kamyonları, Metin abiyi, kara giyitlileri unutmuştu. Bir anlık bir sevinçle havalandı, yerinden ayrılıp kovuğa geldi, kulak verdi yöreyi dinledi, ıssızlıktan ortalık çın çın ötüyordu. Bir kuş sesi bile yoktu. Bir böcek bile ötmüyor, denizin sesi bile gelmiyordu. Oysaki başka günler olsa dünya dalgaların sesinden yıkılırdı. Bu sırada bir baykuş öttü, bu Salihin yalnızlığını daha da artırdı. Yüreğine tıp etti, büyük ana ölmüştü, bu sessizlik de, baykuş sesi de oydu. Baba da susmuştu bu yüzden. Öyle olmamış olsaydı, yatacak olsalardı evdeki ışığı söndürürlerdi. Demek

ki büyük ana ölmüştü, evdekiler de onun başını bekliyorlardı. Çatlayacaktı Salih, of, of, ooof, diye ağacın kovuğundan çıktı Salih, Metinlerin avlusuna atladı, atlar atlamaz da ulu çitlenbik ağacına tırmandı, hemencecik de geri indi. Denize kadar gitmeliydi ya, korkuyordu. Ah şu korku öldürecekti, öldürecekti onu. Gözlerini kapadı denize kadar yürüdü. Olanağı olsa denizi yürüyüp geçecekti. Denizin kıyısında duramadı, deniz hiç kıpırdamıyordu. Serilmiş, öyle sessiz uçsuz bucaksız yatıyordu. Yukarı doğru koştu, soluk soluğa geldi evlerinin arkasında durdu, duvara kulağını dayadı içeriyi dinledi. İçerden en küçük bir çıtırtı bile gelmiyordu.

«Öldürdüm, öldürdüm,» dedi. «Fıkarayı elimle öldürdüm.»

Büyük ananın uzanmış, balmumu gibi sapsarı ölüsü geldi gözlerinin önüne. Ne bağırıyor, ne bir şey söylüyor, ne de kıpırdıyordu.

Kulağı yanmışcana duvardan sıçrayıp ayrıldı. Çok ayışığı vardı. Kavakların gölgeleri denize doğru uzanmıştı. Testekerlek bir ay doğmuştu doğudan, dağların tam sivrisinden. Adaların gölgeleri de denize vurmuştu. Dağların heybetli gölgeleri de. Ayışığında bu sessizlik daha ölü, soğuk daha korkutucuydu. Salih oradan aşağıya koyağa vurdu, oradan fenerin ardına, oradan da ağlayan kayaya. Issızlıkta kaya ağlıyordu. Şimdi Salih amaçsız oradan oraya koşuyordu. Bir sıkıntılı, karabasanlı düş içinde uyurgezer olmuştu. Dilinde de durmadan yinelediği: «Öldürdüm, öldürdüm fıkarayı,» sözcükleri.

Salih bu yaptığından çok pişmandı. Büyük anasını öldürmemeliydi. Büyük anasının tekmil iyilikleri geliyordu gözlerinin önüne. Onun hiç bir kötülüğü yok muydu da, hep iyilikleri geliyordu gözlerinin önüne, geliyor da onu acıdan kıvrandırıyor, delirtiyordu. Ağı yutmuş gibi Salih oradan oraya vuruyordu.

Birden avlularına geldi durdu. Ağacın kovuğunun oraya da vardı, artık saklanmayı, korkuyu da unutmuştu. Bir ağıt olmuş başını oradan oraya vuruyordu.

Kara giyitliler gözlerinin önünde işte. Geliyorlar, teker

teker çitten avluya atlıyorlar, kamyonların yöresini bir dolanıyorlar, sonra ağacın altına varıp bellerinden çektikleri uzun Çerkes hançerlerini ışıltılarla, gözleri kamaşarak yere saplıyorlar, yaylanarak oraya çömeliyorlardı. Geldiler, ışıltılı çıplak hançerleri toprağa sapladılar ağacın altında halka oldular. Salih onları görünce soluğu kesildi, orada kalakaldı. Adamlar fısır fısır konuşmağa başladılar. Sigaralarının ışıkları ayışığında donuktu. Buz tutmuş gibi. Gölgeleri yusyuvarlak karşı duvara vuruyordu. Metin de geldi en sonuncu. Halkanın ortasında dimdik durdu elleri belinde. Durdu bekledi, sonunda o da belinden uzun bir hançer çıkardı toprağa sapladı. Hançer toprağa çakılırken bir şimşek parıltısı çaktı söndü.

Sonra birden gene Salihin içi acıdı, boşaldı. Ortalıkta, ıpıssız, yapayalnız kaldı. Önündeki adamlar bağırıyorlar çağırıyorlar, hançerler çakıp çakıp sönüyor, Salih onları ancak çok uzaktan, sis ardında kımıltı gibi görebiliyor. Seslerini de çok koygun, uzaktan ancak duyabiliyordu.

Salih bundan sonrasını hiç anımsamıyor. Bir takım kımıltılar, sesler, uğultular. Belki ay batmış, gün doğmuştur. Upuzun, pus içinde, sapsarı bir pus içinde daha da sarı, yüzü elleri, ayakları upuzun olmuş, gittikçe uzayıp giden, kırış kırış olmuş, yüzü bedeni buruşmuş bir ölü yatıyor. Salih bu ölüyü sırtlıyor, çalışıyor çalışıyor kaldıramıyor, ayaklarından tutuyor, sürüklemeğe gücü yetmiyor.

Ne zamandan beri Salih sırtını bu kapıya dayayıp eşiğe oturmuş, hiç bilmiyor. Birden ayağa fırladı. Gün doğdu doğacak. Bir kapı açılsa, Salih içeri dalacak... Kapıyı çalsa mı, çalmağa can atıyor, usul usul bir titremede, kendini tutamıyor, üşümüş gibi. Şimdi iyice kendinde, oraya, ellerini koynuna sokmuş büzüştükçe büzüşüyor. Niçin gelmiş buraya, bu kapıda neyi bekliyor? Kara giysili adamlar, Metin, kamyonlar bir bulanıklığın arkasından kımıl kımıl ediyorlar. Bulanıklıkta toprağa donmuş hançerler üşüşüyor.

Kapı açılıverdi. Salih az daha içeriye devriliyordu, kendini toparladı. Ne için burada durduğu da aklına geldi, babasından, kimseden korkmadan, her şeyi göze almıştı, içeri

daldı. Babası bir kurt gibi, kanlanmış gözleriyle üstüne atıldı. Salih onun karşısında soğukkanlı, dimdik durdu. Gözlerini onun kanlanmış gözlerine, öfkeden gerilmiş yüzüne dikti. Bıyıkları darmadağınık olmuş, dudaklarını hepten örtmüştü. Birden, arkadan büyük anasının sesi yükseldi: «Dokunma ona!»

Ses öylesine etkiliydi ki, babasının kalkmış kolu havada kalakaldı. Salih hiç istifini bozmamıştı. Babası öfkesinden mosmor olmuş, öfkesini alamamış homurdanarak onun önünden çekildi gitti. Salih büyük anasının, ocağın başındaki yer yatağına doğru birkaç adım attı, başı yerdeydi. Ortalıkta çıt yoktu. Sonunda başını kaldırdı, büyük anasının sararmış yüzüne baktı. Gözleri yaş içinde kalmıştı. Büyük anayla göz göze geldiler. Büyük ana ona gözleriyle yalvarıyordu, lisanı hal ilen, haydi, haydi Salih, haydi babayiğidim, yavrum, haydi söyle, uzatma. Kurtarırsan sen kurtarırsın büyük ananı, diyordu. Salih birkaç kere yutkundu:

«Büyük ana,» dedi, sesi çatallaşmıştı. «Büyük ana...»

Büyük ana uzandı yatağından, boynunu uzattı, kulak kesildi.

«Büyük ana... Biliyor musun büyük ana, Halil ölmedi. Ben yalancıktan söyledim. Halil gelecek,» dedi, der demez de fırladı, kapıdan bir kurşun gibi çıktı gitti. Arkasından, büyük ananın : «Gelecek, gelecek, Halil gelecek, biliyorum yalancıktan söylediğini ya, gene de uydurduğunu bana söylediğin iyi oldu,» diye bağırdığını duymadı.

Büyük ana ölmemiş, Salih de büyük bir yükten kurtulmuştu. Büyük ana daha yataktaydı ya, durumu iyiydi. Son günlerde de babası onu artık öyle eskisi gibi öldürürcesine dövmüyordu.

Metinlerin avlusuna, bir sabah daha gün yenile ışırken bir kamyon daha getirildi. Bu da pespembe bir kamyondu. Karoseri de sarıydı. Kamyonu getiren adam o kara giyitlilerden birisiydi, belinde hançeri de, tabancası da vardı. Salih her bir şeyi, adamın kamyondan inip Metine teslim edi-

şini, Metinin kamyona binip çalıştırmasını, inceden inceye kamyonun her bir yerini yoklayışını, tekerleklerini sallayışını, sevincinden dört köşe oluşunu gördü. Çok güzel de bir şey oldu, biliyor musunuz, Metin Salihi de gördü, onu tanıdı da, üstelik de şöyle uzaktan afili bir ışmar çakıp güldü. Salih buna derecesiz sevindi. Kıvançtan bastığı yeri bilemedi.

Salihe gün doğmuştu. Üç tane, tam üç tane ışıl ışıl kamyon. Mavisi, denizin açtığı çiçek. Salih bu denizin açtığı çiçek sözüne bayılıyor, o çiçeği düşlüyordu. Denizin mavisi gittikçe maviliyor, saydamlaşıyordu. Sonra da koskoca denizin üstü masmavi, ulu bir ışık mavisi bir çiçek oluyor açıyordu. Öteki de turuncu, Salih turuncu ulu çiçeği denizin üstünde, gene bir ucu batıda, bir ucu doğuda açtırıyordu. Bir sürü bir araya gelmiş güneş büyüklüğünde... O adam pembeyi söylememişti. Pembeyi de Salih düşlerinde neler neler eyliyordu. Bozuyor, yapıyordu durmadan pembe çiçeği. Bir de nar çiçekleri kırmızısı, denizin uzak mavisi yanında.

Gece gündüz Salih artık avludaki kamyonların seyrindeydi. Aaah, bir de varıp dokunabilseydi kamyonlara. Farlarına, tekerleklerine, aynalarına. Metin abi her sabah kalkıyor, teker teker bu üç kamyonu da çalıştırıyordu. Sonra da farlarını, aynalarını, karoserlerini, çiçeklerini, her bir yerlerini bir bir okşuyor, ondan sonracığıma karşıya geçiyor ellerini beline koyuyor, gözlerini kırpmadan saatlerce kamyonlarını seyreyliyordu, çocuklar gibi.

Büyük ana kimseyle konuşmuyor, hiç gülmezdi zaten, şimdi suratından düşen bin parça oluyor. Halil ölmüştü sanki. Büyük ana, bütün ev yas içindeydi. Kimsenin ağzını bıçaklar açmıyordu. «Keşki,» diyordu Salih durmadan, «keşki söylemeseydim Halilin öldüğünü, üstelik de ölmedi ki, keşki bu yalanı büyük anaya uydurmasaydım.» Yakınıyordu kendi kendine.

Salih, Halilin öldüğünü söyleyince büyük ananın çıldıracağını, en azından bu hallere düşeceğini kestirememişti. Gerçekten kestirememiş miydi? Sonra da kızıyor, «iyi yaptım, ne de güzel ettim, o da bütün eve, kasabaya kan kusturmasaydı,» diye yolda belde, kıyılarda bağırıyordu.

Büyük bir yolcu gemisi giriyordu limana. Bunu sevinçle büyük anaya haber verdiler. Büyük ananın tüyü bile kıpırdamadı. Oysaki, geminin geldiğini duyar duymaz onun yataktan fırlayıp doğru limana Halili karşılamağa gideceğini sanıyorlardı. Büyük ananın hiç oralı olmaması şaşırttı onları. Bunun üstüne ana: «Ölecek,» dedi. «Ölecek büyük ana. Halil öldükten sonra o fazla yaşamaz.»

Gemi hikayesini Salih de duydu. Büyük ana üstüne anasının ne düşündüğünü de öğrendi. Büyük ana ya ölecek Halil öldükten sonra, ya da Salihi öldürecekti. Bunu nereden mi çıkarıyordu Salih, büyük ananın bakışlarından... Salihi görünce öyle bir bakıyordu ki, Salihi gözleriyle yeyip bitiriyor, öldürüyordu. Bereket ki büyük ana yataktan çıkamıyordu. Bereket ki hali kalmamıştı. Yoksa Salihin boğazını sıkıverip bir gece, onu öldürüp şuraya atıverirdi. Öyle de güçlüydü ki büyük ana, mengene gibi parmakları vardı. Bunun böyle olacağını Salih de, babası da, anası da, komşular da, herkes de biliyordu. O işi başından aşkın üç kamyon sahibi Metin abi bile duymuştu ninenin Salihi boğacağını. Yoksa neden öyle bir tuhaf baksın Salihe, bir acı, bir yüksekten, bir soluk, ölü?

İçindeki korku gittikçe büyüyor, oynarken, kovuğunda, ağaçların tepesindeyken Salih hep tetikte oluyordu. Su uyur düşman uyumaz. Salih bugüne bugün en bağışlamaz düşman karşısındaydı. Büyük ana ondan Halili öldürüşünün öcünü alacaktı.

Limana üstüste vapurlar geliyor vapurlar çıkıyordu. Hepsini de nineye haber veriyorlardı. Büyük ana onların muştularına sadece gözlerini bir açıp kapatıyor, başkaca da hiç bir devinmede bulunmuyordu. Bir kere, bir kere olsun bir gün herhangi bir vapuru karşılamağa çıksa büyük ana, Salih kurtaracaktı yakayı ya, büyük ana oralı bile olmuyordu. Demek Halil gerçekten ölmüştü ha, bunca yıl dönmediğine göre. Halil şimdi çıkıp gelse, Salih bir iyice yakayı kurtarırdı. Büyük ana bundan sonra onun boynunu neden sıksın ki... Kimbilir büyük ana Halili görünce ne kadar sevinirdi. Belki de sevincinden şak, diye düşüp ölürdü, şak

diye. Halil gelsin de, Salih yakayı kurtarsın da, o lanet büyük anaya da ne olursa olsun. Halil gelir mi bunca yıl sonra? Salih sabahlardan akşamlara kadar çalışıyor çalışıyor, kendini bir iyice Halilin geleceğine inandırıyor, bunu da varıp büyük anasına söylüyordu. Büyük anası Salihin bunca iyi sözlerine, umutlarına karşılık gözlerini bile açmıyordu. Sonunda da şöyle bir sinek kovar gibi elini sallıyor, onu aşağılıyordu. Her seferinde Salih biraz daha karanlığa düşüyor, büyük ananın onu boğacağına inancı gittikçe kesinleşiyordu. Salih boğulacaktı, korkusundan, üzüntüsünden, büyük anaya gerek kalmadan, kendiliğinden boğulacaktı.

Hep aklına boğulacağı... Bereket ki büyük anasını, evi, mahalleyi bu kamyonların, Metinin, kara giyitli adamların arasında unutuyordu. Kamyonlara, Metinin konuşmalarına, adamlara dalıp gidiyordu. Metinin her konuşması olduğu gibi belleğine geçiyordu. Salih zaten söze çok önem veriyor, birisi konuşunca, hele Metin abi gibi birisi konuşunca kendinden geçiyordu. Böyle birisi bin yıl konuşsun Salih öyle durur, kendini unutup dinlerdi. Şimdi de kendini unutup kamyonları seyreyliyordu, seyrettikçe de içindeki tad, ılık, kendini veren sıcacık bir sevgi, en sıcak, kucaklayan bir öpüş gibi sarıyordu onu. Ağaçlardan, damlardan, çitlerin üstünden, gecede, gündüzde, alacakaranlıkta, tan yerleri atar, seherin yelleri eserken, günün yeri ışırken, ayışığında, bir süt mavisinin ardında, sislerde puslarda, bulanık aydınlık seyreyliyordu kamyonları. Durmadan da içinden geçiriyordu, «aah, bir dokunabilsem. Aaah...»

Dokunamıyordu, yaklaşamıyordu.

Bir gece, zeytin ağacının tam üst dalına çıkmıştı. Artık usta olmuştu Salih, ağaçların üstünde yerdeymişcesine dolaşıyordu. Bundan da çok zevkleniyordu. Gece olsun, gündüz olsun Metin abi ne kadar çok, ne kadar çok onu ağaçların üstünde görmüştü. Her görüşünde de gözleri şaşkınlıkla açılıyor, Metine bakıyor, bakıyordu. Zeytin ağacının tepesinde kamyonların gölgelerine dalmıştı. Kamyonların, ağaçların, insanların, kayaların gölgeleri tıpıtıpına toprağa düşüyordu da renkleri neden düşmüyordu? Baaak, denize, suya

renkleri de düşüyordu kamyonların, ağaçların, bulutların, kuşların da, insanların, ağların da... Ayışığı süt mavisindeydi. Bunu da bir yerlerden duymuş belleğine yerleştirmişti Salih... Çok şey öğrenmişti bu her gece bu avluya gelen kara giyitlilerden Salih... Yazılsa onlardan duydukları beş kitap da eder, on kitap da. Ama Salih, her gece, Salih onları iyice duyabilmek için, yerini kovuğunu bırakmış çitin öteki yanına gitmişti, buradan kara giyitlilerin soluk alışlarını bile duyuyordu, dinliyordu, her gece... Ölse bile kimseye söylemez. Bir söylese, olur mu hiç, Metin abiyi alır götürürler hapse, sittin sene de oradan yakayı kurtaramaz. O var ya o, Metine daha o kadar güvenmiyor. Salih onu da bir görmek istiyor ki... Hiç adını söylemiyorlar onun. Herkes korkuyor ondan. Kimbilir ne kadar kocaman bir adam. Tırmandığı, kendine çatalının arasında rahat bir yer yaptığı zeytin dalı sallanıyor. Bir ayak sesi duyup kulak kabarttı. Kara giyitlilerden birisi çiti atlayıp geldi. O geldik ten sonra çiçekleri ezmiş olacak ki koygun bir hanımeli kokusu havayı doldurdu. Sonra kara giyitliler ardı ardına avluya döküldüler. Ulu çitlenbik ağacının kuytusuna çekildiler. Birden kavgaya gürültüye başladılar. Hançerler çekildi, tabancalar patladı. Bir toz duman, bir karmakarışıklık... Bütün kasaba uyandı, bahçeden bahçeye, denizin kıyısına, ayışığına adamlar döküldüler, ayışığı bir mavi süt beyazı bulanıklığındaydı. Candarmalar geldiler, uzun silahlarıyla Metinlerin evlerini sardılar, kurşun döşendiler. Kara giyitli adamların hepsi yere, kamyonların altına, arkasına kapaklanmışlar, onlar da candarmalara kurşun yağdırıyorlardı. Salih dalın ucundan zeytin ağacının çatalına inmiş bir gövdeye sarılmıştı. Korkudan titriyordu. Neredeyse titremekten eli çözülecek, ağacın üstünden yere bir torba gibi düşüp ölecekti. Kurşunlar vız vız, cıııvvv, geçiyorlardı kulaklarının dibinden. Metinin geceyi yırtan çığlığı duyuldu sonunda. «Yandım, yandım,» diye bağırdı. Birden de her şey durdu. Denizde takaların motorları çalıştı. Motor seslerine, denizin orada kurşun sesleri karıştı. Uzaktan, denizden Metinin sesi bir daha duyuldu, sonra her şey sustu.

Salih eve girip uyumak istiyordu. Bu kadar olay onu yormuş bitirmişti. Çoktandır unuttuğu büyük ana aklına düştü. O uyuyunca ölü gibi, gelip onu boğmaz mıydı? Anası vardı, anası gündüzleri hiç evden çıkmaz, durmadan bez dokurdu. Ya bir anlık ayrılırsa? Ayakları onu kovuğa götürdü. Ağacın kovuğuna girer girmez de uyudu.

Uyandığında tam öğleydi, gün kızdırmıştı ortalığı, tepedeydi. Karnı da acıkmıştı. İçinde bir sevinçle kovuktan çıktı. Saçı başı darmadağınıktı, bahçedeki muslukta yüzünü yıkadı, ürkerek eve girdi. Büyük ana gene o öldürücü bakışlarını üstüne dikti. Salih ona göz ucuyla baktı, nine yavaş yavaş kendine geliyor, diriliyordu. Anası önüne yemeğini koydu, Salih bir anda önündeki yemekleri sümürüverdi. Ellerindeki ekmek kırıntılarını, unları çırparak dışarıya çıktı. Çıkar çıkmaz da merdivende öyle kalakaldı. Kamyonların üçünün de yerinde yeller esiyordu. Tekerleklerinin izleri öyle, Metinlerin avlusunun kırmızı toprağına yapışmıştı.

Metin gitti, kamyonlar gitti, kara giyitli adamlar da bir daha görünmediler. Salih ortalıkta bomboş kaldı. Şimdi artık hiç bir şeyle uğraşmıyor, bu dünyadan değilmişcesine. Büyük ananın korkusu da bitti. Büyük ana öyle düşmanca bakmıyor artık ona, gözleri yumşak, hüzünlü, kasılmış, bir çizgi gibi olmuş kapalı büzük dudakları aralanıp sertliğini yitirmiş. Gene de bağırıyor. Eskisi gibi de denizin uzağına, ötesine bakıyor. Belki de gene limana ilk girecek gemiyi karşılamağa hazırlanıyor. Gemiden Halilin çıkışını bekleyecek. Aah böyle olsa, nine limana gelen bir gemiyi gene karşılamağa çıksa Salih yakayı boğulmaktan sağlama, bir iyice kurtarırdı. Belki de unutturuyor büyük ana... Bir gece, her şeyi unutturduktan sonra, Salihin boğazını sıkmayacağı nerden, nerden belli. Korku Salihin yüreğine kök salmış, onu bir söküp atamıyordu. Yer gök, dünya, tekmil ağaçlar tepeden tırnağa çiçeğe durmuşlardı. Bahar kokusu Salihin başını döndürüyordu. Korkusu ne kadar yüreğine işlemiş olursa olsun, bahar kokusu yüreğinden tüm karanlıkları söküp alıp götü-

rüyor, hiç olmazsa bir an ulu korkusunu ona unutturuyordu.

Bu dopdolu baharda Salih bomboştu. O kayanın üstünde uzayıp giden bir kan çizgisi görmüştü, kurumuş... Metinin kanıdır bu, diye düşündü. Kan izlerine bakamadı. Metin ölmüş müydü, ondan hiç bir haber alınmamıştı. Salih duymuştu, denizin ötelerinden gelen Laz takaları kaçak mallarını koylara boşaltıyorlar geceleri, kamyonlar da candarmaların korumasında bu malları İstanbula taşıyordu.

Bir sabah bütün kasaba yediden yetmişe kıyıya indi, köyler de dağlardan kıyılara indiler. Denizden karton karton Amerikan sigarası geliyordu kıyılara. O kadar çok sigara atmışlardı ki denize kaçakçılar, dalgalar sigara yüklüydü. Kıyıda topla topla bitmiyordu. Kayıklarıyla açılmış balıkçılar denizden topluyorlardı. Bu sigaraları ilk Salih görmüş, dört beş kartonu koltuğuna kıstırmış, alaşafakta kasabanın ortasına düşmüş, hem koşuyor, hem bağırıyordu: «Koşun koşun, denizden Amerikan sigarası geliyor, koşun koşun.» Kendi de koşarak evlerine gitmiş beş kartonu da büyük anasının önüne koymuştu. «Al, bunları sana getirdim.»

Anası, babası, ablaları da kıyıya koştular, akşama kadar çok sigara topladılar kıyıdan. Ev sigara dolmuştu. Babası, ninesi bugün sabaha kadar durmadan doya doya sigara içtiler. Birini söndürüp birini yakıyorlardı. Geçen yıl da böyle olmuş, bütün kasaba kıyıya dökülmüştü. Geçen sefer, denizin tekmil balıkları karaya vurmuştu. İri, capcanlı balıklar. Kasaba, köyler günlerce kıyılardan balık toplamışlardı. Büyükler, «balıkların kulağına kar suyu kaçmış,» diyorlardı. Balıkların kulağına kar suyu kaçınca balıklar serseme döner, denizlerde duramaz karaya vururlarmış. Günler geceler boyunca kıyılarda ateşler yandı, balıklar kızartıldı. Dağlar taşlar, deniz, kayalar, kumlar, çakıltaşları közde kızartılmış balıkların insanı açlıktan deli eden kokusuyla kokttu. Salih bu kokuyu çok sevmişti.

Sigara faslı da bitti. Dedikodusu, coşkusu kasabada ancak bir hafta sürdü, sonra da unutuldu gitti. Yalnız iyi bir şey oldu, artık büyük ana, sigaralardan sonra Salihi bir iyice bağışlamıştı. Amerikan sigaralarını içiyor içiyor Salihe

sevgiyle bakıyordu. Salih, elini kessen böyle işlerde yalan söylemez, yaaa, büyük ana Salihe sevgiyle bile bakıyordu.

Salih başıboştu. Demirci İsmail Ustayla, marangozla, büyük balıkçı Temel Reisle bile ilgilenmiyordu. Bir iki kere önlerinden geçmiş, şöyle bir bakmış, aldırmamış, geçip gitmişti. Demircinin köresine kıvılcım, marangozun dükkanında çam sakızı kokusu, Temel Reisin takaları... Bütün bunlar içine yer etmemiş de değildi. Bugünler hiç bir şeyle ilgilenecek durumda değildi de ondan. Bomboş kalmış, sabahtan akşamlara kadar kasaba çarşısını, denizin kıyılarını aylak aylak dolaşıyor, en küçük bir şeyle ilgilenemiyordu. Kimse de bu kasabada onu görmüyor, behey arkadaş, nereden gelip böyle nereye gidiyorsun sabahlardan akşamlara kadar böyle yöreni hiç görmeden ne dolaşıyorsun, demiyordu.

Öteki çocuklar bahar ağaçlarının tepelerindeydiler, kuş yuvalarını bir bir yokluyor, yumurta, civciv, bir şeyler arıyor, kuşlara ökseler, tuzaklar, faklar kuruyor, küçücük parmak kadar, sarı, pekmez kırmızısı, yeşil, mor, boyunları incecik kuşları vuruyorlardı.

Salih de geçen yıl çok kuş vurmuştu buralardan. Lastik taşıyla. Öksesine bir keresinde beş kuş birden yakalanmıştı. Geçen yıl on bir tane de sığırcık yakalamıştı. Bıkmıştı kuşlardan, ölürken çırpınışlarını hiç sevmiyordu. Bazı vurulmuş kuşa geç yetişiyor, o yetişip boynunu koparıncaya kadar kuşlar acıdan çıldırıyorlardı. Bazı da boyunlarını koparınca kanları ellerine bulaşıyor, bulaştıkları yerleri yakıyordu. Kan hiç yakar mı, yakıyordu işte. Salihin ellerini yakıyordu.

«Niye kuş yakalamıyorsun Salih?»

«Ben mi, ben... Ben mi?»

«Korkuyor.»

«Hiç de...»

Acıyor Salih, acıyor. Yüreği yufkacık.»

«Hiç de...»

Salih hiç acır mı kuşlara. Salih kedilere de acımaz. Niye kuş yakalamaktan vazgeçti öyleyse? Niye olacak, bıktı, canı istemiyor.

«Tutmuyorum işte, zorla değil ya.»
«Tutma bize ne! Bak kaç tane, bak.»
«Tutmuyorum, tutmayacağım.»
«Acıyor, acıyor.»
«Acımıyorum da acımıyorum da.»

Üstüne çok geliyorlar bu çocuklar da, eski arkadaşları da... Yoksa gene kendi kendine mi konuşuyor? Belki de hem kendi kendine konuşuyor böyle, hem de çocuklarla. İnsan kuş tutmaktan usanmaz, kuş tutmaktan hiç tat almıyor işte. Onlar ölürlerken kapkara, boncuk gibi, fırıl fırıl dönen gözlerinin bir bakışı, bir bakışı var, uuuuy, insan olan dayanamaz, uuuuuy, uuuuf... Dünyayı verseler bir daha kuş yakalamaz insan, bu gözleri gördükten sonra.

Gene de Salih eski bahçelerde, ormanda kuş tuttuğu yerlerde, bir şey unutmuş gibi aranıyordu. Yardan akan suyun altına değirmenler kuruyorlardı. Değirmenin çarkı öyle bir dönüyordu ki, uğunuyordu. Salih eski değirmenlerinin yerinde de bir şeyler unutmuş gibi aranıyordu. Bu su ne kadar çok, ne kadar çok değirmenini almış denize götürmüştü. Salihin elleri yara bere içindeydi. Hep değirmenine çark yaparken ellerini kesmişti. Çark yapmak ince iştir, herkes çark yapar ama suyun içine koyunca dönmez. Salihin de bazı çarkları dönmüyordu ya... Bir tanesi ne dönmüştü. Bir sabah koşmuş gelmiş ki, sel alıp değirmenini götürmüş. Belki de değirmenini sel götürmüyor, ondan önce gelen çocuklar çalıyorlardı. Şimdi de beş altı değirmen dönüyordu ya, Salihe bir şey söylemiyordu. Metinlerin avlusuna koskocaman, hem de üç tane kamyon gelmişti. Salih de doya doya, gece gündüz seyreylemişti. Ondan sonra da bu değirmenlere bakacak değildi ya... Çocuklar kendi yaptıkları arabalarla, sürükledikleri çiçekli dallarla, biribirine ekledikleri deniz kabuklarıyla oynuyorlardı. Ah onlar bir görseydiler kamyonları hiç bu oyuncaklarla oynayabilir miydiler. Yazık, yazık, göremediler ki. İyi, iyi, varsın görmesinler. Geceleri, kimseciklere sezdirmeden, içinde hep o yitirdiğini arama, bulma duygusu, Metinlerin avlusuna geçiyor, kamyonların kırmızı toprakta donmuş kalmış, bozulmamış derin izlerine

bakıyor içini çekiyor, ağaçlarda, geceye vurmuş vıcırdaşan kuşlara bile başını kaldırıp bakmıyordu.

«Kuşları öldürmeyeceğim, öldürmeyeceğim,» diye bağırıyordu. Kendi sesinden ürküp, çitin aralığından süzülüyor, kendisini ötedeki ana yolun aşağısındaki koruluğa soluk soluğa atıyordu. Ya birisi sesini duyup da o olduğunu anlamışsa, içi içini yiyordu. Rezil oluyordu dilini tutamayıp. Bu ne biçim kendi kendine konuşan bir çalık, bir deli çocuk demezler mi? «Acımıyorum, acımıyorum kuşlara. Canım onları yakalamak da istemiyor, zorla mı be? Öldürmek, öldürmek istemiyorum kuşları.» Sevmiyordu o çocukları. Gözleri pörtlek, canavar gözleri gibi o Osmanın. Günde otuz tane kuş yakalar belki. Yakalar yakalamaz da hemen yolup yıkar, tuzlar oracığa bir ateş yakar pişirir yer. Boğazına dursun köpeğin. İnşallah boğazında kalır da o küçücük kuşların kemikleri, geberir de ölür o Osman...

Gerçekten hiç bir çocuk oyunu onu ilgilendirmez olmuştu. Balık tutmak bile, martı yumurtalarını toplamak bile ona saman yemiş gibi geliyor, bir şey söylemiyordu.

Aşağıdaki koyağın koruluğunun açık düzlüğünde karşılaştı çocuklarla. Düzlüğün ortası, yanları çalılıktı. Çalılar çiçek açmışlardı. Çiçeklerin yörelerinde yüzlerce cins cins arılar uçuşuyordu. Çocuklar arı yakalıyorlardı, yakalayıp ipliklere bağlıyor, havaya uçuruyorlardı. Salihin tanıdıkları da vardı çocukların içinde. Kaya vardı, Engin, Tunç, Ali, Memet, Babür vardı. Her birisinin elinde ipliğe bağlı bir arı, arılar havada vızıldayıp duruyorlardı. Çoğu sarıca arı, kara arı yakalamıştı. Küçücük bir çocuğun elinde de kocaman bir eşekarısı öfkeli vızıldayıp duruyor, çırpınıyor, kendini oradan oraya atıyor, ipi geriyordu. Salihin ödü koptu, çocuk kendi yaşındaydı ya, küçücük, cüce bir şeydi, şimdi eşekarısı onu sokacaktı. Eşekarılarının sokması bir beter olur, birkaçı birden sokarsa bu kadarcık bir çocuğu öldürebilir. Bir teki şişirir, acıdan delirtip bayıltır.

Koşarak, çocuğun yanına vardı. Yaklaşamıyordu, uzağında durdu:

«Bırak onu, bırak... Hemen bırak, sokarsa öldürür. Eşekarısı o, eşekarısı.»

Çocuk onun telaşına dingin, şaşkın baktı:

«Biliyorum,» dedi yürekli, burun kıvırarak. «Biliyorum. Ben eskiden beri hep eşekarısı tutarım, uçururum.» Salihin telaşına gülümsüyordu. «Eşekarıları beni sokmazlar.» Bunu derken ipin ucunda öfkeden deliren, ortalığı vızıltıya boğan parmak kadar kıpkırmızı arının ipini çekti, arıyı iki parmağıyla yakaladı. «Dur,» dedi. «Yeter artık fazla vızıldama. Uslu dur.» Sarı kuşaklı öfkeli arının başını okşadı, utkuyla, başı dik oradan ayrıldı, aşağı denize doğru tepesinin iki metre üstünde arısını vızıldatarak gitti.

Salih, afsunlu, diye düşündü. Bu oğlan eşekarılarına afsunlu. Kimbilir belki onun da, kendisininki gibi bir büyük anası vardır, o büyük ana da afsun bilir, torununu ağılı arılara karşı afsunlar da öyle salıverir arı yakalamağa. Oysaki kendi büyük anası, o hiç afsun bilmez olur mu, dese ki beni arılara karşı afsunla, gözlerini belertir de, kıyameti koparır, benim benim, benim afsunum arılar için mi, diye basbas bağırır. Hayran kalmıştı eşekarısı uçuran çacuğa. Bu eşekarıları da ne güzel, ne büyük oluyorlardı. Yalım gibi de, tıpkı bir yalım parçası gibi de kıpkırmızı.

Salih afsunlu değilse bile böyle iri, böyle güzel, bundan da ağılı, daha renkli bir arı yakalamalı, şu çocukların, bütün kasabanın parmağını ağzında bırakmalıydı. Biliyordu hangi arıyı yakalayacağını. Eşekarısından daha büyük, daha da ağılıydı. Sokunca insanı öldürüverirdi.

Yanındaki çocuğa:

«Sen hiç buralarda boncuklu arı gördün mü?»

«Gördüm,» dedi çocuk. «Ama onu kimse yakalayamaz ki...»

«Ben yakalarım,» dedi Salih, «heeeyt, bize kim demişler.»

«Yakalarsın ya, sokunca da öldürür,» dedi çocuk. «Geçende Aliyi soktu da Ali işte şu çalının dibinde cansız morardı kaldı da...»

«Gördüm,» dedi Salih. «Doktora yetiştirmeselerdi yarım saat daha, Ali ölüyordu.»

«Ölüyordu,» dedi çocuk, «sen de ölürsün.»

Salih çocuğa yaklaştı, ona kimsenin duymasını istemediği bir giz verircesine kulağına ağzını yaklaştırdı:

«Ben afsunluyum,» dedi. «Beni ninem bütün ağılı arılara karşı afsunladı.»

Çocuk sevindi:

«Öyleyse, öyleyse, sen de birçok arı yakala, e mi? Bir çoook...» Dudaklarını yaladı. «Boncuklu arılar ne kocaman, ne de güzel, nakışlı oluyorlar, ışık gibi de şavkıyorlar.»

«Şavkıyorlar,» dedi Salih endişeyle.

Çocuk:

«Bak,» dedi, onu elinden tutup pespembe büyük çiçekler açmış bir yaban gülü oylumuna götürdü. «İşte burada dolu. Burada boncuklu arılardan geçilmiyor.» Gözleri fıldır fıldır korkudan kısılmış: «Bak,» dedi. «Beş tane... Ben gidiyorum, sen yakala.» Yakala demesiyle alıp yatırması bir oldu. Salih çocuğun kaçışına sevindi, durup onu seyretmemesi iyi oldu. Şimdi bu azgın boncuklu arıları yakalamanın bir yolunu bulmalıydı. Orada durmuş kalmıştı. Arıları yakalayınca bağlayacak ipliği de yoktu. Korkusu büyüyordu, ya arılar başına birikip de onu sokup öldürürlerse, büyük ana ne sevinirdi. Gittikçe yüzünün sarardığını sanıyordu. Arılar çalının dibinde, yerden bir iki karış yukarda heybetli, sert vızıltılarla çimenin üstünde dolanıyor, güneşte çakıp sönüyorlardı. Öyle de ses çıkartıyorlardı ki, vay be, uçak gibi. Arılara baktıkça korkusu artıyor, umudu kesiliyordu. Umarsız sağına soluna bakarken, ağacın arkasına saklanmış kendisini seyreden çocuğu gördü. Yanında iki çocuk daha vardı. Kendisini konuşuyorlardı. Boncuklu, azgın arıları yakalayıp yakalayamayacağı üstünde tartıştıkları besbelliydi. Az önceki çocuk onu savunuyordu. Ötekilerse burun kıvırıyorlardı.

Salih çocuğa seslendi:

«İpliğin var mı?»

«Çok,» dedi çocuk, «bir makara.»

«Getir onu buraya.»

«Getiremem,» dedi çocuk, «orası boncuklu arı kaynıyor.»

«Sen de,» diye elini salladı Salih, «korkulur mu boncuklu arıdan.»

Gitti, makaradan epeyce bir iplik sağıp koşarak döndü.

«Orada oturup bekleyin beni. Bakın, göreceksiniz, boncuklu arı yakalanır mı yakalanmaz mı?»

Ödü de kopuyordu, ya yakalayamazsa.

Kocaman kasketini başından çıkarmış, arılara usul usul, korkuyla, ayaklarının ucuna basarak, sinmiş, eğilip iki kat olmuş yaklaşıyordu. Birden bir küme arının üstüne atıldı, gözlerini yumdu, açtı. Kendini dinledi, hiç bir yeri acımıyordu, demek ki arılar onu sokmamışlardı. Acaba o arılardan hiç olmazsa birisini yakalayabilmiş miydi? Çocuklar ağacın altından bir adım ileriye çıkmış, boyunlarını uzatmış onu gözetliyorlardı. Bu telaş arasında onları da gördü. Usul usul, bir ucundan kasketini kaldırdı, hiç bir arı düşmemişti kasketin altına. «Vay be,» dedi. İşe, hiç bir şey olmamış gibi yeniden başladı. Arılar, o üstlerine atıldıkça kızışıyor, azgınlaşıyor, şimşek gibi delip geçiyor, yöresinde vızıltılarını çoğaltarak, deli bir dönmede, hışımla gidip geliyorlardı.

Salih de terlemiş, yorulmuştu ya, artık ne korku geliyor aklına, ne sokulma... Tek amacı bu azgın arılardan bir tane... Hiç olmazsa bir tane... Şu çocuklar da gitmiyorlar, orada durmuş gözlerini, yiyeceklermiş gibi hayretle kendisine dikmişler, bekliyorlar. Kendisinin bir suçu yok ki... Öylesine hızlı ki bu arılar, daha Salih onların üstüne atılmağa hazırlanırken, ötekiler kayıveriyorlar. Kaçmıyorlar da, hemen dönüp Salihe saldırıyorlar ya, onlar da şaşkınlar. Salihi neresinden sokacaklar, bir yolunu bulamıyorlar. Salih yüzükoyun yere kapaklanınca onlar Salihin açık bir yerini bulamıyorlar.

Üç arı, üç arı, nasıl da birbiri ardısıra dönüyorlar, nasıl da... Şimdi çok öfkeli, çok şaşkınlar, vızıltıdan kanatları gözükmüyor, iyice nişan almalı. Bu öfkelenmiş arıları da kaçırırsa Salih, şu çocuklar da taş kesilmişler, oradan hiç bir yere kımıldamıyorlar, bir daha yakalayamaz. Soğukkanlı, keskin, hızlı, Salih kendini onların üstüne atıverdi. Az sonra kaskete kulağını verdi, içerden bir vızıltı

geliyordu. «Oldu,» dedi. «Bu iş de oldu.» Şimdi nasıl çıkarmalı arıyı dışarı? İşte burası müşkül. İyi düşünmeli. Binbir güçlükle yakaladığı arıyı bir de kaçırırsa... Aklına geldi. Salihin aklı zaten zor zamanların aklıydı. Arıyı kasketin dışından tutacak, ondan sonra da... Öyle yaptı. Arı kasketin içinin kırmızı bezinde çırpınıyordu. Salih iki parmağıyla arıyı tam sırtından yakaladı. Arı çabalıyor, çabalıyor, eğiyor, kıvırıyor, büküyor, iğnesini Salihin parmaklarına ulaştıramıyordu.

«Buraya gelin,» diye bağırdı Salih.

Çocuklar koşarak geldiler, boncuklu arıların korkusunu unutmuşlardı.

«Sen şu ipliği şöyle halka yap.»

Çocuk ipliği halka yaptı.

«Hah, oldu, şöyle, şuradan geçir, korkma, bak tutuyorum.»

Çocuk halkayı geçirdi.

«Çek şimdi ucundan ipi, usulca. Arının belini kesmesin. Kesip koparmasın.»

Çocuk, elleri titriyerek ipi çekti.

«Hah, bağla şimdi.»

Bağladı.

Arıyı bıraktı, öfkeli arı bir anda yükseldi, Salih ipi çekti:

«Bu kadar, fazla yukarı çıkmak yok.»

Çocuklara bir daha dönüp bakmadı oradan ayrılırken, ne de bir tek söz söyledi. Çocuklar orada durmuşlar, bir Salihe, bir yaban gülünün dibinde kaynaşan, pul pul çakan arılara bakıyorlardı. Salih kendi kendine gülümsedi, «enayiler.» dedi, «ne kadar küçükler. Şimdi onlar da boncuklu arı yakalamağa çalışacaklar, arılar da onları sokup öldürecek.» Omuz silkti, «bana ne,» dedi, «akılları yok mu, bana uyup da onlar da boncuklu arı yakalamağa kalkmasınlar.»

Şimdi doğru çarşıya gitmeli, böyle üstünde, tepesinde koskocaman bir arıyı uçurarak. Çarşıda hiç böyle arı görmüşler mi bakalım, hiç. Çarşıya varmadan canı varıp şu kayalığın üstüne oturup arısını bir güzelce seyretmeyi is-

tedi. Ohhoo, daha akşama çok vardı. Kayalıkta sandalya gibi bir yer buldu, sırtını düz bir kayaya dayayıp ayaklarını aşağı sarkıtıp oturdu. Kayalarda mavi sütleğenler bitmişti, ocak ocak mavi ta uzaktan bir yalım mavisinde göze çarpıyordu. Kayalıkların üstünde bir ocağı çağıldayıp duruyordu. Arısını önce yanındaki sütleğen çiçeğinin üstüne indirdi. Arı sütleğen çiçekleri üstünde bir türlü durmuyor, delicesine vızıldayıp oradan oraya savruluyor, kayalıklara vuruyordu. «Ah,» diyordu Salih, «öldürecek, öldürecek kendini fıkara. Amma da yabanıl bir arı.» Salih bir eline geçse onun şimdi bütün ağısını etine boşaltır, onu kıvrandırırdı. Arı gittikçe azgınlaşıyor, kendisini oradan oraya atıyor, küt diye kayalara vuruyordu. Dönüyor, dönüyor ipliğin yöresinde kanatları gözükmez oluyordu. Bir türlü de yorulup durmuyordu. Salihe öyle geliyordu ki bu delirmiş arı kendini öldürmek için böyle yapıyor. Ne de yiğit bir arı. Yiğidin anası çabuk ağlar. Bu arı hırsından çat deyip çatlayıp ölecek. Salih de inatlaşmıştı. İnatlaşmış değil de merak ediyordu. Dur bakalım şu arı bu öfkesini nereye kadar sürdürecek. Arı bir iki kere de Salihe doğru hışımla atıldı. Salih tez davranıp ipi öteye çekmeseydi, arı suratının ortasına yapışıyordu. Bir uğultu, bir gürültü, kulakları sağır edecek kadar. Döndü döndü, öfkeli halkalar çiziyordu durmadan, kanatları gözükmüyordu. Öylesine hızlı döndü bir ara, Salih yalnız arada kara ince bir çizgi gördü bir an. Halka tek arı oldu sonra da, sesi azaldı, vızıltı yavaşladı. Gerilmiş ip gevşedi. Arı bir süre ipliğin ucunda, yukarda havada asılı kaldı. Bir an hiç kıpırdamadı, sonra kendisini sütleğen çiçeğinin mavisine atıverdi. Kanatları sütleğenin üstünde bir süre seğirdi durdu. Salihe bu seğirme hiç bitmeyecekmiş gibi geldi. Dik kuyruğu da düştü. Bu boncuklu arının kuyruğunda çok mavi üç halka vardı. Maviyi, ondan biraz daha ince üç kırmızı halka kuşatıyordu. Bir tuhaf, çok parlak kiremit kırmızısı tatlılığında, bir mavi. Kırmızı halkaların az ötesinde, kıvrımın yanında sarı üç halka daha. Çok sarı, güneş sarısı gibi bir sarı. Kuyruk karanın yeşile dönüşmesindeydi. Kanatlar

maviydi, yumşak, kara ince çizgilerle döşeli saydam, azıcık kırmızıya çalan, çizgilerin yanları koyulaşan, gün ışığı gibi pul pul parlayan... Başı da kapkaraydı, yeşillenen... Yeşillenen, yumşak tüylü, ince, belli belirsiz bir kadife. Büyük başındaki kocaman gözleri yuvarlak dışarı fırlamışlardı. Gözleri gözenek gözenekti. Her gözenek bir türlü menevişliyor, ışık kırmızısı, acı ışık yeşili, ışık mavisi gözeneklerde çakıp sönüyor, kıvılcımlıyordu.

Salih arıya dalmış gitmişti. Onu en ince ayrıntısına kadar gözlerinin ardına işliyordu. Bu arıyı uzun yıllar böyle, sütleğen çiçeğinin üstünde görsün diye. Arı da, sanki az önceki azgın, çıldırmış arı o değilmiş gibi, rahatlamış, çiçeğin mavisine kanatlarını yaymış, kırmızı tüylü ayaklarıyla habire gözlerini sıvazlıyordu. Birdenbire, böyle durup dururken arı azıtıyor, kanatları uğunuyor, sonra da hiç bir şey olmamış gibi duruyor, ayaklarıyla gözlerini sıvazlıyordu.

Salih güneşe baktı, daha çok vakti vardı akşama ya, şimdi çarşının civcivli zamanıydı. Kalktı, kayalığı yukarı çıkıp çarşının ucuna, ilkokulun önüne vardı. Orada yaşlı, hep elek, tahta kaşıklar, kepçeler, sepetler satan Alim Ağa vardı. Kimseyle konuşmaz, hep kolları sıvalı gezen, durmadan caminin avlusundaki kurnadan aptest alan bir kişiydi Alim Ağa. Vardı onun dükkanının önünde durdu. İpi bir daha salıverdi. Arı göğe yukarı ağdı gitti. Göz ucuyla da Alim Ağaya bakıyordu. Alim Ağa oralı bile olmadı. Hep okuyor üflüyor, ağzı kıpır kıpır ediyordu. Bu sefer Salih yukardan burnunun ucuna kadar gelen arıyla konuşmağa, türlü şaklabanlıklar yapmağa başladı, Alim Ağadan da gözlerini ayırmadan.

Salih ne etti eyledi de Alim Ağa bir kere dönüp de arısına bakmadı. O da inat etti, uzun bir süre arısıyla orada, dükkanın önünde, eşiğinde oynadı. Salih kızdı, varıp da şu koca arıyı burnuna soksa şu kocamışın, onu bile görmeyecekti. Öfkeyle çarşıya vurdu. Arısı yarım metre sağında vızıldayarak uçuyordu.

Çarşı insanla doluydu, Salih tetikteydi, birisi arıyla ilgileniyor mu diye. Bakın hele, bir Allahın kulu da bakıp, şu çocuk ne kocaman, ne güzel, amma da çok ağılı bir arı

yakalamış demiyordu. Bu kasaba böyle nakışlı, renk renk, koskocaman bir arıyı görmüş müydü hiç. İnsanlar arısına bakmadıkça, onu görmedikçe Salih öfkeleniyordu.

Çarşıyı bir baştan bir başa, mahsustan insanlara çarparak geçti. Vay anasını, bir kişi dönüp de arısına bakmadı. Ne oluyordu, bu adamlar sabahtan akşama kadar evlerinde boncuklu arılar beslemiyorlardı ya kovan kovan, eee, öyleyse?

Salih çarşıdan iş çıkaramayınca pazaryerine vurdu, pazaryeri insanla ağzına kadar doluydu, üstüste, bağrışıp duruyorlardı. Belki yirmi kere, bir saat, bir buçuk saat Salih arısını kalabalığın üstünde uçurdu da gene ne arısına, ne de kendisine dönüp bir bakan oldu. Nerdeyse Salih bu adamların inadına, şu güzelim arısını burada havaya ipliğiyle salıverecekti. Değer miydi sanki bu yanlarına yörelerine hiç bakmayan, burunlarının ucunu görmeyen kişiler için bunu yapmak... Bu arı görmemiş kişilere kızıp da...

Demirci İsmail Usta bile görmedi arısını. Görse bile bakar mıydı o işinden başka, demirden ateşten başka hiç bir şeyi görmeyen, o.

İnat etti de akşama kadar çarşıda uçurarak dolaştı. Ayaklarına kara su indi kimse arısıyla ilgilenmedi. Ama o çocuklar, kaç taneydiler, aslanlar, durmuşlar, nasıl da korkuyla, hayranlıkla Salihle arısına bakıyorlardı. Salih de onların önünden, hiç bir şey değilmişcesine, ıslık çalarak beş kere geçti. Her seferinde çocuklar öyle kocaman kocaman gözlerle ona bakıyorlardı.

Sonunda vardı caminin avlusunun eşiğine oturdu. Kendi de, arı da iyice yorulmuşlardı. Salih artık yılgındı. Arıyı düşünüyordu, bu arı ne yer, ne içerdi? Böyle ipin ucunda, bu fıkaranın hali ne olacak böyle? Bıraksın mı? Ne de güzel, bakmağa kıyamıyor insan. Bir arı kokusu, arılar hep bahar gibi kokarlar, sıcak, buğulu, acı, bir hoş, başdöndürücü. Bütün baharın kokularını ılık güneşle yoğurmuşlar, o da arı kokusu olmuş. Arı ılık güneş kokuyordu. Ya acından ölürse? Arı gelmiş sol kolunun üstüne konmuş, soluklanıyordu. Gözleri de binbir renkte kıvılcımlanıyor, çakıyordu.

Ikindi namazına gelen mümin müslümanlar yanından, oturduğu eşiği atlayıp geçiyorlar, gene de ne Salihi... Salih onlar geçerken arısını uçuruyor, vızıldatıyor, üstlerine saldırtıyordu, ötekilere vız geliyordu arı da Salih de...

Salih dinlenmişti. Baktı, arı da dinlenmiş, aşağı koruluğa gidecek, çocuklarla arısını yarıştıracaktı. Hiç olmazsa şu dev arı böyle bir işe yarasın. Ayağa kalktı, kollarını bacaklarını açarak bir iyice gerindi. Arısı da havada gerindi, caddeye çıktılar. Önlerinden bir köylü gidiyordu. Uzun boyluydu, kahverengi el dokuması bir keten pantalon giymişti. Bohçasını baltasına takmış omuzuna vurmuştu. Çabuk yürüyordu. Salih elinde olmadan onun ardına takıldı. Birlikte kasabayı çıktılar, koyağa aşağı inmeğe başladılar. Köylü arkasına dönüp hiç bakmıyordu. Salih hemen hızlandı, adamın önüne geçti, yanında da arısı keyiflenmiş uçuyordu. Köylüyü geçince durdu, yüzüne baktı, kırmızı gür sakallı, yeşil gözlü, kalın dudaklı, püskül kaşlı bir adamdı bu.

Salih ona gülümsedi:

«Amca, bu yol nereye gider böyle?» diye sordu.

Köylü hemen durdu, geniş, candan, içten, gözlerinin altı kırışarak güldü.

«Bu yol Kabakkoz köyüne gider, sen nereye yolcu, adını bağışla.»

Salih telaşlandı, kekeledi:

«Salih...» dedi, «Salih.»

«Benim adım da Koca Duran. Oduncu Koca Duran...»

Durmuş öyle, hem Salihe bakıyor, hem de yürekten, candan, sevgi dolu ona gülüyordu. Arıyı farkedince gülmesi daha da arttı, bir sevindi, bir sevindi, Salihe doğru bir adım atıp durdu.

«Oooo, Salih,» dedi, «arın da ne güzel, ne babayiğit.»

Biraz daha yaklaştı, arıya baktı baktı:

«Bak hele,» dedi, «bak hele Salih, bu bir boncuklu arı yahu.»

«Boncuklu...» dedi Salih ağzı kulaklarında, koltukları kabararak.

Koca Duran düşündü, sonra da:

«Bire Salih, bunlar çok ağılı olurlar, sokunca adamı öldürürler, öldürmezlerse de sakatlarlar.»

«Biliyorum,» dedi Salih övünerek.

«Biz de çocukken,» dedi Koca Duran, parmağını arıya dokundurmak için uzattı.

Salih bir adım geriye sıçradı:

«Aman ha amca, sokar ha, sen ne yapıyorsun?»

«Seni sokmuyor ya...»

«Beni, beni, bana alıştı o... İlk zamanlar, yeni tuttuğumda, on beş gün önce, nerdeyse beni yiyecekti.»

Koca Duran başını salladı:

«Hiç bir zaman bir yüreklilik gösterip de dokunamadım şu meretlere,» dedi. «Çocukluğumda o kadar isterdim ki dokunmayı... Olmadı işte. Ha dedim ki, belki şimdi...»

Salih:

«Olmaaaz,» dedi, gözleri faltaşı gibi açılmış. «Sana yazık değil mi amca... Öldürür.»

«Öldürür,» diye başını salladı hayıflı hayıflı Koca Duran. «Ne kadar da güzel...» İç geçirdi: «Hadi sağlıcakla kal Salih.»

Arısına, daha da çok Salihe hayran gözlerle bakarak uzaklaştı.

Salih bütün yürekliliğini toplayarak, arıyı sırtından yakalayıp giden köylünün önüne fırladı, elindekini gösterdi:

«Güle güle,» dedi, «güle güle.»

Adam dönüp dönüp Salihe el sallıyor, baltası omzunda parlayarak hızlı hızlı yürüyordu. Salih onu dereyi inip yitirinceye kadar yolun ortasında durup izledi. Koca Duran gözden yitincedir ki:

«Heyt, allooooş,» diye bir sevinç çığlığı atıp kasabaya doğru aldı yatırdı.

Onun hızından sersemlemiş arı zarzor omzuna tutunabilmişti.

Koruluğa indi, çocuklar gitmişlerdi. Arıyı bırakacaktı. Ölmesin fıkara. Ama bu ipi nasıl çözecekti? Cebinden mendilini çıkardı, arıyı sırtından iki parmağı arasına aldı, ipi çözmeğe çalıştı. Uğraştı uğraştı, arının beline iyice yapışmış ipi çözemedi. Biraz hızlı çekse ipi, arının beli kopacaktı. Böy-

lece çok arı beli koparmıştı. Kuyruksuz kalan arılar, yalnız gövdeleriyle kanatlarıyla havada kendi yörelerinde, bir yöne gidemeyip dönüp durmuşlardı. Önceleri buna çok sevinmişti Salih. Bu yüzden çok arı beli koparmıştı. Sonra sonra, böyle arıları görünce, topal insana benzer, içinden bir hüzün, bir acıma kopuyordu. Ne yapsın, akşam olup gün kavuşup gidiyor, arıyı mendilinin ucuna bağladı, en kısa yerinden ipliği dişleriyle kesti. O ipliği keserken arı bir güzel koktu.

Mendili açtı, arı fırladı, bir iki sağa sola vurdu, sonra birden ok gibi göğe ağdı, küçücük kara bir sinek lekesi gibi kalıncaya dek Salih onu göğün ortalarına kadar izledi.

Salih aylaklık günleri gene başladı. Sabahlardan akşamlara kadar evde oturup mekiklerin gidiş gelişlerine, anasının ellerine, büyük anasının her mekik gidişte yüzünün bir atılımda kırış kırış olmasına, örümcek ağı gibi, ablalarının ördükleri nakışlara bakıyordu. Ablaları mor çiçekler işliyorlardı Şile bezine. Mor, büyülü, kocaman taç yapraklı çiçeklerin uzun sapları, tomurcukları hep turuncu oluyordu. Ablaları bu morları, turuncuları ne kadar da seviyorlardı. Küçük ablası daha küçüktü ya, büyük ablası yetişmiş çok güzel bir kadındı. Çocukluğunda balıkçı Mustafayla gizli gizli buluşuyorlarmış. Salih, bu balıkçı Mustafayı bu kasabada herkesten çok severdi. Babası da bu Mustafaya çok kızıyordu. Ona baldırıçıplak diyordu. Salih de bunu bir türlü anlamıyordu. Salih zaten babasını hiç anlamıyordu. Babasını, babasının yaşamını çok iyi biliyordu. Onun üstüne kasaba o kadar dedikodu yapıyordu ki, Salih onda birini bile duymuş olsa yeter. Oysaki Salih çok çok, çok şey biliyordu. O da herkes gibi, «yazık fıkara,» diyordu, «dul kadınların biricik oğulları hep böyle olurlar.» Böyle yarım, böyle şımarık, böyle elini ılıktan soğuğa vurmaz.

Salih kendini bildi bileli, babası sabah evden çıkıyor, gece yarıları naralarla, sallana yuvarlana dönüyordu. İri, yakışıklı bir adamdı. Bazı da kızıyor evi kırıp geçiriyordu. Anasını, ablalarını, Salihi sıra dayağından geçiriyordu. Onlar dayak yerken, Salih iyi biliyordu, her seferinde dönmüş ona

bakmıştı, büyük ana sevinçten dört köşe oluyordu. Onlar dayağı yerken neredeyse ayağa fırlayıp ziller takıp şıkır şıkır oynayacaktı.

Ana, dayağı yedikten sonra öfkeleniyor, bağırıp beddualar ediyor, işte ondan sonradır ki kıyametler kopuyordu. Büyük ana bir celalleniyor, bir celalleniyor ki, zaptedebilene aşkolsun. «Vay sizi yabanın orospuları vay, gül gibi evime soktum da vay! Ben oğlumu kuş südüyle besledim, kuş.» İçerde bağırdığı yetmiyor, bahçeye çıkıyor, sesini yükseltiyor, «ben oğlumu saçımı süpürge, süpürge edip de sizin için mi bugüne, tüyüne kimseyi dokundurtmadan, siz böyle sövesiniz diye mi getirdim? Cümle alem bilir, cümle kasaba, ben oğlumu padişah oğulları gibi kuş südüyle besledim. Haydi gidi yabanın orospuları...»

O konuşmağa, öfkelenmeğe başlayınca evde herkes susardı, ana da baba da. Kimseden çıt çıkmazdı. Büyük anaysa bahçede döne döne bağırır çağırır, kendi kendine öfkelenir yırtınırdı. Sonunda o hale gelirdi ki kendi kendini dövmeye başlar, kendi saçlarını tutam tutam yolardı. En sonunda da oraya zeytin ağacının dibine, ama hep zeytin ağacının dibine, düşer kalırdı, yarı canlı. Baba gider anasını oradan alır, üzüntülü, pişman, korkulu getirir yatağına yatırırdı. Salih onun sapsarı olmuş yüzüne bakar, her seferinde de onu ölmüş sanırdı. Büyük anaysa biraz sonra hiç bir şey olmamışcasına yataktan fırlayıp çıkınca Salihin içini bir sevinç alırdı. Büyük ana yatağından kalkar kalkmaz da hemen tezgahına koşar mekikleri ardı ardına atmağa başlardı. Elleri sevinçten uçar, makina gibi işlerdi. Sevinçli, rahat, o öfkeli büyük ana bu değilmiş gibi kendisine, anaya, ablalara sevgi, şefkat dolu sözler söyler, eskiden diken olup batan sözler şimdi kadife gibi yumuşacık olurdu.

Baba, haftada bir gün, dokunup örülmüş, köşeye yığılmış bezleri işlemeleri alır çarşıya giderdi. Bu günler evin düğün bayram günleriydi. Sabahleyin çıkan baba tam ikindi üstü eve dönerdi. Neler neler getirmezdi çarşıdan, ama neler. Salihe kocaman kocaman, hem de beş tane elma şekeri getirirdi. O gün evde mis gibi kokan yemekler pişer, sof-

ra bir donanırdı ki, İstanbul zenginlerinin sofrası gibi. Baba bu günler içkisini evde içer, duvardaki sazını da indirirdi sonunda. Çok sevinçli, gamsız kavasetsiz türküler söylerdi. Büyük ana, gözlerini hiç kırpmadan, bir eski düş dünyasında yüzerek oğluna, bir tanrıya bakarmış gibi bakardı. Cömert adamdır, diyordu herkes kasabada baba için. Ah, bir de paralarını kumara vermese, bir de bir iş tutsa... Yoksa onun üstüne adam var mı?

Babasını, anasını, ablalarını bu kasabada herkes küçümsüyordu Salihe göre. Salihte de öyle bir duygu vardı. Yalnız Salih de, kasaba da, hiç kimse de büyük anayı küçümseyemezdi. Ondan söz açılınca bir tuhaf korkulu bir havaya giriyordu herkes, kim olursa olsun büyük ananın sözü geçince saygıyla susuyorlardı.

Çarşı, deniz kıyıları ıpıssız kalmıştı. Bir iki ökse yakaladı Salih, kuşlar bile ona bir şey söylemedi, gizli gizli salıverdi kuşları. Öbür çocukların önünde yakaladığı kuşları salıverseydi, bütün çocuklar ona düşman olurlar, hem de küçümserlerdi. Bunu deneyleriyle biliyordu Salih. Uçurtma yaptı en güzellerinden tam altı tane. Ancak bir gün uçurabildi, o da yük gibi, zarzor... Uçurtmanın altısını da denizin üstüne salıverdi, ta yükseğe uçurup... Salınarak uçup gitmeleri, sonra uzakta, denizin son çizgisine yakın yerlere konmaları, sonra sulara, denizin mavisine katışıp gitmeleri çok hoş oluyor, Salihin yüreğini çarptırıyordu. Keşki çok çok uçurtması olsaydı da, böyle havalandırıp havalandırıp bıraksavdı denizin üstüne.

Birkaç gün de dağlardan çiçek topladı, evi çiçeklerle donattı, bu çiçekler büyük ananın çiçekleriydi. Belli, onun gönlünü almak istiyordu. Büyük ananın da eve her çiçek gelişte yüzünden tatlı bir aydınlık geçip sönüyordu.

Çarşıya gidiyor, kaygılı, yerinde duramayan sarhoş balıkçılara, kahvelere, camilere oturmuş, sabahlardan akşamlara kadar durumlarını hiç bozmayan, yerlerinden hiç kıpırdamayan, yüzleri bile hiç değişmeden öylece bekleyen, uzak, mümkünsüz bir şeyi bekler gibi bekleyen adamların yüzüne bakıyordu. Salihe öyle gelıyordu ki şu oturmuş bekleyen insanlar

yemiyorlar içmiyorlar, oturdukları yerden hiç kalkmıyorlar, çişlerini bile etmeden burada bekliyorlardı. Caminin avlusunda uçmayı unutmuş bir leylek, yuvası çınar ağacının kovuğundaydı, sabahtan akşama kadar hiç bir şeyi umursamadan bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Yavaş, başını sallaya sallaya, adımlarını aynı ölçüde atarak, boynunu uzatmış... Bazı da yürüyüşünü nedense hızlandırıyordu. Böyle yürüyüşlerinde öne arkaya kaykılmaları daha belli oluyordu. Bu leylek hiç bir şey yemiyordu.

Bir seferinde Salih çalıştı çalıştı üç tane kurbağa yakalayıp önüne attı. Yaşlı leylek kurbağalara bakmadı bile. Salih buna çok kızdı, o kadar emek vermişti tutmak için kurbağaları, Salihtir bu hiç bırakır mı, o da kurbağaları aldı, leyleğin kovuğuna koydu. O geceyi de zor etti. Sabahleyin geldi baktı ki, ne görsün, leylek kurbağaların üçünü de hapır hupur yutmuş.

Bütün bunlar Salihi can sıkıntısından kurtaramıyordu. Demirci İsmail Ustayı, marangozu, Temel Reisi de bu aylaklık günlerinde keşfetti ya, o bu zamanlar, öyle onların tadına gereğince varamadı. Demircinin, marangozun, Temel Reisin tadına zamanla, onları seyrede seyrede, içine, yüreğine ala sındire vardı, erişilmez tadlarına.

İşin doğrusu, Metin abinin o gece öyle gitmesi, kamyonların bir varmış bir yokmuş olmaları, bir gece içinde Salihi çok sarsmış, onda onulmaz boşluklar, yaralar açmıştı.

Günlerdir, gecelerdir, tatlı düşler büyüterek, ha şurdan, denizden, şu koyaktan Metin abi ardında on beş renk renk otomobili, yaaa, bu sefer otomobil, çıkıverecek geliverecekmiş gibi. Metin abiyi çok, çok özlemişti, ah ne özlemişti. Bu sefer geldiğinde, onu görecek, gülecek, Metin abi, sevinçli olduğu sıralar hep bıyığını burardı, sarı, bıyığını buracak, «bak çocuk bana bak, sen Salihsin değil mi, bizim komşu Salih, hay Allah amma da büyümüşsün be, vay be!» diyecek. Salih, Metin abinin «vay be» demelerine bayılıyordu. O da her sözünün başı, tıpkı Metin gibi yaparak bir, vay be, çekiyordu. «Gel be Salih, vay be,» diyecek, «haydi bin otomobile, tüyelim be Salih, vay be, vay anasını.» Sa-

lih, Metinin vay anasını lafına da bayılıyordu ya, aaah, anası... Anası bir daha bu lafın ağzından çıktığını duyarsam, ağzına biber doldururum, demişti. Anası adamı her zaman dövmezdi ya, bir söyleyince dediğini yapardı.

Çok özlemişti Metini. Ya o kara giyitlileri, denizin üstüne giderlerken uzun uzun yıldız çizgileri döşeyenleri... Salih onların dediklerini, konuştuklarını hiç anlamıyordu ya, konuşmalarında öyle maceralı, gizli bir şey olacak ki, Salihin yüreğini çarptırıyordu her seferinde, Salih onları dinlerken soluğu kesiliyordu. Bir tuhaf düş içine giriyor, maceralar, bu macera sözünü onların konuştuklarından yakalamıştı, sık sık kullanıyorlardı, içinde sürüklenip başka dünyalarda yaşıyordu.

Gelecekti Metin abi. Bunu iyi biliyordu. Yüreğine doğmuştu. Bütün yüreğiyle inanmıştı. Kara giyitli macera adamlar da geleceklerdi. Bu macera sözünü yalnız onlardan duymamıştı ki, sinemalarda da durmadan bu macera sözü geçiyordu. Uzak, erişilmez, tadına doyulmaz, bütün güçlüklerin sonunda varılan bir yerdi macera... O konuşan kara giyitlilerin sözlerinden hiç bir şey anlamamıştı ya Salih, konuştuklarının bütününden, daha doğrusu fısıl fısıl seslerinden, seslerinin yumşayıp sertleşmesinden, sıcalıp soğumasından, sevinçle dolup karamsarlaşmasından, gülmesinden korkmasından Salih bu sonucu çıkarmıştı. Macera bir ömür pahasına varılacak diyardı. Hiç kimsenin de varamadığı bir yerdi. Salih bir sürü macera düşü kuruyordu, günde belki on yirmi tane, bilemiyordu ki öz macera hangisi... Metin de, o kara giyitliler de bilemiyorlardı bu maceranın ne olduğunu. Sinemalar da bilemiyordu. Bilemiyorlardı ya, macera vardı, olmalıydı, büyülü erişilmezdi. İşte Metin abi bir maceraydı.

Salih dükkanın vitrini önünde mıhlandı kaldı, gözlerine bir türlü inanamıyor, açıp kapatıyor, kapatıp açıyor, elleriyle oğuşturuyor, yeniden bakıyor, yerinden kıpırdayamıyor, tuhaf bir düş içinde batıp çıkıyor, dumanlar, maviler, bulutlar sarıyor dört bir yanını, yeniden gözlerini oğuşturu-

yor, yeniden bakıyor, gözlerini kırpıştırıyor kamaşmış gibi, orada, işte orada camekanın ardında duruyor. Tıpkı, tıpkısı... Metin abilerin avlusundaki mavi kamyonun tıpkısı, küçüğü, oyuncağı. Karoseri de nar çiçeği... Macera mı macera, büyü mü büyü, ulu bir düş mü düş gerçekleşiyor.

Hem de mavi, hem de deniz çiçek açtı mavisi. Şimdi iyice anımsıyor bu okkalı sözü kimse değil Metin söylemiştir, Metin abi... Karoserinin bir örneği, tıpkı, küçücüğü, üstüne de çiçekler işlenmiş karoserinin, yeşil, sarı, mavi, mor, ak, kara...

Salih karşı kaldırıma geçti. Oradan daha iyi gözükebilirdi mavi kamyon. Mavi kamyon, denizin açtığı mavi ışık çiçeği. Bir saniye bile gözlerini kamyondan alamıyor, arada sırada önünden gelip geçerken vitrini kapatanlara da deli oluyordu, şu eşşek insanların hiç birisi de, bir teki de orada durup duran şu büyüye bakmıyorlardı. Görmemeleri olanaksız, işte orada gözlerine bata bata parlayıp duruyordu. Kör gibiler, sağır, dilsiz, duyusuz gibiler, önlerindeki kamyonu, büyüyü, düşü, macerayı görmüyorlar ki... Körler, kör gözlüler.

İşte macera, gerçek macera buydu. Maceraların ülkesi, evi bu kamyondu. Mavi çiçek. Salihin bir türkü gibi içinden durmadan çağlıyordu, mavi, mavi denizin açtığı mavi, mavi çiçeeek...

Salih öğleye kadar orada, vitrinin karşısındaki kaldırımda kapının içinde, evin eşiğine oturmuş kaldı. Kapı açılıp kapanıyor, ayaklarına basarak kaldırımdan adamlar gelip geçiyorlar Salih farkında bile olmuyordu. Ne yaparlarsa yapsınlar ya, şu insanlar, eşşekler, yeter ki önüne dikilip vitrini, vitrindeki kamyonunu, güzelini kapatmasınlar, kapatıp onu çıldırtmasınlar.

Bu böyle üç gün sürdü, Salih her sabah gün doğmadan çıkıyor, gelip eşiğe oturuyor, gün kavuşup karanlık basıncaya, göz gözü görmeyinceye, vitrindeki kamyon gözükmez oluncaya kadar orada oturuyordu, orada, kapının içinde, eşikte.

Dördüncü gün çarşı bekçisi onu kapının içine kıvrıl-

mış, eşikte uyumuş buldu, aldı evlerine götürdü. Beşinci gün Salihin aklına düştü, aklına düşünce de aklını oynatacak gibi oldu, ya kamyon satılıksa, satılık değilse adam niye bunu buraya, bu dükkanın camekanına koysun, süs için değil ya, ya birisi gelip de onu satın alıverirse? Hangi çocuk görür de bu kamyona dayanabilirdi... Bir görmeye görsünler bir, bir çarşıdan geçmeye görsünler bir, Salih dehşet bir telaşa düştü. Ne, ne, ne yapmalı, bu kamyonu, hemen hemen şimdi, daha bir çocuk çarşıya düşmeden nasıl satın almalı? Dört döndü kıvrandı. Çarşıyı bir uçtan bir uca beş kere yürüdü, ödü koparak geldi vitrinin kapısına dikildi. Oh, çok şükür daha birisi görüp kamyonu satın almamıştı.

Ama ama ama alabilirdi.

Hiç, hiç, hiç parası da yoktu ki...

Dünyanın ucunda bir mavi balkıyordu. Ötelerde, çok uzakta.

Kumsala yağmur yağıyordu. Çapar bir yüze benziyordu kumsal, dingin denizin yüzü. Hiç yel esmiyor, yağmur inceden, dimdik, yumşacık yukardan aşağı düz sağılıyordu. Yağmurun arkasında, bulanık, çok çok uzaklarda denizin ucunda bir mavi balkıyordu. Ak bir duman çizgisinin üstünde.

Dümdüz denizin arkasından, uçurum çizgisinin ucundan balıkçı motorları, yelkenliler, korsan gemileri geliyorlardı. Ağır bulutun altından kıyıya sıralanıyorlardı. Denizin üstünde, boşluklarda mavi şimşekler çakıyordu, denizi bir uçtan bir uca keserek aydınlatan.

Kıyıdaki, ulu kayalıkların içine oyulmuş mağara derinlere, derinlere, dağların altına kadar karanlık uzuyordu. Mağaranın ağzı üç büyük yelkenliyi içine alacak kadar genişti. Duvarları is bağlamıştı.

Yağmur yağıyordu denizin üstüne. Yüzü diş diş çaparlaşarak deniz sallanıyordu. Güneş açıp gün vuruyor, ebemkuşağı doğuyor, dört beş tane, göğü bir baştan bir başa donatıyorlardı. Ebemkuşaklarının üstüne gene yağmur yağıyordu.

Islak adamlar indi gemilerden. Mağaranın ortasına bir ateş yaktılar. Yalımlar mağaranın tavanına kadar uzanıyor ateş gürlüyordu. Gemicilerin, balıkçıların, korsanların ıslak sırtlarından dumanlar çıkıyordu. Büyük kazanlar, balıklar, koyunlar, kuzular vurulmuştu ocağa. Konserve kutuları yığılmıştı ortaya, renk renk, biçim biçim.

Büyük yer sofraları serdiler mağaranın tabanına, düz ka-

yalıkların ortasına. Mor şarap içtiler. Kovboylar geldiler, korsanlar şarap içerlerken, sonra da eski, koca bıyıklı eşkiyalar geldiler. Temel Reis oturuyordu orada, sofranın başında. Herkes onun önünde el kavuşturup saygıda bulunuyordu. Korsanlar Padişahı bile. Korsanlar Padişahının boynunda yanıp sönen mavi bir değerli, kocaman taş vardı, kulağında da kocaman bir halka. Alaeddin de geldi, Bağdat hırsızı halıya binmişti. Mağaranın içi macera oldu. Ateşe odunlar, iri ağaç gövdeleri atıyorlar, ateş büyüyordu. Kızılbaşoğlu Ali de geldi. Elinde sazı vardı. Sazına yumuldu. Korsanlar Padişahı, kovboylar, balıkçılar kulak kesilmiş onu dinlediler. Sesi mağaranın arkasına, dibine, şu dağların altına kadar gidiyor, orada yankılanıp koygun buraya geri dönüyordu. Dışarda usuldan yağmur yağıyor, ebemkuşağı açıyor, çok mavi, dünyanın ucunda balkıyor, yumşak yağmur yeniden başlıyordu. Kızılbaşoğlu, felek, diyordu, ulu ulu kervanlar, otomobiller, ulu ulu denizler, korsanlar, diyordu. Dört kitabın dördü de haktır, sarı buğday başağı, diyordu. Pul pul deniz, ateş, balık, bu gavur müslüman nedir, diyordu. Korsan Padişahının kulağındaki büyük halka dünyanın öteki ucunda balkıyordu, mavi. Ellerinin üstü döğmeliydi. Kızılbaşoğlunun sesi de denizin arkasına kadar gidiyordu. Sazının göğsü sedefliydi. Sesi denizin üstündeydi. Mavi martılar uçuşuyorlardı denizin üstünde, yağmurun altında, üstüste, kanat kanada, kanatları ıslanmış, donuk donuk parlayarak, dünyanın öteki ucunda.

Temel Reis anlatıyordu, kendinden geçmiş, dünyanın ucunda balkıyan bir mavi varmış, bir varmış bir yokmuş. Kızılbaşoğlu, geçti, diyordu, geçti insan kervanı, dost kervanı. Bir kapı örterse binini açar, diyordu Kızılbaşoğlu, sesi maviliyerek. İnsan kısım kısım, yer damar damar, yetmiş iki milletin kardeşliğine huuu, diyordu. Temel Reis bükülmüş, bükülmüş değil de azıcık öne eğilmiş, söylüyordu, korsanlar, balıkçılar, gemiciler, ağzının içine girmişler, onu dinliyorlardı. O uzun, çok sallı, başı dimdik, apak, yelesi, kuyruğu ak bir bulut gibi yere sarkan kırat da geldi mağaranın kapısında durdu. Hasan Usta Ocaklı adanın oradan büyük bir kalyon indirdi, bütün kasabanın ka-

tıldığı ulu bir törenle, bağrışarak, dualar okuyarak. Demirci İsmail Usta geldi, kocaman körüğü sırtındaydı, ocağın başına oturdu. Dursun Usta da geldi, kocaman kocaman kara gülleriyle. Geldiler ateşin yöresine sıralandılar, mor şarap içtiler. Mağaranın dibinde, karanlıklarında, uzaklarında ebemkuşakları açtı. Mağaranın isinin üstünden dizi dizi, milyonlarca kıvılcım, yapışmış yürüdü. Yarasalar dışarıya, denizin üstüne uğradılar. Boncuklu arılar, Cemil, Bahri, Kaya, öteki çocuklar da geldiler ateşin kıyısına dizildiler, dizleri üstüne çöküp... Metin abi de geldi. Belinde kırmızı kuşağı, kuşağa sokulmuş menevişli çifte tabancası, altın kordonlu, kordonu nah bu kadar bu kadar belki kırk tane zincirli, mavi mineli cep saati, bir de kol saati, o da mavi mineli, altın, elmas, Metin abinin de kulağında bir korsan halkası var, nereden bulmuş acaba, altın kıvırcık kakülü alnına dökülmüş, sarkık bıyıkları da ışıl ışıl. Gözleri mavi, ışıltılı. Metin abi hep gülüyor. Metin abi mağaraya gelince herkes her yerden, Korsan Padişahı bile gürreden ayağa kalktı. Metin abi sağ elinde iri taneli kehribar tesbihini bir salladı, sert bir sesle:

«Oturun ha uşaklar,» dedi. Tıpkı Laz korsan reisleri gibi, kimbilir belki de Metin abi şimdi bir Laz korsan reisiydi. Kimbilir Metin abi şimdi şu oturan Korsan Padişahından da büyük bir padişahtı.

«Bak Cemil, şu Metin abi var ya... Kamyonu mavi, karoseri de nar çiçeği.»

«Bana ne, hastir ordan.»

«Bak Cemil...»

«Bakmam, bakmam, benim işim var.»

«Bak Cemil, o Korsan Padişahı var ya... Onun... Dinle dinle... Bak Cemil... O Korsan Padişahının.»

«Hastir ulan. Benim işim başımdan aşkın, belim kırıldı kabuk toplaya toplaya, ayaklarım uyuştu.»

«O Korsan Padişahının var ya, hiç...»

«Ala keçi can derdinde, kasap yağ derdinde.»

«Metin abi bilem gördü, o kulağı halkalı Korsan Padişahını. Kırmızı kaftan giymişti.»

«De git lan başımdan...»

«Kim, kim, kim söyledi, kim bütün bunları orada, kumsalda kim yaktı, mor şarap?»

«Senin tuzun kuru oğlum, anan da çalışıyor, ninen de, ablan da... Baban da korsan. Senin ninen var ya, o senin ninen gençliğinde Korsan Padişahının sevgilisi olmuş. Bütün korsanlar var ya, o senin ninene bir şeyler yapmışlar var ya... Onlar da ninene hazinelerini vermişler.»

«Yalan.»

«Hiç de değil. Sor, sor, git de sor, bütün kasaba biliyor. Siz zenginsiniz oğlum. Ben bir gün kabuk toplamasam babam da, anam da, çocuklar da, bizim evdeki herkesler de aç kalırlar yaa... Hastir oradan.»

«Sen hastir. Metin abi kumsala, mağaranın kapısına üç tane kamyonla geldi. Üç tane tabanca... Üç tane. Kim söyledi hep bunları? Korsan Padişahının karısı... Temel Reis, Temel Reis... Şimdi inandın mı?»

«Git ulan oğlum başımdan, Temel Reisden de, senden de dedirtme şimdi. Hastir başımdan. Benim işim var, hastir.»

«Sen hastir, bok herif. Nah, kaz kafalı, topla topla kabukları.»

Onlar oturunca Metin abi de oturdu. Herkes tabakasını onun önüne attı. Korsan Padişahının tabakası altındandı, Metin abi onun tabakasını alıp açtı, içinden bir tutam tütün aldı sigara sardı, ateş uzattılar yaktı, dumanını afili, havaya savurdu.

Korsan Padişahı elini göğsüne koydu:

«Hoş geldin Reis,» dedi, boyun kırdı Metin abiye.

Metin abi dik, başını salladı:

«Hoş bulduk.»

Metin abinin yüzü hiç gülmüyordu. Padişah gibi duruyordu. Oysaki Korsan Padişahı bilse ki Metin abi... Topal Durmuşun oğlu, hah hah haaah... Babası o İstanbullu tüccarın bahçıvanı... Ayda otuz lira kazanır ancak onun bahçesini bekleyerek. Bahçeye giren her çocuğu da yakalar, yakalayıp kulaklarını bir bir burar, bir burar acıdan insanın yüreği kopar. Allah sevdiği kulunu Topal Durmuşun eline

düşürmesin. Bunun böyle olduğunu ne bilsin Korsan Padişahı. Kimbilir Korsan Padişahının da babası kim? Padişahların babaları da padişah mı olurmuş!

Temel Reis de elini göğsüne götürüp boyun kırdı Metin abinin önünde. Temel Reis Metin abinin kimin oğlu olduğunu bilir.

Dışarda yağmur yağıyordu. Mor şarap içiyordu Temel Reis, Metin, bir de Korsan Padişahı. Korsan Padişahı çok iri yarıydı, sakalı da uzundu, kapkaraydı. Gözleri kapkara... Mavi, som mavi martılar yağmurun altında uçuşuyorlardı.

Bir varmış bir yokmuş, Korsan Padişahının büyük bahçeleri varmış, hazineleri, çok gemileri varmış. Yelkenliymiş gemileri hep... Atları varmış, hep kır, çok çok, ovalar dolusu, yılkı yılkı... Otomobilleri, uçağı, helikopteri de varmış. Korsan Padişahının İstanbulda da apartımanları varmış. Gemilerinin yelkenleri mavi atlastanmış. Gemilerini İstanbul Boğazından Karadenize, Akdenize kaçakçılığa yollarmış. İstanbuldaki sarayın bahçesi günlük güneşlikmiş, sarayın bahçesi öyle büyükmüş ki göllerinde mavi yelkenli gemiler yüzermiş. Metin abi ona beş tane mavi, nar çiçeği karoserili kamyon armağan etmiş. Dünyadaki bütün padişahlar çok korkarlarmış Korsan Padişahından. Ammavelakin...

Martılar savruldular, binlerce, kanat kanada, gökyüzünde darmadağın oldular. Fırtına onları bir toptan denize indiriyor, iri, çok ışıltılı bir bulut gibi, bir gökyüzüne savuruyor, darmadağın ediyordu. Martılar sersemlemişler, gökyüzünde oraya buraya savrulmuşlar, mavi bir su gibi akıp savrulup mağaraya gelip sığınıyorlardı. Deniz gümbürdüyordu. Dalgalar adaların tepelerinden aşıp bu yana dökülüyorlardı. Gemiler oradan oraya, oradan oraya demir tarıyorlardı.

Ammavelakin bu Korsanlar Padişahının hiç çocuğu olmuyordu.

Yalımlar savruluyordu denizin üstüne mağaradan. Temel Reisin ağzından ballar akıyordu. Denizin üstüne dört bir yandan ebemkuşakları sağılıyordu.

Korsanlar Padişahı derdine bir çare bulmak için bütün

denizlere, bütün şehirlere haber saldı. Türlü ilaçlar, büyüler haber verdiler. Temel Reise de geldi Korsan Padişahı, büyük anaya da. Çocuğu olsun diye büyük ana kırk gün kırk gece dağların bütün çiçeklerini kazanında kaynattı. Kırk gün kırk gece kasaba çiçek yağı koktu. Kokular ağaçlara, taşlara, toprağa, insanların bedenlerine, saçlarına, kurda kuşa, börtü böceğe, Metin abinin kamyonuna da sindi. Uzun süre de bu sinen kokular kasabadan çıkmadı. Uzun süreler kasabaya gelenler kokudan mestolup esrikleştiler. Bedenlerine sinmiş kokularla İstanbulda da koktular.

Korsan Padişahının gene çocuğu olmadı. Korsan Padişahı neredeyse delirecekti. Karısı da çok güzeldi, uzak Serendip ülkesinin peri korsanlarının padişahının kızıydı. Böyle güzel bir kadını dünya dünya olalı kimse görmemişti. Bir macera kadındı. Filmlerde bile öyle güzel kadın yoktu. İşte bu kadın da çocuğu olmadığından dolayı kederinden ölüyordu. Neden ölmesin ki, o çocuk doğurmayınca bütün bu denizlerin sigara kaçakçıları, o kara giyitli adamlar, kovboylar, bütün denizlerin korsanları, herkes, bütün dünya başsız kalacaktı, Korsan Padişahı öldükten sonra. Sarayı da ıssız kalacaktı.

Padişah yollara düştü. Ağrıdağına, Erciyes, Süphan, Toros dağına gitti. Ünü büyük Çukurovaya, Haran toprağına, Zenzibara, Serendip toprağına, Urfaya, Van gölüne vardı. Antalyada dünya kurulduğundan beri yeraltından kaynayan yalımları, ejderin dilini gördü. Ayasofyanın, Süleymaniyenin önüne diz çöktü. Haran ovasında, Urfada Halil İbrahim Peygamberi gördü, Peygamber çift sürüyordu. Onun eli ayağı, soluğu nereye değerse orası bereketten taşıyordu. Onun görklü nazarı göğe değse sıdkile candan, şorrr diye bir yağmur boşanıyordu kurak tarlaların üstüne. Kuru çöl yemyeşil donanıyordu o anda.

«Senin işin zor,» dedi Halil İbrahim, tepeden tırnağa mavi libaslar içindeydi. Sabanı, öküzleri de maviydi. Uzakta, çölde, devedikenleri, hurmalar, evler, yollar, insanlar bir sünen, akan mavi içinde çöl boyunca bir demirci ocağında, bir erimiş demirde, kıvılcımlarda, çelik mavisinde keskin çağıldı-

yordular. Bir çelik mavi çöle, geceye, denize, dağlara, ocaklara şakırdayarak aktı.

«Senin işin zor.»

Ayaklarına kapandı onun Padişah.

«Derdime derman olursa senden olur.»

Kızılbaşoğlu sazının teline dokundu.

Halil İbrahim peygamber:

«Uyumalıyım,» dedi, öküzlerini sabandan çözüp salıverdi, başının altına bir kesek koyup, «sen burada bekle,» dedi Padişaha, uyudu. Ulu bir yel çıktı çölden, toprağı sallayan. Gece düştü toprağa, gece sessizlikte, yıldızlar iri iri, milyonlarca şakırdayarak, tekmil çölü, toprağı, göğü geceyi tepeden tırnağa yaldızlayarak aktılar.

Gün ışırken altmış iki çocuklu, dört yüz yetmiş iki torunlu Halil İbrahim uyandı. Uyanır uyanmaz, elini uzattı topraktan bir başak kopardı. Oysaki daha ekinler göcekteydi, başak vermeğe daha aylar vardı. Halil İbrahim elindeki başağı şöyle bir çölün üstünde salladı, bütün çöl altın başaklı ekin oldu, göz alabildiğine.

«Padişah, Padişah,» diye sevindi mavi libaslı Halil İbrahim. «Padişah, işin zor ya, çocuğun olacak. Bak...»

Padişah çöle baktı, dağlara, ovalara baktı. Altın başaklar maviledi. Binlerce kırmızı yalım gibi ceren akıp gelmişti aşağıdan, çölden, cerenler maviledi, yılkı yılkı atlar otluyorlardı mavilemiş koyakta, atlar maviledi.

«Padişah, gideceksin görkemli Erciyesin dibine, orada bir ulu bahçe açılacak gözlerinin önüne. Ulu bahçede şeftali, kiraz, gül, erik, badem, elma ağaçları, dünyada ne kadar ağaç varsa o kadar ağaç. Ya Padişah, bütün bu ağaçlar yıl on iki ay durmadan çiçek açarlar. Sabah gün açılırken, ilk gün ışığıyla birlikte çiçeklerini açar, akşam gün kavuşurken çiçeklerini dökerler. Bahçenin ortasında da ulu bir elma ağacı vardır. Bir dağ gibi durur o bahçenin ortasında. Uzaktan çiçek yüklü bir tepe gibi gözükür, mor denizde bir ada gibi. Dibinde ak köpüklü, içi balıklı deniz çalkanır. İşte bu ağaç günde yedi kere çiçek açar, yedi kere çiçek döker. Bir sarı, bir mavi, bir yeşil, bir kırmızı, turuncu açar. Ebemkuşağı gi-

bi yedi rengi birden açtığı da olur. İşte Padişah, bu Erciyes dağının dibindeki bahçedeki ulu ağaç, yılda bir kere, ta tepesinde, en yüksek dalının tam doruğundan bir meyve verir, bir yıl sen ve karın gözünüzü kırpmadan bu ağacı bekleyecek, ağaç meyve verir vermez, çünkü ağaç meyvesini verir vermez göz açıp kapayıncaya kadar döker, ağaca çıkıp koparacaksın. Eğer ki ağaç sen ulaşmadan meyvesini toprağa atarsa, toprağa değmiş meyveden bir hayır gelmez, işe yaramaz, o zaman o meyveye hiç elini sürme, gelecek yılı bekle. Meyveyi koparınca aşağı ineceksin, bıçağını, yani belindeki gümüş hançerini çıkarıp meyveyi tam ikiye biçecek, yarısını karına verecek, yarısını da sen yiyeceksin. Yedikten sonra karın da, sen de çırılçıplak soyunacak o ağacın altında biribirinize sarılacaksınız. İşte siz o işi görürken, korkmayın kimse görür diye. Ağaç siz işinizi bitirinceye kadar çiçeklenip çiçeklenip üstünüze dökecek, çiçeklenip çiçeklenip üstünüze dökecek, siz çiçeklerin altında kalıp gözükmez olacaksınız. İşte böyle Padişah, yolun açık olsun. Dokuz ay on gün sonra nur topu gibi bir oğlun olacak. Oğlun mutlu yaşayacak, mutlu ölecek. Oğlunun altmış iki çocuğu, dört yüz yetmiş iki torunu olacak. Elini toprağa koyar koymaz da bütün toprak yeşerip, onun gönlünden geçirdiği ürünle bir anda dünya dolacak. Var sağlıcakla git Padişah.»

Padişahtır çok sevindi, toprağa kapanıp Halil İbrahim peygamberin bastığı yeri üç kere öptü, başını kaldırınca bir ak duman gördü. Ayağa kalktı. Yürüdü. Uzakta ötede Halil İbrahim öküzlerini koşmuş onlara bağırıyor, nodullayarak çift sürüyordu.

Metin dedi ki:

«Sen sağol Padişahımız,» dedi.

«Sen de sağol Metin.»

«Hiç korkma Padişahımız, Erciyes dağının dibinde, Sultan sazlığının oralarda, Göreme dedikleri periler memleketinde öyle bir bahçe vardır ve hem de bizim o bahçeyi görmüşlüğümüz vardır. O bahçe tepeden tırnağa maviye kesmiş, şıkır şıkır mavilerin çelik parıltısında aktığı bir yerdir. Sen

sağolasın Padişahımız, biz ölür de gene o ağacı, meyvesini, hiç uyumadan bekleriz.»

«Uyumadan nasıl bekleriz?»

«Bekleriz,» dedi Metin.

Uzun sözün kısası, aradılar taradılar o bahçeyi buldular. O ulu ağacın dibine bir sırçadan saray kurdular, ağacı beklemeye başladılar.

Martılar, kuğular uçuyor gökte, avcılar durmadan rıhtımda tüfek patlatıyorlar. Dün geceki fırtınada düşmanları «Bizim Taka» Restaurantın zincirini boşandırıp Bizim Takayı denize yollayıvermişler. Dalgalar Bizim Takayı kayalara vura vura parçalamış. Gün açılınca bakmışlar ki takanın masaları, sandalyaları denizin üstünde yüzüyor. Buzdolabı da ta derinde. Aydınlık suyun dibinde gözüküyor. Yazık değil mı iki yüz elli bin lira zarar etti fıkara. Kimbilir kaç yıl bulaşık yıkayarak biriktirdiği paralarla almıştı bu tekneyi fıkara. Satın almış da, buraya çekmiş turistlere lokanta yapmıştı. Olur mu? Milyoner Selimoğlunun kaçakçılık yaptığı yatı beş yıldır bu rıhtımda durur da, kimse bakmaz. Ödleri kopar kaçakçı başı Selimoğlundan.

Kasabanın sokaklarına çiçek yağıyordu. Sokaklar, caddeler, alanlar diz boyu çiçek içinde kalmışlardı. Kokular, çiçekler dükkanlara, ağaçlara, insanlara, otomobillere, teknelere, çocuklara, kuşlara sinmişti. Bu kasabaya gelip de etine çiçek kokusu sinen turistler İstanbulda, Alamanyada, İsveçte günlerce kasaba, çiçek, deniz, bir de arı kokusuyla kokuyorlardı. Diz boyu çiçek. Dağlar ovalar ağzına kadar çiçek açmış.

«Padişahım,» dedi Temel Reis, «bir gece ben, bir gece sen, bir gece Metin, bir gece Halil İbrahim...»

«Halil İbrahim gelmeyecek,» dedi Korsanlar Padişahı.

«Olmaz,» diye kıyameti kopardı Temel Reis. «Hem bize böyle bela bir aklı versin, hem de kendi gelip bizimle beklemesin, olur mu?»

«Olur,» dedi Korsan Padişahı. «O peygamberdir, gelip benimle ağaç bekleyemez.»

Yola düştüler, Erciyesin dibine geldiler. Alımlı, sivri,

ovanın ortasından dimdik, biçimli yükselmiş tepeden tırnağa apak bir telli pullu dağdı Erciyes.

Ulu bahçeyi hemen buldular. Uçsuz bucaksız, sonsuz bir çiçeklikti bahçe. Güzelliğinden, görkeminden başları döndü. Büyülü bir kapıdan girdiler. Işıklar, çiçekler, kokular, kuşlar içinde kalıp kendilerinden geçtiler.

Korsan Padişahı kendisine gelince:

«Ben yalnız denizleri çiçek açar sanırdım, meğer toprak da denizler kadar çiçek açarmış,» dedi, şaşkınlığını bildirdi. Üç gün üç gece çiçek dolu ağaçlar içinden, kırk su, kırk göl, üç yüz altmış pınar geçerek bahçenin ortasına gelip o ulu ağacı buldular. Ağaç öyle büyüktü ki ta Erciyesin doruğuna doğru yükseliyordu, ikinci bir dağ gibi. Ağaç önlerinde soyunup giyiniyordu. Ulu ağaç o gün başdöndürücü kokan turuncu çiçekler açmıştı. Padişah mor otağını ağacın altına kurdu. O gece üstüne turuncu çiçekler yağdı. Sabah erken kalktı ki ne görsün, turuncu çiçeklerin yerini başka biçimde, bambaşka yapraklı pespembe çiçekler almış. Korsan Padişahı şaşkınlığını gizleyemedi, Metini sesledi: «Bak, bak Metin,» dedi, «dünkü turuncu çiçekler dökülmüşler de yerlerine pembe çiçekler gelmiş.»

Metin çadırdan dışarıya çıktı. Metine, Temel Reise, ötekilere, her birisine ayrı ayrı çadırlar kurdurmuştu Korsan Padişahı.

Baktı baktı:

«Bu ağaç büyülü,» dedi Metin.

«Büyülü,» dedi Padişah.

«Büyülü,» dedi Temel Reis.

«Büyülü, büyülü,» diye kendini tutamayıp bağırdı Salih. Sonra da bağırdığından dolayı çok utandı.

O anda gözlerinin önünde, bir anda pembe çiçeklerini döküp sırma çiçekler açtı ağaç, ışıktan. Sonra sarı, yeşil, mor, mavi, kara, ak, leylak rengi, türlü, bin renkte, binbir renk cümbüşünde, biçim biçim, uzun, kısa, geniş, koskocaman, küçücük çiçek açtı ağaç. Bir ulu çiçek yeli olaraktan akıp geliyor, ağaca konuyor çiçekler, bir ulu çiçek yeli olaraktan Erciyesin doruğuna doğru ağıp gidiyordu çiçekler.

Padişah:

«Haydi bekleyelim,» dedi. «Ben bu görkemli ağaca inandım. Derdime derman olursa ancak bu ağaçtan olur.»

«Öyle,» dedi Metin.

«Öyle öyle,» dedi Temel Reis.

Öteki korsanlar hep baş salladılar. Gözlerini bu görkemli büyüden hiç alamıyorlardı.

Bir gece nöbet Metindeydi, bir baktı ki bir çiçek yeli Erciyesin doruğu ardından kopmuş geliyor, bir geniş ışık çizgisi karanlığı delmiş, ağaca doğru akıyor. Işık yeli bir su gibi akarak, ortalığı ağartarak geldi, gözleri kamaştıran, kör edecek kadar parlak, üç kere üstlerinde dolandıktan sonra ağaca kondu. Gecenin ortasında, kılıç kesmez karanlıkta ortalık ta Erciyesin başına kadar ağardı, gündüzden de belki bin misli bir aydınlık çöktü bahçeye, Metin orada dondu kaldı. Bir ışık seli Erciyesin arkasından durmadan geliyor, ulu ağacın üstüne sağılıyor, pul pul, insan gözünün göremeyeceği parlaklıkta yaprak oluyordu. Gün açarken bu ışıktan yaprakları maviye kesti. Tekmil bahçe, apak Erciyes dağı, uçsuz bucaksız sonsuz ova da maviye, som, ışıktan maviye kesti.

Metin telaşla, kendini yırtarak bağırdı:

«Padişah, hey Padişah, ağacın doruğunda bir meyve görüyorum, tam doruğun ucunda...»

Uykulu Padişah gözlerini oğuşturarak dışarıya çıktı, çıkmasıyla ağacın doruğuna bakıp gözlerini anında kapatması bir oldu. Biraz daha baksaydı gözleri kör olacaktı. Yere kapandı, bir süre öyle kaldı.

Ayağa kalkarken:

«Çıkmalıyım, çıkıp o meyveyi oradan almalıyım,» dedi.

Ağaca çıkarken onun gölzerine bir kara mendil bağladılar. Kara mendilin arkasından bile meyvenin ışığı onun gözlerini yakıp kavuruyordu.

Padişah bütün gücüyle ağaca tırmanıyor, bir an önce, meyve olgunlaşıp yere düşmeden ona ulaşıp koparmak için, canını dişine takmış uçuyordu. Kan tere batıp çıkmış, elleri ayakları, tüm bedeni yara içinde kalmıştı. Soluk soluğaydı

ya, bu meyveden sonra doğacak çocuk, tekmil denizlerin ve karaların...

Birden aşağıdan çığlıklar duyunca, neredeyse doruğa varıyordu, aşağı baktı ki meyve bir kuyruklu yıldız gibi sağılarak yere düşmüş, yerde yöresine kıvılcımlar, ışıklar boşaltarak hızla dönüyor, ağacın altı, gövdesi mavi ışıktan olmuş.

Padişah:

«Eyvah,» dedi; hemen kendisini ağacın doruğundan aşağı bıraktı, indi meyveyi aldı, belinden gümüş hançerini çekip ayırdı:

«Gel Hatun,» diye bağırdı. «Gel, gel de şu meyvenin yarısını ye.»

Hatun hemen geldi, meyvenin bir parçasını eline alıp yedi. Padişah da yedi. Hemen orada, som mavi ışığa kestiler, gözler kamaştıran. Ağaç turuncu çiçekleyinceye kadar öyle ışıktan mavilerini dünyaya boşalttılar. Ağaç turuncu çiçeklerini yüklenince onlar da eskisi gibi insan oldular.

Metin:

«Eyvah Padişahım,» dedi. «Halil İbrahim ne söyledi sana, orada Haran ovasında?»

Temel Reis:

«Eyvah ki eyvah Padişahım, yere düşmüş meyveyi alıp yemeyecek, gelecek yılı bekleyecektin,» dedi.

Padişah:

«Eyvah ki eyvah.»

Metin:

«Bir uğursuzluk olacak ki, bir uğursuzluk gelecek ki başına.»

Temel Reis:

«Çocuk için bunca yıl bekledin, bir yıl daha bekleseydin ne olurdu?»

«Eyvah ki eyvah,» dedi Padişah.

Orada, ağacın altında çırılçıplak oldular, Korsan Padişahı da, karısı da... Ulu ağaç onların üstüne çiçeklerini döktü. Çiçeklerin altında üç gün üç gece seviştiler. Onlar se-

viştiler, ağaç onların üstüne türlü kokulu, renkli çiçekler gönderdi, ta ki yorulup bereketli toprağa serilinceye kadar.

Oradan, o görkemli ağaçtan, bahçeden, telli pullu Erciyes dağından ayrılıp deniz kıyısındaki korsanlar sarayına geldiler. Padişahın sarayı, o dağların ucundaki deniz fenerlerinin altında, mağaraların öbür yanında, kumsalın üst başındaki büyük koyda, bütün bir koyağı kaplayan deniz bahçesinin ortasındaydı. Bahçede çok nar ağacı vardı. Yaz aylarında tekmil koyak nar çiçeklerinden al al dalgalanıyordu.

Korsan Padişahıyla karısı bir yatağa girdiler, deniz bahçesinin içinde, nar ağaçlarının altında da durmadan seviştiler.

Padişahın karısı gebe kaldı, Padişah buna çok sevindi. Bu Padişah için inanılmaz bir maceraydı. Çocuğu olacaktı ha, Korsanlar Padişahı buna bir türlü inanamıyordu. Hem de nasıl bir çocuk! Halil İbrahim peygamber ne demişti, «bu çocuk doğar doğmaz dünya bereketle dolacak,» demişti. «Doğuran tekmil yaratıklar ikiz doğuracak, bu çocuk dünyaya geldikten sonra, başaklar üç misli büyüyecek, çiçekler, meyveler, çiçek, meyve azmanı olacaklar. Şu dünyada, denizlerde yok yoksul kalmayacak. Arılar, kuşlar, balıklar, börtü böcek durmadan çoğalacak. Petekler balı, memeler südü kaldıramayacak, aç çıplak kalmayacak. Bu çocuğun yüzü suyu hürmetine dünya bolluktan dolup taşacak. Kimse kimseyi, kimse hiç bir yaratığı aşağılayamayacak. İnsanoğlu, tekmil yaratıklar zulmü unutacaklar. Bir şikayet olursa o da ölümden olacak,» demişti.

Günü geldi Padişahın Hatunu sancılandı. Gül Ebeyi çağırdılar. Korsanlar dünyasında en büyük ebe oydu. En yiğit korsanları da o doğurtmuştu. Gül Ebe koşarak geldi, sevincinden etekleri zil çalıyordu. Neden çalmasın, ilk olarak bir şehzade doğurtacaktı. Ebe biliyordu, o büyülü meyveyi yiyince Padişahın oğlu olacaktı. Bu doğanın yasasıydı.

Gül Ebe işe başladı, birden sapsarı kesildi. Gözlerine inanamıyordu, olacak iş değildi. Gül Ebenin elleri ayakları sapır sapır titriyordu. Kaçsa kaçamıyor, gitse gidemiyordu, orada kendinden geçmiş, gözleri korkudan faltaşı gibi açılmış donmuş kalmıştı. Çocuk başı yerine bir kara yılan başı çık-

mıştı. Gözleri yıldır yıldır, dili kırmızı bir kara yılan başı uzanmıştı. Kara yılanın başı güler gibiydi anasının bacakları arasında. Birden bir hamle eyledi, yay gibi sündü, fıkara Gül Ebeyi soktu, hemen geri yerine, anasının karnına çekildi. Gül Ebe bir anda kaskatı kesilip öldü.

Padişah sonucu odanın kapısında bekliyordu. Bir bekledi, iki bekledi Padişah, baktı ki ses seda yok içeriden, kapıyı açtı ki, Gül Ebe orada uzanmış yatıyor.

Hatun:

«Bir yılan, bir yılan, kara yılan doğuruyorum Padişahım,» dedi. «Yılan Gül Ebeyi soktu da öldürdü. İşte orada yatıyor. Korkuyorum beni de seni de sokup öldürecek.»

Yılan gene başını çıkardı:

«Korkmayın, korkmayın,» dedi. «Bir insan yılan da, ejderha da olsa anasını, babasını, yakınlarını sokup öldürmez. Siz beni dünyaya çıkaracak bir ebe bulun.»

Padişahtır bu sözlere sevindi, sonra da:

«Eyvah,» dedi, «eyvah ki eyvah! Keşki bir yıl daha bekleseydik de yere düşmüş meyveyi yemeseydik. Oğul yerine bir kara yılan...»

Görelim mevla neyler, neylerse güzel eyler.

Hatunun bir kara yılan doğurmakta olduğu bütün denizler, karalar ülkesine yayıldı. Bu yılanın başını uzatıp ebeyi öldürdüğü de birlikte yayıldı.

Namlı bir ebe daha buldular, yılan onu da aynı minval üzre sokup öldürdü. Bir ebe daha buldular, yılan çocuk onu da öldürdü. Büyük ana çok namlıydı korsanlar içinde. Padişaha dediler ki, böyle böyle Padişahım, bir kocakarı var ki şu kasabada senin şehzadeni doğurtsa doğurtsa o doğurtur.

«Temel Reis,» dedi Padişah, «başımıza bir iş geldi, yere düşmüş meyveyi yedik, şimdi Hatun yılan doğuruyor, ben razıyım, olsun da, doğsun da yılan olsun, o merhemleri şifalı büyük ana, kocakarı doğurtursa o doğurturmuş ancak bizim Hatunu. Bir çaresini o bilirmiş.»

«O bilir,» dedi, «yılanı da, fili de, kaplanı da, aslanı da, ejderhayı da doğurtmasını, o bilir,» dedi Temel Reis. «Amma-

velakin, o çok kurnazdır, şimdiye kadar çoktan duymuştur kara yılanın ebeleri sokup öldürdüğünü. Duymuş kaçmıştır bir yerlere.»

«Ya ne yapalım, nasıl ele geçirelim bunu, bu kocakarı büyük anayı?»

«Metinin kapı bir komşusudur,» dedi Temel Reis, «o kocakarı.»

Padişahtır el çırptı, Metin geldi:

«Derhal, hemen şimdi senden isterim bu kocakarıyı Metin,» dedi. «O kocakarıyı getir, sana beş tane, on tane kamyon daha vereyim. Seni korsanlara Bakan yapayım istersen. Yeter ki yılan şehzadem doğsun. Doğsun da varsın yılan olsun. Bunda da bir hayır, bir hikmeti huda var.»

«Var,» dedi Metin. «Yılan olsun isterse, ülkemiz padişahsız kalmasın da... Belki yılandan padişah, insandan padişahtan daha iyidir.»

Dalgın Padişah:

«Daha iyidir, daha iyidir,» dedi. «Haydi sen var da şu komşun büyük anayı al da getir.»

Metin yola düştü, göz açıp kapayıncaya kadar kasabaya eve geldi:

«Büyük ana, büyük ana,» diye seslendi daha kapıdan.

«Büyük ana yok,» dediler.

«Ne oldu büyük anaya?» Metin çok üzüldü. Kederinden ölüyordu az daha. «Onu bana mutlak, derakap bulun.»

«Gitti,» dediler.

«Onu bana bulmazsanız kellemi uçuracaklar benim.»

«Kim?»

«O denizin arkasındaki, ucundaki Korsanlar Padişahı. Aman onu bana bulun.»

«Bulunmaz,» dediler. «Vah vah!»

«Ben öldüm,» dedi Metin. «Bari yerini söyleyin de gidip de onu alıp getireyim. Yoksa kellem gitti gider. Otuz üç de kamyon verecekti bana Padişah, tekmili de mavi, Alaman marka, gıcır gıcır çalışan. Bu kocakarı da nereye cehennem oldu tam işe yarayacağı bir sıra?»

«Onun bir oynaşı, bir aşna fişnesi vardı denizlerde, yaş-

lı, korsanlar başı. Padişahın büyük anayı aradığını duyunca bir gece geldi, onu sırtına vurdu aldı götürdü,» dediler.

«Vah vah, vah vaaah, yandım,» dedi Metin.

«Vah vaaah, Metin,» dediler ötekiler.

Padişahtır bunu duydu, öfkeden çılgına döndü:

«O kocakarıyı diri ya da sağ isterim,» dedi.

Denizlere, dağlara çok korsanlar, sefineler saldı.

Büyük anayı örnek alan bütün kocakarılar dağlara, denizlere, kuyulara, mağaralara, İstanbula kaçıp sığındılar. Padişahın adamları yakalayabildiklerini tutup getiriyor, yılan da bir sokuşta onları öldürüyordu.

Ortalıkta hiç kocakarı kalmayınca Padişah tellallar çağırttı bütün deniz, bütün toprak ülkelerinde, dağlarda, ovalarda, şehirlerde, İstanbulda: «Kim ki yılan şehzademi doğurtursa candan can, maldan mal, altından altın, elmastan elmas, inciden inci beğensin...»

Çok kocakarı, çok insan tamah etti buna, yılan şehzade de hepsini öldürdü.

Bir sabah bir kadın Padişahın sarayına geldi:

«Ben biliyorum Şehzadeyi doğurtacak kişiyi,» dedi.

«Kimdir o?» diye coşkuyla sordu Padişah.

«Benim üvey kızım Gül Fatma,» dedi kadın.

«Onun ne hüneri var?» diye sordu Padişah.

«Ben onun hünerini bilmem ama, o bir cadıdır, doğurtur,» dedi üvey ana. «Kaplan da, ejderha da olsa doğurtur.»

Üvey ananın derdi Gül Fatmayı yılana sokturup öldürtmekti.

«Kızım senin yılanı doğurtursa, sen ne verirsin bana Padişah?»

«Dile benden ne dilersen,» dedi Padişah.

Üvey ana etekleri tutuşmuş koşarak kasabaya eve geldi. Gül Fatmayı hamama sokup bir iyice yıkadı arıttı. Ona güzel giyitler giydirdi, süsledi. Gül Fatma bu güzel giyitleri giyince bir kat daha güzelleşti. Gül Fatma ömründe bu kadar güzel giyiti hiç giymemişti, sevincinden uçuyordu.

Üvey ana onu yola çıkardı:

«Haydi yolun açık olsun, şu Padişahın yılanını doğurt da bari fıkaralıktan kurtulalım.»

Küçücük, belki beş, çok çok altı yaşında bir kız çocuğu olan Gül Fatma, ne bilsin nereye gittiğini, onu neyin beklediğini.

«Olur ana,» dedi Gül Fatma. «Gider de Padişahın yılan oğlunu doğurturum, sana da çok para alır getiririm Padişahtan, bir sandık,» diye sevindi.

Yola düştü, sevinçle türkü söyleyerek deniz kıyısınca, kendisini bekleyen Padişah teknesine gidiyordu ki kayalıkların arkasından bir ses geldi:

«Gül Fatma, Gül Fatma!»

Gül Fatma durdu, kulak verdi sese.

«Sen nereye gittiğini biliyor musun?»

«Biliyorum, biliyorum,» dedi Gül Fatma.

«Padişahın yılan doğuracak, yılan, yılan doğuracak karısını doğurtmaya gidiyorsun.»

«Biliyorum,» dedi Gül Fatma gülerek, «biliyorum.»

«Yılan seni sokacak ötekiler gibi, seni de öldürecek, Gül Fatma, Gül Fatma.»

«Ya ben ne yapayım, ya ben ne yapayım,» dedi Gül Fatma. «Gitmesem de üvey anam beni öldürür, üvey anam... Kemiklerimi kırar.»

Birden önüne ak sakalı uzun, elinde kavalı bir çoban çıktı.

«Dur Gül Fatma, dur,» dedi ak sakallı, uzun boylu çoban.

«Ben ne yapayım, ben ne yapayım?» dedi Gül Fatma.

«Dur,» dedi çoban, bir kayanın üstüne oturdu, kavalını çalmağa başladı. Öyle çalıyordu ki, taş toprak, ağaçlar, kayalar titriyorlardı. Çoban, kaval çalmayı bitirince:

«Ben bir çobanım Gül Fatma kızım,» dedi. «O yılan da sokmak için sabırsızlıkla seni bekliyor. Ben kendimi bildim bileli, bir tek kırmızı keçim var onu güderim. Ben değil, kavalımın sesi güder o keçiyi. Şimdi ben kavalı çaldım keçi dağın doruğuna, kayaların en ucuna çıktı. Sen şimdi var git o dağa, çık dağın doruğuna, keçi sana yakalanırsa, al şu çamcağı keçinin südünü sağ, yok yakalanmazsa, işte o zaman senin

kurtuluşun yok, dön gel, git padişahın evine, o yılan da seni soksun.»

«Olur,» diye sevindi Gül Fatma. «Gider senin keçini yakalar südünü sağarım.»

Güle oynaya yola düştü.

«Sen gidinceye kadar da ben bir büyük kafes yaparım sana, senin doğacak yılan şehzadene.»

«Olur,» dedi Gül Fatma.

O kayalıklı dağ masmaviydi. Çok da yüceydi, sarptı. Gül Fatma geldi dibinde durdu. Dağ güm güm ötüyor, derinden uğulduyordu. Kız, dağın doruğuna baktı, oralarda keçi meçi göremedi. Yücede üç tane kırmızı kartal kanatlarını bayrak gibi açmışlar dönüyorlardı.

Gül Fatma gözlerini dikmiş, kırpmadan hep doruğa bakıyordu. Dorukta da bir kırmızı yalım çakıp sönüyor, sönüp çakıyordu. Bekliyordu, keçi gelecek miydi? O bekleyedursun, bir kaval sesiyle dağ, kayalar, otlar, çiçekler, altından ışıklandırılmışcasına dağın mavisi ürperdi. Kız da ürperdi. Gül Fatma bir baktı, dorukta kırmızı keçi.

«Gel keçi gel,» dedi Gül Fatma. «Ben seni sağacağım. Sen gelmezsen beni yılan sokup öldürecek. Çoban baba öyle söyledi.»

Keçi kıpırdamadan dorukta, kayanın en sivrisinde duruyor, ona hiç karşılık vermiyordu. Gül Fatma da durmadan ona koşuyordu. Keçi kayadan bir parçaydı sanki, hiç hiç duruşunu bozmuyordu.

Derken uzaktan, ötelerden bir kaval sesi daha geldi, kaval sesiyle de birlikte bir büyük, ışıklı, göğün yarısını kaplayarak bir mavi bulut geldi dağın tepesine oturdu. Keçi bulutun içinde kalıp gözükmez oldu. Dağ, bulut, her şey, ağaçlar mavi mavi balkıdı.

Gül Fatma bir baktı, kırmızı, yıldır yıldır tüylü keçi gelmiş yanında durmuş. Keçinin boynuna sarıldı, gözlerinden öpüp onu sağmaya başladı. Sağdı, çamcağını ağzına kadar doldurdu, çobana doğru yola düştü. Keçi de bir atlayışta mavi mavi balkıyan dağın doruğuna vardı. Yapayalnız keçicik.

Çoban onu elinde uzun, şıkırdım gibi çiçek açmış bir nar dalıyla karşıladı. Yerde de gene nar çubuklarından örülmüş bir kafes duruyordu.

Çoban onu böyle elinde çamcağı ağzına kadar sütle dolu görünce çok sevindi:

«Yılanlar,» dedi, «şehzade de olsalar benim kırmızı keçinin südüne dayanamazlar, cehennemin dibinde de olsalar çıkar gelirler.»

Birden yaşlı çobanın sakalları, saçları, gözleri, yüzü, tekmil bedeni masmavi oldu, bir mavi ışıltıya battı çıktı çoban.

«Şimdi beni dinle kızım, sen bu nar çubuğunu eline alacaksın. Zinhar, nar çubuğunu hiç bir vakit için elinden bırakma. Bu kafesi de götürüp kadını doğurtacağın odanın ortasına koyacaksın. Bak şurası kapısı, kapıyı açık bırakacaksın. Ananın bacaklarını iyice açacak, süt çamcağını ileriye karşıya koyacak, çık şehzadem çık, bak sana ne getirdim, diyeceksin, üç kere. Yılan çıkacak, süte saldıracak içecek, karnı doyacak, gerinecek, oooh dünya ne güzelmiş, diyecek, o bunu söyleyince, sen elindeki çiçekli nar dalını üç kere yere vuracaksın, gir, gir oraya diye sert söyleyeceksin. Yılandır akıp gidecek, kafese girecek. Sonra sen varacaksın kafesin kapısını kapatacaksın. Yılan kafese girince işi anlayacak, çırpınacak, kıyameti koparacak, beni buradan çıkar, diye sana yasyas yalvaracak, aman ha onun yalvarmalarına kanıp da kafesin ağzını açma, çıkar çıkmaz seni sokuverip öldürür. Anladın mı?»

«Anladım,» dedi Gül Fatma, kafesi sırtına vurdu, nar dalını, süt çamcağını eline aldı yürüdü. Yanaklarında güller açarak saraya geldi. Padişah onun yolunu gözleyi gözleyi gözleri dört olmuş bekliyordu, kızı görünce Padişah çok üzüldü. Ne kadar da güzel bir kızcağızdı. Yılan onu öldürsün istemedi: «Ben vazgeçtim, kızım,» dedi, «sen benim yılan oğlumu, kara yılanı dünyaya getirme. Senden bunu istemiyorum. Ne kadar da güzelsin, sana yazığım geldi,» dedi.

«Olmaz,» diye dikeldi kız. «O yılan değil, o şehzade, o benim elime doğacak Padişahım.»

Padişah ne etti, ne söylediyse de onunla başa çıkamadı:

«Var ne halin varsa gör o yılanla öyleyse,» dedi, Hatunun kapısını açtı onu içeriye saldı. «Al,» dedi, «sana küçücük parmak kadar bir ebe.»

Kız çobanın her bir dediğini yaptı, getirdiklerini yerli yerince odaya koydu, Hatunun bacaklarını açtı, gerdi, elindeki dalı da üç kere yere vurup:

«Çık şehzadem, çık şehzadem, çık şehzadem,» dedi, yılan aktı geldi doğru süte koştu, içti içti.

Çiçekli dalı kız üç kere daha yere vurdu. Yılan kuzu gibi kafese girip halkalandı. Kocaman, ışıl ışıl kara yılan. Kız kafesin kapısını kapatınca birden vaveyla koptu, yılan kafesin içinde kendini kaldırdı kaldırdı yere vurdu, yürek paralayıcı yalvardı. Kız çok öfkelendi buna:

«Sus, sus, sus,» diye dalını üç kere yere vurdu. «Sus Şehzadem.»

Yılan sustu.

Derecesiz sevinen Padişah:

«Dile benden ne dilersen,» dedi.

Kız boynunu büktü. Ta uzakta, denizlerin ardında, dünyanın ucunda bir çok mavi, küçücük el kadar, bir mavi balkıdı söndü.

Babasından istese, ölür bir zırnık, bir kuruş vermezdi ona. Anasından, ablalarından istese, onlarda da hiç para yoktu. Tüm kazançlarını babası onların ellerinden alıyor, hup diye yutuyordu. Nerden, nerden para bulsundu şimdi Salih? Eli ayağı boşandı, titremeğe başladı, o hızla dükkanın içine girdi. Dükkanda çember kara sakallı, bereli bir adam duruyordu. Salih bunu tanıyordu. Tefeci Hacı Nusretti bu. Beş kere Hacca gitmiş, kızını bile bir Araba vermişti. Arap hiç çalışmıyor, onun parasıyla gece gündüz içiyordu. Hacı Nusret suratsız, asık yüzlü, sapsarı, mat yanaklı, anlamsız, cam gözlü, güldüğü hiç görülmemiş, dünyada ne görmüş, ne görüyorsa düşmanca bakan, konuştuğu da hiç görülmemiş bir kişiydi. Gözlerinin altı çürümüştü. Salih içerde Hacı Nusreti görünce bir iyice allak bullak oldu. Bu dükkanın Hacı Nusretin dükkanı olduğunu biliyordu ya, kamyonun coşkusundan dolayı Hacı Nusreti unutmuş gitmişti. Şimdi onu karşısında görünce allak bullak oldu, ne yapacağını şaşırdı, kaçmak istedi kaçamadı, konuşmak istedi konuşamıyordu. Hacı da dükkanın ortasına dikilmiş, keskin, kinli, cam gözlerini ona dikmişti. Salih Hacıya bakamıyor, Hacının iri gövdesi, karşısında büyüdükçe büyüyor, heybetlendikçe heybetleniyordu. Salihin ağzı kurumuş, ortada kalmış sallanıyordu. Hacı Nusretin tok tecvitli sesini duyar duymaz kendine geldi. Hacının sesi tepesinde davul gibi güm güm öttü:

«Söyle çocuk, ne istiyorsun?»

Salih başını kaldırdı, yalnız iki çatılmış kaş görebildi.

Kekeledi, ağzından bir türlü sözcükler çıkmıyordu. Tek istediği buradan çıkmak, kaçıp gitmekti. Ama kamyonun değerini de sormazsa ölürdü. Bir daha da soramaz, para bulsa da satın alamazdı. Canını dişine takıp ilk sözcüğü ağzından çıkardı:

«Şu,» dedi... Yutkundu. Boğazı gıcıklanıyordu. Ağzından bir «şu» sözcüğü daha çıktı. Bu, Salihi sevindirdi. Demek konuşabiliyordu. «Şu,» dedi yeniden. Artık ağzından sözcükler su gibi dökülüyordu. «Şu kamyon var ya, mavi. Şu camın içinde... Kaç kuruş?»

Ter içinde kalmıştı bir anda. Alnı, yüzü, elleri domur domurdu terden. Ipıslak olmuştu her bir yanı. Gözleri yanıyor, Hacıyı, ortalığı bulanık görüyordu. Bir ara Hacının süt gibi ak dişi kara abanoz sakallarının arasından bir gözüktü, söndü.

«Çok pahalı çocuk, sana göre değil.»

Salihin gözlerinin önünde şimdi pırıl pırıl bir ak diş dizisi vardı.

Hacı, «Sana göre değil,» derken tepeden tırnağa Salihi süzüyordu, ısrarla, cam gözleri daha camlaşarak. Salih orada dükkanın ortasında büzüldü kaldı. Büzülmüş, bir balarısı kadar kalmıştı. Bir daha canını dişine taktı konuştu, bu sefer sözler ağzından kolaylıkla, hiç kekelemeden, duraksamadan çıktı:

«Sen söyle amca,» dedi, gülerek, güvenli, «sen yeter ki söyle.»

Hacı tokmak gibi, bastıran, Salihi ezmek isteyen bir sesle:

«Yüz elli lira,» dedi. «Yüz elli lira...» Bastıra bastıra: «Yüz elli. Çünkü bunu bir işçi ta Alamanyadan getirdi.» Daha da sesini yoğunlaştırdı, daha da bastırarak tek tek söyledi sözcükleri. «İstanbulda bu kamyonu beş yüz liraya alamazsın. Çok marifetleri var bu oyuncak kamyonun. Arkasında anahtarı var kurarsın, sahici kamyon gibi işler tıkır tıkır ve efendim pahalı değildir.»

Salih:

«Olur,» diyebildi, dışarıya fırladı. «Olur, alacağım.» Bunu Hacı Nusret duydu mu duymadı mı Salih artık onun orasını bilemiyor. Kendisini dışarda buldu, karşıya geçti, eski

yerine, eşikliğe oturup, bu bir de marifeti olan kamyonu seyretmeye koyuldu. İçinden ılık ılık, belirsizce yükselen sevinç onu gittikçe sarıyordu. Derken sevinçten yerinde duramaz olup ayağa kalktı, «bulmalıyım bu parayı, bulmalıyım,» diye İsmail Ustanın demirci dükkanına doğru yürüdü. Başını kaldırdı baktı ki kapıda durmuş Hacı ona tepeden, azıcık da bıyık altından gülerek, onunla düpedüz alay ederek bakıyor. «Alacağım, alacağım, alacağım bu kamyonu. Hem de alacağım ki ne alacağım.» Hacının bakışlarından kurtulabilmek için var gücüyle koştu, çarşıyı bir baştan bir başa adamlara çarpa çarpa, soluk soluğa İsmail Ustanın dükkanına kadar koşarak geldi, eski yerlerinden birisine, hanımeli çiçeklerinin çit yaptığı duvarın dibine kendini attı. İsmail Usta içerde kaynak yapıyordu Ustanın çırağı yoktu. Vardı ya, kaçmıştı. Bu İsmail Ustaya hiç de çırak dayanmıyordu. Ali kaçmıştı, Faik kaçmış, Remzi kaçmıştı. En güçlü, en dayanıklı çıraklar bile ancak iki ay dayanabiliyorlardı İsmail Ustaya. Son çırağı Yeniköylü Duranı da, çok yemek yiyor diye Usta kendisi çıkarmıştı. Duran kasabada dillere düşmüştü, çünkü kaçmayıp da Ustanın bütün ömrü boyunca işten ilk çıkardığı çırak buydu. Usta daha gün doğmadan işe geliyor, ta gece yarısına kadar durmadan, usanmadan, bıkmadan çekiç sallıyordu. Salih burada onu seyreylerken çok duymuştu. Usta önüne gelene diyordu ki, ak dişlerini göstererek: «O kadar çok çalışacaksın ki, Ezrail canını almağa fırsat bulamayacak.» Mutlu, kıvançlı gülüyordu arkasından, uzun. Usta çok para kazanmıştı. Evleri, bahçeleri vardı. Kasaba durmadan onun her günkü kazancını hesap ediyordu. Bir baltayı seksen liraya yapıyordu, bir kaynağı bilmem kaç liraya, bir tornayı, ohhooo... Ya çıraklara ne veriyordu, en usta, dört beş yıllık çırağa günde en çok otuz lira veriyordu. Yeni çıraklaraysa, onlar da ustalaşmış kişilerdi, ancak beş on lira veriyordu. Yeni işe başlayan çırak isterse ağzıyla kuş tutsun İsmail Ustadan on liradan fazla gündelik alamazdı. Ve İsmail Usta yıllarca tek başına çalışırdı da bu ilkesini bozmazdı. İsmail Ustanın çırakları nasıl Usta olurlardı, bu bela adam, nasıl bulurdu çıraklarını? Çocuklar vardı, böyle, Salih gibi

seyreyleyen, durmadan... Bu çocuklar bir yıl, iki yıl gelirler oraya, o hanımeli çitinin dibine otururlar, gözlerini dikip İsmail Ustanın dükkanını seyreylerlerdi. Usta onları geldikleri, hanımeli çitinin dibine, çınar ağacının, ardıçların gövdelerine oturdukları andan sonra izlerdi. İzler, onları bir an için bile, hiç kimseye sezdirmeden göz hapsine alırdı. Bazı çocuklar ancak bir ay, çok çok iki ay bakarlar İsmail Ustanın ellerine, ocağına, dükkanına, bir gün de nasıl gelmişlerse öylece, sessiz çeker giderlerdi. İsmail Usta bu çocukların, daha oraya oturur oturmaz, onların üç aydan fazla burada kalamayacaklarını bilirdi. Giderler bir daha da demirci dükkanının önünden bile geçmezlerdi.

Oraya, hanımeli çitinin altına oturup gün doğumundan gün batımına kadar Ustanın ellerini bir, iki, üç yıl seyreden çocuklardan da, hiç bir şey olmayıp çekip gidenler, bir daha hiç gözükmeyenler de vardı. İnsanları, geniş deneyleriyle az çok anlayan İsmail Usta işte bu çocukları hiç anlamıyordu. İçlerinde öylesine ustalaşmışları da oluyordu ki, ver dükkanı ellerine, tek başlarına çekip çevirsinler, kaynak yapsınlar, torna çeksinler, en ince işlerin demirlerini dövsünler. Ne oluyordu onlara, böyle birdenbire demircilikten nasıl bıkıyor da bu kadar sevdikleri işlerini bırakabiliyor çekip gidiyorlardı? Anlamıyor, bir türlü anlamıyordu İsmail Usta.

En iyi, eli yatkın, demirci olacak çocuğu bir bakışta anlardı İsmail Usta. İşte bunda, yıllar yılı hiç şaşırmamıştır İsmail Usta. Bazı kişiler analarından demirci doğarlar. Onlar demircilikten başka hiç bir işe yaramazlar. Böylesi demirci doğmuş çocuklar dükkanın önünden geçerlerken gözleri kıvılcım saçan ocağa bir değmeye görsün, yüreklerinden, yüreklerinin ta kökünden yakalanıverir, bir daha da demirden, ocaktan, közden, kızgın külden, yanmış cızırdayan sudan, çekiç seslerinden ayrılamazlar. Başlarına bir bela gelip de ayrıldıklarında, uzun bir süre yaşayamazlar. Yaşasalar da iflah olmazlar, bol dünya ölünceye kadar başlarına dar gelir. Demirci olacak çocuğu İsmail Usta gözlerinden, gözlerinden bilir. Ve böylesi çocukları canına bile değişmezdi. Hiç belli etmeden yıllar yılı, bu çocukları büyüyen, ustalaşan, birer çi-

çek güzelliğinde, gözleriyle okşar, bütün sevgisini, sıcaklığını, dostluğunu gözlerine toplayıp onlara her sabah gülümseyerek bakardı. Çocuklarsa bu gizli sevgiyi hemen çakarlar, bu sevginin en yamanı uğruna vermeyecekleri hiç bir şey olmazdı.

İki yıl, üç yıl sonra Usta bu gözaltına, sevgi çemberine alıp, dostlukta, ustalıkta, demirde, suda, arkadaşlıkta eğittiği çocuklardan birisini seçer, çağırırdı. Çocuk da günün geldiğini bilir, hiç şaşırmadan gider körüğün kulpuna yapışır, ocaktan kıvılcımlar savurturdu. Dükkanın içi ağzına kadar kıvılcımlarla dolar, Usta da bu kıvılcım seline ilk gün için ses çıkarmaz, izin verirdi.

Ustayla çırak hiç konuşmazlardı. Anlaşmaları için konuşmanın da bir gereği yoktu. Biribirlerine nasıl davranacaklarını ikisi de, ıncığına cıncığına kadar, çoktan öğrenmişlerdi.

İkinci gün çocuk dalmacaya işe koyulur, o sıralar Ustanın elinde ne iş varsa, örneğin Usta kaynak yapıyorsa çocuk onun elinden kaynağı alır, eski, büyük deneylerden geçmiş bir kaynakçı gibi kaynak yapmağa hiç ikircikşiz başlardı. Usta demir dövüyorsa çocuk öteki büyük, balyoz yavrusu çekici kaldırır, birlikte döverlerdi demiri. Ve o gün çocuğun ilk yaptığı iş kendisine bir bıçak yapmak olurdu. Köylüyse babasına, ya da amcasına, bir yakınına eğe çeliğinden eski zaman işi kav çakmağı yapardı. Ve sonra bir gün de, ya altı ay, ya bir yıl sonra, hiç bir şey söylemeden çırak dükkandan çıkar giderdi. Dükkandan ayrılırken ne çırak Ustasına allahaısmarladık, ne de Usta çırağına güle güle derdi. Usta çıraklarının gideceği günü de günü gününe bilir, onun kesin ayrılma kararını birkaç ay önceden sezerdi. İsmail Ustadan ayrılan çıraklar soluğu İstanbulda bir tornacıda, bir otomobil onarıcısında, bir fabrikada alırlardı. Kasabaya geldiklerinde de ilk uğradıkları yer Ustanın dükkanı, ilk öptükleri el, analarının babalarının elinden önce, İsmail Ustanın eli olurdu. İsmail Usta çıraklarıyla konurlanırdı. İstanbulun en iyi tornacıları onun çıraklarıydı. Kaç tane, kaç tane çı-

rak yetiştirmişti Usta, sayısını gerçekten kendi de bilmiyordu.

Eğer ondan çıkmış bir çırak geri dönerse, isterse sittin sene çıraksız kalsın onu bir daha dükkana sokmazdı. Böylesi adamlar işe yaramaz adamlardı ve onlardan hayır çıkmazdı. Dünyada adamın kötüsü laçkalaşmış adamdır, derdi İsmail Usta, oğlunu da demirci yapmıştı. Oğlu da öteki çıraklar gibi onu, dükkanı, kıvılcımları hanımeli çitinin dibinden seyretmiş, bir sabah Usta oğlunu da tavında yakalamış, bir işmarla, üç yılın sonunda olacak, içeriye çağırmıştı. Gene oğlu da bütün öteki çıraklar gibi haftalığını almıştı. Usta oğlunun da kesin gitme kararını ötekiler gibi çok önceden sezmişti. O da tıpkı ötekiler gibi bir gün Ustaya allahaısmarladık bile demeden çekip gitmişti. En hayırsız çırağı da oğlu çıkmış. İstanbulda şimdi büyük bir döküm atölyesi var. Usta oğluyla da iftihar ediyordu ya, onunla konuşmuyordu. Sebebini de kimse bilmiyordu. Usta bunun sebebini de kimseye söyleyemezdi. Demircilik pirli zenaattır, kutsal zenaattır taaa kadim çağlardan bu yana. Kir götürmez, hile götürmez. Demircilerin piri Davud Aleyhisselamdır. Davud Aleyhisselamın hem ellerinin hüneri, hem dilinin hüneri güzeldir. Hem de karısı dünya güzelidir. Davud peygamberin elleri büyülüdür. Ocakta kırmızılaşıp tava gelmiş demiri ocaktan eliyle alır tutar döver, elleri yanmaz. Bir gün karısı demiş ki, eeey Davud bu demircilik hüneri senden mi, benden mi? Davud, benden demiş. Karısı da büyüyü bozmuş. Davud gene eliyle kırmızı demiri tutup ocaktan almak istemiş, eli tavdaki ak demire değince yapışıvermiş. Davud hiç kızmamış, demirci milletinde hiç kızgınlık, öfke olmaz, o yaratıcıdır, onun işi yalnız sevgiyledir. Bu işte sevgi olmazsa, öyle güç bir iştir ki bu, yürümez. Demircilik demir dağını sevgiyle, sabırla eritip biçimden biçime sokabilir ancak. Demirin tavı nedir? Demir kıpkırmızı olur ocakta, sonra gittikçe ağarır apak kesilir. İşte bu demirin tavıdır, ak demiri Usta ocaktan çıkarır çabuk çabuk dövmeğe başlar. Ancak sevginin tavındaki insan demirci olabilir.

İsmail Usta bir uzun demir parçasını ocaktan çıkarmış,

tek başına hınklayarak dövüyordu. Ak demirden iri, parça parça yalımlar saçılıyordu yöreye. Ak demir kırmızıya dönüşünce de Usta iyice yassılttığı, istediği biçime yönelttiği demiri yeniden ocağa, közlerin arasına sokuyor, körüğe asılıyordu. Demir tavında dövülür. Salih, Ustanın iri, yakışıklı ellerine dalmış, bir umar bekler gibi hırsla ellerinin içine girmiş bakıyordu. Dükkana adamlar giriyor çıkıyorlardı. Salih bugün insanların ellerine bakmaya merak sarmıştı, İsmail Ustanın ellerinden başlayarak. İsmail Ustanın elleri kendisinden başkaydı sanki. Bağımsızdı. Kendi başına deviniyordu. Öteki eller de türlü türlüydü. Her birisi başını alıp bir yöreye gidiyorlardı. İsmail Usta hem işini görüyor, hem de işini görürken gelenlerle konuşuyordu. Ortalık yanmış demir, ateş, hanımeli kokuyordu. Uzaktan denizin sesi geliyordu. Davud peygamberin sesi çok güzelmiş. Çalgıya sesini ilk uyduran insan Davudmuş. Davud demir döverken dalıp gidermiş. Dalıp gidince de o güzel sesiyle başlarmış türküye. Türkü söylerken de, kendiliğinden, demir dövdüğü çekicin sesi kendi sesine uyar, çekicin sesi türkünün makamında çıkarmış. Bu çok güzel bir uyum olurmuş. Çölde ne kadar insan varsa Davudun demir dövdüğü yere birikirler onu dinlermiş. İnsanoğlunun ilk çalgısı çekiçle örsmüş. İşte ol sebeptendir ki demircilerin piri Davud peygamberdir. Karısı ellerinin büyüsünü bozunca Davudun, Davud ne yapmış, o da şu kıskacı bulmuş. Ellerinin büyüsü bozulduğunda Davudun dükkanında bir köpek, ön ayaklarını birbirinin üstüne atmış uyuyormuş. Davud bakmış köpeğin ayaklarına, tam kıskaç gibi, hemen iki uzun demir parçası dövüp ortalarından birleştirmiş, demiri onunla tutup ocağa sürmüş. Davudun güzel karısı gelmiş demirci dükkanına ki ne görsün, Davud artık demiri elleriyle tutmuyor.

Davud uyuklayan köpeği göstermiş:

«Bak,» demiş, «ayaklarını görüyor musun, çaprazlama, birbirinin üstüne atılmış, işte bana bu hüneri bu köpek gösterdi.»

İsmail Usta soyuyla övünüyordu. Babası, dedesi, dedesinin dedesi, en büyük dedeleri Davud Peygambere kadar

uzayıp gidiyordu. Hepsi usta demircilerdi. İsmail Usta inanıyordu ki, sulbü de kıyamete kadar demircilik yapacaktır. Allah hiç bir zaman savaşta, hem de barışta insanları demircisiz, yalnız, umarsız bırakmazdı. Demirci kişi çok da uzun yaşardı. İsmail Ustanın soyunda doksandan önce ölen demirciyi kimse ansıyamıyordu. Her torun babasının değil, dedesinin de babasının da çırağıydı. İşte bu örste dedesi, dedesinin babası da çalışmıştı.

Usta gözleri kapalı, gözlerini hiç açmadan ak demiri, tavında demir Ustanın gözlerini alıyordu, görüyormuşcasına, ocaktan örse, örsten ocağa taşıyor, tavında demiri dövüyor, biçimlendiriyordu. En şaşılası iş de Ustanın demirin ocakta tav olma, aklaşma anını hiç şaşırmadan bilmesiydi. Usta demir döverken çok keyifli oluyordu akşamüstleri, gün kavuşurken, dükkanı derin yarın başındaydı ve art penceresi denize açılıyordu, çekicinin sesini, tıpkı dedesi Davud peygamber gibi, kendi sesine uyduruyor, çok eski çağlardan bu yana demircilerce söylenen türküsünü mırıldanıyordu. Bu çağda bile onun sesine uydurduğu kadim çalgıya, çekiç sesine, ta eski günlerdeki insanlar gene birikişiyorlar, hayran yürekleri sevgiyle, dostlukla, insanlıkla dolarak, kirlerinden, hilelerinden, acımasızlıklarından, kötülüklerinden İsmail Ustanın ocağının kıvılcımlarında yunarak, tertemiz, yeynimiş oradan ayrılıyorlardı. Bu insanlar artık bir süre için karılarını dövemeyecek, çocuklarına zulmedemeyecek, komşularına kötü bakmayacak, kazık atamayacak, düşmanlık edemeyecek, mutlu olacaklardır, ta ki İsmail Ustayı, çekicini, kıvılcımlarını, sesini unutuncaya kadar.

İsmail Ustanın büyük, görkemli elleri körüğe yapışmıştı. Kalın çıplak pazusu körüğün kulpuyla bir aşağı bir yukarı inip çıkıyor, ocakta yalımlar büyüyor, kıvılcımlar ta yukarılara fışkırıyor, dağılıyordu. Yalımların dipleri ince, belli belirsiz bir çelik mavisindeydi, keskin. İnce, keskin mavide iyice bakılırsa, türlü, keskin renkler gözüküyordu, pul pul uçan. Yalımlar aklaşıyor, kırmızılaşıyordu, gününe, ışığına, gecesine, yağmuruna karına, yeline bulutuna göre. Yazına kışına göre. Düşen gölgeye, açan çiçeğe göre.

Salih hanımeli çitinin altından birden ayağa fırladı, şu Ustaya da kapılmış gitmişti. Yalnız Salih mi, burada onun hiç bir suçu yok, her çocuk kapılıyordu İsmail Ustanın büyüsüne. Büyükler bile. Şu caddeden, dükkanın önünden geçerlerken, hiç olmazsa bir anlık için de olsa, durup da içeriye, tavana kadar fışkıran yalımlara bakmayan bir kişi var mı?

Salih kendine gelip Hacı Nusretin dükkanına doğru koşmağa başladı. Ya satılmışsa kamyon, birisi gelip o sümüklü, mendebur oğluna satın almışsa onu... Ah ne yapmıştı da bunca süre Ustanın ellerine bakıp kalmıştı, tuh... Soluk soluğa yetişti oraya, gözlerinin önünde, tozlu, kırık dökük vitrinde büyülü bir çiçek gibi taptaze açmış öyle duruyordu kamyon. Ağlamaklı Salih çözüldü, oraya eşiğin üstüne çöktü oturdu.

Uzun bir süre sonra ayağa kalktığında, kalkıp bir daha, bir daha düşündüğünde, hiç bir umar bulamadığında, kalkıp gene son umar İsmail Ustadır diye, oraya yöneldiğinde...

Kaç yıldır burada, böylece Ustayı, her devinimini gözlerinin ardına nakşederek izlemiş, kaç yıldır onun her birisi bir ayet sözlerini yüreğinin en derinine kazmıştı, kaç yıldır da onu çıraklığa çağırmasını, yüreği coşkudan durarak çağırmasını beklemişti. Ha bugün ha yarın çıraklığı tava gelecek diye, düşler içine, mavi kıvılcımlara girer gibi girmiş çıkmıştı, kaç kere, kaç bin kere...

Onun seyretme, çıraklığa geçme süresi belki şimdi, şu anda doluyordu. Az sonra, az sonra Usta ona bir işmar çakacak, Salih de hooop varıp körüğün kulpuna yapışacak, bütün dükkan, bütün çarşı, gündüz gece ağzına kadar kıvılcımla dolacaktı.

Yanında böylece kaç kişiyi, kaç kişiyi çıraklığa çağırmıştı Usta, çocuklar da hiç bir şey olmamış gibi hanımeli çitinin dibinden kalkmışlar, ağır ağır gidip usulca körüğün sapına yapışmışlar, birden coşarak, bir anda bütün dükkanı kıvılcıma boğmuşlardı.

Bekliyordu Salih. Ustanın onu çıraklığa, hem de şimdi çağırmasını bekliyordu. Çağıracaktı onu, hem de şimdi. Ve Salih körüğün başında...

O çağırır çağırmaz Salih körüğe gidecek ama, tabii gide-

cek, usul bozulmaz, körüğü üç kere çekecek, sonra da hemen durduracak: «Yüz elli lira Usta,» diyecekti. Yüz elli lira ver ki, hacetimi görem, haftalığımdan kesersin, toptan bana bu anda yüz elli lira vereceksin. Yoook, vermiyorsan ben de sana çıraklık edemem. Biliyorsun, kaç yıldır bu kapıda beklediğimi sen biliyorsun. Daha gözümü açar açmaz ben kendimi bu dükkanın kapısında buldum, yalan mı? Sen de biliyorsun ki Usta, bu kasabada, bu dünyada, İstanbulda bilem, senin çıraklarının arasında da benden daha iyi balta, kılıç, hançer, saban demiri, av tüfeği çiçeği nakışı vuran bir kimse yoktur, var mı? Yüz elli lirayı şimdi, şu anda elime saymazsan ben de sana çıraklık edemem. Var mı, var mı, söyle var mı bu Karadenizde benden daha iyi demirci? Öyleyse, beni kaçırmak istemiyorsan, ver yüz elli lirayı. Sen söylersin ya Usta, sen yaparsın ya, her köyün nacaklara, baltalara, keserlere, bıçaklara, kılıçlara vurulan bir çeşit çiçeği, nakışı var, bu nakışları benden daha iyi vurabilecek, haşa senden sonra, bir kişi daha var mı bu Karadenizde? Eee, yoksa, ver yüz elli lirayı. Sen ver de yüz elliyi gerisine karışma. Çok çok gerek bana bu para. Bu parayı bana bugün ver de, istersen şimdi kitaba el basalım on yıl, ölünceye kadar sana bilameccani, karın tokluğuna çıraklık edeyim. İstemezsen altı ay çıraklığımı yapar, senden bir kuruş almadan giderim. Yeter ki sen bana şu yüz elli lirayı bugün, hemen ver. Söyleyemem, ama bana bu para çok çok gerek Usta. Bu paranın bana ne kadar gerek, ne kadar çok gerek olduğunu yalnız sen anlarsın Usta. Haydi Usta çağır, çağır, çağır, çağır beni... Haydi Usta, daha günüm dolmadı mı, çıraklığa çağır da beni, ver yüz elli lirayı. Hiç bir köy kendi biçiminden, kendi baltasından, kendi çiçeğinden başka balta, çiçek, nacak istemez. Her köyün çiçeğini olduğu gibi kim bilir kim, Salih... Körüğü, zayıfcacık da olsa çekemez mi Salih, balyozu sallayıp örsün üstündeki apak kıvılcımlanan, yalım parçalarını, havada kararıp dökülen demiri dövmez mi, demircilik bir güç işi olduğu kadar, bir hüner işidir de diyen kim? Kaç yıldır burada seyrederek çıraklık ediyordu Salih, bir türlü çıkaramıyordu. Kafasını yoruyor, hesap ediyor kitap ediyor, bir

türlü işe ne zaman başladığını anımsayamıyordu. Düşündükçe, anımsadıkça ona öyle geliyordu ki, burada, bu dükkanın önünde, şu hanımeli çitlerinin altında doğmuştu.

Oraya, çitin dibine oturmuş bekliyor. Gözleri korkunç bir umarda bekleyerek... Birkaç hanımeli çiçeğini koparıp parmakları arasında hızla ezdi. Ezilen çiçek daha yoğun bir kokuyla koktu. Yüreği elindeydi. Orada, hanımellerinin dibinde Ustayla gözgöze gelmeğe çalışıyor, bir türlü bunu başaramıyordu. Usta işinden başka yere bir kerecik olsun başını kaldırıp bakmıyordu ki... Başını kaldırsa Salih, beni çıraklığa al artık, diye gözleriyle yalvaracaktı. İnancı tamdı, yüreği öyle söylüyordu, güveni bir coşkuda bekliyordu, günü dolmuş, çıraklık sırası gelmiş de geçmişti bile, Usta bugün değilse yarın hiç mümkünatı çaresi yok, Salihi çağıracaktı, Salih de yüz elli lirayı Ustadan hemen alacak dükkana koşacak, kamyonu alıp dükkana gelecek, Usta da bir sevinecek, bir sevinecek, hele kamyon kurulup da dükkanın içinde kendi kendine yürümeğe, dolaşmağa başlayınca, Ustanın da, bütün çarşının da parmakları ağızlarında kalacaklardı. Caddeden geçerken eğilip de ocağa bakanlar yürüyen oyuncak kamyonu da görecekler, «İsmail Ustanın çırağı Salih bir kamyon almış ki,» diyecekler, «sahicisinden de yaman, kendi kendine yürüyor.» Hele çocuklar duyacaklar kamyonu, akın akın gelecekler demirci dükkanına, bu sefer fışkıran, çakan, pul pul dökülen kıvılcımlar, örs, çekiç, gözleri kör eden kaynak ışığı yerine kamyonu görecekler. Kamyon kendi kendine yürüyünce de kendilerini tutamayıp basacaklar şaşkın çığlıklarını. Bundan sonra da İsmail Ustayı, dükkanını hiç kimse görmeyecek, yalnız kamyona bakıp gidecekler. Babası da, anası, ablaları da duyacaklar, büyük anası da... Gidip dükkana kamyona bakacaklar. Babası, dokunmak isteyecek bu kendiliğinden yürüyen kamyona, hem de şoförsüz, hem de büyük, Usta, olmaaaz, dur, diyecek. Babası celallenecek, ne demek, benim oğlumun kamyonu değil mi? Usta, kaşlarını çatacak, sesini daha gürleştirecek, olmaaaz, diyecek gene. Başka hiç bir söz söylemeyecek. Ona şöyle tepeden bakacak, çık dışarı diye. Öteki de, ne yapsın, Ustaya karşı koyulur mu,

kös kös, arkasına baka baka gidecek...

Salih o gün, ne zaman oradan ayrıldı, ne zaman eve gitti, yemek yedi, uyudu, anasına, ablalarına neler söyledi bilemiyor. Ne zaman yataktan çıktı, yüzünü yudu, bu sabah kahvaltı ettiğini şöyle böyle anımsıyor, herhalde akşamdan bir şey yememiş olacak, sabahleyin karnı zil çalıyordu, ne zaman buraya gelip eşiğe oturdu bilemiyor. Bu vitrinde, alacakaranlıkta, içerdeki kamyonu görebilmek için yüzünü cama yapıştırmış daha yakından kamyona bakmıştı. Bunu apaçık anımsıyor. Kamyon doğan günle, ilk gelen ışıklarla usul usul ortaya çıkmış, birden bir ışık seli ortasında pırıl pırıl kalıvermişti. İşte bu seyrine doyum olmayan bir manzaraydı. Salih buradan sonrasını pek iyi anımsayamıyor. Hacı Nusretin, yüzü cama yapışmışken geldiğini, onu öyle gördüğünü şöyle azıcık düşlüyor, bir de bir bulanıklık içinden başka bir şeyler görebiliyor.

Hacı Nusret içeriye giriyor, ellerini havaya açmış, dualar okuyor. Okuyor, tekmil dükkana, oyuncak kamyonun üstüne de okuyup üflüyor. Oyuncak kamyona da okuyup üflemesi, karşı evin eşiğinde coşku içinde yüreği dolup taşarak bekleyen Salihi yüreklendiriyor. Salih bunun üstüne bütün gücünü toplayıp, kendinden hiç beklenmedik, bir anlık bir soğukkanlılıkla dükkana dalıyor:

«Şu camdaki kamyon kaça, öyle mi amca, kaç para?»

«Çok pahalı, sen onu alamazsın.»

«Alırım, kaça?»

«Yüz elli lira.»

Salih orada bozulduğunu, elinin ayağının boşandığını anımsıyor, sonra hemen toparlanıp kendine geldiğini, soğukkanlılığını takındığını, büyük bir adammış gibi konuştuğunu bir iyice anımsıyor.

«Bakabilir miyim, dokunabilir miyim ona, şöyle parmağımın ucuyla?»

«Olmaz, olmaaaaz.»

Hacının sesi tok, tepesine balyoz gibi iniyor.

«Parmağımın ucuyla...»

«Yüz elliyi getir, o zaman bütün iki elinle dokunursun, gövdenle de...»

Salih bir türlü kendini toparlayamıyor, anlamıyor, gerçekten bu sabah böyle bir şey başından geçmiş miydi?

Bir şey daha anımsıyor, dükkandan koşarak çıkarken ayağı eşiğe takılmış, boylu boyunca kaldırıma, kaldırımdan caddeye uzanmıştı. Taşlara çarpan dizi yarılmış, kanı daha durmuyordu. Eğer kanayan, ağrıdan onu kıvrandıran dizi olmasaydı, Salih bütün bu olup bitenleri düş sayacaktı. Kulağında da Hacının bed sesi, karga gibi: «Yüz elliyi getir, istersen bütün gövdenle dokun kamyona...»

Hanımeli çitinin dibine oturmuş, dizinin kanını durdurmaya çalışan Salihin içinden geçiyordu: «İnşallah, inşallah bugün de, bir gün daha satılmaz. Koca Allahım, ne olursun, bir daha kimse şu kamyonu görmesin. Hiç bir çocuğa gösterme Allahım kamyonumu, ne olursun...» Salih işi daha ileriye götürdü: «Allahım,» dedi, «eğer bir gün daha kamyonumu hiç bir çocuğa göstermezsen, ben de sana bir tellice horoz kurban ederim. Kumbabaya götürür de senin için keserim.» Salih, kamyonu görecek herhangi bir çocuğun ne yapıp yapıp onu alacağına inanıyordu. İşte bu yüzden Allaha, kamyonu hiç bir çocuğa göstermemesi için yalvarıyordu. Kamyonu gören her çocuk bu kamyon için ölürdü ölür... Allah bile bunun önüne geçemezdi. İyisi mi, kamyonu hiç bir çocuk görmesin.

İsmail Usta onu gördü orada, çitin dibinde, sevinçli yüzü o anda kapandı, kararırdı, elindeki çekici bırakıp Salihe doğru yürüdü, Salih sevindi, göz göze geleceklerdi, ne güzel, işte olmuştu, Usta telaşlanmış, gözlerini onun dizinden ayırmıyordu, çabuk yanına geldi, yaranın altından dizini tuttu:

«Çok kanıyor, ne oldu böyle sana?» dedi.

Salih içini çekti, dizi çok acıyordu. Göz göze gelip yalvarmayı unutmuş gitmişti.

«Düştüm», dedi, inledi, dişlerini sıktı. «Çok acıyor.»

«Dur,» dedi Usta, hemen içeriye koştu, biraz pamuk, sargı bezi, ilaç şişesiyle geldi. Çabucak yarasının kanını sildi temizledi. Dizi bayağı açılmıştı. İlaçladı, sardı. Usta ilacı sü-

rerken Salih bütün dişlerini sıkmasına karşın üç kere bağırdı.

«Aldırma,» dedi Usta gülerek, «geçecek. Bir şey değil, kanı da şimdi durur.»

Tuh, Salih onunla göz göze gelmeyi unutmuş. Tuh, hazır yarası da varken ayağına gelen kısmeti kaçırmıştı, eşşek kafa. Arkasından can havliyle Salih, «Usta,» diye seslendi. Bereket versin ki Usta duymadı. İçeriye girmiş körüğün kulpuna asılmış, demiri ocağa sokmuş, kıvılcımlar ardında kalıp gözükmüyordu. Bir süre Salih onu kıvılcımların içinden seçemedi. Çekiç sesleri onu ayıktırdı, kalktı, Hacının dükkanına kadar koştu. Oh, çok şükür, kamyonu daha kimsecikler görmemişti, duruyordu.

Salih karşıdaki evin eşiğine otururken:

«Sağol koca Allahım,» dedi, «inandım iman ettim ki sen büyüksün. Bilcümle kainatı yaratan sensin.» Salih bunu da İsmail Ustadan kapmıştı. Kendi de ekledi: «Cümle börtü böceği de yaratansın.» Kendine güveni geldi, her şeyi yaratıyor da Tanrı, niye börtü böceği de yaratmasın, onların ne suçu var? Sonra gözleri kamyonda, «madem beni seviyorsun Allahım, mademki bugün örtüp çocukların gözlerini perdeleyip kamyonumu onlara göstermedin, bir iki gün içinde şu İsmail Usta imana geleceğe benzemez, üç gün daha, üç güncük şu kamyonu kimseye gösterme nolursun. Sana helalinden iki horoz daha kurban keserim, olur mu? Üç güne kadar da bir yolunu bulurum, Allah kerim.»

Burada böyle oturup kalınır mı, gitmeli, bir yolunu bulmalı. Çarşının ortasında durup derin düşündü. Evet, İsmail Ustaya gidip orada beklemekten başka bir umarı yoktu. Belki günü bugün dolmuştu. Ya Usta onu arayıp da bulamazsa. Çabuk çabuk oraya yollandı.

Ilık güneş, uslu yel deniz kokusu getirdi. Hanımeli çitinin dibine eski yerine alışmış, rahat çöktü. Ustanın gözlerini kolluyordu. Aaah, bir göz göze gelebilseler, Usta ona hemen önerirdi. Hakkıydı ya, Usta şaşırmıştı, dalgındı, belki de günleri iyi saymamıştı, ansızın mıydı? Burada her şeyi, kamyonu bile unutuyordu. Eşeğini sağlam kazığa bağlamış, kam-

yonunu üç günlüğüne koca Allahına teslim etmişti. Allah o kadar kocamandı ki, bir kamyonu mu koruyamayacaktı. Bir de, bir de, şunu, şu çıraklık işini de istese miydi koca Allahtan? «Allahım» dedi, sonra da hemen vazgeçti. Allahın işi gücü yoktu da hep onunla mı uğraşacaktı. Bir de kızıp da kamyonu korumaktan vazgeçerse ya... Amanın, o kamyonu üç gün korusun da... Ustayla kendi işini kendisi görürdü.

Akşam oldu, gün kavuştu, ocağın kıvılcımları dükkanın kapısından, bacasından, pencerelerinden fışkırıp top top karanlık geceye döküldü. Işıkların önünde, kıvılcımların ortasında Usta türküsüne daldırmış, çekiç seslerini de ona uydurmuş, dünyasından geçip eğilip kalka kalka demir dövüyordu.

Usta gece yarıya doğru bir doğruldu, uzun uzun gerindi, kemiklerinin çatırdadığını Salih buradan duydu, örsün üstünde unuttuğu demiri suya soktu; su cazırdadı, önlüğünü çıkardı, ocaktaki közlerin üstüne su sepeledi, söndürdü, duvardan ceketini aldı giydi, avuçlarını göğe açıp duasını okudu üfledi. «Çok şükür Allahıma, çalışma gücünü verene, verecek olana,» dedi. «Çok şükür.» Kepengi hızla aşağı çekti, kepenk büyük bir gürültüyle, bütün kasabada duyularak kapandı, Usta kilidi vurdu, yokladı, kilitlenmişti. Biraz öne eğik, yokuş yukarı çabuk çabuk yürüyerek evine yollandı. O gidince Salih de yerinden kalktı, «belki çıraklık günü yarındır, Usta yarını bekliyordur,» diye de içinden geçirerek, ıssız çarşının ortasından yürüyerek Hacı Nusretin dükkanına vardı, yüzünü cama dayayıp içeriye baktı. Karanlıkta kamyonu hayal meyal gördü.

Böylece tam üç gün Salih daha gün ışımadan demirci dükkanına varıp İsmail Ustayla göz göze gelmeğe çalıştı. Ha şimdi, ha az sonra Usta, gel işe başla, yüz elli lira mı, olur, haftalığından keserim, der diye bekledi. Koşarak, satılmış mı kamyon satılmamış mı, diye de eli yüreğinde Hacı Nusretin dükkanına vardı. Bir kere daha Hacının dükkanına dalıp kamyonu okşamak istedi. Aaah, bir kerecik olsun kamyona dokunabilseydi, kamyon onun olmuş kadar sevinirdi.

Bu sefer Hacı Nusret onu çok sert tersledi. Bu, Salihi derecesiz üzdü.

«Benimle alay mı ediyorsun, piç kurusu,» diye Hacı Nusret ona bağırdı. Elinde sopa onu dükkanın kapısına kadar, ağzına geleni söyleyerek kovaladı. Salihe hançer soksalardı bir damla kanı çıkmazdı. Kovulması, aşağılanması o kadar çok ağrına gitmişti.

İsmail Ustaya da, ağzında dili dönüp, beni çırak al Usta, diyemedi. Usta da hiç oralı değildi. Sezmiş miydi ne, üç gün içinde bir kere olsun dönüp de Salihten yana bakmadı. Her gece gümbürtüyle bütün kasabayı doldurarak kepenklerini karanlığa indirdi, çabuk yürüyerek, bir canavardan kurtulma telaşında evine koydu gitti.

Salih iyice umudu kesti. Bu işte en iyi, en insan gene de Allah çıkmış kamyonu sattırmamıştı. Salih kendi kendine yemin içip ant veriyordu ki, ölse de yitse de, seksen yaşına bassa da ona bu kadar iyilik yapan Allahına üç tane tellice horozu, hem de en büyük bir ermiş türbesinde kurban edecekti. Allah bu bakımdan hiç küşüm çekmesin...

Hacı Nusretin dükkanının önüne geldi. Usuldan ince bir yağmur çiseliyor, dükkanların arkasında, aşağıda, derin yarın altında deniz gümbürdüyor, yeri, dükkanları sarsıyordu. Ortalık kılıç kesmez bir karanlıktı. Salih kamyonu görmek için camın yöresinde döndü ama bu koygun karanlıkta en küçük bir şey bile seçilmiyordu.

Salihin içine kurt düştü, acaba Hacı kamyonu satmış mıydı? Yoksa kamyonu, öyle bir mavide, öyle bir nar çiçeğindeydi ki gece karanlığında bile parlardı. Acaba Allah sözünde durmamış, daha fazla kamyonu bekleyememiş miydi? Sabaha kadar gözlerine uyku girmedi, çok düşündü para bulmayı, yazık ki bütün gece bir yolunu bulamadı bunun. Anası, onun hiç parası yoktu ki... Bütün kazandığını babası elinden alıyor ona zırnık bile koklatmıyordu. Babası mı, parası olsa bile, kasıklarını tuta tuta yüzüne güler, bir kamyon için bu kadar para mı, bu kadar, benim bu kadar param olsa sahici kamyon alırdım, sahici kamyon, derdi. Küçük ablası mı, fıkaracık, ayaklarına bir ayakkabı alamayıp, koca-

man kız, hem de ne kadar da güzel, elin alemin ortasında kasabanın içinde yalınayak gezip duruyordu. Büyük ana, keşki ona o işi yapmasaydı, Halil gelecek diye de onu kandırsaydı, belki kamyonu ona alıverirdi. Bütün kasaba biliyor, onda bir para var, para para... Keseler dolusu altın. Hiç kimseye, oğluna bile bir zırnık koklatmıyor, Halile, bir gün denizden çıkıp gelecek Halile saklıyordu.

Salih paranın yerini bilse bile çalar mıydı? Bu düşünce bile onu sarstı, dehşete düşürdü. Belki de çalardı. İyi ki, iyi ki yerini bilmiyorum, diye çabucak bu düşünceyi geçiştirmeye çalıştı. Babası bir bilseydi, arayınca bulma umudu olsaydı, babası hiç durur muydu, çoktan büyük ananın kirli çıkınının yerinde yeller esiyor olurdu şimdi. Sabaha kadar çok çok düşündü, kafası şişti. Gün ışırken kalktı, umutsuz, yıkkın çarşıya indi, camın içinde kamyon olduğu gibi duruyordu. Hacı Nusretle göz göze geldiler, gözlerini indirip oradan uzaklaştı. Hacı Nusretin gözleri kara kara, ciğerine işliyordu.

Ilık bahar sabahında her şey güzel bir aydınlıkta şakır şakır yunuyordu. Ağaçlar çiçeklenmiş, arılar çiçeklere üşüşmüşler, uğulduyorlardı. Uğultudan ağaçların yanından geçilmiyordu. Deniz de yumuşacık, dalgasızdı, o da çiçek açmıştı. Marangoz dükkanının yanına gidiyor, şöyle uzaktan, çalışan Ustaya bakıyor, geri dönüyordu. Çarşıda dolaşıyor, dolaşıyor, geliyor marangozun karşısında duruyor bir an düşünüp geri dönüyordu. Uçan kuştan car umuyordu. Bugün kasabanın pazarıydı. Caddeler, sokaklar insanlarla dolup taşıyordu. Salih boynunu upuzun uzatmış insanların gözlerinde, yüzlerinde bir şey, bir şey, ona bir yardım, bir umut ışığı arıyordu. Akşama kadar bir yardım, bir umut ışığı, bir yakınlık arayarak, ne aradığını da orada unutarak, bir umar bekleyerek insanların yüzlerinde arandı durdu. Marangozun önüne de vardı vardı durdu, umudu kırıldı, döndü, işin en güzeli bu kalabalıkta, dönüp de hiç bir insan kamyona bakmıyordu. Bakıyorsalar bile, bunu Salih görmüyordu.

Hızla marangoza girdi:

«Beni çırak al, amca,» dedi, «her bir şeyi biliyorum. Bunu

sen de biliyorsun ki biliyorum. Sana çok yardım ederim. Böyle yalnız yalnız, ne olacak? Sana her gün istediğin tahtadan, istediğin kadar... Küçücük... Canın ne kadar isterse büyüüük, kara, mor güller oyarım... Şimdi bana yüz elli lira ver, ben de o kamyonu alayım da, şurada gezdireyim, olur mu? Ne de güzel kamyon, çok çok seveceksin...»

Salih bütün bu sözleri bir çırpıda Ustaya söyledi. Marangoz orada öyle gözleri şaşkolozlamış kaldı. Önce bir şey anlamamış gibiydi. Sonra yüzü değişti, tepeden tırnağa Salihi şöyle bir süzdü. Salih ancak, «Usta,» diyebildi. Bu söz bir umutsuzluk çığlığıydı. Marangozu ürpertti. Kırılmış bitmiş bir umuttu. Marangoz hiç bir şey olmamış gibi işine döndü, önündeki ceviz tahtasına bir kara gülün kıvrık taç yaprağını oymağa koyuldu. Salih orada durmuş bekliyordu. Neyi bekliyordu? Ayakları aldı onu kamyonun karşısındaki kapıya götürdü, kamyon orada maviledi. «Allahım,» dedi Salih, «Allahım sağ ol... Korudun kamyonu. Horozlarını para kazanıp keserim. Korkma hakkını yemem. Bana çok iyilikte bulundun ama, ben beceremedim. Sağol... İstersen şimdi sattır gitsin, daha ne kadar koruyacaksın benim kamyonu, başka işin gücün mü yok?» Sattır gitsin derken içi gidiyordu. Daha umudunu yitirmemişti. Belki bu akşam Metin abi çıkagelirdi. Belki, belki, belki... Kendi kendine bile söyleyemiyordu bunu ya, ister istemez içinden geçiyordu... Belki bu gece, sabaha kadar, arayıp büyük ananın definesini bulacak, işte o zaman... Ne olacak yüz elli liracık... Gerisini olduğu gibi yerine... Belki de başka, başka bir şey gönderirdi... Birden gözleri, yüzü aydınlandı, Allahım ne olursun, bunca gün sattırmadın, birkaç gün daha sattırma, olur mu, diye ellerini havaya açtı. Bu davranışı onu içine düştüğü karamsarlıktan kurtardı.

Eve gitti, gülüyor oynuyor, eğleniyordu. Büyük anayı da göz hapsine almış yüzünde devinmelerinde bulacağı bir şeyi arıyordu. Günlerdir tadına vara vara bir yemek yedi. Evi gördü, anasını, ablasını gördü. Babası gene her günkü gibi evde yoktu. Yemeği bitirir bitirmez hiç kimseyle konuşmadan ayağa kalktı.

Anası:

«Nereye?» dedi.

Salih:

«Hele bir bakayım hele,» dedi. «Çarşıda duydum, Metin abi gelmiş de...»

«Otur oturduğun yerde,» dedi anası. «O kaçakçı Metinin ne geldiği, ne geleceği var. Onu öldürmüşler.»

«Onu kimse öldüremez,» diye dikleşti Salih. «Ben biliyorum.» Burnunu havaya dikti, çıktı.

Anası arkasından:

«Baban,» dedi, «onu günlerdir görmüyorum, dedi dün. Gelirse ne söyleyim?»

Karşılık vermedi, karanlık bahçeye çıktı, kovuğuna girdi oturdu, kulak kesilip Metinin gelmesini bekledi. Metinin ayak seslerini biliyordu. Kovukta, Metini de, gelip gelmeyeceğini de unutup gitmiş, derin düşüncelere dalmıştı. Büyük ana paracıklarını acaba nereye saklıyordu? Evi baştan ayağa bir bir gözden geçiriyordu. Ah, eskiden başına böyle bir şeyin geleceğini bilseydi, nasıl da izlerdi büyük anayı, parasını sakladığı yeri... Şimdi nerede olabilirdi paracıklar? Bir sıralar nakışlı ipek bir kese görmüştü onun elinde, içi şıkır şıkır para dolu, deste deste...

Büyük ana daha gün ışımadan tezgahının başına oturur, oturur oturmaz da mekik görülmemiş bir hızla gider gelirdi. Şile bezinin en güzelini de o dokurdu. Günde on beş metre bez dokurdu belki de. Parasını da hiç kimseye, oğluna bile vermezdi. Eve de o parayla bir zırnık bir şey almazdı. «Oğuldur, saçımı süpürge edip büyüttüm,» derdi. «Mecburi bana bakacak.»

Belki parasını tezgahta oturduğu yerin altına saklamıştı. Belki de o çıngıraklı sandığın içindedir. Büyük ananın çok eskilerden kalma önü üstü kabartma çiçeklerle işlenmiş bir ceviz sandığı vardı. Sandık açılınca kilidi çın çın çınn öterdi. Salih eskiden yalnız bu sesi dinlemek ister, büyük anasına sandığı bir daha açması için yalvarırdı. Büyük ana taş kesilir, o yalvarır yalvarır, öteki karşılık bile vermezdi. Bir de büyük ana sandığı açtığında içinden güzel, insanı

sevinçten uçuran lavanta, nane kokusuna karışmış yaban elması kokusu gelirdi. Gelir, bir buğu gibi bütün evi doldururdu. Belki de büyük ananın parası bu çıngıraklı sandıktaydı. Vay be, şimdi anlıyordu bu sandığın kilidinin neden çıngıraklı yapıldığını. Kimse, Salih gibiler hırsızlık yapamasın diye.

Salih araştırdı, gözden geçirdi ki bütün para bu sandıkta. Anahtar nerde, anahtar da büyük ananın kuşağına bağlı.

Baba çarşıdan şimdi gelmeliydi, eğer bugün eve gelecekse. Gelmeyecekse gece yarısı horozları öttükten sonra hiç gelmezdi. Onun için de ilk horozlara kadar beklemeli, ondan sonra da büyük ananın kuşağından anahtarı almalı. Sandığı açarken ya çıngırak öterse, değil çıngırak, top atsan bile büyük ana uyanmazdı, ya anası, ablası, onlar da, fıkaracıklar, sabahtan akşamlara kadar mekik sallaya sallaya bir yoruluyorlardı ki pestilleri çıkıyordu.

Beklemeliydi, belki Metin şimdi çıkar gelirdi de... Eeee, gelince bu kovukta Salihi nasıl görecekti? Salih de onun ayak sesini duyar duymaz hoop çitin üstünden onların avlusuna atlayabilir miydi? Metin de bu gecenin karanlığında yolunun üstünde bir insan karartısı görünce, yani küçücük bir insan karartısı görünce durur, hemen elini beline atıp anında tabancasını çıkarıp doğrultur, «teslim,» diye bağırırdı, «in misin cin misin, dost musun düşman mısın, teslim!»

«Benim,» derdi Salih. «Ben, komşunuz Salih. Hoş geldin.»

«Hoş bulduk Salih. Eeee ne var ne yok, nasılsın iyi misin?»

Saçlarını okşardı usul usul, yumşacık. Elleri tütün, deniz tuzu kokardı.

«İyiyim,» derdi Salih. Önünden çekilmezdi. İşte o zaman her şeyi anlardı Metin.

«Eeee, hayrola Salih bu gece yarısı?»

Salihin yüreği küt küt etmeğe başlardı.

«Günlerdir her gece yolunu bekliyorum burada,» der bo-

şanırdı Salih. Her şeyi olduğu gibi en küçük ayrıntısına kadar anlatırdı. O İsmail Ustayı, marangozu anlatırdı. «Şimdi sen,» derdi, «sen...» Eli sonunda. «Sen,» derdi, «sen gelmeseydin, az sonra ben de o kamyon için, yarım saat daha yetişmeseydin, ben de büyük anamın çıngıraklı sandığını açıp altınlarını çalacak, o kamyonu alacaktım. İyi ki yetiştin de beni hırsız olmaktan kurtardın.»

Metin sevinirdi:

«İyi ki geldim yetiştim de sen de hırsız olmaktan kurtuldun. Hırsızlar mı, hele insan ninesinin o Halil için biriktirdiği altınlarını hiç hırsızlar mı, bir zırnığını yemeyip de?»

Salih ninesine acıdı. Zaten ona çok kötülük etmişti, iyi ki Metin gelmişti de bu hırsızlığın önüne geçmişti. Yaşasın Metin abi be... Onu bu kötü işten kurtarmıştı.

Metin düşündü düşündü, sonra birden telaşlandı: «Haydi, haydi, şimdi alalım kamyonu.»

«Yok Metin abi, yok. Sabah olsun da, şimdi dükkan kapalı.»

«Sabah olur olmaz, belki birisi gelir satın alabilir kamyonu. Biz de o zaman avucumuzu yalarız.»

Metin coşkusundan yerinde duramıyor, telaşından terter tepiniyordu. Salih ona söyleyemiyordu ki, «bugünlük de onu koca Allahıma teslim ettim, bekleyecek, kamyonumu sattırmayacak» demiyordu.

«Haydi haydi, o alçak Hacı Nusreti ben şimdi uyandırırım, uyandırır dükkanı açtırır kamyonu alırım. De açmasın bakalım dükkanı, şu tabancayla beynini dağıtırım onun, o ahlaksız vicdansızın. Bir de hacı olmuş. Ben bilmez miyim, milleti kandırmak, kandırıp sömürmek için hacı olmuştur o.» Bunu da olduğu gibi çok eskiden Metin abinin ağzından duymuştu Salih. «Bilmez miyim ben, bütün bu kıyılardaki kaçakçı motorlarının başı odur. O kamyonu mu Almanyadan işçiler getirmiştir, öyle mi? Yalan. Hacı Nusret o kamyonu çocuğunu sevindirmek için alan, vurulmuş bir tayfanın kucağından almış, oraya, camın içine koymuştur. Ölü soyucudur o, ölü.» Salih bunu da çok eskiden Metin abiden böylece duymuş ezber etmişti. Salih zaten her sözü ezber ediyor-

du. «Şimdi gidip alacağım o kamyonu ondan. Uyandıracağım o köpeği. Uyanmasın bakalım.»

Salih korkmuş titriyordu. Hacı Nusretin deli gözlerinden zaten korkuyordu.

Birden gecede her şey karıştı, bekçi düdükleri arka arkaya ötmeğe, gürültüler denizin gümbürtüsüne karışmağa başladı.

Bir baktı ki Salih denizin kıyısına gelivermiş. Çok şaşırdı bu işe. Bir şeyler anımsıyordu, kovuktan çıkıp çiti atladığını, Metinlerin avlusundan yere eğilip, gitmiş kamyonların olduğu gibi duran izlerine baktığını, bir gürültü duyup karşı bahçeye atladığını, bahçede bir sarmaşığa, belki de bir dikene dolandığını, bacakları kanıyordu çünkü, bir köpeğin ona saldırdığını, sonra arka arkaya çalan bekçi düdüklerine vapur düdüklerinin karıştığını, denizin gümbürdediğini, belli belirsiz anımsıyor gibiydi. Koşarak eve geldi, yatağına girdi, titriyordu. Üşümüş müydü? «Ben de,» dedi, «yarın açarım, yarın gece büyük ananın sandığını.»

Uykusunda döndü durdu. Çok düş gördü ama şimdi bir tekini anımsamıyor. Çok erkenden uyanmış, yataktan çıkamamıştı. Başını kaldırmış, büyük anayla göz göze gelmişti. Gözlerini hemen kaçırmıştı. Eyvah, büyük ana her şeyi biliyordu. Başını yorganın altına sokmuş bir daha da çıkarmamıştı. Gün doğmuş, bir minare boyu kalkmıştı, Salih yataktan bir türlü çıkamıyordu. Kamyonunu da delicesine merak ediyordu. Belki bir çocuk, Salih boyunda, zayıf da, babası da zengin, babasıyla yürürken camda kamyonu görmüş, görür görmez de zınk diye orada mıhlanmış kalmış, babasının eteğine yapışmış, «bunu bana al, al al,» diye zırlamağa başlamıştı. İt oğlu it, gözü çıkası, nereden gördün onu, taaa camekanın dibinden? Babası da tutmuş onu elinden dükkana girmişlerdi. Hacıyla pazarlığa bile başlamışlardı.

«Olmaz,» diyordu Hacı, «olmaz, ziyan ederim. Yüz elliden beş kuruş aşağı olmaz.»

Yaşşa Hacı!

«Bak, sayın Hacı Nusret Bey kardeşim, nedir, küçücük bir oyuncak kamyon.»

Hacı sakalını tingirdetip gözlerini belertmiş:

«Küçücük mü, bir oyuncak kamyon mu? Bak şunun rengine, rica ederim beyefendi, rica ederim. Oyuncak mı? Alamanyadan geldi bu, Alamanyadan, Alamanyadan... Bir kuruş aşağı olmaz...» demişti. «Uzaaak Alamanyadan... Olmaz! Bir kuruş aşağı olmaz. Bana ne, parası olan alır.»

Anası başucuna geldi:

«Salih, Salih,» dedi. «Ne oldu sana. Hiç bu kadar geç yataktan kalkmazdın.» Yorganı açtı, Salih onun yüzüne bakamadı, hızla yorganı üstüne çekti. Eeee, sittin sene burada kalamazdı ya... Belki kamyon da satılmıştı. Yatakta daha fazla duramadı, kalktı, dışarı fırlayacaktı ki anası kolundan yapıştı:

«Dur,» dedi, «dur. Baksana şu haline, bir deri bir kemik kaldın. Ne yiyor ne içiyorsun, öleceksin bu gidişle. Ne de uyuyorsun. Sabahtan akşama kadar sürt ha sürt, ne olacak senin bu halin? Haydi yüzünü yıka da kahvaltını et, ne cehenneme gideceksen ondan sonra git.»

Salih bahçeye çıktı, ayakyoluna gitti, orada bir iyice çatladı. Çoktandır çatlamayı da unutmuştu. Acıkmıştı da... Ne yapayım, dedi kendi kendine, pantalonunun düğmelerini iliklerken, ne yapayım, satılırsa satılsın. Varsın satılsın, hiç olmazsa hırsızlık yapmaktan kurtulurum. Metin abinin de gelip geleceği yok.

Masada çay, bal, tereyağı, yumurta kendisini bekliyordu. Salih kendini bildi bileli evlerinde bu kadar yiyeceği bir arada görmemişti. Yiyeceklere el süremedi, baktı kaldı. Bu yiyecekleri alacaklarına, bu kadar para verip de, bana şu kamyonu alsalardı ya, diye düşünürken anası çayı koymuş, «haydi Salih ye,» diyordu. Yemeğe başladı.

Anasını böyle öfkeli hiç görmemişti.

Kahvaltısını ederken kimsenin yüzüne başını kaldırıp da bakamıyordu. Nasıl baksın... Hele büyük ananın yüzüne... Halil için biriktirdiği altınları... Saçını süpürge edip büyüttüğü oğlunun oğlu... İçi içini yiyordu. Bir anda, elleri ağzı

makina gibi işleyerek kahvaltısını yaptı, dışarıya fırladı. Bahçe kapısını çıkınca durdu. Ayakları bir türlü gitmiyordu. On kilo demir bağlamışlar gibi. Nasıl gitsindi? Koca Allahın şu dünyada bir tek işi gücü, bir dükkandaki, o dinsiz bir Hacının elindeki kamyonu beklemek değildi ki... Orada, camın arkasını boş görmeye bir türlü dayanamayacaktı.

Gene de ayakları onu aldı çarşıya götürdü. Çarşıda ulu çınarın orada kalakaldı. Hacı Nusretin dükkanı az ötedeydi, vitrinin de yarısı gözüküyordu. İşte kamyon o vitrin camının arkasındaydı. Aaaah, buradan gözükseydi. Bekledi.

Oradan gelip geçenler, bir ince zayıf çocuğu faltaşı gibi açılmış duru mavi gözlerle, boynunu Hacı Nusretin dükkanına doğru uzatmış, öyle kalmış gördüler bir süre... Yüzü de sapsarı olmuş.

Olacak gibi, dayanılacak gibi değil bu beklemeye. Salih, silkin. Silkin de kendine gel Salih. Satılmışsa satılmıştır.

Salih gözlerini yumdu, yerinden Hacı Nusretin dükkanına fırladı. Böylece gözleri kapalı yolda birisine, bir yere çarpmamış mıydı, yere düşmemiş miydi? Şimdi gözleri kapalıydı ve eşikteydi. Gözlerini açsa yüreğinin duracağını, küttedek yere düşeceğini sanıyordu.

Gözlerini nasıl, ne zaman açtı kendi de bilemiyor, karşıda camın ardında mavi, daha da mavileyip güzellemiş şakıyordu. Salihin yüreği uzun bir süre hızlı hızlı göğsünü dövdü. Tıkanmıştı. Yalnız arada «sağol Allahım,» diyebildi, o da bir kere.

Evet, bu gece artık çalacaktı büyük ananın altınlarını, yoksa ölecekti. Ölecek canım, bu kamyon onu düpedüz öldürecekti, hele satılırsa... Ne olurdu o zaman Salihe? Böyle bir sonucu da Salih merak etmiyor değildi. Aman Allah göstermesin. Tuh tuh tuh, ağzından yeller alsın.

O gün aylak aylak dolaştı çarşıda, koruda, rıhtımda. Denize, çiçeklere, çiçeklere çokuşmuş vızıl vızıl öten arılara, marangozun dükkanına şöyle uzaktan, şöyle uzaktan da İsmail Ustaya kayıtsız, bütün bunlarla hiç bir alışverişi olmamış gibi baktı geçti. Eve gidip öğle yemeğini de yedi. Etli patatesle mis gibi taze tereyağı kokan bir bulgur pi-

lavı vardı sofrada. Karnını bir iyice doldurdu. Son günlerde hiç böylesine, yediği yemeğin tadına varmamıştı. Şöyle bir uzaktan, kahvenin önünde babasını da gördü, ona karşı da kayıtsızdı. Öğleye kadar hiç kimsenin yüzüne bakamamıştı ya, o bir hırsızdı, ne olacak, dünyada ilk ve son hırsız o değildi ya, dünya hırsızla doluydu. Metin abi bile bir çeşit hırsızdı. Ama o büyük hırsızdı. Üstelik de herkesin yüzüne bakamamak şöyle dursun, herkese tepeden, karıncaya bakar gibi bakıyordu. Niye bakmasın, o bir maceraydı. Salih de bugün akşama kadar, önüne kim geldiyse, durdu gözlerinin içine baktı, gözlerinin içine içine, ne olacak. Salihin gözlerinin içine baktığı adamlar duruyorlar, önce bir şaşırıyorlar, sonra da bir tuhaf yaratığa bakar gibi ona bakıp yürüyorlardı.

Salih, akşam eve gelince ilk olarak vardı, tezgahına yumulmuş, masuradan iplik ayıklayan büyük anasının önünde eğildi, gözlerini buldu, ninesi «o neee, deli mi neee,» diyerek gözlerini ondan kaçırıncaya kadar baktı.

Anasına da, ablasına da öyle yaptı. Gene tadına vararak akşam yemeğini de öyle yedi. Evde herkesle de, büyük anasıyla da konuştu. Yarın sabah onun olacaktı kamyon.

Gün kavuşurken gene Metin abiyi beklemeğe, ağacın kovuğuna gitti. Metin abi bugün gelecekti. Mutlaka gelecekti. Niye olmasın, gideli hayli, kaç aylar, kaç aylar olmuştu. Bir gece çıkıp gelecek değil miydi? Geçen gece de gelmemişti, öyleyse bu gece neden gelmesindi? Sandığı, büyük anasını hiç düşünmüyordu. Gece yarısından sonra, nasıl olsa... Metin abi de gelecekti de o gelince de zaten ne gereği vardı büyük anasının o altınlarının? Bir ayak sesiyle irkildi, işte, dedi kendi kendine, işte. Şimdi Metinle karşılaşırsa ne diyecekti, konuşabilecek, derdini bu gece yarısı gerçekten ona anlatabilecek miydi? Dün gece anlattığı gibi... Kovuktan çıktı, gözünü çitin deliğine dayadı, gelen bir kadındı. Karalar giyinmişti, Salih onu tanıyamadı. Kadın salına salına yürüdü, Metinlerin kapısı kendiliğinden açıldı, kadın içeriye girdi. Hah, dedi Salih, oldu, kendisinden önce sevgilisini gönderdi, ardından da az sonra da, şim-

di de kendisi gelecek. Metin abiye söyleyeceklerini kafasında yinelemeğe başladı. Hiç bir şey düşünmüyor, durmadan o sözleri yineliyordu. Metin de ona dünkü söylediği sözleri yeniden söylüyordu. Hiç bir şey olmadan Salih, böyle böyle ilk horozları buldu. Salih başka şeyler de düşünmüştü bu zamana dek, o salıverdiği arıyı, arı acaba o beline sarılı kalan ipten kurtulmak için daha uğraşıyor muydu, Salihi görmüş, ona bakmış, onu sevmiş miydi, yoksa düşman mı olmuştu? Hacı Nusreti de düşündü. Kamyonları, çocuk arkadaşlarını da. Çocukların hepsi de hıyarın tekiydi. Demirci dükkanından çekiç sesleri ta buraya kadar geliyordu. Onu düşünmemek olanaksızdı. Marangozu düşünmeyi içi götürmedi.

İlk gece yarısının horozları ötünce Salih kovuktan çıktı. Hava ıslaktı, üşümüştü. Gerindi, kemikleri çatırdamadı ama bir hoş oldu. İşemesi gelmişti. Ağacın dibine uzun uzun, sidiği buğulanarak çövdürdü. Ağaçlar, çiçekler, evler, buğu, deniz ayışığında bambaşka oluyordu. Bu anda içine bir korku girdi. Neden korkuyordu, sebebini bilmeden, arkasından geliyorlarmışcasına kendisini eli ayağı titreyerek kapıya attı. Kapıya gelince korkusu azıcık dindi, kolu usulca aşağı indirdi, kapı gıcırtısız açıldı, Salih içeriye kaydı. Bir ara, kapı kapanınca, orada su küpünün yanında durdu, bekledi, içeriyi, içerdekilerin teker teker soluklarını dinledi, özellikle büyük anasının soluklanması üstünde durdu, o da derin uykulardaydı. Buna sevindi. Büyük anası fistanını yatarken çıkarınca hep yastığının altına koyardı. Gözü karanlığa alışınca tezgahın dibindeki yer yatağında büyük anasını seçti. Yatağın ayağının ucuna karşıdaki küçük pencereden üç dört karış boyunda bir ayışığı vuruyordu. Salih ayak parmaklarının ucuna basa basa büyük anasının başucuna vardı. usulca, yavaş yavaş fistanı, soluğunu keserek çekti. Anahtarları buldu, bu arada en küçük bir hışırtı, ses çıkarmamıştı, zincire bağlı anahtarlar kuşağa dikilmişti. Sökse miydi, söküp de öyle mi, yoksa kuşakla birlikte mi götürseydi anahtarları? En kolayı kuşakla birlikte... Yorulmuş, cıpıldak tere batmıştı. Bir de soluk soluğaydı. Oraya, büyük anasının baş-

ucuna oturdu, dinlendi. Büyük anası derin derin soluk alıyordu. Dışarda geç kalmış bir horoz öttü. Yandı, diye düşündü Salih, geç kalmış horozu yarın sahibi kesecektir, yandı horoz. Kesip bir güzel soğanlı yahni yapacaktır. Ömründe bir kez soğanlı yahni yemişti Salih, bir daha da tadı damağından gitmemişti. Üstü yağlı, kırmızı biberli... Kokusu daha daha burnunda. Şimdi, şu anda bile kokluyor yahniyi, mis gibi, mis gibi... Son günlerde amma da acıkıyor Salih, amma yemek özlüyordu. Büyüyorum, dedi Salih, boy atıyorum da ondan.

Dinlenmişti. Ayağa kalkmadan, olduğu gibi elleriyle kayarak sandığın yanına vardı, el yordamıyla kilidin deliğini buldu, anahtarı soktu, çevirecekti, yüreği küt küt göğsünü dövmeğe başladı. Salih, sesini duydu mu diye büyük anadan yana bir göz attı, soluğunu tuttu, büyük ana derin uykulardaydı. Durdu, bekledi, kilidin deliğindeki anahtarı bir iyi yokladı, çevirmedi. Birkaç kez daha yokladı, kulağına uzaktan demircinin çekicinin sesi gelir gibi oldu, anahtarı tuttu yavaş yavaş çevirdi, kilit, çınnn, diye öttü, ötmesiyle birlikte de bir çığlık... Evin içini bir çığlık doldurdu. Salih bir an eli anahtarda kalakaldı, sonra hemen toparlanıp yatağına uçtu, yorganın altına girer girmez de gözlerini kapadı, uykuda gibi soluklamağa başladı. Büyük ana yatağından fırlamış elektrik düğmesine koşmuştu ya, o düğmeyi çevirinceye kadar hırsız başını almış gitmişti.

«Hırsızlar, hırsızlar, hırsızlar, hırsızlaaaar...» Büyük ana tepiniyor, dövünüyor, saçlarını yoluyor, evin ortasında, kendi yöresinde dönüyordu. Soluğu taşarak: «Hırsızlar, hırsızlar paramı çaldı, hırsızlar sandığımı açtılar, hırsızlar, hırsızlaaaar...»

Anası, ablası yataklarının içine oturmuşlar, uykulu gözlerle yöreye bakınıyorlar, saçlarını kaşıyor topluyorlar, ne olduğunu öğrenmeye çalışıyorlardı. Az bir sürede ana kendini toparlayıp ayağa kalktı:

«Ne oluyor ana, ne oluyor?» diye dönüp durmakta, dövünmekte olan büyük ananın yanına vardı.

«Hırsızlar,» dedi büyük ana, «hırsızlar kızım. Ah, öldür-

düler beni, ne kadar param varsa sandığımda çaldılar, kaçtılar gittiler.» Ağlıyor, dizlerini dövüyor, çırpınıyordu. Birden halsiz yere çöküverdi. «Ölüyorum kızım, bir su ver,» dedi. «Ben bundan sonra yaşamam.» Sesi kısıktı, hırıltılıydı. Ana hemen suya koştu.

Salih de yatakta daha fazla duramamış kalkmış yatağın içine oturmuş, durmadan gözlerini yumruklarıyla oğuşturuyor, yöresine şaşkın bakınıyordu.

Ana suyu kendi eliyle nineye içirdi, bardağı uzağa koyduktan sonra sandığa gitti, sandığın önüne diz çöktü:

«Ana, ana,» diye bağırdı, «bak, anahtar kilitte duruyor, bak.»

Büyük ana:

«Elleme onu, dokunma sandığa,» diye bağırıp yerinden fırladı, koştu, anayı bir yana itip kendisi sandığın önüne çöktü, anahtarı döndürdü, kilit iki kere çınnnn çınnnn eyledi. Büyük ana sandığı açıp daldı, biraz sonra de elinde ağzına kadar dolu, şişmiş, işlemeli kesesiyle doğruldu, «çok şükür Allahıma, çok şükür, çok şükür,» dedi. Evin ortasına kadar dimdik yürüdü. Sonra döndü koşarak sandığa geldi, kapağını açtı, keseyi yerine okşayarak yerleştirdi, anahtarı kilitte çevirdi, kilit üç kez çınnnn çınnnn çınnnn öttü.

Bundan sonra büyük ananın gözleri evin içinde velfecr okuyor, her yeri, her yüzü arıyordu. Gözleri geldi, daha gözlerini oğuşturmakta olan, yöresine uykulu uykulu, olup bitenden habersiz bakınan Salihin üstünde çakıldı kaldı. Sonra birdenbire, dehşet bir sesle:

«Hırsız, hırsız,» diye var gücüyle bağırdı.

Salih korkusundan yerinden sıçradı, geri yatağına düştü.

«Bağırma, bağırma anam,» dedi ana, «bak çocuğun ödünü kopardın. Ben hırsızın senin bağırmanla birlikte kapıdan çıktığını gördüm. Uzun boylu kocaman bir karartıydı. Bak çocuk uykusundan nasıl da sıçradı. Vah yavrum.»

Büyük ana onu dinlemiyor, gözleri Salihte, daha:

«Hırsız, hırsız, hırsız,» diye söylenip duruyordu. «Hırsız, hırsıııız, ben hırsızın kim olduğunu bilmiyor muyum. Hırsızlar, sizi gibi hırsızlaaar...»

Orada dikilip kalmış ablası:

«Biz de gördük hırsızı büyük ana,» dedi. «Boyu kavak kadar vardı.»

Büyük ana kuşağını aldı, beline doladı, anahtarın da üstüne yattı. Yatakta dili durmuyor söyleniyordu.

«Hırsıız, sizi gidi hırsızlaaar, sizi, sizi gidiiii hırsızlaaaar, ben hırsızın kim olduğunu bilmiyor muyum?»

Hırsızın kim olduğunu bu evde herkes biliyordu.

Büyük ananın söylenmesi sabaha kadar sürdü. Salih de sabaha kadar uyumadı. Erkenden yatağından kaydı, dışarı çıktı, denizin kıyısına indi, yüzünü deniz suyuyla çarpa çarpa yudu.

O gün öldü bitti de bir kerecik olsun çarşıya, Hacı Nusretin dükkanına gidip de kamyonuna bakamadı. Her seferinde, «varsın satılsın,» diyordu. «Ne olacak bir oyuncak kamyon, satılırsa satılsın. Koca Allahımın onu beklediği yeter. Varsın satılsın. Koca Allahım da...» Kamyona bakacak yüz mü kalmıştı onda? Böyle derken de koca Allahına çok güveniyordu. Dili, varsın satılsın derken, yüreği, o ne yiğit, aslan koca Allahtır o, hiç sattırır mı o kamyonu, diyordu, hiç...

Akşam eve hiç bir şey olmamış gibi döndü, anası ona öfkeyle baktı ya bır şey söylemedi. Ablasının yüzünden şaşkınlık okunuyordu. Büyük anaysa şendi, şakraktı, hep gülüyor konuşuyor, eski günlerini anlatıyordu. Büyük ananın böyle bir halini şimdiye kadar hiç görmemişlerdi. Salihe gelince, büyük anasının gözleri ona takılınca, yüzü birden değişiyor, şimşekleniyor, bir anda da büyük ana bunu geçiştiriyordu. Büyük ananın bu hali anayı gittikçe endişelendiriyordu. Böyle bir büyük ana hayra alamet değildi. Birşeyleri pişirip kotardığı kesindi ya, neydi?

Salihse hiç bir şey sezmemişti. Yalnız, nereden geldiği, ne olduğu belirsiz bir korku içine işlemiş, gittikçe de azıtıyordu. Karanlığa gömülüyor, ne yapacağını, nereye gideceğini bilemiyordu. Yemeği yer yemez yatağına koştu, yorganın altına girip tepesine kadar çekti, gizlendi, korkusuyla içiçe orada büzüldükçe büzüldü. Uykusunda birkaç kez, yatağından fırlayarak, «hırsız, hırsız,» diye bağırdı. Anası

aldı onu yeniden yatağına yerleştirdi her seferinde de...

Sabahleyin uyandığında küçük salonda babasının uzun adımlarla volta vurduğunu gördü, bu hayra alametti. Babası ne zaman böyle sabah erkenden kalkar küçük salonda hızla gidip gelmeğe başlarsa, bu en azından evde on beş günlük rahatlık demekti. Artık on beş gün baba kimseyi aşağılamayacak, dövmeyecek, içmeyecek, kumar oynamayacak, evden çıkmayacak demekti. Böyle günlerden sonra baba kendisine mutlaka evde bir iş bulurdu. Ya tezgahları onarır, ya bahçeyi çapalar, birşeyler diker, ya balıkçılara ağ örer, ya evi boyardı. Böyle günler sonrası babanın para kazandığı da olurdu.

Şimdi az sonra baba konuşmağa başlayacaktı. Ne söyleyeceğini Salih de, büyük ana da, evdeki herkes de, komşular da biliyorlardı.

Baba gitti geldi, gidip gelirken durmadan hızlanıyordu. Sonra ortada zınk diye dikildi kaldı. Başını sağa sola çevirdi, kendi kendine birkaç kere güldü, boyun kıvırdı: «Allah Allah,» dedi, «Allah Allah...» Sonra sesini yükseltti, «ben,» dedi, durdu bekledi, düşünür bir hal aldı, sonra da kendini bir iyice toparlayıp, «ben, ben,» dedi, «ben adam olmadım. Ama olacağım, ama çalışacağım. Ben ben, ben ben insan olmanın kadrini kıymetini bilmedim. İnsan olmak, aaah, insan olmak, çalışmak, üretmek, demektir. Aaaah, ben, ben, ben hiç bir işe yaramadım. Bir baltaya sap olamadım. Elimi ılıktan soğuğa vurmadım. Kahvede okumuş, İstanbullarda dünya öğrenmiş, canını çalışanların uğruna vermiş gençlerle konuşuyordum da, onların yüzlerine bakamıyordum. Onlar, sömürmek, bir insanı, beş insanı sömürmek, Amerika gibi dünyayı sömürüp, berbat, insanlığa yakışmaz işler yapmak, diyorlardı. İnsan olan insan kendi çalışır, kendi kazancını yer... İnsan olan insan... Vay anam vay, insan olmak ne zor imiş. Ben de doğdum doğalı şu anamı sömürüyorum. Ondan sonra da sizi. Kızlarımı, karımı sömürüyorum. Üstelik kendi sömürdüğüm yetmiyormuş gibi İstanbullu tüccarlara da sömürtüyorum... Siz göz nuru döküp nakış işiliyorsunuz, bir gömlek beş liradan, o nakışlı gömleği tüccar satıyor kaça,

seksen liraya, yüz elli liraya... Siz bez dokuyup bir haftada ne kazanıyorsunuz, iki yüz elli lira... Tüccar ne ka anıyor, iki bin beş yüz lira. Biz bunun önüne geçemez miyiz? Üç kişi için şu bütün kasaba tekmil çoluk çocuğuyla çalışıyor, üç kişi de İstanbulda saraylar, apartımanlar, fabrikalar kuruyor. Zor, zor, zor insan olmak, zor. Ben bundan sonra köleler gibi çalışacağım. Çalışacağım, kimseyi, sizi sömürmeyeceğim. O zaman da ben, ben, ben sömürüleceğim. Sömürülmek de bir alçaklıktır ama, eveeeet, ne diyordu o gençler, polislerin, askerlerin döve döve öldürdükleri gençler, esas sömürülmek alçaklıktır, diyorlardı. En büyük alçaklık da sömürülmeye karşı koymamaktır, bakın, bu eve o kaçak gençlerden birisi düşerse alıp saklayacak, ben gelinceye kadar onları gözünüzden esirgeyecek, kuş südüyle besleyeceksiniz, ne ıyorlardı, en büyük insanlık sömürüye başkaldırmaktır... Eee, ben de düşündüm, ben ne oluyorum bu işlerde, ben hep sömürüyorum, yirmi yıldır, anamın, karımın, çocuklarımın emeklerini ellerinden alıyor, kumara, içkiye, bilmem nereye veriyorum. İnsanoğlu niye böyle mahzun, it, gaddar, sömürgen? Sömürmektense, sömürülmek daha insanlıklıdır. Sömürülüp ondan sonra da sömürüye başkaldırmak, o öyle bir insanlıktır ki soluğu doğru Allahın en güzel Cennetinin ortasında alır. Şu oğlum şu oğlum Salih, tek oğlum, gözümün nuru, okula bile gönderemediğim, Salih, Salih büyüdüğünde gençler gibi olacak. Öldürülürse, sömürüye karşı koyarken, işkence ederlerse ona polisler, askerler, vatan sağ olsun. Zor zor, insan olmak zor, insan olmak çalışmak demektir. Siz ölüyorsunuz, bitiyorsunuz, çalışarak mahvoluyorsunuz, amma insan oluyorsunuz. Sonunda, ben geliyorum, sizin alınterinizi, göz nurunuzu alıp kumara, içkiye veriyorum. Siz sömürülüyorsunuz, üstelik karşı da koymuyorsunuz. Şimdi ben mi alçağım, yoksa siz mi alçaksınız... Ben ben ben. Şimdi öyleyse insan olmak için ben çalışmalıyım. İnsanoğlu niye böyle yalnız, ah, kimsesiz, mahzun, üzgün, sevinçsiz, it, gaddar, sömürgen, hırsız, aaah, hırsız. Ben sizin yıllar yılı gözlerinizi, ellerinizi, sevginizi, bana karşı koyamadınız, insanlığınızı çaldım... Zor zor, insan olmak zor. Oh, çalışacağım,

çalışacağım, bir iş bulup kendime, çalışacağım. Çalışıp sizin gibi insan olacağım. Çalışmak yaşamaktır. İşleyen demir ışıldar. Işıldayan demir ölmez. Bak, İsmail Usta hiç ölüyor mu? Bense bense, böyle gidersem, ya biraz sonra, ya bir yıl içinde ölüp gideceğim... Çalışmak, çalışmak insan olmaktır...»

Sonra, evin poyrazdan yana olan köşesine, yastığın üstüne oturuyor, mırıl mırıl, alacakaranlıkta yumulmuş, başı çenesinde konuşuyor, konuşuyordu. Sonra da birden oradan ok gibi bahçeye fırlıyor, başlıyordu toprağı bellemeğe... Elleri, kolu duruncaya kadar belliyor, bahçenin toprağı kırmızı, yağlı altüst oluyor, acı, güzel kokuyordu. Baba, arada sırada avucuna aldığı toprağı burnuna götürüyor, derin derin içini çekerek toprağı kokluyordu. Çalışırken, bundan sonra evde kaldığı sürece de ağzını açıp bir tek sözcük konuşmuyor, yüzünde mutlu gülümsemeler, iyilikle dolup taşarak, yöreye şefkat, sevgi dağıtarak, nazik, karıncayı bile incitmeyerek, yumuşak çalışıyordu. Evdeki herkes yıl on iki ay bu günleri bekliyor, iple çekiyordu.. Bu günler ev için, büyük ana için bile düğün bayramdı. Bir ışık kaynağıydı baba bu günler, bir mutluluktu, çiçek açmış bir bahar ağacıydı, tepeden tırnağa. Baba hep baharları böyle çalışkan oluyordu.

On beş, yirmi gün, baba hiç durmuyor, kendisine işler icat ediyor, ömrü boyunca çalışmaktan hiç geri durmamış bir kişinin mutluluğunda çalışıyor, didiniyor, yüzünden, alnından şıp şıp terler damlayarak uğraşıyordu. Salih böyle günlerde babasına hayrandı. Ne Metin abi, ne başkaları gibi olmak istiyordu, o tıpkı şimdiki babası gibi olmak istiyordu.

Bir gün de ansızın evin mutluluğu bir göz açıp kapayıncaya kadar bitiyor, bir düş oluyordu sevinçler. Bir sabah, baba elindeki işiyle öyle kalakalıyor, gözleri donuyor, uzaklara dalıyor, bir süre öyle kıpırtısız duruyor, sonra da birden yerinden kalkıp inanılmayacak bir çabuklukla üstündeki iş giyitlerini çıkarıyor, aynı çabuklukla da yeni giyitlerini giyiniyor, sağa sola bakmadan koşarcasına Abdinin meyhanesine soluk soluğa varıyor:

«Abdi, Abdi, Abdi nolursun öldüm, çabuk, daha çabuk,»

diye bağırıyor, Abdi onun huyunu bildiğinden bir anda sofrayı donatıyor, baba da elleri titreyerek ilk kadehini başına dikip sonuna kadar içiyor, «oh, çok şükür,» dedikten sonra dizlerini şaplaklayarak bir türkü tutturuyordu. Gözleri parlayarak meyhanedekilere dönüyor: «Çalıştık arkadaşlar, çalıştık, hakettik,» diyordu. «Çalışıp hakettikten sonra içmek ne güzel, ne güzel oluyor, cana can katıyor arkadaşlar,» diyor, bir tek daha atıyordu.

Eskiden babası böyle olunca anası Salihi onun arkasından gönderiyor, Salih de her şeyi olduğu gibi anasına kılı kılına anlatıyordu.

Babası daha konuşuyordu. Gençlerden söz ediyordu. Şimdi de gençleri diline dolamıştı. Onlara sonsuz hayranlığını dile getiriyor, yollarına öleceğini söylüyordu.

Salih mutluydu. İyi olmuştu babasının halinin bugünlere rastladığı... İstese acaba, biraz sonra bahçeye bel bellemeğe çıktığında, o zamanlar bambaşka iyi bir insan oluyordu, işte o zaman istese, babası ona kamyonu satın alır mıydı, o çocuğun babası gibi. Almaz, diye düşündü Salih. O kadar parası, yüz elli lirası hiç bir zaman olmaz ki fıkaranın. Babasına acıdı, içi, ona karşı sevgiyle doldu. Yoksa parası olsa hiç almaz mı?

Salih babasının bu tutumunun on beş, en çok da yirmi gün süreceğini biliyordu ama, ya diyordu kendi kendine, sonuna kadar, bu iyiliğe alışır da böyle çalışkan kalırsa, inşallah, diyordu Salih, inşallah kalır. O zaman da bana mavi kamyonu da, on tanesini de alır, Metin abinin evlerinin önündeki kamyonlardan bile alır. İnşallah, diyordu, inşallah...

Bugün de canı mavi kamyonunu görmek istemiyordu. Daha da çok Salih kendisini buna inandırmak istiyordu. Satsınlar, satsınlar, belki de satmışlardır, diyordu kayıtsız. Satmışlardır, derken de yüreği cızzz ediyordu. Salih sanki yüreğinin cızzz ettiğinin de farkında değildi. Kurnaz bir tutumdaydı. Belki üstüne düşmezse, hiç satılmazdı, herkes onu orada unutur giderdi.

Karnını ağır ağır, hiç telaşsız doyurdu, suyunu yavaşça yudum yudum içti. dışarı çıktı usulca, kapının sağına asıl-

mış, yer yer sırı dökülmüş aynaya baktı, ya Allahım bana sabır ver, dedi. Sabır ver de bugün şu kamyonu görmeye gitmeyim. Satılırsa satılsın, ne olacak, bir kamyon da neyimiş yani, sahici kamyonlar gibi hiç bir zaman olamazlar ki bunlar... Ohhoooo, sahici kamyonlar başka, böyle oyuncaklar... Bu oyuncak kamyonları bir kurarsın, bir işler iyi, iki işler, üçüncüsünde de bozuluverir, o zaman da kaldır denize at.

Aynaya bakıp ince, uzun boynunu gördükten sonra bahçe kapısından çıktı yürüdü. Hem yürüyor, hem düşünüyordu. Ne olacak canım, işte çocuk aklı, o kamyon benim olsa ne olacak... Bir gün, iki gün çalıştıracağım, sonra da ikinci gün usanıp bırakacağım. Sonra birden içinde, bilmediği bir yerden başkaldıran sese benzer, ayrı bir şey, kamyon benim olsun da, aaah benim olsun da bir günde bıkar mıyım bıkmaz mıyım ben bilirim. Arılar gibi bir günde bırakır mıyım bırakmaz mıyım ben bilirim. Arının karası, zayıfı kötüsü hiç, vizzo... Arının binbir renklisi, kıvılcım kanatlısı da ağılı, insanı sokar. Kamyon hiç onlara benzer mi, derken, başkaldıran ses yitti, yerini gene o yıkkın ses aldı. O kamyon mu, varsın kendilerinin olsun. Maviymiş, mavisi de, nar çiçeği de kendilerinin olsun. Nar çiçeği rengine de kamyon boyanır mıymış. Bunları söylerken, kamyonun aleyhinde de atıp tutarken içi gidiyordu.

Başını kaldırır kaldırmaz karşıda, camın arkasında kamyonu gördü, mavi, nar çiçeği bir bahar bahçesi, deniz bahçesi gibi açılmışlardı. Salih güldü, kahkahayla güldü. Sevincinden, eşikte birkaç kere havaya atladı, sonra da zızzzzt diye koşarak, Hacı Nusretin dükkanı önünden bir baştan bir başa koşarak gitti geldi. Zızzzzzzzt!

Şu demirci İsmail Ustanın da çekicinin sesi her yerden duyuluyordu. Ta denizin kıyısından bile. Bu ses bu kasabada bir kesilecek olsa ne olurdu acaba insanlara, ne yaparlardı? Belki dünya boşalmış gibi gelirdi onlara, belki de yaşayamazlardı. Şimdi düşünün ki şu vitrindeki kamyon çekip gitmiş buradan, Salihe ne olurdu, bomboş, ıpıssız kalırdı, dünyanın ortasında kimsiz kimsesiz, elsiz ayaksız kalırdı.

Demirci dükkanına kadar koşarak giden Salih, İsmail Ustanın gözleri önünden, zızzzzz, zızzzt çekerek belki beş altı kere geçti. Eskiden olsa bunu yapabilir miydi? Ölse de, diye geçiriyordu içinden, bundan sonra ölse yalvarsa da ona çırak olmam. Kuş kafesten kaçtı, bir daha gelir mi ki? Zızzzt, zızzzt! Usta ona şaşkın bakıyordu. Böyle soytarılıkları herkesten beklerdi de Salihten beklemezdi. Sonra Salih kendini marangozun dükkanı önünde buldu. Orada da, olmadık, görülmedik soytarılıklar yaptı. Yüzünü eğdi, dilini çıkardı, nanik yaptı Ustaya, daha da neler neler yaptı.

Birkaç kere daha Hacı Nusretin dükkanının önüne gitti. Satılmıyordu kamyon, işte satılmıyordu. Bu fakir, bu hepsi birden sömürülen kasabada yüz elli lirayı bulup da kim alabilirdi bu kamyonu. Salih para buluncaya, ya da Metin gelinceye kadar orada, o camın arkasında kamyon bekleyecekti. Ya da Hacı Nusret onu torununa armağan eyleye... Hele bir armağan etsin torununa, hele bir. Salih kendi kendine, kasıklarını tuta tuta, gülüşlerini kamyona ulaştırana kadar güldü. Ya torunu yoksa Hacı Nusretin? Olsa da ne yazar, diye konuştu. Bu kamyonu, bu kasabaya koca Allahımız benim için yollamıştır.

Gezip tozmaktan, koşup oynamaktan, sevinçten yorulmuştu Salih, yarların oraya, evlerin aralarına gitti, aşağı kıyıya inen denizcilerin merdivenine oturdu. Aşağıda deniz kurtarıcılarının evleri, gözetleme kuleleri, motorlarını koydukları yapıları vardı. Yüzünü elleri arasına aldı, çok delice şeyler düşünüyor, anında da o düşünceleri kafasından kovuyordu. Yakındaki demirciden çekiç sesleri daha açık duyuluyordu.

Gün kavuştu, gölgeler indi, bütün gün koşup yorulmuş Salih uyuştu, yarı uykulu, yarı uyanık, büzülmüş gözlerinin çizgisinde deniz orada ne kadar kaldı, kestiremiyor. Uzaktan denizin çizgisinden trol motorları geliyorlardı. Denizin uçurumundan bu yana düşerek... Salih bir şeyler anımsamağa çalıştı. İçinde usul usul bir şeyler uyanıyordu, belli belirsiz, bulanık, belki sevince, belki umuda benzer. Ayağa kalktı, merdivenlerden aşağı kumluğa indi. Kumluktan rıhtıma geçti. Trol motorlarının arkalarına martılar takılmışlardı. Te-

mel Ustanın birinci teknesi limana giriyordu. Arkasından da ötekiler. Deniz epeyce dalgalıydı.

Kasabanın çocukları da limana doğru yola dökülmüşlerdi. Kamyonlar, kamyonetler de limana geliyorlardı ardı ardına, rıhtımda arkalarını denize verip duruyorlardı.

Bu yıl çok balık vardı. Tekneler kasa kasa balıkların burada boşaltıyorlar, balıkları alan kamyonlar da İstanbul balıkhaneye götürüyorlardı.

Teknelerden kamyonlara kasabanın çocukları taşıyorlardı balık kasalarını. İki yüz kasa balığı teknelerin beş altı tane tayfası taşımakla başa çıkamazlardı. Onun için onların yardımlarına kasabanın yediden on beşe kadar çocukları, işsizleri koşuyorlardı. Balıkçılar çalışmalarına karşılık olarak, balık veriyorlardı çocuklara. Çalışmalarına göre, bir, iki, üç kasa balığı balıkçılar harman ediyor, çalışanlar kaç çocuksa, kim ne kadar çalışmış göze girmişse, ona göre pay ediyorlardı. Ve çocuklar emeklerini, o gece naylon torbalara doldurup evlerine götürüyorlardı. O gece evlerde, avlularda ateşler yakılıyor, kalın közlerin üstünde balıklar yağlı dumanlar yayarak cızırdıyorlardı. Kimi çocuk balıkların bir tekine bile kimseyi dokundurmadan sabahı bekliyor, tablasına doldurduğu balıklarla, çocukların getirdiği balıktan paylarını alamamış aşağı mahallelere uçuyordu. Salih çok tekne boşaltmış, çok balık kazanmıştı. Deniz soğuktu, hep elleri üşüyordu. Eğer canı çok balık çekmemişse, öyle kolay kolay limana uğramıyordu. Canı çekmişse, o günlerde çok da balık çıkmışsa Salih naylon torbalarını doldurarak, değerli balıklarını mahalleye taşıyor, ev ev dolaşarak kazancını dağıtıyordu. Satmayı şimdiye kadar akıl etmemişti. Bu sefer merdivenden aşağı inerken, satarım, diyordu, satarım, satar da... Ne güzel, balık kazanacak, satacak, kamyonunu alacaktı. Kimseye, hırsızlığa, Metin abiye de muhtaç olmayacaktı. Koşarak yokuşu çıktı, sivri kayanın üstündeki yoldan, eski kayık yapımevinin yanından geçip mendireğe vardı. Temel Reis boşaltıyorsa tekneyi ona yardım etmeliydi. Temel Reis hem iyi balık tutuyor, hem de çocuklara, ayrı gayrı gözetmeden en iyi balıklarını seçip veriyordu. Temel Reisin gözünden hiç kaç-

mıyordu. Kim en çok çalışmışsa ona en büyük payı, kim tembellik yapmış, kasaları parmağının ucuyla tutmuşsa ona en azını veriyordu.

Temel Reisle birlikte daha altı motor da yüklerini boşaltıyorlardı. Salih koşarak Temel Reisin teknesine gitti, içeri atlayıp hemen işe koyuldu. Ondan önce limana ulaşmış beş altı çocuk çoktan işe başlamışlardı. Salih daldı, güverteden kasaları alıyor, önündeki çocuğa veriyor, çocuk da kamyonun içindekine aktarıyordu Salihin verdiği kasayı. Yaşasın, bugün Temel Reis üç yüz kasadan bile fazla balık tutmuştu, kalkanlar, kırmızı kırmızı tekirler, barbunyalar, mezgitler, derin dip balıkları, çiğ elektrik ışığında parlıyorlardı.

Salih ter içinde kaldı. Az bir sürede Temel Reisin birinci motorunu boşaltıp ikinciye geçtiler, sonra da üçüncüye... Sonra Temel Reisin:

«Dur,» diyen sesi duyuldu. «Durun ha uşaklar. Ha şu kasayı buraya verin de.»

Ağzına kadar ışıl ışıl iri barbunya doluydu kasa.

«Ha onu da verin.»

Onu da verdiler.

Temel Reis tam altı kasa barbunyayı, tekiri harman etti.

Çalışmış, terlemiş çocuklara sevgiyle baktı, bakışları geldi Salihin üstünde durdu: Görmüştü, bügün Salih öylesine çalışmıştı ki, elleri makina gibi işlemişti. Zaten Salih bu kadar bile çalışmasa Temel Reis ona okkalıca bir pay ayırırdı her zaman, en çalışmış çocuk kadar verirdi ona. Kim ne karışır, kendi malı değil mi, inip denizin kuyusundan o çıkarmıyor muydu balıkları? Temel Reis şimdi bir de Salih çok çalışınca kimbilir ne kadar çok balık verecekti ona. Bu Temel Reis Metin abinin de has adamıydı. Metin, Salih kadarken Temel Reise tayfalık etmişti yıllarca, burada değil, taaa uzak kıyılarda, sıcak denizlerde. Bir iki yıldır burada balık avlıyor Temel Reis, o da kimbilir neden, Temel Reis gibi var mı, o, açık deniz balıkçısıdır, denizlerin kurdudur o. Gelir de buralarda, bu kasabalarda, bu sığ sularda bu çaça balıkları ardında sürünür mü o? O, bin tane, iki bin tane yunus balığı avlamış, şu mağaralara, şu kıyılara, ormanlı yerlere

kazan kurup yunusların yağını çıkarmış, yedi düvele satmış bir balıkçıdır. Bu kıyılarda var mı bir tane öyle balıkçı, on bin tane yunus yakalayan, yağını çıkarıp satıp, satıp da o parayla üç tane vapur kadar tekne yaptıran, bir kişi daha var mı bu kıyılarda? Bu denizler eskiden yunus doluymuş, yunuslar sularda vapurlarla, teknelerle, atlaya atlaya yarışırlarmış, yunuslar insan gibi de akıllı olurlarmış. Salih de bir kere uzaktan, fenerin arkasındaki kayalıklarda otururken bir yunus sürüsü gördü. Atlayıp geniş yaylar çizerek havada bir anda gözden ıramış gitmişlerdi. Şimdi denizlerde bir tek, bir tek yunus kalmadı. Geçen yıl Boğazda görülen son yunusu da haber alınca Temel Reis, «ha durun uşaklar, bu denizde gezen son yunusu yakalamak da benim hakkımdır. Ha siz şöyle uzakta durun,» demiş, işi gücü bırakmış, denizdeki son yunusu da bir hafta kovalayarak gene o yakalamıştı. Yoksa Metin abi, Metin abi gibi birisi hiç varır da başka bir kişiye tayfa durur mu?

Radar gibi Temel Reis, denizin altında nerede, kaç metrede balık var o bilir. Denizin üstüne bakar, renginden, kokusundan, dalgasından. kimbilir başka neyinden, orada ne kadar balığın olduğunu bilir, «ha uşaklar oraya,» der dümeni kırardı. Ona bir de Metin abi ne derdi, radar gözlü Temel Reis derdi. Metin abi neden ayrıldı böylesi bir adamın tayfalığından? Temel Reis ona, «gel oğlum Metin, beni dinle, ayrılma benden ha uşak,» dedi. «Ben senin gibi deniz kurdu, yürekli bir tayfayı, çalışkan, radar gözlü bir tayfayı bir daha nereden bulurum. Gel etme, o senin gittiğin yollar yol değildir, sonu boktur. Gel, seni bu denizlere kendi yerime birinci reis yetiştireyim. Gel gitme, Metin oğlum. Bak, Metin oğlum, istersen sen, sana şu yeni üç numaralı Temel Reis motorunu vereyim. İstersen hemen sil üstündeki yazıyı Metin Reis yap. Ya da canın ne isterse sevdiğin bir adı yaz üstüne... Allah balık verirse, sen çalışkan, iyi bir balıkçısın, bir yılda, çok çok iki yılda ödersin borcunu. Al tekneyi, senet de sepet de istemem. Yeter ki ben gözümü kapatınca arkamda şu ulu denizlerde benim gibi bir balıkçı kalsın,» dedi. Metin istemedi. İstemez, Metin abi neden istemedi de şu denizlerin

birinci balıkçısı olmayı da başını böyle belaya soktu, çünkü balık tutan hiç bir zaman iflah olamaz. Hangi balıkçı iflah olmuş, bu kadar çalışmalarının, ölümlerden ölüm beğen didişmelerinin karşılığını hangi balıkçı alabilmiştir? Her gün binlerce cana kıyan balıkçı iflah olur mu? Balıkçı milleti beddualı millettir, ta Yunus aleyhisselam çağından bu yana. Bunun da böyle olduğunu tekmil balıkçılar bilirler, bilirler bilmesine ya vazgeçemezler balıkçılıktan. Bu bir tutkudur, deniz büyüler insanı, bir balıkçı kişi doğumundan ölümüne kadar deniz sarhoşudur. O kadar denizlerde boğulurlar da, yitip giderler de, tekneleri parçalanır da, yüz yaşına bile gelirler de hiç balıkçılığı terkeyleyen bir balıkçı görülmüş müdür? Metin nasıl kurtuldu öyleysem? Metin daha iyice balıkçı olamamış, daha deniz bir iyice onun kanına işlememişti ki... Gene de ne diyordu Metin abi, «aman Allah kurtardı beni o denizden. Nerdeyse kanıma girmiş beni ağılıyordu, ayrıldım. Ayrıldım ama, aylarca, yıllarca deniz benim ardımı bırakmadı. Uykuda, düşte, uyanıkken geldi geldi karşıma dikildi... Beni kendine çağırdı. Balıkçıları, vazgeçenleri deniz kendine çağırır. Balıkçı, denizci eğer bu çağrıya karşılık vermezse, gitmezse o balıkçı yaşayamaz ölür.»

Balık tutan iflah olmaz, balık satan iflah olur. Balık satanların evleri, apartmanları, kasa kasa altınları vardır da, balık tutanların hepsi baldırı çıplaktır.

«Hasan Reisin, Kavaklı Musa Reisin, Kumkapılı Apostolun apartımanları, sarayları yok mu yani, onlar balık tutmuyorlar mı?»

«Var var ya, sen sonuna bak, sonuna. Hepsinin varı, bütün varı iyi bir Karadeniz fırtınasına bakar. Başaca çıkan hiç bir balıkçı gördünüz mü?»

«Görülmemiştir.»

İşte bu yüzdendir ki Metin haklıdır. Onun şimdiki yolu da yol değil ya... Gerçekten onun şimdiki yolunun ne olduğunu kim biliyor? Onunla bu kadar içli dışlı, komşu, her gece de... Salih bile çıkaramadı gitti bir türlü onun yolunu.

«Ha uşak sen gel,» diye eliyle Salihi gösterdi gülerek Temel Reis, gözlerinin yanları, bakırdan yüzü kırışarak. Bu ba-

lıkçılar da hep kartal gagası burunlu, bakırdan yüzlü oluyorlar. Çocuklar gibi, hilesiz hurdasız, ak dişlerini göstererek gülüyorlar.

«Nerde naylon torban?»

Salih telaşlandı, torbası yoktu.

Tayfalarına seslendi:

«Ha uşaklar, bu uşağa bir naylon torba bulun. Büyük olsun, delinmesin.»

Tayfalar ona büyük, üstünde Kız Kulesinin resmi olan bir torba uzattılar. Temel Reis torbayı Salihe verdikten sonra eğildi, harmandan bir kısım balığı dikkatlice ayırdı:

«Ha uşak doldur,» dedi doğruldu. Salih yere, balık harmanının oraya diz çöküp balıkları yerde bir tane kalmayasıya torbasına doldurdu. Torba öylesine dolmuştu ki zor kaldırdı.

Eve geldiğinde yatsı ezanı okunuyordu. İçerden bir kadın gülüşü duydu, gülüşün kimin gülüşü olduğunu anlayamadı. Belki eve konuk gelmişlerdi komşular.

Salih rahattı yolda yürürken, birtakım hesaplar yapıyor, bir tutturup seviniyor, bir hesapları karıştırıyor yeriniyordu. Sonunda da işler düz gidiyordu. İyi olmuştu. Balıkları satacak kamyonuna kavuşacaktı. Ya geç kavuşursa kamyonuna, balıklar ucuz gider de... Tekiri bile, barbunyayı bile yemiyordu bu Allahın bin belası kasaba. Deniz kıyısında oturuyorlar da balık yemiyorlardı. Balıkçılık bile yapamıyorlardı. Buranın balıkçılığını bile ta Trabzondan gelip Lazlar yapıyorlardı. Şu kamyon da o vitrinde kala kala toz toprağa bulanıp çürüyecek. Soluk yüzlü kara sakallı Hacı Nusretin de bir kere olsun kamyonun tozunu almak aklına gelir mi ki? Amanın dokunmasın o ters suratlı adam kamyona, varsın tozlu kalsın, dokunur da o güzelim kamyonun bir yerini incitir. «İncitir,» dedi sesli sesli. «İncitir de kırar da. Varsın tozlu kalsın.»

Elindeki ağır torbayı öteki eliyle tutup havaya kaldırdı. Naylon torbada, ayışığı içinde balıklar canlılarmış gibi birbirine dolanmışlardı. İyi, dedi, iyi, dudaklarını yaladı. Şimdi bu gece bu balıkları ne yapmalı, nereye koymalı? Hiç ba-

lık satmamış, balık satanları da hiç seyretmemişti. Yarın mahalle mahalle dolaşacak satacaktı ya, nasıl satacaktı, nasıl bağıracaktı? Bağırabilir miydi, balıkçı Arap Nevzat gibi: «Baliiiiik, derya kuzuları, canlı canlı... Bir alan pişman bir de satan...» Arap Nevzatın sesi çok kalındı. Nah bıyıkları da bu kadardı, kalın, yay gibi, burulmuş, ışıltılı, sert, dik. Salihin öyle bir bıyığı yoktu ki sesi öyle çıksın. Böyle düşünerekten, dalmış, içeri girdi, kendi geldi ya, olan olmuştu:

«Oğlum balık getirdi,» diye sevindi ana. «Hem de kendi kazancı, elinin emeği de alnının teri, gülümün, yavrumun...»

Üç tane komşu kadın sedire, büyük ananın yanına oturmuşlar, beyaz başörtülerini yeldirerek baş sallıyor, dudakları kıpır kıpır ediyor, tesbih çekiyorlardı. Büyük anası da tesbih çekiyordu. Az sonra bunlar namaza duracaklar, mırıl mırıl, bitmez tükenmez dualarını okuyacaklardı. Büyük ana kaş altından Salihe öldürür gibi baktı bir an, sonra toparlandı, yüzünden bir gülümseme bulutu geldi geçti.

«Hepsini hepsini yarın komşulara dağıtacak, aslanım, yiğidim, dünya cömerdi kuzum benim... Dünya cömerdi... O kadar çok kazanmış ki bugün bütün mahalleye yeter.»

Kalın, tok, Arap Nevzatın sesine benzer bir sesle:

«Kimseye vermeyeceğim bu sefer balıktan,» dedi Salih kıpkırmızı kesilerek, sesi bir anda çatallaşarak. «Biz de bir tane yemiyeceğiz. Ben bunları yarın satacak para kazanacağım. Balık dediğin yemek için değil, satılmak için kazanılır, tutulur. Yemek içinse balık satın alınır. Canları balık istiyorsa mahallelinin parayı sayar satın alırlar balığı...»

Anası bozuldu ama belli etmemeğe çalıştı:

«Ne güzel, ne güzel ya, oğulcuğum büyümüş, kocaman adam olmuş da para kazanacak kadar da, benim haberim olmamış. Ne güzel, ne güzel ya... Hepsini satsın da oğlum, çok çok paracıklar kazansın, çok çok... Anasına da neler alsın,» diye de konuştu.

«Hiç kimseye bir şey almayacağım,» dedi Salih. «Hiç kimseye...» Anası duymadı iyi ki. Belki de Salih bunun için yavaşçacık söylemişti.

Ana:

«Gel oğlum, gel buraya da emeceğini şuraya boşalt. Sabaha kadar o naylon torbanın içinde bozulur. Sabahleyin taze taze satarsın.» Torbayı elinden aldı, alır almaz da: «Vay vay,» diye inledi, «vay vay vay... Bunu nasıl getirdin yavrucuğum, ne kadar da ağır canım. Kolun kanadın kırılmıştır getirinceye kadar, ta rıhtımdan buraya.» Torbadakileri bir büyük tencereye boşalttı, o almadı, başka bir büyük kabı tel süzgeç buldu onu da doldurdu, o da almadı... «Ne kadar da çok, ne kadar da... Kimbilir oğulcuğum yarın ne kadar çok para getirecek anasına.»

«Hiç de,» dedi Salih.

«Getirme getirme, var kazan da,» dedi anası çabuk çabuk, bir şeyi elinden kaçırıyorlarmışcana. «Var kazan, var kazan da...»

Salih kıvançlıydı, sırtından ağır bir yük kalkmıştı. Büyük ananın ona fırlattığı ölüm bakışlarını bile görmezlikten geldi. Büyük ana böylesi bakışlarla ona, «kazan kazan,» diyordu, «geberesice oğlan, kancığın doğurduğu, benim paralarımı aşıramasyon yapamayınca para kazanacaksın şimdi de, öyle mi? Kazan bakayım, kazan da göreyim seni, kokar balıklarınla. Kimbilir nereden topladın balıkçıların döktükleri kokarları...»

Salihin sesi öylesine birdenbire yükseldi ki durup dururken:

«Mis gibi,» diye bağırdı, «mis gibi benim balıklarım. Hiç de bir yerlerden toplamadım. Temel Reisle birlikte denizin dibinden çektim. Çekerken onları, takılmışlar ağlara oynaşıyorlardı. Daha da eve, buraya kadar oynaştılar naylon torbanın içinde. Yarın bir satacağım, bir satacağım ki, tonlan tonlan para kazanacağım, tonlan. Kimseye balıklarımdan bir zırnık koklatmayacağım.» Sustu, sonra birden daha gür bağırmağa başladı. «Balıklarım mis gibi, mis gibi, oynar oynar, taze...» Sesini biraz daha yükseltti. «Beni öldüremeyecek, kimse de beni öldüremeyecek.» Bağırırken boynunun damarları şişiyordu. «Öldüremeyecek. Kılıma bile dokunamayacak kimse benim.»

Dua okuyan kadınlar, büyük ana, ablası durmuşlar ona

bakıyorlardı. Salih habire yineliyordu delicesine. «Beni beni, beni kimse öldüremeyecek, öldür öldür öldüremeyecek.»

Anası geldi ona sarıldı:

«Seni kim öldürebilir ki, senin kılına kim dokunabilir ki baban var iken? Baban onları kıyma kıyma kıymaz mı, kıymaz mı?»

Büyük ana homurdandı, bütün başlar ona çevrildi. Büyük ana kendini ele vermişti, telaşlandı, sesli sesli uzun bir duaya başladı.

Anası sofraya yemek koydu, Salih hiç bir şey olmamış gibi oturdu, yemeğini ağır ağır çiğneyerek yedi bitirdi, dışarıya çatlamaya çıktı, Metinlerden yana bir göz atmayı da unutmadı. İçinden geçirdi, «iyi yapmadın sen bunu Metin abi, iyi yapmadın. Keşki balıkçı kalsaydın da öldürülmeseydin.» Metin öldürülmüş müydü? Öldürülmemiş de, bunca süredir neredeydi öyleyse...

Yatağa girdi, hep Metini düşünüyordu, uyudu.

Sabahleyin, dinç, içinde sevinç, yataktan hemen fırladı, yüzünü yudu çabuk çabuk, kahvaltısını yaptı, anası nerdense akşamdan kırmızı, yeşil boyalı tahta bir çevale bulmuş balıkları çevaleye güzelcene dizmişti. Güzel, canlı, taze, kıpkırmızı, pul pul kırmızı gözüküyordu balıklar, yeşil çevalenin içinde.

«Ağır,» dedi anası, «ağır», o çevaleyi kucaklamış dışarı çıkarken.

Dışarı çıktı Salih, dünya da başına yıkıldı, şimdi nasıl bağıracak, kaç para isteyecek, nasıl pazarlık edecekti? Evden çıkmıştı ya, ayakları geri geri gidiyordu. Yer yarılsa da yerin dibine geçse daha iyiydi. Hiç balık satmamıştı ki...

Aşağı mahalleye yönelince ayağı daha hızlandı, bu mahallede onu hiç tanımıyorlardı ki... Mahalleye girdi, sokağın birinci evi eski, pekmez rengine boyanmış, boyaları solmuş tahta bir evdi. Tahtaları, kapıları, pencereleri hep çatlamıştı. Yalnız bu fıkara evin pencere perdeleri canlı, cıvıl cıvıldı. Turkuaz rengi basma perdelerin üstünde binbir renk, binbir küçük küçük çiçek. Aaah, Salihin işi olmamalıydı da şu perdeleri doyasıya seyretmeliydi. Gene de epeyi bir süre orada,

perdelerin önünde durdu kaldı. Sonra, «balık,» dedi yeniden. Sesine ne olmuştu böyle? Vay be. Sanki bu evde canlı yaşamıyor, en ufak bir çıtırtı yok. Sokak da ıpıssız, bir tek insan yok ortalıkta. Ilık bahar güneşi sokağın aşınıp dümdüz olmuş parke taşlarına, parke taşlarının arasından fışkırmış çimenlere, top top açmış küçük, ak, sarı papatyalara vuruyordu. Ilık bir dalga burnuna bir hanımeli kokusu getirdi. Birden demirci dükkanını anımsadı, gözleri yaşardı. Aaah, İsmail Usta, dedi kendi kendine, ben böyle mi olacaktım, böyle sesi çıkmayarak sokak sokak balık mı satacaktım demirci ustalığım dururken. Arkasına baktı, bir de baktı ki ne görsün, kediler... İçi sevgiyle, güvenle doldu. Kediler kuyruklarını dikmişler, sallayarak arkasından geliyor, durmadan da çoğalıyorlardı. «Balııık,» diye bağırdı bir daha Salih. Hah, iyi işte, tam Arap Nevzatın sesi gibi çıkmıştı. Yalnız, «Baliiiiiik,» diyeceğine o düpedüz, «balııık,» demişti. «Baliiiik, ucuz baliiiik, taze taze, bir alan pişman, bir de almayan... Balik, balik, balik, ulan balik be!» Tam Nevzat da böyle derdi. Arkasına döndü baktı, kediler kediler, kuyruklarını dikmiş, bıyıklarını germiş, bellerini uzatmış, rahat tekir kediler, sapsarı, mor, apak, duman rengi, turuncu benekliler, kara gözlü, sürmeliler... Salih kedileri gördükçe keyfi yerine geliyordu. Sokağı böyle bağırarak birkaç kere gitti geldi gitti geldi, bir kimse çıkıp da bir tek balık bile almadı. Ama Salih balık satamadığının hiç farkında değildi, kendini Arap Nevzat oyununa kapıp koyuvermişti. Onun sesinin tıpkısı, onun yürüyüşü, bunnnla özellikle iftihar ediyordu, onun çevaleyi taşıma biçimi, tavırları, onun kedilere dönüp dönüp bakması... Öteki sokağa geçti Salih, geçtiğinin de farkında olmadan, bu Arap Nevzatçılık oyunu onu çok sarmıştı. «Baliiiiiik... Taze, gülüm balik, canım balik. Deryalar çiçek açmış, açmış da koparmış balıkçılar bize, bize yollamışlar, baliiiiiik, baliiiiiiik...»

Üç dört sokak geçti böyle böyle, arkasındaki kediler artık bir ordu olmuşlar, üstüsteydiler, bazı da altalta üstüste on on beş kedi biribirlerine giriyorlar, sessiz, sonra da hemencecik ayrılıyorlardı. Kedilerin gittikçe çoğalması coşturuyordu Salihi.

Öğleye doğruydu ki bir kadın, tahta bir evin penceresini açmış, ona sesleniyordu:

«Balıkçı, balıkçı, balıkçıı...»

Önce kavrayamadı, kendine mi sesleniyordu bu kadın? Elindeki çevaleye baktı, hemen kendine geldi, sevindi:

«Geliyoruuuum.»

Gitti, kadının kocaman memeleriyle sarktığı pencerenin altında durdu, bu anda sokağın öteki kadınları da pencereden sarkmışlardı.

«Kaça balıkların, yavrum balıkçı?» diye sordu kadın.

Salih kekeledi, bir şeyler söyleyecek oldu söyleyemedi, kıpkırmızı kesilmiş, elleri titriyordu. Ne demeliydi şimdi kadına? Fena yakalanmıştı, ansızın. Kafasında her şey silinip gitmişti.

«Kaça diyorum sana yavrum?» Salihin daha da telaşı arttı, eli ayağı çözüldü.

O daha karşılık veremeden karşıki pencereden saç baş darmadağınık bir kadın telaşla:

«Aman aman, Zehra Hanım,» diye bağırdı. «Aman ol ha, bu çocuklardan balık alınmaz. Dün aldım da kokmuştu, hepsini attım.»

Penceredeki kadın:

«Git,» dedi, «git çocuk, istemez öyleyse.»

Salihin başı döndü, kusacağı geldi, karşıki penceredeki kadına döndü birşeyler söyleyecek oldu, beceremedi, ayakları ayaklarına dolanarak oradan uzaklaştı. Arap Nevzat kalsaydı bu durumda nasıl davranır, ne söylerdi ki, hiç görmemişti onu böylesi durumlarda... Aaah, onu öğrenseydi, onu da bir öğrenseydi, gösterirdi o pasaklı kadına. Bir de arkasından gülüyorlar, sokağın bütün kadınları pencerelere dökülmüşler, kocaman memelerini dayamışlar gülüyorlar arkasından Salihe...

Sokağı zor çıktı, öteki sokağa canını zor attı. Kadınların arsız gülüşleri daha geliyor, o sokaktan taa bu sokağa kadar. Ne biçim kadınlar böyle bunlar, sanki açık yerlerini görmüşler gibi. «Bizim mahallenin kadınları hiç böyle orospu değil,» dedi Salih. «Bizim mahallenin karıları böyle orospu orospu

gülseler bir balıkçı çocuğa, erkekler varır da ağızlarını yırtıverirler onların.»

Dokunsan ağlayacaktı, bir yumruk gelmiş boğazını tıkamıştı. Çevalenin içindeki akşamdan anasının sıram sıram, güzelcene dizdiği balıklar mahzun, pul pul kırmızı öyle duruyorlardı. «Hiç böylesine kırmızı balıklar bozuk olur mu, ahmak karılar?» diye mırıldandı Salih. «Gözleri de böyle ışıl ışıl olur mu? Bozuk balıkta renk menk kalmaz, behey aptal ablalar.» Sonra da, ne bilsinler diye başını çevirince durmuş kendini bekleyen kedi sürüsünü gördü, her şeyi, üstüne gülen, balıkları kokmuş diyen kadınları unuttu, yürümeğe başladı. Bir daracık sokaktı bu, gene bağırmağa başladı Arap Nevzatın davranışlarını anımsamağa çalışarak. Bir türlü, balığın kokmuş diyen kadına ne diyeceğini anımsayamıyordu. Sonunda, «varsın desinler,» dedi, «benim balıklarım kokmuş değil ki, gül gibi, gül gibi.»

«Gül gibi balıııık, gül gibi,» diye bağırmaya başladı. Buna öyle bir sevindi ki, bunu kendisi bulmuştu. Yaaa, «Gül gibi balıııık.» Balik de demiyordu artık, düpedüz balık diyordu.

Artık akşama kadar, bağırma biçimleri yaratarak, sokak sokak koşarak dolaştı durdu. Arkasındaki kedi sürüsü çoğalarak, çeşitlenerek. Şimdi artık, bu akşamüstünde, Çamlı mahallede önü, arkası, yanı yönü bir kedi meşheriydi. Hele içlerinde süt beyaz, lekesiz, gözleri yeşil yeşil kıvılcımlanan tüyleri uzun bir kedi vardı ki Salih bayılmıştı ona. Bir de mavi kedi vardı uzun, sallı bir kedi. Hiç mavi kedi olur mu, vallahi de billahi de bu kedi maviydi. Olur mu, olurdu işte... Kediler durmuşlar, sabırla onu bekliyorlardı.

Akşam oluyor, gün kavuşuyordu. Salih ilk olarak düşündü, bugün niye hiç bir tek balık satamamıştı. Çocuklardan almıyorlar zaar, dedi. Oysaki bir tek sebep o değildi. Düşünseydi bulurdu, şu akşamüstü, bir saatin içinde bile, daha gün batmadan balıklarını satabilir, çevalesini boşaltır, ceplerinde şıkır şıkır paralarla evine dönebilirdi. Koşmaktan bir hal olmuş, ayaklarına kara su inmişti. Kediler de onunla birlikte koşmuşlardı. Bir ara, iyice anımsıyor, kedilerle yarışa bile girmişti. Şimdi anımsadı, kadınlar, «Balıkçı, balıkçı,» diye ar-

kasından durmadan çağırmışlar, o, «gülüm balık, canım balık,» diye bağırmış durmuş, çağıranları, korkusundan bir daha kokar balık satıyor derler diye duymamıştı. Bir daha bir kadın ona deseydi ki, sen kokar balık satıyorsun, bir daha üstüne hep bir ağızdan o kadar orospu gülseydi, Salih ölürdü ölürdü. Alimallah oraya, kedilerin arasına şak diye düşerdi. O kokar balık diyen kadının evini de biliyordu. Elbet de sonra bir diyeceği olacaktı o kadına, ya çocuğunu bulacak, canına okuyacak, ya o tahta evine bir şey düşünecekti.

Eeee, şimdi ne yapacaktı, balıkları böyle olduğu gibi eve götürse... Oooh, büyük ana ne keyfedecek, ne keyfedecek, keyfinden dört köşe olacak, balıklarını da çıtır çıtır yiyecekti. Ya mahalle, ya anası, ablaları, ya babası, beceriksiz diyeceklerdi, beceriksiz. Bu oğlan hayırsız, hiç adam olmaz bu, diyeceklerdi. Birkaç tane balığı bile satamadı, eşşek kadar da oğlan.

Yorgun bitkin bacaklarını sürükleyerek yokuş aşağı iniyordu. Kolları da yorulmuş tükenmiş, uyuşmuştu. Çevaleyi durmadan bir kolundan bir koluna aktarıyordu da gene de, kolu o kadar yorulmuştu ki, neredeyse çevaleyi her an yere düşürecekti.

Umutsuzlukla arkasına döndü. Kedi sürüsü de umutsuz, sevinçsiz yorgundu. Kuyruklarını indirmişti birçoğu. Sevinçleri kalmamıştı. Asık suratlılar. Kedilere kızdı. Yalnız az ötede durmuş ona bakan apak kedi gülüyor, ona boşver, aldırma diyordu. Adam hemen ilk çıkışta balık satabilir mi, her şeyin bir acemiliği olmaz mı? Olur, dedi Salih, yerden göğe kadar hakkın var, olur.

Balıklarını ne yapacağını düşünerek kıyıya doğru iniyordu. Birden aklına düştü sevindi, hani bir kadın vardı ya, onun sokağına gitse, hani çocukların balıkları kokar, diyen kadının sokağına... Sokağa döndü yolunu, sonra yarı yolda oraya gitmekten vazgeçti.

«Gelin kediler, gelin arkamdan,» diye utkuyla söylendi. «Gelin, gelin, gelin.» Toparlandı: «Gülüm balık, canım balık... Taze, taze, tazeee balık... Balıklar şahı, balıklar padişahı, deryalar baharı...» Deryalar baharına çok sevinmişti, böyle gü-

zel bir şeyi bulduğuna... Ne demek, deryalar baharı ne demek, baharın bütün çiçekleri, kokusu, tazeliği balıkların içindedir, demek.

«Deryalar baharı balıııık...»

Sesi berrak, gür çın çın ötüyordu kasabanın üstünde. Hem bağırıyor sevinçle, hem hızlı hızlı yürüyor, hem de ardına dönüp, «gelin kediler, gelin,» diyordu.

Koruluğun içinden geçip kıyıya geldiler. Salih kayanın üstüne attı kendini:

«Gelin kediler, gelin,» dedi. «Size öyle bir ziyafet çekeyim ki, ömrünüzde böyle bir şey görmemiş olun. Felek de maşallah desin.»

İlk balığı önce tüylü ak kediye verecekti. Kediler içinde ak kediyi şavulladı, attı, ama ak kedi yetişinceye kadar, canavar gibi, iri, kabarık tüylü, yüzü gözü yara bere içinde, çok deneylerden geçmiş, tıpkı Temel Reise benzeyen bir kedi yetişti balığı havada kaptı. Ancak attığı beşinci balıktadır ki ak kedi tutturabildi, balığı aldı, incelikle yemeğe başladı. Eğer Salih elindeki balıkları kedilere ardı ardına atmamış olsaydı, öteki canavarlar ak kedinin elinden yakalayabildiği bu tek balığı da alacaklardı.

O azar azar balıkları kedilere dağıtır, balık kapamayanları gözeterek, özellikle balıkları onların, beceriksizlerin üstüne fırlatırken, yandan yönden oraya başka, yeni kediler de dökülmeğe başladı. Ha maşallah, şu kasabada da ne çok kedi varmış.

Tam gün batarken balıklar bitti.

«İşte bu kadar,» dedi Salih, «tamam.»

Boş çevaleyî kedilere gösterdi.

Denizin üstündeki mavi hortum döndü döndü, sonra da kıyıya vurdu. Kıyıya ayışığında çok mavi bir ışık direği gibi uzandı, yöreye kıvılcımlar döşedi. Mavi kanatlı yelkenliler geçti ötelerden, mavi bir ejderha çıktı denizden, gözleri mercan, yalım gibi. Fenerin ışığı yağmurda ıslanıyordu. Denizden kara giyitliler geldiler, kurşun sıka sıka, kaleye çıktılar, kayaların üstüne bir büyük ateş yaktılar, yalımlar fenerin boyunca yükseldi, yağmurda, ayışığında mavi kanatlı yelkenlileri, minare boyu dönen yelkenlileri aydınlattı. Gecenin içinden leylekler, kuğular, turnalar geçtiler katar katar, maviye bulanmış, yanan büyük ateşin, ayışığının, fenerin aydınlığında. Süzülüp denizin üstünden ötelere gidiyorlardı. Bahardı, ortalık ılık bir tuz kokuyordu. Leyleklerin, kuğuların, turnaların gölgeleri apak kesilmiş denizin üstüne düşüyordu. Kıyıda yaşlı bir kadın ağlıyordu; «gel artık gel, yetti,» diye. Bir çoban kaval çalıyordu bir kayanın üstüne oturmuş, kayanın sivrisinin ucunda duran kırmızı keçisine. Bir çocuk çıplak ayaklarıyla kıyı boyunca koşuyor, «o öldü, o öldü, oooh ne güzel öldü, gelmeyecek,» diye bağırıyordu.

Çocuk hooop diye o gözleri mercan ejderhanın ağzından içeriye girdi. Ejderha yutkundu, ağzını kapadı açtı. Bir çocuk daha koşuyordu kıyı boyunca, o da öyle bağırıyordu, ejderha onu da yuttu. Bir çocuk, arkasından bir çocuk daha, ejderha bir anda yedi tane çocuk daha yuttu. Yanmış, kanadı kırık martılar dökülüyorlardı gökten aşağı, apak kesilmiş denizin üstünü ışıklandırarak. Martılar dökülüyor, ejderha, de-

nizin üstündeki martı ölülerini toplayıp teker teker yutuyordu. Kara giyitli adamlar geldiler, çitten atladılar, Metinlerin avlusuna çömeldiler. Bacakları üstünde, hiç konuşmadan, sigaralarını içerek yaylandılar. Kıpkırmızı olmuş bir kuğu ölüsü büyük bir fışıltıyla, uzun, gökten yere, o küçük gölün üstüne düştü, suyun dibine girdi bir daha da çıkmadı. Salihi azgın bir kurt kovalıyordu. Zeytin adasının mağarasına girdi, sivri dişli kurt ardındaydı, Ocaklı adanın mağarasına, kıyıdaki mağaraya girdi, kurt hep ardındaydı, bir yakalasa paramparça edecekti. Bahri kıyıda durmuş, korkma, ejderhanın üstüne git, diyordu, korkma. Salih ejderhanın üstüne gitti, ejderha ağzını açtı, kurt o hızla ağzına girdi. Ejderha ağzını kapatırken çok güldü.

Sonra ejderhanın yöresinde kara yılanlar oynaşmağa başladı. Kırmızıya dönüşerek, esen yelde kırmızı bir yalım gibi uzayarak kısalarak... Oynayanlar biribirlerine dolanıp sevişerek... Yılanlar, insanlardan da daha güzel sevişiyorlardı, turist kızlardan da... Metin abiden de... Temel Reis hiç kızlarla sevişmiş miydi acaba?

Yılanların üstüne köpekler saldırdı. Kırmızı yılanlar, kırmızı köpekler kıyasıya birbirlerine girdiler. Bir ada dolusu yılan, bir ada dolusu köpek... Bir köpekler adalarından yılanları denize döküyorlar, bir yılanlar köpekleri... Bir ada dolusu da yeşil kertenkele... Kertenkeleler köpeklerin yardımlarına koşuyorlar ya, hiç, yılanlar güçlü. Bir büyük dalga geliyor kırmızı yılanların üstünden geçiyor, alıyor yılanları hep birden denize savuruyor. Deniz kırmızıya kesiyor yılandan, gün batmış gibi. Denizin yüzü kırmızı yılanla kıvıl kıvıl... Derken köpekleri de kertenkeleleri de dalgalar adalardan alıp denize savuruyor, denizde kertenkelelerle yılanlar, köpekler karmakarış. Köpekler ürüşüyor, yılanlar ıslık çalıyor, kertenkeleler dillerini çıkarıyorlar, karmakarış. Balıklar vuruyor yüze. Kırlangıçlar, mezgitler, kalkanlar, mersinler, barbunyalar, dülgerler, sinagritler suyun yüzünü kapamışlar. Galsamaları açılıp açılıp kapanıyor. Yılanlar, köpekler, kertenkeleler, insanlar, balıklar birbirlerine girmişler, suyun yü-

zünde dehşet bir kavga... Hepsinin üstüne birden koskocaman, denizin yüzünü örten bir ağ kapanıyor.

Bir gün baktılar yer gök, deniz, Korsan Padişahının sarayı sallanıyor, zelzele oluyor sandılar. Kırlangıçlar sarayın üstünü, koyağı, kayalıkları doldurmuşlar vıcırdaşıyordular. Zelzele başlarken hep böyle olur, kırlangıçlar bir araya gelip vıcırdaşırlar.

Padişah:

«Ne oluyor?» diye el çırptı.

«Şehzade çırpınıyor, bu kafeste duramam artık, beni buradan çıkarmazsanız ben de yapacağımı bilirim diyor,» dediler.

Padişah korktu, nasıl korkmasın bir yılan çocuktur o, üstelik de şehzadedir. Üstelik de büyüyüp gelişmiş ejderha gibi olmuştur.

«Şehzade efendim, Sultanım, benim burada canım sıkılıyor, diyor. Beni bahçeye çıkarsın Padişah babam, arkadaşlar da bulsun, ben de has bahçede onlarla oynayayım.»

«Olur olur,» dedi Padişah. «Oğlumun hakkı var. Yılan suretinde dünyaya geldi diye bir Şehzade kıyamete kadar nar çubuğundan yapılmış bir kafeste duramaz ya...»

Başvezir bağırdı:

«Önce benim, benim oğlumla tanışacak Şehzade, benim benim oğlumla.»

Padişah:

«Münasibi de budur zaten sayın başvezir,» dedi.

Başvezirin uzun kirpikli, uysal bir oğlu vardı, aldılar onu has bahçeye getirdiler. Yılan kafesini de aldılar, bahçeye çıkarıp kafesin kapısını açtılar. Kafesin kapısı açılınca yılan Şehzade aradan süzüldü çıktı. Boyu üç metreyi geçmiş kocaman bir yılan olmuştu artık Şehzade. Kapkara, pul pul derisi güneşte menevişliyor, yanar döner, çakıp sönüyor, çakıp sönüyordu.

Yılan aktı, orada, ilerde çitlenbik ağacının altında elinde ağzına kadar renkli cam bilya dolu bir naylon torba tutan başvezirin oğluna doğru gitti. Oğlan bunu görünce yaprak gibi titremeğe başladı. Eli ayağı çözülmüş, sapsarı kesilmişti.

Ne yapacağını bilemez kendi yöresinde birkaç kere döndü. Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Yılan yaklaşıyordu. Padişahla başvezir tahtlarına oturmuşlar iki çocuğun oyunlarını seyreyliyorlardı. Başvezirin oğlu yılan yaklaştıkça çırpınıyor, ondan kurtulmanın bir yolunu arıyor, bulamıyor, kollarını kuş kanatları gibi açmış yukarı aşağı sallıyordu. Sonra birden denize doğru bağırarak aldı yatırdı. Yılan da arkasından. Yılan uçarak vardı onun yolunu kesti. Çocuk kendisini bağırarak yere attı. Titriyor, ağlıyor, çırpınıyordu. Yılan onun başında durmuş kalmıştı, şaşkın:

«Haydi kalk,» diyordu, «haydi kalk kardeşim, benim çok canım sıkılıyordu kafeste, şimdi çıkardılar oradan beni, ne olursun benden korkma.»

«Korkarım,» diye bir ses geldi aşağıdan, yaprak gibi titreyen çocuktan. «Korkuyorum, git.»

«Korkma, bak kardeşim, ben böyleyim ama, hiç de öyle değilim. Göründüğüm gibi değilim. Çok da güzel oyunlar bilirim. Yılan oyunları, kuş oyunları, padişah oyunları, çiçek, balık, insan, arı, kamyon oyunları da bilirim. Sana da öğretirim. Senin önünde öyle bir halay çekerim ki, dünyanın bütün yılan şehzadelerini seninle de tanıştırırım, onların da çok hünerleri vardır, onlar da sana hünerlerini öğretirler, gösterirler. Haydi kalk nolursun.»

«Kalkamam, ben ölüyorum. Korkumdan ölüyorum.»

«Neden korkuyorsun, ben de senin gibi bir çocuğum.»

«Çocuk musun?»

«Çocuğum ya.»

«Baksana, böyle hiç çocuk olur mu, sen, sen, sen kocaman bir yılansın.»

«Yılan gibiyim ya, bak çocuğum da. Hiç yılan böyle insan gibi konuşur mu?»

«Padişah yılanı olursa konuşur.»

«Ben Padişah yılanı değil, ben Padişahın oğluyum.»

«Hiç de.»

Konuşmaları uzun sürdü. Şehzade başvezirin oğlunu bir türlü yılan olmadığına inandıramadı. Yalvardı yakardı, benimle oynarsan, dile benden ne dilersen, dedi. Seni periler

memleketine, Erciyes bahçesine, denizler cennetine, denizler cenneti yedi deniz ardında, yedi deniz dibindedir, hiç bir insanoğlu oraya ayak basmamıştır, Korsanlar Padişahı babam bile, ama ben seni oraya götürürüm, dedi yılan çocuk, benimle arkadaşlık edersen. Öteki bütün bunları duymuyordu bile, yere kapaklanmış korkudan tirtir, tirtir...

«İstemem,» diye bağırıyordu. «İstemem, ben bir yılanla arkadaşlığı istemeeem.»

Yılan çocuk çok üzüldü başvezirin oğlunun bu inadına. Bir insan bulmuştu, bir çocuk, o da onunla oynamıyordu. Ne yapsındı fıkara yılan şimdi?

«Sana oyuncaklar veririm,» dedi.

«İstemem.»

«Sana bir nar çubuğu veririm, al çiçekli, biner gidersin, dünyanın beğendiğin yerine, bir göz açıncaya kadar.»

«İstemem.»

«Sana bir at veririm.»

«İstemem.»

«Sana bir yüzük veririm, yalar yalamaz karşına bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir zebella Arap çıkar, dile benden ne dilersen, der.»

«İstemem.»

«Sana bir yılan veririm, her gün ağzında bir altınla gelir sana. İstersen bin altınla da gelir...»

«İstemem.»

«Sana anka kuşunu veririm.»

«İstemem.»

«Sana ölümün ilacını...»

«İstemem.»

«İstemez misin?»

«Sen bir yılansın, senden hiç bir şey istemem.»

«Ölümün ilacını, ölümün...»

«İstemem.»

Hiç bir şey istemiyordu vezirin oğlu. Yılan çocuk düşündü ki, ona yaklaşırsa, ona dokunursa, onunla oynarsa belki alışırdı. Çocuğun yattığı yere doğru aktı, vardı diliyle onun eline dokundu. Daha o dokunur dokunmaz çocuk yayına ba-

sılmış gibi havaya fırladı bağırarak yere geri düştü, boylu boyunca oraya serildi. Şehzade vardı baktı ki çocuk dünden ölmüş. Başucuna oturdu, «niye öldün, niye öldün kardeşim, ben sana ne yaptım ki, niye öldün arkadaşım,» diye ağlamağa başladı.

Padişah onun ağlamalarına dayanamadı, oğlunun yanına geldi, ama gene de ona yaklaşamıyordu:

«Aman oğlum ağlama,» dedi. «Sana başka, daha yürekli arkadaşlar bulurum.»

«Bu çocuk iyiydi, iyi bir insandı ama çok korkaktı,» diye inledi Şehzade.

«Ne yapalım, kader,» dedi Padişah. «İnsanlar çok korkak oluyorlar. Sana şimdi daha yürekli bir arkadaş gönderirim.»

Bu sefer birinci vezirin oğlu sevinerek girdi bahçeye. Yılanı görünce bağırarak denize doğru kaçtı. Yılan da arkasından. Şehzade yetişinceye kadar kendisini derin uçurumdan aşağı attı, orada kumların üstüne serildi kaldı. Şehzade ölen bu arkadaşına daha çok üzüldü.

Sonra öteki vezirin oğlu geldi. Şehzade bu vezirin oğluyla üç gün arkadaşlık edebildi. Yiğit, gözünü daldan budaktan esirgemez bir çocuktu. Dördüncü gün oğlanın ölüsünü çınar ağacının en üst dalında buldular, çocuk sıkısıkıya dala sarılıp orada kaskatı kesilmişti.

Bundan sonra artık yılan çocuğa arkadaş dayanmadı, kimi getirseler ölüyordu bir iki gün içinde.

Kimi çocuğunu Padişahın oğluyla, ölüm pahasına da olsa arkadaşlık yapsın diye saraya yolluyor, kimi de oğlunu alıp diyar diyar, Padişah görmesin diye kaçıyordu.

Böylelikle ülkede çocuk kalmadı.

Şehzade de gittikçe büyüyordu ama mahzundu, hüzünlüydü, arkadaşsızdı.

Şehir şehir, kasaba kasaba, köy köy tellallar çağırıyordu:

«Kim ki, hangi çocuk Padişahın oğluyla, yılan Şehzadeyle arkadaşlık edecek olursa Padişah onu çok memnun edecektir, dilediğini yapacaktır. Yılan Şehzade de arkadaşına ölümsüzlük otu verecektir yedi deniz cennetinden getirdiği.»

Trolcular denizden dönüyorlardı akşamüstleri. Kıyılara

büyük ateşler yakıp, binlik mor şaraplar açıyor, içiyorlardı. Türküler söylüyor, kemençe çalıyor, horalar tepiyorlardı.

Kırmızı közlerin üstünde bütün, iri sinagritler, karagözler, mersinler kızartılıyordu nar gibi. Ağır, balık kokulu dumanlar sis gibi kıyıya çöküyordu.

Salih:

«Gidelim,» dedi.

Bahri:

«Gidelim.»

Cemil:

«Gidelim, gidelim, aman ne güzel,» dedi.

Bu kıyılarda saraya gidecek hiç bir çocuk kalmamıştı. Kimini yılan sokmuş öldürmüş, kimisi de başını almış kaçmıştı.

Bahri:

«Öyle resmi gitmeyelim, biz gizliden gidip yılan çocuğu görelim. Ne biçim bir hırpoymuş ki, varıp konuşalım da anlayalım.»

«Bir anlayalım,» dedi Salih. «Kimmiş, nenin nesiymiş bu yılan oğlan. Padişah oğluymuş, fırt. Ne biçim Padişah oğlu.»

«Olsun,» dedi Cemil, «bize ne, kimin oğlu olursa olsun. Biz onun bahçesine girmeyeceğiz. Enayi miyiz, o gelsin bizim yanımıza. Onun yiğitliği kendi sarayında, Padişah babasının yanında.»

«Dışarı çıkınca tılsımı bozulur, ninem öyle söyledi,» dedi Salih.

«Bozulur,» dedi Bahri. «O da bizim gibi tılsımsız olunca...»

«Allööööş,» diye kasketini havaya fırlattı Cemil.

Günlerdir aylardır bu Korsan Padişahının sarayına gitmeyi düşünüyorlar, yola çıkıyorlar, mağaranın ağzına geliyorlar, burada bekliyor içeriye giremeyip geriye dönüyorlardı. O korsan sarayının kapısı işte bu mağaraydı. Bu mağaradır ya, kimse içeriye girip saraya varacak yürekliliği gösteremiyor, yıllardan, yüzyıllardan bu yana.

Gene geldiler mağaranın ağzına. Bahri koskocaman, belki de buradan bir kilometreyi bile aydınlatan bir el feneri bulmuştu. Nereden alırsa alsın canım, ne olacak yani, şu hiç

bir işe yaramaz gemicilerden aşırmışsa ne olmuştu, kıyamet kopmamıştı ya. Onlar ki ömürlerinde bir kere olsun şu mağaranın önüne varıp da içine bir kere dönüp de bakmamışlardı bile. Şu işsiz güçsüz, yan gelip yatan gemiciler.

Çok ayışığı vardı, deniz sütlimandı. Ayışığı çok maviydi. Bu mavide herkes mavileşiyordu. Ilık menekşe kokuyordu çalı dipleri. Dereler, hendekler, çaylar, pınarlar, çitler, çalılar atlayıp geçip gidiyorlardı. Otların içinden yılanlar akıyor, uyumuş kuşlar kalkıyorlardı. Yumşacık bahar toprağına ayakları bileklerine kadar gömülüyordu.

Sonunda, tan yerleri ışıyordu, geniş, nergis esen bir koyağı geçmişler, ılık, geniş, kokulu, çiçek yüklü bir bahçeye düşmüşlerdi. Ötede büyük, altın yaldızlı bir kapı yükseliyordu bir tepe kadar. Mermer, tahta oymalı. Kuş, kartal, balık, türlü ejderhalar oyulmuştu kapının üstüne, yanlarına pervazlarına. Ulu bir çeşme, süt gibi, kapının ağzından kaynıyordu.

Çocuklar kapıya gelince önce korktular, sonra yavaş yavaş korkularına, şu kapıdaki aslanlara, ejderhalara alıştılar.

Her birisinin altında bir kamış da at vardı. Sarayın kapısının önü güzel bir düzlüktü, bu düzlüğü görünce dayanamadılar, atlarına bindiler koşturmağa başladılar. Belki beş kere koşturdular. Hepsinde de Bahrinin atı birinci geliyordu. Sonra Bahrinin atı çok da güzeldi. Bahri atının kamışını, bir gün akşama kadar yürüyerek gitmiş aşağıdaki bataklıktan kendi eliyle seçmişti. Kırmızı, mor, uzun, kalın bir kamıştı. Kimin atı bu kamıştan ata ulaşabilirdi ki, Salihin mi, Cemilin mi? Salih karşı bahçeden koparmıştı bir gece atının kamışını. En uzununu koparmıştı ya, ne olacak altı üstü bahçe kamışı. Cemilse atını eski bir balıkçı oltasının kamışından uydurmuştu. Elbette hep Bahri birinci gelecekti.

Cemil çok kızmıştı:

«Sen hile yapıyorsun,» diye çıkıştı Bahriye. «Hile yapmasan hep böyle her zaman nasıl birinci gelirsin?»

«Benim atım,» dedi Bahri, «baksana...»

«Senin atın uyuz,» dedi Cemil.

«Sensin uyuz,» diye bir tekme attı ona Bahri.

Bunlar biribirlerine bir giriştiler sarayın önünde. Yer mi-

sin yemez misin? Dövüşüyorlardı kıran kırana. O onu kaldırıp yere vuruyor üstüne çıkıyor, öteki onu kaldırıp yere vuruyordu. Salih de orada durmuş onları seyreyliyordu, kendinden geçmiş. Dövüşçüleri ayırmak aklından bile geçmiyordu. Ağızları burunları kan içinde kalmıştı. Kan giyitlerine bile bulaştı.

Oradan, saray avlusunun üstünden gülen, alay eden bir kahkaha duydular. Önce anlamadılar. Gülen kahkaha bir daha geldi. Artık büyüyerek üstüste gülerek, alay ederek geliyordu kahkahalar.

«Durun,» dedi Salih gözleri büyümüş. «Durun be. Bakın duvarın üstüne. Kim gülüyor bize. Bakın oraya.»

Kocaman kara yılan, daha da uzamış, irileşmiş orada durmuş onlara dilini çıkarmış gülüyordu. Çatal kırmızı yılan dilini...

Bahri de, Cemil de onun orada durup kendilerine gülmesine çok kızdı. Salih de kızdı ya, Salihin, amanallah, bu yılan çocuktan ödü kopuyordu.

Bahri yılana, duvarın dibine doğru yürüdü, vardı aşağıda durdu, başını ona doğru kaldırdı, elleri pantalonunun cebindeydi:

«Orada durmuş bize ne gülüyorsun ulan, yılan oğlu yılan,» dedi. «Ulan hırpo, ulan yılan oğlu yılan, şu ülkede çocuk koymadın hepsini soktun öldürdün. Baban Korsan Padişahıysa ne olmuş yani? Babanın beş tane fabrikası, iki yatı, beş tane pılaymut otomobili varsa, ne olmuş yani, allah mısın ulan, ne sokup sokup öldürdün çocukları hırpo? Ne gülüyorsun ulan bize? Erkekçe dövüşüyoruz, senin gibi çocukları ağılı dilimizle kancıkcasına sokmuyoruz ya. Ne gülüyorsun ulan, ananın orasını açık mı gördün? Gelsene ulan orospu padişahının kasığında yatmış, gel de sana çocuklar nasıl sokulur da öldürülürmüş göstereyim.»

«Gelirim ama dövüşmem,» dedi yılan çocuk. «Ben dövüşmesini hiç sevmem.»

«Ya o sana arkadaşlık eden çocukları nasıl öldürdün öyleyse, sokarak mı?»

«Ben kimseyi sokmadım,» dedi yılan hüzünlü.

«Peki, nasıl öldü o çocuklar?»

«Korkularından.»

Bahri duvarın dibinden koşarak geldi Salihle Cemilin yanına.

«Ne diyorsunuz?» dedi.

Cemil:

«Öldürelim onu buraya çağırıp da, üçümüz üç yerden karnına bıçaklarımızı sokalım, sokalım çekelim, ölsün,» dedi. «Böylece de ülkenin çocukları kurtulur.»

«Olur,» dedi Salih titreyerek.

Yılan duvarın üstünden iner inmez, Salih belki kendisini yenemeyip, korkudan yere düşüp bayılmazsa tüyecekti şu denize aşağı.

«Olur,» dedi Bahri.

«Biz senden korkuyor muyuz. hey yılan?» diye sordu Bahri.

Şehzade:

«Korkmuyorsunuz.»

«Öyleyse in de duvarın üstünden gel yanımıza.»

«Gelemem,» dedi yılan çocuk.

«Neden?»

«Üçünüz bir olup da bıçaklarınızla benim karnımı deşeceksiniz, öldüreceksiniz beni. Ben hiç sizin yanınıza iner miyim?»

«Nerden bildin böyle yapacağımızı?»

«Duydum konuştuklarınızı,» dedi yılan.

Çocuklar duvarin dibinden öteye, çınarın altına çekildiler.

«Öldürmeyelim,» dedi Bahri. «Yazık, ama ben onunla bir iyice kavga edeceğim. Ağzını burnunu dümdüz edeyim de görsün. Hele bir konuşalım onunla, belki de iyi bir çocuktur bu yılan çocuk.»

«Hele bir konuşalım,» dedi Salih. «Beki de...»

«Olur,» dedi Cemil, «konuşalım. Konuşalım ya, onunla yalnız Bahri konuşacak, dövüşecekse de o dövüşecek. Ben yılan duvardan inerken ötede, uzakta dururum, yanına bile yaklaşmam.»

«Ben de,» dedi Salih.

«İstediğinizi yapın,» dedi Bahri. «Ben çağırıyorum yılanı. Gel yılan!»

Yılan duvarın üstüne dimdik dikildi, bir süre orada öyle kaldı.

«Gel yılan.»

«Şimdi şimdi geliyorum.»

Kapkara, uzun bir kavak gibiydi yüksek saray duvarının üstünde. Toparlandı, kıvrıldı, duvardan aşağıya sevinçle sarktı. Gelirken türlü cambazlıklar, maskaralıklar ediyordu. Ulu çınarın altından geçerken ağacın dalına sıçradı, dala dolandı geri indi.

Çocuklar orada durmuşlar onun gelişine bakıyorlardı. Yılan onlara yüz metre yaklaşınca onun heybetine dayanamadılar, geriye dönüp aldılar yatırdılar, yılan orada kalakaldı:

«Kaçmayın çocuklar, ne olursunuz kaçmayın, gelin de birlikte oynayalım. Ne var kaçacak, bakın siz üç kişisiniz, ben bir kişiyim. Üstelik de siz insan suretindesiniz, ben yılanım. Sizin eliniz var, ayağınız var, her şeyiniz var, benim hiç bir şeyim yok. Bir de benden korkup kaçıyorsunuz. Ne olursunuz benden kaçmayın, dileyin benden ne dilerseniz. Her şeyim var da benim, arkadaşlarım yok. Şu insanoğlunun hepsi korkak.»

Bahri geriye döndü, yumruklarını sıkmıştı:

«Ağzını topla hey yılan çocuk,» dedi. «Şehzade misin, ne boksun, gelirsem yanına... Sensin korkak.»

«Ben korkağım da siz niye kaçıyorsunuz?»

«Ben kaçmıyorum,» dedi Bahri. «Hazırol, işte geliyorum. Bak kaçanlara...» Cemille Salihi gösterdi.

Yılan kahkahayla gülmeğe başladı:

«Amma da kaçıyorlar ha, ödlekler!»

Salih de, Cemil de oldukları yerde bir an durup beklediler, sonra geriye döndüler, Bahrinin arkasından yılan çocuğa doğru yürüdüler. Yılan çocuk orada, suyun bu yanında böğürtlen çalısının ucunda kaskatı dikilmiş onları bekliyordu.

Bahri yaklaştı yaklaştı, yılan çocukla karşı karşıya kal-

dılar. Yılan orada yalım kırmızısı dili, ışıl ışıl kapkara gövdesiyle kuyruğunun üstüne dikilmiş, başı, boynu gittikçe kırmızılanarak bekliyordu. Bahri de yumruklarını sıkmıştı.

«Kim korkak ulan?» dedi Bahri. «Ulan yılan oğlu yılan.»

Yılan:

«Bak,» dedi, «bana bak Bahri kardeş, seni herkeslerden duydum, sen mert, yiğit bir kişiymişsin. Bana çatma. Ben seninlen arkadaş olmak istiyorum.»

«Sözünü geri al öyleyse.»

Salihle Cemil ötede durmuşlar, tetikte, olanı biteni, soluklarını tutmuş seyreyliyorlardı.

«Sözünü al,» diye bağırdı Salih.

«Al sözünü,» dedi Cemil.

«Alıyorum,» diye bağırdı yılan çocuk. «Beni de yanınıza alın, bakın size neler öğretirim.»

«Gel öyleyse yakınıma,» dedi Bahri.

Yılan bir sıçrayışta burnunun dibine geldi.

«Hazırol,» dedi Bahri, «puştluk yok, burada seninle kıran kırana kavga edeceğiz. Yılanlık yok, sokmak yok.»

«Yok,» dedi yılan. «Amma bıçak da yok.»

«Yok,» dedi Bahri. «Burada böyle seninle yumruk yumruğa dövüşeceğiz.»

«Benim yumruğum yok ki,» dedi yılan Şehzade.

«Ne yapalım dövüşeceğiz,» dedi Bahri. Bunu der demez de balyoz gibi yumruğunu yılanın yüzüne indirdi. Yılanın başı yumruğun hızından yere çarptı, kalktı. O kalkar kalkmaz Bahri bir daha, bir daha savurdu yumruğunu yılana. Yılanın başı bir o yana, bir bu yana durmadan savruluyordu. Bir yandan da Bahri yılanı tekmeliyordu, iki ayağıyla. Bahri yılanı basbayağı sersemletmişti. Vurdukça vuruyor, o vurdukça yılan yumuluyordu. Yumuldukça da Bahri bindiriyordu.

Salihle Cemil ötede durmuşlar, sevinç içinde Bahrinin yılan çocuğu dövüşünü seyreyliyor, bağırıyorlardı.

Yılan çocuk:

«Dur Bahri, yeter artık, çok dövdün beni,» dedi. «Sen çok güçlüsün, çünkü sen insansın.»

«Duramam,» diye bağırdı coşmuş Bahri, «duramam. Seni ezeceğim.»

«Beni ezince ne kazanacaksın,» dedi yılan çocuk. «Bak ağzım burnum kan içinde kaldı. Dövdüğün yeter artık.»

«Yetmez,» dedi Bahri, biraz daha sert girişti. «Yetmez, yetmez, o senin öldürdüğün çocukların öcünü alacağım senden.»

«Ben kimseyi öldürmedim,» dedi yılan çocuk. «Hepsi korkularından öldüler.»

Yılan çocuk Bahrinin demir yumruklarını yedikçe inliyor, yalvarıyordu, sonunda dayanamaz oldu, her şeyi unutup aklı başından gitti, öfkelenmiş, başından kuyruğuna kadar kıpkırmızı kesilmişti. Bahri bunu görünce, eyvah, dedi içinden, keşki şu yılanın üstüne bu kadar varmasaymışım, ödü bokuna karıştı ama iş işten geçmişti. Yılan uzağa çekildi, orada koskocaman, kırmızı bir top oldu, havalandı geldi Bahrinin suratının ortasına vurdu, Bahri kurbağa gibi yere serildi, bir daha da kalkamadı. Yılan yerdeki Bahriye, hızını alamamış, toparlanıp toparlanıp vuruyor:

«Öldüreceğim seni, öldüreceğim köpek çocuk, öldüreceğim seni insafsız adam,» diyordu. Köpürmüş. Rengi de gittikçe kor gibi oluyordu. Tam bu sırada tirtir titreyen Salihle Cemili gördü, Bahriyi bırakıp onlara saldırdı. Salih nar bahçesinin ortasına aldı yatırdı. Yılan da Cemili yakaladı, bir toparlanışta onu yere serdi. Cemil basbas bağırıyor, yerlerde sürünüyordu.

Nar bahçesinin içine giren Salih nasıl akıl ettiyse etti de, belinden çıkardığı bıçağıyla oradan çiçekli, kalın bir nar dalı kesti, yılanın tılsımını neredense biliyordu, koşarak kavga edilen yere, sarayın kapısına geldi. Yılan çocuk Cemili yere sermiş, gitmiş gene Bahriyi dövüyordu.

Salih geldi:

«Dur ya yılan, destur,» dedi elindeki dalla üç kere yılana vurdu, yılan hemen sindi, kırmızıyken kara, karayken mavi oldu.

«Niye dövdün de böyle yerlere serdin ulan arkadaşlarımı, haa? Sende hiç insanlık kalmamış. İnsan olan insan şu çocukları böyle yere serer mi, baksana hallerine. Şimdi ben de seni bu nar çubuğuyla öldüreyim de...»

«Öldürme,» diye yalvardı yılan çocuk Salihe. «Dile benden ne dilersen.»

«Olur,» dedi Salih, «haydi seninle şunları uyandıralım. Yaraları da çok kanıyor. Bak Bahriye, Cemile, ikisi de ölü gibi yatıyorlar.»

«Sen korkma onlardan,» dedi yılan çocuk. «Ben şimdi onların yaralarını şimdi şimdi iyileştiririm. Sen dile benden ne dilersen.»

«Ne dilersem yapar mısın?»

«Ne dilersen veririm sana,» dedi yılan çocuk.

Salih onun kulağına eğildi, fısır fısır konuştu.

Yılan çocuk, yani Şehzade güldü, başını dikti, dilini çıkardı. Şimdi o bir mavi, masmavi, deniz mavisi, güneş mavisi, cam göbeği mavisi, çelik mavisi bir Şehzadeydi o.

«Ohhooo Salih, o senin istediğin de iş mi, istersen bin tane, yarın...»

Salih sevindi:

«Hele sen şu arkadaşları dirilt de.»

Yılan çocuk, yani mavi Şehzade ağzına iri bir nar çiçeği aldı, çiçeği tepeden tırnağa Bahrinin de, Cemilin de üstünde gezdirdi, ötekiler uyanıp hemen ayağa fırladılar. Bahri uyanır uyanmaz kalktı, yumruklarını sıktı, yılan çocuğa dehşet bir yumruk aşketti, yılan gitti, boylu boyunca toprağa upuzun serildi. Şehzadenin ağzıyla Bahriye sürdüğü nar çiçeği onu tılsımlamış, onu birkaç misli daha güçlü yapmıştı. Bahri yerden kocaman bir taş aldı, yılanın başı budur diye savururken Salih onun ellerine yapıştı, «olmaz,» dedi, «olmaz, o bizim kan kardeşimiz. O seni öldürmedi. At taşı yere de gidip onu ayıltalım.»

Üçü bir olup yılanı çiçekli nar ağacının altına taşıdılar, yüzüne su serpip ayılttılar. Yılan çocuk uyanınca üçünü de candan kucakladı.

Burada, ulu nar bahçesinin içinde oynadılar. Bahri çok

uzun, kalın bir mor yaldızlı kamıştan Şehzadeye bir at yaptı, yılan çocuk ata bindi, ta denizin üstüne kadar koşturdu, geri geldi :

«Ben ömrümde böyle uçan bir at görmedim,» dedi.

Bahri:

«İşte ben böyle güzel atlar yaparım,» dedi.

Cemil nedense somurtuyordu.

«Niye somurtuyorsun Cemil?»

«Sizin tuzunuz kuru,» dedi Cemil. «Halbuki evde beni bekliyorlar. Deniz kabuğu toplayacağım da, eve götüreceğim de, onu da sigara küllüğü, vazo, tabaka yapıp satacağız da karnımızı doyuracağız.»

Cemilin durumuna çok üzülüp denizin kıyısına gittiler, dördü dört yerden Cemile torba torba deniz kabuğu topladılar, hem de görülmemiş güzellikte kabuklar. Cemil buna çok sevindi.

O gün akşama kadar dördü, yeni yeni oyunlar icat ederek oynadılar. Yılan çocuk sevincinden deli olacaktı nerdeyse. Salihlerin oynadıkları oyunların hiç birisini bilmiyordu, yazık...

Akşam oldu, gün kavuştu, yılan çocuk:

«Şimdi beni Korsan Padişahı babam arar,» dedi. «Arar bulamazsa kıyameti koparır, ben onun tek oğluyum çünküleyim ki... Beni burada azıcık bekler misiniz?»

«Bekleriz,» dediler.

Yılan çocuk kayarak nar bahçesinin içine gitti, biraz sonra da bir hoş kokulu, üç tane mavi, ışık saçan çiçekle geldi, her birisine bir çiçek verdi:

«Bunu yeyin,» dedi. «Bunu yeyince bütün dünyayı, denizleri, gökleri, yıldızları, çiçekleri, kokuları kanınızda duyacak, dünya sarhoşu olacaksınız. Her an, her şey sizin için bambaşka olacak. Ölünceye kadar mutluluklar içinde yüzeceksiniz, balıkçı reisi Temel Reis gibi. Babam bu çiçekten Temel Reise de vermiş.»

Çiçekleri yediler, bir güzellikte, sarhoşlukta, mavide, ışıkta başları döndü, gözlerini yumdular, gittiler, gittiler.

Salih:

«Bahri uyan,» dedi.

Cemil, geç kaldım diye evlerine koşuyordu. Elinde ağzına kadar deniz kabuğu dolu üç naylon torbayla.

Salih yukarıya ulaşmak, kasaba çarşısına varmak için son gücünü de toparladı. Tekmil bedeni dövülmüş gibi acıyordu. Sırtında o kadar ağır yük bütün gün durmadan koşturduğunu ancak şimdi anımsayabiliyordu. Bir de uykusu geliyordu ki... Aaah, şimdi doğru eve gidebilseydi. Gidemezdi, şu balık sattığı süre boyunca, yel gibi sokaktan sokağa koşarken, kamyonu hiç gözlerinin önünden gitmemiş, aklından çıkmamıştı. Salihin böylesine canını dişine takıp koşturması neydi yani, o da elalem gibi, yavaş, ağır, sindire sindire balık satmasını bilmez miydi? Duramıyordu yerinde. Nasıl dursundu, her an bir çocuk kamyonu görebilir, babasına satın aldırtabilirdi.

Olmamıştı, attığı taş dediği kuşu vurmamıştı işte.

Ne olacak, diye kandırıyordu kendini, ne olacak yani, alamadığım, hiç de alamayacağım kamyonu görüp de ne olacak yani.

Böyle diyordu ama kamyona da gitmekten kendini alakoyamıyordu.

Kamyon orada duruyordu.

Salihin içini bir güven doldurdu.

«Alacağım, alacağım onu. Bir yolunu bulup alacağım.»

Satılmadı, satılmayacak da.

İçindeki sağlam güven bile onu sallanmaktan kurtaramadı, dengesini yitirdi, elindeki çevaleyi yere düşürdü, yandaki duvara tutunmasa kendisi de boylu boyunca yere serilecekti.

Eve vardığında tükenmişti. Anası onu nasıl karşıladı, büyük ana ne dedi, babası evde miydi değil miydi, hiç birini

ansıyamıyor. Yemek yedi mi yemedi mi yatağa girmeden önce, ansıyamıyor. Bir şeyi iyice ansıyor, hep yöresinde kediler, uçan, altın gözlü, altın gözleri karanlıkta binlerce binlerce yanıp sönen... Bir karanlık, zifiri karanlık duvarı üstünde binlerce kedi gözü. Aydınlık, ustura gibi derin aydınlık delikleri...

Sabahleyin erken uyandı. Daha büyük anası bile uyanmamıştı. Her sabah uyanır uyanmaz, ilk iş, gözlerinin önüne kamyonu gelirdi. Bugün de öyle oldu. Kamyon gelmiş bahçede, şu ulu zeytin ağacının altında, fesleğenlerin yeşiline, kokusuna sırtını dayamış durmuştu. Ortalık fesleğen, badem çiçeği, deniz, nergis kokuyordu. Salih bu sabah kamyonu hemen gözlerinden uzaklaştırmağa, aklından silmeğe kalktı. Fakat ne yaparsa yapsın ne kamyon gözlerinin önünden gidiyor, ne de aklından çıkıyordu. Salih, kamyon aklına düşmesin diye neler yapmıyor, ne umarlara başvurmuyordu. Temel Reis, tekneleri, ağlarda binlerce çırpınan mavi ışıltılı balıklar, gün ışığına gelince parıltılı bir altın kırmızısına kesen balıkların yeşili, kırmızısı... Ağ çekerlerken çok balıkçı görmüştü Salih. Balıklar binlerce, ağlarda yakamozlayarak, renk yakamozları fışkırtarak balıklar, Reisin şişmiş boyun damarları... Hiç görmemişti ki Temel Reisi denizden ağ çekerken. Yok yok, Temel Reis denizden ağ çekerken kesinlikle boyun damarları şişiyordur, boynu, yüzü, özellikle koca kepçe kulakları kızararak... Marangoz, Doktor Yasef, İsmail Usta, hanımeli kokusu, yoğurt satan köylüler, oduncular, ocaklar, rendeler, kıvılcımlar, arılar, biribirlerine girmişler karman çorman kafasında dönüyorlardı. Büyük anası, yıl on iki ay, sabahın köründen gecenin karanlığına kadar, orada, yerinden hiç kalkmadan, öğle yemeklerini hep tezgahın başında yiyen, durmadan mekikleri atan, mekik şakşaklarına düşüncesini uyduran. Salih onun mekik atışlarından, mekik sesinden, mekiğin hızlanıp yavaşlamasından ne düşündüğünü bilirdi. Kaygılıysa başka türlü atardı mekiği ve mekik başka türlü şaklardı, sevinçliyken başka türlü. Halili özlemişse, hemen onu da bilirdi Salih, işte o zamanlar büyük ananın yüzü çok güzelleşirdi. Elindeki mekik küçük şakırtılarla su gibi akar, ses

çıkarmağa korkarak gider gelirdi. İşte o zaman dünyanın en mutlu insanıydı büyük ana. Dalar gider, yüzünde mutluluklar, mekikten hemen hemen hiç ses çıkmaz olur, saat gibi tıkır tıkır işlerdi. Bazı da mekik elinde öyle kalakalır, büyük ana elindeki mekiğin durduğunun farkında olmazdı. Kendine geldiğinde artık büyük ana bozulmuş, mekiğin sesi de başkalaşmıştır. Salih son günlerdeki mekik sesinden ürkmüştü. Büyük ana şimdiye kadar hiç düşünmediği biçimde kötü şeyler düşünüyordu. Ne için, kimin için düşünecekti böyle korkunç şeyleri büyük ana, elbette ki Salih için. Ablaları da, onlar gergefte, yüz elli kuruşa sabahlardan akşamlara, gözlerini kör ederek nakış işlemişlerdi. Baba bu fıkaraların tüm kazançlarını ellerinden alıyordu. Bereket versin ki kızlar çok kurnazdılar, işlediklerinin hepsini babaya vermiyorlar, bir kısmını uğrun uğrun patrona kendileri götürüyor, parasını alıp saklıyorlardı. Ne yapsınlar, küçüğü kocaya elleri boş mu gitsin, çırılçıplak? Onlar da kaçırdıkları parayla çeyiz hazırlamışlardı. Babası, büyük ananın ölümünü bekliyordu, birkaç kere Salih onun ağzından duymuştu. Halilin malilin gelip geleceği yok, diyordu baba... Anam diline pelesenk etmiş, bir de alışmış Halili beklemeğe, yoksa babam sağ olsa, ya da gelebilse, hiç gelmez miydi bunca yıl?

Kamyondan kaçmak için daha neler, neler düşünmüyordu Salih. Gerçekten de bazı düşünceler onu sürükleyip götürüyor, bir an için de olsa kamyonu unutup gidiyor, unutunca da bu yaptığı hayınlığa öfkeleniyordu.

Bu öfkeyle kalktı koruluğa indi. Gitmeyecekti Hacı Nusrete, gitmeyecekti oraya. Ne var yani, giderse ölecek mi, ha. giderse ölür mü? Gitmeyecek işte.

Kimse yoktu korulukta. Bu kadar erken kim gelirdi ki koruluğa? Ah bir kişi olsaydı, derken, korunun alanında, çitlenbiğin arkasında, çukurda yaban güllerinin orada Bahriyi gördü. Bahrinin yaşı onunki kadardı ya, boyu uzun, omuzları da genişti. Yumrukları da kocaman. Kasabada bütün çocuklar ondan korkarlardı. Doğrusu, Salih de ondan epeyce korkardı. Epeyce dedikse, yani, işte. Düpedüz korkardı, ödü de kopardı Bahriden. Nedense dünyada en çok bu

Bahriden korkardı. Açıkçası bilse ki Bahri bir yerde, öldürseler Salih oraya gitmezdi. Yolda karşısından gelse, yolunu çevirir başka yerlerden giderdi varacağı yere. Bahriyi görünce, kamyonu, her şeyi birden unuttu, başından aşağı kaynar kazanlar döküldü. Ağır ağır, dikleşerek Bahriye yaklaştı. Bahri yirmi otuz kadar kara, sarı, boncuklu arıyı iplere bağlamış, ipleri de yaban güllerinin dallarına sıralamıştı. Arılar uçuşup duruyordu. On beş kadar boncuklu arının da kuyruklarını koparmış, kuyruksuz arılar havada, dengesiz, bir tuhaf, bir hoş sesler çıkararak, bacakları toptan kopmuş adamların hüznünde, yönlerini bulamayarak, küçük bir alanda kendi yörelerinde kanatlarının hiç bir faydası yokmuşcasına dönüyorlardı. Ortalığı keskin bir yaralı arı vızıltısı almıştı.

Salih ona yaklaştı, ta burnunun ucuna geldi, başını kaldırdı, gözleri kıvılcım saçıyordu, Bahri ona, onun bu tavrına aşağılayan, küçümseyen şöyle bir tepeden baktı, burun kıvırdı. Onun bu halinden de hiç bir şey anlamamış, şaşkındı.

«Bak,» dedi Salih, «biliyor musun, senin ablan var ya, bu mahallenin baş orospusu...» Bunu der demez de bir adım geriye attı. Bahrinin o anda yüzüne patlayacak yumruğunu boşa saldı. Kapıştılar. Altalta, üstüste dövüşleri ta kuşluğa kadar sürdü. İkisinde de kıpırdayacak, biribirlerine sövecek hal kalmamıştı ya, kendi kendilerine ayrılmayı onurlarına yediremiyorlardı. İkisinin de gözü yoldaydı, birisi gelip de onları ayırsın diye. Daha biribirlerine vuruyorlardı, artık vuruşları etkisizdi, dokunmuyordu bile. Salih arada kamyonunu düşündükçe yeniden cana geliyor, bir an için de olsa Bahrinin pestilini çıkarıyordu. Bu köpeğin kamyonu yoktu ki Salihi dövsün de eskisi gibi pestilini çıkarsın, öteki çocuklara yaptığı da, onları dövdüğü de...

Sonunda beklediler beklediler, baktılar ki kimse gelip gitmiyor, kolları da hiç kalkmıyor, ancak kıpırdanabiliyorlar.

«Ayrılalım artık,» dediler.

Bu ayrılalım sözünü kim söyledi, kimin söylediğini iki-

si de düşünmedi. Belki ikisinin de aynı sözler aynı anda ağızlarından dökülüverdi.

İkisinin de ağzı, burnu, başları, tekmil yüzü, elleri bacakları kan içindeydi. İkisinin de gömlekleri yırtılmış paramparçaydı. İkisinin de sırtı kırbaç yemiş gibi yol yol şişmişti.

Karşılıklı oturmuşlar körük gibi soluyorlardı, bitkindiler.

Biraz soluklarını toplayınca göz göze geldiler, önce Bahri Salihe bir göz kırpıp gülümsedi, sonra da Salih.

Bahri:

«Kalk Salih gidelim de yüzümüzü yuyalım denizde. Senin yüzün kan içinde kalmış,» dedi.

Salih:

«Seninki de...»

Ayağa zorlan, toprağa bastırdıkları ellerinden destek alarak kalktılar. Elele tutuşup yorgun, mutlu, biribirlerine bakıp gülerek denize vardılar, dizlerine kadar suya girip ellerini yüzlerini, kanlarını yudular, gerisin geri korunun açıklığına geldiler, eski çöktükleri yere oturdular. Biribirlerine bakıp bakıp gülüyorlar, daha da soluklanıyorlardı.

Arılar ötede yaban güllerinde iplerini germişler, gittikçe öfkelenerek ortalığı vızıltıya boğuyorlar, kuyruksuz, yönsüz arılar da dalgalı bir denizdeki vapurlar gibi havada inip çıkıyorlardı.

Salih gözlerini bir ara arılara dikti. Bahrinin yüzüne baktı, sonra da yere indirdi.

Bahri:

«Haydi Salih,» dedi, «bana yardım et de, şunların iplerini alıp salıverelim.»

Salih hemen:

«Salıverelim,» diye ayağa fırladı.

Arıları usulca tutup iplerini alıyor salıveriyorlar, ipten kurtulmuş arılar kurşun gibi uçup gidiyor, bir anda da gözden yitiyorlardı. Çocuklar da onlar gözden ırayıp yitip gidinceye kadar artlarından sevinçle bakıyorlardı.

Bahri:

«Şu kuyruksuz arılara bir acıyorum ki, yazık,» dedi. «Bak

ne biçim, acıklı, topal insanlara benziyorlar, bellerinden aşağısı kopmuş. Ne yazık. Fıkaralar.»

«Fıkaralar,» dedi Salih.

«Neden bunu yapıyoruz ki?» dedi Bahri. «Herkes de koparıyor yakaladığı bir iki arının kuyruğunu. Arıların böyle topal topal uçmaları hoş mu yani?»

«Hiç de değil,» dedi Salih.

Sonuncu arıyı Salih bırakmıştı. Bu, ona Bahrinin konukseverliğiydi.

«Haydi gidelim,» dedi Bahri.

«Gidelim,» dedi Salih.

Bahri ona baktı baktı, yüzü değişti:

«Keşki,» dedi, «birbirimizin gömleklerini yırtmasaydık. Şimdi eve varınca bunun için evde seni dövmezler mi?»

«Yok,» dedi Salih, «dövmezler. Ya seni?»

«Aldırma,» dedi Bahri, «ne yapalım, döverlerse döverler.»

Çarşıya giden yolda ayrıldılar, o evine gitti, öteki evine.

Salihin eve girmesiyle, gömleğini değiştirip çıkması bir olmuştu. Anasının, şişmiş suratını görünce çıkardığı ah, of seslerine aldırmamıştı bile.

Kamyon orada, camın arkasında öylece, bütün vekarıyla duruyordu. Aslan gibi, yiğit, kabadayı.

Salih akşam gene gitti Temel Reise. Canı çıkıncaya kadar teknelerden, üç tekneden de balık taşıdı kamyonlara. Temel Reis ona gene bir torba dolusu balık verdi, anası gene balıkları çevaleye doldurdu, bir tekine bile dokunmadan. Salih gene geçen günkü gibi mahallelere çıktı, gene yel gibi arkasında kediler. Bu sefer öğleye kadar dolaştı. Tam öğle ezanı okunurken kedilere bir şölen daha verdi. Kediler içinden ak kedisini seçip onu ötekilerden ayırıp uzaktaki kayanın kuytusunda tek başına doyurdu.

Ertesi sabah içine doğmuş gibi doğru kamyona gitti. Kamyonun yerinde yeller esiyordu. Salihin başı döndü, bütün çarşı yöresinde fır fır döndü, cami, minareler, ağaçlar, Hacı Nusretin dükkanı, kara kaşları, sakalı, soluk yüzüyle Hacı

Nusret, evler, karşıdaki kale... Duvara tutundu, yavaşça aşağıya, eşiğe sağıldı, oraya yığıldı kaldı.

Neden sonra Hacı Nusreti gördü, dükkanının önünde durmuş ona gülüyordu. Salih onu görünce toparlandı ya, ne kadar toparlanabilecek, bacakları feldirdeyerek, duvara tutunarak ayağa kalktı.

«Gitti,» diyordu Hacı Nusret. «Avukat Osman Ferman oğluna aldı. Hem de iki yüz elli liraya... Çok gelecek, o kamyondan daha çok gelecek, üzülme çocuk, Alamanyaya daha çok oyuncak ısmarladım.»

Salihin aklında bugünden bir Hacının sırıtan soluk yüzü, kara sakalı, parlayan ak dişleri, bir de Osman Ferman sözleri kaldı. Osman Ferman, Osman Ferman.

Birkaç gün öyle yıkılmış, dünyayla tüm ilişkisini kesmiş, nereden gelip nereye gittiğini bilmeden, ağzını bıçaklar açmadan uyuduğunu uyandığını farketmeden ortalıkta dolandı durdu.

Osman Ferman! İşte bu ad, bir büyülü açkıydı. Osman Fermanın evini bulabilirdi. Ondan sonra da koca Allah kerimdi. Allah söyletmişti Hacı Nusrete onun adını. Hacı Nusret Allahın has adamı değil miydi, Allah Hacı Nusrete demişti ki, ya Hacı Nusret, artık sat sen o kamyonu, anladım ki bu çocuk, yani o Salih, öyle de iyi bir çocuk ki, balıkları kedilere yedirmeyip de satsaydı, bu kamyonu da, başka iki kamyonu da alacak parası olurdu, anladım ki bu çocuğun parası olmayacak, sen kamyonu sat, teşekkür ederim, benim hatırım için, satmadın çok beklettin, kamyonu sat ama kime sattığını da çocuğa söyle. Görürsem söylerim, dedi Hacı Nusret de, söz.

Salih o gün eve erkenden gitti. Salihin yüzünü anası böyle görünce çok sevindi. Salih gülüyor, eğleniyor, anasına sarılıyor, küçük salonda bir baştan bir başa takla atarak gidiyor geliyor, balıkçılardan, şoförlerden, herkeslerden öğrendiği yakası açılmadık, hayasız türküleri söylüyordu. Büyük anasına bile, onun öfkeli yüzüne bugün dostça baktı.

Anasının içine nohut da atarak pişirdiği naneli ekşili köfteyi kırk yıllık açmış gibi sümürdü.

Ertesi sabah düşünceli kalktı, kafası makina gibi işliyor, bütün olasılıkların bir bir üstünde duruyordu. Birden fırladı, bulmuştu, doğru çarşıya gitti, bir dükkanda Osman Fermanı buldu. Durmadan bir kalemle pırıl pırıl dazlak kafasını kaşıyor, gerdanını şişiriyor, karşısındaki köylülere önemli şeyler anlatıyordu. Köylüler, kasketleri buruşuk, giyitleri yeni dükkandan alınmış, kırışıkları katı, sert, hışırtılı, elleri dizlerinde, gözleri de Osman Fermanda onu çok saygılı dinliyorlardı. Salih ötede çınarın kalın gövdesini kendine siper eylemiş içerdeki Osman Fermanın her davranışını, devinimini izliyordu. Kimisinde yüzü acıyla buruşuyordu Osman Fermanın, kiminde yüzü ağlamaklı bir hal alıyor, kiminde sesi çıktığı kadar bağırıyor, Salih onun sesini buradan bile duyuyordu, kiminde de kendi kendine, gene ağlamaklı, keh keh keh gülüyordu. Osman Fermanın yüzü o hiç kıpırdamayan köylülerin durumuna göre değişiyordu. Herhal gözleriyle söylüyorlardı Osman Fermana köylüler ne söylüyorlarsa.

Öğleye kadar Osman Ferman orada elleri ayakları, ağzı, burnu, kulakları, elindeki kalemi, dazlak kafası, başucunda asılmış Atatürk resmiyle konuştu konuştu, köylüler onun yanından, biraz önce eğilmiş, elleri kavuşturulmuş, sarsak adımlarla çıktılar, dışarı çıkar çıkmaz da patladılar, hepsi bir ağızdan konuşmağa başladılar. Kavga eder gibi bağırıyorlar çağırıyorlar, sesleri çarşının öteki ucundan demirci İsmail Ustanın dükkanından bile duyuluyordu. Sözlerinden de hiç bir şey anlaşılmıyordu.

Onlar çıkınca Osman Ferman da kollarını geniş geniş açarak birkaç kez gerindi, kaşlarını çatıp kalemi ağzına sokup gerindi. Boynu kırıştı. Köylülerin arkasından şöyle bir kere bakıp bir daha ilgilenmedi. Önündeki dosyada çabuk çabuk elleri uçarak bir arandı, bulamamış olacak ki ayağa fırladı, yiyecekmiş gibi camlı dolaba saldırdı, orada da eli uçarcana koşturdu. Ter içinde kaldığını, çok sıkıntıda olduğunu, onun önemli bir şey yitirdiğini Salih buradan görüyordu. Osman Ferman dolabın bütün bölmelerini taradı bitirdi, çekmeceler açtı çekmeceler kapadı, yerlere, masanın altına baktı baktı doğruldu, masanın üstündeki şapkasını aldı, dükkanın

kapısını hızla çekti, koşar ayak yukarı mahalleye doğru yürümeğe başladı. Salih de onu arkadan izledi. Osman Fermanın bütün bedeni düşüncedeydi. Koşan ayakları, ikide bir renkli bir kuş tüyü takılmış şapkasına giden eli, feldirdeyen eğri, yay gibi kalın sağlam bacakları yitirilmiş bir şeyi anımsama çabasındaydılar.

Avlu kapısı açık bir eve paldır küldür girdi Osman Ferman, az sonra da rahatlamış, derin derin soluklanıp, ak mendiliyle dazlak kafasını, boynunu, yüzünü silerek dışarı çıktı. Salih onu buradan dükkana kadar izleyip izlememeyi düşündü. Çok hoşuna gitmişti onun, Osman Fermanın halleri. Bir başka türlü oyuncak gibiydi adam. Eğer burada işi olmasa Salihin, şimdi gider de akşama kadar orada, camın arkasında türlü işler yapan, dudağını eğip büken, başını kaldırıp indiren, dalıp, gözlerini uzak belirsiz bir yere dikip kalan, kimi zaman da kendi kendine kızıp elindeki kalemi bir sincap gibi hırsla kemiren, Salih üç tane böyle kemiren sincap görmüştü, küçücük ellerine ne geçiyorsa kemiriyorlardı, bu adamı seyretmek isterdi. Şimdiye kadar bu Osman Fermanı nasıl etmişti de gözden kaçırmıştı? Durup da onu seyredecek yer, çınar altı da çok elverişliydi.

Salih şimdi bu evden kendi kamyonuyla çıkacak çocuğu bekliyordu. Kimbilir nasıl bir çocuktu bu, kimbilir ne mutlu, pırıl pırıl gözlerle, kamyona sarılmış, kamyondan hiç gözünü ayırmadan çıkacaktı kapıdan. Çıkınca ne yapacaktı acaba, şu çamurlu yola çıkarıp, anahtarla onu kurup yere koyacak mıydı acaba? Elleri kocamandı çocuğun. Boyu mu? Boyu kısaydı, bücür mü bücür, kemikleri gözüken, hep ağlamsı, sümüğünü çekip duran, koca kafalı, üç köşe gözlü, hem de gözleri yılan çakırı gözlü, paytak birisiydi. Babası gibi paytak. Çek elini o kamyondan, o kamyon benim. Pis ellerini. Gerçekten o babası gibi paytak oğlanın o pis, o küt, kısacık, hiç ele benzemez elleriyle kamyona dokunması... Çek çek çek elini! Hiç bağırır mıydı, Salih eşşek miydi, bağırsın da, o da Salihi görsün de, sonra da babası candarmaya gitsin de, candarma gelince de o paytak oğlan da parmağını uzatıp, işte bu, bu bu, baba bu, desin de... Yağma mı var!

Oğlan evin kapısından çıktı, eşikte durdu, burnunu kaldırdı. Piçin burnu tıpkı turist gavurlarının burnuna benziyordu, ucu kalkık, gözleri de yeşil, ağı yeşili bir renkteydi. Giyitleri üstünden akıyordu. Bacakları da çöp gibiydi. kirpikleri bir atın kirpiğine benziyordu, saçları mı, saçları yoktu, babasının saçları gibi, yoktu ki onun saçları, dazlak kafa... Dışarı çıktı, hep babası gibi, eğri, paytak bacaklı, ördek gibi yürüyor, paytak paytak, bir şeyler aranıyordu babası gibi, telaşlı telaşlı içeriye giriyor çıkıyor. Telaştan ölecek köpoğlusu. Dudaklarını uzatmış, ne de çirkin yüzü var, ağlayacak, yüzü uzuyor, uzuyor, başı kelleşiyor, kıllı boz kirpikleri at kirpiği, uzuyor, ağladı ağladı derken... Koşarak bir daha giriyor eve, çıkıyor, elinde paramparça ettiği kamyonla çıkıyor, alın, alın, alın işte, diyor, gözünüz yemedi, benim kamyonu. Alın, alın, alın işte, sizin olsun. Kamyonu çamurlu sokağa fırlatıyor. Kamyon darmadağın oluyor, her parçası bir yana gidiyor, un ufak olmuş kamyon, bir tekerini belki on parçaya bölmüş paytak piç, öyle paramparça doğramış kamyonu. Bunu böyle görünce artık Salih dayanabilir mi, üstüne atılıyor çocuğun, ayrıldıklarında çocukta hal kalmamış, parçalanmadık, kan içinde kalmadık bir yeri yok. Orada, şu iri çitlenbik ağacının altında, çitin dibinde ağzı burnu kanayarak yatmış kalmış piç. Piç oğlu piç. Soluk almasa geberdi dersin. Salih dağılmış parçaları bir bir topluyor. Üzüntüden ölürcesine parçalanmış kamyonun parçalarını bir bir topluyor, ikide bir de boyuna yaraları pınar gibi kanayan çocuğa bakıyor, öldürmeliydim şunu, öldürmeli, Temel Reisin teknesine binmeli İstanbula kaçmalıydım. İstanbul o kadar büyük ki, kim bulabilir ki orada bir balıkçı çocuğu, miço Salihi? Bu miço sözü hoşuna gitti, birkaç kere yineledi, miço Salih, Salih miço. Güldü. Kendini gülerken yakaladı. Burada, yolun ortasında kalakalmıştı. Yalnız Temel Reisin teknesiyle İstanbula yolculuk daha sürüp gidiyordu. Temel Reis gülüyor, o güzel konuşmasıyla ona takılıyor, eeee Salih Reis, diyordu, bir daha kasabaya dönmeyecek misin? Sen bu kasabada doğdun büyüdün, sıkılırsın İstanbulda, sıkılırsın, gurbet zalımdır, zor ze-

naattır gurbetçilik... Dönemem, diyordu Salih, bu kanlı ellerle, arkamda bu ölüyle nasıl dönerim? Seksen yaşına geliyordu Salih, ah, kocaman bir vapurdan iskeleye iniyor, navayı kokluyor, başka başka, başkaymış kokusu bizim bura denizinin, diyordu. Yaşlı, beli bükülmüş bir kadın onu görünce toprağa kapanıyor, çok şükür, çok şükür seni gördüm dünya gözüyle, çok şükür seni Halil, diyordu. Toprağa eğilip eğilip öpüyordu. Salih vardı kadını kaldırdı. Aaaa, kaldırdığı kadın tıpkı büyük anası, tıpkı...

Salih başını kaldırdı, geniş, çitlenbik ağaçlı, uzun telli kavaklar dikilmiş, yabansılamış bu eski bahçeye baktı, bahçenin ortasında altı gözlü, daha yeni boyanıp onarılmış ev sessiz, içinde hiç kimse oturmuyormuş gibisine ıssızlamış duruyordu. Büyük dış ak basamakları parlayan mermer merdivenin üstüne konmuş, yanar döner, küçük küçük binlerce ak benekli sığırcıklar da olmasa... Salih geçen yıl bir sığırcık yakalamış, hem de diri diri, hiç bir yerini incitmeden. Kuş, sabahleyin bakmış ki, ölmüş. Bir daha sığırcık yakalamak mı?

Salih telaşlandı, hep burada yolun ortasında dalıp gidiyordu. Kendine bir yer bulmalıydı. Yöreye bakındı. Saklanacak uygun bir yer neresi olabilirdi, şu kapıdan çıkacak çocuğun görmeyeceği? Bir iki bakışta buldu. Çitlenbik ağacının ardındaki taş yığınlarının üstü. Oraya vardı, araştırdı, taşların üstüne oturup kapıya baktı, kapıya gidip oturduğu yere baktı, gözükmüyordu. Gitti, taşları düzeltip oraya oturdu. Burada da otur otur insanın canı sıkılırdı ya, o da kamyonunu düşündü. Kamyonunu düşünmeyi, belki kamyonundan daha çok seviyordu. Salih kamyonuyla konuşuyordu bile. Neler neler yapmıyordu Salih daha kamyonuyla. Anlatsa herkes ona güler, deli der, Salih de niye anlatsın herkese kamyonla kendi arasında geçenleri, yani kamyonuyla...

Çocuk ancak ikindiye doğru orada taş merdivenlerin üstünde gözüktü. Kamyon da arkasında... Kamyonunu görünce Salihin az daha yüreği duruyordu. Burada, şu taşların üstünde yüreği attı attı, elleri ayakları titremeğe başladı. Piç oğlu piç, tıpkı bir köpek gibi kamyona ip bağlamış ar-

dınca çekiyordu. İşletmesini bilmiyor, diye sevindi Salih. Aslan Hacı Nusret, Allahın has adamı, Salihten yana çıkıp bu piçe kamyonu işletmeyi iyi ki öğretmemiş. Gene de kıskançlıktan deliye döndü Salih. Gönül diyor ki, atla şuradan oraya, yapış onun gırtlağına, alır mısın kamyonu, almaz mısın, vur vur vur, bayıltıncaya kadar o piç oğlu piçi.

Öfkesi geçince Salihin üstüne bir hüzün çöktü ki bir türlü kendine gelemiyordu. Eli kolu, bacakları sanki felç olmuştu, yerinden kıpırdayamıyordu, öylesine yoğun, gittikçe yüreğine ağır çöken bir hüzün, bir acı. Birkaç kere ağlamak istedi, ağlayamadı bile.

Çocuk geldi önünden geçti, çamurların içinden kamyonunu sürükleye sürükleye, tekerleklerini, o güzelim tekerleklerini çamurlara, hem de gübrelere bulaya bulaya sokağın başına kadar gitti, geri döndü, burnunu kaşıdı. Kocaman, iri ela gözleri vardı. İyi yüzlü, yüzü hep usanmış, yalnızlıktan bıkmış, yaşamından bezmiş bir yüzdü, güzel giyinmiş, saçları düzgün taranmış, ak gömleğinin üstüne de kırmızı kıravat bağlamış, Salih kıravat bağlamış çocuğu ilk olarak görüyordu, hele böyle kırmızı kıravat bağlamışını hiç hiç görmemişti, ayaklarına yepyeni, gıcır gıcır, ama çamura batmış, ne bilir böylesi çocuklar böylesi güzel şeylerin değerini, bak, şu dünya güzeli kamyonun değerini biliyor mu, kundura geçirmişti.

Oğlan vardı, merdivenleri çıktı, kamyonu o merdivenlerde tıngır mıngır, kedi ölüsü gibi sürükledi, Salihin ödü koptu kamyonun bir yerine bir şey olacak diye. Çocuk merdivenleri çıkınca orada, sahanlıkta bir süre durdu, elleri yanlarına düştü, gitti geldi, ne yapacağını bilmez, canı sıkıldı, bir yerlere tükürdü, iki eliyle çükünü tuttu, bir kaç kere çekti çekti bıraktı pantalonunun dışından, başını havaya dikti, gökte, uzaklarda birkaç martı dönüyordu, gök çok duruydu, lekesiz, oğlan dilini çıkardı. Sonra kamyona döndü ona da dilini çıkardı. Salih bunu kendine karşı yapılmış en büyük aşağılama saydı, bu yetmiyormuş gibi arkasından çocuk kamyona zorlu bir tekme savurdu. Salih gözlerini yumdu. Artık buna daha fazla dayanamazdı, ayağa kalktı, sokağa

aşağı yürüdü, orada, sokağın köşesinde çitlenbik ağacına sırtını dayayıp kalakaldı. Yüzünü elleriyle kapatmış sırtı inip inip kalkıyordu.

Bahri geldi aklına. En iyi arkadaşı oydu. Her şeyi olduğu gibi ona anlatmalı, bu işi onunla birlikte pişirip kotarmalıydı. Bir tek elin nesi var, iki elin sesi var. Başkası olsa neysem ne, şu kendi kamyonunu elin elinde görünce, öylesine bozulmuştu ki, eli ayağı kesilmişti. Böyle eli ayağı kesilmiş, kendisini toparlayıp bir şey yapamazdı ki... Korkuyordu, her seferinde kamyonu görünce böyle olacaktı biliyordu, insan kendisini bilmez mi?

Bir şeyi kaçıracakmış da bir daha yakalayamayacakmış gibi aceleyle Bahriye gitti, Bahriyi evlerinin merdiveninin alt basamağına oturmuş, deve dedikleri bir oyuncağı söğüt çubuklarından yaparken buldu. İşine dalmış gitmişti. Sol elinin üç parmağını çaputlarla ayrı ayrı sarmıştı. Çaputlar kan içindeydi. Orta parmağın daha kanadığı belliydi, alttan gelen kan durmadan ak çaputa yayılıyordu.

Salih geldi onun başında durdu, birkaç kere bağırarak, «Bahri, Bahri,» dedi de Bahri o zaman ayılabildi.

Bahri onun geldiğine içtenlikle sevindi, sağ elini uzatıp onu omuzundan tuttu sıktı. Oraya merdivenin üstüne oturdular konuştular.

Salih her iki sözünün başı soluk soluğa, yüzü kıpkırmızı kesilerek:

«Hem dilini çıkardı, hem de üstüne tükürdü, arkasından da belki on beş tane tekme attı kamyonuma,» diyor, sonra da bir süre üzgün, yıkılmış, aşağılanmış susuyor, ondan sonra gene dertli, bir ağıt söyler gibi anlatmasını sürdürüyordu.

Sonunda Bahri:

«Kalk,» dedi. «Kolay o kamyonu ele geçirmek. Sen hiç küşüm etme bunun için. Yağdan kıl çeker gibi o kamyonu onun elinden alırız. Haydi kalk aldırma. Kamyonun da en küçük bir yerine bir şey olmuşsa biz de onu eşşek sudan gelinceye kadar döveriz.»

«Döveriz,» diye cana geldi Salih.

«Bir iyice de, hem de ona dilimizi çıkarırız.»
«Üstelik de ikimiz.»
«Tükürürüz de...»
«İkimiz de...»
Bahri:
«Ben gideyim de yukardan bilyalarımı alayım, bilyalar işimize yarayacak. Uçurtma da olsa mı?»
«Bilya iyi,» dedi Salih.
Bahri yukardan bilyaları aldı geldi, yola düzüldüler.
Çocuğun evlerinin avlu kapısına, içeriye bir göz attılar, çocuk mermer merdivene oturmuş yüzünü de elleri arasına almış öyle düşünüp duruyor, kendi kendine de arada bir şeyler söylüyor, sonra da sağ elini yüzünden alıp havaya güçlü bir tokat sallıyordu. Kamyonsa orada, eski yerinde, duvarın dibinde duruyordu.
Çitlenbik ağacının altında, çocuğun tam görebileceği bir açıklıkta kuru bir yer bulup hemen oyuna giriştiler. Büyük, içlerine kırmızı, mavi sarı, parlak renkler konmuş gıcır gıcır yeni cam bilyalar ellerinde, güneşin ışığında, binbir renge dönüşerek kayıyordu. Bahri bu kasabanın en iyi bilyacısıydı. Üstüne bir tane daha varsa çıksın. Bilyaları yarı yarıya paylaşmışlar, Salih bilyasını kendi yanına, çitlenbiğin köküne, Bahri de yandaki çiçek açmış, üstünde binlerce arının vızıldaştığı apak kesilmiş badem ağacının köküne yığmıştı. Oynuyorlardı, öyle şakacıktan da değil, doğru doğru oynuyorlardı. Salih dalgındı, Bahri büyük ustalığıyla Salihin bilyalarını vurup vurup alıyordu. Salih, kendini oyuna veremiyordu ki, Bahri bunu anlıyordu, fıkaranın gözleri ikide bir sahanlıktaki mavi kamyona, orada oturup kalmış, kendi kendine konuşan, kendi kendiyle oynayan çocuğa gidiyordu. Çocuk bu sefer ayakkabısını, çorabını çıkarmiş ayak parmaklarını sayıyor, ayağa kalkıp çıplak ayağını çamura basıp eğiliyor, ayağının izini çok önemli bir iş yaparmışcasına araştırıyor, konuşuyor, sonra da iki ayağıyla birden izi bozuyor, bozulmuş ize çok sert bir şeyler söylüyor, emirler yağdırıyor, yöresine çizgiler çiziyor, belki de resimler yapıyor, çizgilerin üstüne olacak, ötedeki ağacın altına yığıl-

mış tuğlaları getirip üstüste yığıyor, sonra çorabını, ayakkabısını giyip tuğlaları tekmeliyor, tekmelediği tuğlaların üstüne atlayıp tutuyor, sonra yorulmuş merdivene oturmuş, ağzını yüzünü, gözünü çarpıtıp, saçlarını karıştırıp kendisini korkunçlaştırıyor, ceketini ters çevirip giyiyor. Bir kere olsun arkasındaki üç merdiven yukarısındaki kamyona dönüp bakmıyor, bu da Salihi gittikçe öfkelendiriyor.

Birden Salihle Bahri arasında bir kavga koptu. O ona bağırıyor, öteki ona. «Hile yapıyorsun,» diye kıyameti koparıyordu Salih. «Yapmıyorum, ben ustayım oğlum, kazanıyorum, sen acemisin,» diyordu Bahri.

«Yok beee!»

«Yok beee!» diye onun ağzına öykünüyordu Bahri. «Yok beeeymiş! Oynayalım da gör. Gözünü dört aç oynarken de hile yaptırma.»

«Oynamam seninle,» diye bağırıyordu Salih. «Güzel bir oyun ama seninle oynanmaz ki.»

İçerdeki çocuk bunların ağız dalaşlarını duymuş kulak kabartıp ayağa kalkmış birkaç adım da onlara doğru atıp, ikircik içinde olduğu belli, orada durup kalmıştı. Bahri onu gördü:

«Oynamazsan oynama,» dedi. «Adam mı yok bilya oynayacak, adam mı yok?» Adam mı yok derken, başını çevirip çocuğa bakıyordu. «Ben de işte şu çocukla oynarım. Bak, işte orada bize bakıyor. Gelsene be. Seni yiyecek değiliz.»

Çocuk birkaç adım attı, ikircikli, sonra döndü eve baktı, bütün pencereleri üzüntüyle gözden geçirdi, pencerelerde hiç kimse olmadığını görünce, yerinden fırladı, koşarak bir anda onlara ulaştı, önlerinde, onları gözden geçirerek, ikircikli durdu.

Bahri sevinçle güldü:

«Haydi oynayalım.» dedi. «Biliyor musun bilya oynamayı sen?»

«Biliyorum,» dedi çocuk, oynamağa can attığı sesinden belliydi.

Salih:

«Ben oynamak istemiyorum bu mızıkçıyla, sen oyna,»

dedi, çocuğa doğru bir adım atarak. «Al istersen benim bilyalarımla oyna.»

Çocuk:

«Benim bilyalarım var,» dedi, ilk olarak yüzü ışıdı, fırlayıp eve gitmesiyle bilyalarını alıp dönmesi bir oldu. Bir torbadan türlü renkte, biçimde, büyüklükte bilyaları çıkardı, oraya ağacın dibine, Bahrinin bilyalarının yanına yığdı.

«Mızıkçılık yok,» dedi Bahri, «bunun gibi.» Salihi gösterdi.

«Yok,» dedi oğlan gülümseyerek. Başladılar. İlk ağızda oğlan Bahrinin üç bilyasını üttü. Salih buna sevindi:

«Zızzzt,» dedi, «hani sen bu kasabanın en iyi bilyacısıydın?»

«Dur bakalım oğlum,» dedi Bahri. «Daha üç tane ütüldüm. Daha çok oynayacağız.»

Oyuna koyuldular.

Salih:

«Ben de,» dedi, «şu arkadaşın kamyonuyla oynarım.»

Böyle der demez titremeğe başlamış, ne çocuğun, ne de Bahrinin yüzlerine bakamamış, birden fırlamış, merdivenleri bir atlayışta aşmış, kamyonuna kavuşmuş, dokununca kamyonun mavisine elleri yanmıştı. Sahiden, gerçekten yanmıştı.

Arkasından Bahri:

«Sen de kamyonla oyna,» diye bağırmıştı ya, o duymamıştı. Çocuksa hiç aldırmamış, bir çocukla oyun oynamanın üstelik de onu ütmenin coşkusunda, kendini kaptırmış gitmişti. Bu bilyaları Alamanyadan doktor olan dayısı getirmiş. çocuk bilyalarla önce babasıyla, sonra ablasıyla oynamış. onlar bıkınca da kendi kendine kalmış, iki çocuk olmuş ütmüş, ütülmüş, sonra da bıkıp bilyaları torbasına doldurup bir köşeye atmıştı. Bir de içinde korkusu olmasa, şu pencerelerden bakıp durmasalar... Evden gelecek bağırtıyı beklemese tam işin tadını çıkaracaktı. Salihin, elleri yanarak, yüreği göğsünü delecek kadar atarak, tirtir titreyerek alıp getirdiği kamyona dönüp de, ne oluyor diye bakmamıştı bile. Onun için varsa da yoksa da şu bilya oyunuydu.

Pencereden gelecek sesleri de unutmuştu az bir süre içinde, korkuları da... Gözlerinin içinde güneşe batmış, binbir renkte yuvarlanan bilyalar...

Salihse sokağın ucuna kadar korkuyla arkasına baka baka gelmiş, sokağın köşesini dönünce sevincinden eli ayağı tutmamıştı. Ceketini çıkarıp kamyona sarmayı ancak akıl edebilmiş, kucağında cekete sarılı kamyon, almış yatırmıştı.

Kendine geldiğinde, yürek çarpıntısı, titremeleri durduğunda kıyıda, kuytu, o eski korsan mağarasının ağzındaydı. Ağzı kurumuş yapışmıştı. Tepesinde gökten sağnak sağnağa apak martılar gelip geçiyorlardı.

Salih kamyonunu okşuyor okşuyor, tekerleklerini yıkıyor, aralıklara sıkışmış tozları ince bir çöple çıkarıyor, ceketiyle de kamyonun ıslak yerlerini kurutuyor parlatıyordu.

Parlatma işini bitirdikten sonra Salih ceketini ters çevirip giydi, ceketinin içi turuncuydu, kamyonu karşıya taşın üstüne güneşe koydu, kamyon deniz feneri gibi, ama çok mavi, çok daha ışıktan, çakıp çakıp sönüyor, bütün denizi. bütün dağları, suları, kasabayı som mavi bir ışığa boğuyordu.

Bir çıtırtı duydu, irkildi, kaçmağa davrandı, içinden geçti, eyvah polisler... Telaşından hiç çocuğu, Bahriyi düşünmemişti. Şimdi kafasının içinden sinema filmi gibi geçiyordu. Çocuk hemen farkına varmış, bağırmış, kıyameti koparmış, bahçıvan elindeki gül makasıyla çıkagelmiş hemen, işi anlamış, Bahri kazandığı bilyalarını cebine doldururken, kaç Bahri seni yakalayacaklar, bilyaları bırak kaç, kaç be kaç, Bahri bilyaları cebine doldurmuş kaçarken, birkaç da bilya yerde kalmış, bahçıvan, seni hırsız, hırsızoğlu hırsız, diye kovalamış, tam sokağın ucunda Bahriyi yakalamıştı. Salih bu bahçıvanı görmüştü, biliyordu, ödü kopuyordu ondan. Bahriye o kocaman eliyle bir tokat aşketmişti ki, Bahrinin gözlerinden kıvılcımlar fışkırmıştı. Çocuk kendisini yere, çamurlara atmış, kamyonumu isterim de isterim. diye tutturmuştu. Anası, ablaları, büyük anası, evde kim varsa hepsi sokağa dökülmüşlerdi.

Çocuğun ağlaması bir türlü dinmiyordu.

Bahrinin ağzından burnundan kan geliyordu. Bahçıvan kocaman eliyle Bahriyi dövünce Bahri de ona vurmuştu. Böylece bahçıvanla Bahri elleri kolları duruncaya kadar dövüşmüşlerdi. Ağlayan çocuğun telaşından onları ayırmayı kimse akıl etmiyordu. Bir çocuk, oğlun ölüyor, diye koşup çarşıya Osman Fermana haber vermiş, Osman Ferman bir arabaya binip tam gazla eve gelmişti. İşi duyunca deliye dönmüş, köpürmüş, öfkelenmiş, bu arada bahçıvanla dövüşen Bahriyi görmüş, onları ayırmış Bahriyi sorguya çekmeğe başlamıştı:

«Nerede kamyon?»

«O çocuk aldı götürdü.»

«Kim o çocuk?»

«Tanımıyorum.» Ağlayan çocuğu göstermiş. «İşte bunun, oğlunuzun arkadaşıydı, ben onu burada, şu ağacın altında gördüm.»

«Yoook, ikisi beraberdiler. Ben gördüüüüm, beraber geldiler buraya,» dedi çocuk, piç, kıpkırmızı yüzü ıpıslak yaş içinde, o güzel giyitleri baştan ayağa çamura batmış, leş gibi.

«Bağlayın şunu, doğru karakola. Ona elektrik verdireyim de aklı başına gelsin. Onu şişirteyim de otomobil tekeri şişiricileriyle görsün o, söylesin kamyonu kimin çaldığını.»

Bahri söylemiyor. Erkek adamdır Bahri, söylemez. Ağzına sokuyorlar boruyu, şişiyor Bahri şişiyor, Bahri fıçı gibi oluyor, dev gibi oluyor, patlayacak Bahri. «Kim aldı kamyonu?» Bahri konuşamaz durumda, patlayacak. «Bi... bi... bi... bil... mi... yo... ru...» Vah Bahri... Salih nerdeyse oturup şuraya durmadan ağlayacaktı. Dayan Bahri, erkek adamsın, dayan.

Bahri söylemiyor, sonra elektriğe tutuyorlar. Salih bir kere bir elektrik teline dokunmuş, tel onu almış hızla yere çarpmıştı. Bahriyi tel alıp alıp küüüt, yere çarpıyordu. Bahrinin ağzı çarpılmış köpürmüştü. Bu kafirler üstelik, onlar gibi, onların adını anmağa korkuyorlardı, hani babasının sev-

diği büyük okullular gibi, çükünden bağlanırlardı elektriği Bahriye.

Bahri:

«Durun, öldürmeyin beni,». dedi. «Söyleyeceğim.»

«Söyle,» dedi sert yüzlü komiser.

«Salih,» dedi, «o Salih.»

«Haaa, tanıyorum onu ben. Salih Salih, Salihi tanıyorum.» Çocuğun babasına döndü: «Merak etmeyin Beyefendi, şimdi bulurum ben Salihi, şimdi. Kamyonu da hemen... Huzurunuzda Beyefendi onu çükünden asacağım, çükünden... Bunu da Beyefendi bu Bahriyi de, öyle hırsızlarla arkadaşlık yapıyor diye hapishaneye göndereceğim ki akıl başına gelsin, bir daha o hırsızlarla arkadaşlık yapmasın.»

Osman Ferman dimdik oturmuş mendiliyle durmadan terini siliyor, bağırıyordu.

«Ben o kamyona beş yüz elli, tam beş yüz elli lira saydım. Şimdi, şimdi isterim o kamyonu, çocuğu ... Beş yüz elli, beş yüüüz...»

«Başüstüne Beyefendi, başüstüne.»

Candarmalar, polisler önünde hazırola geciyorlardı. Polisler candarmalar korkularından titriyorlardı önünde avukatın.

Ayağa kalkmış Osman Ferman, onların karşısında öfkeli öfkeli gidip geliyor:

«İsterim, isterim, şimdi şimdi isterim. Beş yüz elli, tam beş yüz elli. Siz polis değil misiniz, bu vatanda yaşanacak gibi değil. Hırsızlar aldı memleketi. Çocuklarımızın kamyonlarını bile çalıyorlar.»

O gidip geliyor, gidip geliyor, polisler kasabaya düşmüşler Salihi arıyorlardı. Eve de gitmişler, sormuşlar, büyük ana homurdanmaya başlamış, daha homurdanıyordu.

Salih koşarak kayanın en yüksek tepesine kadar tırmandı deniz yönünden, bir küçük kayanın ardına saklandı, kasaba yoluna, kıyılara baktı, gelen giden yoktu.

Aşağı iniyor, kuruyor kuruyor, kayaya tırmanıyor, yöreye bakıyor, kimseyi göremeyince iniyor geliyor, kamyonunun yanına oturuyor, elleri yanarak ona dokunuyordu.

Temel Reis, öteki reisler, balıkçılar, kocakarılar mağaranın önünde oturmuşlar büyük, ipleri parmak kadar kalın bir ağ örüyorlardı. Korsan Padişahının yelkenlisi uzakta sütliman denizin üstünde duruyordu, yelkenleri inmiş... Arkasında kül rengi bir bulut kaynıyordu. Yelkenliden bir altın kayık indirdiler denize. Korsan Padişahı elinde asası, bu asayı marangoz Dursun çekmişti ona amber ağacından, asanın topuzu yedi denizin dibindeki bahçeden getirilmiş yumruk kadar büyük bir inciydi, mavi mavi şimşekleniyordu elinde, Padişahın giyitleri de parlıyordu, yalnız Padişahın yüzü, elleri, boyu posu tıpkı Temel Reisti, iki insan bu kadar biribirine benzemez, Temel Reisin giyitlerini soy Padişaha giydir getir koy ağların başına ağ örsün, anası da, babası da, çocukları, karısı, köylüleri de yemin kasem etsinler ki bu Padişah değil, Temel Reistir, diye, Temel Reise de Padişahın giyitlerini giydir, gitsin de Padişahın karısının koynuna girsin.

Padişah yelkenliden altın kayığa indi. Yetmiş iki gemici küreğe birden asıldı, heyemola, heyemola, heyemola. Padişah, Temel Reisin ağ ördüğü adaya çıktı. Temel Reis onu görür görmez ayağa kalkıp karşıladı: «Hoş geldin,» dedi. «Hoş geldin, Padişahım.» Önünde el kavşurup divan durdu. Padişah buna, Temel Reisin bu alçakgönüllülüğüne çok sevindi, gözleri ışıladı. Temel Reisin sırtını sıvazladı. Yanyana gelince başları, hangisi hangisinin başıdır ayırt edilemiyordu.

Padişah:

«Daha bitmedi mi ağ Temel Reis?» diye sordu. Sesi kalındı, emrediciydi.

«Az kaldı,» dedi Temel Reis. «Bak işte görüyorsun Padişahım, bu ağ için kaç kişi çalışıyoruz. Hem de gece gündüz çalışıyoruz. Çok büyük bir ağ bu. Daha kırk gün de dolmadı.»

«Dolmadı,» dedi Padişah, «daha çok var. Bu ağ büyük olmalı. Hem de çok büyük ki... Gerçekten sen ne yapacaksın bu ağı?»

«Onun için sen hiç üzülme, Padişahım,» dedi Temel Reis, «ben ne yapacağımı biliyorum. Bu ağla ne yapacağımı sana bile söyleyemem, Padişah. Olmaz.»

«Olmaz mı?» diye sordu Padişah gözlerini belerterek. Kırmızı, sırmalı bir pelerin atmıştı omzuna, mor kaytanlı. Gitti kayanın üstüne oturdu, ağ örenlerin ellerini seyretmeye başladı yüzünü elleri arasına alıp.

Padişahın oğlu büyümüş delikanlı olmuştu. Bir uzun yılan ki, amanallah, beş metre boyunda, derisi ışıl ışıl, çatal dili çok kırmızı, o da ışıl ışıl, gözleri birer yalım parçası, sırtının yanar döner mavisi pul pul... Sabahlardan akşamlara kadar nar bahçesinin içinde, o ağaç senin, bu ağaç benim dolaşıp duruyor. Kavakların en ucuna çıkıp kuşları avlıyor, kendi kendine türlü yılan oyunları yaratıp gönlünü eğliyor, kuyruğunun üstüne dikilip kıpkırmızı kesiliyor, kırmızı bir kavak ağacı gibi, yalım gibi havada sağa sola dalgalanarak sallanıyor, kırmızı yaylar çiziyor mavinin üstüne. Dilini uzattıkça uzatıyor, çatal dili demirci ocağından çıkmış iki sivri kılıç gibi. Dişleri ak, uzun, kıvrık...

Sabahlara kadar da uyumuyor yılan Şehzade. Has bahçede böğürerek, gerinerek, coşarak, delirerek dolaşıyor. Yılan Şehzade bir şeyler arıyor, kendinde olmayan, kendine gerekli, o olmazsa olmaz, o olmazsa insanın edemediği... Aranıyor ya, neyi aradığını bilmiyor. Bağırıyor, öfkeleniyor, kuduruyor. Yanına da kimsecikleri yaklaştırmıyor. Ağaçlara dolanıyor, kocaman, üç kişi elele verse gövdesini çeviremez bir ağaca sarılıp sallıyor da sallıyor, çelik yay gibi zıplıyor. Önüne gelene çarpıp yıkıyor.

Başvezir Padişaha çıktı:

«Gittikçe azgınlaşıyor Şehzade,» dedi. «Delikanlı oldu artık, evlenmesi gerek.»

Padişah:

«Evlenmesi gerek ama, ben bu azgın yılanı kiminle evlendiririm, kim verir kızını bu azgın yılana?» diye sordu. Sen verir misin, diyemedi.

Başvezir anladı:

«Yedi denizlerin bir tek korsan padişahının oğluna kim kızını vermez ki, azgın bir yılan da olsa padişahın oğlu. Benim kızımı beğenirse Şehzademiz, başüstüne.»

Padişah:

«Olmaz,» dedi, «senin kızın. Oğlunu soktu öldürdü bu yılan, bir de tek kızın ölmesin. Vezirlerimin kızlarını istemiyorum yılan oğluma.»

«Öyleyse ne yapalım?» dedi başvezir.

«Düşünelim,» dedi padişah, «düşünelim de ona münasip bir kız bulalım, şanımıza layık, yılan da olsa, bir padişah oğluna kızını verecek birisini bulalım.»

Padişahla başvezir başbaşa verip günlerce düşünüp tartıştılar, Padişahın şanına layık bir kız buldular.

İstanbuldan bir bey gelirdi kasabaya, adı Mustafa Kavaldı. Kaval Holdingin sahibiydi, orada, kayalığın üstünde, bahçesi ta denize kadar inen bir ev yaptırmıştı. Üç kızı, iki oğlu vardı. Yazın kasabaya büyük, biçim biçim otomobillerle gelirler, kasabalıyla hiç konuşmazlar, onlara bakmayı bile kendilerine yediremezlerdi. Kızlar güzeldi, uzun boylu, bovalı saçlıydı. Evlerine çok uzaklardan Almanca, İngilizce, Fransızca konuşan konuklar gelirdi. Sabahlara kadar içerler konuşurlar dans ederlerdi. Bu eve, buradaki görkeme turistler bile şaşıyorlar, Mustafa Kavalın villasının resmini çekiyorlardı durmadan. Mustafa Kaval bir de bu kasabada ne kadar deniz gören güzel bir arsa varsa, yıllar önce kasabalıdan yok pahasına almış, kapatmıştı. Kaval Holding şimdi bu arsalarını satsa milyonları üstüste yığardı. Durmadan da şu Karadeniz kıyısını satın alıyordu Kaval Holding. Mustafa Kaval özellikle kızlarının geleceğinden korkuyor, onlara bit-

mez tükenmez gelir hazırlamak için canını dişine takmış çalışıyordu. Ne bilsin ki başına devlet kuşu konacak.

Padişahla vezirinin yılan Şehzadeye buldukları kız, Mustafa Kavalın büyük kızı Gülderendi.

«Olur mu?» diye sordu başvezir.

«Olur,» dedi Padişah.

«Otuz altı fabrikası, yüz yirmi tane mümessilliği var, görünüşte mal varlığı bir milyara yakın... İsviçre, İngiltere, Amerika bankalarında da dolarları var. Amerikan Hükümetinin de gözbebeği Mustafa Kaval. Yirmi yıl önce Ankarada Mustafa Kaval küçük bir mahalle bakkalıydı. Ankara Hükümeti ona yürü ya Mustafa Kaval, dedi, o da yürüdü. Ankara Hükümetinden sonra onu Amerika Hükümeti evlatlığa aldı, o da yürü ya Mustafa Kaval, dedi, Mustafa Kaval da yürüye yürüye bütün Türkiyeyi büyük bir çiftliği eyledi. Otuz altı fabrikası yüz olacak yakında,» dedi başvezir.

«Bütün bunları kimden öğrendin?» diye sordu başvezire Korsan Padişahı.

«Temel Reisten öğrendim,» dedi başvezir. «Temel Reis, her şeyi, her şeyi biliyor. Bu haramzadeye de çok öfkelenip, gece gündüz, durmadan bu kanı ciğeri on para etmez Mustafa Kavaldan sözediyor. Mustafa Kavalı eline geçirse bir, onu bir kaşık suda boğacak Temel Reis. Diyor ki Temel Reis, bunlar bir yolunu bulmuşlar beşe alıp ona satmanın, bunu da adamlık sanıp kendilerini adam sayıyorlar.»

«Demek ki,» dedi Padişah, «sayın vezirim, Temel Reis bana çok kızacak böyle kanı ciğeri beş para etmez bir hırsızın kızını oğluma alıyorum, diye.»

Başvezir:

«Çok kızacak,» dedi. «O kadar çok kızacak ki bize Temel Reis, bir daha bizim adımızı anmayacak.»

«Ama Mustafa Kaval benden zengin,» dedi Padişah, boynunu büküp. «Dediğine bakılırsa, benim bütün varlığımı, definelerimi, sarayımı, mücevherlerimi onun yalnız bir tek bankası edermiş, edermiş de artarmış bile.»

«Olsun,» diye karşılık verdi başvezir. «Temel Reis onu gene adam saymıyor. Ben öyle adama sümüğümü atmam,

diyor. Şu denizden balık tutan bir balıkçı çocuğu bile benim yanımda ondan değerlidir, diyor.»

«Doğrudur,» dedi Padişah. «İnsanoğlu saf, mert, iyi bir yaratıktır. Onu aldatmak hiç de zor bir şey değildir. Yeter ki onu inandır. Bezirganlar onları 'alırım beşe de satarım ona'nın doğruluğuna inandırmışlar... Öldür Allah.»

«Gene de Temel Reis kızacak.»

«Kızsın,» dedi Padişah. «Şimdi ben bu yılan Şehzademe Temel Reisin kızını istesem verir mi, altı tane de kızı var?»

«Vermez,» dedi başvezir. «Biz Mustafa Kavalın kızını isteyeceğiz çaresiz, Şehzadeye.»

«Dinsizin hakkından imansız gelir, varsın yılanla uğraşsın dursun Mustafa Kaval. Verir mi?»

«Verir mi ne demek, onların her şeyi var bu yeryüzünde, bir tek adamlıkları yok. O adamlık da paraylan pullan alınmayan bir şeydir. Bir padişaha hısım olup o adamlığı da kazanacaklar.»

«Ne yapalım,» dedi Padişah, «varsın kazansınlar.»

Başvezir Ali Cengiz Köseyi, Demirci İsmail Ustayı, Eczacıyı, Doktor Yasefi, Keloğlanı, on beş kara giyitli korsanla birlikte dünürcü gönderdi Mustafa Kavala. Mustafa Kaval, kızını Padişah oğlunun istediğini duyunca sevincinden deliye döndü.

«Bir tek koşulum var,» dedi, «bir tek koşulum, o olursa iyi olur, bankamın genel müdürü damadım olacak. Soylu kişiler, Şehzadeler banka müdürlüğü yapmıyorlar bizim doğuda ya, yanlış. Avrupadaki soylular değil banka müdürlüğü yapmak, bankaları süpürüyorlar bile.»

Ali Cengiz Köse, Mustafa Kaval Beye çok kızdı:

«Bizim Padişahımız öyle senin bildiğin Avrupa kırallarına benzemez, İran Şahı gibi de bir eski çavuşun oğlu değildir, bizim Padişahımız yedi denizler üstünde tüm dünyanın bilumum Korsanlar Padişahıdır, anladın mı?» diye gürledi.

«Anladım,» dedi Mustafa Kaval boyun kırarak. «Anladım, anladım, özür dilerim.»

«Bizim Şehzademizi evleninceye kadar ne sen, ne de kı-

zın görebilir. Korsanlar Şehzadesini ancak evlendiği gün yatak odasında görebilir kızın. Şimdi kızını Allahın emri, Peygamberin kavliyle, koşulsuz moşulsuz Padişahımızın oğluna veriyor musun?»

«Veriyorum,» diye kekeledi Mustafa Kaval.

Ali Cengiz Köse:

«Üç gün içinde düğün başlayacak,» dedi.

«Olur,» dedi Mustafa Kaval, hem korkarak, hem sevinerek.

Üç gün sonra düğün başladı, hem kasabada, hem de Korsan Padişahının sarayında. İstanbuldan bütün sosyete geldi, hepsi de kürkler giymişti. Hepsinin de kollarında şakır şakır altın bilezikler, hepsinin de boyunlarında altınlar, elmaslar. Kasaba otomobille doldu. Bir düğün, bir şenlik, viskiler su gibi aktı. Sabahlara kadar gökyüzüne, yıldızlara kurşun sıktılar konuklar. Düğüne Ankaradan üç tane bakan geldi. Bakanlardan birisi o üniversiteli delikanlıları öldüren çetenin başıydı. Kasabadan otuz dört tane silahlı milisle geziyor, yüzü hiç gülmüyordu.

Bir anda bir dedikodu bütün kasabayı aldı, Şehzade bir yılanmış, diye.

Mustafa Kaval:

«Bu günde, bu çağda kim yılan değil ki,» dedi. «Herkes herkesin yılanı. Bereket versin ki bizim damat baş yılan da onu kimse sokamayacak.»

Gülderen kocasının bir yılan oluşuna çok sevindi:

«Şehzade ya, varsın yılan olsun. Varsın olsun değil, onun yılan olması ne iyi. Dünyada kocası yılan olan ilk kadın ben olacağım. Ne enteresan, ne enteresan,» dedi.

Bütün sosyete onu kıskandı.

Yedi gün yedi gece Karadeniz kıyıları düğünün sözü, şenliğiyle çalkalandı.

Sekizinci gün Korsan Padişahının atlas yelkenli sefinesi limana girdi, gelini bir altın kayığa bindirip baştaki Padişah gemisine götürdüler.

Yılan Şehzade sabırsızlıkla gelini bekliyor, onu korkutmamak, korkutup öldürmemek için kendisini hazırlıyordu.

Çok yumşak olacak, hep gülecekti. Bir yandan da erkekliği şahlandıkça şahlanıyordu. Yılanlar şehvete gelince tavındaki demir gibi olurlardı. Şehzade de gittikçe kızarıyor, yalıma kesiyordu.

Gerdek odasının kapısını yalıma kesmiş kuyruğuyla açtı Şehzade. Pembe bir gecelik içinde gelin onu bekliyordu. Gerdek odası da sırmalar, ipekliler içindeydi. Yataklar da kuştüyüydü.

Tepeden tırnağa kıpkızıl kor kesilmiş Şehzade, Gülderenı çok beğendi.

«Korkma Sultanım,» dedi. «Sana hiç bir şey yapmam. İncitmem seni. Yılan donunda olduğuma bakma, ben insanım.» Sesi yumşak, güzel, sevgi doluydu ya, Gülderen gene de korkudan, Şehzadenin heybetinden yaprak gibi sapır sapır titriyordu. «Korkuyor musun benden?»

«Korkmuyorum.»

«Geleyim mi yanına?»

«Gel,» dedi Gülderen, alışkanlıkla soyunmağa başladı, soyundu çırılçıplak kaldı. Yalıma kesmiş yılan aktı geldi Gülderene sarıldı yatağa götürüp yatırdı. Gülderen bacaklarını açtı ve yılan onun bacaklarının arasına girdi. Gülderen yılan Şehzadenin bu işinden çok hoşlanıyordu. Yılan Şehzade de ona sarıldıkça sarılıyor, gittikçe kendinden geçiyor, yalım gibi sıcak oluyordu.

Gülderen en sonunda kendinden geçmiş:

«Dur öldüreceksin beni Şehzadem, sen çok güçlüsün,» diyebilmişti ya, yılan kendinden iyice geçmiş Güldereni var gücüyle sıkmış, kızın bacakları arasında uzun uzun titriyordu.

Şehzade soluk soluğa kalmıştı. Kendine geldiğinde baktı ki, ne görsün, Gülderen ölüvermemiş mi? Buna çok üzüldü. Kızın ölüsünü alıp denizin kıyısına gitti, ne yapıp edip kızı diriltmek istiyordu. Gülderenle yatmaktan çok hoşlanmıştı. Bu Gülderen var ya, yatmakta çok usta olmuştu. Geçen yıl gelen, kayalıklarda, mağaralarda önüne gelenle apaçık yatan Alman turist kız var ya, Gülderen yatakta erkekleri memnun etmekte ondan daha ustaydı. Gülderen yılan

Şehzadeye gelinceye kadar, ohhooo, İstanbulda yatmadık delikanlı bırakmamıştı. Fıkara Şehzade sosyetenin ne olduğunu ne bilsin. Üstelik de yılan dönunda bir insan.

Kızın ölüsünü denizin kıyısına yatırmış Şehzade çok zarılık ediyordu. Neredeyse bir kocaman hançer alıp kendini öldürecekti.

Korsan Padişahı denizin kıyısına geldi, olanı biteni görünce çok üzüldü:

«Öldürme kendini Şehzadem bir kız için, sana yarın bir karı daha alırım. İstanbul şehri bezirgan dolu. Bezirganların çoğunun da kızları var. Korsan Padişahının oğluna da kız vermeye can atıyorlar tekmil bezirganlar,» dedi, oğlunu teselli etti. «Aman ha öldürme kendini. Daha ne usta, ne güzel kızlar var bu bezirganlarda.»

Şehzade:

«Gerçek mi baba?» diye kuyruğunun üstüne dikildi.

«Gerçek,» dedi Padişah. «Sen hiç üzülme. Ölen bir bezirgan kızı olsun.»

«Olsun,» dedi yılan. Masmavi güldü. Sırtı, göğsü, kuyruğu gittikçe pul pul mavi bir şimşekle yalbırdıyordu.

Korsan Padişahının sarayına çok bezirgan kızı gelin geldi, yılan Şehzade ilk gece o kızlarla yatıp, sonra da elinde olmadan, kendini tutamayıp kızları sıktı öldürdü.

Sonunda Padişah baktı ki Şehzade bu her gün ölen kızların kederinden ölecek. Yoksa İstanbul şehrinin tüm kızları bitinceye kadar Korsan Padişahı oğluna bezirgan kızlarından gelin getirebilirdi. Her bezirgan Korsan Padişahına kızını gelin verince, daha birinci gün öleceğini biliyor, gene de kızlarını onun oğluna veriyorlardı. Bu bezirganların da huyu böyleydi, ne yapalım.

Kimsiz kimsesiz yapayalnız kalmıştı Şehzade. Öldürdüğü bu kadar karısının yasını, acısını çekiyordu. İlk göz ağrısı Gülderendi, hele onu hiç unutamıyordu. Gülderenin küçük kızkardeşiyle de evlenmişti Şehzade, ölmeden önce onunla da yatmıştı ya, Gülderen başkaydı. Hiç de ondan korkmamış, o ne kadar sarılmışsa ona, öteki de o kadar sarılmış-

tı. Sonunda ölüvermişti, taddan eriyerek. Ölen karıları içinde, en güzel ölüm de Gülderenin ölümüydü.

Kimsenin de yüzüne bakamaz olmuştu yılan Şehzade.

Bir gün babası onu has bahçede yakaladı:

«Senin bu halin böyle ne olacak oğlum?» dedi. «Bak işte, yedi denizlerin bir tek padişahıyım, padişahlığım hiç bir işe yaramıyor, bir tek oğlumun derdine merhem olamıyorum.»

«Üzülme baba,» dedi Şehzade, boynunu büktü. «Ne yapalım, çekeceğim. Ben bir yılan doğdum.»

«Benim yüzümden, sabırsızlığım yüzünden sen yılan doğdun,» diye inledi Padişah.

«Olan oldu,» diye onu teselli etti Şehzade. «Karılar ölmeseydi, hani yılanlık da o kadar kötü bir şey değildi, baba.»

«Biliyorum, yılanlık iyidir yavrum ya, sana bir şey yapmalıyız.»

«Bir şey mi yapmak istiyorsun bana?»

«İstemez olur muyum?»

«Öyleyse, benim çocukluk arkadaşlarım var...»

«Bunu bilmiyordum işte, kim onlar, nasıl arkadaş oldun onlarla, insan mı, cin mi peri mi o çocuklar?»

«İnsan,» dedi Şehzade. «Hem de iyi, delikanlı, yürekli insanlar.»

«Yaaa,» diye şaştı Padişah.

«Anlatması uzun,» dedi Şehzade. «Ama onlar benim can kardeşlerim, bu dünyada benim için bir şey yapılacaksa onlar yapabilirler.»

«Adlarını söyle,» dedi Padişah. «Hemen getirteyim onları sana.»

«Dur,» dedi Şehzade, «hele azıcık yavaş ol. Sen değil, senin gibi yüz padişahın feriştahı gelse, onlar istemeyince kimse onları yerlerinden kıpırdatamaz.»

«Vay be,» dedi Padişah. «Peki ne yapalım?»

«Şimdi oraya senin akıllı korsanlarından birisini yolla, benim selamımı söylesin, gelirlerse gelirler.»

«Nasıl gelmezler?» diye gürledi Padişah.

«Sen onları tanımıyorsun,» dedi Şehzade, «daha çocukken onların bir tanesi benim ağzımı burnumu kırıp beni darmaduman etti. Aman ha adamların dokunmasın onlara, aman ha... Yoksa...»

«Yoksa?» diye sordu Padişah.

«Yoksa,» dedi konurlanarak Şehzade, «bu sarayının yerinde yeller eser, şu sefinelerin hemen denizin dibini boylar.»

«Vay be,» dedi Padişah. «Kimdir nedir, nerede otururlar bunlar, adları ne?»

«Birisi Salih, birisi Cemil, birisi de Bahri,» dedi Şehzade. «Kasabada herkes onları tanır. Şimdiye kadar belki evlenip ev bark sahibi olmuşlardır. Belki de çocukları olmuştur. Kimbilir.»

«Buldurur, sana getirmeğe çalışırım onları.»

Padişahın adamları kasabada önce Salihi buldular, Salih evlenmiş, iki de çocuğu olmuştu. Temel Reisin kızını almıştı. Çok güzel, sarışın, mavi gözlüydü Temel Reisin kızı, Salihin karısı... Yedi tane de büyük, her birisi yirmi beş metrelik kocaman, maviye boyanmış, hepsi de yeni teknesi vardı Salihin. Yedi tane de som mavi kamyon almıştı Salih Reis, her gün yedi kamyonun yedisi de köprünün üstünden İstanbula balık götürüyor, geriye dönüyorlardı. Ne bileyim ben, daha çok bir şeyleri vardı Salihin. Çocuklarının her birisinin de oynadığı yedi tane oyuncak kamyonları vardı, mavi.

Cemil hamal olmuştu. Sırtında bir semer sabahtan akşama kadar ağır yükler altında çarşıda boynu upuzun sünerek gidip geliyordu. Cemilin karısı yedi tane de oğlan çocuğu doğurmuştu ona. Çocuklar, ellerinde torbalar bütün gün deniz kıyısında deniz kabukları topluyorlardı. Ne yapsınlar fıkaralar, vazo, tabaka, tepsiler yapıp turistlere satacaklar da karınlarını doyuracaklar. Herkeslerin tuzu kuru, bu kadar çocuğu bir başına o da hamalcılıkla Cemil nasıl geçindirsin.

Bahriye gelince Bahri hapisteydi. Onun sonunun böyle olacağı belliydi. Osman Fermanın oğlunu öldürmüştü. Neden

durup dururken o sümüklüyü öldürmüştü Bahri, kimbilir. sebebini de şimdiye kadar kimse bilememişti. Bir de Salihin büyük anasının sandığını kırmış... Bir de Hacı Nusretin dükkanını, evini yakmış, Hacı Nusreti de bıçaklamıştı. Hacı Nusret sakat kalmış ama ölmemişti. Sağ tarafı hiç tutmuyordu, tirtir titriyordu elleri, uçuyor gibi titremekten.

Salih:

«Olur,» dedi, «gidelim ya, önce Bahriyi hapisten çıkarmak gerek. İstanbulda Sağmalcılar cezaevinde yatıyor.»

Padişahın baş korsanı:

«O kolay,» dedi. «Bu akşam Bahri burada.»

«Cemil çok fakir,» dedi Salih. «Bir gün çalışmazsa çoluk çocuk toptan aç kalırlar. Babası da yatalak.»

Padişahın baş korsanı:

«O da mı iş,» dedi. «Veririm ona bir avuç altın, olur biter.»

«Olur biter,» dedi Salih.

Bahri o akşam Sağmalcılar cezaevinden çıkarıldı getirildi, kasabaya geldiği an önce eczacıyı, sonra da marangozu bir iyice patakladı. Polisler de, candarmalar da ona bir şey diyemediler, Padişahın adamlarının onu mahpusaneden alıp getirdiklerini de biliyorlardı.

Cemile gelince altınlara derecesiz sevinip hemencecik fenerin altbaşından bir arsa satın aldı, daha o gün temelini atıp bir villa yapmağa başladı.

İkinci gün şafakta Salih, Cemil, Bahri Padişahın adamlarının kılavuzluğunda yola düşüp saraya geldiler. Şehzade gözleri yaş içinde onları daha yarı yolda karşıladı, sarmaşdolaş oldular. O gece onurlarına büyük bir şölen verildi. Şölende yedi denizden getirilmiş görülmemiş yemekler, içkiler vardı. Mustafa Kavalın şölenleri bunun yanında çocuk oyuncağı kalır.

Kırk bakire kız yemekten sonra onları hamama soktu, kokularla yıkayıp kuruladılar üçünü de. Kuştüyü yataklarda yattılar, mis kokulu, sabun kokulu, güneş kokulu.

Sabahleyin, onları sarayın büyük sofasında karşılayan Şehzade:

«Sizi çağırdım ki, benim derdim büyük kardeşlerim, siz de duydunuz ya, bana karı dayanmıyor, ölü ölü ölüveriyorlar. Bana şu dünyada bir karı gerek ki çok kavi olsun, benim gibi.»

Salih:

«Zor,» dedi.

Bahri:

«Zor.»

Cemil:

«Zor.»

«Vah bana, vaaah,» dedi, zırladı Şehzade. «Siz de derdime bir derman bulamazsanız, ben de bir hançer alıp kendimi öldüreceğim.»

Padişah atıldı:

«Öldürecek kendisini öldürecek,» diye bağırdı. «Kendisini çoktan öldürecekti ya, ben önüne geçtim. Kurtarın onu, siz onun çocukluk arkadaşı değil misiniz?»

«Olur,» dedi Salih. «Kurtarırız onu. Bize üç gün izin.»

«Olur,» dedi Bahri. «Salih olur demişse, olur bu iş. Salih akıllıdır.»

«Olur,» dedi Cemil. «Benim villa bitsin de... Salih olur demişse olur. Bize üç gün izin.»

«Üç gün de, üç hafta da size izin,» dedi Padişah.

Yola düşüp kasabaya geldiler.

Durum müşküldü. Bu yılan oğlana nasıl bir kız bulmalıydı ki, yılan oğlan onu öldüremesin, sıkınca, yatınca... Üç gün üç gece kafa kafaya verip düşündüler. Hiç bir umar bulamıyorlardı.

Temel Reis çok yaşlanmıştı. Salihin de evinde kalıyordu.

«Ne var, ne yok, hay çocuklar?»

Salih, Bahri, Cemil zeytin ağacının altına çömelmişler bacaklarının üstünde yaylanarak sigara içip konuşuyorlardı. Temel Reisi görünce ayağa kalktılar.

«Ne var, başınızda bir hal mı var?»

«Hiç sorma Reis,» dedi Bahri içini çekerek, «hiç sorma.»

Temel Reisi zeytin ağacının altına çağırdılar. Temel Reis de onlar gibi çömelip sırtını ağacın yaşlı gövdesine dayadı. Durumu baştan sona olduğu gibi Temel Reise anlattılar.

Temel Reis başını kaldırdı, parmaklarını teker teker çatırdattı:

«Müşkül,» dedi.

Karşılıklı uzun uzun sustular.

«Bu yılanlar beter olurlar, bu insan yılan, yılan insanlar... Eskiden insanların yarısı yılan, yarısı insanmış. Eskiden insanların bir kısmının yarısı boğa, yarısı insanmış, yarısı keçi, yarısı insanmış. Yarısı at, yarısı insanmış. Daha yenile insanlar hepten insan olmuşlar. İnsan olmuşlar da tepeden tırnağa, insanlıktan çıkmış, başlarını belaya sokmuşlar,» diye dinginliği bozdu Temel Reis, «İnsanlar bu çağda insanlıktan çıktılar. Bak, bu yılan çocuk iyi. İnsan yedi denizlere hükmeden bir yılan padişahı olur da varır oğluna bezirgan Mustafa Kavalın kızını alır mı? Bu yılan çocuk da işte böyle sokar öldürür bezirganın kızını. Yarısı dev, yarısı insan. Evülhevl... Yarısı kartal, yarısı insan, yarısı aslan, yarısı insan, yarısı kurt, yarısı şahin, yarısı kaplan, yarısı...»

Temel Reis daldırmış gitmiş, almış başını konuşuyordu. İnsanın başını alıp file koyuyor, filin başını alıp... İşte bunu koyacak gövde bulamıyordu. Filin başını da hangi gövde götürebilir? Filden başka her baş her gövdeye uyuyordu. Böylesi, bütün dünyadaki yaratıkların, baş gövde değiştirmeleri ne güzel olurdu, değil mi? Böyle sürüp gitseydi dünya, insanoğlu, insan hiç bu kadar insanlıktan çıkar yozlaşır mıydı?

«Bir tek insan gibi insan var bu dünyada,» dedi Temel Reis, «o da sizin arkadaşınız yılan Şehzade. Siz üzülmeyin ben ona kendisi gibi bir karı bulacağım. Bulacağım ki insanlık da bu beladan kurtulsun. Bu yozluktan kurtulsun. Torunları olsun ki Korsan Padişahının yarı insan, yarı yılan. Yarı insan, yarı kartal... Böylece de insanoğlu dünyaya

sıkı sıkıya göbek bağıyla bağlansınlar. Böyle yoz, böyle bezirgan olmasınlar.»

«Olur.» dedi Salih.

«Olur,» dedi Cemil.

«Olur. olur,» dedi Bahri. «Yılanlık iyidir, mahpusane zor.»

«Mahpusane zor,» dedi Temel Reis, bir daha da konuşmadı.

Orada çömelmiş, beli ağaca dayalı, gözlerini yumup düşündü kaldı. Ötekiler seslerini kesip sigara içerek onu beklediler.

Neden sonra Temel Reis gözlerini açtı, teker teker onların her birisine uzun baktı:

«Bu işi sizin için yapacağım, arkadaşınız yılan oğlan için... Varın gidin Korsan Padişahına söyleyin, bana kalın naylondan mavi renkli ipler göndersin.»

Padişah tam bu sırada avlu kapısının ağzında gözüktü:

«Dile benden ne dilersen, Temel Reis.»

«Sağlığını dilerim, Padişahım. Bir de çok naylon ip dilerim. Mavi olacak...»

«Ne yapacaksın mavi ipi?»

«Büyük, sağlam bir ağ yapacağım.»

«Ne yapacaksın ağı?»

«Onun orasına fazla karışma sen, Padişah,» diye gürledi Temel Reis.

Padişah korktu:

«Başüstüne, beni bağışla, kusura kalma,» diye telaşlandı. «Özür dilerim. Şimdi hemen ipler gelecek. İstediğin kadar. Hem de som mavi.»

«En büyük sefineni de emrime vereceksin.»

«Başüstüne.»

«Kırk gün geçecek, kırk birinci gün bana geleceksin.»

«Başüstüne Temel Reis.»

Padişah hemen yelyepelek sefinesine atlayıp gitti.

Sabahleyin bir baktılar ki, vay Allah vay, rıhtımın üstü tepeleme naylon ip yumaklarıyla dolmuş.

«Oldu,» dedi Temel Reis ağzı kulaklarına vararak. «Bu iş oldu.»

Bütün eski ağ örme ustalarını başına topladı, başta kendisi, sağlam, büyük bir ağ örmeğe başladılar, ağcı kadınlar, erkekler, yaşlılar, gençler, çocuklar...

Ve Padişah Temel Reise geldi gitti günlerce, oturup Temel Reisin adasına balık çorbası içti balıkçılarla. Kızılbaşoğlu ona eski türküler söyledi. Temel Reis eski dünyayı, yılan olan, aslan, kaplan, kartal olan insanları anlattı. Padişah Padişahken bu işlere çok şaşıp, «iyi ki oğlum yılan doğmuş,» diye sevindi. «Yarı yılan, yarı kaplan, yarı kartal insanlar insanlık kökenine daha bağlı olmalılar, öyle değil mi, Temel Reis?» diye de üstüste hep sordu.

«Öyledir,» dedi Temel Reis her keresinde.

Bir sabah gene Padişah adaya geldi ki ne görsün, Temel Reis ağları sefineye doldurduğu gibi yelkenleri açıp çekmiş gitmiş yedi denizin ötesine. Yedi denizin ötesinde yedi mavi ada vardı. Kuşları, insanları, balıkları, kedileri biltekmil yaratıkları maviydi. Gün ışığı, ayışığı da maviydi. Çiçekleri, suları, bulutları, yaprakları hep mavi açıyordu. Gün mavi doğuyor, mavi batıyordu.

Temel Reis mavi bir ulu ağacın altına varıp diz çöktü, bir gün akşama kadar dualar okudu, sonra sefinesine bindi, sürdü güneşin battığı yere. Ağlarını denize serdi. Deniz kıpırtısızdı, beklediler. Mavi bir ayışığı vardı ki, korkunç bir çığlık duyuldu denizden, uzun, denizi sallayan, çın çın öten, ağlar gerildiler kopacaklarmış gibi.

Temel Reis:

«Çekin ağları, ha uşaklar,» diye emirler verdi. Tayfalar hızla, ağırlaşmış ağları çekmeye başladılar. Çektiler çektiler şafak atarken, birden ağlara dolanmış bir yaratık mavi bir şimşek gibi göğe ağdı, sonra da denize geri düştü.

«Çekin çekin, daha çabuk çekin ağları.»

Gün doğdu, çekilen ağlardan, yorgun düşmüş, uyuklayan bir deniz kızı gözüktü. Saçları uzun, gözleri mavi, dünya güzeliydi. Belden aşağısı pul pul mavi, balıktı.

Kız dile geldi:

«Niye beni yakaladın, Temel Reis, kendin için mi? Kendin içinse senden geçmiş. Gençliğinde olsaydı sana seve seve karılık yapardım,» dedi. «Oğlun içinse, başkaları içinse bırak beni gideyim,» dedi, yalvardı, zarılık eyledi. «Alma benim kötü alkışımı,» dedi.

Temel Reis:

«Sen gel hele gel, deniz kızım, dünya güzelim. Sen gel hele gel, çok kıvanç, sevinç duyacaksın bu işten.»

Deniz kızı çok yalvardı yakardı, bir daha Temel Reisin ağzından bir tek söz bile alamadı.

Tekmil Karadenizde, bütün deniz ülkelerinde düğünleri, şenlikleri başladı Şehzadeyle deniz kızının. Bu sefer Şehzadenin kiminle evleneceğini kimsecikler bilmiyordu. Düğün kırk gün kırk gece sürdü. Düğüne tekmil periler ülkesi yılanları, arılar, kovboylar, balıklar, deniz kızları, macera ülkesi katıldı. Mor şaraplar içtiler.

Salih deniz kızına:

«Korkma,» dedi. «O bir yılansa da korkma. Çok iyi bir çocuktur o.»

Deniz kızı Salihin evinde kalıyordu. Salihin karısı, Temel Reisin kızı, ona çok iyi bakıyordu. Deniz kızı da her gün sabahtan akşama kadar uzun sarı saçlarını tarıyordu. Deniz kızının uzun parmaklı elleri de çok güzeldi.

«Seni sokmaz,» dedi Salih. «O kimseyi sokmaz. Sen yeter ki ondan korkma. Bundan önceki kızlar hep korkularından öldüler. Bir de ben sana bir giz vereceğim, o zaman hiç korkma... Gerdek gecesi o sana, soyun diyecek. Sen ona söyle ki, önce sen soyun. Bu sözü duyunca o deliye dönüp kıpkırmızı kesilecek. İşte o zaman sana saldırabilir. Al şu nar çubuğunu, onun tılsımı bu nar çubuğudur, üç kere yere vur çubuğu, çiçekleri dökülmesin, destur de... Yılan oğlan kuzu gibi olur. Sen de o kuzu gibi olunca, soyun, diye bağır, soyunacaktır o... Odanın öteki ucunda, harıl harıl bir ateş yanacaktır. O soyunur soyunmaz sen derisini kapacak...»

Kamyonlar, otomobiller, arabalar geldi sıralandılar Salihin evinin önüne. Hepsi de çiçekle donatılmıştı. Deniz de yelkenlilerle, vapurlar, teknelerle dolmuştu.

Sonra vapurlar hep birden düdüklerini öttürdüler, otomobiller, kamyonlar kornalarını çaldılar.

Periler sarayından gelmiş kadınlar deniz kızını giydirdiler kuşattılar, saçlarını yaptılar, sonra da gelini bir kır ata bindirdiler, Korsan Padişahının sarayına yolladılar.

Ocak yanıyor, deniz kızı merakla gerdek odasında yılan güveyini bekliyordu. Nar çubuğu eteğinin altındaydı. Derken kapı açıldı, içeriye kıpkırmızı kesilmiş, kalın, uzun, mercan gözleri ışıl ışıl, çatal dili dışarda Şehzade girdi. Deniz kızının dizlerinin bağı çözüldü, deniz kızı deniz kızıyken. Ne yapacağını bilemeyip pencereye doğru koştu, arkasından heybetli bir ses: «Dur olduğun yerde ve de soyun,» diye kesin emir verdi.

Kız sesi duyunca kendine geldi, çünkü duyduğu yılan ıslığı değil insan sesiydi, arkasına döndü, baktı ki yılan dimdik bir yalım direği gibi ayağa kalkmış. Can havliyle kız:

«Sen soyun, sen soyun,» diye bağırdı. «Hemen soyun.» Nar çubuğunu eteğinin altından çıkardı, «destur,» diye de bağırarak üç kere yere vurdu.

Şehzade orada durdu, yumşadı, kuzu gibi oldu:

«Eyvah,» diye inledi, «eyvah Salih, yakın beni. Sen verdin, değil mi, bu çubuğu onun eline?»

Kız dikeldi:

«Ne olacak yani bu çubuğu bana Salih verdiyse? Soyun, soyun, yoksaaa...»

«Dur, vurma, dur, yoksa öldürürsün beni, dur! Hemen soyunuyorum,» dedi korkuyla Şehzade. «Aman dur, kıyma bana.»

O anda yılan donundan soyundu. Soyununca ortaya bir tuvana delikanlı çıktı ki Metinden de daha yakışıklı. Deniz kızı onu görünce ta yürekten tutuldu ona, sevdalandı, hemen üstüne atılıp onun elindeki yılan kavını kaptı, kaptığı gibi de yanan harlı ateşin içine attı. Yılan kavı bir anda tutuştu kül oldu. Artık Şehzade bir daha yılan olamayacaktı.

«Eyvah Salih,» diye gene inledi Şehzade. «Yaktın beni. İnsan eyledin kendin gibi beni de, şu dünyada rezil ettin. Yaktın beni sen de, Temel Reis.»

Oturdu ocağın başına Şehzade:

«Sen de soyun,» dedi deniz kızına.

«Olur,» dedi kız. «Hemen.»

Kız da soyundu ki... Amanallah, ışık gibi. Şehzade onu kucakladı, kaldırdı, yatağa götürdü.

Murat aldılar, murat verdiler sabaha kadar.

Tanyerleri ışırken deniz kızı uyudu. Şehzade kalktı, kızın oraya, yastığının altına koyduğu nar çubuğunu aldı, nar çubuğu bir anda tepeden tırnağa çiçeklendi.

«Çiçeklensin,» dedi Şehzade. Çiçeklenmiş çubuğu da harlı yanan ateşe attı.

Kumbaba yönünden gelen iki karartıyı gördü. Tamam, bunlar işte polislerdi, neden ki dersen polisler çift çift gezerlerdi. Araya araya, tüm kıyıyı aramışlar buraya geliyorlardı. Salih hemen göz açıp kapayıncaya kadar kayadan indi. Şimdi kamyonu saklamalıydı. Nereye, ama nereye? Saklanacak yeri biliyordu Salih ya, oraya nasıl gidilirdi? Mağara karanlık, ta dibe kadar uzuyordu, işte mağaranın o karanlığına, içeriye bir giriverse de Salih, kamyonunu koyabilse... Salih bu mağaradan oldum olası korkmuştu. Değil içine girmek, kapısından bile geçmeğe korkmuştu. Uzağından geçerken bile ürperiyordu. Öyleyse Salih neden bu kadar korktuğu yere kaçmıştı? Şu kasabada başka gidecek yer mi yoktu? O kurnaz bir kişidir. Bu korkulu mağaraya kimsenin yaklaşamayacağını bilmez mi o? Şimdi şuraya, mağaranın içine bir girip de kamyonunu içeri, o da az içeriye koyabilse, tamam. O zaman isterse polis değil beş general gelsin, korkusundan içeriye girebilir mi bakalım?

Kayaya yeniden tırmandı baktı, polisler yaklaşıyorlardı. Hemen indi, kamyonunu kucakladı, sırtını polislerin geldiği yöne döndü, orada öyle kalakaldı. Mağaranın karanlık ağzı gittikçe kararıyor, derinden, toprağı sallayarak soluklanıyordu mağara.

Kamyonunu bir taşın ardına gizledi, kayanın tepesine tırmandı yine. İnşallah, inşallah bu yöne gelmezler, şuradan geriye dönerlerdi. Sığındığı yerden onları gördü, yaklaşmışlardı. Kayadan yere sağılıverdi, yarı yolda kendini toparlayıp da tutunmasa beyni parçalanacaktı. Bir süre kamyonun yöresinde döndü, gitti geldi, eğildi kamyonu yerden aldı, ku-

cakladı, gözlerini kapadı mağaraya yürüdü. Birkaç adım attıktan sonra gözlerini açtı, tam mağaranın ağzına, karanlık yerin ucuna gelmişti, bir daha gözlerini yumdu, ayakları bir türlü yerlerinden kıpırdayamıyordu, çakılmış kalmıştı. Zorla bir iki adım daha attı, gözlerini açmasa geriye dönecekti, kulakları uğulduyor, zonkluyordu. Gözlerini açtı karanlığın ortasındaydı, sendeledi ya, kendini yitirmedi, sağa mağaranın duvarına gitti, eliyle yordamladı, eli duvara dokundu, eğildi, şimdi artık hiç bir şey olmamış gibiydi, çok soğukkanlıydı, kamyonu duvarın dibine güzelce yerleştirdi, kamyonu koyduğu yerden dışarıya, aydınlığa kadar tam yedi adımdı. Dışardan, karanlığın ucundan yedi adım atarsan mağaranın dibine, içerde gün doğuya dönüp yere eğilince kamyon oracıktadır, eline değer.

Koşarak oradan uzaklaştı, fenerin oraya vurdu, o iki karartı daha mağaraya doğru yürüyorlardı. Salih, «girsinler bakalım,» diye düşündü, «girsinler mağaraya da kamyonu bulsunlar. Ödleri kopar alimallah. Mağara bir üstlerine kapanır, bir soluklanır, yutar onları.»

Çocukları niye yutmuyor öyleyse, kapanırsa mağara onların üstlerine kamyon içerde kalmaz mı? Yok, dedi kendi kendine, mağara kapanmaz ya, onlar korkularından mağaranın içine giremezler. Bir de ne bilsinler ki Salih kamyonunu oraya çekmiş?

Şimdi eve nasıl gidecek, nerede saklanacaktı? Polis yakalarsa onu isterse çüküne elektrik bağlasın, isterse çükünden assın, isterse şişirsinler ağzından bir tek söz alamazlardı. Kamyonun yerini, isterlerse öldürsünler, onu öğrenemezlerdi. Bir gece de binecekti Temel Reisin teknesine, kamyonu kucağında, ver elini İstanbul.

Bilya oyunu, Salih kaçtığında bütün hızıyla sürüyordu. Bahri, Salihin kaçtığının hemen o an farkına varmıştı. Ötekininse oralı olduğu bile yoktu. O durmadan kazanıyordu. Salih gittikten bir yarım saat sonra artık Bahri kazanmağa başladı. Çocuk bilyasını ne kadar uzağa atarsa atsın Bahri, hoooop, birinci değilse ikinciyi yapıştırıyor, kazanıp alıyordu bilyalarını o çocuğun.

Böyle böyle Bahri bir saat içinde çocuğun bütün bilyalarını aldı. Ütülmüş çocuk, yüzünde kıvancın, mutluluğun izleri:

«Ooh,» dedi, «gene gel olur mu Bahri? Benim daha çok bilyalarım, oyuncaklarım var. İstersem İstanbuldaki dayım bana bir çuval daha bilya getirir. Gene gel.»

«Gelirim,» dedi Bahri. Birden çocuğa acıdı: «İstersen üttüğüm bilyalarının yarısını vereyim sana. Gelecek geldiğimde gene oynarız.»

«İstemem,» dedi çocuk daha da çok kıvançlanarak.

Bahri arkasını dönmüş yürümüşken birden geriye dönüp çocuğa el salladı, çocuk da gülerek, mutlulukla, yüzü ışıl ışıl ona el salladı. Bahriyi, ne oldu ne olmadıysa, şeytan dürttü, sert:

«Gelsene ulan buraya!» diye çocuğa emir verdi.

Çocuk onun sesinden ürktüyse de geriye dönüp kuzu gibi Bahrinin yanına geldi. Yüzünde de birazcık şaşkınlık vardı, Bahrinin karşısında durdu bekledi.

«O senin kamyonla oynayan çocuk nerede?»

Çocuk onun ne demek istediğini hemencecik kavrayamadı.

«Bilmem.»

«Kim o?»

«Bilmiyorum.»

Bahri üstüne vardı.

«Senin kamyonu o çaldı be.»

«Varsın çalsın,» diye güldü çocuk. «Bozuk bir kamyondu. Kendiliğinden de işlemiyordu. Babam bana yenisini, kendiliğinden işleyenini, farları yananını alacak bana. Babam yarın İstanbula gidecek, kamyonu alıp getirecek. Belki kendiliğinden uçan bir helikopter, belki de uçak alacak, geldiğinde seninlen hem bilya oynarız, hem de uçururuz.»

«Olur,» dedi Bahri, başı yerde düşündü bir an, sonra dilini çıkardı çocuğa, arkasından yüzüne tükürdü, arkasından da kıçı budur diye tekmeyi bastırdı. Çocuğun gözleri kocaman kocaman açılıp cam gibi Bahrinin üstünde dondu kaldı. Bahri bu gözlerden rahatsız oldu: «Haydi ulan kavga

edelim,» dedi, bilya torbasını yere koydu yumruklarını sıktı.

Çocuk:

«İstemem,» dedi. «Kavga etmek iyi değil ki...»

«Sen erkek değil misin?» diye horozlandı Bahri. «Erkekler dövüşürler.»

«Ben hiç kavga etmedim ki,» diye üzüntülü, ağlamaklı bir sesle konuştu çocuk.

«Sende hiç iş yokmuş,» diye onu aşağılar bir sesle konuştu Bahri. «Yediğin ekmek haram be senin.»

«Babam izin vermez ki kavga etmeğe,» diye kendini savundu çocuk.

«Babalar dövüşe karışamazlar,» diye kabardı Bahri.

Çocuk bir tuhaf yaratığa bakar gibi bakıyordu Bahriye. Eve doğru bir iki adım attı, sonra döndü, aynı bakışlarla tepeden tırnağa süzdü Bahriyi. Hem yürüyor, hem de dönüp dönüp Bahriye bakıyordu. Sonra birden evine aldı yatırdı.

Bahri yerdeki bilya torbasını kaptı, ağzına bir ıslık yerleştirdi, pantalonunu çekiştirerek kıvanç içinde yürüdü. Büyük bahçenin içindeki konağa, sokağın başına gelince bir daha göz attı:

«Öyleyse ben de buraya bir daha gelmem,» dedi. «İstersе dünya kadar bilyan olsun, hırpo.»

Bahçedeki tüm ağaçlar çiçeğe durmuşlardı. Üstlerine çokuşmuş yumak yumak vızıldayan arıların uğultuları ta buraya kadar geliyordu. Bahri, başını kaldırmış mis kokulu havayı kokluyordu, oradan uzaklaştı.

Bahar bütün kasabada deliriyordu. Kayalar, yollar beller, yeryüzü gökyüzü ağzına kadar çiçekle dolmuştu.

Deniz feneri kalın, aklı karalı halkalarla boyalı eski, büyük bir fenerdi. Işığı ta yedi denizin ötelerinden gözükür, diyordu kasabalı ve fenerleriyle övünüyorlardı. Fenerin dönen projektörü en koyu karanlıkları delip, ta ötelere kadar gidiyordu. Çok çocuğu yıllar yılı uykusuz bırakmıştı bu fener. Geceleri, çocuklar fenerin ışık deliği içinden evleri, dağları, tepeleri, denizleri, ulu ağaçları, hele yol kavşağındaki ulu çınarı seyretmeyi çok seviyorlardı. Karanlığı delen ışığı

içinde çınar dalları oya oya işlenmiş, billurdanmış gibi ışık saçarak uzaklara, aydınlık boyunca gidiyordu.

Salih eve ancak gece yarısına doğru gelebildi. Çok ikircik geçirmiş, kapıda polisleri candarmaları beklemiş, eve gitmeyi bir türlü göze alamamıştı. Tam sekiz kere evin arkasındaki tümseğe gelmiş, kulak vermiş dinlemiş, evden bir ses seda duyamayınca başını almış gitmişti. Arkasından bir canavar geliyordu sanki. Öylesine bir korkuda fenerin arkasındaki kayaların kuytularına saklanmıştı. Sonunda canını dişine takmış, yakalarlarsa yakalasınlar demiş, yola düşmüştü. Eve gitmeyecekti, gitmeyecekti ya, biliyordu, anası kederinden ölür, ninesi de sevincinden göbek atardı.

Kapıya geldi ya, eli varıp da avlu kapısını bir türlü açamıyordu. Yüreği küt küt atıyordu. Üstüste birkaç kere öksürdü, öksürüğünü kimse duymadı. Sonra birden yüksek sesle bir türkü tutturdu. O türkü bitti, ötekine başladı, o bitince ötekine. Dalmış gitmiş, kendisine söyleyecek türküler arıyordu ki anasının kendisine doğru gelen sesini duydu.

«Oğlum, yavrum. Salihim bu zamana kadar nerelerdeydin? Ne oldu sana? Merakımdan ölecektim.» Kapıyı açtı. «Bir çocuk da geldi seni üç kere sordu. Sana bir torba bir şey, ne derler ona hele, getirmiş. Nerede kaldın?»

«Fenerin orada oynuyorduk çocuklarla dalmış kalmışız, hemen koştum ya...»

«Kapıda türkü söyleyen sen değil miydin? Sesini benzetiyorum benzetiyorum, öyle yüksek çıkıyor ki sesin, bu Salihin sesi olamaz, diyorum.»

«Benim sesimdi,» diye övündü Salih.

Eve girdiler, Salih daha kuşkuluydu, ürkek ürkek anasının yüzüne bakıyordu, bakıyor bir türlü ona soramıyordu.

«Ana,» dedi birden, «bugün eve birileri geldi mi? Kocaman adamlar, polisler, candarmalar?»

«Yoook,» dedi ana. «Bir şey mi oldu, birisine bir şey mi yaptın?» diye telaşlandı.

«Yok yok,» dedi Salih çabucak. «Yok, olur mu? Polisler Metin abiyi arıyorlardı da... Hani bize de uğradılar mı, diye sordum.»

Ana dingin, hiç kuşkulanmadan:

«Bize kimse uğramadı,» dedi, sonra da içten, aydınlık, kıvançlı güldü. «Bak Salih, sana ne yaptım...»

Tencerenin kapağını kaldırdı, mis gibi bir nane koktu, sarımsağa, yoğurda, tereyağına karışmış.

«Mantı,» diye bağırdı Salih, «Mantı! Acımdan öldüm, bir yiyeceğim, bir yiyeceğim, karnım davul gibi olacak.»

«İstediğin kadar ye, çok yaptım,» dedi ana içini çekerek. «Babanı gelir sanıyordum bu gece, gelmedi.»

Babasının gelip gelmemesine aldırmadı Salih, mantıya yumuldu.

Kuş gibi olmuştu Salih, kendini en küçük bir kuş gibi yeynimiş sayıyordu. Başını yastığa koyar koymaz uyudu.

Sabahleyin çok erkenden kalktı, deniz beyazdı, trolcular daha balığa çıkmamışlar rıhtımda yatıyorlardı. Yüzüne bir iki parça su vurup yavaşça kapıdan dışarıya kaydı, bir koşu tutturdu, bir an önce kamyonuna ulaşmak istiyordu, taş, çalı, hendek, kaya, ağaç demiyor ayakları uçuyordu. Mağaraya daldı, eğilip kamyonu almasıyla çıkması bir oldu. Ne korkmuş, ne de içinde en küçük bir ürperti duymuştu. Ceketini çıkardı kamyona sarıp gene ayakları uçarak eve geldi:

«Ana, ana, ana, bak,» dedi, «baaak! Tıpkı Metin abinin kocaman kamyonu gibi değil mi, hani aldılar götürdüler?»

Ana durdu, ellerini beline koydu, eğildi kamyonun üstüne:

«Ne güzel, ne de güzel!» dedi. «Ne de...» Sağ elini belinden alıp kamyonun mavisini usulca okşadı, doğruldu: «Nerden buldun?» diye yüzünden bir an bir kuşku bulutu geçerek sordu.

Salih telaşlandı, ne diyeceğini şaşırdı, az daha ağzından kaçırıyordu. Osman Fermanın oğlundan, sözcükleri dilinin ucuna gelmişti, birden aklına düştü:

«Metin abi getirdi dün gece,» dedi. «Fenerin altında bana verdi. Alamanyadan almış bunu bana, baaak!»

Kamyonu bir anda kurdu, çalışacak mıydı acaba, bıraktı kamyonu yere. Kamyon tıkır tıkır işlemeğe başladı, ta

karşı duvara kadar gidip tosladı durdu, Salih koşup onun yolunu çevirdi. Kurgusu yarı yolda boşaldı, Salih yeniden kurdu.

Oynamağa doymuyordu. Kuruyor, duvardan duvara koşturuyor, koşan kamyon pencereden giren gün ışığı altına gelince mavi mavi kıvılcımlanıyordu, İsmail Ustanın demirci ocağı gibi.

Mekiklerin şakırtısı arasında hiç durmadan kamyonu çalıştırarak akşamı etti. Bir de dışarı çıkabilse, çarşının ortasında, ya da koruda, milletin, çocukların içinde kamyonunu çalıştırabilseydi, kimbilir insanlar ne kadar çok hayran kalırlardı kamyonuna. Geceyi iple çekiyordu. Akşam olup karanlık basınca avluya çıkabilecek, avluda kocaman kamyonlar gibi onu çalıştıracak, yük yükleyip boşaltacaktı. Sokağa bile çıkabilir, köşeye kadar da varabilirdi. Kamyonlar zaten gece çalışırlar, dedi kendi kendine. Sokağın bu köşesi kasaba olacaktı, kasabanın alanı da küçük çitlenbik ağacı, çitlenbik ağacı o ulu çınar olurdu, ne var yani. Sokağın karşı ucu da İstanbul olacaktı. Boğaz köprüsünü nereye yapacaktı, onun yerini iyi düşünmeli, bir yerlere görkemli bir köprü çizmeliydi. Aaah, gündüz olabilse, o zaman aşağıya, küçük arkın üstüne kurar Boğaz köprüsünü, kamyonunu onun üstünden geçirirdi. Mutluluğu yarımdı ya, gene de kıvanç içindeydi. O hiç bir zaman böyle olmamıştı, sevince batıp çıkmamıştı. Her şeyi, herkesi, anasını, babasını, komşularını, ağaçları, çiçekleri, büyük anasını bile öpmek istiyordu. Kamyonunu kaldırıp kaldırıp mavisinden öpüyor, kucaklayıp göğsünde sıkıyordu.

Gün kavuşurken alacakaranlıkta kamyonu dışarıya bahçeye çıkardı, bir süre kamyonun yöresinde koşturdu. Yorulmuştu, yüzünü elleri arasına alıp merdivenlere oturdu, o çocuğu düşünmeğe başladı. Kederli yüzlü birisiydi. Beceriksiz, anasının dizinin dibinden ayrılmamış, uslu mu uslu bir kişiye benziyordu. Kamyonu kaçırınca, o ne yapmıştı acaba, Bahriyle aralarında ne geçmişti? Çocuğa bir an acıdı, hemencecik de arkasından vazgeçti. O da niçin o güzelim kamyona dilini çıkarıp tükürmüştü? Bu da yetmemiş, Salihin o güzelim kamyonunun mavisine gücünün yettiğince tek-

meyi savurmuştu. Hem de öteki çocukların önünde. Hele öteki çocuklar da o kamyonun ilk sahibiyseler, işte o zaman öteki çocuklar alırlar da kamyonu sıvışırlardı. Kimsenin gözünün yaşına bakmadan alır giderlerdi. İnsan hiç küçücük bir kamyona dilini çıkarır mı? İnsan hiç ağzı var dili yok bir kamyonun üstüne tükürür de onu aşağılar mı, işte sonu da böyle olur, elalem de alır da kendi kamyonunu gider. Kimbilir, dedi arkasından kendi kendine, öfkesi dinmiş, çocuk, o çocuk ne kadar çok ağlamıştır kamyonun arkasından... «Amaan,» dedi ayağa kalktı, «ne olursa olsun ona, varsın ağlaya ağlaya da ölsün, bana ne, babamın oğlu değil ya, o da tükürmeyeydi bir zavallıcık kamyonun üstüne.» Kimbilir, o çocuk belki de kederinden bütün gece uyuyamamış, gözleri kıpkırmızı sabaha kadar ağlamış, yastığı ıpıslak olmuştur. Salih çocuğun, o tekmelediği, üstüne tükürdüğü, hem de dilini çıkardığı kamyon elinden gidince ağlamasını, dövünmesini o kadar istiyordu ki... Çocuğun babası, o kel kafalı adam da şimdi bir öfkelenmişti kiiii... Onu ayağının altına almış, ne yaptın kamyonu, diye bas bas bağırıyor, çocuğu çiğniyordu. Vah çocuk, ağzı burnu biribirine karışmış, tekmil giyitleri yırtılmış, kan içinde kalmış tepeden tırnağa. Saçları bile kızıl kana bulaşmış. Vah çocuk... Salih çocuğun durumunu gözünde büyüttü büyüttü, bir an içinden geçirdi, varsam götürsem kamyonu, hemen şimdi onların avlu kapısından içeriye atsam, diye düşündü. Atmış gibi içi bomboş kaldı, sırtı soğuk soğuk ürperdi bir an. Hemencecik vazgeçti, o da o güzelim kamyonun değerini bileydi, dedi. Acıyordu çocuğa, acıyordu ya... Böylesine güzel bir kamyonunu çaldıran çocuğa kim acımazdı ki?

Unutmak istiyordu o çocuğu, düşünmek istemiyordu. Ama düşünmek de hoşuna gidiyordu. Bahri o çocukla kavga etmiş miydi? Salih burun kıvırdı, hiç öyle bir şey olur muydu. Bahriyle dövüşmek için kim oluyordu o? Bahri onun birinci arkadaşıydı, artık öyle süt çocuklarıyla dövüşecek değildi ya. Baktı ki o çocukla Bahri yakasını bırakmıyorlar, kamyonu alıp sokağa çıktı. Daha ay doğmamıştı, ortalık karanlıktı ya, yıldızlar ışıtıyordu sokağı biraz. Salih eskiden böy-

le geç sokağa çıkmağa korkardı, doğrusunu isterseniz ya o kadar çok da korkmazdı. Şimdiyse hiç korkmuyordu, yanında kamyonu vardı. Gecede, yıldız ışığında kamyonun mavisi, hele nar çiçeği kırmızısı daha bir başkaydı, renklerini daha bir başka yıldız ışığına dağıtıyordu.

Sokağı bir uçtan bir uca, kasabadan İstanbula gitti geldi. Bir de köprü kurmuştu İstanbul yakınına taşlardan, kiremitlerden, bir de ince uzun bir kalastan. Su yerine kopardığı çok çiçekli bir badem dalını uzatmıştı. Şöyle uzaktan bakınca, ay da doğmuştu, köprülerin altından köpüklenmiş bir deniz gibi akıyordu badem dalı.

Anası sabaha karşı Salihi köprünün yanıbaşında kamyonuna iyice sarılmış derin bir uykuda buldu.

Salih, ertesi gün, daha ertesi gün de geceleri sokakta oynadı. Çok güzel, sahicisinden de daha güzel köprüler kurdu Boğaz üstüne. Bir tane, beş tane değil hem de. Bahçelerde çiçekli dal bırakmadı taşıdı sokağa. Kiraz, şeftali, ayva, erik dalları, her birisi bir renk su oluyordu Salihin köprülerinin altında. Köprülerin altından akan sular ak, pembe, kırmızıydı.

Mavi olmalı sular, diye düşündü Salih, o gece bahçelerde ne kadar susam bulduysa sokağa taşıdı. Şimdi Boğaz masmavi akıyordu ve üstünden mavi kamyon geçiyordu.

Salih günlerce, daha da haftalarca evden bir adım dışarı atmadı. Kamyonla oynamaktan yorulunca karşıya oturuyor, bir eli kamyonun üstünde, gidip gelen mekiklere dalıyordu, yüzünde sonsuz bir kıvanç, bir mutluluk, işin tuhafı Salih o kadar çok kurmuş, o kadar çalıştırmıştı da kamyonu bir türlü bozulmamıştı.

İlk sokağa çıktığı gün Bahriyle karşılaştılar. Bahri o kamyonu kaçırdıktan sonra olup biteni ona söylemedi, unutmuş gitmişti belki, Salih de aldırmadı, üstelemedi, ne olmuşsa olmuş, dedi kendi kendine.

Bahri:

«Lan Salih,» dedi, «bak sana ne göstereceğim.»

Elinden tuttu, onu doğru Hacı Nusretin dükkanının önüne götürdü. Vitrin oyuncaklarla doluydu. Bebekler, kuşlar,

atlar, helikopterler, uçaklar, tanklar, tavşanlar, ceylanlar, geyikler, filler, ayılar... Salih bozuldu ya, aldırmadı. Vitrinde bir tane olsun kamyon yoktu, ne mavi boyalısı, ne başka bir boyalısı. Değil kamyon, küçücük bir otomobil bile yoktu.

Bahri:

«Hepsi bizim,» dedi.

Salih ona bir göz kırptı:

«Bizim,» dedi.

Aklına düşünce utandı, Bahrinin eve getirip bıraktığı bilyalara torbayı açıp bakmamıştı bile.

Bahri:

«Her gün sabahları gelir buraya, bakarız,» dedi. «Bir tanesi eksilmişse...»

«Eksilmez,» dedi Salih

«Niye?»

«İçerde daha çok vardır da ondan.»

«Ya ne yaparız öyleyse?»

«Her sabah bilyaları alır sokağa çıkarız.»

Bahri:

«Gene öyle,» diye sevindi.

Ertesi sabah bilyaları alıp doğru o çocuğun kapılarına gittiler, çitlenbik ağacının altına, taş yığınlarının üstüne oturup gözetlemeğe başladılar. Çocuk yoktu merdivenlerde. Ne oldu acaba, babası onu döve döve öldürdü mü, diye Salih düşünmeğe kalmadan öteki çocuk merdivenlerde gözüktü. Bizimkiler hemen bilyaları çıkarıp bağıra çağıra oynamağa, gözucuyla da merdivene bakmağa başladılar. Çocuk onları görünce sevindi. Duvarın dibindeki kocaman bir çıngıraklı ayıyı kucakladı, çıngırağını öttüre öttüre geldi. Sevinçten ağzı kulaklarına varıyordu. Geldi, ötede duvarın dibinde durdu. Bahriyle Salih onun geldiğini duymamışçılığa vurup oyunlarını gene öyle bağıra çağıra sürdürdüler. Çocuk kucağındaki ayının çıngırağını birkaç kere, ürkerek hızlı hızlı çaldı, ötekiler oyunlarına öyle çok dalmışlardı ki...

Sonunda çocuk dayanamadı, yüzü kıpkırmızı kesilerek,

korkak adımlarla, tetikte, öksürseler kaçacak, onlara yaklaştı, başuçlarında durdu:

«Ben de...» dedi, sesi çığlık gibi çıkmıştı. «Ben de sizi çok bekledim.»

Bahri:

«Geldik işte,» diye ayağa kalktı, elini uzattı, çocuk da ürkek ürkek uzattı. El sıkıştılar. Salih de ayağa kalkmıştı ya, başını kaldırıp da çocuğun yüzüne bakmıyordu. Çocuk bir adım daha atıp ileriye, Salihe elini uzattı. Salih gene onun yüzüne bakamayarak elini sıktı.

Bahri:

«Oynayalım,» dedi, «isterseniz üçümüz.»

Salih, olmaz, diye baş salladı.

Çocuk:

«Durun bilyalarımı getireyim,» diye eve koştu, kırmızı bir naylon torbayla döndü. Torba ağzına kadar bilyayla doluydu, çocuk torbayı çitlenbik ağacının altına boşalttı:

«Haydi oynayalım,» dedi. Salihe döndü duvarın dibindeki boynu kırmızı kordelalı turuncu ayıyı gösterdi. «Sen de onunla oyna,» dedi, «istersen.»

Bahri bilyalara bir göz attı, hiç böylesine kocaman kocaman, renk renk, boy boy bilya görmemişti, sevindi. Oynamaya koyuldular.

Salih yavaşça gitti ayıyı aldı yerden, okşadı, sokağın kösesine gelince durdu, kuşkulu geride kalanlara baktı, ötekiler oyunlarına dalmışlar, dünyadan habersiz oynuyorlardı.

Bahri şaşırdı, bu sefer çocuk çok ustalaşmıştı, iki kez kendisi kazanıyorsa, mutlaka bir kez çocuk kazanıyordu.

Bir ara Bahri mızıkçılık edecek oldu, çocuk ayağa kalktı, gözlerini sert, ona dikti, alttan, duyulur duyulmaz bir sesle:

«İstersen,» dedi, «seninle kavga da ederim.»

«Olur,» dedi Bahri gülerek. «Ederiz. Şimdi şu oyunu oynayalım. Sen ustalaşmışsın be.»

Gün kavuşurken çocuğun anası, kalın, ürkütücü bir sesle bağırdı:

«Sakıp, Sakıp nerdesin, nerdesin, nerdesiiiinnn?»

Sakıp yerdeki bilyalarını toplayıp kesesine doldurdu: «Burdayım, burdayım,» diyerek eve koştu. Koşarken döndü Bahriye: «Yarın gene gelin, gene,» dedi, «olur mu?» Bakışları düpedüz yalvarıyordu. «O arkadaşın da gelsin.»

Bahri:

«Olur,» dedi.

Bilyalarını topladı, dudağına bir ıslık yerleştirdi, afili, yola düştü.

Salihle Bahri bundan sonra bir çete kurdular, kasabadaki, gözlerinin kestiği oyuncakları ne yapıp ediyor, el çabukluğu marifet yürütüveriyorlardı. Bu işin öylesine ustası olmuşlardı ki, arkalarından bir sızıltı dırıltı çıkmıyordu.

Şimdi onların en güzel, en yürek hoplatan oyunu oyuncak kaldırma oyunuydu. Salihin artık keyfine diyecek yoktu. Bazı oyuncaklarıyla ta çarşının ucuna kadar gelebilmişti. Mavi kamyona gelince, onu sokağın ucundan bu yana geçiremiyordu. Hele gündüz, onu ancak, çok çok avlunun kapısı eşiğine çıkarabiliyordu.

Derken olan oldu, bir gün bu oyuncak aşırma oyunu da bitti. Bitiş Salih için firaklı oldu. Haberi önce Bahri getirdi Salihe, Salih inanamadı, koşa koşa çarşıya geldiler. Salih bu sefer gözlerine inanamadı, bütün dükkanlar oyuncakla dolup taşıyordu. Hele Hacı Nusretin vitrini, dükkanı, dükkanın içi kadar dışı da oyuncakla dolmuş taşıyordu. Bakkallar, manavlar, nalburlar, berberler, elektrikçiler, radyo, televizyon onarıcıları, kasabada ne kadar dükkan varsa hepsinin içi dışı renk renk, cins cins oyuncaklarla donanmıştı. Bütün çarşı oyuncaklarla dolup taşıyordu. Kasabanın tek fırıncısı bile vitrinine, ekmeklerin arasına beş on tane oyuncak serpiştirmişti. Hele lokantalar duvarlarına, camekanlarına süs diye oyuncakları asmışlardı, hevenk hevenk.

Salihi tam ciğerinden vuran da kendi mavi kamyonu gibi yüzlerce kamyonun, hem de nar çiçeği karoserili, kasabaya gelmiş olmasıydı. Her sümüklü çocuğun elinde bir mavi kamyon, her sümüklü çocuğun elinde bir mavi kamyon her sümüklü çocuğun elinde bir mavi kamyon her sümüklü çocuğun elinde bir mavi kamyon mavi kamyon mavi kamyon

mavi kamyon kamyon nar çiçeği mavi kamyon nar çiçeği mavi kamyon...

Alaman, Rus, Amerikan, Japon, İngiliz, Romen, Bulgar, İsveç, Norveç oyuncaklarının sanki büyük bir sergisiydi kasaba çarşısı. Salihle Bahri dalmışlar, oyuncaklara kendilerini vermişler, bütün düş kırıklıklarına karşın, varmışlar, çarşıyı bir uçtan bir uca gidip geliyorlar, yeni, tuhaf, hiç bir şeye benzemez oyuncaklar keşfediyorlar, en tuhaf oyuncağı gören el çırparak sevincini, başarısını gösteriyordu. Gecenin üstüne kasaba dükkanlarının kepenkleri gürültülerle kapanıncaya kadar iki arkadaş çarşıyı bir uçtan bir uca gittiler geldiler.

Salih eve geldiğinde babasını evde buldu, şaşırmadı. Bugün kasabada bir tuhaflık vardı. Babası da yedi tane mavi, nar çiçeği kamyon getirmişti Salihe. Bıyıklarını burarak, göğsünü gererek, parmağının ucuyla göstererek:

«Al,» dedi Salihe. «Yalnız Metin oyuncak getirmez, biz de getiririz oğlumuza, al!» Bıyıklarını burmayı sürdürüyor, gözucuyla da Salihi süzüyordu. Salih yapmacık bir sevinçle oyuncaklara atıldı, kucakladı onları öteki odaya götürdü, köşeye öteki oyuncaklarının üstüne atıverdi. Bir daha da dönüp oyuncaklara bakmadı bile.

Babası:

«Adam böyle oyuncaklar getiren babasını öpmez mi hiç?» dedi gene bıyığını burarak, kabadayı, göğsünü gerdi.

Salih ona koştu, boynuna sarıldı öptü, sonra da ayağı ayağına dolanarak dışarıya çıkıp merdivenlere oturdu, anası onu çağırıncaya kadar, orada düşündü kaldı, geceye kadar.

Artık her çocuğun elinde bir, birkaç oyuncak vardı. Kasaba bir oyuncak deliliği yaşıyor, kocaman kocaman adamlar bile çarşıda oyuncaklara kaptırmışlar kendilerini oynuyorlardı. Kahvelerde kağıtla kumar oynanmıyordu artık. Oyuncakları yarıştırıyorlar, yarışan kamyonlara para koyuyorlardı, hem de mavi, nar çiçeği kamyonlara...

Bu kıyılarda sigara, viski, tabanca, mavzer, mitralyöz, afyon, esrar, her türlü, cins cins kaçakçılık yapılıyordu. Bir

bakmışsın bir köylü bir mağarada yüzlerce sandık viski bulmuş, bir bakmışsın bir çoban bir dağda çuval çuval sigaralara rastgelmiş bir keçi damında, bir bakmışsın sandık sandık tabancalar atılmış kıyıya... Bir bakıyorsun başıboş büyük bir Laz teknesi denizde yüzüyor. Yakalayıp getirdiklerinde görüyorsun ki içi şişe şişe bilinmeyen ilaçlarla dolu. İlaçların ne olduğunu kimse bilmiyor, bu yüzden de kimsenin işine yaramıyor bu şişeler. Birkaç gün sonra da ortada ne şişeler kalıyor, ne de Laz teknesi. Yel esmiş üfürmüş, sel almış götürmüş.

Bir gece kıyıya yedi tane büyük Laz teknesi yanaştı. Teknelerin birisinden yakışıklı güzel giyinmiş bir adam çıktı kıyıya. Onun arkasından üç adam daha indi, kıyıda, ayakta uzun bir süre ağız ağıza konuştular, sonra doğru Hacı Nusretin evine gittiler. Demek ki önceden Hacı Nusretin evini biliyorlardı. Hacı Nusret tekneleri görmüş onları bekliyordu. Daha onlar ellerini zile değdirmeden kapı açıldı.

O yakışıklı adamla Hacı Nusret bir odaya girip uzun bir süre konuştular.

«Olur,» diyordu Hacı Nusret. «Başüstüne efendim. Hiç kıymeti yok. Çarşıdaki bütün dükkanlara... Siz hiç korkmayın.»

«İstemem,» diyordu adam. «Bastık bir kere tongaya, kâr falan istemem.»

«Kâr da ederiz,» diyordu Hacı Nusret. «Hem de çok kâr ederiz, ne münasebet... İyi ki oyuncaklar koymuşlar, o şeylerin yerine. Kaçak olduğunu da kimse bilemeyecek. Çünkü dünya dünya oldu olalı hiç oyuncak kaçakçılığı yapılmamıştır da... Ol sebeptendir ki, nuru aynim... Ol sebeptendir ki... Çok kâr edip Karun olacağız.»

«İnşallah,» diye adam endişeli başını sallıyordu. «İnşallah, Hacı Nusret Bey... Tüm kârı sizin olsun. Yeter ki benim ana malımı bana versin.»

Oturup yemek yediler. O gece yedi teknedeki oyuncakların hepsi de bir yere taşındı. Sonra da dükkanlara dağıtıldı.

«Satılır,» diyordu Hacı Nusret. «Hele yaz gelsin, hele bir

turist akını başlasın kasabaya efendim, iki gözüm aynim, hele çoluk çocuk, hele çırılçıplak avretler dökülsünler çarşıya... Sudan ucuz, efendim, nurum, aynim... Çok kazanacağız, çok!»

Çok dedikodusu oldu oyuncakların kasabada. O oyuncaklar var ya, işte onları, o deniz korsanları başka kaçakçılardan zorla, dövüşerek almışlar. Sonra da bi' bakmışlar ki canlarını koyarak ele geçirdikleri şeyler oyuncak, başlarına bela olmuş oyuncaklar, getirip kasabanın limanına dökmüşler yedi tekne dolusu oyuncağı, ne yapsınlar! Hacı Nusret de oyuncaklara el koymuş.

Rivayetler muhtelifti. Kimi diyordu ki bir İtalyan gemisi boşaltmış bunu yukarıdaki adalara, Hacı Nusret haber almış, kimi diyordu ki başıboş gemilerden çıkmış oyuncaklar, kimi diyordu ki Rusyadan, kimi diyordu ki bir oyuncak fabrikasını soymuşlar Alamanyada, kimi diyordu ki Alamanyada fabrika iflas etmiş, mal sahibi de oyuncaklarını kaçırmış, daha çok gelecekmiş bu oyuncaklardan hem buraya, hem de bütün öteki Karadeniz kasabalarına, köylerine.

Salihe gelince bunların hiç birisine inanmıyordu. Bütün bu oyuncakları o kara giyitli adamlarla, Metin abi getirmişti. Getirmiş, Hacı Nusrete bırakmışlardı. O da satacak, paracıklarını olduğu gibi ona verecek, o da gidip o götürdükleri üç kamyonunu alıp gelecekti.

Salih bu günden sonra ağzına oyuncak sözü almadı. Tekmil oyuncakları da unuttu gitti. Sonra da hiç bir oyuncağın yüzüne bakamadı. Oyuncaklara kin bile bağlamadı. Sanki bu dünyada oyuncak diye bir şeyler hiç olmamıştı, yoktu.

Bir çuval kadar büyük bir naylon torba buldu, oyuncakları evin şurasından burasından bir bir, içi burkularak topladı. O mavi kamyona şimdi bile elleri değince ...nar gibi oldu. Yüreği de cızız etti.

Martıyı sol eline alıp oyuncak çuvalını sırtına vurdu, ana-

sının, ablasının şaşkın bakışları arasında evden ayrıldı. Doğru fenerin ardındaki kayalıklara geldi. Burası kasabanın en dik uçurumuydu, aşağıda, derinlerdeydi deniz, dönen, yayılan dalgalar buradan yukardan küçülmüş gözüküyorlardı.

Uçurumun tam ucunda durup, elindeki martı sepetini sağlam bir yere usulca koydu. Oyuncak torbasını da önüne indirdi. Torbadan ilk eline gelen oyuncağı aldı, önce içine bir hüzün, sonra da sevinç doldu, elindeki ateş saçan tankı ilk olaraktan denize fırlattı, tank gitti ak bir dalganın sırtına bindi, yavaş yavaş da gözden yitti.

Salih arka arkaya oyuncakları denize fırlatıyor, her eline gelişinde bir tuhaf içgüdüyle kamyonu elinden hemencecik bırakıyordu.

Şimdi denizin yüzü, dalgaların sırtı yüzen oyuncaklarla doluydu. Sular sağa sola, sallayarak alıp götürüyordu oyuncakları.

Oyuncaklardan bir tek mavi kamyon kaldı elinde. Salih şimdi artık iyice dalmış, yere çökmüş, mavi kamyonu okşuyordu. Okşuyor, içinde ılık ılık bir sevgi, bir dostluk, sevinç kabarıyordu. Bütün bedeninde şimdiye dek bilmediği bir duygu, çımgışmalar, tadına erişilmez ürpertiler dolaşıyordu.

Salih neden sonra kendini toparladı. Martıyla göz göze geldiler. Hızla ayağa kalktı, gözlerini acıtacak kadar sıkı sıkıya yumdu, elindeki kamyonu var gücüyle denize fırlattı. Kamyon denize düştü, sesi geldi. Salih bir türlü gözlerini açamıyordu, Gözlerini açtığında ta uzakta, eskisi gibi çakıp sönen bir mavi gördü. Denizin üstünde mavi bir kıvılcım, bir balkıyan mavi mavi şimşek ötelere ötelere sündü gitti.

Salih daha fazla bakamadı, martısını yerden aldı, bir daha arkasına bakmadan kasabanın öteki ucuna kadar arkadaki yoldan koştu.

Alelacele kıyıya indi. Soluk soluğa ayakkaplarını çıkardı, bacaklarını bile çemremeden denize girdi, martıyı sepetten aldı başını denize daldırdı:

«İç,» dedi «iç fıkaracık, küçük, yaralı martıcık iç.»

Biliyordu, içinde bir şey, onu rahat ettirmeyen bir şey vardı, az önce martıya hiç su içirmediği aklına düşmüş, tüyleri diken diken olmuştu. İyi ki susuzluktan ölmemişti bunca gün martı.

Kıyıya çıktı, sepeti çakılların üstüne koydu, karşıda mağara kapkara ağzıyla gümbürdüyor, derin derin soluklanıyordu. Oraya diz çöktü, martının başını suya soktu çekti. Martılar su kuşları değil miydiler, öyleyse başlarını suyun içine sokarsan, bir süre de orada tutarsan boğulup ölmezler. Salih martının başını suya batırıp çıkardıkça kuş gagasını oynatıyor su içer gibi ediyordu.

Sonra Salih akıl etti, martıyı suyun üstüne koydu. Bundan korktu, martının kanadı yaralıydı ya, kendisi cin gibiydi. Uçamıyordu ama yüzerek elinden kayıp gidebilirdi. «Ooof,» diye doğruldu Salih, «bu deniz kuşlarına da bakmak ne zor.» Martıyı denizden aldı çakıltaşlarının üstüne koydu, koyar koymaz da martı ayağa kalktı kanatlarını açtı, iki üç kere hızla geniş geniş çırptı, birkaç da adım attı denize doğru, orada, gözlerini denize dikti durdu.

Salih, hemen oracığa, kıyıya bir havuz yapmağa koyuldu. Havuzu büyük, derin yapmalıydı, içine martıyı koyunca martı denizde yüzdüğünü sanmalıydı. Kanadı iyi oluncaya kadar... Kanadı iyi olunca da... Bu deniz kuşlarını bağlasan durmazlardı. Zaten, şu kocaman, dalgalı, uzak denizlere alış-

mış bir kuşu hapseylemek insanlık dışı bir şeydi. Martı sonunda, kanadı düzelince gidecekti. Belki de hiç düzelmezdi. Sağ kanat, ucuna doğru bir yerden kırılmıştı. Eğer bir usta bulmazsa, usta bir sınıkçı, martı kanadı kırığı onaran, tutturan bir adam bulamazsa, işte o zaman da martı kendi denizlerine hiç bir zaman uçamayacaktı. Ne olacaktı, yarım, sakat bir martı olacaktı. Belki de hiç martı olmayacaktı, o öyle, bir kuş, cinsi cibilliyeti belirsiz, uçmayan, denizi olmayan bir kuş olacaktı. Bir fıkara tavuk gibi bir şey olacaktı. «Aman Allah, böyle olacağına,» dedi Salih, «uçsun da denizlerine gitsin kendi gibi, tavuk olacağına. Böyle yaralı, kötürüm kalacağına ölsün,» dedi hınçla, «ölsün. Belki de ben...» Durdu, boynunu büktü, «ben,» diye konuştu içinden, o içinden konuştuğunu bilmiyor, öyle sesli konuştuğunu sanıyordu. «Ben uçamayan, denizine gidemeyen bir kuşu öl...» Öldürürüm demeğe dili varmadı. Ama kanadı kırık bir kuş, kuş değildir ki... Ölünceye kadar kanadı öyle kalacaksa...

Martı gene yürüdü, denizin kıyısına vardı, kumların üstüne çöktü. Salih onu gözlerini kırpmadan, tetikte izliyordu. denize girip uzaklara kaçmasın diye. İsterse kaçsın ya, Salih kendine alışmamış, insan kokusunu sevmemiş bir kuşu ne yapacaktı, kaçınca bu kanadı kırık kuş öteki kuşlar gibi başının çaresine bakamazdı ki. Bakamaz, Salih bir gün onun ölüsünü ilerde kumların üstünde bulurdu. Deniz hep martı ölülerini torlayıp topluyor getirip o küçük kumlu, durgun koya atıyordu.

Hem martısına büyük bir havuz yapıyor, hem de kuşlar üstüne derin düşüncelere dalmış içi alıp alıp veriyordu. Kocaman, kendinin kaldıramayacağı taşları bile kaldırıyor getirip denizin içine sıralıyor, aralarına da çakıltaşlarını sıkıştırıp örüyordu. Bu küçük duvarının önüne de kum yığıyordu. Havuzun suyu en azından dizlerine kadar gelmeliydi. Bir de havuzun genişliği bir buçuk kulaç, uzunluğuysa en azından üç dört kulaç olmalıydı. Küçük martı kendini bir deniz gibi bir şeyde sanmalı da denizini özlememeliydi. Hiç o denizini özlemez olur muydu? Bak daha şimdiden denizine bir melul mahzun bakıyor ki. insanın yüreği paralanıyor-

du. Salihin içi sızladı, bir de kesinlikle kendisine söz verdi, onun kanadını ne yapıp ne edip iyileştirecek, kuş iyileşene kadar onu kendine alıştıracak, koynuna alacak, ona insan kokusunu sevdirecekti. Kuşlar insan kokusunu bir sevdi mi bir daha insanlardan ayrılamaz, diyordu Temel Reis. Bütün hayvanlar bir kere insan kokusunu koklasınlar, bir daha öldür Allah insandan ayrılmazlar. Aslanlar, kaplanlar, yılanlar, şu evrende ne kadar yabanıl hayvan düşünürsen, insan kokusunu alınca, yani alışınca insan kokusuna kuzu gibi olur, evcilleşir, bir daha insanlardan ayrılamazlar

Martı, Salih şöyle onu koklayınca ince ince, yeyni bahar denizi kokuyordu. Bahar denizi ince, ılık, yeyniden başdöndürücü, deniz kokusu değilmişcesine deniz kokar. İşte bu ılık bahar denizini koklarsan, hele sabahları, hele deniz daha beyazken koklarsan yerinde duramazsın sevincinden... İçinden önce ince bir sevinç dalgası kabarır gelir, bu belli belirsizdir, sonra bir dalga, bir dalga daha, incecik koku başını yeynicik döndürür, bir yel eser, küçücük bir dalga yaslanır kıyıya, insan içinden kabarıp gelen dalgayı daha derinden duyar. İşte böyle zamanlarda deniz, kum, kayalar, balıklar, çiçekler, insanlar, kokular, ne varsa dünyada çirkin, güzel bin misli güzelleşir, insan doğan güne karışır, bir yeniden doğmanın, insan gibi insan olmanın, insanlıkta terütaze olmanın, yeniden, bilerek yeniden doğmanın bilincinde olmanın, dünyayla birlikte yaratılmanın sevincine varır, bir dalgaya düşer, kendinden kopar, büyük doğanın sevincine varır, özünde insan olmanın, o erişilmez sevincine varır. İnsanoğlu bu sevinci her zaman tadabilir. İnsanların çocuklukta böyle sevinçleri sık sık tatmaları boşuna değildir. Çocuklar doğanın yaratılma, doğurma, yaratma sevincine katılabilirler, yakınlıklarından, kopmamışlıklarından...

Salih martısını koklayınca, hele sabahları, hele daha deniz beyazken, seher yelleri esiyorken, hele baharda ılık bir deniz damarlarında dolaşır, coşturur onu, sevinçten yerinde duramaz olurken. Hele bir de küçücük martısı yanındaysa... Salih bilmediği, bilemeyeceği bir tapınmadaydı sevince. Büyük anası, babası, kasaba, kasabadaki insanların biribirleri-

nin gözlerini oymaları, kuyularını kazmaları, babasına, Metin abiye davranışları, onlara bir tuhaf yaratıklarmış gibi bakmaları, paragöz olmaları, herkesin kendisini her şeyden daha çok sevmesi... Salih bunların hepsini biliyordu. Hep çocukları dövmeleri, onları aşağılamaları, nerede görürlerse çocuklara sövmeleri... Salihin ağırına gidiyordu ya, ne yapsın çekecekti. Böyle yaratılmıştı dünya.

Salih bir şeye derinden başkaldırıyordu belki, belki bu bir başkaldırma değildi, bir iğrenmeydi belki, kocaman adamlar küçücük avuç içi kadar kuşları kocaman tüfeklerle avlıyorlardı. İşte buna dayanamıyordu Salih. Çocuklar da yapıyorlardı bunu. Çocukların tüfekleri yoktu ki... Yeşil başlı ördekleri de, uzun boyunlu apak kuğuları da vuruyorlardı o kocaman tüfekli eşşekler.

İleriye, denizle çayın birleşip büyük bir göl yaptıkları yere kuğular alışmışlardı. Uzaklardan, denizin üstünden, dağlardan uzun ak kanatlarını usulca çarparak, ak boyunlarını sonuna kadar uzatarak gelip bu mavi, durgun göle, sazların arasına konuyorlardı. Kasabanın çocukları da buraya alışmışlardı. Gökte kuğular görününce onlar da göle doğru yola düşüyorlar, sazlıkların arasına girip bu ürkek kuşları seyreyliyorlardı. Gözlerinin önünde, yankıları mavi suya düşmüş aklıklar aklıklar... Dingin, uzun, ak boyunları... Bir düş dünyası, bir doğaya katışma... Kuğuların aklığına, güzelliğine varma, bütünleşme. Çocuklar bir çalının, bir kamış, saz kümesinin içine saklanıyorlar, çıt çıkarmadan, soluklarını tutarak, gözlerini bu dünya yaratılalıdan bu yana, bu en ak şeylerden, kuğulardan alamıyorlardı.

Az sonra, az sonra çocukların düşleri bir daha hiç onarılamayacak biçimde, bir daha hiç varılamayacakmış, ulaşılamayacakmış gibi bozuluyordu, ak düşleri kızıl, yabanıl kana boyanıyordu. Bir tüfek patlıyor, bir kuğu çırpınarak suyun yüzünde kalıyor, öteki kuğular telaşsız, ağır kanatlarını açarak uçuyorlar, daha kalkamadan beş on, belki de yirmi tüfek birden patlıyor, içlerinden bir ikisi havada çevrinerek ağır, gölün sularına düşüyordu.

Avcılar bir yabanıl sevinçle köpeklerini suya salıveri-

yorlar, ya da kayıklarla kendileri gidip gölün içinden kuğuları çıkarıyorlardı.

Kuğuları seyreden, kuğu güzelliğinin dostları çocuklar da kırılmış, yıkkın, ağızlarını bıçaklar açmaz, oradan, elleri yanlarına düşmüş dönüyorlardı.

Ak kuğular durmadan kıpkızıl, billur, ışıklı, mercan bir kanla kanıyorlardı. Kıpkırmızı oluyorlardı düşlerinde Salihin.

Salih, her gölden dönüşünde sabaha kadar sayıklıyor, bağırıyordu. Salih her şeyden önce, Allahtan hiç bir şey istememiş, bir kuğusu olsun istemişti, şöyle bir yavru kuğu. Selimle, hani şu Kürdün oğlu Selim var ya işte onunla... Selim geçen yıl öldü... Onu Yusuf öldürdü. Diyorlar ki, Selim kaldırımda yürüyormuş, düşünüyor, kendi kendine konuşuyormuş. Yusufun otomobilinin geldiğini gören bütün çarşı kaçışıp dükkanlara doluşmuşlar da Selimin bundan haberi olmamış. Bunu gören, çocuğun bu saygısızlığına, pervasızlığına kızan Yusuf da basmış gaza, iki yüzle fırtına gibi giden otomobil kaldırımın üstünden Selimi kaptığı gibi almış altına parça parça etmiş.

Yusuf Kaval Holdingin sahibi Mustafa Kavalın oğluydu. Mustafa Kavalın yarın üstündeki köşkü aşağı yukarı bütün yıl kapalı kalıyordu, yazın gelip birkaç gün, birkaç hafta kalan yabancı tüccarların dışında. Yusuf da arada bir köşke otomobiliyle, son hızda, kasabayı ikiye biçerek, caddenin sağındaki solundaki ahşap evleri, dükkanları zangırdatarak... Bindiği otomobiller hep son modaydı. Kasabanın hiç görmediği, İstanbulluların bile yılda, iki yılda ancak bir gördüğü otomobillerden. Yanında da her zaman ya sarışın, ya kızıl saçlı, ya da esmer bir kız oluyordu.

Yusufun yüzü katı, donuk, keskindi.

Kasabanın çarşısından arabasını bir fırtına gibi sürüyordu. Kasabalı da daha uzaktan onun arabası gözükür gözükmez, dükkanlara kaçışıyorlar, o gelip geçinceye kadar ortalıkta hiç bir canlı kalmıyordu.

Yusuf, Selime çarpınca durmamıştı bile, aldırmamıştı.

Az sonra evin kapısını polis çalınca açmış, polisi de komserini de kapılarını çaldığına bin pişman eylemişti.

«Neee, ölmüş mü, biliyorum, ne olacak, bana ne, ne yapalım?»

«Efendim, çocuk kaldırımda...»

«Yürümesin, yürümesin,» diye suratlarına, var gücüyle kapıyı kapatmıştı.

İkinci günün sabahı da otomobiline binen Yusuf, yanındaki sarışınla bu sefer arabanın hızını sonuna kadar artırarak, kasabanın çarşısından, dükkanları, duvarları, kaldırımları sarsarak geçip gitmişti.

Yusufu hapseylemediler. Herkes biliyordu ki, bütün kasaba deseydi ki, Selimi Yusuf kaldırımdan giderken mahsus, kasten öldürdü, bütün kasaba böyle tanıklık etseydi, kimse Yusufu bir gün bile hapsedemezdi. Yusuflar için bu ülkede yasalar sökmezdi. Onlar için yasalar yoktu, daha çıkarılmamıştı.

Yusuf kasabaya aynı hızla, hızını daha da fırtınalaştırarak, gelip gitmesini sürdürdü. Yusufun kimseyle bir aldısı verdisi yoktu bu kasabada. Bir Selimin o yaşlı Kürt babası. O da bir ağzı var dili yok bir garibandı.

Oğlunu öldüreni öldürmek, kanını yerde koymamak istiyordu ya, altı tane daha küçük çocuğu vardı. Geçim yükü de boynuna bir çökmüştü ki... Savcıya başvurdu, İstanbula gitti, başvurmadık yer bırakmadı. Savcılar, polisler, kasabalılar onun bu sonuçsuz çabasına hem acıyorlar, hem de onunla alay ediyorlardı: Birleşmiş Milletlere başvur Halo Şamdin,» diyorlardı. «Türkiye Cumhuriyeti Yusuf Beyin babasıyla başa çıkamaz.» Arkasından da ekliyorlardı, kalemlerini kemirerek, boyunlarını çekiştirip, başlarını sallayarak: «Kusura kalma Halo Şamdin ya, senin işin boş. Bak, sokaklarda kan gövdeyi götürüyor, her gün bir delikanlı, fidanı gibi bir üniversite genci öldürülüyor, onu da, öldürenleri de bütün ülke polisiyle, devletiyle biliyor da... İşine git sen Halo Şamdin, işine... Başına bir bela gelmeden... Bak, altı tane de... Yazık sana...»

Bir gün kasabanın çarşısında Halo Şamdini ağzı burnu,

yüzü paramparça buldular. Kimisi Yusuf, dedi, kimisi Yusufun babası, kimisi İstanbuldan adamlar gelmiş, Halo Şamdini vazgeçirmeye çalışmışlar Yusuf Beyi kovalamaktan, vazgeçmeyince de... Kimisi de, düpedüz polisin dövdüğünü söylüyorlardı Halo Şamdini başına çuval geçirip karakola götürerek, bunlar görgü tanıklarıydılar.

Bir daha Halo Şamdin ne oğlunun, ne de Yusuf Beyin adını ağzına aldı. Çok da değişti Halo Şamdin. O eskiden tüm çarşıyı güzel öyküleriyle gülmekten kırıp geçiren Halo Şamdinin şimdi ağzını bıçaklar açmıyordu. Eriyip gitmişti bir öfkede, umarsızlıkta.

Salih, Selim öldürüldükten sonra Halo Şamdinin o yas içindeki yüzüne bir daha hiç bakamamıştı. Onun yüzünü görür görmez Salihin içinden hıçkırarak durmadan durmadan ağlamak geliyor, onun yanından kaçıyordu.

Kasabanın hiç bir çocuğu da Selim öldürüldükten sonra Yusufların bahçesine bir daha adım atmadı. Oysaki, eskiden çocuklar bu geniş, güzel bahçeden çıkmazlardı. Hiç bir bahçıvan onlarla başedememişti. Selimden sonra hiç bir çocuk o köşke, o bahçeye dönüp de bir kere olsun bakmıyordu bile...

Salihle Bahri, gizli gizli konuşup kendi kendilerine söz vermişlerdi. Bir gün bu köşkü yakacaklar, hem de içinde Yusuf olduğu zaman, Yusufla birlikte, o yanında getirdiği kız da içinde, ne yapalım o kız da o kanlı katille birlikte gezmesin, o bahçenin de tüm ağaçlarını teker teker kökünden keseceklerdi. Buna kasabanın bütün çocukları bir araya gelmişler kesin karar vermişlerdi. Daha şimdiden görünmez eller bahçede ne kadar gül, ne kadar çiçek varsa kesip koparmışlar, ortalığı bir yangın yerine çevirmişlerdi.

Salih havuzu yaptı bitirdi, martısını kumdan aldı derin suyun üstüne koydu. Martı önce huysuzluk etti. birkaç kere çırpındı, sonra hoşuna gitmiş olacak ki havuz, suyun yüzüne rahat oturdu, başını eğe döndüre, hiç bir şeyi gözden kaçırmadan yöreyi seyre koyuldu.

Salih onun sırtını okşadı:

«Aslansın,» dedi, «aslansın aslanım. Şimdi sana en gü-

zel, en yağlı balıklar tutayım da... Bir karnını doyur, bir doyur ki... Heheeey, heheheeeeeyt!»

Gitti, kepçesini sakladığı yerden aldı, dizine kadar çemrenip denize girdi. Keskin gözleri durgun kıyıda şimdi balık sürüleri arıyordu. Uzaktan, büyük bir sürü balık yavrusu geçti. Küçücük balıklar saydam bir mavideydi. Salih bu mavi balıkları martı yeseydi belki de kanadı iyi olur, kendi kendine kaynardı, diye geçirdi içinden. Belki üç kulaç uzamış, mavi bir atlas gibi denizin içinde dalgalanarak uçup gitmişti sürü, kepçeyi uzattı ama yetişemedi, bu devinmesi ancak ancak mavi atlasın bir anda darmadağın olmasına sebep oldu. Salih buna üzüldü. Kayanın ucuna doğru ilerledi, orada kıpırtılar görüyordu denizin yüzünde. Birden binlerce küçücük balığın denizin yüzüne sıçrayarak aktığını gördü.

Salih her şeyi unutmuş, denizin yüzünde parlayıp sönerek atlayan balıklara dalmış gitmişti. Martısı aklına düşünce elindeki kepçeyi tam önünde oynaşan bir sürüye kapattı kaldırdı. Kepçenin ağlarında küçücük balıklar gün ışığında mavi, kırmızı, küçücük çakarak kıvılcımlaşıyorlardı.

Koşarak dışarıya çıktı, «al,» dedi. «Yut. Sizler diri balıkları daha çok seversiniz.»

Ağzına verdikçe, birkaç balığı birden yutuyordu martı. Yuttu yuttu, kursağı şişti, gerildi. Ne güzeldi. Gerçekten şu martı da ne güzel bir kuştu. Kuğudan bile güzeldi. Gagası kanatları, biçimli başı, boynu... Martısına daldı. O hiç bir kuğuyu üstelik böyle kucağına almamış, dost olmamış, sıcaklığını sıcaklığına katmamıştı.

Küçük havuzda martı yüzüyordu usulcana. Boynunu uzatıp yöreyi araştırıyordu cin gibi gözleriyle. Gözleri kimi zaman mavileşiyor, kimi zaman yeşile, mora, kimi zaman kapkara, dönen bir ışıltıya dönüşüyordu. Salih onun gözlerine dalıp gidiyordu. Bir tuhaf delilikte çakıyordu gözleri, ateş içinde yanan bir insanın gözleri gibi yalp yalp yanıyordu kimi zaman.

Sağlam sol kanadında yirmi sekiz tane telpeği vardı, bir

bir saydı Salih. Baştan birinci telek ikinciye bakarak az daha kısaydı. Yarıya kadar kara, yarıdan aşağısı aktı. İkinci en uzun telek boydan boya kara, üçüncü teleğin çoğu aktı. Dördüncü, beşinci teleklerin karası uçlara doğruydu. Altıncı teleğin ucunda küçük bir kara leke vardı ancak. Bundan sonraki telekler aktılar ve gövdeye doğru gittikçe küçülüyorlardı. Sağdaki kanat da öyleydi ya, dördüncü beşinci telekler kopmuşlar, mafsala yakın yerde de derin bir yara, yaranın ak kemiği gözüküyordu. Bir de Salih, eliyle yoklamıştı, orası hışır hışır ediyordu. Demek ki kemik kırılmıştı. Şimdi bu kemiği kaynaştırmak, bu yarayı iyileştirmek gerekti. Mustafa eniştenin sarıp sarmalamaları işe yaramamış, çiğnenmiş buğdayla sargısı çoktan düşmüştü. İçini çekti, ninesinin kurşun yarasını sağaltan merhemi olsaydı. «Yazık be,» dedi kendi kendine. «Bu kanadı kırık kuş daha ne kadarcık dayanabilir?» Kuşun ölüsü geldi gözlerinin önüne. Aklını oynatırdı bu kuş ölürse. Düşünemedi bile martısının ölümünü. Ninesine bir daha gitse, yalvarsa ne olurdu, acaba onun taş yüreğini yumşatabilir miydi? Onun taş yüreği de yumşayınca, o da bir güzel kuş kanadı merhemi yapınca, martının yarası iyi olup kemiği de kaynayınca, şu martı da havalarda, ta göğün öteki ucunda da süzülünce, uzakta, mavide, kanatlarını germiş, sonra da toparlanıp Salihe gelince... Düşler onu alıp götürüyordu.

Sırtı bulut rengiydi martının, duman rengi. Bulut rengi sırtın ortasına doğru koyulaşıyor, aşağılar, karın yöreleri gittikçe açılıyor, karın, göğüs, kuyruk, kanatların altı kar gibi lekesiz, parlak, apak oluyordu. Kuyrukta, bir tanesi bir ucunda, ötekisi öbür ucunda iki kara nokta vardı. Ayakları turuncuya yakın, gagası karaya benzer bir kırmızılıktaydı. Biçimli, duman rengi başı... Hiç bir kuşun başı bu kadar güzel olamazdı, gövel ördeğin başı bile. Göğsü bir ak balkımaydı gün ışığında. Sırtı dumanın en güzel tadındaydı.

Şimdi buradan, balıkları bir naylon torbaya koyup, doğru eve, ninesine gitmeli yalvarmalıydı. Kimbilir, belki... Ama hiç aklı kesmiyordu büyük anasının bu götü boklu

martı civcivine merhem yapacağını. O öyle inatçı, onuruna düşkün, kendini de merhemini de öylesine can kurtarıcı sayıyordu ki, bir martıya merhem sürmezdi. Halil geldi deseler bile yapmazdı bunu. Salih de ne yapsın, onun başka umarı yoktu. İster istemez bu küçük, ağzı var dili yok kuşu kurtarmak için, binde bir de umut olsa ona bir daha başvuracaktı. Hele bir daha o da onu elî boş döndürsün, bir daha kuşuna bir şey yapsın, o görürdü gününü o zaman. Ne yapardı, ne mi yapardı, o görürdü işte o zaman.

Bu sefer çok usturuplu gitmeli, bu küçük kuşu ona sevdirmeli, öylesine güzel, tatlı konuşmalı ki onu acındırmalı. Sesini de yumşatıp, türkü söyler gibi söylemeliydi. Martıyı usulca sudan aldı, karnını sildi, kuruladı mendiliyle, çok az ıslanmıştı kuşun karnı, hemencecik kurudu. Sepete koydu, büyük anaya söyleyeceği sözleri düşüne düşüne eve geldi.

Mekikler işliyordu. İçeriye girince hiç kimse geldiğinin farkına varmadı. Vardı anasının tezgahının karşısında durdu, anası süzgün, yorgun ona candan gülümsedi, martısına da şöyle gözucuyla bir baktı. Sevgiyle baktı yani. Kuşuna atılan bakışlar Salihin hiç gözünden kaçar mı?

Ninesinin mekiğini dinledi, mekiğin sesinden onun ne halde olduğunu anlayacaktı. Nine dalmış gitmişti. Gidip gelen mekiği de çok dalgındı. Kendiliğinden, hiç bir çaba harcamadan öyle gidip geliyor, alışkanlıkla yağ gibi işliyordu. Salih iyi biliyordu, yılların deneyi, böyle anlarda, mekik böyle işlerken ninesi hep Halilini düşünürdü. O, Halilini düşünürken de iyilerin iyisi bir nine olurdu. Salih fırsatı kaçırmamalıydı, hazır o Halille konuşmağa dalmış, böyle yumşak yüzlü olmuşken.

Önce Salih uzun uzun güldü, kasıklarını tutmuş, öne eğilmiş yüksek sesle gülüyordu. Anası, ablası, ninesi durmuşlar ona bakıyorlardı. Salih hem gülüyor, hem de:

«Şuna bakın, şuna bakın,» diye sepetteki martıyı gösteriyordu. Birden gülmesini kesti, gözleri de yaşardı. «Yazık,» dedi boynunu büküp, «ne yazık, işte bu küçücük kuş yakında ölecek. Ne yazık değil mi ana?»

«Yazık,» dedi ana, nineye bakarak. «Daha kuşun kana-

dını iyileştirecek bir merhem ne bulamadın mı?»

«Nerdeee,» dedi Salih. «Hiç kimse bir fıkara kuşa bakmıyor bile. Kime gitsem, ulan piç soyu, biz insanlara merhem bulamıyoruz, insanlar sinek gibi ilaçsızlıktan, pislikten, açlıktan sinek gibi kırılıyorlar, sen götü boklu bir martıya merhem arıyorsun, diye beni kovuyorlar. Arkamdan da sülaleme sövüyorlar... Yaaa, sülaleme iyice sövüyorlar.» Sövüyorlar derken belli etmeden ninesine baktı, ninesi mekiğini yeniden işletmeğe başlamıştı. Mekik gittikçe düş havasından çıkıyor, öfkeye doğru gidiyordu. Salih mekiğin sesine telaşlandı, o telaşla da konuşmağa başladı. «Bir küçücük kuş, insan değilse de insan gibi soluk almıyor mu, insan, insan gibi bakıyor vallahi, insan gibi yemiyor mu, içmiyor mu, insan gibi de arkadaşını tanıyor, vallahi de billahi de tanıyor, beni ta uzaktan görünce o bir tek kanadını çırparak, sevincinden bana doğru bir yuvarlanışı var, tıpkı insan gibi değil mi ana?»

Anasının gözlerinin içine, anası onu onaylasın diye bakıyordu.

«Öyle yavrum, Salihim,» dedi anası, Salihin sözü nereye getireceğini anlamıştı. «Kuş olunca can değil mi? Bütün canları Allah yaratmadı mı? Allahın yanında kuşlan insanın ne farkı olur ki...»

Salih:

«Olmaz olmaz,» diye coşarak bağırdı. Ninenin mekiği ikirciklenmiş önce, sonra da yumşamıştı. Bu fırsat kaçmamalıydı.

«Bir kuşa bir insandan daha çok yardım gerektir. Kuşlara kimse yardım edemez ki, ben bir hasta kuş gördüm, bir karabatak, hastaydı, tek başına kıyıya çıktı, yalnız, orada bir şeyler yaptı yalnız. Sonra da başını havaya dikti, ağzını üç kere açtı, başı düşüverdi, öldü. Yanında ne anası vardı, ne de babası, ne de bir arkadaşı... Şimdi, ben olmasaydım, bu küçük fıkara martı çoktan ölmüş gitmişti. Az önce ben şeyden, fenerin altından geliyordum ya, karşımdan Müftü Efendi geldi. Diyorlar ki, ben demiyorum ki, çarşıda herkes öyle öyle diyor, martının sırtı da bulut ren-

gi, Müftü Efendi ermiş bir kişiymiş, martımın gözleri de mercan gibi, kırmızı, Müftü Efendi karşımdan gelince uzattı elini martımı okşadı. Beni de okşadı. Sordu sonra da... Ben de ona dedim, bunun kanadı kırık. Yerde buldum ölüyordu. Balık verdim, su içirdim, denizin kıyısında yüzsün diye de ona bir havuz yaptım. Yalnız, onun kanadı kırık, iyileştirmeyi de bilmiyorum. Herkes de benimle alay ediyor. Müftü Efendi, vah vah, dedi, vah vah, insanların bu kadar zalim olduğu bir çağa düşmüşüz demek. Martının kanatları da bulut gibi vah, vah vah... Bu martının kanadına kim merhem verirse onun eli yeşillenir, dedi Müftü Efendi, Müftü Efendi de ermiş bir kişiymiş ki hep Kırklarla konuşurmuş perşembe akşamları. Neee, yalan mı söylüyorum, bunu bu koca kasabada bilmeyen var mı? Yalan mı, niye yalan söyleyecekmişim?»

Artık Salih mekikle konuşuyordu.

«Zırrrt zırto, zırrrt zırto, zırt zırt zırto,» diye alay ediyordu mekik. «Hiç öyle genç bir Müftüden de ermiş olur muymuş? Kırklarla konuşan kişinin bir kucak ak sakalı olur. O Kırklarla konuşan, sonra gidip de Kırklara karışan, kudurmuş ulu, dalgalı, dalgaları minare boyu kalkan denizin suratına bir tokat indiren, indirip de denizi susturan, tokatı vurur vurmaz denizi süt liman eden kırmızı kuşaklı Alim Hocaydı o. Zırt zırto, zırt zırto. Zırto da zırto.»

«Teh, zırtoymuş!»

«Zırt zırt zırto.»

«Müftü bu, Müftü! Mısırda bile okumuş.»

Mekik fırladı.

«Yalan, yalan!»

«Hiç de değil...»

«Zırt da, zırt zırto.»

«Müftü dedi ki, ona da kırmızı kuşaklı Alim Hoca söylemiş, ben ne bileyim, öyle demiş, Kırkların yanına gittiğinde Müftü Efendi, ermiş, bakmış ki, kırmızı kuşak Alim Hoca orada, kırmızı kuşağı güneşten parlayıp durur.»

«Zırto zırt, zırto zırt. Onun adı neydi kırmızı düdüğüm,

işte yalan, o hiç bir zaman beline kırmızı kuşak bağlamazdı ki...»

«Herkes biliyor onun kırmızı kuşak bağlamadığını burada, bu dünyada. Öteki dünyada bir kırmızı kuşak bağlarmış ki beline, güneş gibi yanarmış.»

«Zırt.»

«Hiç... İşte o söylemiş,» diye bağırdı Salih. «Kuş iyi edenler doğru Cennete, yaralı kuşa bakmayıp da, yarasını kurtlandırıp, onun ölmesine göz yumanlar da doğru Cehenneme giderlermiş.»

Mekik kızdı, öylesine hışımla gidip gelmeğe başladı ki, Salih bir çuval inciri berbat ettiğini anladı. Mekiğin sesinden bir şeyler anlamanın artık bir olanağı kalmamıştı. Salih sustu, ne yapacağını, ne söyleyeceğini artık bilemiyordu Büyük ananın yüzüne baktı, dudakları ağzının içine çökmüş gitmişti. İşte böylesi öfkede büyük ana insanı öldürebilirdi. Şimdi ne yapmalıydı da onu yumşatmalıydı?

«Kuğular ne güzeldir, değil mi ana? O kuğular var ya, onlar Kırkların kuşlarıymışlar. Kırklar da martılar gibi ak giyinirlermiş baştan ayağa.»

«Yalan,» diye bağırdı büyük ana. Mekik durdu. «Yalan, Kırklar yeşil sarık bağlarlar.»

Salih:

«Doğru,» dedi. «Şaşırdım ninem. Sen doğru söylüyorsun. Kırkların sarığı yeşildir. İşte Müftü Efendi bana dedi ki, ona Alim Hoca Kırkların yanında söylemiş... Demiş ki, kuğular bu yeşil sarıklıların kuşlarıdır. O kuşları kim öldürürse elleri kurur. O köy var ya, aşağıda, denizin kıyısında...» Çalışınağa başlayan mekiğin öfkesi yavaş yavaş iniyor, Salihin içinde de bir umut ışığı filizleniyordu. «İşte köylülerin hepsinin elleri kurusun. Martılar da Kırkların kuşuymuş ya... Onlar o kadar baş kuşları değilmiş. Alim Hoca Efendimiz nerede yaralı bir kuş görürsen, kuşumun sırtı bulut rengi, onu iyi etmelisin elinden gelirse, merhem yapmasını biliyorsan. Eğer kuştan merhemini esirgersen...» Salih sesini sonuna kadar yükseltti: «Cehennemde, Cehennemde yanarsın. Cehennemin ortasında...»

Mekiği dinledi, mekik gene öfkelenmiş, gittikçe de hışımlıyordu. Ne dediği de anlaşılmıyordu.

«Yeşil sarıklı Alim Hoca, nah sarığı benim boyum kadar, eski mezarlıklardaki gibi, filmde de gördüm sarığını, işte o koca sarıklı, kuşların insandan hiç farkı yok, demiş... Ben söylemiyorum, ohhooo, bunu bütün çarşı söylüyor. Bir kuşu ölümden kurtaran... Alim Hoca demiş ki, Alim Hoca, kuşu kurtaran ölüp gidince; Cehennemin kapısına da varınca, hemencecik Cehenneme girecekmiş ki, karşısına yeşil bir kuş gelirmiş, kanatları, gagası, ayakları, başı, gözleri som som yeşil bir kuş, o kuş, dur dermiş ona, dursana be yolunu şaşırmış kişi, nereye göndermişler seni, buraya, dedi. Yeşil kuş onu aldı Cennetin kapısına götürdü, tanıdın mı beni, dedi. Hani bir zamanlar öbür dünyada benim kanadıma merhem yapıp da beni iyi eylemiştin, işte şimdi senin karşına çıkıyorum, iyiliğini ödüyorum. Sen Cehennemi hiç biliyor musun, diye soruyor kuş. Biliyorum, diyor o merhem veren. Kapısında durduğunu da biliyor muydun Cehennemin, ben yetişmesem nerdeyse içeriye girecektin, oraya giren bir daha çıkamaz, onu da biliyor muydun? Biliyorum, diyor merhem yapan. Kuştur bu, kanadıyla bir savuruyor içeri, bir yel estiriyor bir fırtına gibi. Merhemci kocakarı bir gözünü açıyor ki, ne görsün, Cennetin ortasında. Çok seviniyor buna kocakarı, kendi kendine diyor ki, keşki orada, öteki yalancı dünyada, yaaa, bu dünya yalancıktan bir dünyaymış, çok kuş kanadı iyi etseymişim. Geçti ne fayda...»

Salih kendi sözlerine, tadına kendini bırakmış gitmiş, mekiği dinlemeyi unutmuştu. Oysa mekik sevinçli, alaylı, birden üzüntüye düşen, inanan, gülen, sonra birden öfkelenen bir havada, andan ana değişerek gidiyor geliyor, şaklıyordu.

Kuğulara başladı bu sefer de... Hiç bir konuşmasından artık Alim Hocayı eksik etmiyordu. O göle, o çok mavi göle ak kuğular iniyorlardı, boyunları uzun. Gölün yüzü kar yağmış gibi oluyordu. Gökyüzü duruyken maviye, parça parça ışıktan da, kardan da, bulutlardan da daha ak kuğular

düşüyorlardı. Bir an orada, duru gökte, uzun kanatları, uzun boyunları, gerilmiş öyle kalıyorlar, süzülüyorlar, kanatlarını ağır sallayarak göle iniyorlardı. Kasabanın, köylerin tekmil çocukları oraya taşınıyorlar, sazlıkların arasına, ağaçların üstüne, çalıların içine saklanıyorlar, kuğuların sevişmesini seyrediyorlardı. Çocuklar sevişmeyi, dost olmayı, sevgiyi, sıcaklığı kuşlardan öğreniyorlardı. İnsanın unuttuklarını... Bunu iyice, doğru dürüst söyleyemiyordu ya Salih, aşağı yukarı bunu demek istiyordu. Belki de insanların hiç bilmedikleri, bilmeleri gereken, bilmeyince de onları insanlıktan çıkaran, sevgiyi, arkadaşlığı kuşlardan öğreniyorlardı.

Sonra insanlar, büyükler haber aldılar kuğuların yerini. Kıskandılar kuğuların sevişmelerini. Hep kabahat çocuklarda. Bir de demirci İsmail Ustada. Onlar bilmezler mi ki babaları hep hasta, hep canavar? Çocuklar bilmezler mi ki, onlar kuğuların böyle seviştiklerini görünce, her şeyi unutup salt sevişme kesilerek seviştiklerini görünce, böyle insanca, böyle çıkarsız seviştiklerini görünce kıskançlıklarından deliye dönüp kuğuları bir bir öldüreceklerini bilmezler mi?

Demirci, demirciler piri, demircilik pirli zenaattır, ne diyordu demirci İsmail Usta, Allah bunları kör, sakat eylemiştir ki sevişen hayvanları sevişirken görüp, sevişmelerine kızıp öldürürler. Sevişen iki yılanı, kuşu, böceği görüp de içlerinden onları öldürmeyi geçirmeyen insan gördünüz mü? İsmail Usta diyordu ki, bir zamanlar insanlar da, çooook eskilerde kuşlar, yılanlar, böcekler, hayvanlar gibi sevişmeyi, salt sevişme kesilerek sevişmeyi biliyorlardı, diyordu. Sonra Allah onlara en büyük cezayı verdi, sevişmeyi unutturdu onlara... Onları sevişmesiz, sevgisiz bıraktı. Şimdi onlar da sevişenleri görünce öldürüyorlar. Öldüremiyorlarsa bile, öldürmeyi içlerinden geçiriyorlar.

Salih bunları olduğu gibi belki anlamadan, İsmail Ustanın delirmiş öfkesine kapılarak, kafasından bir bir geçiriyor, yüreğinde acı bir türkü gibi duyuyor bu öfkeyi, kuğuların öldürülmesini... İsmail Usta konuşuyor, konuşuyor, sonra da abanıyor ocaktan çıkarıp örsün üstüne koyduğu tavlanmış demire, hıncını demirden alıyor. Belki büyük ana-

sına bütün bunları söylemek istiyor, İsmail Ustanın söylediği gibi, söyleyemiyor, saçmalıyor, martılar, kuğular, çocuklar, Selim, Yusuf Kaval dilinde biribirine karışmış akıyor. Metin abi, kara giyitliler, kurşunlar, tabancalar, korkular... Sözcükler başıboş kalmış, Salih hırsla, kendi de artık hiç bir şey anlamadan konuşuyor, salt umutla, bir büyü bekleyerek söylüyor.

«Niye öldürüyorsunuz onları, behey eksik yürekler, niye? Sevişenleri öldürünce ne geçecek elinize? Kan insanı akıllandırmaz delirtir. Doyurmaz, gittikçe de ölürcesine dayanılmaz, acıktırır.» Bunu olduğu gibi nedense, belki bu sözleri İsmail Usta her gün sabah akşam söylüyordu da, ezber etmişti Salih. Salih daha çok sözler ezber etmişti ya İsmail Ustadan, hepsinin ne anlama geldiğini bilmiyordu ki, salt yüreğinde, bir koku gibi, bir ses, bir renk, bir ışık gibi duyuyordu içinde, bir yerlerde.

«Siz onları, o sevişen kuğuları öldürünce, binlerce yıldır unuttuğunuz, yitirdiğiniz sevişme gücünüze kavuşabilecek misiniz?»

«Kuğuları öldürenler, onları kıskandıklarından, sevişmeyi, salt sevişmeyi kıskandıklarından, sevişmeyi öldürmek için öldürürler kuğuları.»

İsmail Ustanın öfkeli sesi çın çın, çekiç seslerine karışıyor, öfkeli, yitirmiş, deli, kendi yitirdiklerini, ta yüreklerinin kökünde, bilinçsiz, duyarak, başkalarında kalmış olanı. onsuz edilemezi başkalarında, yeryüzünde, evrende görmenin, utanmanın, öldürme, yoketme hırsı vardı. Salih de biliyor muydu bütün bunları? Bilmese bile, Usta konuştukça bir yerleri acıyor, İsmail Ustanın haklılığına inanıyor, acısına katılıyor, uzak, yitirilmiş bir cennet düşlüyor hiç olmazsa. İsmail Usta onun için kendisini insanlardan böylesine ayırmış, demirlerin kıvılcımlarına, apak tavlarına kendisini onun için böylesine kapıp koyvermişti.

Artık kuğu hikayeleri anlatıyordu Salih, dalmış, oraya oturmuş, arada bir yumşacık martısının kanadını okşayarak, bir eski zaman masalcısı, destancısı, dengbeji gibi. Elinde değneği, gözlerini yummuş. Büyük ana dinliyordu, bütün

duygularını, insanlığını köreltmiş, düğümlemiş. Bir tutkudan başka hiç bir tutkuyu tanımayarak. Aslında bağlandığı o biricik tutkuyu da yitirmiş.

Oysaki bıraksalardı, çocuklar kuğulardan ne çok şey öğreneceklerdi. Belki o insanlığın unutulmuş, insanı insan eden tek erdemlerini, hiç olmazsa seyrederek tadına varacaklardı sevişmenin. Sevişmenin böyle güzel, doğal olduğunu bileceklerdi.

Salih anlatıyordu, o kadar kuğudan bir tek kuğu kaldı, diyordu. Kuğular çift gezer, diyordu. Birisini vurdular, öbürü tek kaldı. Dolandı durdu havada. Gökyüzünde kan içinde kalmış kuğu ölü olaraktan göle düştü. Kuğulara kimse acımadı.

Dişlerini sıktı Salih:

«Biz Cennete gideceğiz,» dedi.

Bütün çocuklar kasabadan, köylerden daha gün doğmadan, daha avcılar uyanmadan sıcacık yataklarından çıkıyorlar, göle koşuyorlardı. Göle koşuyorlar, orada burada başlarını kanatlarının arasına sokmuş uyuyan kuğuları görüyorlardı. Sabah uykuda kuğular sevişmiyorlardı ya, uyuyan kuğular da güzeldi. Onları uyandırmıyorlardı. Ta ki avcılar görünene kadar. O ulu çınarın tepesine Yeniköylü Kâzım çıkıyordu. Orada kendi kendine de türkü söylüyordu. «Aslanım, Kâzımım yerde yatıyor, kaytan bıyıkları kana batıyor.» Türküsünü söyleyince de, çocuklar biliyorlardı ki avcılar geliyorlar, ellerinde kocaman tüfekleriyle. O zaman büyük bir patırtı gürültü başlıyordu gölün kıyılarında, yabanıl insan çığlıkları, davullar, biribirlerine vuran taş, tahta, demir sesleri... Neye uğradıklarını bilemeyen kuğular, uyuşmuş kanatlarını dört beş kere çırparak, gölün yüzünde kayarak ağır havalanıyorlardı. Avcılar, ancak yağlı, büyük, yorgun bir çift kuğuya ulaşabiliyorlardı. Onlar da avcılar gelince sararmış yorgun kanatlarını açıp denizin üstüne doğru yükselerek uçup gidiyorlardı. Bu iki kuğu o kadar ak da değildi. Usuldan bir fildişine dönüşmüştü renkleri.

Sonra ne oldu, büyükler çocukların bu kuğu kaçırma eylemlerini sezdiler, sezince deliye, çılgına döndüler, çocukları

dövdüler, evlere hapsettiler, işkence ettiler, korkuttular ya, çocuklar da direndiler, direndiler ama... İşte sonuç, işte kuğular.

Salih ayağa kalktı, bağırmağa başladı. Anlattığı kuğu hikayelerini büyük ananın mekiğini durdurarak dinlemesi, onu yüreklendirmişti. Martısını gösterdi:

«İşte bu martı ölecek,» dedi.

Büyük ana onun bağırtısına gözlerini faltaşı gibi açıp baktı.

«İşte bu küçücük kuş ölecek. Kanadı kırılmış, çürüyecek. Merhem gerek onun kanadının yarasına, kemiğinin kırığına. Merhemi olup da bu kuşa merhem vermeyenin hiç bir istediği olmayacak.»

O da gözlerini açıp büyük ananın gözlerinin içine dikti: «Hiç bir istediği, istediği, istediği...» Büyük ananın karşısına geldi, durdu. «Olmayacak,» diye kurşun gibi söyledi.

Büyük ananın yüzü şaşkınlık içinde kalmıştı. Yeniden, kendiliğinden başlayan mekiğin de sesi şaşkındı. Salih buna da yüreklendi. Bu sondu, belki bu söylediği son sözler büyük anayı yola getirirdi. Bu sözler de onu yola getirmezse, artık bir daha ondan umut yoktu.

Salih bu anda, söylediği sözlere büyük ananın tepkisini şimdiden ölçemediğinden, bir türlü konuşmasını sürdüremiyordu.

Martısıyla oynamağa, büyük anaya şirin görünmek için türlü şaklabanlıklar yapmağa başladı. Mekiğin sesine ayıktı ki, büyük ana, o hiç gülmez, gülmemiş büyük ana, onun şaklabanlıklarına gülüyor da. Tam, diye sevindi Salih, tam sırası. Hiç gülmezi bile güldürmüştü. Ağzı yayıla yayıla, dudakları incelip kağıt gibi olarak, gözleri iyice, örümcek ağı gibi kırışık içinde kalmış tuhaf tuhaf gülüyor, hiç gülmeğe alışmamış.

Geldi karşısına dikildi, en candan, en sıcak tavrını takındı, sesini de en etkili çıkaracaktı, Salih istediğinde sesiyle insanın içini burkabilirdi.

«Büyük anam benim,» dedi, «güzelim büyük anam...» Büyük ana daha ağzı kulaklarında gülüyordu. «Yap şu mer-

hêmini benim küçük kuşuma, doğru Cennete gidersin. Benim kuşum seni Cehennemin kapısından alır doğru Cennete götürür. Unutma kuşum yeşil bir kuş olacak.» Yüzüne baktı, büyük ana az da olsa daha gülmesini sürdürüyordu. Söyleyince de o şeyi korkar, ödü kopar, öyle bir merhem yapardı ki yaralı kanat ötekinden daha sağlam olurdu.

«Alim Hoca ne dedi, ne dedi, biliyor musun, büyük ana?» Gözlerini faltaşı gibi sonuna kadar açıp tezgaha doğru eğildi, boynu da ona doğru uzadı gitti. Onun bu haline büyük ana gene güldü, hem de iyice güldü. Salih patlattı: «Eğer merhem yapabilen birisi kuşlardan merhemini esirger de, yaralı kanadını iyi etmezse bir kuşun...» Durdu, bekledi. «Etmezse, o kimsenin beklediği bir kimse hiç gelmeyecek, gelirken de yolda vapurda öle... Öle... Ölecekmiş.»

Büyük ananın gülen yüzündeki gülüş acı, sarı, zehir yeşili dondu kaldı. Dudakları titriyordu. Soluğu yetmiyormuşcasına ağzını birkaç kere açtı açtı kapadı. Sonra kendine geldi, burnundan soludu, öfkeye kesmişti:

«Boynunu koparacağım senin o kuşunun da, senin de. Öldürdün beni,» dedi, «öldürdün hayırsız oğlumun hayırsız piçi. Öldürdün beni. Sen öldürdün beni. Aaah, senin de kuşunun da bir boynunu koparabilsem!»

Yüzü öylesine acı içindeydi ki Salih daha fazla orada duramadı, yerdeki kuş sepetini kaptığı gibi dışarı kaçtı. İçeriyi dinledi, içerde bir ölü sessizliği alabildiğine çoğalıyordu.

«Keşki, keşki o son sözleri söylemeseydim, ne bileyim ben böyle olacağını, bu kadar üzüleceğini, kaş yapayım derken göz çıkardım.» Hem yürüyor denize doğru, hem de konuşuyordu kendi kendine. Büyük ana neredeyse kalkıp merhem kaynatacak, kuşun kanadının kırığını yerli yerine koyacaktı. «Tuh ulan, tuh be!»

Bir de korku düşmüştü içine. Eski korkularından da beter. Gittikçe büyüyen, çıldırtan bir korku. Gözlerini görmüştü büyük ananın evden kaçarken, gözleri ciğerine işlemişti Salihin. Arkasında, sırtında bir çift yara gibi işlemiş bir çift tuhaf göz.

«Öldürecek,» dedi kendi kendine. «Öldürecek bizi. Ben neysem ne ya, şu küçücük martıyı, ben uyurken, bir gece gelecek, boynunu koparıp şuraya atacak, öldürecek.»

Kıyıya indi. Ne yapsın, nereye gitsin, bir çocuk. Bir çocuk da bir kuş gibi kimsesizdir. Bahri var ya, ne yapsın Bahri, onu da babası sabah akşam her gün, hiç aksatmadan dövüyor. Hal mi kalmış ki çocukta da başkasına yardım edebilsin.

Gece yarısına kadar, martısı önünde orada, denizin kıyısında, martısına yaptığı havuzun yanında oturdu. Karanlık kavuşsun da öyle, denize atayım da şu martıyı ondan sonra da o Cehenneme gideyim. Gözüm görmesin de... Her kuş nasıl başının çaresine bakıyor, o da baksın. Bakamazsa da olur, ne yapayım. Böyle düşü üyordu ya, içi sızlıyordu. Eli ayağı tutmaz olmuş, beyni durmuştu.

Dalgalar usuldan kıyıyı dövüyorlardı. Ayağa kalktı, her yanı uyuşmuş, nem kemiklerine işlemişti, üşüyordu. Kuşu sepetten aldı, usul usul sırtını okşuyordu. Martıyı şuraya, dalganın üstüne koymak istiyor, bir türlü yapamıyordu. İçi götürmüyordu martısını bırakmayı. Ama bu gece büyük ana öldürecekti. Daha mı iyi olacaktı büyük ananın onun kafasını koparması? Kan içinde kar gibi göğsü...

Martıyı dalganın üstüne indirdi, bıraktı, bırakmasıyla kapması bir oldu. Yüreği küt küt atıyordu.

Karanlıktan da çok korkuyordu. Korkuyor, geceye var sesiyle arada sırada bağırıyor, az ötedeki adanın kayalıklarında, kale duvarlarında bağırtısı yankılanıyor, denize inip yitiyordu. Bir de yanında martısı vardı. Martı ne yapabilirdi ki, deniz canavarı şu mağaradan çıkar ikisini de bir lokmada yutuverirdi. Ne de olsa gene yanında martısı vardı, bu karanlık gecede ona güç oluyordu.

Martısı onun bir parçası olmuştu, bırakamıyordu, dalganın üstüne koyamıyordu işte.

Aklına geldi birden, sevindi, ya havuz, havuz ne güne duruyordu, elindeki martıyı havuza usulca koydu. Martının, karanlıkta havuzu bir baştan bir başa yüzdüğünü gördü. Her şeyi unutup havuzun başına oturdu, kuşun bir baş-

tan bir başa havuzda yüzmesine daldı gitti. Şimdi ne büyük ana, ne denizden gelecek canavar, ne martının yarası, ne de çürüyen kemikleri vardı. Önünde martısının koyu karartısı, yıldızların ışığında, denizin vurduğu aydınlıkta yüzüyordu.

Kıyıya vuran büyük bir dalgayla birden ayağa fırladı, koşarak, nasıl koştuğunu bilmeyerek, yöresini görmeyerek eve geldi, avlu kapısını açtı, içeriye girdi. Bir süre avluda döndü, ondan sonra da gerisin geri aldı yatırdı. Ya martıya bir şey olmuşsa... Diline pelesenk etti kıyıya varıncaya kadar, olmuşsa, olmuşsa, ya bir şey olmuşsa... Martı küçük havuzda yüzüyordu, uzaktan karartısını gördü. Vardı martıyı havuzdan aldı göğsünün üstüne bastırdı. Az daha farkına varmasaydı, kuşu sıkıp öldürüyordu.

Denize baktı, dehşet bir korkuya kapıldı. Yerden sepeti aldı martıyı içine koydu, koştu. Avlunun kapısını zor açtı ,onu arkasından kovalıyorlardı, içeri girdi, kapının sürmesini sürdü, artık kurtulmuştu. Soluk soluğa merdivenlere oturdu. Orada merdivenin üstünde ne kadar kaldı bilmiyor, uyuklamıştı. Anasının sesiyle gözlerini açıp sıçradı. Önce nerede olduğunu bilemedi, karşı zeytinin karartısını görünce merdivende olduğunu anladı.

Anası:

«Ne yapıyorsun burada Salih, neden uyuyorsun bu soğuk merdivenlerde, satlıcan olur ölürsün! Haydi gir içeri de...» acılı bir sesle ona konuştu.

«Giremem,» dedi Salih.

«Gir içeri diyorum sana.»

«Öl... öl... öldürecek o beni de, martımı da.»

«Öldürmez,» dedi ana.

«Gözlerini gördüm,» dedi Salih. «Gözleri öyle, öldürecek gibi...»

Anayla oğul horozlar ötünceye kadar burada, merdivenin üstünde cebelleştiler.

Sonunda:

«Olur,» dedi Salih, «uyumayıp martımı da, beni de bekleyeceksin.»

«Uyumayıp beklerim,» dedi anası.

«Martının kafasını koparırsa o, ben de senin oğlun olmam, burada da durmam, gider de Halil gibi bir daha gelmem.»

«Koparttırmam,» dedi anası. «Uyumam da. Hele bir dokunsun o, ya sana, ya da martına... Şimdiye kadar hep yuttum onu...»

İçeriye girdiler. Salih martısını duvarla kendi arasına koydu.

«Anam anam, can anam, öldürtme bizi ona uyuyup da...»

Anası saçlarını okşuyordu. Başını yastığa koyar koymaz uyudu. Yorgunluktan bitmişti. Uzun bir süre düşünde yumşacık bir el onun saçlarını okşadı durdu. Anasının gözlerinden bir damla yaş onun tam alnının ortasına damladı, sıcacık, Salihin tüyü bile kıpırdamadı.

Küçük meyhanenin kapısında öğleden bu yana bekliyordu Salih. Martısı sepetin içinde, canlı, kıpır kıpır, kanatlarını, yaralı kanadını bile açıp kapatarak... Yeniden dünyaya gelmenin tadında, kursağını iyice doldurmanın mutluluğunda.

Dış adada, Ocaklı adasında, kıyıların sarp yerlerinde baharları çocuklar martı yumurtalarını toplarlar, toplayıp meraklılarına satarlardı. Martı yumurtası meraklılarının da başında Sakallı Haydar gelirdi. Sakallı Haydar taze martı yumurtasını bir bakışta bilirdi. Yumurtanın kaç günlük olduğunu da bilirdi. Günlük bir martı yumurtasını da eline bir geçirince değme keyfine gitsin. Sevincinden çarşının ortasında durur da göbek atardı. Sonra da elindeki yumurtayı kırar, koklar, yumurtanın kokusundan mestolur, başına diker içerdi:

«Yaşamak, yaşamak,» diye bağırırdı. «Dünyanın tekmil denizlerini içiyorum efendim, yaşamak, yaşamak.»

Elindeki kesekağıdında, küçük sepetinde, ya da naylon bir torbada ne kadar yumurta varsa, çarşıda, sokaklarda, sallanarak durur, «yaşamak, yaşamak,» diye görmediği bir dosta seslenerek içerdi. Ağzını, pos bıyıklarını, sakalını elinin tersiyle siler her seferinde, yolun bu yanından öbür yanına gidip gelerek yürürdü, fırtınaya tutulmuş bir deniz gibi.

«Evrenin bütün yıldızları denize dolmuş bu gece. Kanımda bütün denizler bu gece. Bir martı yumurtasında... Bu gece. Ben ve dünya bir martı yumurtasında bu gece.»

Sakallı Haydar bir türlü dışarıya çıkmıyor, evine git-

miyordu. Karşısında hep uyuyan, arada sırada başını kaldırıp bulanık gözlerle karşısındakine bakan, sonra da hiç bir şey olmamış gibi başını gene masanın üstüne koyan bir adama konuşuyordu. Adam binde bir, bir homurdanıyor, Sakallı Haydar bunu fırsat bilerek, «evet kardeşim, evet dostum, nuru aynim efendim, çok doğrusunuz,» deyip daha hızlı sürdürüyordu konuşmasını. Önünde yarılanmış büyük bir şişe şarap vardı. Bazı da adamı sarsıyor uyandırıyor. gözlerini onun süzgün, kanlı gözlerine dikip çok önemli bir şeyler söylüyordu, ağzını kulağına dayayarak. Onu bırakır bırakmaz da adamın başı küüüt, gene masanın üstüne düşüyordu.

«Seni bu keder öldürecek, bu keder,» diyordu arkasından da. Bu sözleri nedense Sakallı Haydar açık seçik söylüyor, Salih de anlıyordu. «Bütün insanları öldüren kederdir. Beni de, bu ıssız kasabada, beni de keder öldürecek. Hiç kederlenmemeli insan. Ben, ben, ben okulu bitirince. en büyük diplomayı alınca... Bütün insan ve hayvan ilimlerine vakıf olunca... Keşki bu kasabaya gelmeseydim, gelmeseydim de, bu kasabada kalmasaydım. Dinle kardeşim, dinle beni. Ben o kıza tutulmadım, ben bu kasabaya, tabiata, denize, martı yumurtalarına tutuldum. Kaldım burada. Kaldım ki kederimden ölüyorum. Dinle beni kardeşim, dinle. İçimdeki aşk da öldü, insanlık da... Ben de kederimden deliriyorum. İçim sıkılıyor içim. Bugün, bugün kendimi öldürmeliyim artık. Neden, niçin, kim için yaşamak? Keder deryasında boğularak sürünmek... Dinle beni kardeş, ben öldükten sonra, biliyorum, sen de uzun yaşayamazsın ya, sana vasiyetim olsun gene de, sen kendini denize atarak öldür. Ne güzel, ne güzel böylesi ölüm, ne güzel denize karışarak, denizden bir parça olarak ölmek. Aaah, ne güzel!» Adamın başını masadan kaldırdı: «Sana vasiyetim, sen kendini denizle öldüreceksin, denizle, anladın mı, anladın, anladın mı?» Adamın başını birkaç kere hızlı hızlı salladı: «Anladın mı?»

Adam, gözlerini açtı, soru dolu gözlerle aptallaşmış baktı:

«Olur olur, anladım,» dedi, başı gene masaya düştü.

«İyi ya, anladınsa iyi,» diye soluyordu Sakallı Haydar. «Aaaah, ben de denizde ölmek isterdim, ne güzel, ölüm bile güzel olurdu denizde. İnsan ölmeyen denizle ölmezleşirdi. Yazık, yazık arkadaş, ben denizden korkuyorum, korkuyorum.»

Korkuyorum sözlerini o kadar bağırarak söylüyordu ki, sesi tekmil çarşıdan duyuluyordu.

«Mutlu adamsın ki denizde öldüreceksin kendini, denizde. Korkuyorum ben, arkadaş, korkuyorum.»

Bu korkuyorum sözcüğünü gittikçe yumşatarak, sonunda duyulur duyulmaz arka arkaya yineliyordu.

«İnsan ölünce denizde ölmeli, öldürünce kendisini denizde öldürmeli. Ben kendimi ne yazık denizde değil de, belki ormanda öldüreceğim. Bir gün bakacaklar ki, kim bakacak ki, aldırma birisi elbet bakacak, ben ortada yokum, buraya da gelmemişim. Arayacaklar, beni ormanda bulacaklar, ulu bir ağacın dalında usulca sallanırken... Korkuyorum denizden... Belki bir yerden atarım kendimi. Ölürken kanım aksın isterim.»

Salih, Sakallı Haydarın konuşmasının birçoğunu anlamamıştı ya, anlayabildikleri onu dehşete salmıştı. Ne oradan ayrılabiliyor, ne de bir şey yapabiliyordu. Orada durmuş kalmış, genç akasya ağacının kabuklarına tırnaklarını geçirmişti. Yanında martısı olmasa, o ona birazcık güç vermese, burada delirir, bir hoş olur, belki de bayılır, belki de çözülür kalırdı.

Anladığına göre bu adamların ikisi de bu gece kendilerini öldüreceklerdi. Birisi sağlama denizde ölecekti ya, Sakallı daha ikircikliydi, kendisine, kendi şanına layık bir ölüm biçimi bulamamıştı.

Şimdi, şu anda Sakallı Haydara, mademki bütün hayvan ve insan ilimlerini yutmuştu, gitse Sakallı Haydara dese ki, sen martı yumurtalarını da seviyorsun, üstelik de bugün nasıl olsa bir yolunu biçimini bulup kendini öldüreceksin, şu dünyada bir iyilik, o da bir son iyilik daha etsen de, şu martının kırık kanadını onarsan da öyle ölsen olmaz mı?

Belki acırdı da küçücük martı yavrusuna. Kimbilir, martı yavrusunu iyileştirince sen, Allah sana bir yüreklilik verir de belki denizden korkmaz olursun da gider güzel güzel, kendini denizin ortasında öldürürsün.

Salih bu ve buna benzer sözleri içinden bir dolu geçirdi, kalktı birkaç kere içeriye girmeye davrandı, ama bir türlü buna yüreği elvermedi. Kalktı oturdu, oturdu kalktı, bir türlü onun yanına varıp da, «bu martının kanadı kırık, ne ilaç vurayım da kanadı iyi olsun, sen de martı yumurtalarını çok seversin,» diyemedi.

Sakallı Haydar konuşmasını sürdürüyordu, önündeki şarap şişesinin dibinde bir parmak şarap kalmıştı. Uyuyan adam artık hiç başını kaldırmıyordu. Haydarın da dili diline dolaşmağa başlamıştı ya, Salih onun konuşmasına alışmış, artık daha iyi anlıyordu.

«Usanır insan,» diyordu, «eeey, arkadaşım uyan, insan usanır. Sağa git kasaba, sola git kasaba, öne bak, arkaya bak hep aynı avuç içi kadar kasaba. Hep aynı gökyüzü, hep aynı toprak, deniz, aynı ak dalgalar, güneş hep oradan, her günkü yerinden doğuyor, ağaç hep olduğu yerde, her bahar çiçeğini açıyor, hep, her şey hiç değişmiyor, mirim, biz hep böyle uyanıp içiyor, sonra gidiyor uyuyoruz. Yediğimiz içtiğimiz hep, hep...»

Uzatıyor, kimi zaman da uyuklayan adamı saçlarından tutup kaldırıyor:

«Değil mi?» diye soruyordu.

Öteki de:

«Öyle,» diyor, başı küt diye masaya düşüyordu.

Sakallı Haydar başı yeniden, hırsla tutup kaldırıyor:

«Söyle, söyle, söyle,» diye bağırıyor, «böylesi bir dünyada insan kendini öldürmez de ne yapar? Söyle, söyle, söyle öldürmez mi?»

«Öldürür,» diye inliyor öteki, başı yeniden küt diye masaya düşüyor.

Sakallı Haydar ayağa kalktı, meyhanenin içinde dolanmağa başladı, masalara, sandalyalara takılarak, perdelere dolanarak. Gene konuşuyordu ya, konuşmaları dı-

şardan duyulmuyordu. Bir ara kapının ağzına geldi, orada durdu, karşıki minarenin tepesine baktı. Orada, en sivri bir kayaya nasıl edip tutunmuş, çırnağını geçirmiş esen yelde kanatları savrularak, dengesini bulmağa çalışan bir kuşa benziyor, orada kapının eşiğinde kollarını açıp kapayarak duruyordu. Salih onun: «Hep aynı karı, hep hep aynı karı, aynı kederli ev,» diye boyuna yinelediğini duydu. Kapıya gerilmiş Sakallı Haydar bir süre orada sallandı, Salihe de, kuşuna da bir süre gözlerini dikip baktı. Salih umutlandı ama, o hiç bir şeyi, anladı ki, görmüyor, gözleri bir süre öylece takılıp kalıyor.

Sakallı Haydar ona gülerek dilini çıkardı. Salih sağına soluna yöresine baktı, Sakallı dilini kendisine çıkarıyordu. O da ona çıkardı, nanik yaptı. Sakallı Haydar da nanik yaptı. Salih ona yaklaşıyordu usul usul, ağzını burnunu eğerek. Sakallı Haydar o ne yaparsa, ona takılmış tıpkısını yapıyordu. Şimdi şu anda dursa da pantalonunu açıp Salih çükünü gösterse, Sakallı da pantalonunu açacak çükünü ortaya çıkaracaktı.

Şu kendini öldürmeden önce, şu kuşun kanadını...

«Hey, bana bak Sakallı,» diye var gücüyle bağırdı Salih. Sesi korku, ikircik doluydu.

Kapının dibine gelmiş, aşağıdan yukarıya, daha da kocamanlamış Haydara bakıyordu. Haydar da tepeden ona... Eli bir kapıdan boşansa, öylesine sallanıyordu ki, boylu boyunca şu caddenin betonuna serilecekti.

«Bak, bak, şu kuşa bak, Sakallı,» dedi Salih. «Bu bir martı. Bir martı yavrusu, kanadı kırılmış, kıyıda buldum.»

Sakallı Haydar sallanarak, kendini zorlayarak Salihe, kuşa bakıyor, gözlerini kocaman açmış, uzaklardan, eskilerden bir şeyler ansımağa çalışıyor, bir türlü üstesinden gelemiyor, kapıya sıkı sıkıya tutunmuş sallanıyor, dizleri bükülüyordu.

Bir şeyler anımsıyor, bir çocuğa, bir martıya bakıyor, gülümsüyor, sonra ipin ucunu kaçırıp yüzü geriliyor, düşünüyor, bir yakalıyor seviniyor, sonra da hemen unutuveriyordu.

Kapıya tutunarak, üç basamaklı merdiveni her basamağında bekleyerek, tartarak, derin düşüncelere dalarak indi, iner inmez de her şeyi anımsadı, gülerek, Salihe bir «böööö,» yaptı, Salih aldırmadı. Kocaman elini de omzuna koydu, sallanmağa başladı yeniden. Gözlerini gözlerinin içine dikmiş bakıyordu, gene bir şeyler anımsamağa çalışıyordu:

«Sen kimsin?» diye sordu yüzü ışıyarak. «Tanıt bana kendini, sen kimsin ve de nereden gelip nereye gidiyorsun, arkadaş?»

«Bu martının kanadı kırık,» diye bağırdı Salih. «Dediler ki kuş hastalıklarından sen iyi anlarmışsın. Bu kuşun kanadını iyi edecek ilacı ver, diye geldim sana. Ben Salihim, Salih.»

Sakallı Haydar eski alışkanlıkla eğildi kuşa baktı baktı, hem bakıyor, hem yalpalıyor, Salihi de sağa sola yalpalatıyordu. Birden doğruldu, sırtını duvara dayadı, gülmeğe başladı. Kahkahayla gülüyor, sallanıyor, gözlerinden yaş geliyordu. Salihe gözleri takılıyor, sonunda onun kim olduğunu çıkarıp, buraya ne için geldiğini buluyor, martıya gözü ilişince gene gülmeğe başlıyor, kahkahalarını üstüste savuruyordu. Sonunda duvarın dibinden ayrıldı, yola düşüp yürümeğe başladı. Bir yürüyor, sonra bir duruyor, kendi kendine konuşuyor, yeniden yürüyordu. Evine yaklaşırken bir de türkü tutturdu. Salih onu adım adım izliyordu, bir fırsatını bulsa hemen martıyı önüne sürecekti.

Sakallı Haydar avlu kapısını hiç sallanmadan açtı, anahtarı güzelce cebine yerleştirdi, döndü Salihe baktı gülümsedi, gene sallanmağa başladı, beş altı adım kadar ötesindeki, yaşlılıktan üstünde on on beş kadar güdük dalı kalmış zeytin ağacını görünce sevindi, yüzü açıldı, sallanması geçti, ağaca yürüdü, bir adım kalınca durdu, pantalonunun düğmesini çözdü, çükünü çıkardı, uzun uzun, bitip tükenmeden işemeğe başladı. Salih de onun karşısına geçti, o da çükünü çıkardı işedi. Demek ki bu adam onun düşündüğünü anlamış, çükünü çıkarmış dalgündüz mahallenin ortasında işiyordu. İşemesini bitirdi, çükünü önemle yerine yerleştirdi, sağına

soluna bakındı, telaşlandı, toparlandı, yüzü bayağı korkulu, endişeli bir hal aldı, bir yerlerden bir yardım bekler gibi gözleri ortalığı araştırıyordu, Salihi gördü, yerlere kadar eğilerek ona selam verdi:

«Afedersiniz beyim, beyefendi, gece sanmıştım da... Af... af... afedersiniz, işte efendim, nuru aynim, iki gözüm efendim, ben her gece buraya teşaşür ederim de, gece sanmışım efendim. Bağışlayın beyefendi. Zatınızı rencide ettiğimden çok müteessirim. Şimdi bana müsaade efendim, şimdi intihara gidiyorum beyefendi. İnsan sıra gelince intihar edebilmeli, değil mi efendim. Size tavsiyem, siz de sırası gelince intihar eyleyiniz efendim.»

Salihe doğru birkaç adım attı:

«Beni takip ediyorsunuz beyefendi. Merakınızı celbetmiş olacağımdan eminim. Teşekkür ederim efendim, bana ehemmiyet bahşediyorsunuz efendim. Yalnız size şunu tebşir ederim ki beyefendi ben yirmi yedi yıl önce bu kasabaya tayin edildiğim gün intihar eylemiş, kuyunun dibindeki taş gibi, bu kasabanın ortasında kalmıştım. Yani beyefendi, tam otuz yıldır hiç bir siyasi iştigalim olmadı. Biz ölü doğmuş, ölü ölecek, yani beyefendi, ölü intihar edecek tükenmiş bir kuşağız. Beni taaakip ediyorsunuz, ediniz efendim, bana ehemmiyet bahşediyorsunuz, paha biçilmez kıymet biçtiniz beni takip eyleyerek bana... Otuz yıl önce ölmüş bir müntehiri şereflendirdiniz beyefendi. Şimdi ben eve girip, daha bu şeref üstümdeyken, soğutmadan, beynime bir kurşun sıkıp intihar edeceğim efendim. Karıma acıyorum beyefendi, muaakkip beyefendi. Çok acıyorum ona. Çocuklarıma da acıyorum ya, bilhassa karıma acıyorum, çok çekti beni. Bir müntehiri otuz yıl sırtında taşımak kolay mı efendim? Hem de sarhoş bir müntehiri... Karım olmasaydı ama bunca yıl, ben nasıl yaşardım, ne ederdim, değil mi beyefendi?»

Birkaç adım attı Salihe doğru, Salih dimdik durmuş ona bakıyor, söylediklerini anlamağa çalışıyordu. Üstelik konuştuklarının birçoğunu da anlamıştı. Hele eve girer girmez kafasına bir kurşun sıkacağını iyice anlamıştı.

Salihe yaklaştı iyice, gözlerini iyice onun gözlerine dikti:

«Beni izlemekle, beni takiple bana şeref bahşettiniz. Beni ihya ettiniz. Bu, şu kasabada, kuyunun dibinde unutulmuş bir taş olan beni bahtiyar kıldınız. Beni hayata iade ettiniz. Beni de gençliğimde takip etmişlerdi. Aaah, ne günlerdi, Ankarada... Müsavat, adalet, uhuvvet için... Doktor Hikmet Beyefendiyi tanır mısınız, beyefendi, elbette tanırsınız beyefendi. Siz tanımayacaksınız da, kim tanıyacak, değil mi beyefendi? Geçenlerde Yugoslavyada Tito yoldaşın huzurlarında kendileri vefat etmişler beyefendi. Beni son derece...»

Coşmuştu, sağına soluna dönüyor, bir şeyler aranıyor, konuşuyor, mutluluklar içinde yüzüyor, ağlamaklı oluyor, gülüyordu.

Bir ara gene durdu, araştıran bakışlarla gözleri Salihin üstüne dikildi kaldı. Ne oldu, ne olmadı, Salih onun gözlerinin yaşla dolup yüzünün yumşadığını, birden de elini alıp şapırtılarla öptüğünü gördü.

«Teşekkür ederim, teşekkür ederim, bahşettiniz, ihya buyurdunuz, ihya, bahtiyar kıldınız, bahtiyar...»

Elini bıraktı koşarak avlu kapısından içeriye daldı, arkasından duvarları sarsarak kapı kapandı, az sonra da içerden bir kadın çığlığı geldi. Bir yandan kadın üstüste çığlıklar atıyor, öbür yandan baytar Sakallı Haydar, «orospu, orospu, orospu,» diye bağırıyordu. «Beni mahvettiniz, bu cahil kasabayla elele vererek beni, beni, beni mahvettiniz. Öldüreceğim sizi, öl, öl, öldüreceğim!»

Pat küt dayak sesi de geliyordu içerden.

«Şimdi, az sonra, bu tabancayı görüyor musun, ağzıma sıkacağım, ağzıma...»

Derin derin soluk aldığı duyuluyordu içerden. Salih gelip avlu duvarıyla evin duvarının bitişiği yerde, avlu kapısının solunda durmuştu.

İçerden ses seda kesildi. Salihin eli yüreğinde, kulağı kirişte tabanca sesini bekliyordu.

Bekledi bekledi içerden hiç bir ses gelmedi. Birden kırılıp düşen bir şeyin sesi geldi, Salih saç baş darmadağınık, yırtılmış yeşil bir gecelikle, yarı çıplak bir kadının avlu ka-

pısından fırladığını gördü. Kendini tutamadı, koşan kadının arkasından:

«Öldürecek, kendini öldürecek,» diye bağırdı. «Sakallı içerde başına kurşun sıkacak. Bana söyledi.»

Kadın durdu, Salihi şöyle uzaktan bir süzdü:

«Üzülme,» dedi. «Otuz yıldır bu böyle. Ben şimdi, daha çok dayak yememek için kaçıyorum. Sen hiç üzülme, çocuk. Tam otuz yıldır her gün böyle.»

Ne tuhaf, kadının sesinde bir sevinç vardı. Üstelik de yumuşak, şefkatli, kadife gibiydi. Az önce üstüste çığlıkları atan o değilmiş gibiydi. Gülerek uzaklaştı, komşu evin kapısından içeriye daldı.

Biraz sonra da arkasından, hiç bir şey olmamış gibi Sakallı Haydar çıktı. Saçını sakalını taramış, kıravatını, gömleğini düzeltmiş, paçaları çamurlu pantalonunu değiştirmiş, iki dirhem bir çekirdek. Ne yalpalıyor, ne de adımlarında en küçük bir sürçme.

Salihi gördü duvarın dibinde, ona gülümsedi, yanına gitti, bir şeyleri anımsamağa çalışarak elini onun omuzuna koydu, martıya baktı, güldü.

Salih:

«Hani,» dedi, «kanadı kırık, kıyıda bulmuştum onu.»

Sakallı Haydar martının kanatlarına baktı baktı, kırık kanadı parmağıyla yokladı, yüzü değişti, alnı kırıştı, dudakları gerildi, üstüste birkaç kere yutkundu, bir şeyleri gene anımsamağa çalıştı, baktı ki anımsamasının olanağı yok, doğruldu, hiç bir şey söylemeden aşağı doğru birkaç adım attı, bir şeyler homurdanıyordu. Tekmil bedeni öfkeye kesmiş, tüyleri diken diken olmuş gibi geldi Salihe.

«Bu kuşun hiç bir ilacı yok, kanadı kırık kuş ölecek, ölecek,» dedi, dönüp Salihe kinle bakarak. «Ölecek. Yara almış martılar yaşamaz, yaşamaz,» dedi yürüdü.

Salih, oraya, duvarın dibine çöküverdi.

Ayakları ayaklarına gene dolanarak, eskisinden daha beter yalpalayarak, «öldüremedim bu sefer de kendimi. Hiç bir işe yaramadım, hiç, hiç,» diyerek, söylenerek, uzaklaşmış gitmişti Sakallı Haydar.

Gerçekten baytar Sakallı Haydar tam yirmi yedi yıldır bu kasabada bir tek hayvana bile bakmış değildi. Nee, bakmış değil ne demek, o yirmi yedi yılda ne bir keçi, at, eşek, ne bir katır, deve, hiç bir hayvanı görmemişti bile. Ankaradan, ilden kendisine yılda, iki yılda bir yazılan yazılara da karşılık vermemişti. O yazılara hayrına birileri karşılık vermişlerdi ya, şimdi kim olduklarını hiç anımsayamıyordu Haydar.

Salih az sonra toparlandı, ayağa kalktı, öfkeden tirtir, yokuş aşağı inmiş gitmiş Haydarın arkasından koştu, yolunu kesti:

«Dur,» dedi ona öfkeden sesi boğularak, «dur. Baksana be, bunun neresi ölecek. Cin gibi bakıyor.»

Gene her şeyi unutmuştu Haydar, yöreye, martıya, Salihe boş boş bakıyordu.

«Ölecek, bu martı ölecek,» diye toparlandı sonunda. «Dedim sana,» diye gözlerini belertti Haydar. «Bu martı ölecek. Anladın mı düdüğüm?»

«Sen ne biliyorsun be, ölmeyecek. Ölseydi eğer şimdiye çoktan ölürdü,» diye bindirdi Salih.

«Durur durur, sonra ölürler bunlar,» dedi kayıtsız Sakallı.

Salih bir süre söyleyecek söz bulamadı, sonunda:

«Sen otuz yıl önce kendini öldürmüşsün,» dedi. «Ölü bir adam diri kuştan ne anlar?»

Bu sefer de Sakallı Haydar söyleyecek söz bulamadı, yardım ister gibi gözlerini kirpiştirerek, olduğu yerde öne arkaya salladı.

«He he,» güldü. «He he, ben öyle sahici değil de, kendi içimde öldüm, he heh, heheh...»

Salih martısını sepetten çıkarmış kucağına almıştı, iki eliyle martıyı ona doğru uzattı:

«Baksana ulan şuna, bunda hiç ölü yüzü var mı?»

Haydarın ağzından söz bir kere çıkmıştı, geri alamıyordu.

«Ölecek,» dedi inatla, sözcüğün üstüne bastıra bastıra. «Ölecek, ölecek.»

Salih durdu, onu, tepeden tırnağa aşağılayarak süzdü:

«Hastir oradan... Sen de... Manyak,» dedi, martısını sepete koydu, koşarak oradan uzaklaştı. «Hastir ulan, bir de baytar olacakmış. Hastir oradan.»

Doktor Yasef üstüne her şeyi, bu kasabada büyük küçük herkes biliyordu. Yirmi beş yirmi altı yaşlarında nasılsa yolu buraya düşmüş, bir daha da buradan ayrılmamıştı. Yukarda yeldeğirmenlerinin oralara yakın bir yerde eski bir tahta konakta oturuyordu. Kendisi gelip bu konağa yerleşince İstanbulda ünlü bir doktor olan yaşlı babasını, anasını, kızkardeşlerini de getirmişti. Buradan evlenmişti. Karısı Amerikan Kız Kolejini bitirmiş bir Rum kızıydı. Rum kızından bir kızı olmuş, karısı, kız on yaşına gelince birden çocuğu kapmış soluğu Amerikada almıştı.

O gün bugündür, her nisan ayında, yılda bir kez olmak üzere, aşk dolu mektuplar yazıyordu Doktor Yasefe. Doğrusunu söylemek gerekirse Doktor Yasef kıvançlı bir kişiydi, bu yılda bir kere gelen mektup ona bütün bir yıl boyunca yetiyordu.

Mart ortalarında Doktor Yasef usul usul değişiyor, başka, şık, yakışıklı, canlı bir kişi oluyordu. Her gün yıkanıyor, iki dirhem bir çekirdek giyiniyor, kolalı yakalar takıyor, renkli, cıvıl cıvıl kıravatlar bağlıyordu. Ve mart başından nisan ortalarına, mektup gelinceye kadar her gün üç kere postaneye uğruyordu. Bütün kasaba da gelecek mektubu onunla birlikte bekliyordu. Çoluk çocuk, genç yaşlı, gözleyi gözleyi gözleri dört olarak bekliyorlardı. Mektubun geldiği de anında bütün kasabaya yayılıyor, ölü, sessiz, cansız kasaba birden canlanıp Doktor Yasefin sevincine katılıyor, her evde bir cümbüştür alıp başını gidiyordu. Doktor Yasefse mektubu alır almaz çarşının ortasından yel gibi geçerek evine gidiyor, kapanıyor, üç gün, bir hafta onu kimse ortalıkta göremiyordu. Sonra bir sabah erkenden evden çıkıyor, denizin kıyısına gidiyor, orada denize karşı duruyor, derin düşüncelere dalmış ayakta bekliyordu. Akşam olup gün kavuşunca da cebinden mektubu özenerek, incitmekten korkarak çıkarıyor, arkasından da hemen yırtmağa başlıyor, küçük küçük, artık kağıtlar

yırtılmaz oluncaya kadar yırtıyor, parçaları, bir teki bile yere düşmemecesine denize savuruyordu.

On yıl öncesine kadar, köylü olsun kentli olsun buradaki aşağı yukarı her insana bakmıştı Doktor Yasef. Verenden para, bal, yumurta, pekmez, tavuk, buğday, mısır alıyor, ne verirlerse; vermeyenden de hiç bir şey istemiyordu. Çoğunlukla da pek az kişi ona bir şeyler getiriyordu. Dediklerine göre babasından kalma epeyce bir geliri varmış Doktor Yasefin. İstanbulda evleri, apartımanları, hanları varmış.

Kocaya gitmemiş iki de kızkardeşi vardı Doktorun. Eski konakta Doktorla birlikte oturuyorlar, konağın bahçesinde çiçekler yetiştirip yukardan denizi seyrediyorlardı. Bir de durmadan kitap okuyorlardı. Günün her saatinde de yukardan, konaktan hüzünlü bir piyano sesi duyuluyordu.

Doktor Yasef burada doğanın, insanların bir parçası gibiydi. Herkesle, her olayla ilgileniyor, doğanın her bir kıpırdanışına katılıyordu. Borçluyla borçlu, kanlıyla kanlı, açla aç, yaslıyla yaslı oluyordu. Fırtınalı gecelerde çok eski kürküne sarılıyor, Uzun adanın karşısındaki mağaranın üstündeki kayalığa oturup denizin gümbürtüsünü, suların fışkırarak akışını dinliyordu. Baharlarda, o korkunç mektup bekleme hummasında bile bütün ağaçlarla, otlarla, bitkilerle birlikte çiçek açıyor, evrenin, insanların sevinçlerine, üzüntülerine katılıyordu.

Salih de herkes gibi Doktorun evinden ne zaman çıkacağını, nereye gideceğini, kimi arayacağını biliyordu. Önce, evinden doğru eczacı Fazıl Beye uğrardı. Fazıl Beyin eczanesi kasabada en erken açılan işlikti. Belki de Fazıl Bey eczaneyi hiç kapatmıyordu. Onu işliğini açarken hiç kimse görmemişti. Çarşının bekçileri bile. Fazıl Bey durmadan yeşil otlarla, çiçekler tozlarla, masanın üstünde bir mikroskop, terazi, havanlar, uğraşır dururdu. İşinden, o da ancak bir reçete getirip ilaç istediklerinde, yüzünü buruşturarak, çok ağır bir zorunluluğu yerine getiriyormuşcasına, kısa bir süre için ayrılır, çabucak istenileni yapar, verir, işinin başına dönerdi.

Her sabah Doktor gelince asık yüzü sevince keser, şen şakrak:

«Korkma Doktor, çok yaklaştım, bulacağım,» derdi. «Biraz daha dayanalım.»

Ve yaşlı köylüler sepetlerle, heybelerle dağ dağ, yıl on iki ay dolaşarak getirdikleri hiç görülmemiş otları, çiçekleri ona satarlardı. Gelen otları, çiçekleri Fazıl Bey günlerce ayırır, araştırır, sıralardı. Eğer gelen otlar, çiçekler arasında hiç görmediği bir tür varsa sevincinden deliye döner, doğru Doktora koşar, ta ötelerden bağırarak:

«Oldu, oldu, oldu Doktor,» diye çırpınırdı. İkisi kafa kafaya verirler, bu otun, çiçeğin gizemini buluncaya kadar uğraşırlardı.

Salih onu evden eczaneye kadar izledi. Burada, bu kadar ilaç arasında Doktorla konuşabilirse, belki martının kanadına bir umar bulabilirdi.

İçerde Fazıl Beyle Doktor derin bir tartışmaya girişmişlerdi. Bir tuhaf, horoz ibiğine benzer sert bir çiçek üstünde konuşuyorlar, çiçeği elleri titreyerek parça parça kesiyor, kokluyor, dillerini uzatıp tadıyor, havanda dövüyorlardı. Dağlardan heybelerinde türlü otlar getirmiş sakallı, sivri çeneli, çekik gözlü köylüler de kaldırıma oturmuşlar, onların tartışmalarını bitirmelerini bekliyorlardı, sabırla, beklemeğe alışkın. Eczacı her gün tiril tiril ak bir gömlek giyerdi. Altın çerçeveli gözlüğü burnunun ucundaydı.

Doktor ayağa kalktı, Fazıl Bey:

«Bulacağız Doktor,» dedi, havanda ezilmiş çiçeği koklayarak. «Mis gibi kokuyor, bulacağız. Bu değilse, öteki çiçektir. Dünyada şifalı ot türü bir değil, bin, milyon, milyar değil, sonsuzdur. Tabiat anamız her gözünü açtıkça yeni bir tür ot, çiçek, bitki yaratıyor. Her gerindikçe, binlerce doğuruyor, aşılıyor.»

Ayağa kalkan Doktor Yasef:

«Hakkı aliniz var,» dedi. «Tabiatın doğurması, yaratması dursa, tabiat kendini tekrarlasa, her şey ölür. Tabiat hiç bir zaman kendini tekrarlamaz. Onun için de her şey ölümlü. Her şey ölmeseydi, bir daha gelmemek üzere, hiç bir şey yaratılamazdı. Doğurganlık sonsuzdur.»

Fazıl Beyin yüzü soldu, dudakları, burnunun ucundaki

gözlük titredi, uzun kırış kırış boynu da seğirdi, bir an düşündü, sonra telaşla, bir şeyi kaçırıyormuşcasına:

«Bulacağız, bulacağız,» dedi. «Yarına kadar bu otun hassaları üstüne size neticeyi bildireceğim.»

«Teşekkür ederim, beyefendi.»

«Aman efendim, estağfurullah, gayretimiz bütün insanlık içindir.»

Çenesinin ucundaki sakalı oynatarak, bastonuna basaraktan Doktor oradan ayrıldı. Fazıl Bey onu kapıya kadar uğurladı. Kendini de inandırmağa çalışan bir sesle:

«Bulacağız bulacağız, muhterem Doktor, bulacağım. Tam elli yıldır, bak, bu adamlar buraya binlerce ot türü taşıdılar.»

Duvara sırtını verip oturmuş, sekseninden daha yaşlı gözüken yaşlı adamı elinden tutup kaldırdı:

«Gene ne getirdin?» diye okşar gibi bir sesle sordu.

Yüzü birden ışılayan köylü:

«Hiç görülmedik bir ot, çiçek. Elli yıldır böylesini görmedim,» diye sevinçle konuştu.

Fazıl Bey onu kucakladı.

Buradan sonra Doktor Yasefin gideceği yer belliydi, balcı Faik Efendiye uğrar, orada ikisi birden arılarla konuşurlardı. Salih onların ikisini o vızvızlarla, iki gözü önüne aksın ki, konuşurlarken görmüştü. Onlar soruyor, sanki arılar karşılık veriyor, onlar gene soruyorlardı.

Sabırsızlanıyordu Salih. «Delilere çattık,» diyordu kendi kendine. Ulan, şu kuşun yarası olmasa, şu küçücük martı ölecek olmasa, bunların yüzlerine bile bakmazdı Salih. Bu delilerin...

Balcı Faik Efendi, fırıncı Resul Ağa, sonra... Tam öğle ezanı okunurken Doktor fenerin o yana yürüyüp gider her günkü oturduğu, kayalara bir koltuk gibi oyulmuş yere oturur, kendi kendine konuşur dururdu. Burada, ağzı hiç durmaz, yanına kim gelirse gelsin onlarla da konuşurdu.

Salih vardı onun karşısındaki kayanın üstüne oturdu. Doktor Yasef bastonunu yere vura vura bir şeyler söylüyordu. Salihi gördü:

«Hoş geldiniz, beyefendi,» dedi. «Nasılsınız, iyi misiniz?»

«İyiyim,» dedi Salih. «Çok iyiyim.»

Doktor:

«Çok harp gördüm,» diye konuşmasını sürdürdü. «Top gülleleri kulağımın dibinden geçiyorlardı. Ben korkmuyordum, Çanakkalede. Biz o zamanlar Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretlerini bilmiyorduk. Balkan Harbinde de bulundum, Kafkas Cephesinde de... Bizim doksan bin askerimizi bit yedi Sarıkamışta, tifüsten öldüler, soğuktan dondular. Bizim Fazıl Bey bir delidir, acaba Fazıl Beyle hiç teşerrüf edebildiniz mi, efendim? Benim bir kızım var, sizin kadar, sizin gibi küçücük bir kız, beyefendi. Şimdi küçücük kızım altı tane bebek doğurmuş.»

Sakalını titrete titrete, uzun uzun güldü. Gülüşünde bir hüzün, ağlamaklı bir şey vardı.

«Sizin kadar küçük kızımın altı tane bebeği olmuş, ne hoş değil mi, beyefendi? Benim kızım, biliyorsunuz, Amerikada beyefendi. Hanımım yaşıyor. Beni her yıl kızım yanına çağırıyor, burasını, sizleri, kasabamı nasıl bırakırım da Amerikaya giderim, değil mi beyefendi?»

Arada sırada da kendi kendine celalleniyor, ayağa kalkıyor bastonunu denizin ötesine sallıyor.

«Gidemem, gelemem efendim, kasabamı bırakıp ben oralarda nasıl yaşarım, balıklar suyun dışında yaşayabiliyorlar mı, ben oralarda derakap ölürüm. Fazıl Beye inanmayın, beyefendi, o büyük idealist, büyük bir romantiktir. Tabiat tekerrür etseydi, edecek olsaydı, her şey aşına aşına yokolurdu, arzettim mi, beyefendi? Bir tek insan, şahıslar da kendilerini, geçen günlerini bir daha yaşayamazlar. Biz öyle görüyoruz ki, beyefendi, yanlış, o her yıl açan gül, geçen yıl açan gül değildir. Bak, şu gelen dalgayı görüyor musunuz, o dalga yalnız böyle bir kere gelir, bir daha hiç gelemez. Ol sebepten, beyefendiciğim, ebediyet yoktur, olamaz. Dedim ya, Fazıl Bey kardeşimiz büyük bir romantiktir. Tabiata çok inanıyor, amenna, inansın, ama tabiat yaratmadığı, başkalaşmadığı gün ölür. Ol sebepten, Amerikada... Ben her gün, her şeyin, hepimizin yeniden yaratıldığını, her an da öldüğümüzü, bu kasabada öğrendim. Kızım gelecek mi, ne dersi-

niz, ben buradan hiç bir yere gitmek istemiyorum, korkuyorum, beyefendi, dikkat buyurun, zaten yaşlandık, ben öyle zannediyorum ki bu kasabadan ayrılır ayrılmaz ölüvereceğim, emri hak vaki oluverecek. Değil mi efendim, her gün her gün ölmüyor muyuz? Seviyorum, efendim, hayatı. Kızım babasını görmek istiyorsa gelsin. Biliyorum o benim kızım ya, nereden kızım oluyormuş? Benimle beraber yaşamadı ki kasabamda kızım olsun. Nedir öyleyse, kızım değil de, niçin öyle her yıl mektuplarını bekliyorum? Belki de sırf bir şeyi beklemenin tadına varmak için. Tekmil kasaba da benimle birlikte, benden daha heyecanlanarak, bekliyorlar, dikkat buyurdunuz mu, beyefendi? Benim Gözbağcı Cerrah Aliye vardır en çok hürmetim bu kasabada. Hakiki yaratıcı odur bu dünyada. Tanıyor musunuz onu?»

Gözlerini, mavisi çok duru gözlerini iğne ucu gibi keskin, Salihin gözlerine dikti, üstüste sordu:

«Tanıyor musunuz, tanıyor musunuz, Cerrah Ali Beyefendiyi tanıyor musunuz?»

«Tanıyorum,» diyebildi Salih.

Doktor Yasef hiç kesmiyordu ki... Hazır soru sormuşken... Toparlandı:

«Doktor,» dedi ayağa kalkarak.

«Buyurun, beyefendi.»

Doktorun kendisine beyefendi demesine bayılıyordu Salih. O beyefendi dedikçe Salihin kendisine bayağı güveni geliyordu.

«Bu martıyı gördün mü?»

Doktor ayağa kalktı, Salihin elindeki sepette, yerleşmiş oturup, başını çevirerek yöreyi araştıran, süzen martının üstüne eğildi.

«Gördüm beyefendi, çok güzel efendim. Martı güzel bir kuştur. İnsanları da severler keratalar.»

«Bu martının kanadı kırık.»

«Vah vah beyefendi. Fena...»

«Kanatlarını muayene et de kuşun, onu iyileştir. Sen harpte ölüyü diriltmişsin... Öyle dediler, ben de şu zavallıyı iyi et diye... Bak, küçücük, kanadı kırık, hiç de uçamıyor.»

Boynunu büktü, elinden geldiğince Doktoru kendisine, martısına acındırmağa çalıştı. Konuştukça sesi düzeliyor, sesi düzeldikçe martıların güzelliği, insana yakınlığı, akıllılığı üstüne konuşuyordu.

Doktor Yasef gözlük değiştirdi, martı yavrusunu sepetten çıkardı ince ince onu muayeneye başladı. Gözlerine baktı, kursağını elledi, yüreğini, kuşu kulağına koyup dinledi, kanadı kaldırıp eliyle bir kere, bir kere daha yokladı, her yoklayışta, «vah, vah, vah,» diye başını sallıyordu. Umutsuz bir hastaya bakar gibi bakıyordu martıya.

Dayanamadı Salih:

«Ne cık cık edip başını sallıyorsun, söylesene be, bunun bir ilacı var mı?»

Doktorun yüzü gerilmiş, mavi gözleri yaş içinde kalmış, sivri sakalı titriyordu. Sivri, kır sakalı...

«Maalesef beyefendi, maateessüf, ne yazık. Çok da güzel kuş. Yeryüzünde iki mahlukat yara alınca yaşayamazlar.»

«Nedir onlar?» diye bağırdı Salih.

«Heyecanlanmayın beyefendi, lütfen sakin olun. Biliyorum şimdi şu söyleyeceğime dayanamayacaksınız ama tabiatın kanunudur bu. Yara alırlarsa bir yılanlar hücre tazeleyemezler, bir de martılar.»

Salih dikeldi, öldürecek gibi sert Doktor Yasefe baktı:

«Şimdi yani, bu kuş ölecek mi?»

Sakalı titriyor, konuşamıyordu Doktor Yasef. Elleri titremekten uçarak martıyı sepete koydu, kendi de daha fazla ayakta duramadı, birkaç adım gerileyerek gitti koltuğuna çöktü. Başını kaldırdı Salihe acıyla baktı. Salihi anlamış, onun derdine bütün yüreğiyle katılmıştı.

Salih durmadan, diline takılmışcasına yineliyordu:

«Ölecek mi, ölecek mi, yani ölecek mi?»

«Ölecek,» diye usulca söyledi Doktor. «Maalesef martılar ölürler.»

«Hiç bir çaresi yok mu?»

Bekliyordu Salih.

Doktor Yasef susmuş, düşünüyordu. Sonra usul usul başını kaldırdı:

«Belki vardır,» dedi. «Belkim...»

Yüzünden bir sevincin gölgesi geçti. O umarı bulmak için inanılmaz bir çaba harcadığı okunuyordu. Salih ona acıdı.

«Hah,» dedi Doktor Yasef. «Buldum.» Kendinden umulmayacak bir çabuklukla, bastonuna bile dayanmadan ayağa kalktı. «Buldum, buldum... Hiç olmazsa Fazıl Beyin otları, çiçekleri bir işe yarasın, elli yıldır hiç bir işe yaramadı.»

Yerine oturdu, çenesini bastonunun üstüne koydu, gözlerini yumdu, kırçıl sakalı bastonun üstünden bu yana taşmış iğne iğne dimdik olmuştu.

«Belki o otların içinde martı yarası iyi edecek bir ot çıkabilir. Martıların yapısı yılanların yapısına hiç benzer mi, beyefendi? Belki yılanlar da... Ben yaşlandım, unuttum. Belki Fazıl Beyin otları içinden... Değil mi?»

«Çıkabilir,» diye bağırdı Salih. «Hem de o kadar çok ki! Bir küçücük martının yarası nedir ki de iyi olmasın...»

«Amma velakin çok sert adamdır Fazıl Beyefendi. Ben söylersem çok kızar. Gene, onun neşeli bir anında, kuşluk vakitleri pek neşeli oluyorlar Fazıl Beyefendi, o anı yakalayabilirseniz...»

«Yakalarım,» diye bağırdı Salih. «Ben onu gülerken bile gördüm. Senin, benim gibi, öteki insanlar gibi gülerken. Yakalarım, hem de gülerken.»

«Muvaffakiyetler temenni ederim, beyefendi.»

Salih gene güzel düşüne girmiş, bir umudun coşkusundaydı. İçinden hep, hele bir daha, bir daha çocuklar yaklaşsınlar Doktora, hele bir onunla azıcık, iğne ucu kadar alay edeyim desinler, hele onu azıcık rahatsız etsinler piçler, Bahriye de söyleyeceğim, hele bir Doktora... Kendilerini ta burada, denizin dibinde bulurlar. Orada durmuş kalmış Doktora minnetle bakıyordu. Bir şey yapmalıydı, bir şey, bir şey. Kıvranırken aklına düştü, Doktorun elini aldı öptü üç kere, alnına koydu. Hele bir, bir daha Doktorun yanına yaklaşsınlar o piçler. Bunu Doktora söylese miydi? Dayanamadı:

«Doktor,» dedi, gırtlağını temizledi, söylev verir gibi, kabadayı bir hal aldı, yumruklarını sıktı. «Doktor... O çocuklar var ya, işte onlar... Hele bir sana... Bir şey söylesinler

bir daha. Hele bir daha... Onların feriştahlarını şaşırırım... Biz Bahriylen on beş çocuğu bilem döveriz.»

Doktorun yüzü acıdı, ona yalvardı:

«Rica ederim beyefendi, sizden bilhassa istirham ederim, onlar benim arkadaşlarımdırlar, onlara dokunmayasınız. Çok rica ederim efendim.»

«Olur,» dedi Salih. «Onlara öyleyse hiç bir şey yapmam. Olur.»

Dehşet utandı. Şu anda yer yarılsaydı da yerin dibine geçseydi. Orada daha fazla duramadı, çarşıya doğru, arkasına bir kere olsun dönüp bakmadan aldı yatırdı.

Salih çok erkenden uyanmış, bu sabah da kendisini, martısını sağ bulmuş, bunun sevincinde, gün ışıyıncaya kadar çok balık tutmuş, martısının kursağını davul gibi şişirmişti.

Sabahtan beridir eczanenin kapısında bekliyordu. Fazıl Bey onun beklediğini görmüş sinirleniyordu. Doktor Yasef gelmiş gitmişti. Şöyle bir, kimseye göstermeden göz kırpmıştılar biribirlerine. Sepetli, telis çuvallı, heybeli birkaç köylü de orada, kaldırımdaydılar. Salih yanlarından geçerken burnuna taptaze çiçek, ot, dağ kokusu geliyordu.

Öğleye doğru, gittikçe Fazıl Beyin yüzü ışıyordu. Havanda dövdüğü bir çiçeği, ya da otu tadıyor, yüzüne geniş, hiç yitirmeyecekmişcesine bir kıvanç, bir mutluluk yayılıyordu.

Bir ara kendiliğinden, çiçek koklarken, kahkahayla güldü. Salih onun gözlerini gördü, iyilikler taşıyordu çimen yeşili, düğme gibi küçük gözlerinden. Buna aldandı, içeriye daldı.

«Amca,» dedi, Fazıl Bey dalgınlıkla reçeteye uzanır gibi elini Salihe uzattı, eli boşta kalınca ayıktı, Salihi gördü. Bu çocuğun gözlerine illet olmuştu sabahtan beri, gözleri delercesine, alaylı, küçük gören, aşağılayan, sabahtan beri çivi gibi... Hiç ayırmamıştı üstünden, bir an bile. Bütün cinleri tepesine üşüştü, yandaki tavan süpürgesini kaptığı gibi:

«Giiiit,» diye bağırdı, «giiit, mendebur oğlan!»

Salih onun hışmından korkmuş kendisini hemen dışarıya atmıştı ama, arkasından kurşun gibi gelen süpürgeyi de sırtının ortasına yemişti. Neredeyse yere düşecek, elindeki martı sepetinin üstüne yıkılacak martısını öldürecekti. İşte o za-

man görürdü bu Fazıl Bey, işte o zaman... Dur, diye şimşek gibi aklından geçti, dur sana yapacağımı bilirim. Dur hırpo, hele sen bir dur. Burnundan fitil fitil gelecek senin bütün bu afur tafurun. Hele azıcık bekle sen.

«Sümük gibi, sümük gibi yapışkan çocuklar. Bu kasabada eskiden böyle pis insanlar yoktu.»

Öfkeden köpürmüş Fazıl Bey dükkanın içine sığmıyor, dolanarak bağırıyordu.

«Bu saygısız piçler nereden çıktı? Eskiden böylesi piçler yoktu buralarda. Zamane oğlanları. Bakışları insanlara hakaret.»

Dışarıya saldırdı:

«İşte bak, daha durmuş da bakıyor öyle, öldürecekmiş gibi.»

Salih ayıldı, oradan ağır ağır uzaklaştı, ilkokulun köşesini dönünce karşıda, çok aşağılarda koskocaman serilmiş kıpırtısız denizi gördü. Daha fazla yürüyemedi, oraya, kıyıya inen dik merdivenin basamağına oturdu, neredeyse ağlayacaktı. Bu martıya bir şey olursa, o Sakallı Haydar da, o deli eczacı da görecekti. Beğensinler, kepazeliklerden kepazelik beğensinler. Şimdilik Sakallıya da, Fazıla da, büyük anasına da unutturacak, bir gün arı gibi her üçünü de sokacaktı. Bahri ona bu yapılanları bir duymasın, aman aman. Bahriye bütün olanları bitenleri daha sonraları bir bir anlatacak, ondan sonra da... Bahriye de hiç gereksinme duymadan... Kurda boynun neden kalın, diye sormuşlar, o da, kendi işimi kendim görürüm, demiş.

Kim kaldı, Gözbağcı Cerrah Ali kaldı, o da bu kuşun kanadının umarını, emini bulamazsa, ondan sonra demek ki hiç bir olanak kalmıyordu. Bulacak o, ona boşuna Gözbağcı Cerrah Ali dememişler. Çok da yaşlı ya... Yaşlı olması daha iyi değil mi, bilse bilse öyle gün görmüş, devran geçirmiş bir Gözbağcı Cerrah Ali bilir kuşun kanadındaki yaranın çaresini. O da bulamazsa, «bırakırım gitsin denizine,» dedi Salih. «Belki kuşlar kendi yaralarını kendileri iyileştirebilirler, ka-

nadı kırılan her kuş ölmüyor ya, ooohhooo, her kuş kanat kırılmasından ölse dünyada kuş kalmazdı ölmedik.»

Kalktı, eve yöneldi, yarın erkenden, Allah izin verirse, dedi, yarın erkenden Gözbağcıdayım. Gözbağcıya sonsuz umut bağlamıştı. Bu gece de hiç eve gitmek istemiyordu. Hazır Gözbağcıyı bulmuş, kuşun kanadını düzeltme yolunu tutmuşken, sabah uyanmış bakmışlar ki kuşun boynu koparılmış ölüsü bir yanda, Salihin boynu kesilmiş kana batıp çıkmış ölüsü bir yanda.

Bir süre orada ikircikli düşündü kaldı. Sonunda da kızdı, «ben onun oğlu değil miyim, varsın anam oğlunu korusun,» diye de söylendi kendi kendine. Martıya gelince, eve varınca büyük ananın, bir iyice bir daha korkuturum onun gözünü. Bir dokunsun hele martıya... Bir dokunsun hele! Şu Fazıl Beyin ettikleri de bir türlü aklından çıkmıyordu. Hızlı hızlı, koşarcana eve yürüdü.

Karmakarışık, yarı uykuda, yarı düşte uyudu. Düşünde dağlar, otlar, çiçekler gördü. Bir dağın uçurumundan ağaçları, taşları, suları, toprağı mavi, ağzına kadar da mavi, koygun bir dumanlar dolmuş koyağı, o her zaman kıyıda gördüğü, uzun boyunlu kır ata binip atladı. Mavinin içinden kara giysili, boynuzlu, yalım gözlü, ellerinde uzun kırmızı hançerlerle adamlar çıkıp üstüne geldiler.

Salih, hele son günlerde çok düş görüyordu. Başını yastığa koyduğu süreden, uyandığı süreye kadar. Kimisinde düşleri açık seçik görüyor, uyanınca da olduğu gibi anımsayabiliyor, kimisinde de düşler biribirine giriyor karmançorman oluyordu. Bir keresinde sabaha kadar Metin abiyle uğraştı durdu. Metin abi ona çok sözler söylemişti ya, sabahleyin uyanınca unutmuş gitmişti.

Gözbağcıyı bu kasabada çok çocuk, çok kimse görmemişti ya, herkes onu bilirdi. Maceralarını duymamış kimse yoktu buralarda.

Eskiden Gözbağcı Ali, Ocaklı adayla Zeytin adasının arasına tel gerer o telin üstünde yürüdü. Her yıl Nisan ayının

bir güneşli gününde, kasaba sabah erkenden davul sesleriyle uyanırdı. Bir davulcu Zeytin adasında, ötekisi Ocaklı adada karşılıklı çalarlar, kıyameti koparırlardı Karadenizde. İki üç, dört beş zurnacı da onlara eşlik ederdi kıyıda. Davul seslerini duyan kasabanın tekmil insanları, hastaları, sayrıları, yatalakları, yaşlıları bile en güzel, bayramlık giyitlerini giyinir kıyıya dökülürlerdi. Ocaklı adada, kale duvarının dibinde Gözbağcı Ali yarışa hazırlanan bir at gibi gider gelirdi. Çok yakışıklı, uzun boylu, sarışın, kırmızı saçlı bir kişiydi Gözbağcı Ali, hüneriyle de çok övünürdü. Orada bir süre gezinen Gözbağcı Ali, bir merdivenle telin gerildiği direğe çıkar, kollarını kuş kanatları gibi açarak, öteki adaya doğru var gücüyle koşardı. İki adanın arası yüz elli iki yüz metre kadar vardı. Koşar geriye ağır ağır dönerdi. Sonra da, telin üstünde Gözbağcı Ali, tuhaf eski zaman oyunlarına başlardı, sıçrayarak, tek ayağı üstüne, ayağının başparmağı üstüne dikilerek... Elleriyle telde yürüyerek, bir makas gibi açılmış bacakları havada açılıp kapanarak... Tel üstünde oyun, görülmedik, her yıl yeni hünerlerle, gün kavuşuncaya kadar sürerdi. Alinin cambazlık günleri kasabada tam bir bayramdı. O, bütün yıl gider bütün Anadoluyu, İstanbulu, Arabistanı, Çini Maçini dolaşır hünerlerini gösterip para kazanır, sonra da her bahar Nisan ayında kasabaya gelir, adaların arasına telini gerip yeni hünerlerini ilk olaraktan kasabalısına gösterir, uğur alırdı. Gözbağcı Alinin işi yalnız tel cambazlığıyla bitmezdi, başka hünerler de gösterirdi hemşerilerine. Burnundan güvercin çıkarıp yalım gibi kıpkırmızı olmuş kılıcı yutar, bir harman közün üstünden yürür, bir boa yılanını boynuna dolar, elini yılanın ağzına sokar, yılanın gırtlağını sıkardı.

Gözbağcı Ali kırk gün kırk gece derin bir mezarda soluk almadan kalırmış. Ölüyü bile diriltirmiş, bu ölü kendisi de olsa.

Hindistanda, tutsaklıkta öğrenmiş bütün bu hünerleri Ali.

Bir de onun cin külahı varmış. Hindistandaki gözbağcılık ustasından aşırmış bunu. Ustası, benim de külahımı aşırdıktan sonra bu yollar sana helal oğlum Ali, var git yolun açık

olsun, demiş, onu alnından üç kere öpmüş. Bu külahı giyince Ali hem görünmez oluyor, hem de nereye gidecekse göz açıp kapayıncaya kadar oraya varıyormuş.

Ali çok para kazanmış, bütün bu paralarına kıyılardan arsa, kasabada konaklar, bahçeler kapatmıştı ucuz ucuza.

Alinin bir tek oğlu vardı. Alinin kasabada karısını kimse görmemişti. Oğlunun adı Sultandı. Kasabada Sultanın doğumunu, çocukluğunu kimse anımsamıyordu. Sultan öyle birdenbire delikanlı, babayiğit ortaya çıkıvermişti.

Gözbağcı Ali, eğer başına o bela gelmemiş olsaydı, bu kasabanın değil, bütün Türkiyenin en zenginlerinden birisi olurdu. Gene de zengindir ya, aaah o belaya bir uğramamış olsaydı, ah! O arsalar, o bahçeler!.. O bahçelerden birisinin üstüne bir Sivaslı tam yüz elli tane ev kondurdu, her bir evi de yarım milyon liraya sattı. O bahçe gibi Alide belki on beş tane başka bahçe daha vardı. Şu aşağıdaki koyak var ya, Fenerin iki kilometre doğusundaki büyük, kayalıklı koya inen koyak var ya, işte orası baştan aşağı onundu, iki bin beş yüz dönüm. Şimdi orası kaç milyon eder? Daha kaç tane koyu vardı Alinin öyle... Uzak görüşlü bir kişiydi Ali ya, Allah şeytanın gözünü kör etsin de evceğizini başına yıksın. Sebebin de ocağına incir dikilsin, işte Aliyi bu hale getirdi.

Ali bir defineciliğe merak sardırdı ki sonunda... İşi gücü, arsaları, koyları, konakları bir yana atıp dağ bayır, ören kuytu define aramağa koyuldu. Ucuza, beş on kuruşuna arsaları, konakları, koyları sattı sattı defineye yatırdı. Sonunda, işte sonunda o felaket başına geldi de Alinin elinde o üç koyu, beş on bahçesi konağı ancak kalabildi.

Gözbağcı Ali bütün hünerine, gözbağcılığına, kendindeki insanüstü, tanrılara, cinlere şeytanlara has yeteneklere güvenerek işe girişti. Koca Karunun, İskenderin, Daranın, irili ufaklı öteki padişahların dünya kadar hazineleri niçin yer altında kalsın, yer üstünde insanlar bunca aç yoksul, çıplak yaşarlarken... Yer altı böyle definelerle dopdolu dururken ve Gözbağcı Alinin böyle hünerleri ve hem de yetenekleri varken...

Gözbağcı Ali üç yıl durmadan tarih kitapları okudu. Der-

ken aklını kaçırıyordu ki, kitapları kapattı, eyleme geçti. Nasıl eyleme geçmesin ki, Anadoluda tam on dört bin tane yer altında kalmış şehir vardı. Ve nice ünlü şehirler... Anavarzadan tut da Tarsusa, Misise, Castabaladan tut da Hatuşaşa, Troyaya kadar, Sardese kadar. Her birisinde de odalar, mezarlar, anıtlar, tapınaklar dolusu hazineler.

Tam yirmi beş yıl dolaştı Anadoluda yedi arkadaşıyla birlikte. Kazma vurmadık toprak, eşmedik hüyük koymadılar. Çok altın, heykel, değerli taş buldular, bir Alaman, beş Amerikalı, iki İngilizle işbirliği yapıp paha biçilmez heykelleri Türkiyenin dışına kaçırdılar, buradan, şu kıyılardan teknelerle. En büyük kazığı Alamandan yediler. Otuz altı tane Hitit, Frik, Grek heykeline karşılık Alaman onlara sahte dolar verdi. Dolarların sahteliğini Ali sonradan anlamasaydı eğer yanmışlardı. Ali dolarlardan şüphelenince bir uzmanına götürdü ki, ne görsünler, bir çocuk bile bu dolarların uydurma olduğunu anlar... Gömütlüklerden buldukları altın, gümüş kemerleri, bilezik, çanak çömlekleri eritip satmaktan başka bir umar bulamadıkları da oldu. Çünkü bütün bu antika kaçakçıları onları ya şöyle, ya böyle dolandırıyorlardı.

Ali bir türlü, bütün yediği kazıklara, tüm paracıklarını bitirmesine karşın bu işten ayrılamıyordu, ne yazık büyülenmişti. Eski şehirler, hüyükler, mezarlıklar, tapınaklar onun yaşamındaydı. İstanbulu, kasabayı, İzmiri yaşar gibi yaşıyordu eski şehirleri de. Daha bir düş içinde, daha büyülü. Eski bir Hitit tapınağında Hititlilerle birlikte Fırtına tanrısına, tıpkı onlar gibi candan gönülden adakta bulunuyordu. Bazı kere bir Yunanlı, Hitit, Romalı, Frik gibi giyiniyordu. Giyitlerinin biçimini hep heykellerden alıyordu. Nemrut hüyüğünde kıral Antiyokus onun yoldaşıydı. Yazılıkayada, Karatepede, Hattuşaşta, Sakçagözünde, Gözlükulede, Kültepede de dostları, heykelleri, yazıları, çanak çömlekleri vardı. Gözbağcı Ali bütün eski şehirlerin, örenlerin, tapınakların, hüyüklerin bir tek büyük, son kıralı sayıyordu kendini. Kaptırıp gitmişti eski dünyalara kendini Gözbağcı Ali, bu dünyayı, başka dünyaları hiç gözü görmüyordu. Eski kıraliçelerden, tanrıçalardan sevgilileri, karıları bile olmuştu.

Oğlu Sultanı da bazı bazı götürüyordu gece kazılarına. Kazıları hep gece oluyordu ya... Artık arkadaşları da kendi de gece kazılarına alışmışlardı, belki gündüz toprağa bir tek kazma bile vuramayacaklardı define aramaya izin verilse bile.

Sultan, babasından daha yeğin, ateşli çıkmıştı define aramada, daha hırslı... Bütün tarih, coğrafya kitaplarını baştan sona hatmetmişti birkaç yıl içinde.

Sivasta, Divriğide bir bakır dağ vardı, bakırını Hazreti Süleyman işlemiş. Hazreti Süleymanın ayağının izi bir bakır kayanın üstüne çıkmıştı, olduğu gibi, beş parmağı da olduğu gibi batmıştı bakıra. Onun ayaklarının izi yanında da Saba Melikesi Belkısın ayaklarının izi...

İşte bu bakır dağla belki yıllarca uğraşmıştı Ali. Burada Hazreti Süleymanın o sonsuz zenginlikteki hazinesini arıyordu. Saba Melikesi de bu hazineyi getirdiği çeyizlerle bir misli daha zenginleştirmişti. Bu dağdan sonra Alinin en büyük uğraşı Çukurovadaki Nurhak dağıyla olmuştu. Nurhak dağında da Kleopatranın hazinesi saklıydı. Kleopatra altın kakma gemileriyle sevgilisiyle buluşmak üzere Tarsusa geldiğinde tekmil hazinesini de birlikte getirmişti Çukurovaya. Getirmiş, Çukurovada, Nurhak dağında sevgilisinin yaptırdığı saraya saklamıştı. Ve Kleopatra burada, Çukurovanın Nurhak dağındaki sarayında ölmüş, sevgilisi görkemli bir yeraltı mezarı yaptırmıştı ona bu dağda.

Nurhak dağında, yöresinde çok ören vardı. Acaba hangisi Kleopatranın sarayıydı? Fıkara Ali eşmedik ören koymamıştı Çukurovada. Allah bin bereket versin, bu örenlerde Kleopatranın mezarına rastlayamamıştı ama, üç tane Hitit heykeli bulmuş, İncirlik hava üssündeki bir Amerikalı albaya okutmuştu. Albay, Aliye çok dolar vermişti bu heykellerin karşılığında. Üstelik bu dolarlar sahte de çıkmamıştı.

Bakır dağı kırmızı, yer yer yeşillenmiş, yanmış nişadır kokusuyla kokan, gece gündüz, üstünde durmadan bir ateş yakılıyormuş gibi tüten bir dağdı. Bazı geceler bakır dağı koyu karanlıkta tepeden tırnağa tüten, aydınlık, göz kamaştırıcı, top top kıvılcımlar saçan köz olurdu. Ve Ali ve arkadaşları dağın bu ışığı geçinceye kadar toprağa kapanıp sec-

deye dururlardı. Bunu, buranın köylülerinden öğrenmişlerdi.

Ali bu dağın gelmişi geçmişi üstüne ceylan derisine yazılmış el yazması bir kitap bulmuştu. Bu kitapta hazinenin yerini ayan beyan gösteren üç tane de harita vardı. Yazılar Ermeniceydi. Ali bu kitabı kadim dostu Agop Süleymanyana okutturmuştu. Agop ağa hiç bir sızıltıya, itiraza meydan vermeyecek bir biçimde soyunun Hazreti Süleymana çıktığını tanıklıyordu. Ve dedesinin ünlü hazinesi de, işte bu bakır dağındaydı. Agop Süleymanyanın dedesi, hazinesini saklasa saklasa ancak bu Ermeni yurduna Divriğiye saklardı. Ali bu hazineyi mutlaka bulacaktı. Hazine bulununca da Agop Süleymanyan dedesinin hazinesinden hiç bir şey, bir zırnık kadar altın bile istemeyecekti. Bu anasının südü gibi, bu değil, bütün Anadolu yeraltı servetleri Aliye helaldi. Onun kadar Anadolunun yeraltı dünyasına emek vermiş kim vardı? Ali de övünüyordu: «Şu,» diyordu, «şu ellerden en az bin ölünün kemikleri geçti. Kleopatranın, Büyük İskenderin, Hattuşilin, Midasın, Mihridatın, Hadriyanusun kafatasları geçti şu ellerden, kıralların, kıraliçelerin, tanrıların kemikleri geçti şu ellerden, nice nice...»

Bakır dağında hiç ot bitmiyordu. Dağ, yıl on iki ay çırılçıplak tüten bir kızıllıktı. Yalnız bu dağın doruğunda, sivrisinde üç tane ulu ağaç vardı. Bu üç ağaca kim dokunursa, bu üç ağacı kim keserse, bir dalını, bir tek yaprağını bile kim koparırsa çarpılıyordu. Bir de suyu ışık gibi aydınlık bir pınar kaynıyordu bu üç ulu ağacın ortasından... Ceylan derisine yazılmış kitaba göre, hazine doğudaki ağacın yedi adım aşağısındaydı. Yedi adım aşağıda kazmayı bakır kayalığa vuracaktın... On yedi metre kazınca bakır kayasının altından bir yol çıkacaktı. Yol çıkınca, yolun sağ duvarında bakır duvara işlenmiş yedi tane altın el gözükecekti, bir elin üç büyüklüğünde her birisi. Yedi ele dokunulmayacak, onlar oldukları yerde kalacaklardı. Yol kazılacak kazılacak, doksan dokuz adım sonra, bir mermer yolda otuz üç tane yere serilmiş yeşil yılan çıkacaktı ortaya... Baştaki yeşil yılanı kaldırınca bir kuyunun ağzı gözükecek, elmas, inci, mercan, yakut, yeşimle işlenmiş. İşte o kuyudan aşağı inilecekti... Kuyunun di-

bi kırk odalı, görülmeğe seza bir saraydır. Sarayın otuz odası ağzına kadar altınla yakutla, bilinmemiş, görülmemiş değerli taşlarla doludur. Ve sarayı bir ejderha beklemektedir. Ve ejderhayı öldüreceksin. Ve hazineye el koyacaksın. Ve bütün bunları yapabilmek için o eski, on bin yıllık Ermeni duasını bulacak, okuyacaksın. Agop Süleymanyan bu duayı biliyordu ya, kimseye öğretmeğe mezun değildi. Bunu Ali öğrense öğrense Hahambaşından öğrenebilirdi. O hem Ermeni değildi, hem de bu duayı biliyordu. Ol sebepten bu duayı Hahambaşı başkalarına öğretince ona hiç bir zarar gelmezdi.

Ali yıllarca uğraştı, yıllarca bu bakır dağını kazdı, eritti, bir şey elde edemedi. Yedi elin üçünü buldu. Otuz üç yılanın altısını... Bakır dağının yamaçlarında, yöresinde tam altmış altı tane kuyu ağzı buldu, vesüphanallah! Her kuyunun da dibine iniyordu. Kuyularda dokuz arkadaşı can verdi. Bu çalışmalarda çok dua okudu. Kırk bir ayet, elli üç Hıristiyan, yirmi dokuz Musevi, üç Yezidi, yetmiş yedi Alevi Gülbengi, otuz altı Ermeni duası öğrenmişti. Bakır dağına her kazmayı vuruşta birkaç duayı birden okuyordu.

Bütün bu dualar bile para etmedi, Hazreti Süleymanın hazinesinin kapısı açılmadı. Ali ta Habeşistandan bile dualar getirtti bu tılsımı çözmek için. Habes kıralı ona bir kitap dolusu dua gönderdi ki, dua derim sana... Ali düşünmüştü ki, bu ulu hazineyi beklemesi için Saba Melikesi Belkıs onun kapısına Habeş tılsımı koymuştur. Gözbağcı Ali yedi gün yedi gece bakır dağının dibine diz çöküp bu duayı okudu. Ondan sonradır ki kazmalarını alıp bakır dağına yanaştılar. Bakır dağı hep, içi boşmuş gibi her kazma, her balyoz indirişte güm güm ötüyordu.

En sonunda Ali bıktı usandı, bakır dağındaki Süleymanın hazinesinden vazgeçti, kahrolarak, yüreği yana yana.

O vazgeçti ya, oğlu Sultan vazgeçebilir mi ki, o saldırdı bu sefer de dağa. Kazmalar, dinamitler, bombalar, bakır dağı çentik çentik, delik deşik oldu. Sultan öylesine sarılmıştı ki işe, ya hazineyi bulacak, ya da bu bakır dağını ateşlere verip su gibi eritip şu dümdüz Sivas ovasına akıtacaktı.

Yıllar geçti, delikanlı Sultan yaşlandı, dağ parampar-

ça oldu, ne yazık ki hazine hep kendini sakladı. Sultan umutsuzluğa düştü. Umutsuzluğu kendine umut yaptı, açlığı tokluk, güçsüzlüğü güç yaptı kendine, bakır dağla yılmadan savaştı. Sonra bakır dağı bıraktı kaçtı. Hazinesi de, soğuk sulu pınarı da tepesinde bitmiş üç çınarı da kendisinin olsun, dedi başını aldı gitti.

Ama nereye gitse dağ onu izliyordu. Nereye gitse, uykuda düşte, gecede gündüzde dağ güm güm öterek onu izliyordu, kıpkırmızı, yeşilini kusmuş, tüterek. Sultan, Egeye ulu Priamosun Troyasına, Krezüsün Sardesine, Antiokusun Nemruduna, Hazreti Halil İbrahimin Urfasına kaçtı, Kenan iline vardı, bir türlü dağ onun ardını bırakmadı. Nereye gitse güm güm, güm güm... Uçan kuştan car umuyordu, güm güm, güm güm güm...

Edemedi, sonunda bakır dağına gene geldi. Tek başınaydı. Üç çınarın altında uyudu. Hazreti Süleymanı düşünde gördü. Süleyman Saba Melikesinin elinden tutmuştu. Tılsımı ona söyledi. Sultan aldı kazmasını, yanaştı bakır dağa. Çok el buldu, altından. Çok yılan buldu. Ağzı altın, yakut, elmas, inci, yeşim kuyuyu da buldu. Kırk odalı sarayın kırk odasının da kapıları ardına kadar ona açıldı, kırkında da altın, yakut, yeşim, inci, mercan doluydu. Elmas dolu odalar ışıl ışıl yanıyordu. Sultan elini uzatınca bir elmasa, yakuta, yeşime, öteki görülmemiş taşlara uzanınca, saray, kuyu, yollar bir anda kapanıveriyorlardı.

Sultan gece sabaha kadar, tan yerlerine kadar çalışıyor, saraya varıyor, elini uzatıyor, birden her şey eski haline geliyordu.

Bir gün yeşil, yedi gözlü, yedi başlı, yedi yalım dilli ejderha çıktı karşısına konuştu. İçi boş dağa yedi kere kuyruğunu vurdu, dağ sallandı, yedi kere güm güm öttü. «Ey insanoğlu, vazgeç hazineden. Bu hazine bu çağ için değildir. Onu Hazreti Süleyman zulümsüz çağlar için sakladı. Senin çağında çok zulüm var, kötülük, sevgisizlik var. Ben bu çağa bu hazineleri veremem.» Böyle söyledi, kuyruğunu üç kere dağa vurdu, ortadan yitti.

Sultan da vardı, dağın doruğundan kaynayan o pınarda

yundu arındı pirü pak oldu. Sağlam bir kendiri o en ortadaki çınarın dalına bağlayıp kendini çınara astı. O can verirken dağ sallandı, yedi gün yedi gece güm güm öttü. Gümbürtüsü ta Sivastan, ulu bedestenli Kayseriden duyuldu.

Gözbağcı Cerrah Ali dağın bu öfkesini duydu, oraya koştu ki ne görsün, oğlu Sultan çınar ağacının dalında bir ışık içinde sallanır durur: «Eyvah,» diye inledi, «kendim ettim, kendim buldum. Gül gibi oğlumu bakır dağa yedirdim.»

Oğlunun cenazesini aldı kasabaya getirdi, ağıtlarla, törenlerle yukardaki tepenin doruğundaki ulu çınar ağacının altına gömdü.

Ve bu macerayı, bundan başka da kendi maceralarını, bütün kasabayı deniz kıyısına toplayıp bir bir anlattı. Ve bu macera dilden dile geçerek dillere destan oldu.

Salih de bu macerayı İsmail Ustadan, balıkçı Mustafadan, Temel Reisten duydu. Gözbağcı Cerrah Alinin oğlu Sultanın macerasına kasabada, İstanbulda yanmayan kalmadı.

Ölüyü dirilten Cerrah Ali, kırk gün ölmeden, dipdiri derin bir mezarda kalan Ali, istediğinde kuş gibi uçan Cerrah Ali, bir kuşun kanadını sağ edemez mi?

Salih, Cerrah Alinin konağına giderken ayakları uçuyordu. Onun kimseyle konuşmadığını, evinden dışarıya adım atmadığını biliyordu ya, gene de Cerrah Alinin kendisini istemeyeceği aklının köşesinden geçmiyordu.

Cerrah Alinin konağı ta tepedeydi. Büyük bir bahçenin ortasında iki katlı, geniş, ak perdeleri sıkı sıkıya kapalı, kararmış, tahta bir konaktı. Bahçede erik, kiraz, şeftali ağaçları tepeden tırnağa çiçeklenmişler, çokuşmuş arıdan, çiçekten eğilen dallar uğulduyordu. Ağır bir bahar güneşi çökmüştü ortalığa.

Salih tahta perdenin arkasından bahçeye baktı. Çiçekler açmışlardı. Çimenler diz boyuydu. Cerrah Ali yarı çıplak, uzun apak, pırıl pırıl sakalı kırışık içindeki göbeğine kadar iniyordu. Cerrah Ali konakla bahçe kapısı arasındaki iri çakıltaşlarından örülmüş, taşlarının arasından bahar çimenleri fışkırmış yolda hızlı, öfkeli öfkeli söylenerek, bağırarak, ne dediği anlaşılmayarak, el kol sallayarak, durup

toprağa, sonra gökyüzüne uzun uzun bakarak gidip geliyordu. Bacaklarında dize kadar çemrek bir mavi pantalon vardı. Gövdesi çırılçıplaktı, boynunda kırmızı bir mendil atılıydı.

Salihin tahta perdenin arkasındaki çıtırtısını duymuş olacak ki olduğu yerde zınk diye durdu, kulak kabarttı, yöreyi dinledi, Salih soluğunu bile tutup dondu kaldı da orada, Cerrah Ali yeniden yürümeğe başladı. Bu sefer daha öfkeli yürüyor, daha çok el kol sallıyor, göğe, toprağa zınk diye durup daha uzun bakıyordu donup kalarak, kıpırtısız.

Şimdi Salih ne yapmalıydı, bu belaya nasıl yaklaşmalıydı? Ödü kopmuştu bu insana hiç benzemeyen homurtu bağırtı küpünden.

İlerde bir kiraz ağacının dalında bir top oğul vermiş arı, üç insan başı büyüklüğünde, dala sıvanmışlar, çiçekleri gözükmez etmişlerdi. Cerrah Ali onları gördü, ağacın yanına vardı, dalı eğdi arıları alıp avuç avuç göğe savurmaya başladı. Son arı kalıncaya kadar işini sürdürdü. Cerrah Alinin başı, gövdesi bazı bazı, yöresinde uçuşan arıdan gözükmez oluyordu. Arılar, Cerrah Ali hiç sakınmadığına göre demek ki onu sokmuyordu. Salih bu işe pek sevindi, demek ki Cerrah o kadar hünerli bir kişiydi ki, arılar onu sokmuyorlardı. Her şeyi unutup tahta perdeye tırmandı, bir elinde martı sepeti, kuş gibi bahçenin içine süzülüp kendisini Cerrah Alinin karşısında buldu.

Cerrah Ali hiç şaşırmamış:

«Buyur ağa,» dedi gülerek, sakalı pırıl pırıl göğsünde inip kalkarak. Yumşak, yıldırdayan. «Kimsin, necisin?»

«Salihim,» dedi Salih. O bakır dağını, güm güm öten, ben deleceğim. Belki içinden geçirdi, belki hiç geçirmedi bunu...

«İyi olur,» dedi Cerrah Ali hiç şaşırmadan. «İyi olacak Salih ağa.»

Ama Salih çok şaşırmıştı kendi haline. Bu anda bu bakır dağı da nereden aklına gelmişti. Besbelli, yağ yakmak istiyordu Cerrah Aliye.

Hazreti Süleymanın hazinesini ben bulacağım... Güm güm öten...

«Yaşşa Salih,» dedi Cerrah, uzun sakalını tutamlayarak. Bütün altınları, incileri de sana... Bir de Temel Reise vereceğim...

Belki söyledi, belki söylemedi bunları.

«Olur, sağol,» dedi Cerrah Ali, sakalını bırakıp düşünerek.

«Sen Cerrah Alisin, değil mi?» diye sordu Salih gözlerini yere dikerek, ağır ağır kendine gelerek.

«Benim,» dedi Ali.

«Senin yirmi kere bin tane eski şehrin varmış?» diye sordu Salih. «Hem de tapulu.»

«Var ama tapusuz,» dedi Cerrah Ali.

«Bakır dağı da seninmiş.»

«Benim,» dedi Cerrah Ali.

«Sen ölüyü bile diriltirmişsin.»

Sustu karşılık vermedi Cerrah Ali.

«Gökte de uçarmışsın.»

Titriyordu Salih, boşanmıştı tekmil bedeni.

«Korkma,» dedi Cerrah Ali. «Sen iyi, akıllı bir çocuksun. Ben gökte uçamam, eğer gerçeği istiyorsan.»

«Bütün kasaba öyle diyor,» dedi Salih.

«Biliyorum, ama tevatür,» diye sakalını çekiştirdi Cerrah Ali. «Niye geldin buraya?» diye de birdenbire sordu ona, apansız.

«Şu martının kanadı kırık, onu kimse iyileştiremedi kasabada, hiç kimse. Fazıl Bey de beni kovdu. Sövdü de üstelik. Herkes diyor ki sen iyi edebilirmişsin.» Gözlerinin içine yalvararak öyle bir baktı ki... «Doktor Yasef amcanın da selamı var, o da dedi ki, iyi etse etse senin martını Cerrah Ali iyi eder. Senin oğlun var ya, ölümüne öyle çok üzüldüm ki... Bahri de Cemil de üzüldüler, yazık. Keşki dağ kapanmasaydı, bir kere olsun... Yılan Şehzade de çok üzüldü. Keşki...»

«Keşki,» dedi, sakalı titredi Cerrah Alinin. «Çok mu seviyorsun onu, çok mu istiyorsun martının kanadının iyi olmasını?»

«Çook,» diye bağırdı Salih.

«Hele bir bakalım.»

Cerrah Ali martıyı sepetten aldı, başını okşadı önce, kanadını aldı baktı baktı. Bir kanada, martıya, bir Salihe bakıyordu durmadan, az önceki bir göğe, bir toprağa baktığı gibi uzun uzun. Sonra güldü, sonra gözleri yaş içinde kaldı, konuştu. Salih onun konuşmasından önce bir şey anlamadı. Sonra sözlerini apaçık duydu.

«Bu kuş uçamaz, bu martı ölür.»

Salihin kulağında durmadan güm güm bir dağ öttü. Gözleri karardı, fır fır başı döndü, sallandı, o anda da kendine geldi, Cerrah Alinin elindeki kuşu kaptığı gibi aldı yatırdı, tahta perdeyi bir anda aştı, denizin kıyısına ne zaman, nasıl geldiğini bilemedi. Şimdi martısı önünde, sepetin içinde, canlı, gözleri fıldır fıldır, ona sevgiyle bakıyor, diri kanadını da arada bir havaya kaldırıp çırpınıyor, Salihin de yüzü iki eli arasında düşünüyor.

Ulan Şehzade, sen adam değil misin be? Sana bu kadar iyilik yaptı bu çocuk. Seni doğurttu, sana arkadaş oldu, sana yedi denizlerden gidip, yaşlı Temel Reise deniz kızları yakalatıp seni everdi. Sen de onun elinden tutsana. Koskoca bir denizler Şehzadesinin, hem de yedi denizler, biltekmil adalar, has bahçeler ve hem de yılanlar üstüne bir tek Şehzadesin, insan hiç dara gelmiş sıkışmış arkadaşını düşünmez mi? İnsan Şehzade de olsa hiç böyle gelmiş sıkışmış arkadaşını düşünmez mi? Adam Salih gibi bir arkadaşının halini sormaz mı? Çok ayıp ettin çok, yılan Şehzade. Sana hiç yakışmıyor bu işler. Bak, şu Salihin var ya, şu darı dünyada bir tek arkadaşı var, o da martısı, onun da kanadı kırık, Salih onu Cerrah Aliye götürdü, o Ali ki, ölüyü dirilten... Cerrah Ali de ona, senin martın ölecek, dedi. İşte bu yüzden de Salih yataklara düştü, kederinden ölecek. Ölecek canım. Hiç insan bir küçücük martı için can bir yoldaşının ölümüne razı olur mu, elinde, yanında bu kadar cerrahın, doktorun var. Bu ne biçim arkadaşlık, bu ne biçim insanlık? Neredesin, Şehzade? Yetiş Salihe. Bu martı ölürse, Salih de

ölür. Bir martı için Salih deli mi ki ölsün? Sen Salihi bilmezsin, o bir martı için değil, bir karınca için bile ölür. Yeter ki karınca onun arkadaşı olsun. Bak, sana söylüyorum, Salihin arkadaşısın, sana bunca iyilik etmiş bir kişinin ölmesini istemiyorsan, kurtar martı yavrusunu. Salih bu martı yavrusunun ölümünden sonra bir an bile, göz açıp kapayıncaya kadar yaşayamaz. Martı ölür ölmez, o da arkasından düşüverir, düşüverir de hık diye canı çıkıverir. Bir martı da ne ki, bir Padişah oğlu için... Ağlama, ne var ağlayacak. Salih ölmesin, dedi Şehzade. Ben Erciyes dağına gidiyorum. Ben gelinceye kadar martı ölmeyecek. Ölmesin, olur, dediler. Martı ölmeyecek. Erciyesin bahçesinde, ben o bahçede dünyaya geldim, o bahçede her yaratığın, her hastalığına ilaç var. O bahçede her açan çiçek bir can açar... O bahçede ölümün bile ilacı var. Ölümün ilacına ölümlüler yaklaşamaz. Salih ölecek.

«Martı ölecek.»

«Martı ölmeyecek,» dedi Şehzade.

«Sen bir yılandın, yılandan nasıl insan oldun?»

«Ben insandım,» dedi Şehzade. «Beni yılan etmişlerdi. Şu yeryüzünde her şey insan. Kurt karınca, börtü böcek, ot çiçek, kuş, kamış, at eşek, fil, hem de tek boynuzlu gergedan. Hepsi, her şey insandır. Toprak, taş, madenler, yıldızlar da insandır.»

«Kuş da mı, kuş da mı?»

«Kuş da insandır,» dedi Şehzade, «arı da... Ben bir zamanlar arı da oldum. Boncuklu bir arı ki bakmaya kıyamazsın. Salih de beni tuttu ipe bağladı, sonra da bıraktı. Öldürecek diye ödüm koptu. Yedi gün, yedi hafta, yedi ay, yedi yıl şu dünyayı arı olaraktan dolaştım.»

«Öyleyse martı da insandır.»

«Martı da insandır,» dedi Şehzade. «Martı hiç insan olmaz olur mu?»

«Öyleyse Salih...»

«Salih haklıdır,» dedi Şehzade. «Ben nasıl yılanken insan oldumsa... Karım nasıl deniz kızıyken, yarı balıkken insan olmuşsa, o martı da...»

«O martı da insan olacak.»

«Olacak ya,» dedi Şehzade.

«Salih çok yalnız ama... Hiç dirliği yok fıkaranın. Büyük anası var ya, onun boynunu sıkacak. Martısının da boynunu koparıp atacak. Salih çok korkuyor ondan, ninesinden. Vay fıkara Salih. Salih bu dünyada çok yalnız. Sen yılanken ne kadar yalnızsan, Salih de ondan daha beter yalnız. Çok da korkuyor. Ninesi, yani büyük anası, yüzü de kırış kırış örümcek ağı gibi, bir gece Salihin boynunu sıkacak sıkacak, sıkacak, Salihin gözleri kurbağa gözleri gibi pörtleyip dışarıya uğrayacak, boynu da kırılıp ölecek. Martısının da boynunu koparıp ölüsünü Salihin ölüsünün yanına atacak. Şu dünyada Salihin hiç kimi kimsesi yok ki... Salih yapayalnız, yapayalnız... Anası bile, anası... Ablası bile... Balıkçı Mustafa bir tek, onun da elinden hiç bir şey gelmez. Salihi bu kasabada canavarlar çevirmiş. Bu kasaba Salihe toptan düşman... Vay Salih, fıkara Salih, kimsiz kimsesiz Salih. Şu Salihin başına gelenler.»

«Fıkara Salih,» diye derinden içini çekti Şehzade. Çok kızdı, çok. Yumruklarını sıktı. Boynunun damarları şişti. «Gönül diyor ki şimdi gene yılan ol, şu dünyayı yılanlarla doldur.»

«Dur, olma yılan, dur Şehzadem. Salih bunu senden istemez. Yılanlık iyi değil.»

«Çok sıkıldım yılanlıkta,» dedi Şehzade. «Salih beni kurtarmasaydı ölünceye kadar yanmıştım. Yılan olmayınca da şu Salihe zulmedenlere bir şey yapamıyorum ki...»

«Başka bir şey düşün Şehzade. Salihin hali kötü. Bahri bile, Cemil bile, Balıkçı Mustafa, Doktor Yasef, İsmail Usta bile ona yardım edemiyorlar. Salihin hali kötü Şehzade. Bu kasaba, kurdu karıncası, iti köpeği, genci yaşlısıyla ona düşman. Ninesi de hem onu, hem martısını öldürecek, boyunlarını bir gece herkes uykudayken koparacak. Elleri mi, ohhooo, onun elleri mengene gibi. Onun elleri elli yıldır mekik ata ata bir güçlenmiştir ki demiri tutsa ezer... Değil ki fıkara Salihin incecik boynunu. Ninesi var ya ninesi... Ninesi var ya ninesi... Her çocuğun elinde bir martı, bir

mavi kamyon. Her çocukta... Kasabada kaç çocuk varsa o kadar. o kadar mavi, mavi, mavi kamyon... Ninesi var ya, iki parmağıyla tutsun Salihin boynunu koparır da atar. Martısının boynu mu? Vah fıkara martı.»

«Yılan olacağım yılan,» diye bağırdı Şehzade. «Kıpkırmızı, yalım saçan yılan. Yılanlara da Padişah olacağım. Bu kasabaya gökten yağacağım, yerden biteceğim, denizden geleceğim... Saracağım kasabayı... Söyleyin bakalım, neden, neden, neden barındırmadınız parmak kadar bir çocuğu, neden? Haydiyin, söyleyin bakalım, şimdi ben ne yapayım size? Yılanlar ordusu sardı kasabanızı... Bir tekiniz dışarıya çıkamaz. Yukardaki Füzesavar alayı mı, hahhaaah... Ne yapar bu kadar yılana Füzesavardaki Albay, üstelik de bir karış boyu var. Yılanlar isterlerse görünmez de olurlar. Anladınız mı? Görünmez olup, sokarlar, sokarlaaaar, anladınız mı, ahmak kasabalılar? Doktor Yasefi mi, o çocuklara beyefendi diyen doktoru mu, onu hiç sokarlar mı hiç! Temel Reisi mi? İnsanın hasını yılanlar insanlardan daha iyi bilirler. Hele yılanlar gelsinler bu kasabaya Temel Reise bir sırça saray yaparlar, güneş sarayı... İsmail Ustaya da bir sırça ev yaparlar. İsmail alçakgönüllüdür, ne yapsın sırça sarayı o, değil mi?»

«Sen yeniden yılan olmayacaksın, Salih buna izin veremez, Şehzade. Salih buna izin veremez, veremez. Sen bir kere yılan olunca, bir daha insan olamazsın.»

Salih ateşler içinde yanıyor. Hep sayıklıyor. Salihi evvelsi gün çok dövdüler çok. Kemiklerini kırdılar. Arnavut bahçıvanın oğlu Behçetle Boşnak Hüsnünün oğlu Nihat... Bir de arkadan Çerkesin oğlu geldi. Kemiğini kırdılar oğlanın.

Suçu neymiş çocuğun?

Salih de bilmiyor ki suçunu.

Behçet cumartesi günü onu caminin avlusunda yakaladı. Salih o sırada cami çeşmesinin havuzunda kanadı kırık martısını yüzdürüyordu.

Behçet çok sert, onu omuzundan tuttu kaldırdı. Behçet bıyıklı, kocaman, uzun boylu. Behçet omuzundan tutup Salihi kaldırınca, «ulan piç oğlu piç, ulan vatan haini,» de-

di, sağlı sollu Salihe tokatları indirdi. Salih üç kere yere düştü, öteki tek eliyle Salihi kaldırıp ver etti tokatı çocuğa, gene yere serdi. Salihin ağzının burnunu kanı biribirine karıştı. Salih, bu canavar, martısını öldürecek diye korkuyordu. Ama o canavar çeşmenin havuzunda yüzen martıyı görmüyordu bile.

Salihi iyice perişanlatan, ondan iyicene öfkesini alan Behçet, cami çeşmesinin musluğunun altına Salihin başını sokarak kanlarını yıkadı. Onun kanlarını yıkarken durmadan söyleniyordu:

«Bir daha, bir daha yap bakalım. Bir daha...» diyordu. «Bir daha... Bu sefer sen de Ankaradakiler gibi, sen de öldürüleceksin.»

«Ne yaptım?» diyebildi ancak ağzı burnu durmadan kanayan Salih. «Ben ne yaptım ki?»

Behçet çok öfkelendi, gömleğini tuttu, hızla çekti:

«Ya bu ne, bu ne?» dedi.

«Ne var onda?» diye sordu Salih.

«Kim bu biliyor musun?» öfkeyle sordu Behçet.

«Turist kızın sevgilisi,» dedi Salih. Ağzı burnu daha kanıyordu. «Hani bu gömleği bana veren turist Alaman kızı var ya... İşte onun sevgilisi. Ben bu gömleği çalmadım ki... Neden çalacakmışım, bana o kız verdi bunu... Sevgilisi...»

«Sevgilisi mi?» diye yumşadı, ikirciklendi Behçet.

«Ya kim olabilir,» diye burnunu çekti Salih. «Beni niye dövdün?»

«Biz komandoyuz,» dedi Behçet. «Bizim işimiz bu. Bize emir verirler, biz de insanları döver öldürürüz. Biz komandoyuz.»

Salih bu komandoya çok şaşırdı. Martısını iyi ki görmemişti bu çok öfkeli komando...

«İyi biliyor musun ki bu gömlekteki resim turist kızının nişanlısının resmi olduğunu?»

«Bilmem,» dedi Salih. «Ben ne bileyim, bana öyle söyledi.»

«Bu başka bir adama benziyor,» dedi komando Behçet. «Araştıracağız. Eğer bu resim turist kızın nişanlısı değilse... Sen yandın.»

«Ben ne bileyim,» dedi Salih. Çok öfkelenmişti bu haksızlığa ya, komandonun martıyı görmeyişine de sevinmişti.

Pazartesi günü Behçetle Nihat onu denizin kıyısında buldular. Arkadan da Çerkesin oğlu geldi.

Behçet:

«Gel ulan buraya,» dedi. «Senin halin duman.»

Cebinden bir resim çıkardı, Nihat, Çerkesin oğlu, üçü birden uzun uzun bir gömlekteki, bir ellerindeki resme baktılar.

«Bu o,» dediler. «Yakaladık. Şebekenin kolları buraya, kasabamıza kadar uzanmış...»

Salihi uzun uzun sorguya çektiler, sonra da ona hiç bir şey söylemeden gittiler. Gene martıyı görmemişlerdi. Martı, Salihin deniz kıyısına yaptığı, bugünlerde daha da genişlettiği havuzda yüzüyordu.

Cuma günü koyakta buldular onu komandolar, hiç bir şey söylemeden üstüne atılıp onu yere yatırdılar, gömleğini sırtından çıkardılar, önce gömleğinin üstündeki resmin, bir tırnak makasıyla soğukkanlı, zevkle ağır ağır gözlerini oydular. Sonra, sonra beresindeki kırmızı yıldızı kestiler, sonra da resmi boynundan kestiler. Salih seyreyliyordu. Gömlek kan içinde kalmıştı. O sakallı, yumuşak bakışlı, beresinin alnı yıldızlı güzel adamı Salih çok sevmişti. Resmin gözlerinden kan akıyordu, boynundan, ağzından, kesilmiş kulaklarından toprağa şıp şıp kan damlıyordu.

Resmi, gömleği küçük küçük kesip bitirdikten sonra komandolar Salihe geldiler, onu bir daha Alaman turist kız üstüne sorguya çektiler. Salih dersini iyi almıştı, hiç bir şey bilmiyor, söylemiyordu.

«Öyle mi?»

«Söylemeyecek misin?»

«Vay Allahsız vay... Vay vatan düşmanı vay!»

«Ulan sen bu resmin kimin resmi olduğunu bilmiyor musun?»

«Bi... bi... bilmiyorum...»

«Bilmiyor, bilmiyor ha... Pezevenk, vatan haim...»

«Bilmiyor da bu gömleği neden giyiyorsun?»

İşte Salih buna karşılık veremiyordu.

«Yılanın başını küçükken ezmeli ki...»

«Bak bu resmin kimin resmi olduğunu bize söylersen...»

«Bilmiyorum.»

Sordular, soruşturdular, kırk dereden su getirdiler, sertleştiler, yumuşadılar, yalvardılar, ona para teklif ettiler, ama Salihin ağzından bir söz alamadılar. Biz Türküz, bu vatan bizden sorulur, Türk olmayanların hepsini birden keseceğiz, dediler, bu zalimin, bu hainin ağzından bir tek sözcük bile alamadılar. Belli, besbelliydi ki iyi eğitilmişti Salih.

«Durun,» dedi Behçet, «ben onu şimdi bakın nasıl söyleteceğim.»

«Babamızın oğlu değil ki bu hain,» dedi Nihat.

«Varsın ölsün,» dedi Çerkesin oğlu. «Mademki kanımıza ihanet ediyor bu. O resmi göğsüne asıp dolaşıyor kasabada, propaganda yapıyor.»

«Şu mendili ağzına kapa da sesi çıkmasın bu orospu çocuğunun,» dedi Behçet. «Anlasın görsün bakalım biz nasıl bir Türküz,» dedi Behçet.

«Biz şanlı Türküz,» dedi Nihat. «Bunların yakında hepsini öldüreceğiz. Hele bir emir çıksın Başbuğdan,» dedi Çerkesin oğlu. «Bu mikropların, bu Rus döllerinin...»

Nihat böyle diyerekten Salihin ağzına uzun bir cebelleşmeden sonra mendili tıkayabildi. Salih onun elini üç yerinden ısırıp kanattı.

«Kuduz köpek gibi orospu çocuğu.»

«O görür şimdi.»

Başladılar Salihi dövmeğe. Dövdüler, saçını çektiler, kaldırdılar kaldırdılar yere çaldılar onu. Top gibi biribirlerine attılar, bir saat kadar sonra da ağzındaki tıkacı çekip Behçet sordu ona:

«Kimdi bu adam?»

«O kızın abisi...»

«Vay orospu çocuğu.»

Salihin bacağına bir tekme patlatıp onu yere yuvarladı. Tutup geri kaldırdılar.

«Kim?»

Salih düşünüyor, araştırıyor, kafasını patlatıyor, o sakallı adamın kim olduğunu bir türlü bulamıyordu. Birden:

«Babası,» dedi sevinçle. «O kızın babası. Bana öyle söylemişti de unutmuşum.»

«Vay orospu çocuğu.»

Salih bir tokatta gene yeri buldu. Kaldırdılar.

«Kim?»

Salih düşünüyordu.

«Kim?»

Ah, bir bulabilseydi bu adamın kim olduğunu, aaah!

«O kızın kocası.»

«Kimi kandırıyorsun ulan?»

«Kaçakçı, kaçakçı o adam!»

«Ne kaçakçısı be?»

«Sigara.»

«Bizi kandırıyorsun köpek.»

«Vallahi kandırmıyorum abiler. Bu adam var ya, Metin abinin arkadaşı... Hani Metin abi var ya... İşte onun. Bizim komşumuz. Ben yalan söyledim. Bana o gömleği var ya, Metin abi verdi...»

Behçet, Nihat, Çerkesin oğlu çok sevindiler bu sözlere. Salihi yere yatırıp üçü üç yerden bir iyice dövmeğe başladılar gene. Bu sefer ağzını tıkamamışlardı. Onlar vurdukça Salih kurtulmak için: «Nişanlısı, yaa, nişanlısı... Yok yok, komşusu... Kaçakçı... Sevgilisi... Amcasının oğlu... İşte işte, bir şeysi... Tokmakçısı... İşte işte, hiç bir şeysi... Amcası... Teyzesinin oğlu... Komando... Korsan...» diyordu. Aklına ne, hangi iş, hangi meslek, hangi akrabalık gelirse söylüyordu.

Bu sefer de onu orada yerde bırakıp ağacın altına çekildiler, uzun uzun, her hallerinden çok önemli olduğu belli olan bir fiskosa durdular. Fiskostan sonra Nihat geldi ayağıyla onu dürttü:

«Kalk ulan,» dedi, «Kalk ulan!»

«Söyle ulan,» dedi Behçet. «O bir eşkiya değil mi?»

«Eşkiya, eşkiya,» diye bağırdı Salih.

«Gerilla,» dedi Nihat.

«Gerilla, gerilla,» dedi Salih, gerilla neyse. Yeter ki bu canavar komandoların elinden kurtulsun da, o ince sakallı, güzel gözlü, mahzun yüzlü adam kim olursa olsun, ona neydi.

«Amerikalı,» dedi Çerkesin oğlu. «O bir Güney Amerikalı.» Bilgiçlik taslıyordu. «Onu bizimkiler üç dört yıl önce şişlediler o vatan hainini.»

«Senin de sonun böyle olur,» dedi Behçet, babacan. «Böyle işlere bu yaşta heveslenme.»

«O gerilla, gerilla,» dedi Salih, «Metin abi söylediydi ya, unutmuşum.»

«Gel,» dediler Salihe.

Çerkesin oğlu bir koluna, Behçet bir koluna girdi, aldılar götürdüler Salihi kasabaya doğru. Martı sepetiyse orada, çınar ağacının altında, gövdenin tam yanında, bitişiğinde kaldı. Salih kasabaya giderken kendisini, acıyan, sökülen etlerini, korkusunu unutmuş, salt geride kalan martısını düşünüyordu. Ya bir köpek, kedi gelir de yerse, parçalarsa kuşcağızı, ya bir çocuk gelir de... Çocuklar koparırlar mı martıların boynunu? Hiç bir şey yapmazlarsa bile sepeti alır, martıyı şuraya atıverirler...

«Abiler beni bırakın, nolursunuz,» diye yalvarmağa başladı Salih. İşte söylemişti ya onun öldürülmüş bir eşkiya olduğunu, daha ne istiyorlardı?

O yalvardıkça komandolar seviniyorlardı.

Sonunda Salihi yalvarta yalvarta kasabanın polis karakoluna getirdiler. Çocuk bitkindi, ayakta duramıyordu. Karakolun Laz başkomiseri gülerek:

«Ha kahramanumiz bu mi?» diye sordu gülerek. «Bu midir o itoğlisi, vatan hayını?»

Behçet:

«Budur,» dedi.

«Ha oni atın da eşek cennetine bu gece konuşalim oninla. Gösterelim da efendumuza, göğsünde eşkiyanın resminu taşumayu da...»

Salihi karanlık, tabanı vıcık vıcık çamur bir odaya attılar. Karanlıktan ödü koptu çocuğun. İçerisi bir de sidik,

bir de koyu başka kokularla kokuyordu ki, Salih üç kere kustu. Bütün bu başına gelen belalar içinde hep fıkara martısını düşünüyordu.

Sabaha karşı babası geldi, karakoldan aldı onu. Salih halsiz düşmüş konuşamıyordu.

«Martım,» dedi, «martım koyakta kaldı.»

Babası anladı Salihin ne demek istediğini, Salihi sırtına aldı koyağa indi. Martı çınarın kökünde olduğu gibi duruyor, fıldır fıldır gözleriyle yöreye bakıyordu. Salih onu görünce cana geldi:

«Beni sırtından indir, baba,» dedi. «Yürüyebilirim.»

Salih eve gelir gelmez, hemen kafayı yere vurdu, üç gün üç gece ateşler içinde kalıp sayıkladı durdu. Martısını istiyordu hep. «Komandolar martımı yiyor, büyük anam martımı yiyor,» diye çığlıklar atıyordu, yatağından. «Komandolar beni öldürüyor, yetiş Temel Reis, yetiş Şehzadem, yılanım,» diye yatağından sıçrıyordu.

Sonra da kendinden geçiyor, yarı baygın yarı uykuda alnı domur domur terliyordu.

Bu üç gün içinde babası ona doktorlar getirdi, ilaçlar verdi. Büyük ana bile yöresinde dönüp ona otlar kaynatıp içirdi. Üstelik martısına da kimsecikler dokunmadı. Martısı hep yatağının içinde, koynundaydı. Martı ona alışmıştı artık. Sepette bir an bile durmuyor, bir yolunu bulunca doğru yatağa, Salihin koynuna giriyordu. İnsan kokusuna da alışmıştı artık.

Üç gün içinde Salihin ateşi düştü ya, yediği dayaklardan halsiz düşmüş kan işiyordu. Her şeye karşın çabuk iyileşti. Ama yataktan çıkmıyordu. Ateşi çıksın diye de elinden her geleni yapıyordu. Dışarda, ayazda yarı çıplak, o ağaçtan bu ağaca tırmanıp terliyordu geceleri. Kendini üşütüp... Üşütüyordu da.... İstediği yemekleri yapıyorlardı. Her gün, her gün ona anası lahana sarması pişiriyordu. Balıkçı Mustafa da martısını hiç balıksız bırakmamıştı. Her akşam martısına kocaman, taze, oynar oynar balıkları livarından çıkarıp getiriyordu. Balık ne kadar büyük olursa olsun, mar-

tısı hiç yutkunmadan onu yutuveriyordu. Hiç doymuyordu. Bir akşamda yedi, sekiz, on balık yuttuğu oluyor, kursağı Balıkçı Mustafa eniştenin iri yumruğu kadar büyüyordu. Martı gittikçe de semiriyor, irileşiyordu. Ah, şu kanadı da böyle olmasa... O irileştikçe kanadı daha çok düşüyor, ucu yerde sürünüyordu. Salih çok acıyordu kuşuna. Bu kuş nelerden geriye kalmamıştı ki. O komandolar var ya, Salihi dövenler, bir görselerdi martıyı, boynundan tutup koparıverirlerdi... Ya onu döve döve bayıltan, işemiklerini içirten polisler var ya, martıyı bir görselerdi...

Martı evin içini bir kumandan gibi dolaşıyor, yöreye, tahtaların üstüne, masalara, yataklara, kilimlere, tezgahlara durmadan pisliyor, kimsecikler, hasta Salihten dolayı bu boklu kuşa ses çıkaramıyorlardı. Hele Salih bir iyileşsin, ah Salih bir iyileşirse, o kuş, o boklu görürdü gününü. Bütün evi böyle apak bok içinde bırakmanın ne demek olduğunu görürdü. İşte o zaman da Salih hiç iyi olur mu ki...

Yaraları, kemikleri sızlıyor, kendisini döven o komandolara karşı, polislere karşı içindeki onulmaz öç yarası azıyordu.

Son günlerde ateşi bir iniyor, bir çıkıyor, durmadan da zayıflıyordu. İçindeki azan öç onu hiç rahat bırakmıyordu. Onu döven Arnavut oğlu komando Behçet, Boşnak oğlu komando Nihat, bir de komando Çerkesoğlu gözünün önünden hiç gitmiyorlardı. Hele bir büyüsündü Salih, hele... Ama büyümeden de bu canavar komandolara bir şeyler yapılabilirdi, bu canavar polislere. Yataktan çıkar çıkmaz ilk Bahriye koşacak bu canavarların kendisine yaptıklarını ona bir bir anlatacaktı, bir bir... İşte o zaman... Şu babası var ya, hiç bir boka yaramazdı. «O gömleklerden bir daha giyme, oğlum, turistler verseler de, üstelik üstüne para da verseler giyme. Çok tehlikeli o gömlekler, o gömleğin üstündeki adam var ya... İşte o... O işte... Başka, tehlikeli, propaganda bir adam. O gömlek yüzünden benim de başım belaya girdi. Beni de karakolda, o zindanda bir gün bir gece tuttular. Zor kurtardım canımı komandoların, polislerin elinden, zor. Aman oğlum sen sen ol, bir daha o gömleklerden giyme. Hele göğsünde o adamın resmi varsa, aman ha elini sürme,» diyordu

da başka bir şey demiyordu. O komandolar var ya, babasının da, bütün kasabanın da gözünü korkutmuşlardı.

O gömleğin üstündeki adam iyilerin iyisi, bu dayakçı komandolar, polisler, babası kötülerin kötüsüydü. Büyüyünce gidecek o eşkiya adamın çetesine katılacak, bu dayakçı komandoları ve hem de polisleri öldürecekti. Bahriye de söyleyecek, Cemile, Kayaya, Erhana da söyleyecek, onları da alıp götürecek, o eşkiya adamın çetesine yazdıracak, bu kasabaya, dayakçı komandolara, dayakçı polislere kan kusturacaktı. Ve hem de Mustafa Kavalın oğluna. Ve hem de Sakallı Haydara ve hem de ötekilere yapmadığını bırakmayacaktı.

«İşte böyle Şehzadem. Salihi dövdüler Şehzadem. Neyin nesi olduğunu bilmediği bir resim yüzünden. Sen de öyle dur elin kolun bağlı. Senin başına bir iş geldiğinde Salih böyle mi yapmıştı? Salih senin başına bir iş gelse, şimdi bile canını vermez mi senin yoluna, söyle Şehzadem?»

«Verir,» dedi Şehzade. «Ama ben yılanken güçlüydüm, şimdi insan oldum, ne gelir elimden. İnsanlıkta el elden üstündür ta arşa kadar.»

«Bir de Salih kan işiyor. Ölümlerden kurtuldu. Onu üç tane komandoyla polisler dövdü. Sen öcünü almayacak mısın Salihin? Ölümlerden kurtuldu.»

«Hele dur, bir düşünelim. Ben şimdi gene yılan olsam, dalsam o kasabaya, bir ucundan girsem, öbür ucundan çıksam, dümdüz etsem her bir yanı... Bir kere yılan olursam, artık bir daha insan olamam... Karım da deniz kızı donuna girip hemen beni bırakır yedi denizlerin arkasına gider. Ben ne yapayım şimdi?» dedi, düşündü Şehzade derin derin.

«Aman yılan olma. Ya Salih ölseydi?»

«Salih ölseydi yılan olur derhal, o kasabayı yerle bir ederdim.»

«Metin abi de gitti gelmedi. Öldü mü acaba Şehzadem?»

«Metin mi, o Metin öyle mi? O ölür mü hiç, dokuz canlıdır o.» Güldü Şehzade.

«Salih var ya Şehzadem, bu dayaktan, hakaretten, zu-

lümden sonra öcünü almadan bu kasabada nasıl gezer de, bir kimsenin yüzüne nasıl bakar? Salih o üç komandodan öcünü almadan nasıl yaşar, sen söyle Şehzadem?»

«Hele bir düşünelim. Korsanlara bir sorayım...» dedi Şehzade.

Kasaba kalın bir sis altındaydı. Apak siste kimse burnunun ucunu göremiyordu. Denizden, sisin ardından gürültüler, zincir, denize inen demir sesleri geliyordu.

Caminin oralardan, kasabanın ortasından bir:

«Geliyorlar,» sesi duyuldu. «Geliyorlar, geliyorlar! Korsanlar kasabayı bastı.»

Başta Metin, onun yanında Şehzade, onun da yanında ellerinde makinalı tabancalar Şehzadenin adamları korsanlar... Arkalarında yüzlerce kişi... Hepsinin de elinde makinalı tabançalar... Belki bin, iki bin kişi.

Metin emir verdi: «Kasabada ne kadar insan varsa yediden yetmişe, hep buraya gelsin, şu alanda toplansınlar. Onlara bir gösterim var.»

O anda bütün kasaba zınkazınk bütün alanı doldurdu.

Metin emir verdi: «Arnavutoğlu Behçeti, Boşnak Nihatı, bir de Çerkesoğlunu getirin,» dedi.

Göz açıp kapayıncaya kadar üçünü de korsanlar yakalamışlar getirdiler, ulu çınarın gövdesinin oraya diktiler.

Metin:

«Polisleri de isterim,» dedi. «Salih de gelsin.»

Şehzade orada durmuş susuyordu. Ellerini beline koymuştu, öfke içinde olduğu belliydi. Bir güvercin geldi çınarın dalına kondu. Şehzade o güvercini görünce yüzü soldu, elleri titredi.

Temel Reis:

«Şehzadem,» dedi, «ha istersen vuruvereyim onu.»

«Şimdilik dur Reis,» dedi Şehzade.

Metin:

«Buraya gel Salih,» diye seslendi.

Salih daha yeni kalkmıştı hastalıktan, zor yürüyordu. Ağır ağır geldi, Metinin karşısında durdu.

«Seni bunlar mı döve döve öldürdüler, kan işettiler?» diye sordu.

Salih:

«Bunlar,» dedi.

«Şimdi Salih, sen var, şu üçünün de yüzüne teker teker, bu kadar adamın içinde tükür,» dedi Metin.

«Olur,» dedi Salih, ağzını kocaman kocaman tükrükle doldurup her üçünün de suratına «haktuuu» diye tükürdü.

«Şu polislerde de bütün insanların hakkı var. Hepiniz onların üstlerine yürüyün. Bir parçaları kalmasın.»

Kalabalık o polislerin, dayakçı komandoların üstüne homurtuyla, kızgınlıkla yürüdü... Ortalık karıştı. Bir toz duman, sis, bağırtı çağırtı, çatırtı gürültü, her şey bir sis arkasındaydı. Çığlıklar, ağlamalar.

«Oldu Şehzadem. Sen istersen ne olmaz ki...»

«İlle de Metin,» dedi Şehzade. «Bu dünyada Metin olmasa ne ben, ne de babam, hiç bir iş göremeyiz.»

«Martıyı da kurtarmak gerek Şehzadem. Kanadı kırık. İşte o zaman, yani martı iyileşir de uçarsa, işte o zaman Salih cana gelir. Yoksa Şehzadem, Salihi ölü bil.»

«Ben ne yapayım ben?» dedi Şehzade. «O kasabada hiç martı kanadı iyileştirecek kimse yok muymuş da bana geliyorsunuz?»

«Yok. Martıların kanadı kırılınca martılar yaşayamazlar, erinde gecinde ölürlermiş. Martıların kırılan kanatları da hiç bir zaman bitmezmiş.»

«O Salih de başka kanadı kırık bir kuş bulamamış mı? İlle de kanadı kırık martı. Kartal göndereyim ona, atsın denize o kanadı kırık martıyı.»

«Olmaz.»

«Şahin göndereyim.»

«Olmaz.»

«Tavuskuşu...»

«Olmaz.»

«Bülbül, kanarya, saka göndereyim.»

«Olmaz.»

«Yeşil, sarı, kırmızı, mavi, som mavi, mavi mavi balkıyan, yanar döner yeşil papağan göndereyim ona, insandan da daha iyi konuşan.»

«Olmaz...»

«Vay be, neymiş bu martı yavrusu?»

«Ne olacak, Salihin arkadaşı. Gözleri de fıldır fıldır, cin gibi. Şimdi var ya, Salihin koynundan ayrılmıyor. Ne yazık, kanadı kırık...»

«Dur,» dedi Şehzade, «düşüneyim. Mademki o inatçı Salih başka bir kuş istemiyor, dur bir düşüneyim, nerede martı yavrusu kanadı iyileştirecek bir merhem bulabiliriz ki?»

«Nerede mi, nerede olacak, Erciyesin has bahçesinde... Sen orada doğmadın mı? Oradaki bütün çiçekler seninle konuşurlar ki, sana tekmil, Lokman Hekime söyledikleri gibi, hangi hastalığın ilacı olduklarını söylerler.»

«Doğru,» dedi Şehzade, «ben yarından tezi yok doğru Erciyesin has bahçesine gidip martının merhemini alıp getiriyorum.»

«Ölümün otunu da unutma. Bu dünya o kadar tatlı ki, ölmek gerekmez.»

«Ölmek gerekmez, olur,» dedi Şehzade. «Hazır gitmişken, ölümün otunu da alıp getireyim.»

«Biraz da Salihe... Salih ölmesin fıkara...»

«Ölmesin, yaşasın Salih,» dedi Şehzade.

«Biraz da sana.»

«Biraz da bana,» dedi Şehzade.

«Biraz da deniz kızına.»

«Olur,» dedi Şehzade. «Karım iyi bir kadın çıktı, helal,» dedi Şehzade.

«Çocuklarına da...»

«Onlar da ölmesin,» dedi Şehzade.

«Biraz da Metine. Biraz da Temel Reise.»

«Haklısın,» dedi Şehzade, «onlar da ölmesinler hiç, kıyamete kadar yaşasınlar.»

«Biraz da İsmail Ustaya...»

«Olmaz,» dedi Şehzade. «Tamam. Bu sebil suyu mu arkadaş, ölümün otu, ölümün otu. Yüz bin yıldan bu yana in-

sanoğlu, çiğ süt emmiş insanoğlu o otu arıyor da bulamıyor.»

«Bulamasın.»

«Bulamaz,» dedi Şehzade.

«Bir Lokman Hekim bulmuş.»

«Uydurma,» dedi Şehzade. «İnsan ölümün otunu bulur da hiç elinden kaptırır mı, ben bulayım da bak sen, Ezrail bile elimden alamaz.»

«Sen yılan Şehzadesin, senin elinden kim alabilir ki... Biraz da Salihin martısına...»

«Onun kanadını iyi edeceğiz, o uçacak gidecek kanadı iyi olunca.»

«Varsın martı da ölmesin.»

«Martılar ölümsüzlük istemezler,» dedi Şehzade. «İnsandan başka hiç bir yaratık ölümsüzlük istemez. Onlar ölümsüzlük ne, ne bilsinler? Bir insanoğlu can atar ölmemeğe.»

«Can atar. Yaşşa Şehzade.»

Şehzade saraya gitti, anasına babasına, karısına, böyle böyle, dedi. «Ben Erciyesin has bahçesine, hani beni size o bahçe vermişti ya, işte ben o bahçeye ölüm otunu aramağa, bulmağa gidiyorum. Ölmek istemiyorum.»

Babası sevinçle:

«Olur, git,» dedi. «Bana da, ha, olur mu, bana da.»

«Sana da,» dedi Şehzade.

Anası:

«Bana da...»

Şehzade:

«Anacığım, tabii sana da...»

Deniz kızı:

«Bana da, bana da...»

«En başta sana,» dedi Şehzade. Atma bindi, gece çekilir, tan yerleri ışırken saraydan çıktı, Anadolu bozkırına sürdü.

Salihin mavi gözleri hiç aklından çıkmıyordu. Mavi derin, düşlü, insanın ta yüreğine işleyen hüzünlü gözleri...

Martı evin içinde dolanıyor, her yeri pisliyor, Salihse yataktan çıkmıyordu. Herkes onun üstüne titriyordu. Daha uzun bir süre de çıkmayacaktı, eğer, eğer bu olay, Salihin yüreğini yerinden oynatan bu olay olmamış olsaydı. Kim söyledi, anası mı, babası mı, martıya balık getiren enişte-si Mustafa mı, o güzelim, sıcacık, şefkatli büyük ablası mı, o hastalandı hastanalı büyük ablası onun yanından hiç ayrılmıyor, durmadan onu kucaklıyor, öpüyordu, aaah, Salih hep böyle hasta olsa, hep yataklara düşseydi, nerdeyse o dayakçı komandolara, polislere sağol sağol sağol, diyecekti, yoksa yoksa büyük anası mı? Salih olayı duyar duymaz, işte bu inanılmaz bir maceraydı, giyinmeden dışarıya fırlamış, orada öylecene, merdivenin sahanlığında durmuş, hayran, lal ü ebkem kalakalmıştı. Gözlerine inanamıyordu, bu bir büyü, düş olmasındı? Kapıda üç tane kamyon duruyordu. Mavi kamyon da en baştaydı, pırıl pırıl... Maviler uçuşuyordu. Nar çiçeği bu bahar gününde almış başını gitmişti. Sarılar, morlar, yeşiller, kırmızılar biribirlerine karışmış, havada, mavinin ortasında tatlı, ıslak uçuşuyorlardi. Bütün evin kapısını örten asma çiçek açmıştı. Fesleğenler bahçede diz boyu, kokuyorlardı.

Salih ne yapsındı, hemen içeriye girdi, çarçabuk giyindi bahçeye çıktı. Anası arkasından telaşla seslendi, koştu:

«Üşütüp hastalanacaksın gene, nereye Salih?»

Salih durdu, dingin, hiç bir şey olmamış gibi:

«Ben iyileştim,» dedi.

Anası bir şey diyemedi buna.

«Öyleyse bugün bahçeye çıkma.»

«Olur,» dedi Salih.

Arkasına baktı, martısı ayaklarının dibindeydi. Coşkudan onu unutup gitmişti. Buna çok üzüldü. Ama martısı, aslan martısı onu unutmamıştı. İşte ayaklarının dibinde dolaşıp duruyordu. Ne tuhaf, derler ki bir tek kuş insana alışamaz, kim der bunu, ya İsmail Usta, ya Temel Reis... İkisinden birisi... Onlardan başka bu dünyada her şeyi kim bilir ki... O da martılar. İşte bu kanadı kırık martı yavrusu alıştı. Hem de insan gibi, büyük ablanın aydınlık mavi, duru, büyük gözleri gibi, sıcak, candan bakıyor gözleri. Arkadaş, kardeş... Bir eksik vardı bu martıda ama neydi, neydi acaba? Kanadı kırık martı eksik martıdır, dedi kendi kendine Salih, içinin eksikliğini, boşluğunu bununla kapatmağa çalıştı. Kendisine dayak atan komandoları da, polisleri de hiç unutamıyordu. Martıyı denemek için bahçeyi bir baştan bir başa fırdolayı yürüdü. Kuş, bir kedi, bir köpek gibi iki adım ardından onu izliyordu. Salih kamyonları unutmuş gitmiş, martısına dalmış bahçede yürüyor, koşuşturuyor, martısı da ardında... Salih gözlerine inanamıyordu. Bahçe kapısını açıp dışarı çıktı, martı da arkasından. Sokağı geçti, ana yola düştü, martı da arkasında. Fenerin oraya kadar koştu, baktı ki, martı da uzaklardan kendine doğru geliyor, bekledi. Martı geldi, onun tam ayaklarının dibine kadar... Kanatlarını açtı, yukarı, Salihe doğru atlamağa çalıştı, yazık, yazık, ne yazık kırık kanadı onu kaldıramadı. Eğildi martısını yerden aldı, yakasını açtı kuşu gömleğinin altına soktu. Martının ıslak, kaygan tüyleri derisine değince onu ürpertti, bilmediği, duymadığı bir tadla. Sonra martıyı koynundan geri çıkardı. Yardan aşağı, delicesine çiçek açmış, dünyayı koyu bir güneş sarısıyla doldurmuş katırtırnaklarına yapışarak kıyıya indi. Martısı da arkasından geldi. Kıyıda, kumların üstünde ılık güneşte Salih önde, martı arkada yürüdüler. Deniz çok düzdü. Bir yanı yanıp sönüyor, bir yanı da güneşin altında ince ince ipileşiyordu. Küçük bahar balıkları düz denizden, mısır patlağı gibi, denize yağmur yağar gibi, yukarı fışkırarak atlıyorlardı.

Salih aşağıya Uzun adaya doğru döndü yürüdü. Kepçesini sakladığı yerde buldu, hiç kimse dokunmamıştı bile.

Bacaklarını çemreyip denize girdi. Şimdi, bu aslan martısına bir balık, bir balık yakalayacaktı ki...

Kepçesini denize salıp çektiğinde, kepçenin içi üstüste, sıçraşan, mavi kıvılcımlar, pırıltılar saçan küçük balık yavrularıyla dolmuştu. Kepçeyi olduğu gibi martının önüne koydu. Martı sevinçle kepçenin üstüne atıldı, balığın beşini onunu birden yutmağa başladı. Bir anda kepçedeki tüm balıkları sümürdü. Salih bir daha, bir daha denize girdi, kepçeler dolusu balık çıkardı, martı da o balıkları bir anda, göz açıp kapayıncaya kadar yuttu. Ne kadar versen, o kadar yutuyordu martı. Kursağı şişmiş, kendi kadar olmuştu. Şu dünyada da martılardan daha obur bir yaratık var mı acaba?

«Yeter artık ulan öleceksin,» dedi Salih. «Seninle yarın gene geliriz denize. Eeee, söyle bakalım delioğlan, senin şu kanadını ne yapacağız? Dünyada her şey olur da, kör insan, topal karınca, kulaksız eşek, her şey olur da kanatsız kuş olmaz. Kanadın da...»

Balıkçı Mustafa eniştenin... Kırık kanada bakmayı bir türlü içi götürmüyordu. Kimbilir nasıldı yara, kurtlanmış mı, kokmuş mu, çürümüş mü? Korkuyordu Salih. Balıkçı Mustafa eniştenin sargısı ne olmuştu?

Birden aklına düştü ki, martıyı yerden alıp koynuna koydu kasabaya aldı yatırdı, eve geldi, merdivenin sahanlığına çıkınca avluda Metini gördü. Bıyıkları düşmüş, yüzü asık, tabancası belinde, ceketinin altından çıkmış, bir elini beline koymuş, bir eliyle saçlarını, ensesini kaşıyor, durmuş öyle kamyonları kaygıyla seyreyliyor.

Salih bir an durdu sahanlıkta, sonra birden, her şeyi unutup çitin üstünden karşı avluya atladı, geldi Metinin karşısına dikildi, elini uzattı:

«Hoş geldin Metin abi,» dedi.

Metin elini uzatıp onun elini sıktı:

«Hoş bulduk. Sen kimsin?»

«Ben Salihim!» dedi Salih soğukkanlı, dingin. «İşte bu evin oğluyum.»

«Sen Osman abinin oğlu Salih misin, vay be, amma da

büyümüşsün ulan!» Güldü, Salihin omzuna bir şaplak indirdi. «Vay be, delikanlı olmuşsun be Salih!»

«Oldum,» dedi Salih. «Bak, sana bir şey deyim mi Metin abi, sen hiç korkma. O adamlar var ya, o macera adamlar, hani şuraya hançerlerini saplayıp leylek gibi oturanlar, sen gittikten sonra bu avluya hiç gelmediler. Herkesler de seni korsanlar öldürmüş biliyordu. Ben de... Ben sana bir acıdım ki... Sonra dedim kendi kendime, onu kimse öldüremez. Dünyanın bütün kaçakçıları, korsanları, maceraları bir araya gelseler, ben dedim, Metin abiyi kimsecikler öldüremez. Öldürebilirler mi?»

Gözlerini dikti onun gözlerine, sorusuna Metinden olumlu bir karşılık bekledi.

Metin gülerek:

«Beni kimse öldüremez,» dedi. Sonra da ekledi: «Beni niye öldürsünler ki...»

Salih telaşlandı:

«Hani dedim ki... O macera adamlar... Hani toprağa hançerlerini sokuyorlar, boyuna durmadan, dır dır, dır dır dır... Ne dedikleri de anlaşılmıyordu ya... Hani ben dedim... Bu kamyonlar eski mi, hani eskiden... O macera adamlar almışlar götürmüşlerdi? Şunun gibi mavi bir kamyon... Her çocuğun elinde, sümüklü her çocuğun elinde mavi, mavi, som mavi, som mavi bir kamyon...»

Metin durmuş, biraz da şaşırmış, o dalmış gitmiş, bir oyunda, durmadan:

«Mavi, mavi, som mavi, her çocuğun elinde bir som mavi kamyon...»

«Sen ne konuşuyorsun böyle, allahaşkına Salih?»

Salih suç üstünde yakalanmış gibi sapsarı kesildi, elleri titredi. Tam bu sırada ayağının dibinde martısını gördü:

«Bak,» dedi, «Metin abi bak. Bu martı yavrusu var ya, benimle insan gibi konuşuyor. Bir köpek gibi de ben nereye gidersem arkamdan geliyor. Bu kamyonlar o kamyonlar mı?»

Metin, Salihin hallerine çok sevinmişti, gülüyordu. Daha önceki düşüncelerini, kederini, işlerini unutmuş gitmişti.

«Bu kamyonlar yepyeni Salih... Pırıl pırıl. Bir daha o

hançerli adamlar da gelip alıp götüremeyecekler kamyonları.»

«Binebilir miyim?» diye sordu Salih. Bunu sorarken tepeden tırnağa hoş bir ürpertide titredi.

«O da ne demek Salih, binersin tabii. İstersen, büyüyünce kullanırsın da, ister maviyi, ister...»

«Ben maviyi kullanırım,» dedi Salih coşkuyla. «Mavi benim.»

«Mavi senin,» dedi Metin.

Salih kamyonun koskocaman tekerleğinin yanına geldi, boyu tekerleğin boyundan ancak iki karış daha yüksekti. Nasıl binecekti ki kamyona? O orada kıvranıp dururken Metin:

«Dur Salih,» dedi. «Seni ben bindireyim kamyona.»

«Olur,» dedi Salih. «Sen bindir.»

Metin Salihi aldı mavi kamyonun, nar çiçeği karoserinin içine koydu. Salih sevinçten uçtu.

«Metin abi?»

«Söyle Salih.»

«Şu martıyı da buraya versen olur mu? O akıllı bir martıdır, kamyonun içine hiç pislemez.»

«Olur, vereyim,» dedi Metin, kuşu da aldı, kanatlarını, sırtını okşayarak Salihe verdi. «Ben şuna aşağı gidiyorum Salih. Sen burada, kamyonlarla istediğin kadar oyna.»

Ayrıldı oradan, fenerin oraya yürüdü.

Salih kamyonun karoserisi içinde oynamağa başladı. Bir ara işemesi geldi. Karoserinin içinden karşıki ağacın dalına kadar çövdürdü. Dalın yaprakları yağmur yağmış gibi ıpıslak oldu.

Sonunda kamyondan inmenin, öteki kamyonlara martısıyla birlikte binmenin, kapıları açıp direksiyonlara oturmanın yolunu da buldu.

Metin ikindiye doğru avluya döndü ki, Salih kendinden geçmiş, mavi kamyonun içinde oynayıp duruyor, top atsan duymayacak. Salihin halleri Metini mutlulandırıyordu. Onun için de orada, zeytin ağacının altında durmuş kamyonla inceden inceye uğraşan Salihi seyreyliyordu.

Bir ara Salih başını kaldırdı ki, Metin onu seyreyliyor. Karşılıklı bir süre durmadan biribirlerine güldüler.

Metin:

«İyice oynadın, değil mi Salih?» diye sordu. Sevinçten taştığı her halinden belli oluyordu.

«İyice oynadım,» dedi Salih. «İyi ki alıp geriye getirdin o macera adamlardan kamyonlarımızı. Çok çok güzel kamyonlar, bayıldım. Bir de sürmesini öğrenirsem...»

«Öğrenirsin, ben sana öğretirim,» dedi Metin.

«Gerçekten öğretir misin?»

«Niye öğretmeyeyim,» dedi Metin.

Salih usulca kamyondan, martısı kucağında, indi. İner inmez de kuşu yere koydu. Metine yaklaştı:

«Gel gel,» dedi usulca, korkuyla, «gel Metin abi gel, sana bir şey söyleyeceğim.» Bahçenin ucundaki nar ağacının altına elinden tutup çekti onu. Metin merakla arkasından gitti onun. «Gel gel, Metin abi gel. Bak, sana ne söyleyim. İyi dinle beni.»

Metin gözlerinin içine hayran, dost, sevgi dolu, biraz da yalvararak, onuru kırılmış, ezilmiş, derin mavi, yumşak gözleri büyüyerek bakıyordu.

«Onlar var ya, Arnavutun oğlu Behçet, Boşnak Nihat, bir de Çerkesoğlu, Çerkesoğlunun adını bilmiyorum...»

«İdris,» dedi Metin.

«İşte onların üçü beni bir dövdüler, bir bir, bir dövdüler, bir dövdüler. Vay Allah vay, bir dövdüler. Sonra beni karakola götürdüler, orada da polisler beni bir su dolu havuza attılar ıslattılar, sabaha kadar beni orada tuttular, sonra da gene bir dövdüler, bir dövdüler. Ben de onlara dedim ki, hele bir Metin abi gelsin, dedim, siz görürsünüz. O Behçet var ya, bana biz komandoyuz, seni de Metin abini de döve döve kan işetiriz, dedi. Polisler de, dedi bana, senin Metin abini öldürecekler. Ben de, hiç de, kimsecik de, yılan Şehzade de, benim Metin abimin kılına bile dokunamazlar, dedim. Dokunamazlar, değil mi Metin abi?»

Metin göğsünü kabartarak:

«Dokunamazlar,» dedi.

«O Arnavutoğlu Behçet dedi ki bana, senin Metin abin var ya, işte o vizzo, dedi, biz komandoyuz, komando olunca, senin Metin abinin pestilini çıkaracağız. Çıkarabilirler mi onlar senin pestilini, çıkaramazlar, değil mi?»

Metin:

«Çıkaramazlar.»

«Bir de sana çok sövdüler. Hem de senin o güzel bıyıklarına. Ben de onlara dedim ki, onlar da beni ben söyledikçe bir dövdüler, bir dövdüler, kan işettiler, kemiklerimi de kırdılar... Ben de onlara dedim ki Metin abi bıyıklarına bademyağı sürer, dedim. Onun için de Metin abinin bıyıkları gün ışığı gibi parlar, dedim. Bir de benim büyük anam var ya, Metin abinin bıyıklarına merhem yapar yedi dağ çiçeğinden, yedi dağ otundan. Onlar dediler ki, senin o bok Metin abin gelsin de onun da kemiklerini senin kemiklerinden beter edeceğiz. Babam bilem onlardan korktu da hiç bir şey söylemedi, üstelik de beni azarladı. Ben de hasta düştüm, ölüyordum. Sonra yılan Şeh...»

Sözünü yuttu. Metin abi bu yılan Şehzade işini bilmemeliydi. Bu yılan işi var ya, çoktan beri vardı, Metin abinin bu yılan işinden haberi olmamış mıydı? Nerden olsun, fıkaranın başı belada o kara giyitli maceralarla, kaçmaktan kovmağa vakit bulamıyor ki...

«Ne o yılan Salih, sabahtan beri yutuyorsun, söylemeğe korkuyorsun?..»

«Ha, yılan?.. Benim bir yılanım... Eğer sen hakkından gelmezsen Arnavutoğlunun, ben de yılanıma onları soktura... Şimdi insan oldu ya...»

«Kim insan oldu?»

«Yılan.»

Metin kahkahayla gülüp onun saçlarını okşadı. Salih kıpkırmızı kesildi.

«Peki, Salih onlar seni neden dövdüler ki?»

«Onlar seni hiç sevmiyorlar. Bir de geçen yaz bana o turist kız bir gömlek vermişti. Gömleğin göğsünde de gülen, sakallı, bıyıkları da senin bıyığın kadar güzel, alnında da bir yıldızı olan...»

«Kimmiş bu adam?»

«Turist kızın şeyiymiş. Yani şeysi, zamazingosu.»

«Haa, anladım.»

«Vallahi çalmadım abi. Hırsızlık kötü. Ben ömrümde hiç bir şey çalmadım.»

«Seni bu gömlek için mi dövdüler?»

«Bu gömlek için... Önce Behçet benden bu gömleği istedi, sonra Boşnak Nihat, sonra da Çerkesoğlu... Ben de vermedim. Ben onlara gömleği vermeyince, çıkar bu gömleği sırtından, dediler, ben de çıkarmayınca beni orada, koyakta yakaladılar, gömleği çıkardılar üstümden, parça parça kestiler. Bu adam o Metine, kaçakçı piçi Metine benziyor da sen onun için giyiyorsun bu gömleği, seni hırsız oğlu hırsız seni, dediler. Senin Metin abin de hırsız, dediler. Beni dövdüler, sana sövdüler. Şimdi sen var ya, hiç çarşıya çıkma.»

«Nedenmiş o?»

«Çünkü onlar üç kişi, polisler de var, eğil eğil, kulağına söyleyim.» Metin onun ağzına doğru eğildi. «İyi, dur, sen çarşıya hiç çıkma, onların da gözlerine hiç gözükme, gözükürsen de elin tabancayın tetiğinde olsun. Onlar bana dediler ki, senin Metin abin kasabaya döner dönmez biz onu öldüreceğiz, geçen seferki gibi de gene kamyonlarını alıp götüreceğiz, tamam mı?»

«Tamam,» dedi doğruldu Metin.

Salih elinden tuttu:

«Bak,» dedi, «sen benim o gömleği hırsızladığıma inanıyor musun?»

«İnanmıyorum,» dedi Metin.

«O gömleği o turist kızdan çalsan bile onlara ne ki, değil mi Metin abi?»

«Onlar ne karışır,» dedi Metin. «O köpekler...»

Salih gene derin, iri, çok mavi gözlerini ışıl ışıl Metinin gözlerine dikti, bir süre ondan ayırmadı. Büyülenmiş gibi hayran ona bakıyordu.

«Sen,» dedi, durdu, ikirciklendi. «Sen onları öldüreceksin, değil mi, onlar seni de, beni de öldürmeden? Onlardan herkes, bütün kasaba, babam da, büyük anam da, İsmail Us-

ta da, Temel Reis de, Bahri de korkuyor. Sen de korkuyor musun?»

«Ben korkmuyorum.»

«Ben de korkmuyorum,» dedi Salih. Metinin yöresinde birkaç kere döndü, inceden inceye ona baktı, araştırdı, sonra da: «Sen,» dedi, «Metin abi, onların hepsinden daha güçlüsün. Öldürecek misin onları?»

«Hele dur bakalım Salih, bir soralım soruşturalım.»

«Ben hırsız değilim, bunu böyle bilesin,» diye bağırdı Salih, bağırmasından da çok utandı. «Öyleyse beni neden dövdüler? Kaç aydır yatıyordum yatakta biliyor musun? Bugün bana dediler ki, ben yatakta yatıyordum, haydi kalk, senin Metin abin geldi. Haydi kalk da o dayakçı komandoları Metin abine söyle dediler. Ben de kalktım, seni görünce işte böyle cana geldim. Sen onları öldürmeyeceksen eğer, ben de onları yılanıma söyleyeceğim, yılanım da gelecek bu kasabayı yerle bir edecek. Yazık değil mi kasabamıza? Yılanım var ya, atına bindi de gitti şimdi, martımın kanadına...» Hay be, bu Salihin de ağzında bakla ıslanmaz ki, Metin abi de onu deli sanacak. Hemen kırdığı kozu onarmağa kalktı: «Hani oyuncak kamyonlar var ya, benim de kocaman, beş metre kıpkırmızı bir kara yılanım var. O yılan... Korsan...»

Gene sustu.

Metin gülüyordu.

«Dur daha yeni geldim Salih... Bir çarşıya çıkayım... İnsan öldürmek o kadar kolay mı?»

«Görürsün, onlar seni...»

«Onlar bana hiç bir şey...»

«Öldür onları,» diye bağırdı Salih. «Korkma onlardan. Büyüyünce de ben öldürürüm.»

«Dur azıcık, sabırlı ol,» dedi Metin. «Sen çok acelecisin be...»

Salih bir şeylerden kuşkulandı. Metin abi onunla alay mı ediyordu?

«Duydum,» dedi Metin, «o köpeklerin marifetlerini, yedikleri tüm bokları duydum, hele sen azıcık sabırlı ol...»

Salihin kuşkusu gittikçe artıyordu.

Bir anda, ne oldu ne olmadı, yandaki çite tırmandı, öteye kendi avlularına atladı, gitti yaşlı zeytin ağacının arkasına saklanıp gözucuyla çitin aralığından Metini seyretmeğe başladı. Az sonra da öteki avluda kalmış martısı da yanına geldi. Salih çok utanmış, kimsenin yüzüne bakamıyordu. Kimbilir Metin abi ne sanmıştı onu. Hele şu yılan işi yok mu, tüy dikmişti tüy bütün olan bitenlere.

Metin avluda elini kolunu sallaya sallaya, kendi kendisiyle konuşuyor, öfkeden de yüzüne konan sinek bin parça oluyordu.

Bır utançta boğulmuş, dünyası gittikçe karanlıklaşan Salih, öfkesi gittikçe azan, azdıkça kuduran Metinin durumuna sevinmeğe başladı, içinde küçücük bir umut ışığı yeşeriyordu.

«Öldürecek, öldürecek, Metin abi onların hepsini de öldürecek,» diye bağırdı. Metin onun sesini duyunca gene candan, yüzü birdenbire çiçek gibi açılarak, gözleriyle bahçenin içinde durup Salihi arayarak, güldü.

Salih, çoktandır yanına gelip, önüne çöküp yatmış martısını yerden alıp Metine görünmemeğe çalışarak evlerine girdi.

Anası onu görünce sevindi:

«Bak ha Salih, ne iyi, ne güzel olmuşsun! Yüzüne kan gelmiş,» dedi.

«Metin abi onları öldürecek,» dedi Salih güvenle. «Metin abi beni kamyonuna bindirdi. Metin abi, sen korkma Salih, dedi. Yılan Şehzadeye daha söyleme, ben onların hakkından gelirim. Metin abi onları öldürecek.»

«Suuuus,» diye eliyle ağzını kapattı anası. «Böyle şeyler hiç apaçık söylenir mi?»

Salih de sesini indirdi, fısıltı gibi, bir yandan da büyük anasına kuşkuyla bakarak:

«Metin abi onları öldüreceğim, sen azıcık sabırlı ol Salih, dedi.»

«Sen acıkmadın mı Salih?»

«Ohhooo,» dedi Salih, «bir acımdan öldüm ki... Martı da acından öldü. Metin abi var ya...» Büyük anasına anlamlı

anlamlı baktı. «Bana dedi ki... Senin bu martın insandan da akıllı. Ben, dedi Metin abi, senin martının kırık kanadı için yedi denizin arkasından ot getirdim, dedi. Varsın, dedi Metin abi, o lanet şeyler... Onlar işte... Kocakarılar...» Kocakarılar derken sesini iyice indirdi, duyulur duyulmaz. «Varsınlar ettikleri kötülüklerle kalsınlar, dedi. Bana dedi ki Metin abi, al şu hançeri de, martının kim boynunu koparıp öldürecekse ona sok. Bu hançerin ucu zehirli, dedi. Martı boynu koparanlara yeter ki ucu dokunsun... Metin abiye de o zehiri o yılan vermiş. Hani insan oldu ya... İnsan olunca... Bana ne gerek zehir, demiş. Zehirini Metine vermiş. Metin abi de almış zehiri hançerin ucuna koymuş. İşte ben de, eğer birisi martıma dokunacak olursa, dokunursa, ben de hançeri onun karnı budur diye, gelha edeceğim.»

«Hançer nerede?» diye korkuyla bağırdı anası.

«Onu hiç kimseye vermem de, yerini de kimseye söyleyemem de, öldürseniz bile beni. Yakında da martım uçacak, onların da yaptıkları kötülük yanlarına kalsın. Hele bir dokunsunlar martıma, hele bir... Kanlarını dökerim onların.»

Büyük ananın elindeki mekik donmuş kalmış, gözleri kocaman, cam gibi açılmıştı. Yüzü de gittikçe kararıyor, kırışıyordu. Derken olanca öfkesiyle mekiği attı söylenerek:

«Sen görürsün, görürsün, piç, görürsün. O ağılı hançerini alır da bilmem ananın neresine sokarım.»

Mekik öylesine bir hızla gidip geliyordu ki uğunuyordu.

Salih korktu. Vay be, bu ne öfke böyle bu, şu büyük anadaki... Mekiğe bak, delirmiş.

Anası:

«Gel Salih,» dedi. «Karnını doyur, yavrum.»

Salih sofraya oturdu:

«Metin abi,» dedi, gülmeğe başladı. Gülmesi uzun sürdü. O güldükçe mekik deliriyordu.

Salih gülmesini kesip sonunda çorbasını kaşıklamağa başladı. Martısı ayağının dibinde gagasını kanadının altına sokmuş kaşınıyordu.

Kırat denizin ötesinden, ucundan doludizgin, tozlu yoldan gelir gibi geliyordu. Salih kıyıda durdu, bekledi. Şehzadeye ne olmuştu acaba, at niye binicisizdi, niye denizin üstünden geliyordu?

Alaşafakta ıslak, iri yaban gülleri açmıştı denizin kıyısında. Güllerin üstünde arılar uyumuşlar, kaskatı kesilmişler, kanatları sırtlarına yatık, yapışmış.

At geldi, kumların üstünde Salihin yanıbaşında durdu. Hiç bir şey söylemeden Salihi dişleriyle tuttu sırtına attı, şu karşı moraran, ıslak, dumana batmış dağlara sürdü gitti. Alaşafakta altındaki uçsuz bucaksız mavi bir deniz gibi sallanan başaklar, sırtları ışıklanarak dalgalanıyorlardı. Seher yelleri esiyordu sarışın. Gün doğarken bir ovaya düştüler, ulu sular geçtiler. Gene çırılçıplak bir dağa geldiler. Erciyes göründü karşıdan, sütbeyaz, alımlı, sivri doruğu güneşe batmış, ovadan dimdik, görkemli yükselmiş, ipileşen, kaynayan, fışkıran bir ışık seli içinde kalmış, çok mavi, gittikçe mavileşen bir göğe yapışmış. Mavi durmadan mavileşiyor, yunmuş arınmış, pırıl pırıl, Erciyes gittikçe aklaşıyor, ışığı, güneşi, aydınlığı apaklaştırarak...

Erciyesin bahçesi de, çiçekleri de, arıları, kelebekleri, kuşları, böcekleri de sonsuz bir kaynaşmada, renkte, cümbüşte, fışkırmada, kıyamet gününün karmaşasında, çokluğundaydı.

Salih gözlerini yumdu.

«Beni geri götür,» dedi.

Bu kokular...

Yıldızlar, otlar, kabukları yanar döner böcekler. Ağzına kadar çiçekle dolmuş dünya... Salihin başı dönüyordu. Kulakları uğulduyor, gözlerinin önünde binlerce mavi, iğne ucu kıvılcımlar çakıyordu.

«Beni geri götür beni, martım kaldı denizin kıyısında.»

Uzaklardan bir ses geldi:

«Bak bak,» dedi, «senin martın orada uçuyor, alımlı Erciyesin doruğunun oralarda, bak bak!»

Salih başını kaldırdı baktı. Martı uçuyordu. İçine ikir-

cik girdi, acaba o uzakta uçan kuş onun martısı mıydı? Baktı baktı, martıyı tek kanadıyla uçarken gördü.

«Senin martın o uçan, senin martın,» dedi ses.

«Benim martım uçamaz, kanadı kırık,» dedi Salih.

Ses karşılık vermedi bir süre, bir gülme sesi geldi uzaktan.

«Bana mı gülüyorsun?»

Ses karşılık verdi:

«Martını görsen tanır mısın?»

«Tanırım,» dedi Salih.

«Al öyleyse.»

Martı geldi atın yelesinin üstüne kondu.

Salih gözlerine inanamadı. Martıyı atın boynundan aldı, hemen kanadını açtı baktı, martının yarası kapanmış, kırık kemikleri bitişmişti. Salih sevincinden attan düştü. Ne yapacağını bilemiyordu. At onu dişleriyle yerden aldı, sırtına koydu. Salih gene düştü. Sevincinden eli ayağı tutmuyordu. At gene aldı onu sırtına koydu. Sonunda Salih atın yelesine yapışabildi.

«Beni götür, beni al götür kasabama.»

Tezgahların mekikleri şakıldıyordu.

Şehzade ağacın altında bekliyordu. Ulu ağacın doruğu Erciyese kadar yükseliyordu nerdeyse, dalları ovaya dağılmıştı. Alaşafakta ışıklı turuncu çiçekler açtı. Az bir süre sonra turuncu çiçekler soldu, döküldü. Çıplak dallar mor çiçekler açtı, o döküldü, arkasından sarı, altın sarısı, başak sarısı, güneş sarısı ışıklı çiçekler açtı, sonra döküldü. Ağacın çiçekleri durmadan dökülüyor açıyor, dökülüyor açıyordu. Üç meyve olacaktı ağacın üstünde, bütün dökülen çiçeklerin özünden. Biri kırıkları bitiştirmek için, biri bütün hastalıklara karşı, biri de ölümün otu olacaktı.

Ağacın üstüne bir ışığa batmış bir yeşil bulut kondu, sonra da kalktı. Ağaç tepeden tırnağa yeşil çiçeğe durdu. Bir mavi bulut geldi ardından, ağaç mavi koskocaman çiçeklere durdu. Erciyesin tekmil aklığı maviledi. Bir pembe bulut geldi, pembe gölgeler düştü dünyaya, ağaç pembeye durdu. Ak bulut geldi, ağaç, dünya, gökyüzü sütbeyaza kesti. Erci-

yes aklığın içinde kaldı gözükmez oldu. Ölümün otu, gözle bakılamaz parlaklıkta bir yalımdı.

Bir güvercin geldi, ağacın dalına kondu, öfkeden çıldırmıştı:

«Konduğum dallar kurusun Bahtiyar,» dedi. Meğer yılan Şehzadenin adı Bahtiyarmış.

Konduğu dal hemen kurudu.

«Benden ne istiyorsun Hopdiyar?» dedi Şehzade. Meğer güvercinin adı Hopdiyarmış.

Güvercin başka bir dala geçti:

«Konduğum dallar kurusun,» dedi, böylece, konduğu bu dal da kurudu. Böyle diye diye, bütün dalları dolaştı. Ağaç tepeden tırnağa kupkuru kesildi. Bu olay karşısında Şehzade apışmış kalmıştı. Hiç bir şey söyleyemiyordu, dili damağı kurumuştu.

«Uçtuğum gökler dökülsün Bahtiyar,» dedi güvercin, uçtuğu gökler çatırdadı, paramparça oldu, ince ince yeryüzüne yağdı. Gökyüzünde hiç bir şey kalmadı. Savrularak, eserek bütün gökyüzü parça parça mavi, yere durmadan yağıyordu.

«Vardığım dağlar erisin Bahtiyar,» dedi güvercin, Erciyes, Aladağ, Hasandağı eriyip ortadan silinip gittiler.

«Bastığım toprak çürüsün Bahtiyar,» dedi güvercin, Bahtiyarın ayağının altındaki toprak yitiverdi o anda...

Temel Reis gülüyordu.

«Denizlere ha uşaklar denizlere, ha uşaklar denizlere. Güvercin daha denizleri akıl etmeden...»

«Yüzdüğüm denizler çekilsin Bahtiyar,» dedi güvercin.

Temel Reis:

«Sen ha dur orada güvercincik. O denizler benimdir da.»

Denizler kurumadı.

Yılan Şehzade kırata atlayıp dönerken, yolda Salihe rastgeldi. At onu dişleriyle yerden aldı Şehzadenin terkisine koydu.

Güvercin Ocaklı adanın zeytinlerinden birisinin dalına konmuştu, gülüyordu. Sonra çırpındı, öfkelendi. Bir büyük ananın, bir Arnavutoğlu Behçetin, bir Boşnak Nihadın, bir

Sakıp çocuğun, bir Hacı Nusretin donuna giriyor, sonra gene güvercin olup zeytin dalına konuyor, gülmesini sürdürüyordu. Güldü güldü, durmadan güldü, o martının kanadı; çürüsün, dedi güldü. Temel Reis, martı deniz kuşudur, dedi, senin bedduan tutmaz, dedi. Güvercin güldü. Bütün dünyanın kuşları, arıları, yılanları, insanları, turistleri kıyıya birikmişler, bu gülen güvercine şaşkınlıkla bakıyorlardı. Güvercin de durmadan gülüyordu, orada dalın üstünde, dalı bir aşağı bir yukarı sallayarak...

«Yüzdüğüm denizler çekilsin Bahtiyar, Bahtiyar, Bahtiyar,» dedi güvercin, zeytin ağacının dalından kalktı, denize kondu, denize hiç bir şey olmadı.

Denizler kuruyacak diye Temel Reis çok korktu.

Güvercin denizden kalktı gene dala kondu:

«Konduğum dallar kurusun Bahtiyar, Bahtiyar, Bahtiyar,» dedi güvercin, dala da hiç bir şey olmadı.

Güvercin gene güldü güldü:

«Uçtuğum gökler dökülsün Bahtiyar, Bahtiyar, Bahtiyar,» dedi, göklere de bir şey olmadı, gökler de parça parça olup dökülmedi.

Güvercin gene dala kondu, güldü güldü, sonunda da çat, dedi ortayerinden çatladı güvercin, küçücük ağacın dibine düştü.

Temel Reis ellerini çırptı sevinçle:

«Ha bundan da kurtulduk, ha uşaklar,» dedi.

Salih, bu macera adamı Metin abiyi geldiğinden bu yana izliyordu. Gece demiyor gündüz demiyor, kimseye belli etmeden, sezdirmeden, çaktırmadan, onun ardından bir an bile ayrılmıyor, onu gözünden ırmıyordu.

Her gece yarısı iki tane adam daha geliyordu avluya. Birisinin altın dişi parlıyordu ayışığında, güldükçe. Çok uzun boylu, zayıf, dazlak kafalı, hep iki büklüm duran bir adamdı, hiç de konuşmuyordu. Öteki geniş omuzluydu, hep havayı, ağaçları, geceyi, çiçekleri, fesleğenleri kokluyordu, ağzını, burun deliklerini kocaman kocaman açarak...

Mavi kamyona Metin biniyor çalıştırıyor, ikinci kamyona uzun adam, üçüncü kamyona da ağzıyla burnuyla geceyi koklayan adam biniyordu. Metin önden sürüyor, kamyonlar kasabayı çıkıp, tepeden, o kötü yoldan koyağı baştan aşağı inip koya varıyorlardı.

Denizden, ötelerden ışıklarını söndürmüş Laz takaları geliyor, yüklerini kamyonlara boşaltıyorlardı. Sessiz, ışıksız, fısır fısır konuşuyorlardı.

Salih her seferinde mavi kamyona kimseye gözükmeden biniyor, karoserinin köşesine bir topak olup saklanıyor, koya geldiklerinde de, çınarın altında durduklarında köşesinden çıkıyor, usulcana yere süzülüyor, ağaçların arasında yitip olanı biteni gözetliyordu.

Kara giyitli adamlar döküldüler avluya, hançerlerini yere saplayıp kamyonların gölgesine bağdaş kurup halkalandılar. En sonuncu Metin abi geldi. Ortada bir süre sessiz durdu. Çıplak tabancası elindeydi. Tabanca ayışığında yanıp sönüyor, kimseden ses çıkmıyordu. Sonunda sessizliği Metin bozdu.

«Albayı başımızdan atacağız,» dedi. «Bize hiç bir faydası yok, üstelik de paranın yarıdan fazlasını o alıyor.»

Kara giyitlilerden birisi ayağa kalktı:

«Hepimiz Albaydan korkuyoruz,» dedi yavaşça korkuyla. «Şimdi Albay gelecek, seni istemiyoruz diye kim söyleyebilecek, söyleyin bakalım?»

Metin de sordu:

«Kim söyleyebilecek?»

Salihin yüreği duracak gibi oldu. O, Albayı koyda gecelerden birisinde takalardan sandık sandık tabanca, mavzer, mermi boşaltırken görmüştü. Çok sert, hışım gibi emirler veriyordu, emrindeki korsanlara, macera adamlara... Herkes ondan korkuyordu. Metin abi bile korkmuştu.

Hiç kimseden ses çıkmadı.

Sonunda Metin bekledi bekledi:

«Ben söyleyeceğim,» dedi. «Ben söyleyeceğim ama, onun adamları da beni öldürecekler, siz de korkunuzdan ses çı-

karamayacak, beni koruyamayacaksınız. Ne diyorsunuz, konuşun.»

«Konuşun,» dedi kendi kendine Salih. Zeytin ağacının doruğundan Metinlerin avlusu tabak gibi gözüküyordu.

Metin orada taş gibi durmuş kalmış, kara giyitlilerden bir yanıt bekliyordu.

«Konuşun!»

Kimse konuşmadı.

«Demek böyle. Öyleyse ben gene Albaya söyleyeceğim. Az sonra gelecek.»

Az sonra Albay geldi, avlu kapısını tıklattı, Metin koşarak gitti, kapıyı açtı, Albay arkasında üç silahlı adamla avluya girdi. Yere bağdaş kurmuş oturmuş kara giyitlilerin hepsi hep birden ayağa fırladılar, Albay:

«Oturun,» dedi.

Albay:

«Beni istemiyorsunuz, öyle mi?» diye sordu.

Hiç kimseden çıt çıkmadı.

Albay bekledi. Ölü bir sessizlik her bir yanı kapladı. Salih soluğunu tuttu. Uzaktaki denizin sesi duyuluyordu.

Albay yineledi:

«Beni istemiyormuşsunuz, öyle mi? Kim istemiyor, niçin istemiyorsunuz, sizin hepinizi ben zengin milyoner etmedim mi? Benim çeteme girinceye kadar her biriniz bir baldırıçıplak değil miydiniz, söyleyin, kim beni istemiyor?»

Metin bir iki adım öne, Albaya doğru yürüdü, başı yukarı dikildi, çelik gibi kasıldığı buradan, zeytin ağacının üstünden bile belli oluyordu.

«Ben istemiyorum seni Albayım. Çünkü sen bizi sömürüyorsun. Biz ölümlerden ölüm beğeniyoruz, kırk kişi bir pay alıyoruz, sen tek başına bir pay alıyorsun, olur mu?»

Çok sert:

«Olur,» dedi Albay.

«Olmaz,» dedi Metin. «Bunların hiç birisi de seni istemiyorlar ya, korkularından söyleyemiyorlar.»

«Sen korkmuyor musun?» diye alaylı sordu Albay.

«Ben korkmuyorum Albayım,» dedi Metin. «Benim işim

var. Ben bir balıkçıyım. Bir can içinse mudaram yok. Ölümden öte köy yok Albayım.»

Albay keskin sesi, gülüşü gecede çın çın öttü:

«Köy var, ölümden öte köy olduğunu sana göstereceğim,» dedi Albay. «Sana göstereceğim Metin.» Metine arkasını döndü, yerde bağdaş kurmuş oturmuş kara giyitlilere: «Yerden alın hançerlerinizi, kalkın ayağa,» diye emir verdi.

Adamlar hemen hançerlerini topraktan çekip ayağa fırladılar.

«Sen, sen, sen...»

Albay üç kişiyi seçti kara giyitlilerden.

«Binin kamyonlara, o kamyonlar bizim... Alın götürün kamyonları.»

Adamlar hemen kamyonlar bindiler. Salih az daha ağaçtan düşüyordu. Önündeki dalı sıkı sıkıya kucakladı.

Metin kamyonların önüne geçti, tabancasını doğrulttu:

«İnin kamyonlardan canınızı seviyorsanız.»

Şoförler kamyonlardan indiler.

Albay:

«Demek böyle, mallarıma da el koydun, alacağın olsun.»

«Olsun,» dedi Metin.

Albay:

«Haydiyin çocuklar, buradan gidelim.»

Kara giyitliler arkasına düştüler, üç silahlı adamı da.

Metin arkalarından:

«Korkaklar,» diye bağırdı. «Beni yalnız bıraktınız, korkaklar.»

Salih:

«Hançerlerinize yazık,» dedi usulca. «Siz de adam mısınız, korkaklar, korkaklar.»

Metin bir ses duymuş olacak ki, yanına yönüne, kamyonların içine, ağaçlara bakındı bir süre, kimseyi göremedi, avluda bir baştan bir başa, «korkaklar, korkaklar,» diye diye gidip gelmeğe başladı.

Bir çıtırtı oldu, Metinlerin avlu kapısı yavaşça açıldı, üç gölge avlunun toprağına upuzun serildi, arkasından da üç adam avluya girdiler.

Metin:

«İyi ki geldiniz,» dedi. «Albay beni öldürecek. Lazların hepsi de korkularından Albayla birlik oldular.»

Salih gözlerine inanamadı, gelen üç adamdan birisi babasıydı.

Gelen üç kişi, bir de Metin, evin öteki köşesine, tabancalarını önlerine koyup oturdular, fısır fısır, korkulu konuşmağa başladılar. Salih zeytin ağacından, çitlenbiğin köküne indi, belki buradan onların ne konuştukları duyulabilir diye. Çalıştı didindi, onların konuşmalarından sabaha kadar bir tek sözcük bile anlayamadı. Seher yelleri eserken:

«Olur,» dedi Salihin babası, Osman. «Olur... Biz de vaız, Albay varsa...»

Ötekiler de:

«Olur,» dediler.

Metin:

«Bütün Karadenizi tapusuna almak istiyor albayım diye... Halbuki Karadeniz herkesin, hepimizin. Bu denizde her yüreği atan, kaçakçılık yapabilir.»

«Yapacağız,» dedi yürekli. «yapacağız, biz de, alnımızın teriyle milyoner olacağız,» dedi Salihin babası, Osman.

«Olmalıyız,» dedi Metin. «İş can pazarına döküldü. Allah ya ona, ya bize verir, vereçek.»

Ayrıldılar.

O gün akşama kadar hiç uyanmadan uyudu, Salihin babası, Osman.

Salih epeydir martısını unutmuş gitmişti. Çürüyordu martının kanadı. Büyük anasının da gazabını unutmuştu. El altından düşmanlıkları azıttıkça azıtıyor, bir ölüm kalım savaşında sürüp gidiyordu ya, ikisi de unutmuş gözüküyorlardı ya...

Büyük ana gözleriyle, her sabah, her akşam, Salihi ne zaman görse, buruşuk dişsiz ağzını çarpıtarak, seni de, martını da boğacağım, boğacağım, elimden kurtuluş yok, boğacağım, diyordu. Ecele çare var, buna çare yok, seni de boğacağım. Zaten ne kadar ömrüm kaldı ki, senin gibi bir kafiri öldürüp Cennete gideceğim... Bunu yalnız gözleriyle de söy-

lemiyordu. Salih bir gün duvarın dibinde otururken, martısının kanadını okşuyor, martısının başını öpüyordu, arkasından duyulur duyulmaz bir ses geldi, ses: «Uğursuz Salih,» diyordu, «uğursuz oğlu uğursuz, sen öldürdün, sen öldürdün sen. Sen öldürdün Halilimi sen. Ben de seni, ardından da martını öldürmezsem, bana da Dilber demesinler.» Salih o zamana kadar büyük ananın adının Dilber olduğunu bilmiyordu. Arkasını dönünce Dilberle göz göze geldiler. Dilberin kırışık içindeki küçücük bir damla kalmış gözleri tüm öfkeye kesmişti. Salihin ödü koptu. Bu küçücük gözler kurşun gibi ağır, Salihin yüreğine bir ölüm korkusu gibi çöktü. Bu gözlerin elinden kurtuluş yoktu. «Erinde gecinde seni, seni de o boklu martını da boğacağım Salih,» diyordu. Salih gözleriyle ona, kendisini bağışlaması için yalvardı, bir kusur işlemişti ki, kusurların büyüğünü, Halilin öldüğünü söylemişti, Halil hiç ölür mü ki, dedem Halil, ben Halilin torunuyum, değil mi ninem, Dilber ninem. Dilber ninem derken Salih azıcık gülümsemişti, gülümsemesini de Dilber sezmişti, sezmiş gene kudurmuştu. Salihin huyu kurusun gülümsemeden edememişti işte, Dilber ninem, Dilber ninem benim, Halil, benim dedem, niye ölsün ki... Halil dediğin de hiç ölür mü? Bunu da yakalamıştı ninesi, Dilber. Salih gözleriyle yalvarırken, bir yapıyor, bir yıkıyor, Dilber ninesini delirtiyordu.

Salih ölürcesine korkuyordu Dilber ninesinin deli gözlerinden korktukça ona dalkavukluk ediyor, dalkavukluk ettikçe onu çileden çıkaracak oyunlar buluyordu.

İkisi arasındaki sessiz dövüş günlerdir sürüp gidiyordu, azıtarak, bir ölüm kalım savaşına dönüşerek. Salih her haliyle, her an, elini sallayışı, gözünü oynatışı, kalkışı yürüyüşü, martısını çağırışı, okşayışı, kaşını kaldırışı, su içişi, yemek yiyişi, uyuyuşu, uyanışıyla Dilbere, Halil öldü, Halil öldü, diyordu. Bir de bir türkü uydurmuş, diline pelesenk etmişti: Dilber Dilber canım Dilber, Halil öldü gülüm Dilber. Dilber Dilber soldun Dilber, Halil öldü kaldın Dilber. Bu türküyü Dilber iki üç kere duymuştu. Birincide şaşırmış çökmüş, ikincide öfkelenmiş, üçüncüde kendinden geçip baygınlıklar geçirmişti.

Salihin tedirginliği de, korkusu da azgın bir ölüm boğası gibi onu kovalıyor, Salih onun sıcak soluğunu artık ensesinde duyuyordu. Bütün bunlara karşın ne yapıyordu Salih, Dilberle cebelleşmekten vazgeçebiliyor muydu? Korku arttıkça savaş da azgınlaşıyordu. Her gün, her gün lisanı hal ile bu iki insan biribirine demediğini, yapmadığını bırakmıyordu.

Büyük ananın mekiğini her atışı Salihe bir sonsuz beddua, bir ağza alınmaz küfür, Salihin martısına her bakışı büyük anaya, Dilbere bir zulümdü.. Belki böyle olmasa, Salihe böylesine takmasa, Halil öldükten, büyük ana, yani Dilber, yataklara düştükten sonra bir gün bile yaşayamazdı. Onu yaşatan, şimdi de Salihe olan düşmanlığıydı. Anası bunu Salihe söyledi de, Salih onun bu düşüncesine şaştı kaldı. Anasına göre Dilber yalnız ona düşman değildi ki, o yeryüzündeki herkese, gökteki uçan kuşa, yerdeki karıncaya, börtü böceğe, denize, esen yele de düşmandı. En çok da elli yıldır sevda bağlayıp beklediği Halile, onun ölüsüne de, dirisine de düşmandı.

Salih artık bunalmağa, korkudan delirmeğe başladı. Başını alıp da kaçıp gitse bile bu Dilberin elinden kurtulamayacaktı, niye, nasıl kurtulamayacaktı, bunu Salih de bilmiyordu ama, kurtulamayacaktı, salt bunu biliyordu. Kurtulmanın da hiç bir yolunu bulamıyordu.

Babası da gitmiş korsanlara karışmıştı. Her gece Metinle buluşup yedi sekiz adam ağız ağıza verip kuytularda gizli gizli konuşuyorlardı. Kara giyitli adamlar da onları izliyorlardı. O enayilerin de kara giyitlilerden hiç haberi olmuyordu. Salih de nasıl söylesin ki onlara, izleniyorsunuz, diye. Bir kere, babası onu tutup bacaklarından ikiye ayırırdı. Metin de onu, beni niye izliyor bu çocuk, diye küçümserdi.

Korsan Padişahı altın bir tekneyle mağaraya geldi. Sırmalar içindeydi. Başında da kocaman taşı parıl parıl eden bir sorguç vardı. Şehzade daha güzel giyinmişti. Ali Baba, Kırk Haramiler filmindeki Şehzadeye benziyordu. Korsanlar mağarada korsanlar Padişahıyla Şehzadenin önünde top-

rağı öptüler. Bir tek Temel Reis öpmedi. Büyük ateş yanıyordu mağaranın ortasında. Padişah altın bir tahta oturdu: Şehzade de onun yanına başka bir tahta... Şehzadenin tahtı pembe incilerle, yeşil zümrüt, kırmızı yakutla bezenmişti. Salih bu tahtın tıpkısını bir takvimin kapağında görmüştü. Şehzadenin kuşağına bir de kabzasında yumruk kadar bir zümrüt olan hançer sokuluydu. Salih bu zümrütlü hançeri de bir filmde görmüştü. Hem de bundan bir hafta önce... Gangsterler Topkapı Sarayından bu hançeri çalıyorlardı. Salih filme var ya, martısını da götürmüştü. Martısını koynuna koymuş, salon kararınca onu koynundan çıkarmış, o da uslu uslu karanlıkta filmi bir güzel Salihle seyretmişti. Kimse, hiç bir adam, hiç bir çocuk onun bu filmi martıyla birlikte seyrettiğini görmemişti, hahhaaah...

Padişah başını kaldırdı, yere kapanmış huzurunda toprağı öpen adama:

«Kalk ayağa,» dedi.

Adam başını kaldırdı, gözucuyla arkada durmuş, eli tabancasının üstündeki Metine baktı.

«Kimsin sen?»

«Ben Osmanım,» dedi Salihin babası.

«Hangi Osman?»

Osman kekeledi:

«İşte öyle bir Osman, Padişahım.»

Padişah azıcık sert:

«Öyle bir Osman olur mu hiç,» dedi. «Söyle, sen ne biçim bir Osmansın ki huzuruma gelmişsin?»

Temel Reis atıldı:

«Ona Dilberin Osmanı derler, Padişahım. Hani onun anası Dilber var ya, bu denizlerdeki tüm korsanlar onu çok iyi tanırlar. Sen de tanırsın gençliğinde...»

Temel Reis böyle dedi, kıs kıs güldü.

Padişah:

«Tanırım,» derken yumşadı. «Demek sen Dilberin oğlusun ha!»

Osman eğildi, bir daha, bir daha, üç kere yeri öptü.

Şehzade atıldı, mavi bir yılana benziyordu tıpkı...

«Sen bizim Salihin babası olmayasın?»

Osman coşkuyla:

«Ben Salihin, Salihin, Salihin babasıyım, Şehzadem,» diye sevindi. «Sen Salihi nerden tanıyorsun?»

Korsanlar Padişahı aldı sözü:

«Salih benim Şehzademin çocukluk arkadaşı... Salih bizim iki gözümüzdür, Osman.»

Şehzade söze karıştı:

«Sana çok gücenginim Osman. Sen benim arkadaşıma, Salihe hiç iyi davranmıyorsun, onu hep dövüyorsun, anan onu da, martısını da öldürecek,» dedi. «Bak anan Salihi öldürürse ben de seni götürür yedi denizin ortasına, bir ağacın gövdesine çivilerim seni, her gün bir parçanı bir kuş koparır yer, kendi gözünün önünde parça parça tükenirsin daha ölmeden...»

Padişah:

«Demek bunlar Salihe böyle yapıyorlar ha?»

Şehzade:

«Padişah babam,» dedi, «bunlar Salihin martısını da öldürecekler.»

«Şimdi ben ne yapayım bu adama, söyle Şehzadem?»

«Şimdilik bir şey yapma, Padişah babam. Salihin, iki gözümüzün bir tek çiçeği Salihimizin babasını da aramıza alalım. Buna bir şey yaparsak, babasıdır, belki iki gözümüzün ışığı Salih bize gücenir.»

Osman:

«Ben Salihi çok severim,» diye inledi. «Ben ne bileyim Salihin böyle Şehzadenin arkadaşı bir adam olduğunu. Bana hiç söylemedi.»

Şehzade uzun uzun güldü, sakalını sıvazladı. Şehzadenin sakalı var mıydı? Var mıydı, var mıydı? Yok yok, sakalı yoktu, Şehzade çenesini sıvazladı:

«Salih erkek adamdır,» dedi. «Adam adamdır o... Hiç Şehzadenin arkadaşıyım, diye övünür mü o? Ben her şeyimi, tüm varımı ona borçluyum. O olmamış olsaydı... Bunu da kimseciklere söylemez Salih... Ben de adam mıyım ki, Salihin bir tek martısına, martısının kanadına bile bir ilaç bu-

lamadım, oysam ki Salih benim için neler neler yapmıştı... Öteki ilacı da bulamadım, çok aradım. Tekmil otlar, çiçekler kurudu.»

«Salih biliyor,» dedi Osman. «O martısının kanadının sağalacağından umudunu kesti.»

«Vah,» dedi Padişah. «Vah vah!»

«Vah vah,» dedi Şehzade.

Padişah:

«Seni işe aldım,» dedi. «Salt Salihin babasısın diye. Zengin milyoner olacaksın. İstersen Mustafa Kavalın köşkünü de alırsın. Salih onun bahçesinde martısıyla oynar. Arkadaşlarını da, Bahriyi, Cemili de çağırır bahçeye.»

«Beni de unutmasın, çağırsın,» dedi Şehzade. «Eski arkadaşı değil miyim? Şu martının kanadına da hiç bir çare yok mu? O martının kanadı iyi olmazsa eğer, Salih kederinden ölecek.»

«Ölecek,» dedi Osman, boynunu büktü.

«Ölecek,» dedi Metin.

«Yazık,» dedi Padişah.

Salih günlerdir de kuruyordu. Bir kere daha söyleyecekti büyük anasına. Onun taş yüreğini yumuşatacaktı. Düşünmüş, onun taş yüreğini yumuşatacak bir umar bulmuştu. Babasının o uzun Çerkes hançerini kınından sıyıracak, martısını bir eline, hançeri bir eline alacak, «al büyük anam, güzelim,» diyecek, «kes şu martıyı, sonra da gelha eyle o hançeri bana sapla,» diyecekti. Günlerdir bunu her gün sabahtan akşama kadar yaşıyor, bıçağı, martıyı alıyor, büyük anaya gidiyor, her seferinde de büyük ananın elinden zor kurtuluyordu. Her seferinde de hançeri eline geçiren büyük ana Salihi bıçaklayıp kan içinde bırakıyor, martısı da korkunç çığlıklarla yüreğinden oluk oluk kan akan Salihin üstüne kapanıyordu.

Salih sonunda bu düşünü gerçekleştiremedi.

Artık eve uğrayamaz olmuştu. Öğle akşam yemeklerini ablasında yiyor, ancak gece yatmağa eve geliyor, bazı mar-

tısıyla birlikte, bazı da martısını çitlenbiğin kovuğunda bırakarak, Metinlerin avlusundaki gece maceralarına zeytin ağacının üstünden katılıyordu. Babası kalın sesiyle, neler neler konuşmuyordu! Anası bir duysa, güle güle ölürdü.

Yatağa girince martısını kucağına alıyor, onu yorganın altına saklıyordu. Babasının Çerkes hançerini de yastığının altına saklıyordu. Hele bir dokunsun Dilber martıya hele, hele bir Salihe dokunsun hele...

Deniz kıyısı boyunca Salih aylak aylak dolaşıyor, Cemil durmadan, başını kaldırmadan kabuk topluyordu. Mendebur çocuk bir kere olsun dönüp de Salihe, martısına bakmıyordu. İyi ki de bakmıyordu. Bakınca, şöyle bir tepeden, küçük dağları ben yarattım dercesine, bak hele şuna bir boklu martı yavrusunu da takmış arkasına, köpek gibi de martı ardından geliyor, der küçümserdi. Öteki çocuklar bu köpek gibi, nereye giderse arkasından gelen martıya çok şaşıyorlar, onu çok kıskanıyorlardı. Çocukların kıskanmaları, arkasından dedikodusunu yapmaları Salihinse çok hoşuna gidiyordu.

Salih arkasına dönünce baktı ki ne görsün, martısı denizde yüzüyor, uzaklaşmış gitmiş. Soyunsa denize girse, dalgalar kocaman, deniz de bahar denizi, soğuk, daha martıya ulaşamadan donup kalacak. Orada, kıyıda, gözü uzaklaşıp giden martısında, umarsız kalakaldı. Kanadı kırık martının uzaklaşıp gittiğini gören çocuklar kıyıya, Salihin yanına sevinçle doluştular. El çırpıyorlar, bağırıyorlar, martı daha çabuk uzaklaşıp gitsin diye, hepsi her yerden denizi taşlıyorlar, kıyameti koparıyorlardı. Şaşkın martı da Salihe dönüp baka baka denizin ortasına ortasına almış başını gidiyordu.

Salihse soğukkanlı orada durmuş çocuklara gülümsüyor, dingin:

«Ahmaklar,» diyordu, «o her gün böyle denizine, arkadaşlarının yanına gider, gerisin geri de döner bana, arkadaşına gelir. Ahmaklar, yoksa ben onu hiç bırakır mıydım!»

Çocuklar aldırmıyorlar, yabanıl bir devinmede denizin içine kadar girip martının ötelere ötelere kayması için ellerinden geleni yapıyordular. Birisi bir teneke bulmuş, tenekeyi var gücüyle gümbürdetiyor, birisi bir tekneyi ağaçla dövü-

yor, birisi düdük öttürüyor, beş altısı birden bir ayıslığı tutturmuşlar, uzun uzun çalıyorlardı. Beş onu da köpek gibi ürüşüyordu. Denizin kıyısında bir hayuhuydur durmadan, büyüyerek almış başını gidiyordu. Martı uzaklaştı uzaklaştı, burunu geçti, bir küçücük nokta gibi kaldı, sonra da vardı ortadaki dinlenen martı kümesinin içine katıldı yitti gitti.

Salih işte bunu beklemiyordu. Şimdi ne yapacaktı? Orada, denizin kıyısında, elleri göğsünde, gözü denizin ucunda dikildi kaldı.

Birdenbire Salih önüne gelen ilk çocuğun üstüne hınçla atıldı, çocuğu yere serdi. İkincisini, üçüncüsünü... Derken çocuklar bir anda birleşiverdiler. Salih az sonra kıyıda, ağzı burnu kan içinde, gömleği yırtılmış yatıyor, çocuklar kasabaya doğru kaçıyorlardı.

Salih yattığı yerden kalkarken, «gösteririm size,» dedi. «Alacağınız olsun.»

Şu kuşlara da hiç güven olmuyor. Cana gelir gelmez, bunca bakıp büyüttüğü martı bile başını aldı gitti. Olur mu, böyle bir şey yapılır mı? Şimdi Doktor Yasefin, Temel Reisin, ötekilerin yüzüne nasıl bakacaktı? Martın ne oldu, diye sorduklarında da onlara ne söyleyecekti? Bir de büyük ana, bilse ki martısı yitip gitmiş, zil takar da, bu yaşında şıkır da şıkır oynardı. Şıkır da şıkır. Ne sevinir, ne sevinirdi. Halilin ölümünü bile unuturdu sevincinden.

Dalgalar kıyıya petrol artıklarını atmışlar, bütün kıyı artıklardan çamura kesmişti. Dalgalar, küçük küçük, saçma kadar milyonlarca kabarcık getiriyordu Karadenizin ortalarından. Salihin ayakları elleri kapkara yanmış yağ içinde kalmıştı. Ağzının kanını deniz suyuyla yıkadı. Kıyıda gitti geldi, oradan bir türlü ayrılamıyordu. Ya martısı onu özler de, öteki martılardan ayrılır gelirse, ya bir gelirse, işte o zaman...

Karanlık, umutsuz bir kedere gömülmüş gitmişti Salih. Bir boşluktu ki içindeki, ölüm dedikleri de herhal bu boşluk olacak.

Çılgın gibi gidip geliyordu denizin kıyısında. Birden var sesiyle denize, martısına bağırmağa başladı. Oradan geçenler,

limanda demir atmış takaların reisleri, tayfaları, balıkçılar denizin kıyısında koşarak durmadan deli gibi bağıran bir çocuğu gördüler. Salih kendinden geçmiş dönüp duruyordu denizin kıyısında.

Gün kavuşup gidiyordu, kanatsız, şu zavallı kuşu, yavruyu bir deniz canavarı gelir, suyun yüzünden kapıp karnına indirivertrdi. Fıkara martının da kanadı yoktu ki uçup gitsin.

«Ah, ahmak martı ah...»

Süre geçtikçe martının kurtuluş umudu kalmıyordu. Bir umarını, bir umarını bulmalıydı Salih.

Denizin kıyısında zınk diye durdu, giyitleri tepeden tırnağa suya batmıştı, koşarken farkında olmadan denize gırtlağına kadar yürümüştü martısına doğru. Belki de yüzmüştü. Gel diye de yalvarmıştı martıya, öteki martılara... Bağırtısını da kesti.

Birden gene koşmağa başladı, yüzünde umutla, azıcık da içinde sevinçle. Soluğu taşa taşa geldi limana. «Temel Reis, Temel Reis,» diye kendini onun teknesine attı. Temel Reis mangalda sucuk kızartıyor, dumanı, yağlı, kokulu, iç açıcı bütün tekneye yayılıyordu.

Temel Reis Salihi böyle görünce korktu:

«Ne var, ne oldu be sana Salih Kaptan? Ne oldu sana?»

«Temel Reis,» dedi Salih daha soluğunu toparlayamadan, göğsü körük gibi inip inip kalkarak. «Martım...»

«Ne oldu martına?»

«Kaçtı,» dedi Salih. «Kanadı da kırık, orada, denizde, öteki martıların arasında. Bir deniz canavarı gelecek şimdi onu yiyecek. Kocaman, kocaman bir canavar... Çok kocaman, çok... Öteki martılar kaçacaklar hemen, onların kanatları var, benim martımın kanadı yok. O canavar da onu yutuverecek.»

«Otur bakalım, otur hele sen Salih Kaptan, otur bakalım, bir çaresini bulacağız. Bir soluğunu topla hele...»

«Olmaz,» dedi Salih, orada, teknede dört dönerek. «Bak orada... O martıların arasında... Orada, orada işte... Canavar geliyor, canavar, canavar, Reis... Yetiş, Reis...»

Temel Reis çömeldiği mangalın başından doğruldu, elini Salihin omuzuna koydu:

«Hele biraz sükunet bul Salih Kaptan,» dedi. «Bir çaresine bakacağız martının.»

Salih sapsarı kesilip titremeğe başladı:

«Aman Reis, aman Reis şimdi, şimdi, şimdi ne olursun... Bak canavar, canavar.»

Sözcükler bir çığlık gibi çıkmıştı ağzından.

Temel Reis kıyıdaki tayfalara döndü:

«Ha uşaklar,» dedi. «İşte orada...» Uzaktaki martıları parmağıyla gösterdi, «bir martı var, martıların arasında, kanadı kırık, gidin alın gelin. Binin kayığa... Çok çabuk.» Salihe baktı: «Canavar oraya ulaşmadan, siz oraya ulaşacaksınız.»

Tayfalar Reisin bu sözlerine güldüler.

Salih:

«Haydi, haydi, çabuk olun,» dedi tayfalara telaşla, tekneden kayığa da o anda atladı, tayfalar tutmasa az daha kayığı deviriyordu.

Temel Reis apak dişlerini göstererek sevinç içinde güldü:

«Ha uşaklar,» dedi, «Salih Kaptan da sizinle geliyor. O ne derse onu yapacak, sözünden çıkmayacaksınız.»

Tayfalar küreklere asıldılar vargüçleriyle çekmeğe başladılar. Salih kayığın küpeştesine yapışmış, «daha, daha, daha, daha, çabuk,» diyordu, boynu martıların oraya doğru kopacakmış gibi uzamış. «Daha daha, daha çabuk. Canavarlar gelmeden.» Tayfalar Salihin telaşına, korkusuna, bir an önce martılara varmak için can atmasına, boynunun uzamasına oraya doğru, gözlerinin dışarıya fırlamasına kaptırmışlar kendilerini kayığı uçuruyorlardı. Salihe kayık hiç yerinden kıpırdamıyormuş gibi geliyor, «daha, daha, daha,» diye bağırıyordu.

Kayık onlara yaklaşırken martılar hep birden havalandılar, orada, kuşların havalandıkları yerde bir küçücük karartı kaldı.

Salih:

«O, o, o, işte orada,» diye bağırıp oraya doğru uzandı, tayfa onu omzundan tutup kayığın içine çekti.

Küreklere asıldılar, tayfa uzandı karartıyı denizden aldı getirdi Salihe verdi. Salih martıyı kucakladı, üstüne yumuldu, öyle kaldı.

Tayfalar Salihi kaldırdılar yukarıya, tekneye, Temel Reise götürdüler. Temel Reis baktı ki Salih titriyor, titremekten uçuyor:

«Ha uşaklar sobayı yakın, bizim bu Kaptan çok ıslanmış üşümüş, satılıcan olacak,» dedi, Salihi mangalın başına oturttu. Çocuk kucağındaki martısına sarılmış onu bırakmıyor, zangır zangır, dişleri birbirine çarpa çarpa titriyordu.

Tayfalar sobayı yaktılar.

Temel Reis:

«Çıkar o üstündekileri Salih Kaptan,» dedi.

Bir yandan da çocuğu soymağa başladı, bir anda da onu çırılçıplak soyup üstüne battaniye örttü. Salih, kucağında martısı uzun bir süre dişleri çarparak titredi. Temel Reis çay yaptırdı, Salih dokuz sıcak çaydan sonra ancak kendine gelebildi ve titremesi durdu. Titremesi durunca da oracıkta uyudu kaldı.

Temel Reis:

«Uyandırmayın uşağı,» dedi. «Kimbilir bu Salih Reisin ne derdi var ki bu kadar tapınmış bu kuşa.» İçini derin derin çekti. «Hay çocukluk hay,» dedi. «Bu çocukluğun derdi büyük, tadı da büyük,» dedi, ayağa kalktı.

Salih az sonra korkuyla uyandı, dışarı çıkmak, zeytin ağacına tırmanmak, Metinlerin avlusundaki macerayı seyreylemek niyetiyle kalktı, kalkar kalkmaz da başını teknenin kapısına vurdu, ayıktı.

Temel Reis:

«Az uyudun be Salih Kaptan,» dedi. «Daha elbiselerin kurumadı ha uşağım.»

«Kurur şimdi,» dedi Salih, martısına sıkı sıkıya sarılmış. Birden çıplak olduğunu farkedip hemencecik battaniyenin altına kaydı.

«Bir çorbamızı iç, biraz yemeğimizi ye Salih Kaptan,» dedi Temel Reis. «Hem de yemekte konuşuruz.»

«Olur,» dedi Salih.

Önce naylon bir kapta tüten mercimek çorbası verdiler Salihe, sonra da etli patates getirdiler. Salih çok acıkmıştı, iştahla yedi yemekleri. Ömründe hiç bu kadar lezzetli yemek yememişti.

Bu arada tayfalar sobada çabucak Salihin giyitlerini de kurutmuşlardı. Salih kurumuş giyitlerini bir anda sırtına geçiriverdi.

«Bir çay daha içer misin Salih Kaptan?»

«İçerim,» dedi Salih.

«Martın da çok güzelmiş,» dedi Temel Reis.

Salih birden boşandı ağlamağa başladı.

Temel Reis üzüldü:

«Ne oldu sana Kaptanım, ne oldu sana, ne oldu sana?»

Salih:

«Martım ölecek,» diyebildi hıçkırıklar arasında. «Onun kanadı kırık.»

Bundan sonra Temel Reis ne etti eyledi de uzun bir süre Salihin ağlamasını durduramadı. Sonunda:

«Çok dolmuş çocukcağız,» dedi. «Varsın ağlasın, açılır.»

Dışarda gökyüzü bulutsuz apaçıktı. Yıldızlar gökte, denizde kaynaşıyordular, şıkır şıkır. Ortalık bahar ayazıydı. Bu ayazda geceleyin bile deniz, gökyüzü masmaviydi.

Neden sonra içeriye giren Temel Reis Salihi dinginlemiş buldu. Martısının başını okşuyor, düşünüyordu.

«Senin martın ölmeyecek Salih Kaptan,» dedi Temel Reis. «Kanadı da iyi olacak ha uşağım. Senin martın da bir haftaya kalmayacak öteki kuşlar gibi uçacak... Sen yarın erkenden bana gel. Martına bir ilaç yapayım da...»

Salih ayağa kalktı, birden Temel Reisin ellerine sarıldı, o elini alıp onu öpüyor, o elini alıp onu...

Temel Reis işi gücü bıraktı, balığa çıkmadı, ağ örmedi, tekneleri boyamadı Salihin martısının kanadını iyi etmeyi kendisine iş edindi. Türlü ilaçlar, merhemler sürdüğü kanadı incecik bezler, ikiye üçe yardığı kibrit çöpleriyle sardı sarmaladı. «Tamam,» dedi, «Salih Kaptan, bu tamamdır artık. Kuşunun kanadı iyi olacak.» Sevinç içindeydi. «Göreceksin iyi olacak. Sağlam martılar gibi uçacak martın. Birkaç gün sonra gene gel bir bakalım kanada. Sonra da kanadının bezini çözeriz. Ondan sonra da...»

«Ondan sonra da...» Gökyüzünü gösterdi Salih. «Haydi yallaaaah, şu ayın altına kadar...»

«Gökyüzünün ardına kadar...» dedi Temel Reis.

Orada, Zeytin adasının kayalığına yanyana, bahar güneşinin altına oturarak hiç konuşmadan denizin kıyısında kendi kendisine dolaşan martıyı sevinçle, içleri mutluluktan taşarak seyrettiler. Temel Reis özenerek sardığı sigarayı tellendirdi.

Neden sonra Salih:

«Bu acıktı,» dedi. «Varayım gideyim de ona biraz balık tutayım şu yukarılardan. Karnı çok doyarsa yarası daha çabuk pişer, kemikleri daha kolay bitişir, değil mi?»

«Git,» dedi Temel Reis. «Daha çabuk bitişir. Git uşağım ama, bizi de unutma.»

«Unutmam,» diye gürledi Salih, «hiç unutur muyum?» Coşkuyla oradan ayrıldı.

Dünyalar iyisi Temel Reis, Salih keşki onun oğlu, tayfası, çırağı olsaydı. Demircilikte ne vardı yani, altı üstü bir demircilik, oysaki balıkçılık öyle mi? Temel Reis de balıkçıla-

rın reisi... O İsmail Usta, hep kızgın, abuk suratlı, suratına konan sinek de bin parça olup da her parçası kum gibi yere yağmaz mı? İsmail Ustanın da suratına bakanın kırk gün kısmeti kesilir de ocağı söner. Sabahlardan akşamlara kadar kinli develer gibi ağzından köpükler saçarak homur homur, homur... Ya Temel Reis öyle mi? Şu martıyı var ya, İsmail Ustaya götürseydi şimdi, İsmail Usta onun hiç yüzüne bakar mıydı? Bir Salihe, bir kuşa bakar, onları şöyle bir tepeden süzer, sonra da hiç bir tek söz bile etmeden onlara kıçını dönerdi. Temel Reis ne yaptı. ipek gibi yumuşak, ipek gibi gözleri, okşayan, hep durmadan sevgi taşan, balığa bile çıkmadı balığa bile, ekmek parasını tepti hem de koskocaman üç gün, bir küçücük martı için. Balıkçılık, Temel Reise tayfalık hepsinden bin kez daha iyi. Ah, Temel Reis balıkçı değil de demirci olsaydı ne güzel olurdu. Salih şimdi şurada, şu anda onun ellerine sarılır, «Ustam, Ustam, Temel Ustam, oğlunu öldürdüm ocağına düştüm, beni kapından çevirme, çıraklığa al beni, ben demirci olacağım,» der, Temel Reis onu istemese bile onun dükkanından dışarıya öldürseler bile çıkmazdı. Temel Reis hiç onu çıraklığa almaz mıydı, almaz mıydı değil, sevincinden deliye döner, pazularına bakar, «Yaşşa be Salih Kaptan,» derdi, «sen, sen, sen bir demirci olacaksın ki Davut Aleyhisselam bile sana çıraklık edecek...» Aaah ah, bu İsmail Usta suratsız olmuş da demirci afurundan tafurundan yanına varılmıyor. İsmail Usta balıkçılığa yakışır, binsin teknesine gitsin denizlerin ardına, düşsün de denizin karanlık uçurumuna bir daha çıkamasın... Kimbilir, belki demirci olunca Temel Reis de İsmail Usta gibi olurdu. Çünküleyim ki demircilik zor zenaattır, pirli zenaattır. Hiç Temel Reis gibi gülen, gözleri gökyüzü gibi duru, yumuşacık bir demirci görülmüş müdür?

Gün kavuştu, alacalı bir karanlık düştü denizin üstüne. Lodos toprağı, denizi, ağları, kayaları, yarın üstüne, uçurumun tam ucuna sıralanmış kasabanın evlerini, adaları, bir çimento, kaya yığını rıhtımı ta kökünden sallıyordu. Salih bu lodosta bile o kadar çok, o kadar çok balık yakaladı ki martısına... Bu martı da iyileştikçe hiç mi hiç doymuyordu, kursa-

ği da yedikçe şişiyor, kendi kadar oluyor, yere yere değiyordu. Ördekler gibi de badıl badıl yürüyordu karnı doyunca, bacaklarını iki yana açarak, ağırlığını taşıyamayarak.

Ertesi gün daha deniz yeni ağarmışken Salih uyandı, martısının sarılı kanadını şöyle bir inceden inceye gözden geçirdi, limana doğru koşarak, o önde martısı arkada geldi, Temel Reis motorları çalıştırmış ısındırıyordu, az sonra denize açılacaktı. Salih soluk soluğa kıyıda durdu :

«Temel Reis, Temel Reis,» diye bağırdı.

İçerden kuyudan gelir gibi patpatların arasından bir ses geldi:

«Kimdir o?»

«Salih Kaptan gelmiş,» dedi tayfanın birisi.

Temel Reis ambardan güverteye çıktı, yüzü güldü :

«Söyle ha uşağım, Salih Kaptan.»

Salih bağırdı :

«Geldim ki, martının kanadının sargısını açacak mısın?»

Temel Reis kahkahayı savurdu :

«Ha dur be Salih Kaptan,» dedi, «dün bir bugün iki... İki günde o kemik bitişip o yara sağalabilir mi ki? Sabırlı ol Salih Kaptan. Allahaısmarladık.»

Temel Reis aşağıya emir verdi, motorlar kalktılar, Salihe güverteden rıhtımın ucundaki feneri dönünceye kadar el salladı.

Gece zeytin ağacının üstünde buldu gene kendisini Salih. Babası geldi Metinlerin avlusuna önce, arkasından başka bir adam. Çok uzun boylu birisiydi bu. Sonra Metin geldi, yanında beş kişi daha vardı. Beş kişinin beşini de tanıyordu Salih. Gece yarısı horozları ötünceye kadar hanımeli çalısının altına sinip konuştular. İlk horoz öttüğünde birden fırladılar, çiti atlayıp evler arasından yitip gittiler. Salih bu gece bir korkunun, uğursuzluğun, tuhaflığın ağırlığını sezdi. Zeytin ağacından indi, avluyu dışarı çıktı, martısı ardınca geliyordu. Sokağın köşesini dönüyordu ki karşıdan üç adamın geldiğini gördü, hemencecik böğürtlenin arkasına geçti saklandı. Martısı sokağın ortasında kalmış aptal aptal yanına yöresine bakıyordu. Yarın sabah erkenden gene Te-

mel Reise gidecekti, kaç gün olmuştu, martının kanadını açacaksa açsın. Bu lanet martı da uçacaksa uçsun, of be! Adamların gölgeleri toprağa uzanmış hopluyordu. Uzun bacakları halay çeker gibiydi. Sola, Metinlerin evlerinin sokağına saptılar, Salih de onları, hiç çıtırtı çıkarmadan izledi. Çekilmiş, çıplak tabancaları ellerindeydi, Metinlerin kapısına gelince usuldan :

«Metin, Metin, Metin, çık dışarı,» dedi birincisi.

«Metin, Metin, Metin,» dedi ikincisi, «çık dışarı.»

«Metin, Metin, Metin, sana önemli bir şey söylemeğe geldik,» dedi üçüncüsü. «Önemli...»

İçerden bir kadının sesi geldi. Salih bu sesi tanıdı, Metinin anasının sesiydi.

«Metin yok evde,» dedi. «O geceleri hiç eve gelmez ki...»

«Nereye gider?» diye sordu üçüncüsü.

«Bilmem,» dedi korkulu bir sesle Metinin anası. «Onun nereye gittiğini kim bilir ki...»

Bir süre orada kapıda durdular. Sonra usul usul, düşünceli, yavaşça avlu kapısını açıp dışarıya çıktılar. Dışarıya çıktıktan sonra döndüler kamyonlara baktılar.

Birinci adam, en uzun boylusu :

«Yazık Metine,» dedi.

İkincisi, ayışığında kolları çok uzun görünüyordu, dizlerine kadar uzanan :

«Metin mert adamdır, bu kamyonlar da onun hakkıdır,» diye hım hım bir sesle söyledi.

Üçüncüsü azıcık kamburdu. Yüzü de çok uzundu, öne eğilmiş yürüyordu:

«Ne yapalım,» dedi, «Albay emir verdi. Biz emir kuluyuz.»

Koyağı aşağı indiler, armut ağacının yanına varınca durdular. Armut ağacı sütbeyazdı, çiçektendi ayışığında. Ne dal, ne yaprak, ne gövde, ağaç bir kocaman topak apak çiçekti, acı acı da kokuyordu, ta üst yandan geçen yola kadar bile. Oraya çömeldiler, tabakalarını çıkarıp sigara yaktılar. Salih yılan gibi kayarak onlara yaklaştı, yabangülü

çalısının altına sokuldu, bekledi. Bedeni tepeden tırnağa ürperiyordu.

«Metin bizim arkadaşımız,» dedi kambursu, yüzü uzun adam. Yüzünün bir yanı karanlıkta kalıyordu. «Amma ne fayda, onu öldüreceğiz.»

«Onu öldüreceğiz,» dedi en uzunu. «Dünya ne tuhaf. Daha dün kardeş gibiydik, içtiğimiz su ayrı gitmiyordu. Şimdi onu nasıl öldüreceğiz?»

«Öldüreceğiz,» dedi kolları uzun olanı. «Ekmek parası. Ya Metin, ya ekmek parası.»

«Nasıl öldüreceğiz, onu nerede bulacağız?» diye sordu kamburumsu adam.

«Bekleyeceğiz evinin kapısında.»

«Ya kaçmış gitmişse?»

«Bulacağız.»

«Ya bulamazsak?»

«İşte o zaman Albay bizi...»

«İşte o zaman Albay...»

«Albay yer bizi.»

«Kaçarsa nereye kaçar?»

«Bir sezerse onu öldürmek için aradığımızı...»

«Sıvışır Metin... Onu bir daha şeytan bile bulamaz.»

«Şeytan bulamaz onu ama, Albayım bulur. O Cehenneme gitse girse gene... Albay onu bulur.»

«Yılanın deliğine bile girse...»

«Kuşun kanadının altına bile saklansa...»

«O, Albaya karşı geldi o.»

«O, ekmek yediği sofraya bıçak soktu o...»

«Yeni bir çete kuruyormuş Metin, Karadenizin eşkiyalarından, Albaya karşı.»

«Oyuncak işinde Albaya kim kazık attı, kim?»

«Kim yutturdu oyuncakları Albaya, televizyon, radyo, komputor diye, kim?»

«Hepsi açığa çıktı, açığa...»

«Yaşatmaz onu Albay, Metin İrana da gitse, Arabistana, Hindistana, Amerikaya, dünyanın öteki ucuna da gitse...»

«Bulur onu Albay...»

«Bulalım, biz bulalım da, biz öldürelim de onu, Albay kimbilir ne armağanlar verecek bize,» diye sevinçli bir sesle güldü en uzun boylusu.

«Öldürmezsek olmaz,» dedi kamburumsu.

«Bu gece sabaha kadar... Metinlerin evini beklemeliyiz,» dedi uzun kollusu.

Sigaralarını tazelediler. Adamlar durmadan konuşuyorlar, Salihin yüreği ağzına geliyordu. Orada öyle tıkılmış kalmıştı. Martısı da gelmiş göğsünün altına girmişti. Bu gecede martısı da olmasaydı eğer, Salih yanmıştı. Martının sargılı kanadına değdi eli, içinde bir sevinç ürpertisi dolaştı.

Adamlar konuştular konuştular, sonra kalktılar koyağa yukarı yürüdüler. Ellerinde sigaraları daha yanıp sönüyordu.

Burnuna bir tuz, bir balık, martı, deniz kokusu geldi esen serin yelle. Dalgaların sesini duyuyordu.

«Metini öldürecekler,» dedi kendi kendine. «Metini öldürecekler Metini öldürecekler.»

Öteki adamlar durdular, geceği, ayışığını dinlediler. Salih hep kendi kendine: «Metini öldürecekler, öldürecekler,» diyor, adamlar her öldürecekler sözünde bir kere durup kuşkuyla yöreyi dinliyorlardı. Gece böcekleri cikiliyor, kuşlar ötüyorlardı, sevdaya düşmüş kaplumbağaların koyağın koruluğunda dört bir yandan taktakları geliyordu. Tam Salihin burnunun ucunda bir küçücük kaplumbağa iri bir kaplumbağayı dürtüklüyor, üstüne çıkıp iniyordu.

Adamlar gerisin geri armut ağacının yanına dönüp oraya gene diz çöktüler, korku içindeydiler. Gene oraya çömelip sigara yaktılar.

«Kulağımla duydum. Hiç yanılmam.»

«Ben de.»

«Birisi var, bizi izleyen.»

«Birisi...»

«Çok kurnaz.»

«Gözükmeyen birisi.»

«Arayalım... Bir insan sesiydi, Metini öldürecekler, öldürecekler, diyordu.»

«Arayalım bulalım, belki Metin haberlendi... Biz onu öldürmeden o bizi...»

Üçü de hemen o anda sigaralarını söndürüp tabancalarını çıkardılar. Tabancalarının menevişi ayışığında şavkıdı.

«Haydi dağılalım, dağılıp arayalım. Bizi tuzağa düşürmesinler... Metin bize bir oyun oynamasın...»

Uzun boylusu aşağı, deniz yönüne, kamburumsu adam yukarıya, uzun kollusu da, kolları yere değer gibiydi, armut ağacının yöresini, orta yerleri araştırmağa çıktılar. Kollayarak, adımlarını, her an bir yerden bir saldırı bekleyerek korka korka atıyorlardı.

Uzun kollusu beş kere Salihin içinde bulunduğu yabangülü çalısının altına, kuşkulanmış olacak ki eğildi baktı, Salih soluğunu tutup kaskatı kesildi, adam onu göremedi. Çalılar sıktı, böğürtlen, zıncar, yabangülüne karışmış kalın bir çit oluşturmuştu.

Bir süre sonra adamlar sessizce geldiler, gene eski yerlerine çömeldiler, sigaralarını yaktılar.

«Bir adamdı,» dedi uzun kollusu.

«Hiç şaşmaz,» dedi kamburumsu.

«Metini öldürmek zor olacak,» dedi uzun adam. «Korkarım bu gidişle o bizi öldürecek. Vallahi de billahi de düpedüz bir adam bağırdı, aha şu kulaklarımla duydum.»

«Duydum,» dedi kambur.

«Benim kulaklarım yedi günlük yoldan sineğin vızıltısını duyar,» dedi uzun kollusu. «Beş kere bağırdı o adam, beş kere Metini öldürüyorlar, yetişin, dedi.»

«Tevatür,» dedi uzun adam.

«Tevatür,» dedi kambur.

«Tevatür,» dedi uzun kollu adam. «Yedi günlük yoldan değilse de kulağım iyi duyar, tevatür. Burada ne bekliyoruz, bulamadık Metinin adamını. Haydi gidelim de kapısında bekleyelim.»

Sigaralarını yere atıp kalktılar, yürüdüler. Yolun altına, kavak ağaçlarının yanına ulaşınca onlar, bu sırada yoldan gürültülerle bir kamyon hızla geçiyordu, Salih ayağa kalktı, üstüste üç kere sesli öksürdükten sonra:

«Metini kimse öldüremez, kimse, kimse, kimse, Metini kimse öldüremez. Kimse öldüremez,» diye bağırdı. Sesi karşı adanın kayalıklarında yankılandı. Adamlar oldukları yerde dikildiler kaldılar. Bir süre orada, kavakların altında beklediler, sonra da dağılıp koruluğu, ağaç, çalı, ot kümesi aramağa başladılar. Bir saat mi, iki saat mi bütün koruyu didik didik ettiler, gene geldiler armut ağacının güneyine oturup sigaralarını yaktılar. Hiç konuşmadan, sigaralarını bitirip kalktılar gene yola düşüp ana yola çıkarlarken, kavakların oraya varırlarken, bir sesle gene yerlerine mıhlandılar :

«Metini kimse öldüremez, öldüremez, öldüremez.»

Adamlar hemen kendilerini yere attılar.

Bir süre hiç bir yerden bir çıtırtı çıkmadı. Salih de kendiliğinden, onlar kendilerini yere atınca, o da kendisini yere atmıştı.

Salih, adamlar karşılıklı uzun bir süre yere yatmış beklediler. Neden sonradır ki, ay gelmiş orta yeri dolanmış, batıya, denizin üstüne sarkmıştı ki, Salih adamların kalkıp, hızla kaçtıklarını gördü.

İkinci gün zeytin ağacının üstünde Salih onları gene bekledi. Metin, Salihin babası, ötekiler toplaşıp uzun uzun gene fısıldaştılar, Geceyarısının horozları öterken onlar gitti, gene ötekiler geldiler, Metinlerin evlerinin kapısını çaldılar. Metinin anası gene aynı karşılığı verdi. Salih zeytin ağacından inip gene onları koruluğa kadar izledi. Adamlar armut ağacının gene duldasına, dünkü yere çömeldiler, sigaralarını yaktılar, hiç konuşmadılar. Sigara üstüne sigara içtiler. Ay geldi de orta yeri dolandı. Ağır, sessiz kalkıp yola düştüler. Tabancalarının menevişi ayışığında şavkıdı.

Yola yaklaşmıştılar ki, Salih gene arkalarından bağırdı, adamlar hiç arkalarına bakmadan aldılar yatırdılar.

Salih beş gün bekledi adamlar gelmediler, altıncı gün gene geldiler. Bu sefer fenere yürüdüler, fenerin kuzeyine, kayalıkların üstüne oturup sigara yaktılar, Salih uzaktan gene bağırdı, adamlar orada öyle, kayalıkların içinde kalakal-

dılar. Sonra da gene telaşla, iki büklüm, korkarak oradan uzaklaştılar.

Salih gecelerce koruda, fenerin altında, Rum mezarlığının içinde, Değirmen Otelinin altında, Tahlisiyenin bahçesinde, kayıkhanede, yüzlerce kayığın arasında onlarla oynadı. Onlarla, Metin abiyi öldürecek o kişilerle oynamak onu sevinçten mestediyordu. Bu gecelerde Albayı bile görmüş, ona da nanik çekip saklandığı bir kuytudan bağırmıştı. Belki on beş yirmi kişi Salihi aramışlar aramışlar bulamamışlardı. Nasıl bulsunlar ki, Salih kıvrılıyor kıvrılıyor bir deliğe, küçücük kalıyordu. Bir seferinde de polis köpekleriyle gelmişlerdi koyağa... Salihin köpeklerden ödü kopardı. Köpekleri görünce bir yılan gibi kıyıya kaymış, orada bağlı Parmaksız Memedin kayığını çözdüğü gibi denize açılmıştı. Köpekler kıyıda ürüşüp durmuşlardı. Varsın ürüşsünler, ne bilecekler, balıktan gelen bir balıkçı çocuk...

Albay deliye dönmüştü, köpekler bile o bağıran, «aslan Metin,» diyen adamı bulamayınca.

Salih bütün bu günler süresince de Temel Reisi hiç gözden ırak tutmamış, aşağı yukarı her gün ona gitmiş, Reis balıktaysa rıhtıma oturup, trolcular balıktan dönünceye kadar onu beklemişti.

«Temel Reis...»

«Ooo, hoş geldin uşağım, Salih Kaptan...»

«Temel Reis kuşun kanadının sargısını daha çözmeyecek misin?»

«Kaç gün oldu uşağım?»

«On beş gün.»

«Hele bekle az daha Salih Kaptan...»

Ve bütün bu dert bela içinde, Salih Metine olanı biteni söylememiş, söylemeyi akıl etmemişti. Söylese, acaba Metin ona bir şey mi der, onu azarlar mıydı?

Salih ikirciklendi, birkaç kere Metinlerin avlusunda onu bekledi, Metin gelince dili ağzında büyüyüp ağzından bir tek sözcük çıkaramadı. Sonunda, o adamların elinde makinalı kocaman tabancaları görene kadar...

Metin sabah erkenden kalkmış, kulağının arkasına bir

pembe Osmanlı gülü sokmuş, asma çardağının altına sandalyasını, masasını koymuş, höpürdeterek kahvesini içiyordu, ayak ayak üstüne atmış. Çardağın yanlarını şıkırdım gibi çiçek açmış hanımelleri çiti sarmıştı. Salih, Metinin önüne top gibi düştü, alı al moru mor, alnı yüzü ıpıslak, ter içinde kalmış. Önce dili tutulmuş gibi bir süre hiç konuşamadı, sonra azıcık açıldı.

«Adamlar,» dedi, «üç tane... Her gece... Fenerin altında, koyakta, korulukta... Kumbabada, Tahlisiye... Kayıkların içi. Nah, bu kadar tabancalar... Albayın köpekleri de var ya... Albayın kocaman da bir gemisi...»

Salih böylece bütün olanı biteni sıraladı. Bütün bunlardan hiç bir şey anlamayan Metin o konuştukça, terledikçe durmadan gülüyordu. O güldükçe de Salihin daha beter dili diline dolaşıyor, söyleyeceklerini bir iyice biribirine karıştırıyordu.

En sonunda :

«Seni öldürecekler, öldürecekler, üç adam, beş adam, on adam, yirmi adam.» dedi. Metin kahkahayı savurdu, kasıklarını tuta tuta ayağa kalkmış gülerken Salih, hop, dedi birden, çitten öte yüze, kendi avlusuna atladı, martısını kaptığı gibi oradan uzaklaştı. Metinin bitip tükenmeyen kahkahaları daha kulaklarındaydı.

Metinin davranışı çok ağrına gitmişti. Metin onu adam saymıyordu ki sözlerine inansındı. Öfkeyle, bir kere dönüp Metinlerin avlusuna bakmadan, avludan yürüdü çıktı limana geldi. Ama onu öldüreceklerdi. Bunu Temel Reise söylese miydi? Rıhtımda bir aşağı bir yukarı, martısı ardında dolaştı durdu. Temel Reis bugün denizden geç dönecekti. Gün böyle güneşli aydınlık, deniz de böyle dümdüz, gök bulutsuz olunca Temel Reis balıktan gün kavuşmadan dönmezdi. Dönsün de, günler oldu, şu martının kanadını çözsün de...

Temel Reis başta, öteki tekneler arkada bugün bütün balıkçılar erken döndüler. Salih, Temel Reis bugün çok balık tutmuştur, yoksa onu öldürseler bu vakitte hiç döner miydi, diye düşündü. Çok balık tutmuşsa, kimbilir şimdi ne kadar sevinçliydi Reis... Metini öldüreceklerini söylese miy-

di acaba Reise? Ya o da Metin gibi kasıklarını tuta tuta gülerse... Gülerdi, çocuklara herkes gülüyordu. Öldürsünler, öldürsünler, diye söylendi kendi kendine öfkeyle. Hem de öldürecekler. Bir süre böyle rıhtımda, öldürsünler, diye homurdanarak gitti geldi. Öfkeden boyun damarları şişmişti. Sonra Metinin ölüsü geldi gözlerinin önüne, kıvırcık, altın perçemi kana bulanmıştı, üzüldü. Metin ölmemeliydi ama ne yapabilirdi?

Temel Reisin tekneleri geldi rıhtıma yanaştı. Arkasından da öteki tekneler. Bir sürü çocuk döküldü teknelerden limana. Giydikleri balıkçı muşambaları balık pullarına batmış, balık kokulu. Hepsinin de burunları havada, büyükler gibi, büyüklerden daha çok çalışmanın konurlanmasında. Sessiz, dik, yöreye bakmadan, kendi kendilerine kıyıda dolaşıp duruyorlardı, güneşin alnında, yorgun, mutlu, elleri ağ ayıklamaktan kızarmış, büyümüş parlamış.

Tekneler kasa kasa balık doluydu. Güvertelerde, adım atılacak yer kalmamıştı balık dolu kasalardan. Ve mercan gibi kıpkırmızı Karadeniz barbunyaları, ıslak, parlak, kırmızı billurdan gibi, sarı gözlü... Kalkanlar, kırlangıçlar, mezgitler...

Temel Reis dinç, oynak, tekneden rıhtıma atladı. Yüzü gülüyordu. Büyük gaga burnu, geniş alnı güneşten yanmış, parlıyordu. Salihi gördü :

«Merhaba be Salih Kaptan, martın nasıl?»

«Nasıl olacak,» dedi Salih ona doğru yılgın yürüdü. «Daha kanadı sarılı, kaç gün oldu öyle duruyor.»

«Açalım,» diye güldü sevinçle Temel Reis. «Kavuşmuştur yara inşallah.» Martıya uzandı, martı ördekler gibi sağa sola yalpalayarak kaçtı.

«İnşallah,» dedi Salih, martının arkasından koşup yakaladı, Reise getirdi. Temel Reis bir babanın üstüne oturup martıyı kucağına aldı, kuşun ayaklarını bacaklarının arasına kıstırıp yaranın bezini açmağa başladı.

Yüzü geniş geniş açıldı, güldü, parmaklarıyla kanadı yokluyordu.

«Bak,» dedi, «Salih Kaptan sen de bak, kemik bitişmiş,

yara da işte, bak... Benim ilacım yaman çıktı.»

Salih de gülmeğe başladı. İkisi iki yerden bir martıya, bir birbirlerine bakıp bakıp gülüyorlardı. Sonunda Temel Reis ayağa kalkıp kucağındaki martıyı yukardan aşağı bıraktı, martı iki kanadını da açıp yere usulca indi, şaşkınlıkla bir Salihe, bir Temel Reise bakıyordu.

Salih gözleri yerde:

«Uçacak mı bu kuş?» diye utanarak sordu. «Temel Reis?»

«Uçacak,» dedi Temel Reis. «Ama onda uçacak hal bırakmamışsın ki, yedirmişsin, yedirmişsin, şişmiş martı, baksana, kaz kadar büyümüş.»

«Aç mı bırakalım, yazık değil mi?»

«Yok,» dedi Temel Reis, «bırakma. O yavaş yavaş uçacak, uçmayı öğrenecek. Sonra da iyice uçup gidecek.»

«Uçup gidecek, bir daha gelmeyecek mi?» diye boynunu büktü Salih.

«Martılar böyledir,» dedi Temel Reis. «Onlar denizleri insanlardan çok severler. Üzülme, bu martı seni nerede görse tanır, gelir yanına konar.»

«Konar mı?» diye geniş geniş gülerek sevindi Salih.

«Bugün çok balık yakaladık,» diye teknelere doğru yürüdü Temel Reis ince uzun bacakları üstünde yaylanarak, konurlu, kıvançlı. Döndü Salihe: «Uçacak,» dedi.

Salih sevinç içinde, yüreğinde de, ya uçamazsa diye bir küşüm taşıyarak eve geldi:

«Ana, ana, ana, bak!» dedi. «Martımın kanadına bak. İyi, iyi, iyi oldu bak. Kırık kemikleri de bitişti. Uçacak, iki güne kalmayıp uçacak.»

Büyük ananın Dilberin de mekiği hızlandı, öfkelendi, bağırarak, bir kırbaç gibi şaklayarak gidip gelmeğe başladı. Bir yavaşlıyor, konuşuyor, bir hızlanıyor mekik. Öfkeden onun ne söylediğini anlayamıyordu Salih.

Ölecek, kanadı kırılmış martı da ölecek. O Temel var ya, Laz Temel daha gençliğinde bilem yalancının birisiydi. O Temel, o Temel, o Laz, o burnuna osurduğum. O Temel mi, o mu, onun mu merhemi iyi edecekmiş kırık martı kanadı-

nı? O gitsin de avradının apış arasına merhem yaksın da kapatsın... Kendini de bir insan sayıyor. Oh, oh, oh, o martı ölür de uçamaz, uçamaz, uçamaz...

Mekik uçamaz, uçamaz derken bir türkü gibi gidip geliyor, sevinç içinde şakıyordu.

«Bu kuş var ya, bu benim martım yarın uçacak ta göklere, geri de gelecek. Şu balıkçılar içinde de Temel Reis gibi zengin, iyi bir balıkçı yok ki... İstanbulda, Mustafa Kavalın köşkü gibi de bir köşkü, altı tane de apartımanı varmış. On beş tane de teknesi var ki, hepsi de mavi... Bugün bir balık tutmuşlar, Temel Reis dedi ki, on bin, on on bin yüz altı lira kazanacakmış ya...»

Mekik işlemeğe başladı, zırta da zırt, zırta da zırt... Bir balıkçı hiç bir zaman bu kadar zengin olamaz. Zırta da zırt... Balık tutan onmaz, balık satan onar, şakka da şak, şakka da şak, şak, şak, şak, şakka da şak.

«Temel Reis yalnız balık tutmuyor ki, İstanbulda bir balıkçı dükkanı var ki, bütün İstanbul balığını ondan alıyor, öyle iyi adam ki Temel Reis, yüzünden nur damlıyor.»

Mekik kuduruyor, deliriyor.

«Çatlasınlar da patlasınlar, onlar, o ölü kurbağa gözlüler, o ölü örümcek yüzlüler çatlasınlar da patlasınlar martım uçacak, martım uçacak...»

Mekik uçtu, gözükmez oldu, boz bir çizgi oldu, yalım saçtı. Sen çatla, sen patla, çatla da patla... Mekik delirdi. Çatla da patla... Çatla da patla, çat pat, çat pat... Ça, pa, ça... ça...

Mekiğin soluğu kesildi, tirtir titriyordu.

Salih güldü, güldü, güldü... Bir başladı, makaraları koyverdi. Gülüyor, büyük anaya bakarak martısını kucaklıyor öpüyor, «yiğit çıktın ölmedin, yarın da uçacaksın değil mi?» Sesini kıstı indirdi, martıya bir göz kırptı. «Buradan, şu avludan göğe uçacak göğe çıkacak, geriye döneceksin. O Dilber cılbar da kızgınlığından ölecek değil mi?»

Bir oyun tutturdu martısıyla birlikte, «Dilber cılbar, cılbar, cılbar, aaah, cılbaaar...»

Mekik kıpkırmızı kesildi, ölecek gibi oldu.

Boğacağım, boğacağım, seni de onu da boğacağım, boynunuzu koparacağım. Koparacağım... Şimdi mekik, soğukkanlı bir öç türküsüne başlamıştı. Salih bir insan konuşuyormuş gibisine, şakıltıların biribiri ardına gelişlerinden, boğacağım boğacağım, seni de martını da... Uçamaz ya, hele bir uçsun... Şak şak da şak şak. Boğacağım, şak şak... Seni daha yaşattığıma sevin... Şak şak şak şak, şak şak da, şak şak... Gözünü oyacağım senin, seni boğduktan sonra... Martını da... Martını da kıyma makinasına koyup kıyacağım. Hele bir uçsun...

Dilber hiç bu kadar öfkeli olmamıştı. Anası da, Salih de, o sessiz küçük ablası da dehşet içinde kaldılar.

Birden her şey durdu, bin yıl sürecekmiş gibi bir sessizlik oldu. Ödü kopan Salih orada, ortada kalakalmıştı.

Ana tezgahından fırlayıp Dilberin tezgahına koştu, onun elini alıp göğsüne bastırdı :

«Kıyma kurban olayım güzel anam, kıyma oğluma, bir tek oğluma, kusuruna kalma o daha çocuktur, senin de bir tek erkek torunundur. Kıyma anam, kıyma biricik oğluma. Senin oğlun da biricik.»

Büyük ana elini ananın elinden hışımla çekti, çeker çekmez de mekik şimşek gibi gidip gelmeğe, konuşmağa, diline geleni bütün çırılçıplaklığıyla kusmağa başladı.

Salih bu öfkeye dayanamadı, martısını yerden kapıp dışarıya fırladı, kıyıya indi, kıyıda kimsecikler yoktu, Cemil bile yoktu. Martıyı kumların üstüne koyup oraya ağzı aşağı uzandı. Ölümü, karayılanı, deniz kızını, Metin abiyi, İsmail Ustayı, Temel Reisi düşündü. Temel Reis artık İstanbula gidecekti. Her yıl böyle olurdu. Marmaranın, Egenin, İstanbulun balıkçıları kışın kasabaya gelirler, kış boyunca, bahar boyunca her gün rıhtımdan alaşafakta denize açılır, gün kavuştuktan sonra da arkalarında binlerce martıyla dönerlerdi. Rıhtımda balıkçı teknelerini bekleyen kamyonlarla çocuklar tekneler kıyıya yanaşır yanaşmaz, kendilerinden umulmaz bir devinime geçerler, tekneler boşalır, kamyonlar dolar, farlarını yakmış kamyonlar sıram sıram İstanbulun yolunu tutarlardı. Bahar günleri bitip de yazın kokusu gel-

diği günlerde de balıkçılar teker teker yerlerine dönerlerdi. Bir gün bakmışsın ki liman bomboş kalıvermiş, ne bir tekne, ne bir kayık.

Temel Reisin gideceği günü de biliyordu Salih, her gün her sabah parmaklarıyla sayıyordu. Balıkçılar gidince limandaki bütün devinme bitiyor, liman, dahası da kasaba bomboş, ıpıssız kalıyordu. Temel Reis geçen yıl öteki balıkçılardan tam on bir gün sonra gitmişti. Salih başını kaldırdı, uzaklara daldı, mavi, duru, derin, korkuya kesmiş kederli gözleri buğulandı, «İnşallah,» dedi kendi kendine, «inşallah bu yıl bir ay geç gider Reis...» Oysaki gideceği günü milimi milimine biliyordu. «Düşüncesini değiştirir de geç gider inşallah... Geç gider de şu kuşun, ne güzel uçmasını görür de sevinir, kanadını iyi eylediği kuşun...»

Ayağa kalktı, kuşu kaptığı gibi havaya, yükseğe fırlattı, kuş yere düşerken kanatlarını açıp, yumuşak inişe geçti, yavaşça kumların üstüne indi.

Salih akşama kadar martısını havaya attı, martı kumların üstüne, denize indi kanatlarını açarak. Bir iki seferinde de kuş bayağı kanatlarını çırptı otuz kırk adım öteye kadar gitti. Çok kocaman olmuş, şişmiş, hamlamıştı martı. Bu kadar kocamanlaşmış, yağlanmış bir martı, bunca uçmadıktan sonra, kanadı yaralı olmasa da gene de uçamazdı. Onun günlerce uçmaya alıştırılması gerekti.

Bugün martıyla o kadar uğraşmış, o kadar onu havaya atmıştı ki kuşun havada kanadını açacak, kıpırdayacak hali kalmamış sonunda havadan bir top gibi küt diye, bereket versin ki, denize düşmüştü.

«Ah, bir uçsa,» diyordu Salih. «Aaaah, bir uçsa...»

Diline pelesenk etmişti: «Aaaah, bir uçsa... Bir uçsa, bir...»

«Değil mi anam, kuşumuz bir uçsa! Kimbilir ne güzel olurdu, değil mi?»

Yalvarırcasına anasının gözlerinin içine bakıyordu.

Anası hemen :

«Uçacak, uçacak,» diye toparlanıyordu. «Uçmaz olur

mu hiç... Elbetteki uçacak senin martın yavrum. Ne de güzel bir kuş imiş bu akçakuş dedikleri, ne de...»

Salih sevincinden, kıvancından dört köşe oluyor, anasının yöresinde dönüyor, bir anasını, bir martısını kucaklıyordu.

«Bir uçsa, bir uçsa göğün ta ötesine gitse, oradan da bana geri gelse... Kimbilir, kimbilir ne olur, değil mi ablam?»

«Uçacak,» diyordu ablası, uzun boyunlu da çok iri, mavi gözlü. Bu kasabada bir ablası güzeldi, bir de Hacı Nusretin kızı. İkisi de dünya güzeli, dillere destan. «Uçacak, uçacak,» diyordu. «Bir kuş hiç uçmaz olur mu hiç canım kardeşim, küçüğüm, Salihim...» Salihe sımsıcak sarılıyordu. Sıcacık, ılımancık.

Eniştesi de, balıkçı Mustafa da, martının iyi olmuş kanadına bakıyor, bakıyor, azıcık da martının kanadını kendisi iyi edemediğine utanarak. «Bu kuş uçacak arkadaş,» diyordu güvenli bir sesle... «Uçacak, hem de ta bir göğün ötesine gidip sana geri gelecek.»

Herkes, herkes, bu kuş uçacak, diyordu. Herkesler de Salihin martısını seviyordu, ne iyi. Metin abi bile, o gecenin karanlığında gelen kara giyitliler bile, o albay bile seviyordu Salihin martısını...

«Bir uçsa... Kimbilir... Bir uçsaaa... Uçacak mı acaba?»

O Temel Reis var ya, bu kuşun uçup uçmayacağını, uçunca da ne olacağını bilir ama, söylemez ki... O hep uçacak, uçacak, diyor. Yakında, yakında uçacak ha uşağım, diyor da başka bir şey demiyor. Uçunca geriye dönecek mi, geriye dönünce de ne olacak, ne, ne, ne, olacak? Hiç onu söyler mi Temel Reis, kurnaz... Salihe, Salihe öyle geliyor ki, Salih kuşunun uçtuğunu görürse, uçup da geriye döndüğünü, uzak mavi göklerden... Gecede, karanlık, lacivert, binlerce şıkır şıkır yıldızla yaldızlanmış gecenin içinde, gökte apak, ışık gibi süzülen, apak bir ışık çizgisi olan, sütbeyaz bir martı gökyüzünde, yalazlayan... Bir top ak ışık gibi Dış adanın üstünde uçan... Oysaki martılar gecede kara birer noktacık olurlardı, adaların üstüne inip kalkan... Salih gece uçarken hiç mi martı görmedi yani. Ama bu, Salihin martısı başka martı, o

kadar ak ki, geceyi aydınlatacak. Bütün martılar şaşacaklar onun ışıklılığına, geceden aklığına...

«Bir uçsa, ne güzel bir uçsa... Uçacak mı acaba?»

Doktor Yasef üçüncü, dördüncü, beşinci gözlüğü değiştirip, martıyı iyicene gözden geçirip, büyük bir şaşkınlık içinde kalarak:

«Mucize efendicağzım, bu bir mucize ve de bir harikai tabiattır,» diyordu. «Ben zannederdim ki martıların kanatları kırılınca bu kuşlar vefat olurlar. Halbuysam kì bu kuş, sayeyi kapıtanıderya Temel biraderimiz beyefendilerinin sayelerinde iyi olmuştur. Onun nazik müdahaleleri... Fazıl Bey bir görseler bu kuşu, bu kuşu iyi eden mucizevi ilacı...»

«Olmaz,» diye bağırıyordu Salih. «O adama var ya kuşumu değil, kuşumun tırnağını bile göstermem o pis adama.»

«Asabiyet buyurmayın beyefendi,» diyordu Doktor Yasef bastonunun fildişi, gümüş karışığı başına tutunarak, elleri titreyip boynu sünerek. «Bu ilmi bir yardımdır insanlığa. Fazıl beyefendinin şahsiyatı çok serttir, ammavelakin kalbi çok rakiktir... Asabiyet buyurmayın beyefendi... Ben Çanakkalede, Sarıkamışta bulundum, orada çok insan rahmeti rahmana kavuştu, Salih beyefendiciğim. Doksan bin kişi Sarıkamışta, gözlerimin önünde... bit yedi, beyefendi. Ben doktorum efendim, buna dayanamam. Üzülüyorum, beyefendi. Doksan bin kişi tasavvur buyurun efendim, karların üstünde kaldılar, dondular, kurtlar yedi onları, beyefendiciğim. Hiç bir şey yapamadık biz... Ya, beyefendiciğim. Biliyor musunuz, bu kadar ölüyü bir arada, karların üstünde gördüm de, terki hayat edemedim, buna muvaffak olamadım... Bu kasababaya geldim, beyefendiciğim. Geldiğime çok memnunum, sizin gibi insanlık timsali bir beyefendiyi gördüm. Siz beni bahtiyar eylediniz, beyefendi, bir küçük martı kuşuna meclubiyetinizle... İngilizler bu küçük martı kuşuna **seagull** derler, beyefendi. Fransızlar **mouette,** Ruslar **çayka** derler... Siz bir kuş için aylardan bu yana beyefendi, yanıp tutuştunuz... Ben ki, beyefendi, birkaç günde doksan bin kişinin karlar üstünde vefatını gördüm beyefendi. Benim bu dünyadaki içine düştüğüm tenakuzu anlıyor musunuz? Bir yanda, afedersiniz,

doksan bin ölü, bir yanda da bir kanadı kırık martı için canını verecek Salih beyefendi hazretleri gibi bir insan şahsiyet... Dikkat buyurun beyefendi...»

Salih onu dinliyor, konuştuklarının yarıdan çoğunu anlamıyor ama, anladıkları da onu çok sevindiriyor. Bir hoş, eski, uzak bir türküyü dinler gibi dinliyordu Salih Doktoru. Doktorun onu çok sevdiğini de biliyordu.

«Bir uçsa, bir bir, aah bir uçsa... Kimbilir...»

Salih uzaklara, derinlere dalıp gidiyor, neden sonra düşlerinden Doktor Yasefin:

«Uçacak, uçacak,» sözleriyle uyanıyordu. «Elbette ki uçacak... Kemikler bitişmiş, yara kapanmış... Mutlaka uçacak... Hem uçacak, hem de geriye size dönecek. Bu martı kuşları insanları, bilhassa iyi kalpli, sizin gibi insanları çok severler. Bu benim, bu deniz sahilinde hususi müşahedemdir, iki gözüm efendim, Salih beyefendi hazretleri. İsmialiniz Salih beyefendiydi değil mi, iyi derhatır edebiliyor muyum?»

«Salih.»

Bir tek o mendebur, o bela, o büyük ana var ya, işte o pişmiş aşa su katıyordu. Salih kapıdan içeriye girmeyegörsün, başlıyordu mekikler konuşmağa, şakkadaşak, şakkadaşak, şakkadaşak... Bu martı ölecek, şakkadaşak... Ölmese de hiç bir zaman uçamayacak. Şakkadaşak. Bir kanadı kırık martının, dünya kuruldu kurulalı uçtuğu hiç görülmüş müdür, şakkadaşak... O martının dirileceğini bilsem, şakkadaşak, şakkadaşak, ben hiç torunumun martısını iyi etmez miydim, gül gibi, aslan gibi, babayiğit torunumun, şakkadaşak... İşte Salih bu alaya deli oluyor, tepeden tırnağa öfkeye kesip zangır zangır titriyordu. Şakkadaşak. O moruk, yaşlılıktan bunamış Temel Reis de yara iyi edecekmiş de, martı uçacakmış, şakkadaşak... Hahhah, hahhahhaaaaa... Büyük ananın, sevinçten delireń mekiğinin ağzı kulaklarına varıyordu. Şakkadaşak... Tarağı olsa o uyuz Temel kendi kelini kaşır. Üç kere yaralandı da, bu Dilber onun yarasını kendi eliyle sardı, o pis yarasını... Şakkadaşak, şakkadaşak... Şak, şak, şak şak... Bu martı uçamaz ola, şakkadaşak... Uçsa bile, bu

yabanıl kuşlar martılar, oh ki ooooh, geriye dönmezler, şakkadaşak... Şak... Şak... Şak... Şaaaak...

Gerçekten salt bunun yüzünden, bu sözler, bu bakışlar, bu şakşaklar yüzünden bu eve girmek istemiyordu.

«Bir uçsa... Bir uçsa... Bir... Kimbilir.»

Babası, Osman, giyinmiş kuşanmış, tıraş olmuş kıravat bile takmış. Yeni bir kundura almış, ucu sipsivri, pırıl pırıl yanıyor, Metin abinin kundurasından daha parlak, ucu da daha sivri, pantalonu da kılıç gibi ütülenmiş, lacivert, daha fabrika, terzi kokuyor, yaka cebine kırmızı, mor benekli bir mendil sokmuş, gömleği sarı, bir top sevinç olaraktan içeri girdi:

«Çıkın dışarıya da görün,» diye bağırdı, «bunca yıl sırtınızdan geçinen Osmanı görün.»

Böyle der demez de kendisi dışarıya fırladı.

«Ana, sen de, sen de gel... Gelin çabuk... Çabuk çabuk,» diye de dışarda telaşlandı.

Babasının arkasından önce Salih fırladı dışarıya, sonra büyük ana Dilber, sonra ana, sonra da o sessiz sedasız nakış işleyen, bez dokuyan küçük abla...

Dışarda, avlu kapısında bir kırmızı kamyon duruyordu, ilk bakışta kamyonun içinde dimdik duran pembe bir buzdolabı göze çarpıyordu.

«İndirin,» diye emir verdi Osman.

«İndirin,» diye söylenerek sevindi Dilber. «Benim oğlum!» Benim oğlum derken gözleri geldi bir an Salihin, sonra ananın, sonra da küçük kızın üstünde durdu. «Benim, benim oğlum, biricik Osmanım...»

Beş altı adam tuttular, buzdolabını kamyondan indirip eve taşıdılar. Osman buzdolabının yerini savullamıştı, kimbilir kaç yıldan bu yana soğutucuyu koyacağı yeri düşlemişti:

«Buraya, buraya,» dedi, taşıyıcılar buzdolabını dediği yere, köşeye yerleştirdiler. Osman eğildi fişi prize taktı, buzdolabı gürültüyle çalıştı, az sonra da gürültü indi hafif bir zızıltıya dönüştü.

Osman ellerini beline koyup bir süre buzdolabını seyretti:

«Çalışıyor,» dedi.

Salih de babası gibi ellerini beline koymuştu, onun da ağzından babasıyla birlikte: «Çalışıyor,» sözcüğü döküldü.

Hemen taşıyıcılarla birlikte dışarıya çıktılar.

Taşıyıcılar içeriye ardı ardına bir elektrik süpürgesi, çamaşır makinası, bir bütan gaz fırını, bu fırın çok güzeldi, rengi turuncu, kocamandı, bir elektrik ızgarası, kaşıklar, çatallar, bıçaklar, sürahiler taşıdılar...

Bunların ardından da kamyondan beş tane bavul indi. Osman, kamyoncuların parasını verip savdıktan sonra, pantalonunun sağ cebinden, hepsi de beş yüzlük çok kalın bir deste para çıkarmıştı, bavulları aldı teker teker herkesin bavulunu götürdü önlerine koydu.

En küçük bavul Salihinkiydi. Rengi de kırmızı. Ananın bavulu en büyüğüydü, sarı. Ablanın bavulu da mavi... Büyük ananın bavulu çok uzundu, uzun ince, rengi de yeşildi. Yeşil murat demektir. Bu, Osmanın anasına ilk ve son duasıydı. Dilber, gözleri yaş içinde kalmış, «benim oğlum,» diye mırıldanıyordu duyulur duyulmaz.

Önce Salih açtı bavulunu çarçabuk, göz açıp kapayıncaya kadar... Açar açmaz da orada, bavulun karşısında dili tutulmuş kalakaldı... Uzun bir süre bavulun içini seyrettikten sonra, birden bir sevinç kasırgasına tutuldu:

«Ana, ana, ana bak...»

Bir kırmızı gömlek çıkardı bavuldan, nar çiçeği kırmızısı, parıl parıl... Üstünde de uçan bir martı resmi... Ana gömleği oğlunun göğsüne tuttu:

«Ne güzel,» dedi, sevinçle içini çekerek. «Ne güzel... Oğluma da, gülüme, ışkınıma da ne güzel yakışacak.» Gözlerinin içinden sevgi fışkırarak kocasına baktı. Bir anda yüzü değişmiş, yüzünde bir tek kırışık kalmamış, gençleşmiş, güzelleşmişti.

Osman ilerde, elleri belinde kaykılmış, kıvanç içinde, ailenin sevincine katılarak sevinçten tıkanmış, dokunsan hüngür hüngür ağlayacak, yüzündeki gülümseme böyle, hiç eksilmeden, ölünceye kadar yüzünde hep böyle kalacakmış gibi duruyordu.

Salih gömleği bavulun içine koyup usulca kaydı oradan vardı yavaşça babasının bacaklarına sarıldı, yüzünü baldırının üstüne koydu bastırdı. Babası Salihi kaldırdı bağrına bastı, sonra da yanaklarından öptü. Babası Salihi ilk olaraktan öpüyordu. Salih kucağında, bavulun yanına kadar gitti, onu bavulun yanına indirdi.

Salih eğildi, bir de mavi gömlek çıkardı. Onun da üstünde şahlanan bir at vardı, güzel mi güzel... Üçüncü gömleğin üstündeki resim, çiçeğe durmuş ulu bir ağaçtı, altında da kızlı erkekli çocuklar oynaşıyordular. Her gömlek çıktıkça Salih bir gömleğe bakıyor, sonra dönüp sevgiyle bir babasına...

İki pantalon, hem de uzun... Üç tane ceket, birisi yazlık, keten, birisi mor kadife, birisi kiremit rengi... Üç çift ayakkabı, ne güzel... Çoraplar, donlar, atletler... Kalemler, kitaplar, defterler... Babası hiç bir şeyi eksik etmemişti. Bir tuhaf oyuncak gibi radyo... Bir de küçücük bir zil.

Salih babasına bu ne diye baktı. Babası gülümsemesini çoğaltarak:

«Bu,» dedi, martıyı gösterdi, «bu da onun için... Kuşlar yitip gitmesin diye, insanlar, avcılar kuşlarına zil takarlar...»

Salih daha bir coşkuyla babasına koştu, sarıldı bacaklarına, yüzünü baldırına koydu.

Büyük ana hemen bavulunu almış, evin içine koşmuştu.

Ana, küçük abla da bavullarını açtılar. Ana armağanları çok olgun, sessiz bir kıvançla karşıladı. Sonunda, gene o sevgiden dolup taşan bakışıyla kocasına bakarak:

«Sağol Osman,» dedi.

Sessiz küçük abla bavulunun yanına oturmuş, hem babasının ona aldığı armağanlara bakıyor, hem de belli etmeden, öne yumulmuş usulca ağlıyordu.

Osman:

«Bugün evde yemek yemeyeceğiz, gazinoya gideceğiz, Ali Rıza Binboğa, Şenay, Nilüfer gelmiş İstanbuldan, bütün kasaba bugün orada, giyinin kuşanın oraya gideceğiz. Gazinoda, en önde, Kaymakamın, Belediye Başkanının, Albayın yanında yer ayırttım... Elinizi çabuk tutun.» İçeriye bağırdı:

«Ana sen de...»

Az bir sürede ana, sessiz küçük abla giyindiler. Dilber, Osmanın bugünkü getirdiklerine elini bile sürmemiş, eskiden kalma atlas fistanını giymiş, yeşil, sırmalı başörtüsünü başına dolamıştı.

Salihse, ilk önce martısına zilini taktı. Martı yürüdükçe zil onun ayaklarında sallanıyor, ötüyordu.

Önce kırmızı gömleği giydi, aynada kendisini uzun bir süre seyretti. Sonra çoraplarını, pantalonunu... Giyindi kuşandı, saçlarını uzun uzun taradı, kıvırcık saçları bir türlü tarağa gelmiyordu. Uzun, kıvırcık bir perçem ayırdı alnından, tıpkı Metin abinin perçemi gibi, kaşlarının arasına döktü, sapsarı, başak gibi. Babası ona üç tane mendil de almıştı. Anası kırmızı mendili de, tıpkı babasınınki gibi dürüp yaka cebine soktu.

Dışarı, avluya çıktılar, gıcır gıcır, naftalinli, yeni kumaş kokarak... Kapıda bir otomobil bekliyordu, yepyeni bir Mercedes, fildişi renginde.

Şoför:

«Geldim abi,» dedi.

Osman kapıyı açtı, önce anasını bindirdi, sonra karısını, küçük ablayı, sonra Salih biniyordu ki, martının zilini duydu.

«Bu ne?» diye sordu Salihe.

«Burada kalsa onu kedi yer,» dedi Salih. «İstersen bırakayım.»

«Getir be, martımızı da getir gazinoya, getir be Salih,» dedi güldü Osman katılarak.

Gazinoya geldiler, gece yarısına kadar orada, masaları Belediye Başkanının masası yanında, kaldılar. Kıvançlıydılar. Salihin martısı da çok kıvançlıydı. Birkaç kere kanadını açmış, sevinçten uçmağa bile kalkmıştı. Büyük ana da martıya dik dik öldürürcesine bakmıştı. Bir martıya, bir Salihe bakmıştı, böyle zulüm gibi, ölüm gibi, yangın, afet gibi. Bakın, martı söylenen türküleri de, yan masadaki mavi kordelalı Belediye Başkanının küçük kızını da çok sevmişti. Kızı görünce martı durmamış, kanadını çırpmış, çırpınmış, kıza doğru uçmağa uğraşmış, Salih bırakmamıştı. O Belediye

Başkanı var ya, öküz gözlerini faltaşı gibi açıp Salihin kucağındaki martıdan ayırmamış, Salihin de bir şey olacak diye, ödü kopmuştu.

Salih bu geceyi, babasını, renkli ışıkları, peri padişahının kızları gibi giyinmiş şarkıcıları, türküleri çok sevmişti. Kafası bir renk, bir ses cümbüşünde, mutlulukta dönüyordu. Martısı da yanındaydı. O da dinlemişti türküleri, şarkıları, çalgıcıları... Coşmuş, durmadan kanat açıp uçmağa kalkmıştı. Salih onu bu gece karanlığında hiç bırakır mı, coşup gitsin de, bu gece karanlığında yolunu şaşırsın da dönemesin, öyle mi?

Büyük ana sabah erkenden uyandı, gökte daha yıldızlar vardı, deniz, gökyüzü usuldan ağarıyordu. Anayı da az sonra uyandırdı:

«Kızım,» dedi, «benim insanlıklı, benim güzel kızım, şu bizim evde hiç görmediğim işler oluyor... Dün gece ne güzeldi, değil mi?»

«Çok güzeldi,» diye atıldı ana, içten, aydınlık, kıvançlı güldü. «Ne güzeldi, değil mi ana...»

«Yemeklerini beğenmedim ama, olsun.»

«Olsun,» dedi gelin.

«Yüreğim diyor ki kızım, gelinim, yüreğim bana diyor ki...» Durdu, parmaklarını saçlarında gezdirdi, gözlerini kirpiştirdi, bir süre ellerine baktı, uzaklara daldı gitti, denizden yana döndü baktı. «Yüreğim bana diyor ki...» Sesi sevgide, umutta, yakarışta çınladı. «Halil gelecek.»

Aynı inançlı umutla gelin de:

«Gelecek,» dedi. «Halil babamız gelecek.»

«Düşümde gördüm,» dedi Dilber. «Düşümde gördüm. Daha gittiği günkü gibiydi. Bıyıkları sırma, kıvırcık, mor fesinin püskülü kara, ta boynuna dökülmüş. Hep gülüyordu. Halil hep güzel güzel gülerdi yanağı çukurlaşarak... Neden gitti acaba? Bunca yıl düşüme girer Halil, bir keresinde bile soramadım, Halil niye bizi bıraktın da gittin diyemedim. Düşlerime girdiğinde Halil hiç bir yere gitmemişti ki, hep beraberdik onunla... Gitmemiş adama, başını aldın da bizi niye bıraktın da gittin diye sorulur mu?»

«Sorulur mu?» diye sordu gelin de...

«Yeşil bir taht üstündeydi. Ak bir martı gibi uzun bir vapurun içindeydi, vapur limana giriyordu, telli pullu, şıkır şıkır ışıklarını yakmış. Bir de çocuk geliyordu, elinde sapan teker teker vapurun ampullerini kırıyor, ortalık karanlığa kesiyordu. Ben boğuyordum o çocuğu. Martısı da beni... Halil, dur, diyordu, dur, elime sarılıyor, o yeryüzünün tekmil ışıklarını söndüreni benim elimden alıyordu. Bana, tüm ışıklar sönüp de dünya karanlıkta kalınca, Dilber, Dilber, Dilber, diye bağırdı... Şimdiye kadar bana hiç Dilber dememişti, geliyorum Dilber, bekle beni, canıma yetti, kara bağrıma tak etti Dilber, geleceğim.»

«Gelecek anam,» dedi gelin.

Salih de uyanmış, yatağın içinde doğrulmuş, gözlerini ovuşturarak onların fısıltılarına kulak kabartmış, ne dediklerini duymağa çalışıyordu.

«Güzel kızım, Halil gelecek, bu pazar gelecek vapurlan. Bunu bana, hem düşümde söyledi, hem de yüreğim öyle bir hükmediyor ki... Şimdi güzel kızım...» Durdu, gene düşündü: «Osman da bilmiş olacak ki babasının geleceğini, bak neler yaptı bize... Bizi nerelere götürmedi.» Coşkuyla konuştu: «Şimdi sen beni bir iyice yıka arıt, başıma, ellerime kına vur. Kına kutsaldır, mübarektir.»

«Olur ana, hakkın var,» dedi gelin. «Şurada pazara kaç gün kaldı ki...»

«Osman da babasının geleceğini bilmiş ki, Allah ona ayan etmiş ki babasının pazar günü gelecek vapurdan çıkacağını bana, anasına yeni, güzel giyitler getirmiş, sırmalı kadife parlak kunduralar, yeşil çoraplar, ipek başörtüleri, lahuri şal... Şimdiye kadar, bir ömür boyu Osman bana bir zırnıklık bir şey almasın da, bu pazar vapur gelirken... Değil mi kızım?»

«Öyle ana...»

Büyük ana pazara kadar bir süslendi püslendi, bir süslendi, belki otuz yaş gençleşti. Onu dışarda her kim görse tanıyamazdı, o kadar değişti. Osmanın ona ömründe ilk defa aldığı giyitleri eksiksiz giymişti.

Ve pazar günü Karadeniz vapuru, ince, alımlı, sütbeyaz, bir martı gibi süzülerek limana girip gürültülerle zincir boşalttı. Büyük ana orada, her zamanki, elli yıldır durduğu yerde durdu, vapurdan inen yolcuları, boynunu uzatmış, hiç bir devinimlerini gözlen kaçırmadan izledi, vapurdan son yolcu da çıkana kadar. Son yolcu çıkınca da boş gözlerle vapura baktı, oraya usulcana yere sağıldı. Onu kaldırıp eve götürdüler.

Salih kıyıya indi, vapur demir alıyordu. Halil bu vapurdan da çıkmamıştı. Neden çıkmamıştı? Salih de, hiç olmazsa bu sefer Halilin geleceğine inanmıştı. Tekmil kasaba da bu sefer Halilin bu gelen Karadeniz vapurundan çıkacağına, büyük ana kadar inanmıştı. Babası, anası, ablaları da, balıkçı Mustafa, Temel Reis de inanmışlardı. Çıkmamıştı işte... Belki çıkmıştı da büyük anayı, onun o mendebur suratını görünce, hemen geriye dönmüş, vapurun içine saklanmıştı. İşte şimdi de bu demir alan vapurla geriye dönüyordu. Vay Halil vay, oğlunu, torununu bile görememişti bu cadının yüzünden. Vay Halil vay, vay gariban Halil.

Aşağıya, Kumbabaya doğru yürüdü, martısı kucağındaydı ve gözleri fıldır fıldır, kanatlarını açıyor, çırpınıyor, uçmağa uğraşıyor, ayağındaki zili ötüyordu. Salihin ödü kopuyordu, şimdi şunu, martıyı bıraktığında, o da Halil gibi başını alır gider de bir daha dönmezse? Niçin dönmesin, Salih onu gazinoya bile götürmemiş miydi? Dünya dünya olalı hangi martı gazinoya gitmiş de Ali Rıza Binboğayı dinlemişti?

İster istemez martıyı yere bıraktı, martı bir süre kumların üstünde durdu, bekledi, başını sağa yatırarak, sol gözüyle gökyüzüne baktı, sonra koşarak, kıyı boyunca ıslak kumlar üstünde, bir ayağı suya girerek, ayağının izi ıslak kumlarda kalarak Salihin önünce koştu, zili öterek... Üç kere kanatlarını açarak, Salihin boyu kadar yükseğe uçtu, yere geri kondu. Her geri konuşunda Salihe dönüyor anlamlı anlamlı, bir tuhaf da bakıyordu, zili öterek.

Birden Salih martının kalkıp uçtuğunu, yükseldiğini, denizin üstüne doğru ağdığını, süzülüp rıhtım fenerine doğru gittiğini gördü. Martı uçtu uçtu, orada, Dış adanın arkasında üç tane ak, ışıklı bulut kümesi vardı, bulutların altına kadar Salih onu izledi, ondan sonra da gözden yitirdi.

Rıhtımın ucunda, bir de bulutların güneyinde, bir de Kumbabaya doğru üç büyük martı kümesi suyun üstüne binlerce serilmişler sütliman denizde uyukluyorlardı.

Salih orada, kıyıda tek başına kalakaldı, bacakları feldirdemeğe başlamıştı ki martının ak bulutların oradan buraya doğru süzüldüğünü, az sonra da süzülüp gelip ayağının ucuna konduğunu gördü. Zili ötüyordu, tıpkı avcı atmacalarda olduğu gibi...

«Aaaa, niye hiç bir şey olmadı?» dedi kendi kendine Salih. Yüreğini dinledi, o bile küt küt atmıyordu. Kasabaya döndü baktı, yerli yerince duruyordu, yarın üstündeki evlerin camları tutuşmuş, ışıkları boydan boya denize yansımıştı her günkü gibi.

Martı kanadını düşürmüş orada öylece durmuş kalmıştı, uçmaktan şaşırmış, zili bile ötmeden...

Bir tansıkta kanatları, yüzbinlerce martı, çığlık çığlığa, vapurlar, binlerce, ışıkları şıkır şıkır, karanlık denizden çekilen... Deniz, bulutlar, demirci dükkanı, kıvılcımlar, ulu, köpüklü, minare boyu dalgalar, sallanan toprak, kasaba, deniz... Adaları örten deniz, dalgalar, deniz canavarları, yelkenliler, balıklar, atlar, traktörler, esen yel, gökyüzünde bulutlar, deli bir sağnak, şimşekler, yıldırımlar, deniz yaratıkları, bataklıklar, kurbağalar, kaplumbağalar, kırmızı, yeşil yılanlar... Sıram sıram dizilmiş mavi, kırmızı, yeşil kamyonlar ağlarda... Temel Reis ağları çekerken... Çekilen ağlarda uçaklar, balıklar...

Salih gözlerini açtı, durgun, kıpırtısız, sütliman, güneşli bir denizin üstüne serilmiş uyuklayan martıların, öteden denizin üstünde üç top küçücük ak bulutun... O kadar... Sessizlik. Ortalık sessizlikten çın çın ötüyor. Bir de, orada, önünde küçücük bir martı... Çın çın çın... Dünya bomboş, ıssızlıkta çın çın...

Salih bekledi, gözlerini ovuşturdu, bir martıya, bir denize, bir buluta, bir kasabanın evlerine, bir sonsuzluğa baktı... Her şey yerli yerindeydi, her şey... Hiç bir şey... Hiç hiç hiç... Martısı uçmuştu, martısı, martısı uçmuştu, martısı... O kadar... Hiç bir şey...

Martıyı yerden aldığı gibi kasabaya aldı yatırdı, eve girdi, gözleri büyümüştü:

«Ana, ana, anam, martı uçtu!»

O hızla evden dışarıya fırladı, ablasına gitti, daha avlu kapısından bağırdı: «Abla, abla, abla martım uçtu.» Ablası bir şeyi anımsar gibi baktı ona... Balıkçı Mustafa ona öyle bakıyordu gülerek. Oradan demirci dükkanına vurdu. Kıvılcımlar içinde kaldı, kendi de, martısı da. «Uçtu, uçtu, İsmail Usta, uçtu.» Ustanın bir «yaaa» demesini anımsıyor. Marangoz, Doktor Yasef, Bahri, Cemil... Hepsine de söyledi, hepsi de «yaaa» dediler. Beş kere rıhtıma koştu, Temel Reis daha gelmemişti. Üç kere daha koştu rıhtıma, geriye döndü, dehşet üzülerek... Dehşet, dehşet üzülerek, dedi kendi kendine.

Kıyıda martıyı yere koyup dervişler gibi dönmeğe başladı, döndü döndü, yarı baygın kumların üstünde serildi kaldı. Soluklandı, soluklanır soluklanmaz da koyağa vurdu, çiçekli iri bir ağaç biliyordu, üstüne çıktı, ne kadar çiçeği, yaprağı varsa yoldu, ağacın altı diz boyu çiçek, yaprak, dal oldu. Denize indi, elleri kan içinde kalmıştı, gırtlağa kadar suya girdi. Kepçesiyle sıçraşan balıkları yakalayıp kayaların üstüne serdi. O kadar çok balık tutup kayalıkların üstüne serdi ki, martısı bile yedi yedi de bitiremedi. Yardan kıyıya, kıyıdan kumlara, denize kadar gidip gelirken düştü düştü kalktı. Ağzı kum doldu. Martının zili öttü... Kuma, toza, çamura belendi. Yeni giyitleri çamurdan, kumdan gözükmüyordu. Suya girdi, giyitleri, martısıyla, martıyı da altı kere suya daldırdı. Kuş bir daha, bir iyice şaşırdı. Yılan Şehzade geldi, ona çıkıştı. Yılan Şehzadeyle altalta, üstüste bir hayli boğuştu. Yukarda, ulu çınarın arkasındaki menekşeli kuytuda Mahmut Alaybeyin on dört kovan arısı vardı, kovanlarının hepsinin kapağını teker teker açtı, arılar yığın yığın dışa-

rıya uğradılar, yeryüzü gökyüzü arıya kesti, arılar ağaçların dallarına, çiçeklerin saplarına, evlerin saçaklarına sıvaşıp birikiştiler. Arılar Salihin ellerini soktular, çocuğun her iki eli de davul gibi şişti.

Mahmut Alaybey olandan bitenden neden sonra haber aldı, çılgın gibi kovanlara saldırdı. Bu işi Salihin yaptığını bilseydi, onun kemiklerini kırar un ufak eder, boynunu da koparırdı.

Salih kasabada, koyakta ne kadar leylek yuvası varsa, hepsi on sekiz taneydi, bütün yuvalara çıktı çıktı indi. Leylek yuvalarında ne aradığını kendi de bilemedi. Cemile kabuk topladı, Sakıpların evine gitti, Osman Fermanın öfkeden kızarmış kel kafasına kızdı. Denizin kıyısında bir atmaca ölüsü bulup kanadından üç tane telek kopardı suya attı. Uzun bir süre de denizi taşladı. Sucu Mestanın eşeğine binip çamlığa kadar koşturdu. Eşekten üç kere düştü. Az daha martısını eziyordu her düşüşünde de... Bereket ki martı üçünde de öteye, eşeğin başına doğru havaya fırladı, bir süre uçup az ileriye kondu. Kıyıdaki, kimin olduğunu bilmediği ya da bilmezden geldiği yeşil, sarı, kiremit rengi barbunya ağlarını kulaçlarca denize serdi. Serdi serdi, serdi topladı. Serdi topladı. Canı burnundan gelinceye, kan ter içinde kalıncaya kadar.

Sonra birden çözüldü, oraya, kıyıya yığılıverdi. Başı dönüyordu. Yarı düşte, yarı gerçekte, yarı aydınlık, yarı karanlıkta kaldı. Daha, yüreğinin bir yerinde bir şey, tansığa benzer bir şey bekliyordu. Neyi beklediğini de bilemeden, bilincine varamadan.

Al Gözüm Seyreyle Salih oturmuş bomboş gözlerle martısına, uçup uçup konan, uçup Dış adanın oraya kadar gidip sonra gerisin geri gelip ayağının ucuna konan, zilini öttüren martısına bakıyordu, Al Gözüm Seyreyle Salih... Seyreyle Salih. Martının gözlerinin içine, ortasına, gözbebeğine baktı baktı. Martının gözlerinde, tüylerinde, ayaklarında da hiç bir değişiklik yoktu.

Rıhtımın ucundaki fenerin oraya doğruldu, adım atacak hali kalmamış, yüzü sararmış, dudakları sünmüş, elleri,

bacakları, ayakları upuzun uzamıştı. Fenerin duvarına sırtını verdi oturdu, gözlerini yumdu. Temel Reis, bugün başka bir gün olsa çoktan gelmiş olurdu, bugün inadına gecikiyordu. Belki de hiç gelemeyecek, o gelmeyince de Salih böyle bir günde kahrolup gidecekti. «Nasıl böyle bir günde?» diye kendi kendine sordu Salih.

Hemen ayağa fırladı, ayaklarının burnuna dikilip ötelere, uzaklara baktı. Görünürlerde ne bir tekne, ne en küçük bir kararti vardı. Martı arada bir kanatlarını açıyor, Dış adanın oraya, kayalıklara tünemiş öteki martılara kadar uçup geri dönüp geliyor, çırpınınca da zili ötüyordu.

Salih sırtını fenerin duvarına dayadı, serin çimentoya oturdu, martı geldi omuzuna çıktı, serin gagası Salihin kulağına değdi, onu gıdıkladı. Çocuk gözlerini yumdu, bir karanlığa düştü. Uzun bir süre böyle kaldı, gözlerini açmağa korkuyordu. Uyuşmuş gitmişti. Düşlemek, beklemek, sevinmek, umut etmek, ağlamak, gülmek yeteneklerini bir anda da yitirmişti. Boşalıp bir yılan kavı gibi burada, bu fenerin dibinde kalakalmıştı.

Motor seslerine gözlerini açtı, işte Temel Reisin üç teknesi de ardardına geliyorlardı. Onların ardında da öteki tekneler. Teknelerin ardına düşmüş, ulu bir top bulut gibi savrulan binlerce martı.

Martısı bir daha uçup teknelerin üstünde kanat kanada uçan martı yığınına gitti geri geldi. Salih ona soğuk bir baktı, sonra gözlerini sonsuz bir umarda Temel Reisin teknelerine dikti. Tekneler geldiler rıhtıma yanaştılar.

Salih kalktı, ağır ağır merdivenleri indi, geldi Temel Reisin teknesini yanaştırdığı yerin karşısına, oraya atılmış bir kaya parçasının üstüne çöktü. Temel Reis sevinçli, azıcık da yorgun devinimli, beli usuldan bükülmüş kıyıya çıktı, yöresine bakınırken Salihi gördü, Salih orada kaya parçasının üstünde, eli çenesinde süzülmüş gitmişti. Martısı da az ilerisine rıhtımın çimento duvarı üstüne tünemiş, başını içine çekmiş, kanadını düşürmüş, tüyleri domur domur olmuş, ürpermiş, yorulmuştu.

Salihin hali Temel Reisin gözünden kaçmadı:

«Ne o Salih Kaptan?» diye seslendi.

Salih başını kaldırdı, isteksiz, ağır, ayağa kalktı. Temel Reise doğru bir iki adım attı:

«Sağlığın Reis,» dedi ağlamaklı, sözcükler dudaklarından döküldü.

«Ne oldu?» diye sordu Temel Reis, merak etmiş, üzüntülü. Yanına yaklaştı, saçlarını okşadı. Salih hıçkıra hıçkıra ağlayacaktı az daha, kendini tuttu, toparlandı. «Bir şey mi oldu?»

Salih gırtlağını temizledi, yutkundu, terledi, duru gözlerini, çok mavi, Temel Reise dikti, sonra da martıya doğru elini salladı:

«O,» dedi, «martı... uçtu.»

Temel Reis:

«Uçtu mu, uçtu mu?» diye sevindi. «Demek... Çok mu uçtu, uzağa mı gitti?»

Salih onun sevincine bir türlü katılamıyordu.

«Ta oraya kadar uçtu,» diye adaları, gökyüzünü eliyle gösterdi. «Akşama kadar uçtu, gitti geldi.»

«Demek, demek, hem uçtu, hem geldi! Yaşasın be Salih Kaptan, bu kuş seni çok seviyor... Çok çok seviyor.»

Temel Reis sevincinden ne yapacağını bilemiyor, Salihin saçlarını okşuyor, kocaman elini onun omzuna koyuyor, martıya gidiyor yerden alıp kanadına bakıyor, havaya atıyor martıyı, martı uçup öteye Zeytin adasına, Ocaklı adanın üstüne gidiyor geliyor, Temel Reis çocuklar gibi el çırpıyor, yöresine toplanmış balıkçılara bu martıyı, kırık kanadını, yaptığı merhemi anlatıyor, Salihin yanına kadar gelip onu kucaklıyor, yeniden yeniden çocuğu kutluyor, ne yapacağını bilemeden Salihin, martının yöresinde sevincinden dört dönüyor, mavi deniz gözleri bir sevinçte, çocuksu, çakıyor.

«Ne oldu sana, neyin var Salih?»

«Bir şeyim yok Temel Reis, uçtu.»

«İyi ya, iyi ya uçtu.»

«Hiç bir şey olmadı Temel Reis, uçtu ya... Hiç bir şey olmadı.»

Temel Reis onu elinden tuttu, merdiveni çıktılar, fenerin gün batısına yanyana oturup konuşmadılar. Martı da ar-

kalarından oraya geldi, ilerdeki bir kayanın üstüne tünedi, yönünü denize, arkasını Salihle Reise döndü.

Salih neden sonra başını kaldırdı Temel Reisin gözlerinin içine baktı:

«Hiç bir şey olmadı be Temel Reis,» dedi. «Hiç bir şey...»

Reis ona sevgi dolu, anlayışlı, sıcacık baktı, elini uzatıp saçlarını okşadı, bir şeyler söylemek istedi, söyleyemeyip vazgeçti.

O uzak bahçedeki kuş gene koygun ötüyor, otlar, dallar hışırdıyordu. Aşağıdan denizin sesi de geliyordu. Salih ne kovuğunda, ne de zeytin ağacının üstündeydi. Avluda çitlenbikten kapıya, kapıdan çitlenbiğe, elini arkasına bağlamış kendi kendine mırıldanıp dolaşıyor, bir sezginin ürpertisinde, sezginin değil de, ona bu bir düş gibi geliyordu, apaçık bir bilginin korkusunda, tedirginliğinde bir şeylerin oluşmasını bekliyor, Metinlerin avlusundan gözlerini ayırmıyordu.

Tam gece yarısı horozları öterken gene geldiler, elleriyle koymuş gibi Metini mavi kamyonun şoför yerinde, kahapenin üstüne kıvrılmış uyumuş buldular. Metinin iki üç gündür burada uyuduğunu yalnız Salih biliyordu. Gelen adamlar gene o üç kişiydiler. En uzun boylusu tabancasını kamyonun camına dayadı:

«Çık Metin, dedi. «Günlerdir seni arıyoruz, dışarıya çık.»

Öteki ikisi de tabancalarını çekmişlerdi. Kamburun bacakları leylek bacakları gibiydi, çok uzun iki sıska çataldı. Elleri uzun adam iki büklümdü, tabancasız sol kolu yerleri süpürüyordu.

Metin uyanıp kamyondan aşağı atladı, sert:

«Ne var be?»

«Seni Albayım istiyor,» dedi uzun boylusu, sesi korkmuş, titreyerek.

«Albay,» dedi kambur. «Biz emir kuluyuz, yazık.»

«Albay,» dedi uzun kollu adam. «Sen kozunu Albayla paylaş.»

«Haydi gidelim,» dedi Metin. «Olur, ben kozumu Albayla artık paylaşmalıyım. Siz kimden yanasınız şimdi?»

Ötekiler sustular.

Metin önlerine düstü.

Birdenbire Salihin sesi geceyi yırttı:

«Gitmeeee!» diye var gücüyle bağırdı. Sesi karşıdaki adaların kayalıklarında yankılandı. «Gitmeeee, gitmeeee... Seni öldürecek Albay, Metin, gitmeee...»

O kuş karşı bahçede daha durup durup ötüyordu. Silme bir ayışığı vardı. Denizin üstünde sütbeyaz donmuş kalmıştı. Parlak, ışıklı bulutların gölgeleri denize düşüyordu.

Metin Salihin sesine döndü baktı, gülümsedi... Bir şey söyleyecek oldu vazgeçti, yürüdü. Salih de uzaktan arkalarına düştü, koyağa aşağı indiler. Koyakta top kavakların altında Albay üç kişiyle onları bekliyordu, Metini görünce ayağa kalktı, ona doğru koştu. Salih artık onun, bu geniş omuzlu kişinin Albay olduğunu iyice biliyordu.

Albay Metine elli adım yaklaşınca bağırdı:

«Metin, at tabancanı yere.»

Metin tabancasını çekti, olduğu yerde durdu, Albaya üstüste beş kurşun sıktı. Albay, «yandım,» diye kendisini yere attı. Ortalık duman içinde kaldı... Sağdan soldan durmadan kurşunlar patlıyordu. Metin koyaktan rıhtıma koştu, yere düşüp kalka kalka. Rıhtımdaki hızlı motora binip uzaklaşacak, canını kurtaracaktı. Rıhtımda, Zeytin adasından inen adamlar onun yolunu kestiler. Salih tam yüz metre ardındaydı Metinin, kıyıdaki kayıkların arasında... «Metin abi kendini yere at, geldiler,» demeğe kalmadan tabancalar ardardına patladı. Metin, «yandım anam,» diye yere düştü, yerde kendi yöresinde söverek, çığlık çığlığa, boğazlanan bir hayvanın sesleriyle dönmeğe başladı. Biraz sonra başta Albay, koyaktakiler ulaştılar, Metin hem dönüyor, hem de yöresine kurşun yağdırıyordu. Az sonra tabancası sustu, o daha çığlık çığlığaydı.

Albay geldi, başucunda durdu onun:

«Al Metin,» dedi soğukkanlı. «Arkadaşlarına hayınlık edenin sonu budur.» Arka arkaya üç kurşunu Metinin kafasına boşalttı, Metin üç kere doğrulacakmış gibi oldu, sonra yere birden çözülüp upuzun uzandı. «Sen de beni yaktın,» dedi Albay, öne eğilmiş.

Salih bütün bu işler olup biterken kendini karaya çekilmiş küçük bir kayığın içinde buldu, orada dümen yerine yapışmış, gerilmiş kaldı.

«Öteki,» dedi uzun boylusu. «O bizi her gün izleyen adam Albayım, o kaldı, o da buradaydı, gördüm onu az önce, orada... O sesi ince herifi... Onu öldürmezsek... Onu bulup öldürmezsek Albayım...»

Salih kayığın tabanına yapıştı. Adamlar kıyıya döküldüler, gittiler geldiler, Salih onların çimentodaki ayak seslerini dinliyordu.

Kamburumsu adam:

«Boşuna aramayın o ince sesli adamı, o kaçtı. Ben onu az önce, şuradan yukarı kasabaya kaçarken gördüm.»

«Haydi gidelim,» diye fısıldadı Albay dedikleri adam. «Şimdi, az sonra usulen candarmalar gelecekler. Benim de durumum kötü. Kan kaybediyorum. Ağır yaraladı beni.» Albay inliyordu.

Hepsi her yerden gelip Metinin ölüsü başında halka oldular.

Albay dedikleri geniş omuzlusu:

«Metini öldüreceğime keşki oğlumu öldürmek zorunda kalsaydım. Vay Metin. Metini dünyada en çok severdim. Ben öldürdüm onu. O da beni öldürdü...» Albay çok inliyordu. Başını salladı. Hep birden baş salladılar. Tek sıra olup kıyıya yollandılar, Albay başı çekiyordu. Hızlı motora doldular. Motor onları aldı, bir anda denizin ötesine, ayışığının arkasına götürdü, bulut gölgelerinin içinden geçirip...

Salih orada kaskatı kesilmiş, kayığın omurgasına ellerini geçirmiş sabaha kadar kaldı. Sabaha doğru üstüne çiğ yağmış, üşümüşken, sırtında yeyni bir ayağın dolaştığını farketti, hemen anladı bunun martısı olduğunu ya, gene ellerini omurgadan söküp kalkamadı.

Düşünden kalabalıklar geçti, ayak sesleri, çığlıklar... Salih neden sonra azıcık çözülebildi, kaskatı kesilmiş ellerini kayığın omurgasından söküp ayağa kalkabildi. Donmuş kalmış, kalıp gibi olmuştu. Metinin başına tekmil kasabanın biriktiğini gördü. Gün yekinmiş, bir minare boyu kalkmıştı.

Deniz çok duru, çok mavi, çok geniş, çok ışıklıydı. Işıkları Salihin gözlerini yaktı. Gözleri kamaşarak kalabalığı yardı Metinin ölüsünün yanına vardı. Metin sağ kolunun üstüne yatmıştı. Uzun bıyığının ucu kana batmış, çimentoya yapışmış gibiydi. Saçları da kandan alnına yapışmıştı. Kan saçlarında, yüzünde, alabildiğine, sonuna kadar açık kalmış, şaşkınlık içindeki gözlerinde kurumuştu. Başının arkası paramparçaydı, Salih bakamadı oraya.

Bir yeşil sinek musallat olmuş Metine, parlak, yanar döner, sert kabuklu bir böceğe benzeyen. Metinin burnuna girip girip çıkıyor. Sonra birden, ne oluyorsa havalanıyor, ta Zeytin adasının oraya varıyor, oradan ölünün üstüne pikeye geçip geliyor, burnuna girip girip çıkıyordu.

Kasabadan daha yeni duyanlar, yaşlılar, çocuklar, kadınlar Metinin ölüsünü görmeye geliyorlardı. Öğleye doğru tekmil rıhtım insanla tıkış tıkış doldu, ortalık mahşer gibi oldu.

Salih eve döndüğünde gün ikindiyi geçiyordu.

Anası onu görür görmez:

«Nerede kaldın yavrum, beni meraktan öldürdün,» diye üstüne atıldı, kucakladı. «Ne olmuş sana böyle kuzucuğum, ne olmuş, ne? Baksana şu haline! Kan denizine girmiş çıkmışsın.»

Salih şöyle uzağa çekilip kendi kendisine baktı, sonra boy aynasının önünde durdu, ne zaman bulaşmıştı, çalıştı çabaladı, hiç mi hiç bir şey anımsayamadı.

«Dün geceden beri öldüm öldüm dirildim Salih... Rıhtıma indim, her yerde, Metinin ölüsünün yanında seni aradım, hiç bir yerde yoktun... Duyuyor musun seslerini, bak Metinin anası, bacıları nasıl kuşlar gibi çığırışıyorlar, vay fıkaralar. Metin babayiğit çocuktu. Vay Metin, keşki girmeseydi o kaçakçılık işlerine. Bu işlerin sonu bu işte, genç yaşında öldü de gitti. Analık zor, analık batsın. Allah hiç bir ananın başına böyle bir acıyı vermesin. Gittim gördüm Metinin anasını, kurumuş, ölmüş gitmiş, bundan sonra... Öldüm, öldüm ben de Salih... Silah seslerini duyduktan sonra, seni aradım, baktım yoksun yatağında, ağacın üstüne, öteki ağacın

kovuğuna, kamyonların içine baktım, baktım ki yoksun, yüreğime ateş düştü, işte şimdiye kadar kasabada aramadık delik bırakmadım...»

Salih anasına karşılık verecekti ya, bir türlü çenesi açılmıyordu. Zorluyor zorluyor, kenetlenmiş çenesini açamıyordu.

Birden, azıcık kendine gelince, mekiklere kulak kabarttı, olanca öfkesi tepesine sıçradı, olacak iş değildi. Mekikler sevinçli sevinçli gidiyor, oh oldu, oh oldu o kaçakçıya, eşkiyaya, korsana, sütübozuğa, oh oldu, diyordu. Şakkadaşak, oh oldu. O kim oluyor da, o sümüklü, çifte çifte kamyonlar bağlıyor kapısına, o çingene. Şakkadaşak... Ben onun o çingene sülalesini bilmez miyim, üç yıl o kıtlık yıllarında, ben köpeğime yal verir gibi soframın artığını onların önüne döktüm de... Şakkadaşak... Bu burma bıyıklı Metin de öyle büyüdü de... Şakka da, şakka, şakka da şak... Benim yüzüme bile bakmadı. Ooooh oldu oh... Şakka da, şakka da, şakka da...

Mekiğin türküsü böyle sevinç içinde uzayıp gidiyordu. Büyük ananın da o örümcek ağı yüzü açılmış sevinç içinde kalmıştı.

Salih kendisini dışarıya dar attı, ne yapacağını bilemiyordu. Bir şey yapmalı, bir şey söylemeliydi bu mendebura. Çenesi bir açılsa...

İçeriye girdi, martısı kucağındaydı. Dilberin karşısına dikildi, gözlerini çivi gibi sivriltip, onun ölü koyun gözü olmuş gözlerine kırpmadan dikti:

«Ben gördüm,» dedi. «Söyledim, bağırdım, gitme, dedim ona. O gitti, korkmadı. O korkar mı hiç! Sonra onu rıhtımda vurdular. Metin abi de onlardan altı tanesini gözümün önünde yere düşürdü...»

Şakka da şak... Yalan da yalan... Bir kişi altı kişiyi nasıl öldürürmüş, şak!

«Öldürdü, öldürdü,» dedi Salih. «Şu iki gözümle gördüm. Onlar yirmi kişi daha geldiler... Sonra, ancak Metin abiyi öldürebildiler...»

Bütün geceyi soluğu taşarak, boyun damarları şişerek bir çırpıda Salih olduğu gibi anlattı. O sözünü bitirir bitir-

mez anası onu kolundan tuttu sofraya oturttu. Bir çorba kasesinde sıcak sebze çorbası tütüyordu. Salih ancak dört kaşık alabildi, o da kendini zorlayarak. Sonra birden masanın başında çözülüverdi, başı önüne düştü, uyudu. Ana onu kaldırdı yatağına götürdü yatırdı.

Salih ertesi sabaha kadar kıpırdamadan deliksiz uyudu. Martı da onun yatağının başından hiç ayrılmadı.

Ertesi sabah uyanınca uzun bir süre kendisini toparlayamadı. Bir şeyler, bir şeyler olmuştu ama, neydi? Önce bir yeşil sinek geçti gözlerinin önünden, yeşil yeşil çakarak, dünyayı vızıltıya boğan, uğunan, uğuntudan kanatları gözükmeyen. Sonra Metin, sonra dün geceki, sabahki tüm olup bitenler gözlerinin önünden bir bir geçti.

Yüzünü yur yumaz dışarı fırlayacaktı ki anası bileğinden yakaladı:

«Seni,» dedi, «bir iyice karnını doyurmadan hiç bir yere göndermem. Otur sofraya, bak, neler var sofrada.»

Salih sofraya çöktü, çabuk çabuk sofrada ne var ne yoksa sümürdü bitirdi, dışarı kendisini dar atıp soluğu rıhtımda aldı.

Metin orada, olduğu yerde, olduğu gibi yatıyordu. Ölüyü bekledikleri anlaşılan iki candarma kederli yüzleriyle gidip geliyorlardı. Ölünün üstünü her nedense örtmemişlerdi. Yeşil sinek de ölünün bir karış üstünde ağır, yorgun dolanıp duruyordu.

Metinlerin evinden de tüm kasabaya yayılan, artıp eksilmeyen, tek düzeye bir ağıt sesi geliyordu.

Metinin ölüsü orada rıhtımın çimentosu üstünde üç gün kaldı. Salih ortalıkta üç gün hiç gözükmeyip bahçenin köşesine, böğürtlen çalısıyla karışmış yabangülünün altına saklandı, orada büzüldü kaldı. Onun yerini anası, küçük ablası, babası da biliyordu, kimse üstüne varmadı, kimse ona sen burada böyle oturup ne yapıyorsun, demedi.

Salih üç gün içinde büyük anasının sevinçli mekiğinin şakıldaklarını bir kere olsun duymadı. Eğer bu sevinçten dolup taşan, kendinden geçen, Metinin ölümüyle alay eden ses-

leri duysaydı kahrından ölürdü. Ya da büyük anayı öldürürdü.

Metinin ölüsünü kaldırdıkları günün ikindisinde baba eve geldi. Giyinmiş kuşanmıştı. Kunduraları parlamıştı, üstünde suretini gör. Geniş adımlarla içeriye girdi, kendine güvenmiş bir tavırla:

«Ana,» dedi, geldi onun tezgahının önünde durdu. Havada pamuk tozları uçuşuyordu. Dilber mekiği durdurdu. «Ana, ben gidiyorum.» Dilberin yüzü birden değişti, bembeyaz kesildi, ölü yüzü gibi oldu, gözleri büyüdüler, donup kaldılar. Osman eğildi anasının elini aldı öptü. Kocaman tabancası kasığının üstünden sarkıyordu. «Ne yapalım ana, ekmek parası. Hacer, çocuklar sana emanet ana. Ben gelinceye kadar onların babası da anası da sensin ana...»

Ananın da yüzü solmuş, dudakları titriyordu. Osman ona sarıldı, yanaklarından öptü:

«İyi geçinin, çocuklarıma iyi bak, canım.»

Büyük ana olanı biteni bir süre hiç bir şey anlamamış gibi izledi, sonra birden tezgahın arkasından kalktı, ananın yanına geldi, onun ellerine sarıldı:

«Gönderme, gönderme kızım, kocanı gönderme... Halil de böyle gitmişti. Gönderme, gönderme kızım, onu gönderme. Halil de böyle, böyle, tıpkı böyle gitmişti, tıpkı... Bir ikindi üstü, tıpkı... Gelmeyecek, gidince dönmeyecek... Gönderme kızım kocanı gönderme,» diye ölü gibi yalvardı.

Kapının yanında durmuş kalmış olanı biteni gözleyen Salih ağır ağır ortaya yürüdü, büyük ananın karşısına geçti, bütün öfkesini sesine toplayıp:

«Babam gidecek,» dedi. «Hem de şimdi gidecek. Sana ne oluyor? Babam kamyon alacak. Hem de üç tane.» Delirmiş gibi, bağırarak, elini kolunu sallayarak, boynu uzayarak kendinden geçmiş: «Babam gidecek, gidecek, babam gidecek,» diyor, kendi yöresinde dönüyordu.

Büyük ana, baba, ana orada durmuşlar kalmışlar Salihe bakıyorlar, ne diyeceklerini, ne yapacaklarını bilemiyorlardı.

«Babam gidecek, gidecek, babam gidecek gelmeyecek. Ha-

lil gibi ölecek. Ben de gideceğim gelmeyeceğim... Halil, Halil...»

Büyük ana boşanmış bir yay gibi yerinden fırladı, Salihin gırtlağına sarıldı, sıkmaya başladı. Oğlanın gözleri bir anda yuvalarından fırladı, ölüm sesleri çıkarırken bir yandan Osman, bir yandan da ana yetişip çocuğun boğazını onun mengene ellerinden güç bela kurtardılar. Salih mosmor kesilmişti.

Ortada bomboş kalan köpürmüş büyük ananın yerdeki martıyı görmesiyle üstüne atılması bir oldu, Salih bir çığlık kopardı ama geç kalmıştı, büyük ana doğrulduğunda artık her şey bitmişti. Bir elinde martının kopuk başı, öteki elinde boğazından kan fışkıran martının gövdesi...

Büyük ana böylece kolları iki yana açılmış, ellerinde kanayan martının başı, gövdesi, üstübaşı baştan ayağa kızıl kana batarak dışarıya yürüdü, deli bir dervişin kendinden geçmiş çılgınlığında dönerek avluya çıktı, avluda döndü, döndü, yere düştü.

Salih sabahtan beri denizden gelecek Temel Reisin yolunu gözlüyordu, mendireğin ucundaki fenerin gölgesine oturmuş. Yarı uyukluyor, yarı denizden çekilen ağları, ağlarda çırpınan kırmızı birer yalım gibi barbunyaları düşlüyordu. Çok balık tutmuşsa Temel Reis, balıktan dönüşünde sevinçli olur, durmadan güler, gözlerinin içinden sevinç taşardı. Deniz durgundu, suyun yüzünde ince ipiltiler uçuşuyor, kıyıda kayalıklarda, mendirekte, kasabanın evlerinin yüzlerinde karaya vuran ışıklar oynaşıyordu. Uzaktaki çayırda sesi gür bir eşek anırıyordu.

Arılar oğul vermiş, kuşlar civcivlemişlerdi. Köylüler, Fazıl Beyin dükkanının önüne kucak kucak, yığın yığın hiç kimsenin görmediği, bilmediği hoş kokulu çiçekler getirmişlerdi. Kasabanın pazarı her hafta kuruluyor, kasaba cıvıl cıvıl insanla dolup taşıyordu. Turistler de birer ikişer geliyorlardı. Aşçı Burhan denizin üstündeki **Taka Restaurant**'ını boyuyordu. Küçük balıkçılar koylara ağ atıyorlar, ağlarını dolu dolu çırpınan salkım saçak balıklarla çıkarıyorlardı. Bahri kasabanın tellalı olmuş, durmadan o sokak senin bu cadde benim bağırarak dolaşıyordu. Kasaba capcanlıydı. Her gün bir kaçakçılık olayı oluyor, iki güne bir, geceleri bir, birkaç tekne birden, ışıklarını söndürüp bir koya giriyor, kasabada dedikodusu da sürüp gidiyordu. Kamyonlar durmadan İstanbula kaçak mal taşıyorlardı. Salih bunların hiç birisiyle en küçük ilgilenemiyordu.

Denizin üstünden bulutlar gelip geçiyordu.

Uzaktan önde Temel Reisin tekneleri, arkasında öteki tekneler gözüktüler.

Salih gözlerini yumup sırtını fenere dayadı, balıkçılar rıhtıma girinceye kadar da durmunu bozmadı. Temel Reisin sesiyle yerinden doğruldu ayağa kalktı, merdivenden aşağı indi, vardı Reisin teknelerini bağladığı yerin tam karşısında, ortada dimdik durdu. Gözleri yerdeydi. Temel Reis onun yanından birkaç kere geçti ama, Salihi göremedi, telaşlıydı. Sonunda, bu orta yerde dikilmiş kalmış çocuk gözüne çarptı, yaklaşıp bakınca bunun Salih olduğunu anladı.

«Ne o Salih Kaptan, ne durmuş kalmışsın burada, ha uşağım? Gel buraya, ha nasılsın?»

«İyiyim,» dedi Salih. «Sana bir şey demeğe geldim.»

«Ha ne demeye geldin?»

«Siz buradan ne zaman gidiyorsunuz?»

«Öbürsü gün, ha uşağım.»

«Beni de götürsene Temel Reis.» Salih, Temel Reisle böyle nasıl konuşabildiğine şaştı.

«Nereye?»

«Nereye gidiyorsan...»

«İstanbula gidiyorum, Salih Kaptan.»

«Ben senin çırağın olacağım, Temel Reis.»

«Ha baban ne diyecek buna?»

«Babam yok, babam gitti, bir daha da gelmeyecek. Ben de düşündüm, ben de balıkçı olayım, dedim. Senden daha iyi bir adam yok ki bu dünyada, varayım da onun çırağı olayım.»

Temel Reisin gözleri yaşardı, boğazı gıcıklandı.

«Ha uşağım,» diye içten güldü, «öbürsü gün tam öğlen ezanı okunurken biz buradan hareket edeceğiz. Gecikme, olur mu uşağım, Salih Kaptan...»

«Gecikmem,» dedi Salih.

Reis teknelerden indirdikler ağların deliklerini örmek için mendireğin merdivenine oturdu, Salih de gün kavuşana kadar ona yardım etti.

Temel Reis:

«Salih Kaptan, uşağım, şimdi sen eve git de hazırlığını yap, anana da birlikte gideceğimizi söyle.»

«Söyledim bile,» dedi Salih. «Anam dedi ki, var git de

Temel Reisin çırağı ol, onun gibi bir adam ne geldi bu kıyılara, ne de gelecek,» dedi.

Temel Reis onun saçlarını okşadı.

O gece Salih hiç uyuyamadı, ertesi gece daldı daldı, yatağında sıçradı. Daha deniz ağarmamıştı ki yatağından usulca kaydı, bavulunu çok önceden hazırlamış, nesi var, nesi yoksa içine doldurmuştu, bavulunu aldı, usulca evden dışarıya çıktı. Metinlerin avlusuna bir göz atmadan edemedi. Kamyonlar yerlerinde yoktular.

Bomboş, ıssız çarşıyı bir baştan bir başa geçip demirci dükkanına geldi. İsmail Usta daha dükkanı açmamıştı. Vardı, eski yerine, hanımeli çitinin altına oturdu. Gün ağarırken, uykulu İsmail Usta, ölçülü adımlarla geldi açkıyı kilide sokup açtı, gümbürtüyle kepenkleri kaldırdı, çarşı kepenk sesiyle baştan ayağa yankılandı. Bundan sonra da çarşının kepenkleri ardı ardına açılmağa başladılar.

İsmail Usta dükkanı açınca duasını okudu ilkönce, sonra kömürü ateşleyip körükledi, ateş tutuştu. Oradan Salihe kadar yanan kömür kokusu geldi. İnceden bir seher yeli esiyor, Salihin yüreği kalaklıyordu. İçinde bir yeynilme vardı. Sonra kıvılcımlar alacakaranlığa pul pul dökülmeğe başladı. Ateş alıştıkça kıvılcımlar bir hortumda dönerek, savrularak alacakaranlığın üstüne iniyordu. Usta, demiri ocağa sokup var gücüyle körüğe asıldı. Kıvılcımlar delirdi, bacanın üstünden, pencereden, kapıdan yıldız yıldız dört bir yana sağılmağa başladı. İlk çekiç sesi Salihi yerinden hoplattı, ayağa kalktı, bavulunu eline aldı, dükkanın kapısına vardı, İsmail Usta onu böyle kapıda görünce körüğü durdurdu, kıskacındaki kırmızı demiri örsün üstüne bıraktı, ona döndü:

«Merhaba,» dedi, «delikanlı merhaba.»

Sesi yumşaktı.

«Hakkını helal et Ustam,» diyebildi Salih, orada durdu bekledi.

«Nereye böyle sağlıcakla?» diye sordu Usta, bozulmuş.

«İstanbula,» dedi Salih.

Usta iki eliyle sakalını avuçlayıp boynunu kaşıdıktan, düşündükten sonra:

«Güle güle, güle güle yavrum,» dedi. «Demek demirciliği bıraktın? Oysam ki sen bu zenaate çok emek vermiştin... İnsan bu kadar emek verdiği bir zenaati bırakır mı? Ben de bugünlerde diyordum ki kendi kendime, şu çocuğa ne oldu, bu zenaate bu kadar emek verdikten sonra nereye kayboldu da gitti? Bir gelse de, işe başlasa diyordum. Ne yapalım yavrum, kader böyle imiş... Güle güle, güle güle yavrum, Allah yolunu açık etsin...»

Döndü, örsün üstündeki demiri aldı, ocağa sokup kocaman, toz içinde kalmış körüğe asıldı.

Salih dükkanın kapısından ayrıldı, öteye, hanımeli çitinin yanına gitti, orada bir süre, Usta ocaktan demiri çıkarıp dövmeğe başlayıncaya kadar durdu, sonra da arkasına bakmadan elinde bavulu çarşının ortasından koşmağa başladı. Buradan fenerin altına kadar durmadan koştu. Limana baktı fenerin altına gelince, balıkçı tekneleri kıç kıça sıralanmışlar, rıhtımda daha uyuyorlardı. Kayalığın ucunda durdu, işte buradan, tam buradan oyuncaklarını denize atmıştı. İşte burada... Bahriye de bir allahaısmarladık demeliydi, değil mi, Bahri ondan bunu beklemez miydi? Limanda tekneler daha öyle uyukluyorlardı. Kalkmalarına daha çok vardı. Doktor Yasefe de gitmeliydi. Cemili, Sakıbı da görmeliydi. Gitmek vardı da belki dönmek yoktu.

Fenerin oradan, elinde bavulu çamlığa vurdu, arkadan akar suyun yanına geldi. Kara Memedin çökertmesi sudaydı, onun dolabını döndürmeye, ağı yukarı kaldırmaya uğraştı. Tam bu sırada ağdan yukarı kocaman bir balık fırladı, mavi sırtı güneşte yalbırdayıp ağın içine geri düştü. Salih dolaba yapıştı, çalıştı çalıştı, bir daha döndüremedi, sonunda bıraktı, dolap hızla dönüp ağ suyun dibine gene çöktü. Salih oradan da yukarı vurdu, otellerin üstünden camiye indi. Camideki leyleği gördü, sabah gezintisini boynunu uzata uzata sürdürüyordu yaşlı leylek. Yazık, diye içinden geçirdi, yazık bu yaşlı, gariban leyleğe, kimse ona balık, kurbağa getirip vermiyor ki, kendisi de yaşlılıktan uçup da kısmetini arayamıyor ki... Ohhooo, teknelerin kalkmalarına daha çok var-

dı. Çok olmasa da Temel Reis onu beklerdi. Bir gün de beklerdi, iki gün de...

Camiden koşarak çıktı, kayalıklara geldi, oradan, sakladığı kepçesini aldı, kıyıdan, otellerin altından Kumbabaya, Kumbabanın arkasından akar suyun yanındaki göleğe geldi, bavulunu ağacın altına koyup pantalonunu, donunu çıkardı, kurbağa avlamağa başladı, yaşlı, fıkara, aç leyleğe... Kocaman, yeşil, kursağı inip inip çıkan bir kurbağa gördü, kurbağa suyun yüzüne yatmış bir salkımsöğüt dalının üstünde durup yutkunuyordu. Kocaman pörtlek gözleri ayna gibiydi. Salih yavaşça suya girdi, usul usul kurbağaya yaklaştı, kepçesini üstüne indirdi, kaldırdı baktı ki, bu çok görmüş geçirmiş kurbağa yok... Oturdu kıyıya, o kocaman, pörtlek gözleri cam gibi kurbağayı bekledi. Güneş de yükselip gidiyordu. Bekledi bekledi, o iri kurbağanın ne göründüğü vardı, ne de görüneceği.

«Ah,» dedi kendi kendine. «Aah, kocaman kurbağa, talihin varmış! Seni burada üç gün de olsa bekler yakalardım. Yakalar da o yaşlı leyleğe yem ederdim. Amma ne fayda, az sonra, ezan okunurken, öğle ezanı, yolcuyum. Ne fayda ki, yolcu yolunda gerek.»

Kalktı kepçesini aldı bir çöpün üstüne tünemiş küçük kurbağaya gitti, kepçesini indirdi kaldırdı, kurbağa kepçenin içindeydi, dışarı çıktı kurbağayı yakaladı, ayağından tuttu iplikle bağladı, ipliği de bir küçük çalıya doladı, «sen dur burada,» dedi.

Öğleye kadar irili ufaklı tam on bir tane kurbağa yakaladı, ama o iri babaç kurbağayı beş sefer gördü de gene yakalayamadı. Aaah, yolcu olmasaydı bugün, o babaç kurbağa görürdü gününü. Babaç kurbağaya bir hamle daha tasarlamıştı ki, ezan sesiyle olduğu yerde dondu kaldı. Sonra dışarıya fırladı, çarçabuk donunu, pantalonunu, çorabını, ayakkabısını giydi, kepçeye doldurduğu kurbağaları bir eline, bavulunu bir eline aldı kasabaya doğru koşarak yola düştü. Camiye geldiğinde soluk soluğa kalmıştı, kurbağaları olduğu gibi leyleğin önüne boşaltıp kıyıya doğru yola vurdu, Çardakaltına gelince, demir almış, birbiri arkasına sıralanmış

giden tekneleri gördü. Temel Reisin tekneleri en öndeydi. Limana indi, mendireğin ucuna geldi, oradan uzaklaşıp gitmiş Temel Reise bağırmağa başladı:

«Temel Reis, Temel Reis beni, beni unuttun, beni unuttun Temel Reis. Beni, beni unuttun...»

Oraya, fenerin yanına yorgun çöktü. Soluklandı, tekneler yitip gidinceye kadar orada bekledi. Tekneler yitip gidince de ayağa kalktı, yönünü kasabaya döndü, İsmail Ustanın çekiç sesleri aralıklarla, koygun ta buraya kadar geliyor, denizin üstünde dağılıp yitiyordu.

İsmail Usta onu elinde bavulu dükkanın önünde görünce hiç şaşırmadı, ona bir şey de söylemedi, Salih doğru içeriye girdi, arka bölmeye geçip bavulunu bir sandalyanın üstüne koydu. Buradan deniz, liman, kale, adalar gözüküyordu. Çırakların önlüğünü çividen aldı, kırk yıllık çırak gibi bir güzel taktı, bağladı, geldi yerdeki balyozu aldı, Ustanın dövmekte olduğu demire ilk balyozu indirdi. Kırmızı demirden dört bir yana pul pul kıvılcımlar saçıldı.

Demircilik pirli zenaattır, ta Davut Aleyhisselamdan bu yana.